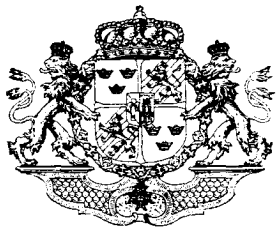
STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXVII.

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1925

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

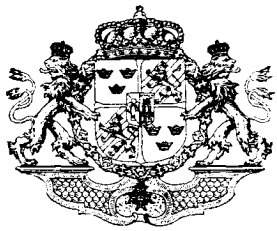
Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1925: 1-6.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19251

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XXVII.

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1925

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1925
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
244164

INNEHÅLL INDEX

N:r 1.

Arbetsmarknaden under december månad 1924	1	Le marché du travail en décembre 1924.
Arbetslönernas köpkraft i olika länder . . .	3	Les salaires réels dans différents pays.
Förbättrad revision av sjukkassor	12	Revision des caisses de maladie.
Säkerhetstillsynen inom gruvdriften	17	La précaution dans l'exploitation des mines.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	20	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Kollektivavtalens lönesatser under fjärde kvartalet 1924	22	Les taux des salaires d'après les conventions collectives pendant le 4e trimestre 1924.
Arbetsförhållandena inom industrien i Leningrad	25	Les conditions du travail dans l'industrie à Leningrad.
Kortare meddelanden	32	Courtes notices.
Program för 1925 års arbetskonferens	32	Programme de la conférence du travail en 1925.
Mellanfolkliga domstolens avdelning för arbetsfrågor	32	La chambre des questions du travail de la cour de justice internationale.
Sociallagstiftningen i Danmark	32	La législation sociale au Danemark.
Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1924	32	Les salaires au Danemark pendant le 1er trimestre 1924.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under november 1924	33	La commission de chômage pendant le mois de novembre 1924.
Arbetsmarknaden i England under november 1924 .	34	Le marché du travail en Angleterre en novembre 1924.
Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1924	34	Le marché du travail en Allemagne en novembre 1924.
Läget på bostadsmarknaden i Danmark i oktober 1924	34	L'offre et la demande d'appartements au Danemark en octobre 1924.
Kollektivavtal i Norge år 1923	35	Conventions collectives en Norvège en 1923.
Kollektivavtal i Tyskland år 1923	35	Conventions collectives en Allemagne en 1923.
Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1923 . .	36	Rapport de l'Office d'assurances de l'Etat pour 1923.
Arbetsinställelser i Norge år 1923	37	Conflits du travail en Norvège en 1923.
Jury vid blockadmål i Förenta staterna	37	Jury en causes de conflits du travail aux Etats Unis.
In- och utvandringen i Förenta staterna under tredje kvartalet 1924	38	La migration aux Etats Unis pendant le 3e trimestre 1924.
Folkpensionernas utbetalningsterminer	39	Les termes du payement des pensions de retraite.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	40	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Centrala skiljenämndens beslut	44	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.
Sveriges offentliga arbetsförmedling December 1924	48	Les bureaux de placement publics en Suède. Décembre 1924.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 november 1924	54	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 novembre 1924.
Arbetslösheten i utlandet	55	Le chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under fjärde kvartalet 1924	55	Coût de la vie pendant le 4e trimestre 1924.
Författningar rörande sociala frågor	80	Lois concernant les questions sociales.

N:r 2.

Arbetsmarknaden under januari månad 1925 .	81	Le marché du travail en janvier 1925.
Arbetstillgången under fjärde kvartalet 1924 .	83	L'offre et la demande du travail pendant le quatrième trimestre 1924.
Arbetslösheten under år 1924	90	Le chômage en 1924.
Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1924	94	L'offre et la demande du travail dans la marine marchande en 1924.
Lantarbetarnas löneförhållanden år 1924 . . .	97	Les salaires des ouvriers agricoles en 1924.
Utvandringen till främmande världsdelar år 1924	100	L'émigration transatlantique en 1924.

Undersökning rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige åren 1916—1924	103	Enquête concernant les femmes s'adonnant à la prostitution de 1916 à 1924.
Fylleriförseelserna under fjärde kvartalet 1924	137	Les délits d'ivresse pendant le quatrième trimestre 1924.
Kortare meddelanden	142	Courtes notices.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i januari 1925	142	Session du Conseil d'Administration du Bureau International du Travail en janvier 1925.
Arbetslönernas köpkraft i olika länder den 1 okt. 1924	142	Les salaires réels dans différents pays le 1er octobre 1924.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under december 1924	143	La commission de chômage pendant le mois de décembre 1924.
De nyexaminerade ingenjörerna på arbetsmarknaden	143	Les conditions du travail des jeunes ingénieurs.
Arbetsmarknaden i England under december 1924	145	Le marché du travail en Angleterre en décembre 1924.
Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1924	145	Le marché du travail en Allemagne en décembre 1924.
Utvandringen från Danmark under 1924	145	L'émigration de Danemark en 1924.
Centrala skiljenämndens beslut	146	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.
Yrkesinspektionens verksamhet under fjärde kvartalet 1924	149	L'inspection du travail pendant le quatrième trimestre 1924.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Januari 1925	150	Les bureaux de placement publics en Suède. Janvier 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 december 1924	156	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 décembre 1924.
Arbetslösheten i utlandet	157	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Januari 1925	157	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Janvier 1925.
Författningar rörande sociala frågor	160	Lois concernant les questions sociales.

N:r 3.

Arbetsmarknaden under februari månad 1925	161	Le marché du travail en février 1925.
Undersökning rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige åren 1916—1924 (II)	163	Enquête concernant les femmes s'adonnant à la prostitution de 1916 à 1924 (II).
Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1924	185	Les bureaux de placement publics en Suède en 1924.
Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1924—25	197	Les salaires des ouvriers forestiers pendant l'hiver 1924—25.
Sjömanspensioneringen	201	La retraite des marins.
Förslaget om fartygsinspektionens nedskärning	210	Le projet de réduction de l'inspection des navires.
Kortare meddelanden	215	Courtes notices.
Löneutvecklingen i England under 1924	215	Les fluctuations des salaires en Angleterre en 1924.
Löneutvecklingen i Nordamerika under 1924	215	Les fluctuations des salaires en Amérique du Nord en 1924.
Löneutvecklingen i Tyskland under 1924	216	Les fluctuations des salaires en Allemagne en 1924.
Löneutvecklingen i Frankrike under åren 1911—1924	216	Les fluctuations des salaires en France de 1911 à 1924.
Arbetslönerna i Danmark under tredje kvartalet 1924	217	Les salaires au Danemark pendant le 3e trimestre 1924.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under januari 1925	218	La commission de chômage pendant le mois de janvier 1925.
Arbetsmarknaden i England under januari 1925	218	Le marché du travail en Angleterre en janvier 1925.
Arbetsmarknaden i Tyskland under januari 1925	218	Le marché du travail en Allemagne en janvier 1925.
Arbetsmarknaden i Danmark under januari 1925	219	Le marché du travail au Danemark en janvier 1925.
Ordnandet av fattigvården bland lapparna	219	L'organisation de l'assistance publique des lapons.
Brott mot förbudslagen i Finland under 1924	220	Les délits contre la loi de prohibition de l'alcool en Finlande en 1924.
Den amerikanska invandringsinspektionens årsrapport	221	Rapport annuel de l'inspection d'immigration aux Etats Unis.
In- och utvandringen i Förenta staterna under senare halvåret 1924	222	La migration aux Etats Unis pendant les derniers six mois de 1924.
Utvandringen från Norge under 1924	223	L'émigration de Norvège en 1924.
Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1923	224	Rapport annuel de la direction des pensions de retraite pour 1923.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	225	Rapports des inspecteurs du travail sur les accidents graves du travail.
Centrala skiljenämndens beslut	228	Résolutions de la cour centrale de l'arbitrage.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Februari 1925	230	Les bureaux de placement publics en Suède. Février 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 januari 1925	236	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 janvier 1925.
Arbetslösheten i utlandet	237	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Februari 1925	237	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Février 1925.
Författningar rörande sociala frågor	240	Lois concernant les questions sociales.

N:r 4.

Arbetsmarknaden under mars månad 1925	241	Le marché du travail en mars 1925.
Hyresförhållandena för vissa tjänstemän under hyresåret 1924/25	243	Les loyers de certains fonctionnaires pendant l'année 1924/25.
Byggnadsverksamheten i rikets större städer år 1924	254	La construction dans les plus grandes villes de la Suède en 1924.
Kollektivavtalens lönesatser under första kvartalet 1925	259	Les taux des salaires d'après les conventions collectives pendant le 1er. trimestre 1925.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	264	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Oslo och Köpenhamn	266	Prix de détail des denrées alimentaires à Stockholm, à Oslo et à Copenhague.
Registrerade sjukkassors verksamhet åren 1919—1921	268	L'activité des caisses de maladie enregistrées pendant les années 1919—1921.
Arbetstiden vid yrkesmässig automobiltrafik	271	La durée du travail dans le service professionnel d'automobile.
Den industriella demokratien i Norge, England, Tjeckoslovakien och Österrike	273	La démocratie industrielle en Norvège, en Angleterre, en Tchécoslovaquie et en Autriche.
Frågan om en omorganisation av socialförsäkringen i Tyskland	289	La réorganisation de l'assurance sociale en Allemagne.
Arbetslöner och arbetstider i den amerikanska storindustrien	293	Salaires et durée du travail dans la grande industrie aux Etats Unis.
Kortare meddelanden	296	Courtes notices.
Andra socialstatistiska konferensen i Genève	296	La deuxième conférence des statisticiens du travail à Genève.
Belgiens allmänna utveckling sedan kriget	296	Le développement général en Belgique après la guerre.
Förslag till ny arbetsförmedlingslag i Norge	297	Le projet d'une nouvelle loi sur les bureaux de placement publics en Norvège.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under februari 1925	298	La commission de chômage pendant le mois de février 1925.
Arbetsmarknaden i Danmark under februari 1925	299	Le marché du travail au Danemark en février 1925.
Arbetsmarknaden i England under februari 1925	299	Le marché du travail en Angleterre en février 1925.
Arbetsmarknaden i Tyskland under februari 1925	299	Le marché du travail en Allemagne en février 1925.
Dyrortsgruppering för det skattefria avdraget	299	Classification des communes de la Suède d'après les importances du coût de la vie.
Arbetsinställelser i Frankrike åren 1920—1922	300	Grèves en France pendant les années 1920—1922.
Svenskarna i utlandet	300	Les Suédois à l'étranger.
Invandringen till Kanada under budgetåret 1923/24	302	L'immigration au Canada pendant l'année fiscale 1923/24.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	303	Rapports des inspecteurs du travail sur les accidents graves du travail.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Mars 1925	304	Les bureaux de placement publics en Suède. Mars 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 28 februari 1925	310	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 28 février 1925.
Arbetslösheten i utlandet	311	Le chômage à l'étranger.
Levnadskostnaderna under första kvartalet 1925	311	Coût de la vie pendant le 1er trimestre 1925.
Författningar rörande sociala frågor	336	Lois concernant les questions sociales.

N:r 5.

Arbetsmarknaden under april månad 1925 . .	337	Le marché du travail en avril 1925.
Arbetstillgången under första kvartalet 1925 .	339	L'offre et la demande du travail pendant le 1er trimestre 1925.
Fylleriförseelserna under första kvartalet 1925	345	Les délits d'ivresse pendant le 1er trimestre 1925.
Några erinringar rörande orsakerna till olycksfall i arbete	349	Observations sur les causes d'accidents du travail.
Dyrortsgruppering för de skattefria avdragen .	358	Classification des communes de la Suède d'aprés les importances du coût de la vie.
Den privata arbetsförmedlingen under år 1924	364	Les bureaux de placement privés en 1924.
Industrien i Sverige år 1923	367	L'industrie en Suède en 1923.
Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1923	370	L'emploi des femmes et des enfants dans l'industrie en Suède en 1923.
Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen .	374	Résultats législatifs des conférences du travail.
Europas bostadsproblem	376	*Les problèmes du logement en Europe.*
Industriell demokrati i Förenta staterna . . .	383	La démocratie industrielle aux Etats Unis.
Den nya tjeckoslovakiska socialförsäkringslagen	386	La loi tchécoslovaque sur l'assurance sociale.
Kortare meddelanden	392	Courtes notices.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i april 1925	392	Session du Conseil d'Administration du Bureau International du Travail en avril 1925.
Sveriges delegation vid 1925 års arbetskonferens . .	392	Délégués de la Suède à la conférence du travail.
Socialstatistikens ställning inom förvaltningen . .	392	La statistique sociale dans l'administration de l'Etat.
Barnarbetet i Kina	395	Le travail des enfants en Chine.
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1924 .	396	Les bureaux des garde-malades en 1924.
Ett franskt arbetsråd	396	Conseil national de la main-d'œuvre en France.
Arbetslönernas köpkraft i olika länder den 1 januari 1925	397	Les salaires réels dans différents pays le 1er janvier 1925.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under mars 1925	399	*La commission de chômage pendant le mois de* mars 1925.
Prejudikat angående kommunalt arbetslöshetsanslag	399	Précédents rélatif aux secours de chômage.
Arbetsmarknaden i England under mars 1925 . . .	400	Le marché du travail en Angleterre en mars 1925.
Arbetsmarknaden i Tyskland under mars 1925 . . .	400	Le marché du travail en Allemagne en mars 1925.
Landsorganisationen i Sverige under 1924	401	La confédération générale du travail en Suède.
Utvandringen till främmande världsdelar under första kvartalet 1925	401	L'émigration transatlantique pendant le 1er trimestre 1925.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	403	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet 1925	405	L'inspection du travail pendant le 1er trimestre 1925.
Sveriges offentliga arbetsförmedling April 1925	406	Les bureaux de placement publics en Suède. Avril 1925.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 mars 1925	412	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mars 1925.
Arbetslösheten i utlandet	413	Le chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader April 1925	413	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Avril 1925.
Författningar rörande sociala frågor	416	Lois concernant les questions sociales.

N:r 6.

Arbetsmarknaden under maj månad 1925 . .	417	Le marché du travail en mai 1925.
Arbetslönernas fluktuationer i Sverige åren 1913—1924	419	Les fluctuations des salaires en Suède de 1913 à 1924.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1924	424	Accidents survenus au cours du chargement et déchargement des navires en 1924.
Löneförhållanden vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsföretag år 1924	427	Les salaires des ouvriers de construction dans les entreprises de l'Etat en 1924.
Socialstyrelsens utlåtande angående socialförsäkringens organisation	436	Rapport de l'Administration du travail sur l'organisation de l'assurance sociale.

Den industriella demokratiens problem . . . . 483 — Le problème de la démocratie industrielle.

Kortare meddelanden . . . . . 494 — Courtes notices.

Det danska lagförslaget om driftsnämnder . . . . 494 — Le projet de loi sur des conseils d'entreprise au Danemark.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under april 1925 . . . . . 494 — La commission de chômage pendant le mois d'avril 1925.

Arbetsmarknaden i England under april 1925 . . . 495 — Le marché du travail en Angleterre en avril 1925.

Arbetsmarknaden i Tyskland under april 1925 . . 495 — Le marché du travail en Allemagne en avril 1925.

Svenska arbetsgivareföreningen år 1924 . . . . . 495 — L'union suédoise des patrons en 1924.

Fackföreningsrörelsen i olika länder år 1923 . . . . 496 — Les syndicats ouvriers dans divers pays en 1923.

Förslag till förhandlingsordning för statstjänstemännen i Norge . . . . . 496 — Projet d'un ordre de négociations pour les employés de l'Etat en Norvège 496

Medlingslagstiftningen i Norge . . . . . 496 — La législation de conciliation en Norvège.

In- och utvandringen i Förenta staterna under första kvartalet 1925 . . . . . 498 — La migration aux Etats Unis pendant le 1er trimestre 1925.

Verkningar av den amerikanska invandringslagen . 498 — Les effets de la loi sur l'immigration aux Etats Unis.

Invandringslagstiftningen i Brasilien . . . . . 499 — La législation de l'immigration au Brésil.

Det nya engelska pensionsförsäkringsförslaget . . . 500 — Le nouveau projet de loi sur l'assurance des retraites en Angleterre.

Sveriges offentliga arbetsförmedling Maj 1925 . . . . . 502 — Les bureaux de placement publics en Suède. Mai 1925.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 april 1925 . . . . . 508 — Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 avril 1925.

Arbetslösheten i utlandet . . . . . 509 — Le chômage à l'étranger.

Livsmedelspriser och levnadskostnader Maj 1925 . . . . . 509 — Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Mai 1925.

Författningar rörande sociala frågor . . . . . 512 — Lois concernant les questions sociales.

Arbetsmarknaden under december månad 1924.

Läget å den svenska arbetsmarknaden under december månad visade flera intressanta särdrag. Den för årstiden ovanligt blida väderleken gav icke de för flertalet säsongarbetare begärliga tillfällighetsarbetena med snöskottning o. dyl., men beredde i stället möjligheter för sjöfartens och utearbetenas fortsatta bedrivande. Husbyggnadsverksamheten kunde sålunda fortgå utan de störningar, som temperaturfallen bruka åstadkomma vid denna årstid, och vid hamnarna var arbetstillgången relativt god. Då härtill kommer, att den livliga julmarknaden inom detaljhandeln gav synnerligen goda arbetsmöjligheter, om än av mera tillfällig natur, åt såväl kontors- som affärspersonal, torde det allmänna läget å arbetsmarknaden under december i det närmaste kunna karakteriseras såsom tillfredsställande. Anmärkas bör dock, att flertalet industriella yrkesgrupper hade känning av den återhållsamhet i fråga om utbud av arbete, som arbetsgivarna nödgades iakttaga till följd av den ovisshet rörande arbetsförhållandena efter årsskiftet, som uppstått på grund av de omfattande avtalsuppsägningarna. Antalet under månaden av avtalsförhandlingar berörda industriarbetare uppgick till omkring 130 000.

Ovan omnämnda tveksamhet å den industriella arbetsmarknaden med ty åtföljande tendens till arbetslöshet nödvändiggjorde å vissa orter ingripande från det allmännas sida för lindrande av arbetslöshetens verkningar. Genom arbetsförmedlingskontor anvisades c:a 750 arbetslösa kommunalt eller statligt nödhjälpsarbete; statsarbetena omfattade vid månadens utgång 700 arbetslösa, mot 1 570 vid motsvarande tidpunkt 1923. Någon kontant understödsverksamhet med statsbidrag förekom icke; däremot utdelades å vissa orter kommunal julhjälp åt de arbetslösa.

Jordbrukets arbetsmarknad utmärker sig aldrig för någon större livaktighet under december, och så var ej heller nu fallet. Dock klagades från arbetsförmedlingarna i Skåne över att mul- och klövsjukan avsevärt hindrade omflyttningen av arbetskraft på marknaden till följd av de nödvändiga isoleringsåtgärderna. Inom Mellansverige, där skogsbruket under vanliga år uppvisar förbättrad arbetstillgång redan under december månad, uteblev denna förbättring på grund av blidvintern.

Inom metall- och maskinindustrien visade arbetssökandesiffran någon nedgång, troligen till följd av ökade möjligheter till tillfällighetsarbeten under julmånaden. Verkstädernas behov av arbetskraft undergick däremot icke under månaden någon definitiv förbättring. Ovissheten om utgången av verkstadsförhandlingarna torde, såsom förut nämnts, i sin mån hava bidragit till företagarnas avvaktande hållning på arbetsmarknaden. Byggnadsverksamheten beredde ännu flertalet yrkesutövare full sysselsättning. Livsmedelsarbetarna hade livlig känning av julmånadens ökade omsättning.

Handeln och samfärdseln var under månaden synnerligen livlig och gav god sysselsättning åt samtliga yrkesgrupper. För den utökade verksamheten under julmånaden anmälde arbetsgivarna ökat behov av manlig och kvinnlig kontors- och butikspersonal ävensom transportarbetare av skilda slag.

Sjöfarten kunde bedrivas utan klimatologiska hinder, och tillgången på hyror var efter förhållandena tillfredsställande. Brist rapporterades å andre styrmän och andre maskinister.

För det husliga arbetet medförde månaden en stegrad efterfrågan å tillfällig arbetskraft för rengöringsarbete och uppassning. Beträffande omsättningen å fast tjänstepersonal är december sedan gammalt känd för relativt lugn, vilket även kunde förmärkas under den gångna månaden. Avflyttning från tjänarinneplats äger av fullt förklarliga skäl ej ofta rum vid denna tid på året, men å andra sidan söka arbetslediga hembiträden sällan ny anställning förrän efter helgen. Inom hotell- och restaurangfacket visade omsättningen av arbetskraft en stigande tendens till följd av den ökade livaktigheten på restaurangerna vid årsskiftet.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under december samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1920	125	112	91	80	84	92	94	95	98	110	155	153
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	*239*	*214*	*177*	*151*	*131*	*132*	*141*	*135*	*128*	*148*	*220*	*225*
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1920	95	85	77	64	71	63	68	87	85	84	111	123
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	*142*	*116*	*113*	*93*	*73*	*71*	*79*	*108*	*101*	*105*	*156*	*205*
Övriga näringsgrupper:												
1920	133	121	96	86	88	101	102	98	104	127	174	159
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	*261*	*244*	*200*	*174*	*152*	*152*	*161*	*146*	*140*	*174*	*242*	*228*

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1920	7·6	7·5	4·5	3·5	2·9	3·4	2·8	3·0	2·9	4·3	7·0	15·8
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	*13·6*	*13·2*	*13·8*	*11·5*	*7·6*	*7·3*	*6·2*	*6·6*	*7·0*	*8·4*	*10·5*	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 54.

Arbetslönernas köpkraft i olika länder.

Vid den socialstatistiska konferens, som på föranstaltande av internationella arbetsbyrån sammanträdde i Genève på hösten 1923,[1] behandlades bl. a. frågan om åstadkommande av en allmän, jämförande lönestatistik från olika länder, och beslöts, på förslag av den närvarande engelske regeringsrepresentanten, att rikta en hemställan till arbetsbyrån om att byrån måtte övertaga och fullfölja den statistik rörande denna fråga, som för något år sedan påbörjades av engelska arbetsministeriet.[2] Detta önskemål har nu förverkligats, i det arbetsbyrån från den 1 juli 1924 övertagit nämnda undersökning, vars första resultat publicerats i oktobernumret av International Labour Review.

Den sålunda påbörjade internationella statistiken bygger i huvudsak på samma grunder som de föregående engelska undersökningarna och är således att anse som en direkt fortsättning av dessa. I en del punkter har man dock sökt genom förbättrade metoder avväpna den kritik, som riktats mot arbetsministeriets statistik. Den viktigaste av de ändringar, som sålunda vidtagits, gäller de levnadskostnadsberäkningar, som ligga till grund för fastställandet av reallönens storlek i olika länder. Vid de engelska undersökningarna har man härvid utgått från, att livsmedelskonsumtionen i alla de länder, varifrån uppgifter inhämtas, vore en och densamma, nämligen den, som beräknats för en engelsk arbetarbudget. Kritik mot detta förfaringssätt har bl. a. i denna tidskrift framställts av socialrådet Erik Sjöstrand, som ifrågasatt, huruvida icke en efter varje lands säregna förhållanden bättre anpassad livsmedelsstandard skulle kunna kalkyleras med hjälp av fysiologiska kalorivärdeberäkningar. Arbetsbyrån har även haft uppmärksamheten fäst på denna utväg, men funnit densamma för närvarande erbjuda oöverstigliga praktiska svårigheter. I stället har byrån företagit sig att jämsides med den engelska budgeten uträkna motsvarande konsumtionssiffror för typiska arbetarhushåll i vissa andra länder, varigenom möjlighet beretts att för de i lönestatistiken medtagna arbetargrupperna uträkna arbetslönens köpkraft under hänsynstagande till både det egna landets och andra länders konsumtionsvanor. Man har för ändamålet ansett sig behöva räkna med sex olika konsumtionsbudgeter, en brittisk, en västeuropeisk (för Frankrike och Belgien), en sydeuropeisk, en centraleuropeisk, en skandinavisk (även tillämpad för Nederländerna) samt en utomeuropeisk (närmast beräknad efter amerikanska förhållanden). Livsmedelsförbrukningen per konsumtionsenhet och vecka har för dessa sex budgeter beräknats på följande sätt:

---

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 1042 ff. — [2] Jfr. Soc. Medd. årg. 1923, sid. 906.

		Brittisk budget	Västeurop. budget	Sydeurop. budget	Centraleurop. budget	Skand. budget	Utomeurop. budget
Bröd	kg.	2·10	4·50	2·50	3·50	1·64	1·50
Mjöl	»	1·25	0·25	1·00	0·30	1·43	1·00
Smör	»	0·17	0·24	0·10	0·08	0·22	0·20
Margarin	»	0·05	0·08	0·05	0·12	0·15	0·06
Oxkött	»	0·50	0·50	0·40	0·22	0·21	0·70
Fårkött	»	0·20	—	0·10	—	0·025	0·115
Fläsk	»	0·12	0·20	0·12	0·11	0·21	0·20
Potatis	»	1·50	3·00	0·75	5·20	2·30	2·00
Socker	»	0·60	0·85	0·18	0·25	0·68	0·40
Kaffe	»	0·01	0·20	0·06	0·20	0·13	0·105
Te	»	0·10	—	—	—	—	0·03
Ost	»	0·08	0·10	0·10	0·13	0·10	0·10
Ägg	st.	2·75	3·00	3·00	0·75	3·30	4·50
Mjölk	lit.	1·20	1·70	1·50	2·10	6·40	1·86
Ris	kg.	0·135	0·06	0·50	0·40	0·23	0·09

Till belysning av hur skiljaktigheterna mellan dessa budgeter påverka beräkningarna rörande lönernas köpkraft, har av byrån uppgjorts följande sammanställning, utvisande livsmedelskostnaden per vecka och konsumtionsenhet i London, Stockholm och Berlin, beräknad dels efter den brittiska, dels efter den skandinaviska och dels efter den centraleuropeiska budgeten:

	Livsmedelskostnad i januari 1924, beräknad efter		
	brittisk budget	skandinavisk budget	centraleuropeisk budget
London	86·5 pence	123·6 pence	79·4 pence
Stockholm	6·51 kronor	7·84 kronor	6·02 kronor
Berlin	6·67 mark	8·27 mark	5·78 mark

För beräknande av arbetslönernas köpkraft har man vidare att undersöka, huru många veckoransoner — så benämnes den i resp. budgeter ingående livsmedelskvantiteten per konsumtionsenhet — som en arbetare är i stånd att inköpa för sin veckolön, under förutsättning att denna uteslutande användes för livsmedelsinköp. Som exempel har tagits en byggnadsträarbetare, vars veckolön enligt de för statistiken erhållna uppgifterna utgör i London 936 pence, i Stockholm 64·80 kronor och i Berlin 33·60 mark. Antalet veckoransoner, som för dessa löner skulle kunna erhållas i de olika städerna, framgår av följande tablå:

	Antal veckoransoner, som motsvara träarbetarlönens köpkraft			Köpkraften uttryckt i indextal (London = 100)			
	Brittisk budget	Skand. budget	Centraleurop. budget	Brittisk budget	Skand. budget	Centraleurop. budget	Medeltal
London	10·80	7·57	11·78	100·0	100·0	100·0	100·0
Stockholm	9·95	8·26	10·76	92·1	109·1	91·3	97·5
Berlin	5·04	4·06	5·81	46·7	53·6	49·3	49·9

Avtalsenliga arbetslöner vid 48 timmars arbetsvecka.

	Amsterdam	Berlin	Bryssel	Kristiania	Lissabon	London	Madrid	Milano	Ottawa	Paris	Philadelphia	Prag	Rom	Stockholm	Warschau	Wien
	Flor.	Mark	Fr.	N. Kr.	Esc.	S. d.	Pesetas	Lire	Doll.	Fr.	Doll.	Tj. Kr.	Lire	Kr.	Zloty	Ö. Kr.
Byggnadsverksamhet																
a) Yrkesarbetare																
Murare	38·40	42·58	164·40	76·80	114·00	80 0	60·00	164·40	48·00	192·00	67·20	220	182·40	76·80	51·84	554 400
Timmermän	38·40	42·86	182·40	72·96	120·00	80 0	75·60	175·50	36·00	192·00	48·00	225	182·40	76·80	50·40	582 720
Snickare	38·40	—	188·40	72·96	126·00	80 0	64·80	141·60	36·00	168·00	55·20	—	158·40	76·80	51·36	478 570
Rörarbetare	40·80	43·20	153·60	72·96	108·00	80 0	66·00	—	38·40	168·00	55·20	—	144·00	60·00	45·60	417 600
Målare	36·00	43·20	150·00	76·80	120·00	76 0	62·40	175·20	31·20	156·00	48·00	260	201·60	72·00	51·36	576 000
b) Grovarbetare	31·20	35·04	114·00	72·00	—	60 0	39·00	108·00	19·20	132·00	40·80	165	120·00	69·60	31·68	447 840
Mekanisk industri																
a) Yrkesarbetare																
Montörer	32·16	30·72	144·96	72·00	—	62 2		143·52	28·80	168·00	36·00	260	153·60	42·24	36·18	—
Gjutare	27·84	30·72	—	72·00	—	62 2	72·00	154·32	28·80	192·00	46·50	265	153·60	42·24	36·18	—
Modellsnickare	32·16	30·72	180·00	72·00	—	66 10		—	33·60	240·00	52·80	305	—	42·24	36·18	—
Järnsvarvare	32·16	30·72	168·00	72·00	—	62 2		140·88	28·80	237·60	—	245	153·60	42·24	36·18	432 000
b) Grovarbetare	23·52	23·04	109·92	67·20	—	44 2	45·00	112·32	19·20	120·00	—	160	105·60	36·00	22·74	312 000
Träindustri																
a) Möbelsnickare	32·64	42·24	194·40	76·80	150·00	84 0	72·00	163·20	27·60	228·00	—	250	192·00	57·60	—	450 672
b) Grovarbetare	—	33·60	—	—	—	60 0	42·00	115·20	16·80	144·00	—	170	126·00	—	—	321 600
Grafisk industri																
a) Yrkesarbetare																
Handsättare	36·00	33·60	172·00	80·00	147·00	89 0	84·00	198·47	36·72	206·40	43·01	—	167·50	56·45	88·80	474 648
Maskinsättare	40·32	38·64	184·00	80·00	—	96 0	84·00	217·04	36·72	246·85	45·17	285	216·96	61·90	124·32	545 845
Tryckare	36·00	33·60	172·00	80·00	108·00	89 0	99·00	195·00	36·72	274 30	42·00	—	167·50	56·45	88·80	474 648
Bokbindare	36·00	29·76	169·00	84·00	168·00	80 0	63·00	198·47	35·52	204·00	41·52	210	150·00	52·80	88·80	389 859
b) Hantlangare	28·80	29·40	—	—	—	71 0	48·00	132·13	—	162·00	—	200	127·70	46·25	—	175 608

Tablån visar, att den engelske arbetarens köpkraft, om densamma beräknades efter skandinaviska konsumtionsvanor, skulle bli avsevärt lägre än den i verkligheten är. I stället för att hans lön nu räcker till nära 11 veckoransoner, skulle den då förslå till blott c:a 7 1/2 ransoner. Räknar man med en centraleuropeisk budget, motsvarar köpkraften däremot bortåt 12 veckoransoner. Den svenske arbetaren skulle å andra sidan, om han kunde lägga om sin livsmedelsförbrukning efter brittisk standard, få 10 veckoransoner för sin lön, medan den nu räcker till blott 8 1/4. Köpkraften bleve dock icke heller med denna omläggning lika stor som den engelske arbetarens, varemot denne, om han försökte leva efter skandinavisk budget, komme i sämre ställning än sin kamrat i Stockholm.

Uppgifter för här ifrågavarande statistik hava begärts från aderton städer, nämligen Amsterdam, Berlin, Bern, Bryssel, Kristiania, Köpenhamn, Lissabon, London, Madrid, Milano, Ottawa, Paris, Philadelphia, Prag, Rom, Stockholm, Warschau och Wien. Av dessa hava Bern och Köpenhamn för närvarande icke kunnat lämna de infordrade uppgifterna, men ställt i utsikt att sådana framdeles skola kunna anskaffas. Av de sexton städer, som sålunda denna gång kunnat medtagas, hava Milano och Philadelphia icke förut varit med i den engelska statistiken; den sistnämnda av dessa städer har tydligen medtagits i stället för New York, som tidigare figurerat i »Labour Gazette», men under de senaste månaderna av någon orsak icke kunnat lämna erforderliga uppgifter.

Enligt den av internationella socialstatistiska konferensen antagna resolutionen borde vid publiceringen av denna statistik för varje gång offentliggöras icke endast de beräknade indextalen, utan även de absoluta lönesiffror, som låge till grund för dessa indexberäkningar. I överensstämmelse härmed har också uppgjorts tabellen å sid. 5, utvisande de för olika yrken uppgivna lönesiffrorna i resp. länders mynt, räknat efter 48 timmars arbetsvecka.[1]

Med avseende å de lönesiffror, som här kommit till användning, erinrar arbetsbyrån också om d:r Sjöstrands i denna tidskrift publicerade kritik, vari särskilt framhölls, hurusom de uppgivna lönesatserna — i allmänhet tagna ur gällande kollektivavtal — i vissa länder kunde anses tämligen nära sammanfalla med normallönen i resp. yrken, under det de å andra orter hade karaktären av minimilöner, som i regel låge avsevärt under den verkliga inkomsten. Det torde vara medvetandet om denna bristande jämförbarhet hos lönesiffrorna, som föranlett arbetsbyrån att icke — såsom skett i Labour Gazette — uträkna några indextal för särskilda industrier och yrken, utan ett medeltal för varje ort, utvisande arbetslönens köpkraft därstädes i förhållande till London, vars indextal som förut satts = 100. Med användande av de sex skilda livsmedelsbudgeter, som förut nämnts, får man på så sätt sex olika indexserier, och såsom ett medeltal av dessa har yttermera uträknats en s. k. generalindex, vilken är att anse

[1] De i tabellen angivna lönesiffrorna äro de i novemberhäftet av Int. Lab. Rev. publicerade, avseende den 1 augusti 1924. Indexsiffrorna äro åter beräknade på uppgifter av den 1 juli, vilka emellertid i flertalet fall överensstämma med augustisiffrorna. I fråga om Milano, Rom, Warschau och Wien hava dock en del ändringar ägt rum.

såsom ett försök att giva ett generellt uttryck för arbetslönernas köpkraft å resp. orter, vad livsmedel angår. För vissa orter, varifrån uppgifter också erhållits om hyreskostnaderna, har man slutligen gjort ett försök att taga jämväl denna utgiftspost med i räkningen, och har sålunda erhållits ytterligare en indexserie, där lönens köpkraft är beräknad med hänsynstagande till såväl livsmedels- som bostadspriser.[1] En sammanställning av samtliga dessa indextal lämnas i följande tablå:

	Arbetslönens köpkraft vid en livsmedelsförbrukning beräknad efter						Generalindex beräknad efter	
	brittisk budget	västeur. budget	sydeur. budget	centr.eur. budget	skand. budget	utomeur. budget	endast livsmedelsutg.	livsm.- o. bostadskostn.
Amsterdam	82	87	87	93	97	86	89	88
Berlin	48	56	55	60	57	52	55	—
Bryssel	52	59	56	64	63	57	59	64
Kristiania	66	72	70	79	78	66	72	72
Lissabon	30	34	31	35	32	29	32	—
London	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Madrid	52	59	58	58	59	56	57	—
Milano	43	46	44	48	50	46	46	49
Ottawa	171	167	168	169	185	179	173	155
Paris	67	74	72	75	81	71	73	65
Philadelphia	211	208	202	207	242	214	214	213
Prag	49	58	57	61	57	52	56	61
Rom	42	44	47	48	47	45	46	50
Stockholm	76	78	79	81	92	82	81	79
Warschau	66	80	80	96	85	89	83	—
Wien	46	47	47	49	50	45	47	51

De jämförelsetal, som på detta sätt erhållits, kunna måhända anses som en något säkrare mätare av arbetslönernas köpkraft än de i »Labour Gazette» publicerade indextalen. Alldeles har det dock ingalunda lyckats att eliminera de svagheter, som vidlådde dessa siffror. Genom att man endast räknat med en för de olika facken kalkylerad genomsnittslön, utjämnas kanske i någon mån de fel, som kunna uppstå genom att en viss lönesiffra å en ort icke är fullt jämförbar med motsvarande siffror från andra städer, men osannolikt är ju ej, att de faktorer, som här göra sig gällande, gå igen i fråga om samtliga siffror från samma ort, och i så fall kvarstår denna felkälla fullt ut, även om man håller sig till det för samtliga fack beräknade medeltalet.

[1] Hyreskostnaderna ha härvid beräknats utgöra i förhållande till samtliga levnadskostnader: Bryssel 4·8 %, Kristiania 11·3 %, Milano 7·0 %, Ottawa 22·0 %, Philadelphia 13·2 %, Prag 5·4 %, Rom 5·0 %, Stockholm 15·0 % och Wien 5·0 %. — För Amsterdam, Berlin och London har man räknat med genomsnittliga hyresprocenten för resp. länder, vilken uppskattas i Nederländerna och England till 13·0 % samt i Tyskland till 9·6 %.

Även gentemot de av arbetsbyrån verkställda beräkningarna av levnadskostnadernas storlek i olika länder synas en del erinringar kunna göras. Den av arbetsbyrån antagna metoden att beräkna generalindextalen för reallönerna såsom ett medeltal av indextalen enligt olika landsbudgeter innebär i själva verket samma sak som att generalindextalen grunda sig på en gemensam europeisk eller, om hänsyn tages även till den utomeuropeiska (amerikanska) budgeten, världsbudget. Detta tillvägagångssätt betecknar visserligen en förbättring av den av engelska arbetsministeriet använda metoden att för alla länder utgå från konsumtionen i England, men det är dock förenat med en del principiella brister. Förbrukningen inom de bredare samhällslagren i ett land inställer sig givetvis i hög grad efter prisförhållandena, så att konsumtionen av de varuslag, som kunna tillhandahållas till billigt pris, blir stor och vice versa. Beräknas levnadskostnadernas höjd i olika länder genom att använda en och samma budget, komma kostnaderna oftast att bliva lägst för de länder, i vilka konsumtionen nära ansluter sig till genomsnittsbudgeten, och högst för länder med extrema konsumtionsförhållanden. Belägg för riktigheten av denna sats kunna också utläsas ur omstående tabell. Levnadskostnaderna bliva lägst och följaktligen reallönen högst i Stockholm och Amsterdam, när man räknar med den skandinavisk-holländska budgeten, i Berlin, Prag och Warschau med den centraleuropeiska; för flertalet andra städer är reallönen visserligen ej högst men dock relativt hög, när man utgår från den inhemska förbrukningen.

Än tydligare framträder detta, om man såsom i efterföljande tablå sätter genomsnittsreallönen för samtliga medtagna städer = 100 i stället för reallönen i London.

	Arbetslönens köpkraft vid en livsmedelsförbrukning beräknad efter					
	brittisk budget	västeurop. budget	sydeurop. budget	centr.europ. budget	skand. budget	utomeurop. budget
Amsterdam	109	110	111	113	113	108
Berlin	64	71	70	73	66	66
Bryssel	69	74	72	77	73	72
Kristiania	88	91	89	96	91	83
Lissabon	40	43	40	42	37	37
London	133	126	128	121	116	126
Madrid	69	74	74	70	69	71
Milano	57	58	56	58	58	58
Ottawa	228	211	215	205	215	226
Paris	89	93	92	91	94	90
Philadelphia	281	262	258	251	282	270
Prag	65	73	73	74	66	66
Rom	56	55	60	58	55	57
Stockholm	101	98	101	98	107	103
Warschau	88	101	102	116	99	112
Wien	61	59	60	59	58	57
Samtliga städer	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*

Efter en sådan omräkning erhåller man den högsta reallönesiffran vid inhemsk förbrukning för ej mindre än 8 städer (Amsterdam, Berlin, London, Madrid, Prag, Rom, Stockholm och Warschau). Av de återstående 8 städerna uppvisa 5 mycket höga reallöner, när man utgår från konsumtionen i det egna landet; för de 3 städer (Lissabon, Milano och Wien), där detta ej är fallet, variera reallönesiffrorna inom mycket trånga gränser, när konsumtionen ändras.

Det synes därför, som om det redan förut från svenskt håll framkastade förslaget om att beräkna levnadskostnaderna och därmed reallönerna enligt konsumtionsförhållanden inom varje särskilt land eller grupp av länder och sedan direkt sammanställa resultaten vore att föredraga. Förutsättningen härför är emellertid, att man äger tillgång till budgeter, som uttrycka ungefärligen samma levnadsstandard. Med avseende på livsmedelsförbrukningen kan man betrakta standarden ur dels kvantitativ, dels kvalitativ synpunkt. Den förra uttryckes genom den totala näringsmängden hos kosten, den senare genom kostens sammansättning av olika varuslag. De av arbetsbyrån uppställda budgeterna ha icke underkastats någon granskning ur dessa båda synpunkter. Även om det alltid möter stora svårigheter att bedöma standardens höjd, visar dock en summarisk undersökning, att budgeterna, i det skick de publicerats, beteckna rätt väsentligt skild levnadsstandard.

För att belysa den kvantitativa sidan har här nedan verkställts en approximativ beräkning av näringsvärdet hos de olika budgeterna. De stora skiljaktigheter, som härvid framträda — kalorivärdet är 2 260 nettokalorier per dag och konsumtionsenhet för den sydeuropeiska mot 3 200 nettokalorier för den skandinaviska budgeten — bero till väsentlig del på att man vid uppställandet av budgeterna, som avse förbrukningen per »konsumtionsenhet» och vecka, ej utgått från samma konsumtionsenhetsskala. Konsumtionsenhetstalen uttrycka relationen mellan olika individers förbrukning; en vuxen mans konsumtion är härvid satt lika med en enhet, och kvinnornas och barnens förbrukning har omräknats i förhållande till mannens. Förbrukningen per konsumtionsenhet kommer helt naturligt att i hög grad bliva beroende på hur höga enhetstal tillmätas kvinnorna och barnen.[1] Av de anförda budgeterna räknar den skandinaviska med de lägsta enhetstalen; följaktligen bliva förbrukningssiffrorna per enhet här högst. Beräknas konsumtionen efter en och samma enhetsskala, exempelvis efter den som använts vid den skandinaviska budgeten, skulle kvantitetstalen höjas med c:a 35 % för den brittiska budgeten, c:a 20 % för de väst- och centraleuropeiska och c:a 28 % för den utomeuropeiska.[2] Tablån visar, att budgeterna efter en dylik korrigering komma att med avseende på näringsvärdet ligga betydligt närmare varandra än förut. Den stora skillnaden i kvantitativt hänseende är sålunda till en betydande del skenbar. Man torde dock ej behöva stanna vid de

[1] En utförligare utredning angående olika konsumtionsenhetsskalor återfinnes i socialstyrelsens publikation »Livsmedelsförbrukningen inom mindre bemedlade hushåll under krisåren 1914—1918» sid. 92 ff. i Sveriges officiella statistik.

[2] Motsvarande beräkning har ej kunnat verkställas för den sydeuropeiska budgeten.

korrigerade siffrorna, utan kunna gå ett steg längre och räkna med en och samma kalorisumma, för så vitt de klimatiska förhållandena ej äro avsevärt olika.

	Brittisk budget	Västeurop. budget	Sydeurop. budget	Centraleurop. budget	Skand. budget	Utomeurop. budget
Antal nettokalorier per dag och konsumtionsenhet:						
olika enhetsskalor . . . (arbetsbyråns budgeter)	2 492	2 945	2 261	2 792	3 200	2 319
samma enhetsskala . . .	3 364	3 534		3 350	3 200	2 968
Animaliska livsmedel i % av hela näringsmängden . .	26·7	28·3	25·6	21·7	39·9	37·6

En flyktig blick på budgeterna visar, att de även i kvalitativt hänseende ej äro fullt jämförbara. Den centraleuropeiska (tyska) budgeten med sin låga förbrukning av smör, kött och ägg och sina stora siffror för margarin och potatis betecknar sålunda en avgjort lägre standard än de andra. I någon mån belyses denna fråga genom en beräkning av de animaliska livsmedlens andel av hela näringsmängden. En stor förbrukning av animalier plägar angiva en hög levnadsstandard, ty de föredragas i allmänhet framför de vegetabiliska livsmedlen på grund av sin större lättsmälthet och smaklighet; i vårt land stiger regelbundet animaliernas andel med en förbättrad ekonomisk ställning. Även om denna regel ej torde gälla generellt vid jämförelser mellan olika länder, särskilt när det gäller länder med mycket skilda konsumtionsförhållanden, synes det dock, som om exempelvis den skandinaviska budgeten skulle representera en högre standard än den brittiska och centraleuropeiska.

Primärmaterialet för arbetsbyråns beräkningar har ej framlagts i så utförlig form, att det tillåter en fullständig omräkning efter de här framförda synpunkterna; genom ett exempel skall dock visas, hur resultaten påverkas, om man tillämpar samma kvantitativa standard. Utgår man från näringsvärdet hos den skandinaviska budgeten, men låter kostens sammansättning förbliva oförändrad, erhåller man efterföljande utgiftssummor för livsmedelskostnaderna i januari 1924 i London, Stockholm och Berlin.

	Livsmedelskostnad i januari 1924, beräknad efter		
	brittisk budget	skandinavisk budget	centraleuropeisk budget
London	111·1 pence	123·6 pence	91·0 pence
Stockholm	8·36 kronor	7·84 kronor	6·90 kronor
Berlin	8·56 mark	8·27 mark	6·62 mark

Kostnaderna för den brittiska budgeten höjas härigenom med 28·4 % och för den centraleuropeiska med 14·6 % i jämförelse med arbetsbyråns beräkningar.

Fullföljes exemplet genom att kalkylera antalet veckoransoner, som en byggnadsträarbetare med de förut angivna lönerna kan köpa, erhållas följande siffror.

	Antal veckoransoner, som motsvara byggnadsträarbetarlönens köpkraft		
	Brittisk budget	Skandinavisk budget	Centraleuropeisk budget
London	*8·42*	7·57	10·29
Stockholm	7·57	*8·26*	9·39
Berlin	3·93	4·06	*5·08*

Enligt arbetsbyråns beräkningssätt uttryckes reallönen i de utvalda städerna av genomsnittet av indextalen för de tre budgeterna, varemot man enligt den här skisserade metoden skulle direkt jämföra siffrorna för London efter den brittiska, för Stockholm efter den skandinaviska och för Berlin efter den centraleuropeiska budgeten (kursiverade siffror). Träarbetarnas reallöner i de tre städerna i nyss nämnd ordning förhålla sig såsom indextalen 100 : 97·5 : 49·9 enligt arbetsbyråns beräkningssätt mot 100 : 98·1 : 60·3 enligt metoden om en gemensam kvantitativ standard. Tager man slutligen hänsyn till att den skandinaviska budgeten torde representera en högre kvalitativ standard än de andra, kan det starkt ifrågasättas, huruvida träarbetarnas reallöner verkligen äro lägre i Stockholm än i London, i all synnerhet som byggnadsträarbetet i den förra staden i motsats till den senare övervägande utföres på ackord och därigenom kan antagas giva en icke obetydlig merförtjänst utöver gällande timlön.

Vad beträffar den andra faktorn vid beräkningen av levnadskostnadernas höjd, prismaterialet, synes det, som om man åtminstone i några fall ej kunnat undgå de svårigheter, som möta vid alla internationella jämförelser på detta område, nämligen att icke samma kvaliteter noteras; för margarin, fläsk, kaffe, te och ost infordras sålunda uppgifter å »lägsta pris». Enligt de av arbetsbyrån publicerade priserna skulle exempelvis margarin den 1 juli 1924 per kg. kosta omräknat i svenskt mynt efter dåvarande växelkurser 90 öre i London och 245 öre i Rom; konsumtionen av margarin har antagits lika i de båda städerna. Å ost variera priserna mellan 75 (Kristiania) och 84 (Prag) öre å ena sidan och 312 (Philadelphia), 297 (Wien) och 293 (Rom) öre å den andra; konsumtionen är ungefärligen densamma i de olika länderna. Exemplen kunna mångfaldigas.

Erinras må slutligen, att man vid alla dessa reallönsberäkningar ej tager hänsyn till samtliga levnadskostnader utan endast till utgifterna för livsmedel och oftast även för bostad, vilka poster tillsammans upptaga hälften à två tredjedelar av ett arbetarhushålls totala levnadskostnader; deras andel varierar bl. a. på grund av klimatiska förhållanden. Av samma anledning upptaga några av de återstående utgiftsposterna, exempelvis beklädnad och bränsle, med naturnödvändighet en mycket olika andel av totalutgifterna i skilda länder.

Förbättrad revision av sjukkassor.

Jämlikt bestämmelse i 93 § i lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 tillkommer det tillsynsmyndigheten bland annat att övervaka, att sjukkassas verksamhet står i överensstämmelse med nyssnämnda lag och kassans stadgar ävensom i övrigt utövas på ändamålsenligt sätt.

Under de första åren efter sjukkasselagens ikraftträdande måste givetvis tillsynsmyndighetens verksamhet, med det stora antal nyregistreringar, som då ägde rum, huvudsakligen inrikta sig på — utom själva registreringsarbetet — den rådgivande och upplysande verksamhet, som likaledes enligt bestämmelse i samma lagrum åligger myndigheten ifråga. Men i den mån allt flera kassor läto registrera sig och kassornas verksamhetstid såsom registrerade ökades, framträdde alltmera behovet även av den inspekterande och kontrollerande verksamheten.

Denna sistnämnda verksamhet har av tillsynsmyndigheten utövats dels genom granskning av de statistiska och andra uppgifter, som det åligger registrerad sjukkassa att årligen insända till tillsynsmyndigheten, dels ock därigenom, att tillsynsmyndigheten, då sådant funnits påkallat, låtit på ort och ställe inventera vederbörande kassas medel samt granska dess räkenskaper och övriga handlingar.

Tidsförhållandena med alltmera ökad osäkerhet inom det ekonomiska livet kommo så småningom att ytterligare understryka behovet av en effektiv kontroll över de registrerade sjukkassornas verksamhet, och sedan denna fråga länge varit föremål för socialstyrelsens uppmärksamhet, framhöll styrelsen i underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 juni 1921 angående behov av ökad arbetskraft å socialstyrelsens tredje byrå (byrån för sjukkasseväsendet m. m.) såsom motiv för en dylik förstärkning bland annat, att sjukkasselagen förutsatte, att genom tillsynsmyndighetens försorg inspektioner och revisioner av vederbörande kassors verksamhet och förvaltning verkställdes på ort och ställe. Utan att dylika lokala revisioner ägde rum något så när regelbundet och i större omfattning än ditintills varit fallet, kunde tillsynen icke göras effektiv. Till följd av denna framställning bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 22 juni 1921 socialstyrelsen att å tredje byrån för tiden från och med den 1 juli 1921 tillsvidare till och med utgången av samma år förordna en extra sekreterare. En framställning från socialstyrelsen om enahanda bemyndigande även för år 1922 bifölls dock av Kungl. Maj:t endast i så måtto, att Kungl. Maj:t ställde medel till socialstyrelsens förfogande för förstärkning av styrelsens arbetskrafter för viss revision av sjukkassors räkenskaper. Även sedermera hava medel härför årligen beviljats.

I sin framställning till Kungl. Maj:t den 27 september 1922 angående anslagsäskanden till 1923 års riksdag framlade socialstyrelsen ånyo förslag

om anställande, bland annat för åstadkommande av en effektiv revisionsverksamhet, å byrån för sjukkasseväsendet m. m. av en extra sekreterare med juridisk kompetens. Vid föredragning av framställningen i denna del inför Kungl. Maj:t förklarade emellertid statsrådet och chefen för socialdepartementet sig visserligen finna anställandet av ytterligare arbetskraft av kvalificerad art å byrån vara önskvärt, men att han, med hänsyn till nödvändigheten att under rådande förhållanden så mycket som möjligt begränsa personalen inom de centrala ämbetsverken, icke då kunde förorda socialstyrelsens ifrågavarande förslag.

Även från sjukkassornas egna representanter har behovet av en effektiv revisionsverksamhet starkt betonats. Sålunda uttalade sociala rådets sektion för sjukkasseväsen (sjukkassenämnden) vid sitt sammanträde den 22 och 23 september 1922 i fråga om förbättrad revision av sjukkassorna, att sjukkassebyrån borde sättas i tillfälle att i högre grad än vad hitintills varit möjligt ägna sin uppmärksamhet åt den tillsynsmyndigheten åliggande skyldigheten att övervaka sjukkassornas verksamhet. Enligt nämndens mening borde tagas i övervägande, huruvida icke särskilda, av staten avlönade revisorer borde i förekommande fall ställas till socialstyrelsens förfogande för revision på ort och ställe. Önskvärt eller till och med nödvändigt vore, att i sjukkasselagen stadgades befogenhet för tillsynsmyndigheten att i vissa fall uppdraga åt lämpliga personer, bosatta inom ifrågavarande sjukkassors verksamhetsområden, att jämte kassans egna revisorer deltaga i de årligen försiggående revisionerna inom sjukkassorna.

I motion till 1923 års riksdag framlade sedermera en av sjukkassenämndens ledamöter, hr Berglund, delvis de önskemål sjukkassenämnden uttryckt, i det att motionären hemställde, att riksdagen måtte besluta ett tillägg till 91 § sjukkasselagen, att tillsynsmyndigheten skulle äga förordna en revisor att med de av sjukkassan utsedda revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och sjukkassans räkenskaper. Den sålunda förordnade revisorn skulle äga av kassan uppbära arvode till belopp, som bestämdes av tillsynsmyndigheten.

Motionen ifråga vann bifall, och därefter utkom lag den 9 oktober 1923 (n:r 365) om ändrad lydelse av 91 § i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor. Genom denna lagändring kom angivna lagparagraf att erhålla ett tillägg av följande lydelse:

> Tillsynsmyndigheten äger förordna en revisor att med de av sjukkassan utsedda revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och sjukkassans räkenskaper. Sålunda förordnad revisor äge av kassan uppbära arvode till belopp, som enligt av Konungen fastställda grunder bestämmes av tillsynsmyndigheten.

Genom k. kungörelsen den 9 oktober 1923 (n:r 366) har förordnats, att arvodet skall, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda bestämmer, utgå med 10 kronor för varje dag, revisionsarbetet pågår, jämte, där för uppdragets fullgörande resa efter socialstyrelsens tillstånd företagits, resekostnads- och traktamentsersättning enligt fjärde klass i gällande resereglemente.

På grund av dessa författningar och i ändamål att göra även den revi-

sion, som utövas genom de av sjukkassorna själva utsedda revisorerna, mera effektiv, har socialstyrelsen den 24 december 1924 utarbetat efterföljande *P. M. angående revision av sjukkassa* och *P. M. till ledning för av socialstyrelsen förordnad revisor av sjukkassa*. Exemplar av dessa båda P. M. ha tillställts samtliga registrerade sjukkassor.

För år 1925 kommer socialstyrelsen också att försöksvis för ett mindre antal sjukkassor i landsorten förordna en revisor.

P. M. angående revision av sjukkassa.

Revision av sjukkassa bör omfatta:

a) inventering av kassa och övriga tillgångar;

b) granskning av räkenskaperna;

c) granskning av medlemsförteckningen;

d) granskning av sjukanmälningar, sjukbesökare- och läkarintyg;

e) granskning av styrelsens förvaltning i den mån den framgår av protokoll och andra handlingar.

a) **Inventering av kassa och övriga tillgångar.**

Vid inventering skall tillses, att kassan stämmer med saldot den dag revisionen verkställes, varjämte skall efterses, att sjukkassans tillgångar äro anbragta på sätt stadgarna föreskriva. För kontroll av tillgodohavande i bank böra revisorerna genom besked från banken eller på annat sätt själva förvissa sig om varje särskild räknings ställning per den 31 nästlidna december och den dag, revisionen sker.

Ingå bland tillgångarna obligationer, skall tillses, att numren finnas i inventarieboken eller eljest förtecknade, att obligationerna åtföljas av vederbörliga räntekuponger samt att event. utlottade obligationer blivit i behörig tid för inlösen uppvisade. I fråga om s. k. premieobligationer bör vidare tillses, att event. utfallna vinster gottskrivits kassan.

Finnas bland tillgångarna skuldebrev mot säkerhet av inteckning i fast egendom, skall efterses, att inteckningen ligger inom den i stadgarna fastställda gränsen i förhållande till taxeringsvärdet samt att fastigheten är på betryggande sätt brandförsäkrad; vidare bör tillses, att inteckningen blivit i behörig tid förnyad.

Är kassan innehavare av egen fastighet, skall tillses, att alla för fastigheten gällande åtkomsthandlingar äro i behåll samt att fastigheten är på betryggande sätt brandförsäkrad.

Slutligen tillses, att kassans värde och säkerhetshandlingar förvaras på betryggande sätt och i överensstämmelse med stadgarnas föreskrifter.

b) **Granskning av räkenskaperna.**

Granskningen av räkenskaperna bör omfatta bland annat:

kontroll av uppbördsboken genom nedsummering och jämförelse med medlemsmatrikeln (medlemskorten);

kontroll av sjukjournalen (sjukkorten) genom summering och jämförelse med sjukliggaren;

kontroll av inkomst- och utgiftsboken (kassaboken) genom summering och jämförelse med uppbördsbok och sjukliggare samt förefintliga verifikationer (särskilt i fråga om stats- och event. kommunala bidrag);

kontroll av kassasammandrag, balansräkning och — i förekommande fall — vinst- och förlusträkning genom summering och jämförelse med övriga räkenskapsböcker.

c) **Granskning av medlemsförteckningen.**

Granskningen av medlemsförteckningen (medlemskorten) bör framför allt omfatta kontroll av *medlemsantalet* genom summering och jämförelse med uppbördsboken. Här-

vid bör särskilt tillses, att den, som förverkat sitt medlemskap genom försummelse att erlägga avgift och för vilken styrelsen icke prövat undantag böra ske, verkligen avförts som medlem ur kassan.

Granskningen bör vidare omfatta *inträdesansökningarna*, varvid tillses, att de, för vilka inträde under året beviljats, uppfylla de i stadgarna föreskrivna inträdesvillkoren med hänsyn särskilt till ålder och hälsotillstånd.

I fråga om nyinträdande medlem, som vid tidpunkten för inträdet var medlem av annan registrerad sjukkassa, bör vidare undersökas, huruvida personen i fråga i enlighet med sjukkasselagens bestämmelser omedelbart utgått ur den eller de registrerade sjukkassor han tidigare tillhört.

d) **Granskning av sjukanmälningar, sjukbesökare- och läkarintyg.**

Vid granskningen bör tillses, att sjukhjälp icke utgivits i andra fall eller för andra tider än sjukkasselagen och stadgarna föreskriva. Vidare bör efterses, att sjukdomsfallet och dess varaktighet blivit behörigen styrkta genom intyg av sjukbesökare eller läkare samt att sjukhjälpen utgivits med belopp, som stadgarna föreskriva.

e) **Granskning av styrelsens förvaltning.**

Vid granskningen bör tillses, att styrelsen och dess ledamöter fullgjort sina uppdrag i enlighet med sjukkasselagens och stadgarnas bestämmelser samt att styrelsens beslut styrkas genom behörigen förda protokoll.

Vidare bör tillses, att de i styrelsens förvaltningsberättelse event. intagna uppgifter rörande medlemsantal m. m. äro riktiga och stämma med kassans böcker och balansräkning.

Stockholm i december 1924.

K. SOCIALSTYRELSEN.

P. M. till ledning för av K. Socialstyrelsen enligt 91 § sjukkasselagen förordnad revisor.

I.

Revisionsuppdragets innebörd.

Av K. Socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet över sjukkasseväsendet i riket jämlikt 91 § sjukkasselagen förordnad revisor äger att *med de av sjukkassa utsedda revisorer* deltaga i granskningen av *kassastyrelsens förvaltning och kassans räkenskaper*. Uppdraget innebär sålunda *icke att utöva en kontinuerlig* uppsikt över kassans verksamhet och förvaltning.

II.

Revisionsuppdragets fullgörande.

Snarast möjligt efter att hava mottagit Socialstyrelsens förordnande bör revisor sätta sig i förbindelse med sjukkassans egna revisorer för överenskommelse om tid och plats för revisionsuppdragets fullgörande. Finner sig revisor behöva, för uppdragets fullgörande, företaga resa, åligger det honom att ofördröjligen inhämta Socialstyrelsens tillstånd därtill. Utan sådant tillstånd utgår icke ersättning för resan.

Med avseende på revisionens omfattning hänvisas till å föregående sida intagna **P. M. angående revision av sjukkassa.** Av där berörda förhållanden böra i främsta rummet uppmärksammas de under punkterna a)—c) angivna.

Efter fullgjord revision skall revisionsberättelsen undertecknas jämväl av den av styrelsen förordnade revisorn, förutsatt att han finner sig kunna till alla delar biträda densamma. Är detta icke förhållandet eller finner revisorn eljest anledning till anmärkning mot kassans verksamhet eller styrelsens förvaltning, åligger det honom att skriftligen giva detta tillkänna. Dylik skrift skall av revisorn avlämnas i två exem-

plar, av vilka det ena överlämnas till kassans styrelse och det andra insändes, så snart ske kan, till Socialstyrelsen (byrån för sjukkasseväsendet, L:a Nygatan 27, Stockholm 2).

III.

Ersättning för revisionsuppdragets fullgörande.

Jämlikt sjukkasselagen 91 §, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 9 oktober 1923 (n:r 365), äger av Socialstyrelsen förordnad revisor att *av kassan* uppbära arvode till belopp, som enligt av Konungen fastställda grunder bestämmas av styrelsen. Genom kungl. kungörelse i ämnet den 9 oktober 1923 (n:r 366) har Kungl. Maj:t förordnat, att arvodet skall, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda bestämmer, utgå med *tio (10) kronor för varje dag revisionsarbetet pågår* jämte, där för uppdragets fullgörande resa efter Socialstyrelsens tillstånd företagits, *resekostnads- och traktamentsersättning enligt fjärde klass i gällande resereglemente* (hyttplats å ångfartyg och andra klass å järnväg samt 13 kronor per dag).

Räkning å arvode och event. resekostnads- och traktamentsersättning inlämnas till ordföranden i kassans styrelse, vilken det åligger att efter verkställd granskning, varom anteckning göres å räkningen, omedelbart översända densamma till Socialstyrelsen. Sedan räkningen granskats inom styrelsen och event. felaktigheter rättats, gäldas därefter räkningen omedelbart av kassan.

Stockholm i december 1924.

K. SOCIALSTYRELSEN.

Säkerhetstillsynen inom gruvdriften.

Socialstyrelsen har den 29 november 1924 till justitiedepartementet avgivit följande utlåtande över 1920 års gruvlagstiftningssakkunnigas betänkande med förslag till gruvlag, såvitt angår de i 10 kapitlet upptagna bestämmelser om tillsyn över gruvdriften:

I sin motivering till 80 § i förslaget till gruvlag ha de sakkunniga framhållit, hurusom genom lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 icke upphävts de bestämmelser i gällande gruvestadga, som röra arbetsmanskapets trygghet mot olycksfall, utan att tvärtom i arbetarskyddslagens övergångsbestämmelser uttryckligen angivits, att samma lag ej verkar rubbning i de bestämmelser, vilka i lag eller författning finnas givna i ämne, varom i arbetarskyddslagen är stadgat, och vilka icke genom samma lag blivit uttryckligen upphävda. Det framhålles också, hurusom på grund härav bergmästarna hava en dubbel ställning: de kunna nämligen i frågor, som röra arbetarskydd, tillämpa såväl gruvestadgan som lagen om arbetarskydd; härvidlag hava de valfrihet, så att i alldeles analoga fall en bergmästare kan handla den ena gången med stöd av gruvestadgan och den andra med stöd av lagen om arbetarskydd, och allteftersom bergmästaren tillämpar gruvestadgan eller arbetarskyddslagen sorterar han under olika högre myndigheter, i det förra fallet under kommerskollegium och i det senare under socialstyrelsen. Den skilda proceduren i det ena och det andra fallet påpekas jämväl. Enligt gruvestadgan meddelar bergmästaren sålunda föreskrift, vilken vederbörande gruvägare är vid ansvarspåföljd skyldig att ställa sig till efterrättelse, för såvitt han icke genom besvär hos bergsöverstyrelsen kan få densamma upphävd. Enligt arbetarskyddslagen kan bergmästaren däremot icke meddela ovillkorlig föreskrift, utan endast tillhandagå med upplysningar, råd och anvisningar. Bergmästaren kan således icke enligt arbetarskyddslagen tvinga arbetsgivaren att vidtaga viss åtgärd eller utföra viss anstalt. Finner han sådant nödigt, har han att anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som kan meddela förbud för arbetsgivaren att bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller arbetsmetod, utan att hava vidtagit av länsstyrelsen vid förbudets meddelande angiven åtgärd. Över länsstyrelsens beslut föres talan direkt hos Kungl. Maj:t. Slutligen påpekas även, att gruvestadgan och arbetarskyddslagen icke täcka varandra. Den senare har vida större omfattning, i vilket avseende erinras om bestämmelserna angående minderårigas och kvinnors användande i arbete. Härtill vill socialstyrelsen särskilt framhålla, såsom även av de sakkunniga i annat sammanhang sker, att skyddsbestämmelserna i gruvestadgan endast hänföra sig till det egentliga gruvarbetet, medan arbetarskyddslagen äger tillämpning även på annat i samband med gruvdriften bedrivet arbete, såsom de utvunna produkternas invid fyndorten försiggående skrädning, anrikning och brikettering.

Efter att hava omnämnt de överväganden, som förut varit å bane rörande huruvida förändring borde ske i den sålunda förekommande dubbla legislativa behandlingen av arbetarskyddet inom gruvhanteringen, meddela de sakkunniga, att de kommit till samma resultat som varit fallet vid föregående tillfällen, nämligen att den nuvarande anordningen i förevarande avseende bör bibehållas.

För den av de sakkunniga omfattade meningen tala onekligen åtskilliga skäl. Socialstyrelsen anser sig emellertid icke kunna underlåta erinra om, att statens myndigheter för närvarande ha anledning att jämväl i annat sammanhang ägna uppmärksamhet åt frågan om anordning av tillsynen å gruvarbetets säkerhet. Styrelsen har

nämligen av Kungl. Maj:t fått i uppdrag att föreslå erforderliga ändringar i lagen om arbetarskydd, varvid det icke osannolikt kan ifrågakomma att i viss mån lägga om förfarandet vid lagens genomförande tvångsvis. Vidare har innevarande års riksdag hos Kungl. Maj:t hemställt om utredning, på vilket sätt inspektionen inom gruvindustrien må kunna göras ur yrkesfaresynpunkt så tillfredsställande som möjligt samt om utfärdande av eventuellt nödiga föreskrifter till skydd mot olycksfall inom nämnda industri. Denna riksdagens skrivelse har sedermera remitterats till kommerskollegium och socialstyrelsen med uppdrag att gemensamt verkställa den av riksdagen begärda utredningen samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med hänsyn till vad nu anförts, anser styrelsen sig icke kunna biträda de sakkunnigas här ifrågavarande förslag såsom en slutgiltig lösning, men finner styrelsen detsamma, som ju blott innebär en förlängning av de nu gällande bestämmelsernas giltighet, lämpligen kunna godtagas att gälla tills vidare.

Bergmästarnas ovan berörda dubbla ställning har måhända icke blivit tillräckligt klart framhävd i lagförslaget. Såsom framhållits lyda bergmästarna i fråga om sitt arbete för arbetarskyddslagens tillämpning under socialstyrelsen, medan de i fråga om sin verksamhet med stöd av gruvestadgan stå under överinseende av kommerskollegium. Detta kommer dock näppeligen tydligt fram genom bestämmelserna i förslagets 80 och 84 §§, av vilka det senare stadgandet utan inskränkning hänvisar till det förra. Sistberörda förhållande kan lätt föranleda den uppfattningen, att kommerskollegium har att öva inseende jämväl över den tillsyn, som åligger bergsstatens personal enligt arbetarskyddslagen, vilket ju dock uttryckligen motsäges av motiveringen till 80 § samt hänvisningen jämväl rörande tillsynen till arbetarskyddslagen i tredje stycket av nämnda paragraf. En ändring synes därför påkallad, och torde denna måhända enklast kunna åvägabringas genom att i 84 § hänvisningen till »80—83 §§» utbytes mot hänvisning till »80 § första och andra styckena samt 81—83 §§».

I 86 § av det föreliggande förslaget ha de sakkunniga intagit vissa bestämmelser rörande arbetarnas bostadsförhållanden. Stadgandet i andra stycket av paragrafen innehåller såtillvida intet nytt, som liknande förpliktelser förut genom lag ålagts arbetsgivare vid skogs- och flottningsarbeten (lagen den 25 april 1919 angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av natthärbärge åt arbetarna m. m. samt lagen den 19 juni 1919 om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna). Det gäller emellertid i båda fallen endast bostäder för tillfälligt bruk. Stadgandet i första stycket däremot innebär en nyhet av principiell innebörd, alldenstund det avser arbetarbostäder för stadigvarande bruk och någon lagstadgad byggnadsplikt beträffande sådana förut icke föreligger i vårt land. Dess räckvidd är emellertid begränsad, enär förutsättningen för dess tillämpning är, att gruvan är belägen på sådant avstånd från bebyggd ort, att det icke skäligen kan påfordras, att arbetarna skola där vara bosatta. Stadgandet lärer sålunda närmast vara avsett att komma till användning vid gruvor, som upptagas i förut öde bygd. Erfarenheten i vårt land torde också ha visat, att ordnandet av arbetarnas bostadsförhållanden i dylika fall stundom — och det icke blott under en mera begränsad tidrymd — lämnat mycket övrigt att önska. Angående behovet av ett stadgande sådant som det föreslagna har icke heller någon meningsskiljaktighet mellan de sakkunniga yppats. Styrelsen anser även för sin del att skäl finnas för upptagande i en blivande gruvlag av ett dylikt stadgande. Styrelsen anser sig emellertid samtidigt böra framhålla, att stadgandets tillämpning säkerligen kommer att bereda en del svårigheter samt att det sannolikt icke alltid kommer att visa sig vara uteslutande till fördel för arbetarna. I sådant hänseende må erinras, bland annat, om de svårigheter, som torde bliva förknippade med bestämmandet av skälig ersättning för bostadsförmån, tillhandahållen av gruvföretaget, ävensom om den större bundenhet för arbetaren, som lätt kan bliva en följd av hans beroende i bostadshänseende av arbetsgivaren och visat sig kunna leda till komplikationer.

En nödvändig förutsättning för ett lagfästande av gruvinnehavarens skyldighet att under angivna förhållanden tillhandahålla bostäder åt arbetarna torde emellertid få anses vara, att han rättsligen äger möjlighet åtkomma för ändamålet erforderlig mark. Det synes dock tveksamt, huruvida 34 § i lagförslaget, som meddelar föreskrifter rörande anvisande av nödig mark utom utmålet, jämväl bereder möjlighet i fall av behov till erhållande av mark för uppförande av nödiga bostäder. Enligt berörda paragraf äger sökanden vid utmålsförrättningen få sig anvisad nödig mark »dels för uppläggande av malm och varp dels ock för sådan byggnad eller annan anläggning, väg, transportbana eller kraftledning, som är erforderlig för gruvdriften eller därmed i samband stående verksamhet». Något uttalande från de sakkunnigas sida, huruvida till byggnad, som är erforderlig för gruvdriften, även skulle vara att hänföra bostadshus för arbetarna, har icke gjorts. Ett förtydligande härutinnan, eventuellt ett tillägg till paragrafen, som medgiver rätt till erhållande av nödig mark även för bostadsändamål, torde därför få anses påkallat.

Bestämmelsen i 86 § tredje stycket rörande tillsynen å efterlevnaden av vad i paragrafen stadgas synes oklar. Huru de sakkunniga tänkt sig den av bergmästarna samt konungens befallningshavande tillsammans utövade tillsynen över arbetarnas bostadsförhållanden, ha de icke angivit. Sannolikt torde vara, att en anordning, liknande den vid skogs- och flottledshärbärgesinspektionen gällande, föresvävat dem. Förhållandena i de båda fallen äro dock icke jämförbara. Vid upprättandet av sistnämnda inspektion skulle utom yrkesinspektionen stående personal — skogsstatens och i viss utsträckning vid skogsvårdsstyrelserna anställda befattningshavare — anlitas för tillsynens utövande, och ansågs det med hänsyn härtill lämpligt att uppdraga åt länsstyrelserna att med biträde av en särskilt förordnad befattningshavare inom yrkesinspektionen handhava tillsynen. I förevarande fall däremot skulle ju bergmästarna, vilka såsom inspektionsorgan enligt arbetarskyddslagen sortera under socialstyrelsen i egenskap av yrkesinspektionens chefsmyndighet, i första hand övervaka gällande bestämmelsers efterlevnad. I betraktande av att tillsynen i fråga till sin art närmast torde få anses besläktad med den bergmästare enligt arbetarskyddslagen åvilande tillsyn, synes det då naturligt, att jämväl förstberörda tillsyn bör stå under överinseende av yrkesinspektionens chefsmyndighet samt att i övrigt tillsynens utövande i tillämpliga delar bör ske enligt samma principer som gälla för arbetarskyddslagstiftningen i allmänhet. För övrigt må framhållas, att erfarenheten hittills visat, att länsstyrelserna — av naturliga skäl förresten i betraktande av den för dem tämligen främmande uppgiften samt deras mångahanda övriga göromål — icke gjort några egentliga insatser i fråga om skogs- och flottledshärbärgesinspektionen, utan har det praktiska genomförandet av lagbestämmelserna väsentligen åvilat den särskilt förordnade specialinspektören inom yrkesinspektionen, som därvid i viktigare frågor städse sökt samråd med socialstyrelsen.

I anslutning till det sagda får styrelsen därför föreslå, att orden »samt Konungens befallningshavande» i 86 § tredje stycket utbytas mot »under överinseende av yrkesinspektionens chefsmyndighet». Då med denna ändring i avseende å tillsynen några närmare av Konungen utfärdade föreskrifter angående dess utövande icke synas erforderliga, torde, därest ändringen genomföres, satsen »på sätt Konungen närmare föreskriver» kunna utgå.

Mot bestämmelserna i övrigt i 10 kapitlet av lagförslaget, i den mån de beröra styrelsens verksamhetsområde, har styrelsen intet väsentligt att erinra.

Mot styrelsens utlåtande, i vad det avser den i första och andra styckena i 86 § av lagförslaget stadgade skyldigheten för gruvinnehavaren att under vissa förutsättningar sörja för arbetarnas bostadsbehov, har avvikande mening uttalats av socialfullmäktigen von Sydow, vilken i denna del instämt i kommerskollegii avstyrkande utlåtande.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i slutet av detta häfte (sid. 55 ff.) införda redogörelsen för levnadskostnaderna under fjärde kvartalet 1924 lämnas i efterföljande tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Av *tab. A* framgår, att såväl detalj- som partipriserna i Sverige under de sista månaderna undergått en höjning och att partiprisindexen, vare sig man räknar med kommerskollegii eller Svensk finanstidnings siffror, fortfarande legat lägre än den allmänna levnadskostnadsindexen.

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex									Svensk finanstidnings partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Samtl. råvaror	Samtl. fabrikat	Vegetabil. livsm.	Animal. livsm.	Fodermedel	Bränsle	Textilvaror (råvar. o. fabrik.)	Läder-varor (råvar. o. fabrik.)	
juni/juli 1915	(115)	122	.	.	.	.	.	.	.	.	.	145
» 1916	(130)	136	.	.	.	.	.	.	.	.	.	183
» 1917	159	175	.	.	.	.	.	.	.	.	.	289
» 1918	219	261	.	.	.	.	.	.	.	.	.	334
» 1919	257	319	.	.	.	.	.	.	.	.	.	324
» 1920	270	294	375	381	370	271	285	293	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	212	231	230	212	189	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	153	192	183	157	161	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	151	176	149	145	140	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	143	170	138	146	134	136	227	126	149
sept./okt. »	174	165	163	150	173	157	156	144	136	217	126	153
okt./nov. »	.	172	167	157	176	168	166	160	136	213	127	162
nov./dec. »	.	172	167	158	174	165	165	163	138	214	130	162
dec./jan. 1925	178	172	168	160	175	166	169	159	142	215	131	163

Jämföres utvecklingen i Sverige, Norge och Danmark (*tab. B* och *C*), finner man enligt senast tillgängliga jämförbara uppgifter, att Sverige alltjämt har att uppvisa den lägsta totalindexen; därnäst kommer Danmark. Även indexsiffrorna för de särskilda huvudposterna äro i allmänhet lägst i Sverige. Undantag bildar allenast bostadsposten, som i både Norge och Danmark är lägre än i vårt land. I fråga om bränsle och lyse samt kläder står Danmark högst, Norge däremot beträffande livsmedel, skatter och »övriga utgifter». Såsom tidigare i denna publikation påpekats, äro de i tab. B upptagna danska gruppindextalen i vissa fall omräknade i syfte att göra dem mera jämförbara med de svenska. I officiell, okorrigerad form voro de danska siffrorna för juli 1924: livsmedel 200; bostad 170; bränsle och lyse 298; kläder, skodon och tvätt 267; skatter, kontingenter o d. 248; övriga utgifter 207.

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1915	123	.	113	.	.	.	.	.	.	.	.	.	128	100	130	110	100	100
» 1916	134	.	150	.	.	.	.	.	.	.	.	.	146	102	175	160	100	121
» 1917	177	110	215	190	109	140	.	.	.	.	.	.	166	105	220	190	100	146
» 1918	258	112	286	285	114	195	271	111	517	304	.	210	187	108	275	260	100	197
» 1919	318	120	326	310	160	210	289	123	335	420	352	277	212	113	292	310	162	224
» 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	163	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
sept./okt. »	164	178	180	191	170	183	261	176	269	249	502	296	.	.	.	.	.	.
dec./jan. 1925	171	186	181	192	170	183	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Av de i *tab. C* redovisade länderna företedde det stora flertalet en mer eller mindre utpräglad stegring av levnadskostnaderna under 1924 års tredje kvartal. Endast för Italien, Sydafrika och Australien var någon prissänkning att anteckna. Under det nu gångna fjärde kvartalet har utvecklingen, så långt uppgifter kunnat erhållas, gått i samma riktning, och även i Italien har ett kraftigt omslag gjort sig gällande; efter det tillfälliga prisfallet under juli och augusti, då levnadskostnadssiffran sjönk från 518 till 511, har indextalet under oktober gått upp ända till 562. Även i övrigt framträder under oktober månad i allmänhet en kraftig stegring, medan de novembersiffror, som föreligga, utvisa en något mera stabil tendens.

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	England	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1915	(115)	.	116	.	.	125	.	.	.	.	.	.	105	97	105	108
» 1916	(130)	.	136	.	.	148	.	.	.	.	.	.	118	102	112	116
» 1917	159	.	155	.	.	180	.	.	.	142	.	.	142	130	122	113
» 1918	219	252	182	.	.	203	.	.	.	183	.	286	174	146	131	118
» 1919	257	280	211	.	.	208	.	238	.	195	.	280	177	155	145	129
» 1920	270	302	262	.	.	252	.	341	453	217	.	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	.	219	.	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	.	184	.	302	366	187	162	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	.	169	.	334	419	173	165	491	170	146	131	148
» 1924	171	251	214	1125	124	170	112	366	492	173	169	518	169	143	133	146
sept./okt. »	174	265	.	1177	141	176	116	367	503	176	169	516	171	146	132	145
okt./nov. »	.	.	.	1197	150	180	122	.	513	.	.	562	.	147	—	.
nov./dec. »	.	.	.	1202	—	181	123	.	520	.	.	—	.	—	—	.
dec./jan. 1925	178	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet . betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

Med avseende å de i tab. C återgivna indextalen är att märka, att levnadskostnadsstegringen i Tyskland numera beräknas efter guldmyntfot, sedan den tyska valutan stabiliserats på grundvalen 1 guldmark = 1 biljon pappersmark. Indextalet för den 1 juli 1924, som tidigare uttryckts med siffran *112 biljoner*, har sålunda ändrats till endast *112*, och siffrorna för de följande månaderna ha satts i förhållande därtill.

I tablån har vidare medtagits ett nytt land, nämligen Polen, där man numera liksom i Tyskland genomfört en stabilisering av penningvärdet och sålunda kunnat framlägga för internationella sammanställningar användbara jämförelsetal. Den polska levnadskostnadsindexen, vilken beräknas av statistiska centralbyrån i Warschau, grundar sig på prisuppgifter rörande 33 varuslag, därav 16 poster avse livsmedel, 7 kläder, 3 bränsle och lyse samt 7 bostad och diverse utgifter. Uppgifterna inhämtas genom kommunala myndigheter i olika landsdelar. Konsumtionen av de olika varuslagen beräknas efter en teoretisk budget för en arbetarfamilj om fyra personer i Warschau.

Kollektivavtalens lönesatser under fjärde kvartalet 1924.

Under årets sista kvartal hava träffats följande mera omfattande kollektivavtal:

För *skogsavverkning och flottning* i Värmland med närgränsande delar av Dalarna träffades den 12 december avtal mellan Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivarförening samt svenska sågverksindustriarbetareförbundet att gälla för tiden 1 oktober 1924—1 oktober 1925. Uppgörelsen innebar i det väsentliga status quo, endast med smärre jämkningar uppåt av vissa detaljer. Tidlönerna äro:

för skogsarbete: hästdagsverke	8·40	kr.	pr dag
mansdagsverke	4·20	»	» »
för flottning: i bättre belägna flottleder	65	öre	pr timme
i sämre belägna flottleder	70	»	» »
vid sorteringsställen	75	»	» »

Inom *pappersmasseindustrien* blev genom överenskommelse i slutet av oktober månad gällande allmänna bestämmelser och huvudavtal angående löner m. m. med vissa förändringar prolongerat för år 1925. Enligt uppgörelsen höjdes lönenivån i ortsklasserna II, III, IV och V från gällande 95, 90, 85 och 80 % av högsta klassens till resp. 97, 94, 90 och 85 %. Vidare fastställdes utearbetarnas timlön till 85 % av standardgruppens beräknade timför-

tjänst mot förutvarande 80 %. Den beräknade timförtjänsten för tonlönsarbetare i den s. k. 100 %-graden, resp. den för fullgod arbetare (utearbetare) fastställda timlönen utgör:

Ortsklass	I	II	III	IV	V
100 %-graden (flertalet fabriksarbetare)	91	88	86	82	77
Fullgod arbetare över 18 år (utearbetare)	77	75	73	70	66

(Ortsklasserna I och II omfatta norrlandsfabriker, de tre lägre klasserna huvudsakligen fabriker i Älvsborgs, Värmlands och Örebro län.)

För *litografiska och kemigrafiska facken* har träffats nytt riksavtal för år 1925, som i lönehänseende innebär status quo. Minimilönerna äro i öre per timme:

Ortsgrupp	I	II	III	IV
Utlärd litograf (5 års lärotid)	91	86	82	77
D:o fr. o. m. fjärde anställningsåret	117	111	105	100
Utlärd kemigraf och tryckare (4 års lärotid)	85	81	77	72
D:o fr. o. m. fjärde anställningsåret	110	105	99	94

(Till ortsgrupperna I och II höra resp. Stockholm och Göteborg, till grupp III Eskilstuna, Gävle, Hälsingborg, Malmö, Norrköping, Uppsala och Örebro, till grupp IV Jönköping, Kalmar, Lidköping, Linköping och Tidaholm.)

Vid *bryggerierna* i Stockholm utbröt strejk den 9 oktober, sedan ett av förlikningsman framlagt avtalsförslag blivit förkastat av arbetarparten. I mitten av november bilades konflikten, varvid förlikningsmannens förslag, som medförde omkring 12 % förhöjning av lönerna, godkändes. De nya avtalen gälla till den 1 oktober 1925. Timlönerna äro:

För manlig ordinarie bryggeriarbetare	135 öre
» » extra arbetare	130 »
» kvinnlig ordinarie arbetare	94 »
» » extra »	89 »

(Vid ett bryggeri äro timlönerna för kvinnliga arbetare resp. 99 och 94 öre.)

Inom *textilindustrien* träffades den 30 december nya riksavtal, gällande år 1925, för dels textilarbetare och dels vävlagare. Avtalen innebära status quo i lönehänseende, men skall beträffande textilarbetarna revision av vissa felaktigt satta ackord verkställas. Tidlönerna äro:

Ortsgrupp	I	II	III	IV	V
Manlig arbetare, 21 år, öre per timme	84	80	77	73	69
Kvinnlig arbetare, 18 år, öre per timme	54	52	50	48	46
Vävlagare, kr. per vecka	57	54	52	49	46·50

(Ortsgrupp I omfattar Stockholm, grupp II Gävle, Göteborg, Malmö m. fl., grupp III Hälsingborg, Norrköping, Örebro m. fl., grupp IV Alingsås, Borås, Motala m. fl., grupp V Fritsla, Oskarsström m. fl.)

Efter en tids öppen konflikt blev den 10 oktober nytt riksavtal upprättat inom *pälsvaruindustrien* med giltighetstid från och med den 11 augusti 1924 till och med den 10 augusti 1925. Timlönerna, som höjdes med c:a 9 %, äro:

Ortsgrupp	I	II	III	IV
Utlärd skärare (4 års lärotid)	97	92	87	82
D:o fr. o. m. fjärde året	154	146	139	131
Sömmerska (16 år) första året	48	46	43	41
» fr. o. m. femte året	96	91	86	82

(Ortsgrupperna I och II omfatta resp. Stockholm och Göteborg, grupp III Hälsingborg, Malmö, Norrköping och Örebro, grupp IV Enköping, Karlskrona, Kristianstad, Motala och Tranås.)

För *Stockholms spårvägar* uppnåddes den 31 december enighet om nya avtal med giltighetstid i två år eller till den 1 januari 1927. Enligt uppgörelsen höjas lönerna för månadsavlönad personal omedelbart med 5 kr. per månad och därefter för varje kvartal under år 1925 med samma belopp, så att den slutliga höjningen blir 20 kr. per månad. De sålunda under sista kvartalet 1925 utgående lönerna skola oförändrade gälla under år 1926. Timlönerna för banarbetare höjas likaså successivt under år 1925, så att den totala ökningen uppgår till 9 öre. För verkstadsarbetare utgör den slutliga förhöjningen av minimilönerna 4 öre per timme. Månadslönen för ordinarie trafikpersonal utgör i kronor:

	1:a anställningsåret	5:e och 6:e åren	11:e och följande åren
1:a kvartalet 1925	265	295	330
2:a » »	270	300	335
3:e » »	275	305	340
4:e » » samt år 1926	280	310	345

Under fjärde kvartalet hava vidare pågått avtalsförhandlingar inom ett antal näringsgrenar, vilka icke blivit slutförda till årsskiftet. För *mekaniska verkstadsindustrien* resulterade förhandlingarna den 30 december 1924 i ett av särskild förlikningskommission framlagt förslag, innebärande status quo ifråga om riksavtalets minimilöner. Förslaget, som tillstyrkts av underhandlingsdelegerade å båda sidor, godkändes av resp. parter den 9 januari. I konflikten inom *jordbruket* föreligger ett av förlikningskommission den 22 december utarbetat förslag till löneavtal, upptagande mindre förhöjningar å 1923/24 års löner. Förnyade förhandlingar togo sin början den 12 januari. För *sjöfolket* ledde avtalsförhandlingarna i december månad till överenskommelse om prolongation av 1924 års avtal till utgången av januari månad 1925, varunder fortsatta förhandlingar skola föras. Vidare pågå underhandlingar om nya avtal för byggnadsämnesindustrien, stenkolsgruvorna i Skåne, choklad- och konfektyrindustrien, porslinsfabriker, stuverifacket, rörledningsbranschen m. fl., vilkas avtal upphört att gälla vid årsskiftet.

Arbetsförhållanden inom industrien i Leningrad.

(Meddelande från svenska konsulatet i Leningrad.)

Antalet inom industrien i Leningrad sysselsatta arbetare och tjänstemän hade vid tiden för den nya ekonomiska politikens införande år 1921 nedgått till sitt minimum. Sedan dess har deras antal oavbrutet ökats, ehuru långsamt. För de större och medelstora industrierna voro siffrorna följande:

1 januari 1923	96 716 arbetare	16 205	tjänstemän
1 » 1924	109 517 »	16 965	»
1 juli 1924	123 785 »	16 990	»

Detta innebär en ökning av 13 % under innevarande års sex första månader. Härvid är dock att märka, att den officiella statistiken blott omfattar sådana företag, som utan mekanisk kraft sysselsätta minst 30 arbetare och med mekanisk kraft 16 arbetare. Såsom framgår av tabellen, har antalet tjänstemän minskats i förhållande till antalet arbetare, vilket sammanhänger med strävandena att minska den överflödiga byråkratiska apparaten inom industrien. Trots detta är fortfarande antalet tjänstemän mycket stort. Största antalet arbetare sysselsättas i de statsföretag, som äro underställda industristyrelsen (prombyrå) och högsta industrirådet (WSNH). I dessa företag sysselsattes den 1 juli innevarande år $^3/_4$ av hela antalet arbetare eller 90 172. Av de olika industrigrenarna kom textiltrusten först med 16 648 arbetare och därnäst maskinbyggnadstrusten med 11 536 arbetare. Tillsammans sysselsätta dessa båda industrier 30 % av samtliga inom statsindustrien anställda arbetare. Utom statsindustrien sysselsättes ett stort antal arbetare inom statliga och kommunala företag, den 1 juli innevarande år över 22 000.

De arrenderade företagen hava i förhållande härtill mindre betydelse; på deras andel kommo den 1 juli innevarande år blott omkring 8 000 arbetare. De av enskilda personer arrenderade fabrikerna spela en obetydlig roll. Deras arbetarantal sjönk under tiden 1 april—1 juli från 1 357 till 1 264.

Mot ökningen av arbetarantalet står å andra sidan en sedan förra året tills nu pågående minskning av antalet företag inom storindustrien. Leningrads industri befinner sig sedan förra året i en ombildningsprocess. Företag fusioneras, och i företag, som i tekniskt avseende stå högt, ökas arbetarantalet ofta ända till förkrigsnivå; andra fabriker, som icke arbeta rationellt, nedläggas och överföras till s. k. konserveringstillstånd. Antalet nybildade företag är däremot fortfarande ringa. Sedan den 1 januari 1923 har antalet större företag sjunkit från 338 till 300, och antalet statstrustfabriker har endast under 1924 minskats med 8 (från 167 till 159).

Arbetslöshet. Den enligt statistiken pågående ökningen av antalet i Leningrad sysselsatta arbetare har emellertid icke medfört en motsvarande minskning av de arbetslösas antal. Tvärtom har man åtminstone tills helt nyligen kunnat konstatera en tilltagande arbetslöshet.

Detta fenomen har sin förklaring i flera omständigheter. Under de senaste åren har stadsbefolkningen ständigt ökats genom tillskott av för det mesta yngre arbetare från landet. Tillskottet var t. o. m. under den nya ekonomiska politiken relativt stort. Å andra sidan har man på sista tiden åter kunnat märka en tilltagande utvandring från staden till landet. Denna starka befolkningsfluktuation, vilken även i

gamla tider kunde iakttagas, försvårar mycket översikten och organisationen av arbetsmarknaden.

Möjligen kan även förbättringen av de statistiska metoderna hava bidragit till den kraftiga ökningen av arbetslöshetssiffrorna. Å arbetsbörsen voro följande antal arbetare registrerade:

1 januari 1923	74 072
1 » 1924	127 705
1 maj 1924	148 117

Dessa siffror visa alltså en ökning av 100 % under sexton månader. Den faktiska arbetslösheten torde emellertid vara betydligt större. Enligt den officiella statistiken voro den 1 maj omkring 20 % av Leningrads vuxna befolkning arbetslösa. Därefter inträdde en minskning av arbetslösheten, sannolikt delvis beroende på de under sommarmånaderna stegrade arbetsmöjligheterna. Siffrorna voro den 1 juni 145 527 och den 1 juli 137 243.

Vad beträffar fördelningen av dessa arbetslösa på de olika arbetarkategorierna, utgjordes huvudkontingenten av s. k. svartarbetare, d. v. s. olärda arbetare, som förrätta allt slags grovarbete. Den 1 maj, arbetslöshetens höjdpunkt, voro 62 000, d. v. s. ungefär 40 % av de arbetslösa, svartarbetare, därnäst kommo tankearbetare, inberäknat sovjettjänstemännen, med 46 000. Antalet arbetslösa tjänstemän har ständigt ökats i och med avvecklingen av de alltför stora sovjetorganisationerna. En hög procentsats utgjordes vid samma tid av de kvalificerade industriarbetarna, nämligen 27 000, däribland 7 000 metallarbetare. De övriga arbetslösa falla på transportarbetare och andra grupper.

Antalet arbetslösa kvinnor överträffar betydligt de arbetslösa männens antal (1 maj 90 812 kvinnor mot 57 305 män). Ökningen av yngre arbetare (podrostki) bland de arbetslösa är anmärkningsvärd, då det talar för antagandet, att de arbetslösa till stor del rekryteras genom yngre invandrande element.

Arbetsbörsen och omorganisationen av arbetsmarknaden. Ända till helt nyligen reglerades hela arbetsmarknaden uteslutande genom arbetsbörsen (birscha truda) i samråd med fackföreningarna och arbetskommissariatet (Narkomtrud). Utan tillstånd av arbetsbörsen hade ingen driftledning, intet enskilt företag, ingen privatperson rätt att antaga arbetare eller tjänstemän. Ohörsamhet mot dessa bestämmelser bestraffades strängt. Arbetsbörsen allena förfogade över de lediga platserna. Undantag tilläts sedermera blott vid anställning av vissa arbetarkategorier med särskilda fackkunskaper och för ansvarsfulla befattningar. Dylika arbetare fingo provisoriskt anställas med förbigående av arbetsbörsen, men med efterföljande registreringsskyldighet.

Denna centralisering medförde många svårigheter, vilket i sistlidna juli månad ledde till en omorganisation av arbetsmarknaden. Arbetsbörsens monopolställning på arbetsmarknaden upphävdes, och börsen ombildades till ett kontrollorgan, medan regleringen av arbetsmarknaden övertogs av industrien själv. Först erhöllo statens organ och sedermera varje företag rätt att anställa arbetare utan arbetsbörsens förmedling, men med registreringsskyldighet. Understöden åt de arbetslösa medförde även en tryckande finansiell börda. Även om de kontanta understöden och övriga förmåner för den enskilde voro obetydliga, medförde de dock en svår belastning av industrien.

Varje arbetslös åtnjöt nämligen under den första tiden befrielse från skatter och delvis befrielse från bostadshyra. Vidare erhöll den arbetslöse ett särskilt statsunderstöd, utgörande 6 rubel och sedermera 9—10 rubel i månaden. Sedan december 1923 tilldelas kontant understöd och andra förmåner blott åt arbetslösa, tillhörande »grupp 1» och blott under begränsad tid (tre, sex eller nio månader).

Till grupp 1 räknades blott de, som arbetat tre år i en fabrik som kvalificerade arbetare, men även dessas antal växte från månad till månad. Den 1 maj innevarande år hörde 67 000 av 148 000 arbetslösa till grupp 1. Socialförsäkringskassan

hade att månatligen utbetala över 1/2 miljon rubel i arbetslöshetsunderstöd. Till en produktiv arbetslöshetshjälp i stor skala fattades medel. I början av sistlidna juli upphävdes därför till stor del samtidigt med registreringen av arbetslösa tillsvidare även rätten till förmåner och kontant understöd.

Under loppet av juli företogs en rensning, omfattande de å arbetsbörsen ännu registrerade arbetslösa. Kvar blevo blott extra kvalificerade arbetare med minst tre års tjänstetid och sovjettjänstemän med minst fem års tjänstetid i ett företag. Även vissa grupper okvalificerade (svartarbetare) förblevo registrerade: särskilt togs hänsyn till fackföreningsmedlemmar och demobiliserade soldater. Alla andra strökos med det resultatet, att den 1 augusti blott 20 257 arbetslösa voro inregistrerade. Minskningen av arbetslöshetssiffran från 137 243 den 1 juli till nämnda siffra den 1 augusti kan blott förklaras på detta sätt; de båda siffrorna hava icke något relativt samband med varandra. Under loppet av augusti reducerades arbetslöshetssiffran ytterligare och utgjorde den 1 september blott 13 990.

Understöd tilldelas alltjämt även en del icke registrerade arbetslösa, tillsammans omkring 30 000. För de talrika yngre, icke registrerade arbetslösa lärer en särskild arbetsförmedlingsbyrå komma att upprättas.

Efterfrågan efter arbetskrafter tillfredsställes numera övervägande på den fria arbetsmarknaden utan förmedling av börsen. I augusti månad förmedlades blott ungefär en tiondedel av lediga platser genom börsen (2 279 av 22 432).

Fackföreningar och arbetsorganisationer. Av industriarbetarna i Leningrad äro cirka 95 % organiserade i fackföreningar; även inom andra yrkesgrupper har fackföreningsorganisationen starkt utbrett sig. Fackföreningarna i Leningrad räknade den 1 sistlidna juli 371 456 medlemmar, sammanförda i 22 olika fackföreningar. Utom de olika industriella fackföreningarna finnes även en fackförening för svartarbetare och flera fackföreningar för kommunikationsarbetare samt en fackförening för jordbruks- och skogsarbetare.

Tjänstemännen i statens inrättningar äro organiserade i sovjettjänstemännens fackförening, medan tjänstemännen inom industrien tillsvidare tillhöra fackföreningen för deras bransch och icke hava någon särskild tjänstemannaorganisation.

Den största fackföreningen är metallarbetarnas med 56 574 medlemmar; därefter kommer järnvägsarbetarnas med 33 236 medlemmar. De talrika svartarbetarna äro blott till mycket ringa del organiserade. Deras fackförening räknar blott något över 1 000 medlemmar. Samtliga fackföreningar (profsojus) i Leningrad hava ett gemensamt organ, fackföreningsrådet (profsovjet). Fackföreningsavgifterna utgöra 2 % av lönen.

Utom sin fackorganisation hava arbetarna och tjänstemännen i varje fabrik och statsinrättning sin lokala representation. Fabriker med över 50 arbetare välja sitt fabriksutskott (fabsavkom), myndigheter och inrättningar med över 50 tjänstemän sin tjänstemannakommitté (mestkom); mindre fabriker och inrättningar med mindre än 50 arbetare och tjänstemän hava en fullmäktig (upolnomotjeni), som företräder arbetstagarnas intressen. Många fabriksrepresentationer hava sammanslutit sig till gruppkommittéer (grupkom).

Den viktigaste kommittén i varje fabrik och företag är RKK (rastsenotjnaja kontrolnaja komissia), en av lika många arbetsgivare och arbetstagare sammansatt tariff- och förlikningskommission, som är behörig i alla frågor rörande anställande och avskedande av arbetare, fastställande av löner o. s. v. Den är även första instans i alla arbetstvister.

Vidare hava i många fabriker, särskilt i statens, skapats en mängd organisationer av dels rent partipolitisk och dels politisk-kulturell karaktär, vilka undandraga ett stort antal arbetskrafter från det produktiva arbetet. På sista partidagen påpekades vid behandling av fackförenings- och arbetarorganisationsfrågor den mångfaldiga och rika organisationsverksamheten under de sista åren. Rapportören nämnde såsom exempel

en fabrik med ett ordinarie arbetarantal av 450, vilken ägde icke mindre än 44 olika organisationer och utskott. En förteckning över de enskilda organisationerna i denna s. k. mönsterfabrik ter sig som följer:

Arbetarkommunistpartiets celler:

Styrelse
Plenum
Utskott för urskiljande av krafter för arbetet på landsbygden
Utskott för organisation av Lenin-uppgifter
» » arbetet bland kvinnorna
» » » » de kommunistiska ungdomsförbunden
Avdelning för särskilda ändamål (Tschon)

Driftråd med dess organ:

Driftråd och generalförsamling
Delegatförsamling
Rådplägning i frågor rörande fabrikationen
Tariff- och utredningsutskott
Hjälpcell för arbetar- och bondeinspektion
Utskott för arbetarskydd
Försäkringskassa
Utskott för utredning av arbetarnas levnadsförhållanden
Utskott för hälsovårdsväsen
Understödskassa
Revisionskommission

Föreningar för kulturella och bildande ändamål:

Utskott för kulturella ändamål
» » litteratur
Bibliotoksutskott
Utskott för undanröjande av analfabetismen
» » » » politisk analfabetism
Utskott för föranstaltande av utflykter
» » vetenskaplig arbetsorganisation

Särskilda organ:

Cell av »Internationella Organisationen för hjälp åt revolutionens offer»
Utskott »Barnavännen»
» för bekämpande av hemlösheten
Ungdomliga pioniärer
Utskott för befrämjande av luftflottan
Lantmannafrågor
Utskott för bekämpande av spritsurrogaten

Kretsar:

för Leninism
» utredning av hantverksrörelsen
» kroppsvård
» vidare utbildning
» Marxismen
Musikalisk krets
för körsång
» schackspel
» bekämpande av religionen
» tidningar
» agitation
» skola för de politiska begynnelsegrunderna.

Utan tvivel ligger en livligare andlig vakenhet till grund för den starka organisationsverksamheten. En annan fråga är, huru detta inverkar på arbetsintensiteten, vars höjande för närvarande står som det ekonomiska livets viktigaste uppgift.

Löneavtal. I allmänhet äro väl numera i alla, såväl statens som enskilda företag, kollektivavtal avslutade mellan driftledare samt arbetare och tjänstemän. Dessa avtal komplettera bestämmelserna i lagen om arbete. Genom dem regleras alla inre frågor rörande driften, såsom anställningar och avskedanden, normering av arbetstid, arbetslöner och arbetsprestation. Vid avslutande av löneavtal med privata företagare och koncessionärer sträva fackföreningarna att utvidga de arbetarna lagligen tillkommande rättigheter, t. ex. ifråga om driftrådets och fackföreningens medverkan vid anställande och avskedande av arbetare, förlängning av ledigheter o. s. v.

Arbetslöner och lönepolitik. Arbetslönen utbetalas två gånger i månaden, den 5 och 20. Varje fackföreningsmedlem betalar 2 % av sin lön till föreningskassan, medlemmar av kommunistiska partier erlägga motsvarande bidrag till sitt parti. Dessutom föranstaltas ofta insamlingar i fabrikerna. Sålunda samlas bidrag för kulturella ändamål, klubbar, föreningar och tidningar, för luftflottan, för det kemiska kriget (dobrochim) etc.

Lönerna fastställas enligt tariff. Enligt lagen äro löntagarna indelade i 17 löneklasser. Vid slutande av löneavtal med vederbörande fackförening fastställes minimi-

Tab. 1. Arbetares och tjänstemäns löner januari—juni 1924 inom olika industrigrenar i Leningrad.

Industrigrupper	Månadslön i guldrubel					
	januari	februari	mars	april	maj	juni
Arbetare						
Metallarbetare	46·95	56·84	57·00	58·60	61·04	59·11
Träarbetare	37·94	45·92	43·76	45·98	48·35	48·08
Textilarbetare	33·76	38·87	38·17	36·72	39·28	38·12
Konfektionsarbetare	33·10	39·91	38·82	43·67	42·85	41·59
Läderarbetare	49·60	65·58	58·07	60·89	73·44	88·06
Kemiska arbetare	44·19	58·61	54·80	46·34	56·56	51·06
Livsmedelsarbetare	42·70	47·58	51·36	51·06	54·86	52·54
Tobaksarbetare	42·78	42·82	40·37	40·47	54·04	42·72
Pappersarbetare	47·72	48·16	49·49	45·53	51·54	50·96
Boktryckare	49·38	59·64	57·82	55·38	63·40	68·92
Genomsnittslön för samtliga grupper	43·81	52·70	51·75	51·29	55·91	54·74
» i varurubel	24·07	25·72	24·17	23·90	26·61	26·82
Tjänstemän						
Genomsnittslön för samtliga grupper	71·04	85·04	85·89	83·11	87·73	87·62
» i varurubel	39·03	41·50	40·11	38·73	41·76	42·93

lönen för första löneklassen och förvandlingstalen för första till sjuttonde löneklasserna. Som exempel kan anföras följande löneskala från ett nyligen upprättat avtal: [1]

Löneklass	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Koefficient	1·0	1·3	1·5	1·8	2·2	2·5	2·8	3·1	3·5	4·2	4·6	5·0	5·5	6·2	6·7	7·2	8·0

Vid fixering av den lägsta löneklassens lön är den lagligen fastställda minimilönen normgivande. Denna publiceras varje månad av arbetskommissariatet och är olika för de tre zonerna (Leningrad tillhör den första zonen). Tariffsatserna för de olika löneklasserna fastställes genom multiplicering av första löneklassens grundlön med vederbörande koefficient. Första löneklassen existerar knappast i verkligheten. Det stora flertalet arbetare avlönas enligt femte till åttonde löneklasserna. Allt efter industrigrenen är grundlönen och förvandlingstalet, d. v. s. lönens differentiering, olika. I tab. 1 återfinnes en lönetabell för de olika industrigrenarna och å nästa sida finnes en tabell med noggranna jämförelser mellan nutida reallön och förkrigslönen. I den mån timlönen ligger till grund för beräkningen har man att taga hänsyn till förkortningen av arbetstiden i förhållande till arbetstiden före kriget.

Socialförsäkring. Såsom framgår av det föregående utgör reallönen för en industriarbetare i Leningrad ungefär hälften av förkrigslönen. Därvid måste man emellertid taga i betraktande, att alla företag såväl statens som enskildas äro betungade med avgifter, som indirekt komma arbetarna till godo. Hela försäkrings- och understödsväsendet uppbäres icke av arbetsgivare och arbetstagare gemensamt, utan uteslutande av företaget. Statens företag betala 16 %, de enskilda företagen 18—20 % av lönesumman till statens försäkringskassa (Gostrach). Gostrach bestrider med dessa medel alla utgifter för de olika understödskategorierna, t. ex. arbetslöshetsunderstöd med 10 rubel i månaden under de första nio månaderna, sjukunderstöd med 5 rubel om dagen, vidare engångsunderstöd med 15 rubel vid födelse och dödsfall, understöd för ferieresor och intagning i vilohem och sanatorier samt pensioner till invalider.

[1] Enligt av internationella arbetsbyrån återgiven uppgift har denna löneskala i september 1924 av fackföreningarnas centralråd fastställts såsom normaltariff (Int. Labour Review, nov. 1924).

Tab. 2. Jämförelse mellan nuvarande reallöner och förkrigslönerna.

Arbetarkategorier	Medellön per månad		Nuvarande löner i % av lönen före kriget
	1923—24 varurubel	1912—13 rubel	
1. Putilow fabriken			
valsningsverkstaden	32·28	65·83	49·0 [1]
smedjan	29·02	43·66	66·5 [1]
vagnverkstad	27·46	45·03	61·0 [1]
2. Newski skeppsvarv			
smeder, medelkvalificerade, 7 löneklassen	34·67	70·—	49·5
» högst » 9 »	45·43	95·—	47·8
filare, lägst » 5 »	22·47	45·—	49·9
» medel- » 7 »	28·69	60·—	47·8
» högst » 9 »	40·65	80·—	50·8
svarvare, medel- »	30·12	64·—	47·1
» högst »	41·12	87·—	47·3
gjutare, medel- »	36·82	57·—	64·6
» högst »	50·21	80·—	62·8
3. Elektriska maskinbyggnadstrusten			
arbetare, lägst kvalificerade, 3 löneklassen	12·92	27·50	47·0
» medel- » 6 »	26·60	55·—	48·4
» högst » 9 »	48·17	97·50	49·4
4. Fabriker ingående i »General Kulakoffs företag»			
medellön för arbetare	33·50	51·—	65·7
» » svarvare, 6 löneklassen	30·27	34·—	89·0
» » mekaniker, 8 »	40·04	54·—	74·1
5. Textiltrusten			
väfvare (bomull), 5 löneklassen	15·88	28·—	56·7
» (ylle), 6 »	18·81	24·—	78·4
» (gardin), 8 »	28·37	38·—	74·7

Arbetstid. Den lagligen fastställda arbetstiden uppgår till åtta timmar för arbetare och sex timmar för tjänstemän. För närvarande är dock frågan om ökandet av arbetstiden för tjänstemän till åtta timmar på dagordningen. Arbetskommissariatet har t. o. m. publicerat en förordning, enligt vilken arbetstiden för vissa kategorier tjänstemän ökas till den för arbetare gällande arbetstiden. Arbetsfria dagar finnas dock i mängd liksom före kriget. De stora kyrkliga helgdagarna firas i allmänhet alltjämt, och införandet av den nya tideräkningen har haft till följd, att helgdagarna nu firas efter den gamla stilen och därjämte ofta efter den nya stilen. Därtill hava sex nya revolutionshelgdagar införts, för vilka full arbetslön utbetalas. Vidare äger varje arbetare laglig rätt till minst två veckors ledighet per år efter 5 1/2 månads arbetstid. Arbetare under 18 år äro berättigade till en månads ledighet per år, men i allmänhet fastställes i arbetstariffen ledigheten för alla arbetare till fyra veckor. Under ledighetstiden utbetalas full lön. Uteblivande från arbete, särskilt efter helgdagar, varöver klagomål förspordes före kriget, har under de sista åren gått något tillbaka.

En härvarande arbetartidning har nyligen publicerat en intressant jämförelse mellan antalet arbetsdagar under de sista åren. Enligt denna uppgick antalet hela arbetsdagar för industrien under 1920 till 228·3, under 1921 till 221·5, under 1922 till 257·9 och under 1923 till 260·7. En ökning skulle alltså ägt rum i genomsnittsarbetstiden. Många arbetsfria dagar hava icke lagligt stöd. Av årets 365 dagar voro lagligen arbetsfria: 52 söndagar, 17 helgdagar och 12 ledighetsdagar, tillsammans 81

[1] Räknar man med löneinkomst per timme, bliva motsvarande procenttal resp. 70·0, 77·4 och 71·4.

dagar. I själva verket arbetades blott 261 dagar, så att ytterligare 23 dagar mer än föreskrivet var firades. Dessa extra fridagar berodde på ovannämnda omständigheter.

Arbetsintensitet. Utom av den förkortade arbetstiden påverkas även produktionsprocessen av den minskade timprestationen. Från fackföreningshåll har påståtts, att arbetsintensiteten i genomsnitt uppnått ungefär 75 % av förkrigsprestationen, medan lönerna i genomsnitt blott stigit till 60 % av förkrigslönerna, och under hänvisning härtill har man yrkat på löneförbättringar. Först helt nyligen hava i samband med kampen mot dyrtiden tvivel uppstått om riktigheten av denna beräkning. Det forcerade arbetet på sänkandet av levnadskostnaderna förde till en ingående undersökning av produktionskostnaderna. Därvid framkom, att arbetslönens andel i produktionskostnaden stigit betydligt, vilket innebär, att lönen, ehuru den i pengar för det mesta icke representerade mer än hälften av förkrigslönen, vuxit hastigare än arbetsprestationen. En närmare undersökning gav vid handen, att arbetsprestationen sjunkit icke blott i förhållande till den minskade arbetstiden (åtta och mindre i stället för tio och flera timmar) alltså till 80—70 %, utan därunder, i vissa fall ända till under 50 %.

Den nuvarande ledaren för högsta folkhushållningsrådet (WSNH), Dzerzinsky, har ägnat detta fenomen sin särskilda uppmärksamhet. I en för en tid sedan publicerad tidningsartikel angående nödvändigheten av arbetsintensitetens höjande beräknar han den nuvarande arbetsprestationen uppgå till blott 34—58 % av förkrigsprestationen. Detta förhållande förskjuter sig alltjämt till den nuvarande arbetsprestationens nackdel. Resultatet blir en genomsnittsprocentsats av 65—70 % av förkrigslönen mot 50 % av förkrigsprestationen. Enär en förlängning av arbetstiden med samma lön är utesluten, då man icke kan röra vid åtta-timmarsdagen, återstår blott att söka höja arbetsintensiteten.

För frågans belysning har från olika fabriker insamlats en mängd uppgifter och statistik. Man har däri kommit till förvånande resultat. Så lärer t. ex. vid ett härvarande varv värdet av en arbetares månadsproduktion blott uppgå till 24 % av förkrigsvärdet, medan reallönen inberäknat socialavgifter uppgår till över 60 % av förkrigslönen.

Frågan om höjandet av arbetsintensiteten har i strävandena för ökandet av produktionen och bekämpandet av dyrtiden blivit ledmotivet för hela folkhushållningen. Från yrkeshåll framkomma en mängd olika förslag. Närmast skall den lagliga arbetstiden strängt genomföras. Vidare talas om återinförande av styck- och ackordlönen i vidsträcktaste mån. Även föreslås införandet av differentiallöner efter arbetarnas kvalificering för höjandet av arbetsvilligheten och större självständighet åt ledarna av företagen. Dzerzinsky har även uttalat tänkvärda ord om att fabriksledningen bör ställa »hårda krav på pliktuppfyllelse» från arbetarnas sida.

Men utom förbättringen i personalen måste även åt företagens tekniska anstalter ägnas starkare uppmärksamhet, då i de flesta företag den tekniska utrustningen icke är tillräcklig.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Program för 1925 års arbetskonferens. Internationella arbetsbyrån har i en den 15 november 1924 daterad skrivelse delgivit de till arbetsorganisationen anslutna regeringarna inbjudan till internationella arbetskonferensens sjunde sammanträde, som enligt vad förut blivit bestämt skall äga rum i Genève med början den 19 maj 1925. Det första och viktigaste ärendet vid detta sammanträde kommer att bli frågan om antagande av en internationell konvention rörande ersättning vid olycksfall, och arbetsbyrån har i och för uppgörande av ett förslag rörande detta ämne i sedvanlig ordning anmodat regeringarna att enligt ett särskilt frågeformulär uttala sin mening beträffande vissa viktigare punkter i den ifrågasatta konventionen. Förutom denna fråga kommer konferensen att få upptaga till slutligt avgörande tre vid 1924 års sammanträde preliminärt antagna konventionsförslag, nämligen angående lika behandling av in- och utländska arbetare i avseende å ersättning för olycksfall i arbete, angående tjugofyra timmars veckovila i glasbruk med smältvanna och angående nattarbete i bagerier.

I anledning av de anmärkningar, som vid föregående sammanträden framställts mot förekomsten av ofullständiga delegationer, och den resolution, som på grund härav antogs vid 1924 års sammanträde, har i inbjudningen en vädjan riktats till samtliga regeringar att nu och framdeles sända fulltaliga delegationer, och har i detta sammanhang särskilt påpekats vikten av att samtliga ombudsgrupper (regeringsombud, arbetsgivare och arbetare) bliva behörigen representerade vid det styrelseval, som denna gång förestår.

Mellanfolkliga domstolens avdelning för arbetsfrågor. Den fasta mellanfolkliga domstolen i Haag skall, såsom i denna tidskrift tidigare omförmälts (årg. 1922, sid. 502), för varje treårsperiod inom sig utse två s. k. specialkammare, den ena för arbets- och den andra för kommunikationsfrågor. Vid domstolens första sammanträde i början av år 1922 utsågos ledamöter av dessa kammare för åren 1922—24, och med ingången av innevarande år har sålunda förnyad indelning fått verkställas. Enligt till internationella arbetsbyrån ingånget meddelande har härvid kammaren för arbetsfrågor erhållit oförändrad sammansättning under den nya treårsperioden. Kammarens ordförande blir alltså fortfarande lord Finlay (England) och övriga ledamöter doktor de Bustamante (Kuba) samt professorerna Altamira (Spanien), Anzilotti (Italien) och Huber (Schweiz) med domstolspresidenten Nyholm (Danmark) och professor Moore (U. S. A.) som suppleanter.

Sociallagstiftningen i Danmark. Danska regeringen har den 3 december 1924 för folketinget framlagt fyra betydelsefulla socialpolitiska lagförslag, nämligen angående arbetstiden inom industri, hantverk och liknande företag, angående veckovila i industriella företag, angående kvinnors nattarbete och angående kvinnors arbete före och efter barnsbörd. I samband härmed har av regeringen begärts bemyndigande att ratificera de av internationella arbetskonferensen antagna konventionerna i nämnda ämnen. Arbetstidslagen skulle enligt förslaget träda i kraft i oktober 1925 och inom tre år ånyo underställas riksdagen för eventuell revision. De övriga lagarna äro avsedda att gälla från den 1 april 1925.

Samtidigt med ovannämnda lagförslag har för folketinget även framlagts ett förslag till lag om driftsråd.

— Arbetslöner —

Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1924. Den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade lönestatistiken utvisar för 1924 års första kvartal följande förändringar i lönenivån:

Öre per timme	Köpenhamn 1914	1923 4 kv.	1924 1 kv.	Övriga orter 1914	1923 4 kv.	1924 1 kv.	Hela landet 1914	1923 4 kv.	1924 1 kv.
Manliga arbetare:									
Yrkesarbetare	67·1	190	185	54·8	150	152	61·3	171	170
Icke yrkesarbetare	47·5	149	144	40·8	129	129	45·5	136	136
Tillsammans	61·0	171	166	48·2	137	138	55·0	152	152
Kvinnliga arbetare	33·3	91	93	25·7	80	83	29·6	87	89
Samtliga arbetare	54·4	150	145	44·9	129	128	50·2	139	137

Tablån ger icke någon fullt tydlig bild av det verkliga löneläget. Om man jämför siffrorna för 1923 års sista och 1924 års första kvartal får man det intrycket, att lönenivån för manliga arbetare i Köpenhamn undergått en ej obetydlig sänkning, men i landsorten något gått upp, under det för de kvinnliga arbetarna en genomgående höjning framträder. Genomsnittssiffran för hela landet utvisar någon sänkning, vilken icke synes stämma väl överens med de siffror, som anföras särskilt för män och för kvinnor. Förklaringen härtill är att söka däri, att kvinnornas andel i hela arbetarstammen något ökats (från 20·7 till 22·7 %), vilket medfört en nedpressning av medelsiffran. I själva verket hava de gällande lönesatserna icke för något fack reducerats, utan i vissa fall tvärtom höjts under kvartalet. Att de utgående lönerna icke desto mindre för vissa arbetargrupper varit lägre än föregående kvartal beror huvudsakligen på minskade ackordsinkomster; särskilt har detta förhållande gjort sig gällande inom byggnadsverksamheten, där höstmånaderna medföra stora utbetalningar av under säsongen intjänade ackordsöverskott, medan dylika så gott som icke alls förekomma under månaderna januari—mars.

Under de senare kvartalen av år 1924, för vilka statistik ännu ej föreligger, har lönenivån med all sannolikhet ytterligare stigit, dels genom nya avtalsuppgörelser under vårmånaderna och dels genom den s. k. augustiregleringen, som medförde en höjning av levnadskostnadssiffran från 209 till 214 och i anslutning därtill en höjning av lönerna inom flertalet industrier med c:a 2 %. Under de sista månaderna av 1924 beräknas genomsnittslönen följaktligen till kr. 1·77 à 1·78 för manliga yrkesarbetare, 1·41 à 1·42 för grovarbetare och c:a 0·91 för kvinnliga arbetare.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under november 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av november till 9 268 mot 6 454 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk och skogshushållning:		Beklädnadsindustri	34
Jordbruk	404	Närings- och njutningsmedelsindustri	96
Skogshushållning	50	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	51
Industri och hantverk m. m.:		Trämasse- och pappersindustri	15
Gruvdrift och malmförädling	1 633	Grafisk industri	46
Jord-, sten- och glasindustri	299	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	504
Metall- och maskinindustri	1 689	Sjöfart och fiske	332
Trävaruindustri	424	Handel och samfärdsel m. m.	697
Byggnadsverksamhet	629	Husligt arbete	63
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	87	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 152
Textilindustri	63	Summa	**9 268**

Av förestående arbetslösa hava 933 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 355, från järnbruksindustrien 433, från verkstadsindustrien 131 och från gruppen affärsanställda 14.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 november 675 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 549 samt vid statens järnvägars automobilvägar 126. Antalet i gång varande företag utgjorde 9. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 079 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 262 arbetare. Härförutom uppburo 64 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under november till 132 772 kronor samt under årets elva första månader till sammanlagt c:a 4 1/8 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under november 1924. Arbetsmarknaden undergick under november månad inga större förändringar. Inom bomullsindustrien förmärktes dock någon ökning av arbetstillgången, inom blecksla gerifacket däremot försämring. Arbetslösheten minskades inom fackföreningarna från 8·7 till 8·6 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 11·1 till 11·0 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa nedgick från 1 247 000 den 27 oktober till 1 233 000 den 1 december.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under november, var 40 och antalet från föregående månad pågående 32. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 15 000. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för omkring 690 000 arbetare, under det att blott 60 000 drabbats av lönesänkningar. (The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under november 1924. Arbetsmarknadens allmänna läge höll sig under november i stort sett oförändrat. Den minskade arbetstillgången inom jordbruk, byggnadsverksamhet o. d. arbetsområden motvägdes av ökad efterfrågan å arbetskraft inom de näringsgrenar, som hade känning av den stundande julsäsongen.

Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 0·7 %, mot 1·1 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna minskades å andra sidan från 8·4 till 7·3 %, medan antalet av offentliga medel understödda arbetslösa den 30 november höll sig vid ungefär samma siffra som vid månadens början, 436 000. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 299 ansökningar om arbete, mot 266 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Bostadsförhållanden —

Läget på bostadsmarknaden i Danmark i oktober 1924. Enligt en av statistiska departementet verkställd undersökning uppgick den 1 oktober 1924 antalet bostadslösa familjer i 53 danska städer till 4 650, omfattande 21 315 personer. Av dessa voro 2 887 familjer bosatta i huvudstaden och 1 763 i landsortsstäderna, omfattande resp. 11 643 och 9 672 personer. Motsvarande tal under de två senaste åren utvisar följande tablå:

	Köpenhamn[1]		Övriga städer	
	Familjer	Personer	Familjer	Personer
Okt. 1922	2 701	10 473	1 628	8 317
April 1923	2 804	11 126	1 672	8 826
Okt. 1923	2 801	11 117	1 675	8 971
April 1924	2 821	11 350	1 724	9 288
Okt. 1924	2 887	11 643	1 763	9 672

Rörande byggnadsverksamhetens omfattning i städerna må nämnas, att under hyresåret 1923/24 färdigbyggdes tillhopa 6 001 bostadslägenheter, varav 3 631 i Köpenhamn och 2 370 i landsortsstäderna (80 st.). Av dessa bostäder byggdes 3 608 för enskilda personers räkning, 1 394 av byggnadsföreningar och 999 av kommunerna. Totalantalet är lägre än motsvarande siffra för närmast föregående år (7 098), men högre än åren 1920/21 och 1921/22, då resp. 5 376 och 5 465 lägenheter färdigbyggdes.

Av de under sista året färdigbyggda lägenheterna innehöllo 267 ett rum, 1 972 två, 2 536 tre, 707 fyra och 519 fem eller flera rum (kök oberäknat). Proportionen mellan större och mindre bostadstyper är ungefär densamma som närmast föregående år.

Under uppförande voro i oktober 1924 tillsammans 6 497 lägenheter, av vilka 5 691 kommo enbart på huvudstaden.

I undersökningen ha liksom föregående år medtagits 33 landskommuner med stadsliknande bebyggelse. För 27 av dessa samhällen redovisas inalles 352 husvilla familjer om 1 789 personer, i det närmaste samma antal som i april 1924. I hela landet torde man därför omkring 1 oktober kunna räkna med c:a 5 000 bostadslösa hushåll med cirka 23 100 medlemmar, vilka tal något överstiga fjolårets oktobersiffror (4 700—4 800 familjer med 21—22 000 personer). Det bör i detta

[1] Inkl. Frederiksberg och Gentofte.

sammanhang framhållas, att de för flera större städer redovisade talen avse icke samtliga bostadslösa familjer, utan endast de husvilla, som erhållit provisoriska bostäder genom kommunens försorg. — Vad byggnadsverksamheten i nyssnämnda landskommuner beträffar, hade under året nybyggts 1 171 bostäder, huvudsakligen för privatpersoners räkning. Dessutom voro vid undersökningstillfället 892 lägenheter under uppförande. Dessa förstads- och industriorter förete sålunda en i förhållande till folkmängden avsevärt livligare bostadsproduktion än städerna. I jämförelse med föregående år framträder dock även här en minskning av bostadsproduktionen.

(Statistiske Efterretninger.)

— Kollektivavtal —

Kollektivavtal i Norge år 1923. Enligt den av Norges statistiska centralbyrå utgivna avtalsstatistiken för 1923 — vilken liksom motsvarande statistik i vårt land är kombinerad med en redogörelse för arbetsinställelser och medlingsmännens verksamhet (se sid. 37) — funnos vid årets utgång inalles 272 avtal med c:a 100 000 därav berörda arbetare; 11 av dessa avtal (med 9 000 arbetare) hade formellt utgått före årsskiftet, men tillämpades fortfarande, enär nya uppgörelser ännu icke kommit till stånd. Frånräknas dessa avtal, ter sig en jämförelse mellan avtalsbeståndet vid årets början och slut på följande sätt:

	Antal avtal		Antal arbetare	
	1922	1923	1922	1923
Jord- o. stenindustri	15	18	3 681	4 127
Gruvdrift	3	2	1 996	2 787
Metall- o. maskinindustri	20	19	21 037	13 106
Kemisk industri	8	10	5 050	4 118
Elektrisk industri	11	5	1 067	176
Textilindustri	7	6	5 366	4 947
Pappersindustri m. m.	11	16	10 313	13 294
Träindustri	23	23	9 613	5 787
Livsmedelsindustri	51	50	8 333	7 875
Beklädnadsindustri	22	23	4 658	4 878
Grafisk industri	3	3	3 669	1 907
Byggnadsverksamhet	10	16	9 157	5 892
Allmänna arbeten	27	44	16 563	13 994
Sjöfart	11	8	18 823	6 034
Landtransport	28	16	5 720	2 414
Olika industrier	2	2	156	155
Summa	**252**	**261**	**125 202**	**91 491**

Då avtalstiden som regel ej överstigit ett år, ha så gott som hela det vid 1922 års slut gällande avtalsbeståndet måst förnyas under 1923. I flertalet fall ha avtalen också prolongerats, med eller utan ändringar. Endast 13 av de vid redogörelseårets slut gällande avtalen voro helt nya. De enda mer betydande avtal, som utgått utan att ersättas av nya, voro de för den utrikes sjöfarten gällande styrmans- och maskinisttarifferna. I övrigt beror minskningen av antalet avtalsberörda arbetstagare i huvudsak på driftsinskränkningar inom industrien.

I motsats mot föregående år tillkommo endast ett fåtal avtal genom skiljedom. Lagen om obligatorisk skiljedom hann, innan densamma i mars 1923 upphörde att gälla, att tillämpas på allenast en arbetskonflikt, inom sjömansyrket; genom frivillig skiljedom tillkom senare under året ytterligare ett avtal, för typografyrket. Eljest upprättades samtliga avtal genom överenskommelse mellan parterna, med eller utan förlikningsmännens medverkan. Som flertalet avtal prolongerades utan större förändringar, i många fall till och med utan föregående uppsägning, behövde ej heller medling tillgripas i samma utsträckning som föregående år. Inalles tillkommo genom medling 98 avtal, sammanlagt omfattande c:a 70 % av hela antalet avtalsberörda arbetare.

Kollektivavtal i Tyskland år 1923. Den tyska avtalsstatistiken för år 1923 visar en minskning av ej blott antalet gällande kollektivavtal, utan även av antalet avtalsberörda arbetsgivare och arbetare. Nedgången är tydligen en följd av den industriella kris, som av kända orsaker inträffade under redogörelseåret. Vad antalet avtal beträffar, är som en medverkande faktor dessutom att anteckna den liksom föregående år fortgående koncentrationen inom avtalsväsendet, som haft till följd, att de lokala överenskommelserna i allt större omfattning ersatts av distrikts- eller riksavtal. Utvecklingen under åren efter världskriget belyses av följande tablå:

	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Avtal	7 819	11 009	11 624	11 488	10 768	8 790
Arbetsgivare	107 503	272 251	434 504	697 476	890 237	812 671
Arbetare	1·1 milj.	6·0 milj.	9·6 milj.	12·9 milj.	14·3 milj.	13·1 milj.

De vid ingången av år 1924 gällande kollektivavtalen fördelade sig efter näringsgrupper på följande sätt:

	Avtal	Arbetare		Avtal	Arbetare
Jordbruk och fiske	376	1 836 247	Livsmedelsindustri	1 266	420 332
Gruvdrift	140	1 471 163	Beklädnadsindustri	869	473 186
Jord- och stenindustri . . .	562	380 824	Byggnadsverksamhet	809	748 717
Metallindustri	1 081	2 692 754	Grafisk industri	35	170 760
Kemisk-teknisk industri . .	167	393 750	Handel	888	564 821
Textilindustri	431	958 883	Land- och sjötransport . .	510	1 011 425
Pappersindustri	97	210 166	Hotell- o. restaurangrörelse .	97	91 948
Läderindustri	185	118 218	Övriga yrken	943	1 211 162
Träindustri	334	381 028	Summa	**8 790**	**18 135 884**

Enär statistiken av sparsamhetshänsyn ej kunnat bli föremål för en lika ingående bearbetning som tidigare år, kunna några uppgifter om avtalens innehåll denna gång ej lämnas, men har ställts i utsikt, att dylika uppgifter åter skola kunna framläggas för år 1924. De ovan anförda siffrorna rörande avtalsbeståndets storlek äro av sagda skäl också att betrakta som endast approximativa; det har nämligen icke varit möjligt att fullt exakt korrigera de dubbelräkningar, som uppstått i fråga om sådana avtal, vilka beröra flera organisationer. (Reichsarbeitsblatt.).

— Olycksfallsförsäkring —

Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1923. Ur riksförsäkringsanstaltens nyligen utkomna årsberättelse för 1923 inhämtas bl. a. följande angående verksamheten enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag.

Antalet under år 1923 till riksförsäkringsanstalten inkomna olycksfallsanmälningar utgjorde 54 695 (mot 49 294 år 1922), varav 29 376 (23 682) försäkrade i anstalten — häri inräknade 5 763 (6 357) statsarbetare — och 25 319 (25 612) i ömsesidigt bolag. Livräntor hava under året av anstalten beviljats 1 342 (1 313) invalider och 329 (360) efterlevande till genom olycksfall omkomna.

Anstaltens inkomster uppgingo till 7 119 603 (7 072 768) kr., varav 5 072 741 (5 528 277) i nettopremier. Under året utbetalda ersättningar uppgingo till 3 983 568 (3 200 800) kr., varav 1 398 463 (1 147 517) i sjukpenning, 650 068 (473 537) i läkarvård etc., 1 903 116 (1 546 572) i livräntor och 31 921 (33 174) i begravningshjälp. Fonderna utgjorde vid årets slut 35·4 (32·3) miljoner kr. I anstaltens försäkringsräkenskaper ingå icke premier eller ersättningar till arbetare anställda i statens tjänst eller hos arbetsgivare med självrisk, i den mån ersättningarna åvila arbetsgivarna.

Antalet arbetsgivare och årsarbetare, som omfattas av den sociala olycksfallsförsäkringen, framgår av nedanstående tablå. Siffrorna avse 1921, det sista år, för vilket definitiva siffror föreligga.

	Antal arbetsgivare 1921			Antal årsarbetare 1921		
	Riksförsäkringsanst.	Ömsesidiga bolag	Summa	Riksförsäkringsanst.	Ömsesidiga bolag	Summa
Obligatorisk försäkring	312 214	32 396	344 610	918 401	437 175	1 355 576
Större arbetsgivare (minst 5 årsarbetare)	*34 055*	*12 866*	*46 921*	*538 841*	*396 182*	*935 023*
Staten	1	—	1	124 297	—	124 297
Arbetsgivare med total självrisk . .	53	5	58	53 489	4 212	57 701
Arbetsgivare med partiell självrisk .	2 933	552	3 485	79 547	98 394	177 941
Övriga	31 068	12 309	43 377	281 508	293 576	575 084
Mindre arbetsgivare	*278 159*	*19 530*	*297 689*	*379 560*	*40 993*	*420 553*
Frivillig försäkring:[1]						
för den s. k. karenstiden	12 883	9 208	22 091	308 242	272 705	580 947
för olycksfall utom arbetet	667	1 617	2 284	24 333	39 102	63 435
av arbetare, som icke omfattas av den obligatoriska försäkringen	64	123	187	292	679	971

[1] Uppgifterna om den frivilliga försäkringen avse endast större arbetsgivare. För de mindre föreligga icke fullständiga uppgifter.

Riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt 1901 års olycksfallsersättningslag har huvudsakligen bestått i utbetalning av livräntor. Deras antal var vid 1923 års slut 5 811 (5 967). I ersättningar hava under året utbetalats 440 449 (455 830) kr.

Antalet vid 1923 års slut enligt 1918 års förordning olycksfallsförsäkrade fiskare utgjorde 3 464 (2 822).

Antalet inkomna framställningar om ersättning jämlikt 1909 års förordning om ersättning för kroppsskada under militärtjänstgöring uppgick till 654 (548). Ett sammanlagt ersättningsbelopp av 715 890 (560 677) kr. har under året utbetalats.

Livförsäkring i samband med egnahemslån har under 1923 meddelats i 397 (373) fall. — Till barn utom äktenskap hava under året inköpts 40 (39) livräntor.

En ny verksamhetsgren har under året tillkommit på grund av förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under världskriget.[1] Dylik ersättning har under året beviljats i 106 fall, därav i 3 fall på grund av invaliditet och i 103 fall på grund av dödsolycka.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Norge år 1923. Arbetskonflikternas både antal och omfattning var under 1923 avsevärt större än närmast föregående år, men å andra sidan betydligt mindre än 1921; för tidigare år föreligga på detta område inga officiella jämförelsetal.[2] Arbetsinställelsernas fördelning på olika näringsgrupper framgår av följande tablå:

	Arbets-inställelser	Berörda arbetare	Förlor. arbets-dagar
Jord- och stenindustri	10	1 209	35 263
Gruvdrift	2	1 293	13 911
Metallindustri	10	452	35 088
Kemisk industri	3	295	17 839
Pappersindustri m. m.	4	11 539	234 455
Träindustri	9	3 692	216 448
Livsmedelsindustri	7	2 750	90 189
Beklädnadsindustri	2	22	362
Byggnadsverksamhet	1	2	238
Grafisk industri	2	2 307	83 307
Allmänna arbeten	4	402	6 186
Flottning	3	1 002	62 988
Summa 1923	**57**	**24 965**	**796 274**
» 1922	26	2 168	91 380
» 1921	89	154 421	3 583 742

Av ovannämnda 57 arbetsinställelser voro 8 lockouter och 49 strejker (bland de sistnämnda en s. k. sympatistrejk, omfattande 11 200 arbetare). Förutom dessa konflikter inträffade under året ytterligare 4 arbetsinställelser, om vilka statistiska uppgifter icke kunnat erhållas. Den mest betydande av dessa var den på hösten 1923 utbrutna järnarbetarstrejken, som fortgick över årsskiftet och framkallade 1924 års storlockout.[3]

Jury vid blockadmål i Förenta staterna. Frågan om arbetarnas rätt att genom strejkvakter e. dyl. övervaka blockerade arbetsplatser har i Förenta staterna gång efter annan föranlett uppmärksammade rättegångar, vilka vid ett par tillfällen även refererats i denna tidskrift (årg. 1922, sid. 259 och 648). Den 21 oktober 1924 avkunnade Förenta staternas högsta domstol ånyo ett utslag i ett dylikt mål, vilket ansetts vara av det intresse, att en särskild redogörelse däröver ingivits till internationella arbetsbyrån, som i »Industrial and Labour Information» framlagt en redogörelse för fallet i fråga.

Tvisten gällde tillämpningen av den s. k. Clayton Act, en den 15 oktober 1914 utfärdad förbundslag, vilken innehåller bestämmelser angående rätt för fackorganisationer att med fredliga medel upprätthålla blockad eller bojkott. Högsta domstolen har förut ställt sig avvisande mot de försök, som gjorts, att få denna lag förklarad inkonstitutionell såsom stridande mot principen om

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 628.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 332.
[3] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 215.

den medborgerliga friheten, sådan denna statuerats i det fjortonde amendementet till Förenta staternas författning. Å andra sidan har högsta domstolen med bestämdhet hävdat, att blockad, som upprätthålles med våld eller hot, icke kunde åberopa lagens skydd. Den för lagens tillämpning avgörande frågan är sålunda, huruvida i varje enskilt fall våld eller hot skall kunna anses föreligga. Enligt Clayton Act skall frågan härom på den anklagades begäran hänskjutas till jury. Domstolarna ha emellertid i många fall kringgått denna bestämmelse på så sätt, att man på vidkommande arbetsgivares hemställan först utfärdat ett förbud mot utställande av blockadvakter och sedan, då detta förbud icke respekterats, dömt överträdarna för trots mot av domstolen utfärdade föreskrifter. Målet har på detta sätt formellt kommit att gälla ett brott mot domstolens auktoritet, och dylika mål äger en domstol enligt författningen avdöma utan anlitande av jury.

Det nu ifrågavarande målet gällde en järnvägsman Michaelson, som jämte några kamrater fungerat som strejkvakt under en konflikt vid Chicago, St. Paul, Minneapolis and Omaha Railway Company. I anledning av inkomna klagomål över härvid begångna våldshandlingar hade vederbörande distriktsdomstol utfärdat förbud mot dessa posteringar, och de strejkande, som överträdde detta förbud, ställdes under åtal. Deras begäran om sakens hänskjutande till en jury avslogs, och de anklagade förklarades av domstolen skyldiga samt ådömdes böter. Appellationsdomstolen stadfästade också denna dom, men högsta domstolen, dit Michaelson för prejudikats vinnande hänsköt saken, upphävde de lägre instansernas utslag. Domstolen anförde i sin motivering bl. a., att anklagelsens tyngdpunkt icke kunde anses ligga däri, att de strejkande trotsat domstolens förbud, utan huvudfrågan vore, huruvida beskyllningarna för våld och hot varit befogade. Som målsägare vore sålunda att anse icke domstolen, utan den berörda järnvägen och de där sysselsatta arbetsvilliga. Den omständigheten, att järnvägen vore ett allmännyttigt företag och att strejken anordnats i strid mot en av en offentlig institution — the Railroad Labor Board — avkunnad skiljedom, kunde icke heller beröva de åtalade rätten att, såsom varje annan för brott åtalad, få sin sak prövad av en jury.

För fackföreningarnas möjlighet att upprätthålla strejker och blockader anses det avkunnade utslaget bliva av stor betydelse, då en arbetare, som tjänstgör såsom strejkvakt e. dyl., hädanefter icke kan bliva dömd för vad han härvid begått annat än efter juryns prövning. Det torde nämligen kunna förutsättas, att en jury i dylika fall icke skall förklara den anklagade skyldig enbart av den orsak, att ett förbud mot strejkposteringar vid ifrågavarande arbetsplats varit gällande, utan att det också skall fordras bevis för att den åtalade verkligen gjort sig skyldig till sådan brottslig handling, som förbudet avsett att förhindra.

— Ut- och invandring —

In- och utvandringen i Förenta staterna under tredje kvartalet 1924. Sammanlagda antalet utlänningar, som under månaderna juli—september 1924 ankommit till Förenta staterna eller avrest därifrån, framgår av följande inom U. S. Bureau of Immigration sammanställda tablå:

Månad	Ankommande utlänningar				Avresta utlänningar		
	Mottagna			Avvisade	Emigranter	Andra resande	Summa
	Immigranter	Andra resande	Summa				
Juli	11 661	11 112	22 773	1 929	8 493	15 747	24 240
Augusti	23 290	13 966	37 256	2 114	8 633	14 738	23 371
September	27 941	20 057	47 998	2 389	8 671	14 580	23 251
Summa	**62 892**	**45 135**	**108 027**	**6 432**	**25 797**	**45 065**	**70 862**

Medan utvandringen såsom synes varit synnerligen konstant under alla tre månaderna, visade invandringen under juli betydligt lägre siffror än de följande månaderna, något som uppenbarligen beror därpå, att de nya invandringsbestämmelserna icke blevo utfärdade i tillräckligt god tid för att trafiken skulle kunna komma i full gång under invandringsårets första veckor. Av de 62 892

immigranterna kommo 36 479 från andra amerikanska stater, 24 859 från Europa och 1 554 från övriga världsdelar. Bland dessa invandrare voro 24 599 s. k. kvotaimmigranter, fördelade efter födelseland på sätt efterföljande tabell utvisar:

	Årskvot	Kvotaimmigranter		Årskvot	Kvotaimmigranter		Årskvot	Kvotaimmigranter
Albanien	100	34	Litauen	344	44	Österrike	785	118
Belgien	512	82	Luxemburg	100	11	Australien	121	44
Bulgarien	100	33	Nederländerna	1 648	260	Egypten	100	26
Danmark	2 789	524	Norge	6 453	1 391	Indien	100	12
Danzig	228	41	Polen	5 982	405	Iraq (Mesopotamien)	100	5
Estland	124	5	Portugal	503	65	Kina	100	15
Finland	471	66	Rumänien	603	92	Marocko	100	1
Frankrike	3 954	710	Ryssland	2 248	261	Nya Zeeland	100	20
Grekland	100	17	Schweiz	2 081	367	Persien	100	9
Irland	28 567	3 659	Spanien	131	38	Samoa	100	2
Island	100	24	Storbritannien	34 007	5 945	Sydafrika	100	29
Italien	3 845	291	*Sverige*	*9 561*	*2 135*	Sydvästafrika	100	2
Jugoslavien	671	95	Tjeckoslovakiet	3 073	460	Syrien o. Libanon	100	11
Lettland	142	8	Tyskland	51 227	7 170	Turkiet	100	6
Liechtenstein	100	1	*Ungern*	473	65	Summa	—	**24 599**

Invandringens fördelning på årets olika månader är enligt 1924 års lag som bekant reglerad sålunda, att antalet varje månad utfärdade inresetillstånd får uppgå till högst 10 % av årskvoten.[1] Däremot behöver icke resan ovillkorligen företagas under samma månad. Den omständigheten, att endast några få av de ovan upptagna länderna under kvartalet kommit upp till den högsta medgivna invandringssiffran (30 % av årskvoten), utesluter sålunda icke, att även övriga länder kunnat fullständigt utnyttja sina kvoter.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring —

Folkpensionernas utbetalningsterminer. Bestämmelserna angående sättet och tiden för utbetalning av pension och understöd voro ursprungligen inrymda i pensionsförsäkringslagen (32 §). Genom lagändring den 28 juni 1918 stadgades emellertid, att konungen ägde härom förordna, och blev kungörelse i ämnet utfärdad den 31 december 1918.[2] Enligt dessa bestämmelser vidtogs emellertid ingen förändring i de tidigare fastställda utbetalningsterminerna. Pensionerna skulle fortfarande utbetalas månadsvis; dock att utbetalningen skulle äga rum kvartalsvis, om pensionen uppginge till 30, men ej till 60 kronor, halvårsvis, om pensionen uppginge till 15, men ej till 30 kronor, samt en gång om året, om pensionen understege 15 kronor eller tillkomme någon, som flyttat ur riket.

I samband med frågan om indragning av postsparbankens pensionsavdelning uppkom under 1921 förslag om att pensionerna i större utsträckning än förut borde utbetalas kvartalsvis, varigenom de dryga utbetalningskostnaderna skulle kunna nedbringas. Efter utredning av pensionsstyrelsen utfärdade regeringen den 22 december 1921 nya bestämmelser i ämnet, innebärande att endast pensioner, vilkas årliga belopp uppginge till 300 kronor, skulle utbetalas månadsvis, pensioner om minst 100 kronor kvartalsvis, pensioner om 50 kronor halvårsvis och mindre belopp årsvis.

Mot denna nya ordning gjorde sig emellertid snart nog klagomål från skilda håll gällande, och under 1924 års riksdag ingavs från ett antal av riksdagens ledamöter till chefen för socialdepartementet en framställning om ändring i 1921 års kungörelse. Pensionsstyrelsen, som åter hördes i ärendet, vitsordade, att de förändrade utbetalningsreglerna otvivelaktigt vållat ekonomiska svårigheter för åtskilliga pensionstagare, särskilt som penningvärdet nu stode högre än 1921. Att helt återgå till 1918 års bestämmelser borde dock enligt styrelsens mening icke ifrågasättas, utan föreslogs i stället en medelväg, enligt vilken de ovan anförda gränsbeloppen 300 och 100 kronor

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 547. — [2] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 177.

skulle nedsättas till 144 resp. 80 kronor. En jämförelse mellan detta förslag, vilket vunnit regeringens stadfästelse genom en ny kungörelse av den 5 december 1924, och de förut gällande utbetalningsreglerna lämnas i följande tablå:

Utbetalningstermin	Pensionsbelopp enligt kungörelsen av år		
	1918	1921	1924
Månadsvis	minst 60 kr.	minst 300 kr.	minst 144 kr.
Kvartalsvis	30—59·60 »	100—299·60 »	80—143·60 »
Halvårsvis	15—29·80 »	50—99·80 »	50—79·80 »
Årsvis	under 15 »	under 50 »	under 50 »

De nya bestämmelserna, vilka trätt i kraft den 1 januari 1925, skola i första hand tillämpas å efter denna tidpunkt utfärdade pensionsbrev, men kunna efter särskild framställning även komma äldre pensionstagare till godo.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

1. Från sprängämnesförrådet nere i en gruva hade till gruvarbetaren M. utlämnats 3 kg dynamit samt med tändhattar försedda tändrör. M. bar detta i ena handen och lampan i den andra till en låda, vari sprängämnet skulle nedläggas, tills laddningen skulle verkställas. Förutom det avhämtade sprängämnet fanns i lådan 3 kg dynamit samt några med tändhattar försedda tändrör.

Förmodligen har M. vid upplyftandet av lådans lock icke satt ifrån sig lampan, utan lamplågan har kommit emot sprängämnet. En kraftig explosion uppstod, och M:s kropp söndersletes totalt.

Bergmästaren har nu anmodat arbetsledningen att anskaffa läderväskor för alla arbetare eller arbetslag, som utkvittera sprängämnen.

2. Vid omladdning av en kolsyrespruta exploderade denna, varvid en maskinist fick ögonen svårt skadade, näsan krossad samt ett revben bräckt.

Sprutan, som var av obekant fabrikat, utgjordes av en kopparcylinder av 0·5—0·6 mm plåt och 150 mm diameter med ett pånitat korrugerat lock. Vid explosionen lossnade locket strax ovan nitraden. Den ursprungliga plåtdimensionen var ju synnerligen klen, och det torde icke heller vara uteslutet, att materialet i någon mån försvagats i samband med omladdningarna.

3. För kokning av kautschuklösning finnes vid en fabrik anordnat ett kokeri med två långa, något mer än 2 m höga ugnar med tillsammans nio eldstäder. Över varje eldstad är inmurad en rund kokkittel med c:a 1·4 m diameter. På ugnens överkant finnes ett c:a 1 m högt skyddsräck. Ugnarnas överkant är så bred, att arbetarna kunna gå på ugnen utanför skyddsräcket. Från golvet leda trätrappor upp till ugnarna.

V. och en annan arbetare skulle överföra färdigkokad, het kautschuklösning från kokkitteln till ett kar utanför kokeriet. Härvid begagnade de sig av lösa trärännor. V., som vid tillfället hade träskor på sig, hade gått upp på ugnen för att lägga rännan in över kitteln, men råkade där slinta och falla ned i kitteln. Han tog sig själv omedelbart upp och omhändertogs av arbetskamraten samt transporterades till läkare. V. fördes sedan till sjukhus, där han dock avled fem dagar efter olycksfallet.

4. I en varuhiss med personbefordran inträffade ett olycksfall, varvid lagerbokhållaren M. omkom. Hissen, som lastar högst 600 kg, är elektriskt driven, och igångsättning kan ske såväl från hisskorgen som från de sex olika våningsplanen. Hisskorgen är försedd med gallergrindar av

järn, vilka äro så anordnade, att hissen icke kan sättas i rörelse, då grindarna äro öppna. Bottenplanet i hisskorgen sträcker sig 13 cm utanför grindarna och bildar där en tröskel. Dörren till hisstrumman var i tredje våningen, där olyckan skedde, 2 m hög och 1·6 m bred samt placerad på utsidan av hisschaktet, så att avståndet mellan denna dörr och grindarna i hisskorgen var 38 cm. Anslag om hissens manövrering fanns uppsatt.

Tvenne lagerarbeterskor, vilka avlämnat varor i tredje våningen, skulle åter åka upp med hissen. Den ena av dem hade gått in i hissen, då M. strax därefter kom in i hissen för att höra efter några varor. Sedan han erhållit besked därom, gick han åter ur hissen samtidigt, som den andra lagerarbeterskan gick in. Dörren till hisstrumman var stängd, och arbeterskan stängde grindarna till hisskorgen. M. befann sig då i den 38 cm breda öppningen mellan hisskorgen och dörren till hisstrumman. Samtidigt härmed har en lagerarbetare hållit på knappen i fjärde våningen för att hämta dit hissen. Just som hissgrindarna gingo igen, gick därför hissen i gång uppåt, varvid M. blev klämd mellan utsprånget på hisskorgen och valvet i dörröppningen.

5. I ett tegelbruk forslas teglet från torkladan med vagnar på räls fram till hissar (sänkstolar). I dessa sänkas vagnarna ned till nedre våningen, varest brännugnen är belägen. Vagnarna säkras mot glidning genom urtag för varje hjul i skenorna inne i hissen. Hissarna äro icke anordnade för persontrafik. De sakna såväl fångapparat som automatiska grindar. Dessutom äro hisschakten icke överklädda. Trots detta har det hänt, att arbetarna ibland medföljt hissarna.

Vid ett tillfälle skulle arbetaren G. med en tom tegelvagn följa med en hiss upp till övre våningen. Han ställde sig på den tomma tegelvagnen och drog i pådragslinan. Omedelbart efter igångsättningen började vagnen glida (sannolikt stodo vagnshjulen icke ordentligt i urtagningarna i skenorna). Då hisschaktet var öppet, gled vagnen ut så långt, att den störtade ned. G. torde ha följt med vagnen, tills den störtade, och blev då hängande med kroppen delvis utom hisskorgskanten och med ett fast grepp om pådragslinan. Så länge denna hölls spänd, gick korgen uppåt. När korgen uppnått högsta läget, blev G. fastklämd mellan korgbotten och övre golvplanet. Han erhöll härvid så svåra skador, att han avled.

Yrkesinspektören har efter olycksfallet föreskrivit erforderliga säkerhetsanordningar, bestående av fångapparat, automatiska grindar och inklädning av schaktet. Dessutom skola anslag uppsättas, att persontrafik är förbjuden.

6. Efter slutat arbete färdades banarbetaren A. med dressin från arbetsplatsen till sitt hem. På grund av häftig blåst med regn och snöyra observerade han ej ett mötande tåg förrän så sent, att han vid avlyftandet av dressinen från spåret själv ej hann undan, utan av lokomotivet erhöll en så våldsam stöt, att han sannolikt ögonblickligen dödades.

A. ägde kännedom om tåget och var enligt uppgift varnad för detsamma.

7. Under vagnsväxling vid en station hoppade en stationskarl från en i gång varande vagn. Han råkade då fastna med foten mellan en växeltunga och motsvarande stödräls, varigenom han föll i spåret, blev överkörd av vagnen och dödades.

8. H. skulle för hand lägga på en 70 mm bred rem å en remskiva, placerad å en efter lokalens ena långvägg löpande golvaxel.

Framför axeln och i ungefärlig höjd med remskivans överkant är en skyddsskärm av trä uppsatt. H. sträckte sig över detta skydd, varvid en flik av hans långa, löst sittande arbetsblus kom i beröring med axeln. Oaktat axeln var alldeles slät, lindades blusen upp på denna och drog H. med sig, tills han fastnade mellan axel, golv och vägg.

En närstående arbetare, som genast observerade detta, drog ögonblickligen i det närbelägna handtaget till säkerhetsbromsen och stannade på detta sätt axeln. Ehuru det endast åtgick fyra, högst fem sekunder innan axeln stannade, hann den dock helt avkläda H. och tillfoga honom så svåra skador, att han avled under transporten till sjukhuset.

Arbetsgivaren har ålagts att anskaffa för transmissionen i fråga lämpliga rempåläggare och genom anslag förnya ett en gång förut utfärdat förbud att för hand pålägga remmar.

9. Vid stuvning av trämassa ombord å ett fartyg inträffade ett olycksfall med dödlig utgång. Fartygets lastrum voro i det närmaste fyllda, och endast fyllningen av lucköppningarna återstod. W. var sysselsatt med bortstuvning av balar i en lucköppning. Strax före olycksfallet hade en slinga om fem balar, vägande 1 000 kg, upphivats. På luckbasens varningsrop hade då W. jämte de övriga arbetarna i lucköppningen sprungit upp på däcket. Sedan slingan, som till en början svängt över åt babordssidan, firats ned och tagit emot lasten i lucköppningen, fasttogs den av ett par arbetare. Härefter hissades dock slingan ånyo upp och svängdes över åt styrbordssidan. W. hade sannolikt, då slingan firades första gången, trott, att den skulle stanna på babordssidan. Han hade därför gått ned i luckan på styrbordssidan, men träffades där av den på nytt upphissade slingan och klämdes mellan balarna och luckkarmen, så att han blev liggande medvetslös på lasten. Ångbåt ditkallades, som förde den skadade till lasarettet, där han samma dag avled.

10. Vid ett sågverk inträffade följande olycksfall i en hack för avfall från sågen. Hacken är belägen inne i såghuset intill dess ena sidovägg. Hackstupet (tratten) ligger delvis ovanför golvet och med sin kant c:a 80 cm över detsamma. Själva hackmaskinen är belägen i undersågen, och djupet från överkanten på stupet till hackknivarna är 280 cm. Stupet är 60 cm brett och vid överkanten 200 cm långt samt drages ihop till en öppning av 22 × 27 cm vid hackknivarna. Avfallet föres till hacken genom en remtransportör, belägen c:a 170 cm ovanför såggolvet. Vid olyckstillfället hade en bröte av avfallsribb bildat sig på transportören, strax intill hackstupet. N. hade observerat detta och klev upp på kanten av hackstupet samt började draga ner ribb i hacken. Han vände därvid ryggen mot stupöppningen. Plötsligt förlorade han balansen, föll baklänges ned i stupet och slog ryggen i stupets lodräta kortsida samt föll därefter framstupa på den sluttande kortsidan och gled på magen ned mot hackmaskinen, i vilken hans fötter indrogos och avhöggos. Enligt egen utsago skall han därefter lyckats draga benen ur hackmaskinen och hålla sig hängande i stupet, till dess maskinen stoppats. Då N. föll ned i stupet, märktes detta av en intill detsamma sysselsatt arbetare, som sprang fram till öppningen för att bispringa N. Detta lyckades dock icke, dels på grund av stupets djup, dels emedan en massa avfall samlat sig i stupet ovanför N. Han sprang då ned i undersågen och stannade hackmaskinen, varefter N. kunde lyftas upp ur stupet. Den skadade fördes omedelbart till lasarettet, där hans tillfrisknande synes förlöpa normalt.

Efter olycksfallet ha skyddsåtgärder omedelbart vidtagits, i det att kortsidan av stupet försetts med en lodrät vägg, som går ända upp till transportören och hindrar personer att stiga upp på kanten av stupet. Bakom den lodräta väggen har en plattform anordnats, så att man bekvämt kan nå upp till transportören, utan att riskera att falla ned i stupet.

11. K. var i egenskap av pråmkarl sysselsatt med utsättning av pråmar till en för lastning av trävaror c:a 50 meter från en brädgård förtöjd ångare. Han befann sig vid olyckstillfället ombord på en takpråm, som höll på att spelas ut till ångaren, och var ungefär mitt emellan kajen och ångarens akter. Därvid kom pråmen att driva ned mot ångarens akterförtöjningar, och troligen har K. fallit i vattnet under sina försök att hålla pråmen från förtöjningarna. Någon person har ej sett, huru vid olycksfallet tillgick, men tvenne stuveriarbetare ombord på ångaren hade hört ett kort nödrop och ett plaskande, som om en person ramlat handlöst i sjön. De skyndade sig därför ned på den intill ångaren nu liggande takprämen och kunde därvid iakttaga ett par händer, som ett ögonblick syntes ovanför vattenytan. Mannen i spelbåten hade intet märkt av olyckan och därför fortsatt att spela prämen intill fartyget. De båda stuveriarbetarna skyndade nu ned i spelbåten och förhalade den till platsen, där K. fallit i vattnet. Här lyckades de efter några minuter med ett par sammanbundna båtshakar få upp K. och vidtogo omedelbart upplivningsförsök genom konstgjord andning, men utan resultat. Tillkallad läkare kunde endast konstatera, att livet flytt.

12. Längs ena sidan av syrehuset i ett pappersbruk går en axelledning c:a 1 meter över golvet mellan syrekamrarna och ytterväggen. Mellan axeln och väggen är uppsatt ett stadigt skyddsräcke, avsett att hindra arbetarna att komma i beröring med transmissionerna vid smörjning o. d.

Vid olyckstillfället hade en rem varit avlagd och skulle av K. läggas på sin remskiva, varför axelledningen stannades. Sedan detta blivit verkställt ropade K. till sin arbetskamrat i bredvidliggande motorhus, att det var klart för igångsättning, som av denne ock verkställdes. K. befann sig tydligen ännu mellan räcket och axelledningen, när motorn sattes i gång. För att komma direkt till sin arbetsplats mellan syrekamrarna sökte han krypa under axeln i stället för att gå runt.

Axeln var vid olycksplatsen fullt slät utan stoppringar eller andra utstående föremål, endast något rostig och skrovlig på ytan. Den fattade det oaktat tag i K:s kläder och drog honom runt med den påföljd, att han dödades och blev helt avklädd, så att endast strumporna sutto kvar, då folk kom tillstädes. K. fanns då hängande tvärs över en tvärbom, som fasthåller skyddsräcket vid syrekammaren.

Olycksfallet torde få tillskrivas K:s egen oförsiktighet att taga en genväg under axeln för att komma till sin arbetsplats.

Hela syreavdelningen är för närvarande under ombyggnad, vilken torde bli färdig om några månader. Då komma alla pumpar och anordningar att drivas av separata motorer, så att axelledningar och remmar helt bortfalla.

För att undvika ett upprepande av olycksfallet, innan det nya syreverket blir färdigt, har yrkesinspektören med arbetsledningen överenskommit, att ifrågavarande axel skall inklädas i trätrummor på alla platser, där det kan tänkas, att personer kunna taga sig väg under densamma.

13. Under vagnsväxling vid en järnvägsstation skulle en bromsare gå in mellan ett par vagnar för att verkställa koppling. Han hade dessförinnan givit signal till lokomotivet om rörelse. Tydligen beräknade han icke riktigt avståndet mellan de stillastående och de i gång varande vagnarna, utan blev klämd mellan vagnarnas buffertar och erhöll så svåra skador, att han avled inom en timme. Växeltågets fart var vid olyckstillfället ytterst ringa. Mannens misstag angående avståndet berodde sannolikt på att sikten var mindre god på grund av dåligt väder och inträdande mörker.

Centrala skiljenämndens beslut.

16. Skiljedom i tvist mellan flottningsföreningarna i Ljusne älvs bivattendrag, å ena, samt svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, å andra sidan, angående ackordsflottning; beslutad i Stockholm den 13 november 1924.

Enligt en den 26 april 1924 träffad överenskommelse mellan ovannämnda förbund och åtskilliga flottningsföreningar skola för tiden till den 1 februari 1926 vid alla flottningsföretag, där icke på grund av redan träffad överenskommelse annat gäller, tillämpas vissa allmänna bestämmelser.

Bland dessa allmänna bestämmelser finnes i § 4 intaget följande stadgande:

»Förekommande flottningsarbete skall i största möjliga utsträckning bortsättas på ackord efter förhandling emellan arbetsgivare eller hans ombud och respektive arbetslag eller arbetare.»

Vid träffandet av förut omförmälda överenskommelse, till grund för vilken låg ett förslag av den 11 april 1924, gjordes även till protokollet följande anteckning:

»Beträffande det i förslaget av den 11 april 1924 intagna uttalandet, 'att det anses såsom naturligt, att ortens vid flottningsarbete vana befolkning i regel i första hand kommer i åtanke vid anställning av arbetare', skulle antecknas:

Med punkten hade avsetts att säkerställa svenska skogs- och flottningsarbetareförbundets medlemmar mot trakasserier på grund av deras anslutning till förbundet. Emellertid hade från förbundets sida anförts, att dess medlemmar icke vore tillfredsställda med formuleringen av denna anteckning och att fortfarande den föreställningen vore rådande, att arbetsgivare i vissa fall sökte från arbete utestänga svenska skogs- och flottningsarbetareförbundets medlemmar.

I anledning av dessa uttalanden från arbetarsidan förklarade arbetsgivarna, att den omständigheten, att arbetare vore organiserade eller icke, ej hade något inflytande, då fråga om anställande av arbetare förelåge. Arbetare anställdes med hänsyn till deras lämplighet och förmåga att åtaga sig och att verkställa arbetet, och ansåge arbetsgivarna det vara naturligt, att sådana arbetare, som under senare åren i regel utfört flottningsarbete och i sådant arbete förvärvat duglighet och vana, även i fortsättningen i regel komme i åtanke vid anställande av för flottning erforderligt manskap.»

Sedan tvist uppkommit rörande tolkningen av ovannämnda stadgande i § 4, hava parterna vid sammanträde den 17 maj 1924 inför vederbörande förlikningsman enats att till centrala skiljenämnden hänskjuta berörda stadgande för tolkning av innebörden av orden »efter förhandling».

Inför skiljenämnden har blivit upplyst, att tvisten rörande stadgandets tolkning uppkommit i anledning av att flottningsföreningar infordrat anbud å flottnings utförande på ackord.

Å arbetsgivarsidan har gjorts gällande, att med uttrycket »förhandling» avsåges förhandling med arbetslag eller arbetare rörande villkoren för arbetsåtagandet såväl i de fall, då inkommet anbud å ackordsflottning blivit av arbetsgivaren godkänt och ackordssumman för den skull vore på förhand fastställd, som även i de fall, då anbud icke blivit infordrade, men arbetsgivaren ändock hade för avsikt att bortsätta flottningsarbetet på ackord.

Häremot har å arbetarsidan genmälts: Arbetsgivarna hade tolkat § 4 på så sätt, att de genom annons eller annorledes kunde infordra entreprenadanbud, varefter de utan någon förhandling kunde antaga det anbud de funne för gott, vilket då i regel bleve det lägstbjudande. Å arbetarsidan förmenade man, att ett dylikt tillvägagångssätt icke hade stöd i § 4. Detta skulle leda till sådana konsekvenser, att de gamla flottningsarbetarna, som år efter år utfört flottningsarbetet och varit med om att träffa avtalet ifråga, skulle bliva utestängda från arbetet. Det vore otänkbart, att innebörden av orden »efter förhandling» skall kunna tolkas så, att arbetsgivaren kunde vägra förhandla med de gamla flottningsarbetarna, som avtalet gällde, och i stället endast antaga vissa anbud.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner, att omtvistade bestämmelse närmast åsyftar det fall, att konkurrens om flottningsarbetet icke föreligger, utan det gäller för flottningsförening att genom förhandlingar med tillgänglig arbetsstyrka avgöra, huruvida flottningen skall utföras på ackord eller icke. Emellertid torde ifrågavarande överenskommelse av den 26 april 1924 icke utgöra hinder för flottningsförening att infordra anbud å flottningens utförande på ackord och att av inkomna anbud antaga det, som anses bäst med hänsyn, å ena sidan, till den fordrade ackordssummans storlek och, å den andra, till vanan och skickligheten hos de arbetare, varav de särskilda anbudsgivande arbetslagen bestå. Då på detta sätt konkurrens om arbetstillfället åstadkommes, lärer emellertid flottningsföreningen icke äga bortse från den till grund för överenskommelsen liggande principen, att ortens vid flottningsarbete vana befolkning i regel i första hand skall komma i åtanke vid anställning av arbetare. Om därför av två anbudsgivande arbetslag med samma vana och skicklighet det ena består av personer från orten och det andra icke, bör flottningsföreningen genom förhandlingar bereda jämväl det förra arbetslaget möjlighet att eventuellt åtaga sig arbetet.

Från beslutet var ledamoten Berg skiljaktig och yttrade:

»Av den utveckling rörande tvistens föremål, som gjorts inför skiljenämnden, framgår enligt min mening, att den mellan parterna uppkomna meningsskiljaktigheten gäller, huruvida den avtalsslutande arbetarorganisationens medlemmar såsom sådana erhållit någon viss rätt till flottningsarbetet i Ljusnans bivattendrag eller om arbetsgivaren äger frihet att utbjuda och bortsätta arbetet på ackord till hugade arbetslag eller arbetare, oavsett om de äro organiserade eller icke.

Då enligt min mening det träffade kollektivavtalet ej givit de organiserade arbetarna den av dem påstådda rätten, förklarar jag avtalets § 4 ej utgöra hinder för flottningsföreningarna att, på sätt de tolkat bestämmelsen, infordra ackordsanbud å flottningsarbetet samt antaga det av inkomna anbud, som de finna mest fördelaktigt för flottningens utförande, med iakttagande därvid tillika dels före arbetsavtalets avslutande av bestämmelsens innehåll i övrigt, dels av andra kollektivavtalets bestämmelser, i den mån de bliva tillämpliga.»

17. Skiljedom i tvist mellan svenska grov- och fabriksarbetareförbundet och dess avdelningar n:o 202 och 328, å ena, samt Sveriges fönsterglasbruksförbund och Fönsterglasbrukens aktiebolag, å andra sidan, angående hyresersättning; beslutad i Stockholm den 20 november 1924.

Uti ett av vederbörande parter godkänt förslag till uppgörelse av en konflikt vid det Fönsterglasbrukens aktiebolag tillhöriga Glava glasbruk, vilket förslag avgivits av statens förlikningsman den 27 mars 1924, finnes föreskrivet, att, i den mån icke ifrågavarande förslag innefattade ändring, det skulle förbliva vid vad enligt senaste avtalet gällt eller vid sidan av detsamma må vara mellan parterna överenskommet.

Det sålunda åsyftade »senaste avtalet», upprättat den 15 mars 1922 mellan bolaget samt ovannämnda avdelningar av grov- och fabriksarbetareförbundet och gällande endast Glava glasbruk, innehåller i § 6 under rubriken »Bostadsförmån» vissa bestämmelser, i vilka icke skett annan ändring genom det godkända förlikningsförslaget av den 27 mars 1924, än att bolaget åtagit sig viss reparationsskyldighet. Nämnda bestämmelser äro av följande innehåll:

»Alla vid bruket fast anställda arbetare åtnjuta fria husrum och vedbrand.

Arbetare, som nu äro eller under avtalstiden bliva ägare till egna hem, vare ej skyldiga att avflytta till bruket, utan skall till dylika arbetare utgå hyresersättning, därest ej genom särskilt kontrakt med bruket finnes annorlunda stadgat. Hyresersättningen beräknas efter å resp. orter gällande hyreskostnader.»

Svenska grov- och fabriksarbetareförbundet har hos bolaget framställt anspråk, att arbetare vid Glava glasbruk, som vore innehavare av egna hem, måtte tillerkännas hyresersättning i enlighet med andra stycket i ovan intagna § 6. Detta yrkande har bolaget motsatt sig såvitt angår egnahemsinnehavare, som vid egna hemmets uppförande erhållit byggnadshjälp av bruket, och har bolaget till stöd härför åberopat undantagsbestämmelsen i samma stycke.

Då överenskommelse icke kunnat träffas, hava parterna enats att till centrala skiljenämndens avgörande överlämna frågan, huruvida de arbetare vid Glava glasbruk, som äro ägare till egna hem, äro berättigade till hyresersättning för desamma.

Under målets handläggning vid skiljenämnden har upplysning vunnits om följande förhållanden: Tidigare hava funnits kollektiva riksavtal för fönsterglasindustrien. Det första avtalet av detta slag upprättades 1915, och det senaste utlöpte den 31 december 1921. Sedermera hava endast lokala avtal upprättats. Bestämmelser av samma ordalydelse som de ovan återgivna funnos redan i det första riksavtalet och hava sedermera oförändrade intagits i senare riksavtal och därefter i de lokalavtal, som upprättats beträffande Glava glasbruk. De arbetare vid detta bruk, som åt sig uppfört egna hem, hava i regel av bruket erhållit ett kontant belopp i byggnadshjälp, tidigare utgörande 300 kr., men på senare år höjt till 600 kr. Detta byggnadsbidrag har lämnats, oavsett om det egna hemmet uppförts på fri grund eller å tomt, som bolaget upplåtit med nyttjanderätt. Avtal om dylika upplåtelser av tomter å bolagets mark hava i äldre tid icke avfattats i kontrakt, utan endast antecknats i bolagsstämmans protokoll. På senare tid hava emellertid vissa av de äldre upplåtelserna av nyttjanderätt till tomt bekräftats genom kontrakt, som dock icke i något fall upprättats tidigare än 1921, men vilka dagtecknats de dagar den verkliga upplåtelsen gjordes. I sålunda upprättade kontrakt finnas i de flesta om än icke alla fall omnämnt, att egnahemsinnehavaren såsom »hyresersättning» eller »hyresbidrag» eller »byggnadshjälp» eller »byggnadsbidrag» uppburit visst belopp.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner det på grund av vad i målet förekommit vara utrett, att undantagsbestämmelsen i § 6, enligt vilken innehavare av eget hem ej åtnjuter hyresersättning, därest »genom särskilt kontrakt med bruket finnes annorlunda stadgat», intagits i det första riksavtalet med hänsyn till sådana fall, då, liksom skett vid Glava, egnahemsbyggare erhållit byggnadshjälp av vederbörande bruk. Det finnes ej anledning antaga, att man härvid velat göra skillnad mellan de fall, då vederbörande i kontrakt erkänt sig hava mottagit dylik hjälp, och de fall, då byggnadshjälp lämnats allenast efter muntlig överenskommelse. På grund härav och då den omständigheten, att ifrågavarande avtalsbestämmelse sedermera oförändrad intagits i ett lokalavtal, icke kan förändra den ursprungliga meningen med densamma, prövar skiljenämnden rättvist förklara, att de arbetare vid Glava glasbruk, som åt sig uppfört egna hem, icke äro berättigade till hyresersättning enligt ifrågakomna avtalsbestämmelse, om de till uppförande av det egna hemmet av bruket erhållit penningbidrag eller däremot svarande hjälp.

Från beslutet voro ledamöterna Odelstierna, Johansson och Wiberg skiljaktiga och yttrade:

»Med stöd av nedan återgivna överenskommelse uti kollektivavtalet rörande bostadsförmån, 'Alla vid bruket fast anställda arbetare åtnjuta fria husrum och vedbrand.

Arbetare, som nu äro eller under avtalstiden bliva ägare till egna hem, vare ej skyldiga att avflytta till bruket, utan skall till dylika arbetare utgå hyresersättning, därest ej genom särskilt kontrakt med bruket finnes annorlunda stadgat.'

anse vi, att vid bruket fast anställda arbetare, som äro innehavare till egna hem och med vilka icke finnes upprättat sådant särskilt kontrakt, som i avtalet omförmäles, äro berättigade att åtnjuta hyresersättning.»

18. Skiljedom i tvist mellan svenska livsmedelsarbetareförbundet, å ena, samt Sveriges kvarnyrkesförbund, å andra sidan, angående semesterersättning; beslutad i Stockholm den 20 november 1924.

I ett den 21 juni 1922 upprättat kollektivavtal mellan P. O. Stokkebyes kvarnaktiebolag i Göteborg och vederbörande avdelning av livsmedelsarbetareförbundet finnes i § 6 intagen följande bestämmelse:

»*Semester.* Samtliga arbetare erhålla under sommarmånaderna 6 arbetsdagars semester, med bibehållande av full avlöning, efter 6 månaders anställning.»

I ett den 28 maj 1924 mellan kvarnyrkesförbundet och livsmedelsarbetareförbundet upprättat kollektivavtal, gällande från och med den 1 maj 1924 till den 1 maj 1925, har i § 7 intagits följande bestämmelse om semester:

»I tjänst varande arbetare, som varit i arbete hos arbetsgivaren den 1 januari samma år, erhåller å tid mellan den 15 maj och 15 september, som arbetsgivaren kan finna lämplig, semester under 6 arbetsdagar i följd med bibehållen avlöning enligt avtal.»

Enligt vad upplyst är, har P. O. Stokkebyes kvarnaktiebolag, som i juni månad 1924 inträtt i kvarnyrkesförbundet, redan den 7 mars 1924 med livsmedelsarbetareförbundet träffat skriftlig överenskommelse, att det avtal, som komme att upprättas mellan livsmedelsarbetareförbundet och de svenska mjölkvarnarna eller deras organisation, skulle från och med den 1 maj 1924 tillämpas i stället för avtalet den 21 juni 1922.

En hos kvarnaktiebolaget sedan den 8 juni 1923 anställd arbetare vid namn Alvar Nyström blev den 20 mars inkallad till värnpliktstjänstgöring. Efter slutad sådan tjänstgöring inträdde Nyström åter i arbete hos bolaget den 10 oktober 1924.

Sedan Nyström framställt anspråk på att erhålla ersättning för semester under sommaren 1924, men bolaget vägrat utbetala sådan ersättning, hava organisationerna hänskjutit tvisten till centrala skiljenämnden, därvid de yrkat, att det måtte tagas under övervägande, huruvida Nyström vore berättigad till semesterersättning under 1924 antingen på grund av avtalet den 21 juni 1922 eller ock på grund av avtalet den 28 maj 1924.

Centrala skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Centrala skiljenämnden finner, att frågan om Nyströms rätt till semesterersättning är att bedöma enligt avtalet den 28 maj 1924, och enär Nyström icke kan anses hava varit i tjänst hos bolaget under den period, då semester skulle åtnjutas, finner skiljenämnden Nyström icke vara berättigad till semesterersättning för 1924.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

December månad år 1924.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under december månad.

Översikt av verksamheten under december månad 1924.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 996	1 409	1 362	3 035	2 697	2 233	**7 031**	**4 106**	**3 595**
Stockholms län	1 910	372	367	418	319	256	**2 328**	**691**	**623**
Uppsala stad och län	511	133	123	133	140	130	**644**	**273**	**253**
Södermanlands län	649	151	132	208	199	144	**857**	**350**	**276**
Östergötlands län	1 011	209	193	394	242	196	**1 405**	**451**	**389**
Norrköping	685	77	74	100	101	71	**785**	**178**	**145**
Jönköpings län	429	92	87	149	83	69	**578**	**175**	**156**
Kronobergs län	101	54	53	49	35	29	**150**	**89**	**82**
Norra Kalmar län	195	41	34	39	46	32	**234**	**87**	**66**
Södra Kalmar län	359	129	122	107	70	60	**466**	**199**	**182**
Gotlands län	52	22	16	31	42	21	**83**	**64**	**37**
Blekinge län	712	258	246	163	117	78	**875**	**375**	**324**
Kristianstads län	647	216	170	291	281	163	**938**	**497**	**333**
Malmöhus län: Malmö	1 908	250	250	995	839	645	**2 903**	**1 089**	**895**
Malmöhus län: Lund	383	76	75	56	36	31	**439**	**112**	**106**
Malmöhus län: Landskrona	289	66	63	19	24	16	**308**	**90**	**79**
Malmöhus län: Hälsingborg	710	217	215	200	147	113	**910**	**364**	**328**
Malmöhus län: Ystad	244	61	54	109	62	40	**353**	**123**	**94**
Malmöhus län: Trälleborg	388	138	138	33	21	21	**421**	**159**	**159**
Malmöhus län: Eslöv	143	45	38	22	28	13	**165**	**73**	**51**
Malmöhus län: Skurup	48	28	27	18	26	16	**66**	**54**	**43**
Malmöhus län: Hvellinge	57	22	22	14	11	8	**71**	**33**	**30**
Hallands län	412	103	99	64	54	31	**476**	**157**	**130**
Göteborgs och Bohus län	375	147	138	149	99	48	**524**	**246**	**186**
Göteborg	2 940	1 050	975	949	862	680	**3 889**	**1 912**	**1 655**
Älvsborgs län	374	104	100	63	64	31	**437**	**168**	**131**
Skaraborgs län	367	135	116	308	234	168	**675**	**369**	**284**
Värmlands län	287	101	97	113	126	96	**400**	**227**	**193**
Örebro län	472	187	167	220	187	145	**692**	**374**	**312**
Västmanlands län	473	92	92	168	125	97	**641**	**217**	**189**
Kopparbergs län	494	89	88	242	169	132	**736**	**258**	**220**
Gävle stad och län	359	109	109	110	95	83	**469**	**204**	**192**
Västernorrlands län	357	128	128	40	37	35	**397**	**165**	**163**
Jämtlands län	143	32	32	151	108	104	**294**	**140**	**136**
Västerbottens län	183	51	50	115	85	71	**298**	**136**	**121**
Norrbottens län	211	72	69	89	74	59	**300**	**146**	**128**
Tillsammans december 1924	**22 874**	**6 466**	**6 121**	**9 364**	**7 885**	**6 165**	**32 238**	**14 351**	**12 286**
» november 1924	*25 558*	*8 541*	*7 681*	*13 916*	*9 405*	*7 385*	*39 474*	*17 946*	*15 066*
» december 1923	23 229	8 278	7 720	8 219	7 833	5 871	31 448	16 111	13 591
» » 1922	40 111	7 530	7 208	8 031	7 471	5 693	48 142	15 001	12 901
» » 1921	74 255	9 961	9 623	7 592	7 344	5 191	81 847	17 305	14 814

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					dec. 1924	nov. 1924	dec. 1923	dec. 1924	nov. 1924	dec. 1923
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 088	3 452	1 334	1 163	259	183	163	87	86	80
Industri och hantverk	6 743	7 313	664	624	1101	676	899	94	74	94
Sjöfart och fiske	3 925	4 004	1 384	1 325	289	272	309	96	95	98
Handel och samfärdsel	2 318	2 509	846	803	297	339	237	95	96	93
Husligt arbete	4	4	1	1	·	—	—	·	—	—
Annat arbete	4 854	5 592	2 237	2 205	250	286	168	99	98	99
Summa	**20 932**	**22 874**	**6 466**	**6 121**	**354**	**299**	**281**	**95**	**90**	**93**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	551	564	622	320	91	89	64	51	58	43
Industri och hantverk	366	409	259	200	158	200	191	77	80	73
Sjöfart och fiske	171	185	95	85	·	189	·	·	88	·
Handel och samfärdsel	1 301	1 420	990	777	143	207	141	78	80	74
Husligt arbete	4 455	6 499	5 901	4 769	110	139	96	81	82	79
Annat arbete	285	287	18	14	·	·	·	·	·	·
Summa	**7 129**	**9 364**	**7 885**	**6 165**	**119**	**148**	**105**	**78**	**79**	**75**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	3 639	4 016	1 956	1 483	205	156	134	76	78	69
Jordbruk	3 340	3 699	1 799	1 329	206	155	136	74	78	68
Skogshushållning	299	317	157	154	202	174	116	98	96	86
Industri och hantverk	7 109	7 722	923	824	837	568	758	89	76	90
Gruvdrift och malmförädling . . .	253	257	8	8	·	·	·	·	·	·
Jord-, sten- och glasindustri . . .	192	199	9	9	·	·	·	·	·	·
Metall- och maskinindustri . . .	2 070	2 222	104	88	2137	1601	1841	85	77	83
Trävaruindustri	422	455	31	25	·	·	·	·	·	·
Byggnadsverksamhet	2 184	2 814	259	249	893	847	531	96	65	96
Läder-, hår- och gummiindustri . .	98	116	5	4	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	148	155	18	8	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	260	287	77	60	·	·	·	·	·	·
Närings- och njutningsmedelsindustri	522	662	249	225	266	261	190	90	89	89
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	103	121	17	16	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri . .	61	61	28	25	·	·	·	·	·	·
Grafisk industri	95	103	12	6	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	701	770	106	101	726	805	·	95	87	·
Sjöfart och fiske	4 096	4 189	1 479	1 410	283	266	306	95	95	98
Handel och samfärdsel	3 619	3 929	1 836	1 580	214	265	188	86	87	83
Kontors-, bank- o. d. personal . .	378	385	88	79	·	·	461	·	·	83
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 040	1 101	280	234	393	524	240	84	90	88
Hotell- och restaurangpersonal . .	776	868	574	463	151	182	142	81	81	73
Transportarbetare	1 253	1 386	718	671	194	209	170	94	94	90
Allmän och litterär verksamhet . .	160	177	131	90	135	232	137	69	72	75
Ej särskilt specificerade	12	12	50	43	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	4 459	6 503	5 902	4 770	110	139	96	81	82	79
Annat arbete	5 139	5 879	2 255	2 219	261	312	173	98	98	99
Summa	**28 061**	**32 238**	**14 351**	**12 286**	**225**	**220**	**195**	**86**	**84**	**84**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 857 platser, varav 670 manliga och 187 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 077, 898 och 179 samt under nästlidna månad resp. 1 610, 1 235 och 375.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**3 135**	**1 177**	**1 009**	**317**	**157**	**154**	**257**	**8**	**8**	**197**	**9**	**9**	**2 201**	**97**	**82**
1	Stockholms stad	52	1	1	2	—	—	1	—	—	7	—	—	319	38	31
2	Stockholms län	839	276	271	64	49	49	—	—	—	2	1	1	119	1	1
3	Uppsala stad och län	129	46	40	18	8	8	2	—	—	26	—	—	17	1	1
4	Södermanlands län	94	54	36	16	5	5	1	—	—	—	—	—	228	1	1
5	Östergötlands län	252	71	59	15	26	23	6	—	—	26	—	—	192	2	2
6	Norrköping	56	9	9	—	—	—	—	—	—	4	—	—	68	—	—
7	Jönköpings län	44	17	12	39	17	17	—	—	—	—	—	—	53	—	—
8	Kronobergs län	5	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
9	Kalmar län	57	25	19	5	2	2	—	—	—	7	—	—	41	—	—
10	Gotlands län	19	15	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	74	26	19	—	—	—	—	—	—	17	—	—	61	—	—
12	Kristianstads län	248	153	118	16	3	3	—	—	—	21	—	—	48	3	2
13	Malmöhus län: Malmö	67	13	13	—	—	—	—	—	—	11	1	1	196	5	5
14	Hälsingborg	76	16	16	—	—	—	5	8	8	5	—	—	20	4	4
15	Övriga anstalter	347	149	131	—	—	—	—	—	—	13	7	7	167	9	8
16	Hallands län	61	19	17	—	—	—	4	—	—	13	—	—	53	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	58	35	27	—	—	—	—	—	—	2	—	—	14	—	—
18	Göteborgs stad	72	8	7	—	1	1	—	—	—	6	—	—	223	20	17
19	Älvsborgs län	23	6	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	152	6	4
20	Skaraborgs län	222	102	84	17	4	4	—	—	—	2	—	—	7	—	—
21	Värmlands län	26	4	3	8	7	7	2	—	—	16	—	—	15	—	—
22	Örebro län	132	78	61	38	11	11	98	—	—	6	—	—	14	1	—
23	Västmanlands län	103	27	27	1	—	—	72	—	—	1	—	—	91	1	1
24	Kopparbergs län	26	9	8	27	6	6	65	—	—	9	—	—	58	1	1
25	Gävle stad och län	6	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	21	1	1
26	Västernorrlands län	2	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
27	Jämtlands län	26	2	2	26	15	15	—	—	—	—	—	—	4	—	—
28	Västerbottens län	19	8	8	23	3	3	—	—	—	—	—	—	7	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**564**	**622**	**320**	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	**21**	**7**	**6**
1	Stockholms stad	8	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	6	5
2	Stockholms län	43	53	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	17	13	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	35	36	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	30	30	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	7	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	15	10	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	5	13	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	7	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	9	19	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	54	93	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	2	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	1	1
14	Hälsingborg	16	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	33	45	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	6	15	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	72	48	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	50	61	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	18	23	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	49	45	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	35	33	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	14	14	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	9	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	14	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, här- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
450	**30**	**24**	**2 314**	**259**	**249**	**112**	**3**	**3**	**132**	**1**	**1**	**118**	**3**	**2**	**559**	**168**	**166**	**107**	**11**	**11**	
44	12	11	515	73	67	4	2	2	6	—	—	13	1	1	298	157	157	7	2	2	1
22	2	2	156	10	10	8	1	1	—	—	—	8	—	—	23	—	—	1	—	—	2
4	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	12	2	2	—	—	—	3
18	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	6	2	2	—	—	—	4
31	—	—	195	42	42	3	—	—	9	—	—	5	—	—	10	1	1	1	—	—	5
27	—	—	172	1	1	1	—	—	51	1	1	7	—	—	12	—	—	2	—	—	6
13	4	4	24	—	—	4	—	—	2	—	—	7	—	—	5	—	—	15	—	—	7
1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	8
15	—	—	29	2	2	4	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	13	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
5	—	—	34	2	2	5	—	—	2	—	—	3	—	—	13	1	—	1	—	—	11
16	—	—	26	2	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	3	1	1	—	—	—	12
19	1	1	388	7	7	6	—	—	5	—	—	25	—	—	37	—	—	31	—	—	13
5	—	—	68	4	4	12	—	—	1	—	—	3	—	—	9	—	—	5	6	6	14
11	—	—	143	7	7	46	—	—	12	—	—	8	1	1	62	—	—	1	3	3	15
21	—	—	61	4	4	6	—	—	14	—	—	5	—	—	11	2	1	—	—	—	16
15	—	—	63	6	6	—	—	—	4	—	—	—	—	—	3	—	—	10	—	—	17
86	7	4	128	42	38	5	—	—	16	—	—	12	1	—	13	—	—	7	—	—	18
4	—	—	48	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	19
1	1	—	15	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	2	1	—	—	20
13	—	—	25	—	—	7	—	—	2	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	21
7	3	2	23	7	7	—	—	—	—	—	—	10	—	—	3	—	—	—	—	—	22
9	—	—	39	30	30	—	—	—	—	—	—	1	—	—	9	—	—	—	—	—	23
14	—	—	41	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24
24	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	25
7	—	—	13	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	26
1	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	27
12	—	—	35	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
5	—	—	22	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	29
5	**1**	**1**	—	—	—	**4**	**2**	**1**	**23**	**17**	**7**	**169**	**74**	**58**	**103**	**81**	**59**	**14**	**6**	**5**	
4	1	1	—	—	—	3	2	1	1	—	—	75	32	21	49	36	26	7	1	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	3	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	1	1	5	4	3	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	1	1	2	2	2	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	7	7	3	—	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	33	19	17	22	7	4	4	2	1	13
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	3	1	1	2	1	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—	17
1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	12	5	15	4	2	7	18	15	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	4	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**39**	—	—	**95**	**10**	**6**	**782**	**65**	**63**	**4004**	**1884**	**1325**	**272**	**56**	**50**
1	Stockholms stad	7	—	—	34	7	3	172	23	23	571	308	301	158	32	28
2	Stockholms län	1	—	—	—	—	—	55	—	—	43	—	—	8	5	5
3	Uppsala stad och län	—	—	—	2	—	—	24	3	3	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	2	—	—	23	3	3	59	22	22	1	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	31	—	—	17	—	—	8	2	2
6	Norrköping	8	—	—	16	—	—	18	2	2	99	39	39	3	—	—
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	21	—	—	7	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	22	—	—	215	59	57	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	5	5	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	26	—	—	159	54	53	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	9	—	—	30	9	9	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	9	1	1	182	27	27	217	51	51	28	1	1
14	Hälsingborg	2	—	—	3	—	—	10	2	2	369	146	146	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	7	—	—	27	—	—	164	59	59	2	2	2
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	92	25	24	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	2	—	—	2	—	—	49	20	19	1	—	—
18	Göteborgs stad	5	—	—	12	1	1	53	5	3	1382	398	354	36	13	11
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	7	—	—	1	1	1	3	—	—
20	Skaraborgs län	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	12	11	8	—	—	—
22	Örebro län	5	—	—	—	—	—	10	—	—	1	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	3	—	—	25	—	—	3	—	—	8	—	—
24	Kopparbergs län	6	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	1	1	1	2	—	—	213	72	72	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	268	98	98	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	6	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	7	7	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**22**	**28**	**25**	**8**	**2**	—	**38**	**41**	**38**	**185**	**95**	**85**	**113**	**32**	**29**
1	Stockholms stad	13	17	16	7	2	—	9	14	14	108	36	35	50	12	9
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	1	6	6	6	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
6	Norrköping	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	1	1	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	5	5	1	—	—	27	15	13	5	4	3	50	20	20
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	—	3	2	8	7	7	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	4	6	4	—	—	—	—	—	—	41	28	21	4	—	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasinspersonal			Hotell- o. restaurangpersonal			Transportarbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
770	**122**	**115**	**114**	**16**	**15**	**1298**	**605**	**581**	**45**	**2**	**2**	**10**	**45**	**40**	**4**	**1**	**1**	**5 592**	**2 237**	**2 205**	
358	82	77	48	6	5	375	174	167	25	—	—	2	10	10	1	1	1	977	480	475	1
38	1	1	3	—	—	96	7	7	6	1	1	—	—	—	—	—	—	418	18	18	2
12	4	4	4	—	—	29	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	214	63	59	3
4	—	—	1	1	1	27	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	147	62	61	4
12	—	—	4	1	1	43	21	20	—	1	1	—	1	1	1	—	—	150	41	41	5
14	2	1	—	—	—	31	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	13	13	6
3	—	—	3	—	—	15	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	173	53	53	7
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	51	51	8
4	—	—	2	—	—	18	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117	81	75	9
1	—	—	—	—	—	9	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	10
20	—	—	4	—	—	24	5	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	263	170	169	11
28	11	11	1	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	34	24	12
91	8	8	15	—	—	129	51	51	2	—	—	—	1	1	—	—	—	450	83	83	13
4	—	—	3	—	—	20	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	17	17	14
7	4	4	1	1	1	48	46	46	2	—	—	3	—	—	—	—	—	480	148	148	15
6	—	—	2	1	1	14	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	45	45	16
3	—	—	2	1	1	23	70	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	123	15	15	17
110	5	4	7	1	1	258	167	158	6	—	—	5	33	28	—	—	—	498	348	348	18
1	—	—	—	—	—	17	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	90	90	19
14	1	1	3	1	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	24	24	20
—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	79	79	21
1	—	—	—	—	—	6	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	117	85	84	22
13	1	1	1	—	—	21	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	28	28	23
14	3	3	5	2	2	18	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202	58	58	24
3	—	—	—	—	—	17	3	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	54	31	31	25
1	—	—	—	—	—	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	50	26	26	26
5	—	—	4	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	13	13	27
1	—	—	1	—	—	10	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	19	18	28
2	—	—	—	—	—	7	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	163	62	59	29
331	**158**	**119**	**754**	**558**	**448**	**88**	**108**	**90**	**132**	**129**	**88**	**2**	**5**	**3**	**6 499**	**5 901**	**4 769**	**287**	**18**	**14**	
143	77	63	285	260	208	36	39	39	74	64	42	2	5	3	2 035	2 084	1 744	116	9	5	1
4	—	—	34	15	12	2	2	2	10	3	3	—	—	—	306	235	187	2	1	1	2
—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	125	119	—	—	—	3
—	—	—	14	17	14	1	1	1	—	4	3	—	—	—	149	140	106	8	—	—	4
7	—	—	16	14	13	—	—	—	2	6	5	—	—	—	317	179	145	7	8	8	5
—	—	—	5	2	—	—	1	—	2	1	1	—	—	—	71	89	63	8	—	—	6
2	1	1	12	3	2	—	—	—	4	1	1	—	—	—	108	67	58	2	—	—	7
—	—	—	7	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	25	22	—	—	—	8
2	—	—	14	8	8	—	—	—	4	3	3	—	—	—	115	88	72	3	—	—	9
—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	21	26	12	—	—	—	10
1	—	—	12	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	81	59	—	—	—	11
16	7	6	22	25	18	2	3	3	5	3	2	—	—	—	179	143	98	—	—	—	12
118	37	29	56	20	16	17	26	20	12	6	2	—	—	—	614	664	513	13	—	—	13
2	—	—	24	11	8	1	5	3	1	—	—	—	—	—	127	114	90	12	—	—	14
4	2	2	5	9	9	9	5	5	—	1	1	—	—	—	194	141	108	21	—	—	15
1	—	—	6	2	2	—	2	2	1	1	1	—	—	—	40	30	21	6	—	—	16
—	—	—	11	5	4	—	—	—	1	1	—	—	—	—	57	43	24	3	—	—	17
18	23	7	68	13	10	16	20	11	5	7	3	—	—	—	686	723	600	74	—	—	18
2	—	—	4	4	2	—	—	—	2	7	2	—	—	—	54	48	27	—	—	—	19
8	5	5	18	12	11	—	—	—	2	3	2	—	—	—	226	151	115	—	—	—	20
—	—	—	4	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	94	74	—	—	—	21
—	—	—	23	6	6	—	—	—	2	2	2	—	—	—	132	134	108	7	—	—	22
—	1	1	11	10	9	—	—	—	4	3	3	—	—	—	115	76	59	1	—	—	23
—	—	—	49	37	27	3	3	3	1	1	1	—	—	—	174	114	94	—	—	—	24
—	3	3	6	5	5	—	1	1	—	2	2	—	—	—	84	74	62	4	—	—	25
1	—	—	4	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	23	22	—	—	—	26
—	—	—	15	21	18	1	—	—	—	9	9	—	—	—	126	73	73	—	—	—	27
1	1	1	10	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	60	49	—	—	—	28
1	1	1	13	13	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	57	45	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 30 november 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	34	1 401	—	**1 401**	98	—	**98**	**7·0**	2·0
Bokbindareförbundet	12	719	1 252	**1 971**	19	25	**44**	**2·2**	2·6
Bryggeriindustriarb.-förb.	35	2 646	634	**3 280**	30	19	**49**	**1·5**	1·5
Byggnadsträarbetareförb.	64	4 761	—	**4 761**	1 290	—	**1 290**	**27·1**	12·6
De förenade förbunden	38	2 308	604	**2 912**	177	85	**262**	**9·0**	10·1
Elektriska arbetareförb.	42	1 273	—	**1 273**	74	—	**74**	**5·8**	4·9
Gjutareförbundet	104	3 679	2	**3 681**	376	—	**376**	**10·2**	12·2
Grov- o. fabriksarb.-förb.	207	17 904	1 519	**19 423**	3 138	183	**3 321**	**17·1**	14·2
Gruvindustriarbetareförb.	18	1 389	16	**1 405**	189	2	**191**	**13·6**	7·8
Handelsarbetareförb.	108	5 400	1 840	**7 240**	320	67	**387**	**5·3**	5·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	14	293	316	**609**	22	32	**54**	**8·9**	4·5
Hattarbetare	6	84	129	**213**	18	30	**48**	**22·5**	8·9
Pälsvaruarbetare	8	209	187	**396**	4	2	**6**	**1·5**	1·3
Kommunalarbetareförb.	75	8 872	776	**9 648**	371	37	**408**	**4·2**	2·3
Litografiska förbundet	14	831	—	**831**	11	—	**11**	**1·3**	1·5
Livsmedelsarbetareförb.	63	4 615	1 533	**6 148**	363	83	**446**	**7·3**	9·2
Metallindustriarb.-förb.	202	57 551	2 190	**59 741**	5 666	103	**5 769**	**9·7**	9·2
Järnbruksarbetare	52	14 053	9	**14 062**	1 640	—	**1 640**	**11·7**	12·7
Verkstadsarbetare	150	43 498	2 181	**45 679**	4 026	103	**4 129**	**9·0**	8·2
Murareförbundet	38	2 286	—	**2 286**	543	—	**543**	**23·8**	12·3
Måleriarbetareförbundet	39	2 490	1	**2 491**	503	—	**503**	**20·2**	5·2
Pappersindustriarb.-förb.	101	15 433	654	**16 087**	623	48	**671**	**4·2**	2·6
Sadelm.- o. tapetseraref.	23	483	12	**495**	11	—	**11**	**2·2**	2·1
Sko- o. läderindustriarb.-f.	33	5 326	2 095	**7 421**	324	95	**419**	**5·6**	4·9
Skrädderiarbetareförb.	42	1 445	2 424	**3 869**	12	158	**170**	**4·4**	3·9
Stenindustriarbetareförb.	69	3 652	—	**3 652**	66	—	**66**	**1·8**	2·1
Stuckatörförbundet	4	78	—	**78**	20	—	**20**	**25·6**	9·0
Sågverksindustriarb.-förb.	207	16 822	2	**16 824**	4 445	—	**4 445**	**26·4**	19·6
Textilarbetareförbundet	57	4 322	4 982	**9 304**	111	62	**173**	**1·9**	2·2
Tobaksindustriarb.-förb.	10	540	2 136	**2 676**	24	27	**51**	**1·9**	2·4
Transportarbetareförb.	47	2 812	578	**3 390**	271	4	**275**	**8·1**	7·2
Träindustriarbetareförb.	116	5 119	183	**5 302**	399	17	**416**	**7·8**	6·2
Tunnbinderiarbetareförb.	18	283	—	**283**	16	—	**16**	**5·7**	6·1
Typografförbundet	21	3 081	248	**3 329**	147	19	**166**	**5·0**	5·0
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	10	542	1	**543**	53	—	**53**	**9·8**	4·6
Summa	**1 865**	**178 356**	**23 998**	**202 354**	**19 712**	**1 066**	**20 778**	**10·3**	8·4

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under november uppgivits till inalles 90 543, vilket i genomsnitt motsvarar 4·4 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna november 1923—november 1924.

	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.
Sverige	9·3	14·1	13·6	13·2	13·8	11·5	7·6	7·3	6·2	6·6	7·0	8·4	10·3
Norge	8·4	12·4	9·1	8·2	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	4·0	4·8	5·8	7·6
Danmark	12·1	19·6	21·0	21·3	18·4	9·3	6·1	5·1	5·3	5·4	5·5	6·5	8·6
England	10·5	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6
Tyskland	23·4	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3
Nederländerna .	11·3	15·9	22·4	15·8	11·0	7·1	6·1	5·7	7·0	8·7	8·9	8·8	—
Belgien	2·7	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	—
Kanada	6·2	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	—
Nya Syd-Wales .	9·6	9·3	8·6	8·7	9·2	13·9	11·1	14·0	14·7	14·1	13·8	—	—

Levnadskostnader under fjärde kvartalet 1924.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 januari 1925. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 64—65) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 76—79) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å oskummad *mjölk* var vid kvartalets slut 1 öre högre per liter än vid dess början, under det att handskummad och separerad mjölk voro oförändrade. De lägsta sötmjölksnoteringarna under december uppvisade Värnamo, Växjö, Lund, Ystad samt Varberg med 20 öre, varemot det högsta

priset utgjorde 32 öre och noterades i Malmberget. Genomsnittspriset för samtliga orter var under december 24 öre per l.

Mjölkprisets uppgång bör ses i sammanhang med den jämväl under detta liksom under 1924 års tredje kvartal i stort sett fortgående stegringen av *smörpriset*. Medelpriset utgjorde i december 4·22 kr. per kg. för mejerismör och 3·90 kr. per kg. för landssmör. För september voro motsvarande siffror 3·95 kr. och 3·69 kr. per kg. Priserna å *ost* äro i stort sett oförändrade dock med någon sänkningstendens. Medelpriset å *margarin* har stigit med 8 öre per kg. sedan september, vilket sammanhänger med den höjning, som margarinfabrikerna företogo i slutet av sistnämnda månad.

Med avseende å *färska ägg* har en för årstiden ovanligt kraftig prisuppgång ägt rum. Genomsnittspriset, som under september månad utgjorde 2·55 kr. per tjog, hade sålunda i oktober stigit till 3·18 kr., i november till 3·78 kr. och i december till 3·90 kr.

I samband med de stigande spannmålspriserna på världsmarknaden förekommo under föregående kvartal upprepade höjningar av *mjölpriserna*. Oktober månad medförde ytterligare kraftig stegring, varefter prisnivån i stort sett kan anses ha varit oförändrad. Sedan priserna efter midsommar började gå upp, ha från sagda tidpunkt till årsskiftet samtliga av socialstyrelsen noterade mjölslag stigit med 11 öre per kg. Prisstegringen å mjöl har givetvis inverkat på *brödpriserna*, men påtagligt är, att höjningen för brödet börjat senare än för mjölet och först under det sista kvartalet varit av någon betydelse. Tidpunkten för prisförhöjningarna å de särskilda brödslagen och omfattningen av desamma ha varit synnerligen växlande på de olika orterna. Från juni till december har medelpriset å hårt spisbröd stigit med 8 %, sötlimpa med 18 %, mjukt grovbröd med 20 %, skorpor med 7 % och mjukt vetebröd med 15 %. En jämförelse med prisnivån före kriget ger vid handen, att stegringen för vissa brödslag, särskilt vetebröd, är rätt mycket högre än för mjöl. Under det att vetemjöl uppvisar en stegringssiffra från juli 1914 till årsskiftet av 65 %, har mjukt vetebröd stigit med i genomsnitt 81 % och skorpor med 116 %. För sammalet rågmjöl är stegringssiffran vid samma tid 76 %, för hårt spisbröd 88 % och för mjukt grovbröd 71 %. Rågsikt och sötlimpor ha stigit med resp. 78 och 89 %.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en stigande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* och *fläsk* varit föremål för prisförhöjning. Minutpriserna å kött och fläsk under det nu gångna kvartalet och de för samma tid beräknade medelpriserna för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 76—78), visa, att utvecklingstendensen nu ej varit enhetlig. En fortsatt uppgång har ägt rum beträffande fläsk- och svinpriserna, ehuru ej så kraftig som förut. Genomsnittspriserna för resp. färskt och salt svenskt fläsk lågo i december 12 och 15 öre högre per kg. än i september, motsvarande 6 à 7 % stegring (mot 16 % ett kvartal tidigare). Svinpriserna ha stigit med c:a 12 % (föregående stegringssiffra 14 %). I motsats mot fläsk uppvisar kött i stort sett fallande priser. Fårkött har sjunkit med 11 öre, nötkött med i

genomsnitt 4 öre per kg. sedan september. Motsvarande nedgång, för levande djur är procentuellt något större, särskilt i fråga om nötkreatur. Priserna å kalvkött ha i det närmaste varit oförändrade under kvartalet. Detsamma gäller beträffande levande sötmjölkskalvar, under det att skummjölkskalvar stigit med 10 %, huvudsakligen under december månad, något som i regel plägar vara fallet till följd av ökad efterfrågan vid fabrikation av julmat.

I fråga om priserna å *färsk fisk* har för flertalet fiskslag någon sänkning ägt rum. Enahanda förhållande har konstaterats beträffande partimedelpriserna i Stockholm (jfr sid. 79); i Göteborg däremot har nedgångstendensen varit mindre omfattande. I och med att årets fångst kommit i marknaden, steg medelpriset å *salt sill* i september med 13 öre per kg. eller till 73 öre. Efter ytterligare kraftig uppgång i oktober, då priset var 83 öre, utgjorde medelnoteringen för redovisningskvartalets sista månad 87 öre per kg., det högsta pris som noterats sedan april 1921.

Noteringarna å *kaffe* utvisa en från föregående kvartalsperiod fortsatt kraftig prisstegring. Medelpriset i december utgjorde 3·22 kr. per kg. mot 2·94 kr. i september. Partipriserna ha under året upprepade gånger höjts, och totalstegringen sedan december 1923 kan uppskattas till 1 kr. per kg. Minutpriserna ha följt långsamt efter, och först på höstsidan tog stegringen fart; hittills har höjningen under året uppgått till 78 öre per kg. *Socker-priset* har till följd av den rika tillförseln på världsmarknaden undergått en anmärkningsvärd sänkning, och genomsnittspriset å bitsocker var i december 15 öre lägre per kg. än i september. Decemberpriset ligger endast 33 % högre än julipriset 1914. Ytterligare sänkning har ägt rum under januari.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha de inträffade prisförskjutningarna varit av ringa betydelse. Fotogenpriset är oförändrat, barrvedspriset likaså, under det att björkveden stigit en obetydlighet; kol- och kokspriserna ha däremot tenderat nedåt.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med december 1924, meddelas i tabellen å nästa sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Sedan preliminära siffror numera föreligga för den i föregående kvartalsredogörelse omnämnda hyresräkning, som det enligt Kungl. Maj:ts beslut ålåg socialstyrelsen att verkställa, har den genomsnittliga hyresstegringen för en normal arbetarbostad mellan hyresåren 1913/14 och 1924/25 befunnits uppgå till 86 % (mot 78 % närmast föregående år). Till grund för beräkningarna, för vilka i ett senare häfte av denna publikation utförligare redogörelse kommer att lämnas, ligga i samband med mantalsskrivningen för år

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1924.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» in-dextal	Relativ sedel-cirkula-tion (enligt Cassel)
	Mejeri-prod., ägg o. marga-rin (10 varu-slag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varu-slag)	Kött (8 varu-slag)	Fisk (9 varu-slag)	Övriga födoäm-nen (6 varu-slag)	Bränsle och lyse (7 varu-slag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
1922 1:a kv.	179	191	192	205	194	217	**196**	**188**	260
2:a kv.	154	183	188	180	197	210	**185**	**180**	256
3:e kv.	160	174	197	186	199	196	**186**	**180**	243
4:e kv.	173	162	186	174	180	192	**178**	**172**	235
1923 1:a kv.	163	158	182	169	172	193	**173**	**166**	239
2:a kv.	150	157	179	159	173	195	**169**	**162**	239
3:e kv.	152	155	176	164	174	192	**169**	**162**	239
4:e kv.	175	155	171	171	174	188	**172**	**164**	232
1924 1:a kv.	169	152	165	179	186	189	**174**	**162**	230
2:a kv.	154	151	166	166	188	190	**169**	**159**	225
3:e kv.	159	155	174	174	185	184	**172**	**162**	223
4:e kv.	175	174	175	182	188	179	**179**	**172**	217
Okt.	171	173	175	182	190	180	**179**	**172**	216
Nov.	176	174	175	182	185	179	**179**	**172**	222
Dec.	177	175	176	182	188	178	**179**	**172**	213

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

1925 insända hyresuppgifter för c:a 190 000 i den fria marknaden uthyrda bostadslägenheter. Hänsyn har däremot icke tagits till hyrorna i av arbetsgivare uthyrda lägenheter, liksom ej heller till de beräknade hyrorna i av ägaren begagnade eller fritt upplåtna bostäder. I detta sammanhang erinras om att den här ovan meddelade stegringssiffran hänför sig till hyresnivån å precis samma orter vid båda hyresräkningstillfällena.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet etc. hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 549 samt 1922, sid. 155.

Nedanstående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 till januari 1925.

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1918	1920	1922	1923	1924	Jan. 1924	April 1924	Juli 1924	Okt. 1924	Jan. 1925
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	13·50	12·00	4·45	4·05	3·90	3·95	3·90	3·90	3·90	3·90
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	2·50	2·15	1·05	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95
Ullgarn . . » kg.	6·50	50·00	36·40	11·95	10·85	10·75	10·50	10·60	10·65	10·70	11·40
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	205·00	270·00	169·00	155·00	153·00	153·00	152·00	152·00	153·00	153·00
» konf. .	40·00	130·00	179·00	108·00	98·00	97·00	97·00	97·00	97·00	97·00	96·00
Vinteröverrock, best.	70·00	195·00	260·00	166·00	151·00	147·00	148·00	147·00	147·00	146·00	147·00
» konf.	40·00	123·00	167·00	102·00	93·00	89·00	89·00	89·00	88·00	89·00	90·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·25	7·00	3·70	3·45	3·40	3·40	3·40	3·45	3·40	3·40
Tröja (ullbomull) .	1·50	8·00	6·00	4·25	3·70	3·45	3·45	3·50	3·50	3·45	3·45
Kalsonger »	1·75	8·50	6·50	4·55	3·95	3·70	3·70	3·75	3·70	3·70	3·70
Yllestrumpor . . .	1·25	5·50	5·00	2·35	2·15	2·15	2·15	2·15	2·20	2·15	2·20
Arbetsblus	1·75	—	7·90	4·35	4·10	4·00	4·05	4·00	4·00	3·95	3·90
Skodon:											
Kängor, smorläder .	8·50	29·00	33·50	15·50	13·75	13·50	13·75	13·50	13·50	13·50	13·50
Stövlar	16·50	63·00	65·00	28·75	26·00	25·50	25·75	25·75	25·50	25·50	25·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	39·25	44·25	22·00	19·25	18·75	19·00	19·00	18·75	18·50	18·75
dam-	11·50	36·75	41·50	21·50	19·00	18·50	18·75	18·75	18·50	18·50	18·25
barn-	7·00	19·50	19·50	12·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00
Halvsulning och klackning . . .	3·50	8·25	11·15	8·00	7·15	6·85	6·95	6·90	6·80	6·80	6·80

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, om ock någon övervikt konstaterats för de varuslag, som stigit i pris. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 92 % (mot 91 % ett kvartal tidigare).

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, s. 947). Skatteindexen kvarstår sålunda vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfallit till betalning under kalenderåret 1924.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon förändring sedan föregående kvartal, och den procentuella stegringen från juli 1914 till januari 1925 uppgår sålunda liksom vid förra undersökningstillfället till 83 %.

I efterföljande tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med år 1919.

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924				1925
								jan.	apr.	juli	okt.	jan.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	188	190	189	188	186	185
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	163	163	166	161	163	161
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	208	196	190	192	191	189	189	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	220	220	220	219	219
Förenings- o. försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	173	175	175	171	171	175
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	207	208	208	207	206	205
Resor (järnvägs- o. spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	206	218	202	202	201	197
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	205	180	179	179	179	179	179	179
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**185**	**187**	**185**	**183**	**183**	**183**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 58 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 januari 1925 och hänför sig som förut till en familj (man, hustru och två barn) med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, s. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom översikten å följande sida.

		Födo- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**178**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+ 2·0
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**	+ 2·5

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 januari 1925, 78 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 178. Detta innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 560 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en uppgång med 4 enheter eller c:a 2·5 %. Höjningen har väsentligen förorsakats av *stegrade* livsmedelspriser och hyror. Livsmedelspriserna uppgång sedan september belöper sig i genomsnitt på 4·3 % och hänför sig huvudsakligen till de tidigare omnämnda prisstegringarna å oskummad mjölk, smör, ägg, margarin, mjöl och bröd, fläsk, salt sill och kaffe. I detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 64—65 angivna och för december månad insamlade. Den för posterna bränsle och lyse samt beklädnad inträffade höjningen är av ytterst ringa betydelse. Skatter och »övriga utgifter» kvarstå som nämnt *oförändrade* vid detta beräkningstillfälle.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924	
	Juli	2:dra halvåret											3:dje kvartalet	4:de kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	181	163	166	165	173
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	174	158	158	158	165
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	184	165	169	165	177
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	173	159	159	156	169
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	170	157	158	154	167
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	187	172	169	166	179
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	177	162	163	162	171
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	181	166	164	161	174
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	177	162	165	163	175
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	182	168	168	166	174
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	172	155	157	154	169
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	171	156	156	152	165
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	175	157	158	155	166
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	180	164	162	157	171
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	178	163	165	165	174
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	181	166	163	161	174
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	178	160	160	157	171
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	184	166	165	165	173
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	179	161	164	162	174
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	178	159	163	162	170
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	178	161	162	159	170
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	191	178	176	172	188
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	177	163	167	162	178
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	183	168	171	165	180
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	190	174	176	172	182
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	178	162	163	158	175
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	181	169	169	168	176
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	174	158	160	158	170
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—	—
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	173	157	161	158	172
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	180	163	165	164	171
Domnarvet[2]	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	172	157	160	161	168
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	178	161	166	164	171
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	184	169	172	171	179
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	180	166	168	169	171
sågverksdistr.	100	103	117	143	189	283	333	317	246	184	169	172	173	176
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	187	162	161	162	167
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	187	176	177	179	184
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	190	167	169	169	176
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	115	128	168	257	323	309	251	187	162	161	161	167
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	196	170	168	167	173
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**162**	**172**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924	
													3:dje kvartalet	4:de kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	121	120	121	121	120
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	102	103	102	102	101
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	101	103
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	96	97	96	95	97
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	98	99	99	98	100
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	101	102	99	99	100
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	103	103	104	104	104
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	96	94	93	95
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	92	92	93	93	94
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	87	86
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	89	91	90	90	89
Kalmar	102	101	01	102	102	97	94	94	95	97	97	97	96	100
Västervik	93	93	192	91	90	90	89	91	88	90	90	90	88	91
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	93	92	92	91	92
Karlskrona	101	100	05	103	100	93	95	95	97	101	101	99	97	100
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	94	95	95	96	96
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	103	104	102	101	103
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	99	98	97	96	99
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	100	99	100	99
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	99	98	99	99	100
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	95	94	96	96	95
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	97	97	97	96	97
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	92	91	91
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	108	111	109	107	111
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	101	102	104	102	105
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	100	101	102	100	102
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	104	105	105	104	104
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	97	99
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	98	98	98	96	100
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	100	103	102	102	101
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	102	102	101
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	97	97
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	97	99
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—	—
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	97	97	99	98	100
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	100	100	100	101	99
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	91	92	91
Domnarvet [1]	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	94	95	96	97	96
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	99	97
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	99	99	101	101	99
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	99	100	101	102	100
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	103	105	105	106	102
sågverksdistr.	98	98	93	99	101	101	101	103	101	100	101	102	104	100
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	102	103	99
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	107	102	101	102	99
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	99	102	102	104	101
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	112	113	108
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	111	107	108	109	107
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	110	106	107	110	117	119	123	122	116	115	116	113
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	127	121	119	119	117
Samtliga orter	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (december 1923—december 1924)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	18	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	81	85	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	180	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 78	111	176	85	61	58	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75	73
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	180	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	78	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	84	85	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	88	89	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	78	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hem-	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) körd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1]	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- »	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre.	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	dec. 1913—dec. 1924	dec. 1923—dec. 1924	
24	24	24	24	24	24	23	23	23	23	24	25	24	+ 71·4	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
401	385	371	359	315	343	337	352	381	395	420	403	422	+ 75·1	+ 5·2	4
386	365	343	332	310	324	321	326	351	369	385	381	390	+ 77·3	+ 1·0	5
299	300	300	301	294	291	287	286	284	281	282	281	279	+ 69·1	− 6·7	6
213	212	210	209	207	205	201	201	201	198	200	198	193	+ 56·9	− 9·4	7
185	185	184	184	174	173	173	173	173	173	181	182	181	+ 31·2	− 2·2	8
389	360	319	265	198	184	192	202	221	255	318	378	390	+ 79·7	+ 0·3	9
284	279	284	270	—	—	—	—	—	—	269	283	291	+ 91·4	+ 2·5	10
871	901	928	969	1 064	1104	1 088	1 005	960	934	948	970	964	—	+ 10·7	11
54	56	57	60	64	65	67	64	63	58	58	60	60	+ 130·8	+ 11·1	12
—	—	—	—	—	—	—	286	88	—	—	—	—	—	—	13
50	51	51	52	52	51	51	51	51	51	52	52	51	+ 64·5	+ 2·0	14
89	91	92	92	91	89	88	88	87	87	87	84	84	+ 82·6	− 5·6	15
43	42	42	41	41	40	40	42	45	45	51	51	51	+ 64·5	+ 18·6	16
27	27	27	27	27	26	26	28	29	29	37	37	37	+ 76·2	+ 37·0	17
38	38	37	37	37	37	37	38	39	39	47	47	48	+ 84·6	+ 26·3	18
49	49	48	48	48	48	47	47	48	48	49	50	50	+ 38·9	+ 2·0	19
53	53	53	54	54	54	54	54	53	53	54	54	54	+ 31·7	+ 1·9	20
73	73	72	72	72	71	71	71	71	71	75	77	77	+ 87·8	+ 5·5	21
96	96	94	94	94	93	93	93	94	94	97	99	99	—	+ 3·1	22
63	62	62	61	61	61	61	61	63	63	70	71	72	+ 89·5	+ 14·3	23
44	44	44	43	43	43	44	43	45	46	52	53	53	+ 76·7	+ 20·5	24
155	154	155	155	152	153	152	152	155	155	164	164	162	+ 116·0	+ 4·5	25
76	75	75	74	74	75	75	74	76	77	84	85	85	+ 93·2	+ 11·8	26
88	88	88	87	87	88	87	86	89	90	99	100	100	+ 66·7	+ 13·6	27
204	202	201	199	199	199	203	206	209	209	207	206	204	+ 68·6	0·0	28
167	166	165	164	164	164	167	169	171	171	170	169	168	+ 68·0	+ 0·6	29
248	247	246	246	246	244	245	249	249	249	248	247	249	+ 90·1	+ 0·4	30
147	145	145	141	142	141	142	144	145	146	146	145	148	+ 100·0	+ 0·7	31
203	208	209	216	221	229	234	234	238	230	219	216	219	+ 71·1	+ 7·9	32
171	177	172	177	176	178	185	189	188	188	179	181	184	+ 58·6	+ 7·6	33
252	260	248	249	241	250	—	—	—	--	190	223	250	+ 98·4	− 0·8	34
194	188	182	178	175	175	182	195	206	212	219	224	224	+ 68·4	+ 15·5	35
206	200	193	189	185	185	189	198	209	216	225	231	231	+ 62·7	+ 12·1	36
187	186	184	184	182	180	180	182	185	188	200	204	210	—	+ 12·3	37
140	153	153	155	147	118	114	120	125	133	134	134	132	+ 67·1	− 5·7	38
221	228	231	241	237	165	179	200	210	217	215	209	208	+ 85·7	− 5·9	39
65	68	61	56	66	62	75	89	89	81	68	72	76	+ 111·1	+ 16·9	40
64	68	66	67	69	62	62	59	58	65	67	72	73	+ 73·8	+ 14·1	41
96	109	110	107	99	91	90	95	93	102	103	100	97	+ 70·2	+ 1·0	42
153	171	173	167	154	134	140	144	146	158	157	152	149	+ 81·7	− 2·6	43
113	133	134	129	122	109	107	113	108	119	124	124	123	—	+ 8·8	44
64	64	65	65	65	65	64	63	60	73	83	86	87	+ 93·3	+ 35·9	45
46	44	45	43	46	43	44	48	45	48	52	48	49	+ 53·1	+ 6·5	46
87	89	89	90	89	90	90	91	90	90	92	92	92	+ 61·4	+ 5·7	47
244	244	251	267	273	275	274	276	281	294	302	313	322	+ 100·0	+ 32·0	48
98	98	105	104	100	97	91	91	92	100	98	86	85	+ 26·9	− 13·3	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	15	15	14	14	14	14	14	14	14	15	14	15	+ 150·0	+ 7·1	51
30	30	30	31	31	31	31	31	30	31	31	31	31	+ 47·6	+ 3·3	52
5250	5260	5260	5240	5260	5240	5200	5140	5060	5090	5090	5100	5130	+ 96·6	− 2·3	53
3820	3840	3840	3850	3890	3900	3860	3860	3830	3840	3850	3840	3840	+ 83·7	+ 0·5	54
439	445	435	442	444	451	446	446	445	445	428	429	439	+ 122·8	0·0	55
796	797	801	802	800	800	795	792	785	767	752	747	748	+ 88·9	− 6·0	56
402	406	409	413	409	409	399	389	376	372	369	362	360	+ 57·9	− 10·4	57
308	309	310	311	312	312	312	309	305	296	288	285	284	+ 79·7	− 7·8	58
333	338	340	342	346	344	337	331	321	309	303	301	298	+ 60·2	− 10·5	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	29	29	29	25	25	25	23	25	25	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	12	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	11	11	11	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	433	408	434	438	413	430	439	419	428	423	386	430
5	mat- (lands-)	»	395	376	405	413	394	402	389	397	383	376	371	380
6	Ost: helfet	»	301	296	284	300	296	300	298	297	293	288	288	275
7	halvfet	»	200	199	194	233	225	213	231	238	221	235	230	220
8	Margarin, växt-	»	179	178	181	175	175	174	197	193	197	195	195	194
9	Ägg: färska	tjog	351	412	443	340	401	391	310	397	389	324	383	376
10	konserverade	»	282	291	294	—	300	300	—	268	263	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1117	1110	1161	982	1036	929	1050	1083	1090	750	—	952
12	»	5 l.	62	62	63	55	54	55	70	71	69	44	51	52
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	47	46	46	42	42	41	40	41	41	40	40	40
15	Bruna bönor	»	85	81	81	82	80	80	88	80	81	85	79	80
16	Mjöl: vete-	»	49	49	49	51	52	52	50	50	51	50	51	51
17	råg-	»	37	37	37	37	38	39	34	35	35	38	38	38
18	rågsikt-	»	48	47	47	48	48	47	45	46	45	45	47	46
19	Gryn: havre-	»	47	47	48	48	48	48	48	50	50	50	50	50
20	ris-	»	59	59	52	51	50	51	54	51	50	58	54	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	64	64	64	59	60	61	65	66	65	69	68	66
22	knäckebröd	»	103	103	103	90	89	91	99	98	100	82	84	84
23	limpa, söt	»	88	87	85	72	72	72	95	92	88	70	71	71
24	» sur	»	70	73	73	69	69	56	53	53	52	—	64	64
25	Vetebröd: skorpor	»	207	190	192	165	163	133	187	188	192	150	150	147
26	mjukt, bakat med vatten	»	92	87	88	80	80	80	99	99	99	75	74	72
27	mjukt, » » mjölk	»	142	128	125	105	105	105	126	124	126	91	91	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	235	229	228	218	215	212	207	206	206	211	221	218
29	soppkött	»	185	183	180	153	154	164	173	172	173	180	180	173
30	Kalvkött: gödkalv	»	256	256	268	246	245	249	253	249	250	235	237	236
31	spädkalv	»	150	157	177	150	150	155	127	134	145	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	237	230	243	245	238	243	202	225	244	261	254	253
33	salt	»	185	189	189	—	213	190	200	200	200	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	275	278	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	269	267	268	226	240	241	221	234	241	217	230	239
36	salt, svenskt	»	280	273	274	227	240	242	231	239	241	230	255	250
37	» amerikanskt	»	225	210	210	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	170	162	172	155	142	150	107	91	100	83	82	103
39	gädda	»	233	218	230	211	202	212	210	200	203	184	174	175
40	sill	»	80	80	87	75	83	83	80	77	94	68	69	—
41	strömming	»	88	83	89	74	77	66	62	68	77	79	71	70
42	torsk	»	155	149	150	139	134	134	137	128	140	130	148	120
43	rödspotta	»	161	149	152	198	190	176	188	195	166	154	151	153
44	kolja	»	171	169	183	161	146	153	148	146	153	115	127	107
45	salt: sill	»	77	80	83	75	76	77	74	76	79	75	75	78
46	strömming	»	92	85	79	100	50	50	45	50	50	—	—	—
47	Kabeljo	»	88	87	87	80	78	82	93	91	89	100	103	103
48	Kaffe	»	335	342	348	306	328	330	297	315	342	298	297	300
49	Socker	»	92	80	78	96	84	82	97	85	83	99	87	85
50	Salt	»	21	22	21	19	20	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	22	22	22	15	15	15	20	20	20	10	10	10
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	30	30	30	28	28	28
53	Ved: björk-	famn	6140	6210	6670	5570	5580	5870	5260	5390	5480	5160	5200	5480
54	barr-	»	4420	4430	4860	4150	4150	4030	3920	4180	4140	3350	3380	3740
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	417	417	417	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	875	875	875	842	850	850	875	875	875	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	405	405	405	—	—	—	—	—	—	450	450	425
58	Koks: gasverks-	»	296	296	296	—	285	275	322	322	322	295	295	297
59	eng. kamin-	»	290	290	290	335	335	335	—	—	—	—	—	—

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec	Okt.	Nov.	Dec.	Ok	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
22	22	22	21	22	22	22	23	23	21	22	22	21	23	23	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	11	11	—	—	—	—	—	—	2
7	7	7	7	8	8	8	9	9	7	7	7	8	10	10	6	6	6	3
420	394	425	429	404	420	427	410	428	428	402	420	420	412	438	359	364	383	4
392	382	386	395	382	390	386	383	397	392	377	395	365	370	389	326	344	352	5
299	291	300	298	300	298	282	282	282	250	280	270	270	270	263	319	319	280	6
207	214	211	205	202	200	223	221	221	200	215	200	193	200	190	200	208	192	7
170	170	170	190	195	198	195	195	195	170	170	170	197	197	194	173	174	175	8
313	396	383	299	368	378	328	394	400	339	386	359	311	366	345	276	322	318	9
—	275	290	—	—	—	265	296	307	—	—	—	—	275	275	—	—	—	10
1190	1237	1134	922	1028	922	1210	1210	1160	900	967	967	909	909	879	770	840	840	11
63	68	63	58	63	64	70	70	66	56	56	56	57	60	60	55	55	55	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
40	44	44	47	48	48	45	45	45	40	40	40	55	55	55	52	52	53	14
78	79	79	93	82	81	98	95	88	88	79	79	85	85	85	93	90	88	15
50	51	52	49	50	50	51	52	52	50	49	49	50	51	51	49	49	47	16
38	39	40	38	39	38	41	38	38	38	38	38	39	38	38	36	36	36	17
47	49	49	47	46	46	48	48	48	46	46	46	48	47	47	45	46	45	18
47	50	50	50	54	54	50	50	54	49	50	50	50	50	50	50	50	50	19
52	53	58	60	59	60	58	45	45	58	60	50	50	50	50	53	53	57	20
61	63	63	85	81	80	79	75	75	60	65	67	87	94	92	87	90	90	21
80	80	80	113	109	108	106	105	105	82	99	98	105	112	112	97	100	100	22
74	74	73	73	73	73	72	72	72	68	72	74	70	70	64	60	60	60	23
50	50	50	56	62	63	58	56	56	54	58	61	51	51	47	44	44	45	24
167	167	167	178	179	179	177	177	177	134	140	125	167	167	157	135	135	153	25
88	88	88	84	84	85	93	93	93	61	74	76	85	85	75	—	—	—	26
105	105	100	95	95	96	109	111	111	—	—	—	96	96	93	68	68	68	27
222	234	239	198	198	197	227	227	223	211	205	210	190	190	186	173	171	170	28
187	180	175	178	178	178	195	195	195	172	169	175	170	169	168	154	153	154	29
265	261	287	252	251	252	259	266	280	230	232	233	221	221	221	211	211	211	30
118	118	124	153	153	153	—	—	—	132	129	135	125	126	125	125	125	127	31
266	287	288	244	232	240	259	259	264	216	219	224	193	186	184	190	187	188	32
—	—	—	219	208	217	200	200	200	173	163	187	—	—	—	155	155	143	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
236	246	250	210	218	221	246	246	247	213	213	218	211	218	210	184	189	196	35
247	250	250	228	230	229	247	247	247	205	203	220	215	228	208	203	207	207	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
112	120	111	153	152	158	150	150	141	144	143	151	150	138	150	113	113	134	38
209	192	187	201	200	200	200	200	200	202	198	198	213	200	200	169	198	200	39
77	76	75	61	66	72	60	64	68	65	65	79	72	74	73	60	59	60	40
76	80	71	63	67	63	58	66	60	60	64	67	74	74	73	61	59	70	41
140	127	122	127	110	126	100	97	102	123	86	98	113	105	100	85	85	89	42
161	150	150	151	148	154	158	150	129	161	148	151	147	147	138	138	137	145	43
142	145	142	138	139	141	150	156	141	133	133	119	118	133	135	105	101	100	44
79	79	79	75	78	80	80	80	80	75	73	74	70	70	80	68	75	75	45
—	—	—	52	50	50	60	47	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
87	95	101	96	100	98	87	88	89	75	78	78	100	100	100	—	—	—	47
313	318	334	299	313	322	313	329	342	294	295	322	310	325	325	300	300	325	48
97	85	83	98	86	84	95	83	81	97	85	83	101	89	87	97	87	85	49
20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	15	15	20	20	20	18	18	18	50
16	16	16	15	15	15	15	14	14	13	13	13	14	14	14	15	15	20	51
30	30	30	30	30	30	30	30	30	26	25	25	32	32	32	32	32	32	52
5760	5700	5920	5600	5600	5510	5670	5670	5670	5230	5230	5280	5600	5600	5600	4350	4220	3910	53
3960	3920	4010	4400	4400	4310	4370	4370	4370	3900	3900	3900	3800	3800	3800	3090	2840	2650	54
375	375	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	300	350	—	—	—	55
675	675	675	750	750	750	780	780	780	715	715	715	675	700	700	—	—	—	56
—	—	—	385	390	388	380	380	380	365	365	365	—	—	—	—	—	—	57
300	300	325	268	267	267	335	335	335	265	265	265	270	270	270	—	—	—	58
313	325	325	300	300	300	335	335	335	275	270	270	325	325	325	—	—	—	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	24	24	24	22	22	22	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	9	9	9	9	7	8	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	404	388	406	424	397	413	410	386	404	412	393	421
5	mat- (lands-)	»	352	353	354	372	362	371	352	359	370	364	360	369
6	Ost: helfet	»	310	312	290	318	304	307	300	300	300	293	293	294
7	halvfet	»	224	224	198	200	200	200	—	—	—	180	180	180
8	Margarin, växt-	»	170	170	172	170	170	170	170	170	170	194	192	191
9	Ägg: färska	tjog	281	335	350	297	351	366	281	334	345	300	340	366
10	konserverade	»	—	—	—	—	294	282	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1000	1075	1025	1050	1000	1000	788	840	805	750	625	688
12	»	5 l.	55	60	60	60	57	57	39	49	47	46	50	51
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	*Ärter, gula*	kg.	60	60	60	50	50	50	60	53	50	48	48	48
15	Bruna bönor	»	100	100	100	89	85	85	100	90	90	91	80	80
16	Mjöl: vete-	»	51	52	52	48	49	49	52	52	52	52	53	53
17	råg-	»	36	37	37	35	35	34	40	40	40	38	38	38
18	rågsikt-	»	49	49	49	46	46	46	50	50	50	49	48	48
19	Gryn: havre-	»	50	50	55	47	48	48	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	60	54	54	53	53	50	50	58	58	53	50	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	100	100	100	87	87	87	83	85	80	72	75	75
22	knäckebröd	»	110	109	110	98	102	102	93	95	100	110	110	110
23	*limpa, söt*	»	53	54	54	67	67	64	60	60	58	58	58	58
24	» sur	»	43	43	43	46	46	45	48	48	46	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	163	160	160	138	136	130	158	158	155	125	125	125
26	mjukt, bakat med vatten	»	70	70	70	68	69	65	100	100	100	80	80	80
27	mjukt, » » mjölk	»	85	85	85	79	79	79	105	100	105	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	200	198	194	190	190	187	199	200	200	172	172	172
29	soppkött	»	175	174	173	169	168	166	157	156	156	150	150	148
30	Kalvkött: gödkalv	»	225	224	226	250	240	250	206	220	242	213	213	210
31	spädkalv	»	145	144	142	149	153	153	125	126	142	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	208	197	194	186	183	186	219	225	225	157	157	163
33	salt	»	175	175	175	—	—	—	142	152	152	152	154	161
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	177	180	180	180	186	190	185	202	210	170	191	190
36	salt, svenskt	»	179	185	185	206	211	210	200	200	215	174	193	187
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	165	158	125	150	150	—	66	68	73	—	—	—
39	gädda	»	244	215	200	154	151	156	163	160	162	188	156	171
40	sill	»	55	69	68	68	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	65	59	58	80	74	73	47	44	49	73	58	55
42	torsk	»	121	103	100	59	68	75	58	63	61	80	80	—
43	rödspotta	»	150	140	128	153	142	147	—	—	—	170	—	—
44	*kolja*	»	123	128	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	salt: sill	»	94	96	90	73	75	75	80	80	80	80	80	80
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	100	100	100	100	100	—	100	100	100
48	Kaffe	»	292	292	298	299	319	321	325	350	350	330	350	350
49	Socker	»	96	84	82	95	83	81	97	85	83	97	85	83
50	Salt	»	20	20	20	16	16	16	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	16	16	15	15	15	15	12	12	12	11	11	11
52	Fotogen	»	33	33	33	27	27	27	28	28	28	25	25	25
53	[1]) Ved: björk-	famn	4340	4340	4340	3970	3970	3970	4800	4800	4700	6320	6320	6320
54	barr-	»	3100	3100	3100	3090	3090	3090	3800	3800	3500	4980	4980	4690
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	800	800	725	675	675	650	650	650	800	800	783
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	300	275	288	400	400	388
58	Koks: gasverks-	»	325	325	325	265	265	265	235	250	250	315	300	300
59	eng. kamin-	»	325	325	325	255	255	255	235	235	230	300	325	325

[1]) Visby: alved okt. och dec. 53·40 kr. per famn.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
24	24	24	20	22	22	23	23	23	20	20	20	22	22	22	22	22	22	1
16	16	16	10	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	9	9	6	6	6	9	9	9	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
423	402	425	403	386	413	400	376	397	405	383	403	413	384	405	408	384	404	4
355	350	369	398	380	401	—	—	—	396	372	391	—	—	—	—	—	—	5
320	320	302	350	342	340	300	300	300	318	303	331	288	294	300	303	303	252	6
224	224	202	240	242	230	192	192	182	200	200	200	—	—	—	—	—	—	7
194	194	194	192	186	186	197	197	197	193	193	187	175	175	175	194	195	192	8
297	348	368	305	399	394	302	385	388	296	390	413	302	395	363	302	378	389	9
225	250	258	—	270	265	257	272	267	—	—	275	—	—	—	—	254	256	10
775	783	817	800	900	900	715	800	814	700	700	700	775	788	750	706	750	763	11
50	50	50	50	60	60	49	51	57	46	50	50	50	50	50	46	48	49	12
--	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
59	59	59	54	54	55	52	52	52	56	56	56	54	54	53	59	55	56	14
86	79	79	88	96	90	78	75	75	78	78	77	96	96	98	85	81	78	15
53	54	54	47	48	48	50	50	50	51	52	51	52	53	53	51	52	52	16
38	38	38	36	37	36	39	37	37	36	36	36	35	36	36	39	40	40	17
51	50	50	45	45	46	47	46	46	49	49	49	49	49	49	48	48	48	18
50	54	54	50	50	50	46	47	46	42	45	45	47	49	48	46	50	50	19
59	59	59	45	—	—	51	57	60	40	40	40	60	—	55	52	58	60	20
75	85	85	101	101	101	105	105	105	98	98	95	110	105	110	82	89	89	21
105	108	108	115	116	117	133	130	130	123	126	126	136	136	133	116	120	120	22
62	61	62	45	45	45	56	53	56	54	52	52	58	58	58	60	60	60	23
44	46	45	42	42	42	41	41	41	40	39	39	39	39	39	45	45	45	24
168	170	171	177	177	168	185	185	185	125	140	140	109	108	109	143	143	143	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
95	97	100	103	103	102	123	123	123	87	97	97	84	84	84	82	82	82	27
215	218	220	181	180	181	250	250	250	243	244	242	216	217	202	214	214	214	28
184	185	183	163	165	165	200	200	200	194	195	193	189	193	181	184	184	184	29
250	250	250	250	250	250	250	250	250	281	270	267	268	261	251	245	245	245	30
144	144	161	180	175	174	165	165	165	194	195	196	170	163	161	148	148	147	31
239	234	243	254	252	250	280	275	255	250	250	250	258	250	251	267	263	263	32
176	177	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	175	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
197	200	200	200	203	201	217	221	220	208	201	200	205	208	210	196	199	200	35
200	200	200	215	220	220	250	250	247	225	223	220	225	223	220	214	210	218	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
106	113	117	149	142	146	132	141	150	142	—	—	—	—	—	150	—	—	38
183	175	179	235	225	234	250	250	250	288	246	241	250	250	250	214	211	200	39
—	—	—	76	75	--	101	91	78	89	79	88	57	72	65	62	81	81	40
69	44	71	66	66	66	77	100	100	74	76	75	—	—	—	—	81	76	41
42	36	56	57	47	48	88	79	78	79	71	72	56	60	52	64	65	60	42
125	122	121	139	134	125	185	188	185	144	131	115	123	125	129	153	139	147	43
—	—	—	—	—	—	108	113	—	143	142	—	—	—	—	100	100	—	44
88	88	90	126	116	116	107	109	127	117	121	121	63	100	108	68	79	80	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
110	120	120	—	—	—	110	--	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
310	310	320	350	350	350	300	309	313	299	317	318	311	311	314	305	320	322	48
98	86	84	96	84	82	93	81	79	96	84	82	96	84	82	96	83	81	49
20	20	20	18	18	18	20	20	20	18	18	18	17	17	17	16	17	17	50
15	15	15	10	10	10	12	12	12	11	11	11	10	10	10	12	12	12	51
30	30	30	30	30	30	28	28	28	30	30	30	28	28	28	28	28	28	52
4350	4560	4560	4540	4540	4540	6790	6790	6740	5720	5720	5720	6800	6800	6800	5750	5750	5750	53
3190	3190	3190	3470	3470	3530	6000	6010	5960	5190	5190	5190	5600	5600	5600	4880	4880	4880	54
—	—	—	375	375	375	573	577	573	500	500	500	—	—	—	400	400	400	55
650	650	650	713	700	700	725	725	725	750	750	750	675	675	675	750	750	750	56
350	333	333	325	325	325	295	295	295	360	360	360	320	320	320	375	375	375	57
300	300	300	295	255	255	285	285	285	270	270	270	300	240	240	285	285	285	58
300	292	292	300	275	230	290	290	290	325	325	325	300	275	275	325	325	325	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	22	22	22	17	17	20	27	29	29
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	13	13	13
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	8	8	8	13	13	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	399	374	406	430	406	427	426	402	432	449	425	448
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	364	363	378	366	356	392	409	397	413
6	Ost; helfet	»	299	296	298	266	268	275	253	255	253	276	271	273
7	halvfet	»	191	191	205	196	195	190	181	181	190	175	170	160
8	Margarin, växt-	»	184	183	180	176	176	170	189	189	185	198	198	198
9	Ägg: färska	tjog	297	375	368	310	360	379	307	361	355	347	406	406
10	konserverade	»	—	280	280	—	265	273	250	250	250	256	270	265
11	Potatis: gammal	hl.	575	625	650	842	946	900	800	800	800	1000	1000	1000
12	»	5 l.	48	50	50	50	50	50	50	50	50	75	72	68
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	55	55	55	60	60	60	58	57	56	60	60	59
15	Bruna bönor	»	85	80	80	75	75	75	86	86	79	90	90	90
16	Mjöl: vete-	»	52	51	52	50	51	51	52	52	52	52	53	53
17	råg-	»	40	40	38	37	37	37	38	36	36	39	39	39
18	rågsikt-	»	48	48	47	47	48	48	49	48	47	51	51	51
19	Gryn: havre-	»	47	52	50	50	50	50	49	49	50	50	50	50
20	ris-	»	50	55	50	45	45	45	51	51	53	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	93	93	102	90	100	100	79	76	76	69	69	69
22	knäckebröd	»	116	121	123	105	115	115	115	115	115	79	79	79
23	limpa, söt	»	48	48	55	53	53	56	61	59	58	100	100	100
24	» sur	»	35	35	40	42	42	43	58	51	46	55	55	55
25	Vetebröd: skorpor	»	130	135	150	135	135	141	130	130	123	160	160	160
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	86	86	73	102	102	102
27	mjukt, » » mjölk	»	120	120	123	90	90	91	100	100	92	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	190	190	190	194	192	191	173	172	173	239	236	237
29	soppkött	»	174	174	174	168	168	167	144	141	140	183	187	187
30	Kalvkött: gödkalv	»	221	245	250	247	247	248	—	—	—	265	266	265
31	spädkalv	»	138	138	138	152	152	152	143	138	136	150	150	148
32	Fårkött: färskt	»	186	186	186	203	201	201	193	182	174	261	252	253
33	salt	»	—	—	—	200	200	200	—	—	—	213	209	209
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	306
35	Fläsk: färskt	»	198	202	203	215	216	220	191	196	200	243	249	245
36	salt, svenskt	»	225	238	236	256	253	250	190	191	200	250	252	250
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	—	—	—	—	—	—	185	175	184
39	gädda	»	225	245	250	238	225	217	—	—	—	241	235	230
40	sill	»	—	69	75	57	76	79	24	26	—	70	82	76
41	strömming	»	60	68	75	73	74	75	—	—	—	100	100	100
42	torsk	»	57	61	55	60	53	51	38	33	32	88	79	84
43	rödspotta	»	122	125	125	138	131	119	147	125	125	191	178	194
44	kolja	»	125	125	125	107	83	108	103	91	73	126	118	146
45	salt: sill	»	111	122	120	80	80	80	63	68	70	89	90	93
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	80	—	80	87	82	77	79	80	80
48	Kaffe	»	320	335	336	313	315	327	285	310	318	323	335	335
49	Socker	»	96	84	82	97	85	83	96	84	82	97	85	83
50	Salt	»	17	17	17	18	18	18	19	19	18	20	20	20
51	Svagdricka	l.	9	9	9	12	12	12	13	13	13	16	16	16
52	Fotogen	»	30	30	30	25	25	25	28	28	28	27	27	27
53	[1]) Ved: björk-	famn	5700	5700	5700	5360	5430	5450	5600	5600	6000	6500	6500	6500
54	barr-	»	4980	4980	4980	4490	4360	4360	4300	4300	4500	5500	5500	5500
55	Bränntorv	100 kg.	350	350	350	400	400	400	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	625	560	560	775	750	731	725	725	725	725	725	750
57	eng. hushålls-	»	310	270	270	400	395	350	300	300	300	270	270	300
58	Koks: gasverks-	»	225	225	225	350	350	288	250	250	250	225	225	225
59	eng. kamin-	»	260	235	235	350	340	300	300	300	300	295	295	325

[1]) Halmstad: bokved okt. 56·70, nov. 57·00 samt dec. 57·40; ribbved okt. 31·20 samt nov. och

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
27	27	30	22	25	25	25	27	27	20	21	21	22	22	22	25	25	25	1
17	17	--	13	13	13	—	—	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	2
9	9	—	10	10	10	10	10	10	8	8	8	6	6	6	10	10	10	3
454	434	464	424	409	441	438	414	435	405	396	420	423	402	431	420	416	428	4
401	419	423	361	389	393	359	383	401	390	380	398	382	382	395	382	387	397	5
270	270	250	271	260	266	256	257	253	270	270	270	259	253	265	284	286	270	6
188	188	160	—	—	—	173	181	181	161	161	161	195	195	197	193	195	195	7
170	180	170	170	170	170	196	196	196	193	193	193	190	193	193	194	194	180	8
306	394	398	339	393	398	338	391	379	343	392	382	274	315	319	333	378	376	9
—	304	290	—	—	—	278	288	288	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	1364	1375	1250	1196	1164	1125	1275	1275	1244	1063	750	719	1315	1315	1272	11
75	71	71	75	75	68	69	69	70	75	75	75	75	75	68	70	73	75	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
65	65	65	60	60	60	60	60	60	45	45	45	50	50	50	60	60	60	14
100	85	85	92	92	92	89	90	90	80	80	80	86	81	81	102	85	85	15
52	52	52	51	50	52	51	52	52	50	50	50	50	50	50	51	52	52	16
39	39	39	32	31	36	37	38	38	36	36	36	36	36	36	38	38	38	17
49	49	49	50	48	48	49	49	49	46	46	48	47	47	47	47	46	46	18
50	50	50	50	50	50	48	48	48	50	50	50	50	54	54	50	50	50	19
54	56	50	50	50	50	55	55	55	45	45	45	53	55	57	56	59	60	20
79	81	80	85	85	85	85	86	86	90	90	90	62	73	78	75	83	83	21
89	89	87	115	115	115	114	119	119	101	101	98	98	98	98	100	100	100	22
77	77	77	75	75	75	85	77	77	64	64	64	80	80	80	74	77	77	23
62	62	62	50	50	50	50	52	52	56	56	56	64	64	64	55	56	56	24
158	158	158	175	175	175	152	155	155	121	121	121	206	206	206	150	153	156	25
84	86	87	65	65	65	72	59	59	63	63	63	93	93	93	83	87	87	26
87	86	88	100	100	100	104	93	93	66	66	66	110	110	110	111	118	118	27
200	200	200	213	213	213	214	214	215	228	228	228	225	225	203	203	200	200	28
180	180	180	163	163	163	184	184	184	177	177	177	163	163	164	170	170	169	29
220	220	—	238	238	238	239	239	239	238	238	238	225	225	241	250	250	250	30
150	150	150	150	150	150	126	126	127	138	138	138	113	113	110	—	—	—	31
220	220	220	200	200	200	233	229	229	221	213	213	216	246	238	213	208	211	32
—	—	—	175	175	150	--	—	—	—	--	--	200	200	200	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
208	230	230	215	215	213	200	200	202	225	225	225	190	200	201	225	229	231	35
220	250	245	230	230	230	200	200	208	213	230	240	200	190	190	225	235	240	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	150	145	150	150	150	150	100	94	85	—	—	—	150	143	147	38
—	—	—	200	195	—	250	249	244	165	170	168	244	243	238	238	218	220	39
55	55	64	71	76	77	72	79	87	58	72	66	58	61	72	69	75	74	40
—	—	—	80	79	80	81	91	90	—	—	71	72	75	75	72	78	77	41
56	54	54	100	87	90	80	77	74	95	84	85	121	120	116	132	113	110	42
120	126	135	181	174	175	149	145	145	168	139	146	150	150	150	171	157	156	43
68	78	87	102	121	125	121	113	115	88	99	118	63	88	81	146	128	128	44
100	92	86	73	74	84	70	80	80	80	80	80	76	78	80	77	77	82	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	79	79	80	83	87	88	80	85	88	93	90	90	100	105	102	47
298	298	300	318	321	320	310	325	325	311	311	325	300	316	329	314	328	337	48
99	87	85	98	86	84	99	87	85	96	84	82	95	83	81	97	85	83	49
20	20	20	20	20	19	18	18	18	21	21	21	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	13	13	13	15	15	15	18	18	18	51
30	30	28	29	29	29	29	29	29	28	27	27	32	32	32	30	30	30	52
6200	6200	6200	5600	5600	5600	6080	6120	6190	5250	5250	5250	4810	4810	5100	5340	5340	5160	53
4800	4800	4800	4000	4000	4000	4210	4070	4100	3860	3860	3860	3090	3090	3120	4150	4150	4010	54
583	583	583	—	—	—	—	—	—	438	438	438	—	--	—	—	—	—	55
575	540	540	650	650	625	725	744	750	738	713	713	750	750	750	750	750	750	56
250	250	250	450	400	400	400	388	375	413	363	363	—	—	—	400	350	350	57
—	—	—	250	250	250	—	—	—	260	260	260	275	275	275	275	275	275	58
250	250	250	250	250	250	293	293	294	258	255	278	325	325	300	325	325	325	59

dec. 33·80 kr. per famn. Varberg: bokved under hela kvartalet 64·00 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	25	25	25	27	27	27	22	24	24	24	24	24
2	handskummad	»	—	—	—	13	13	13	13	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	8	8	8	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	420	420	447	425	425	422	393	381	415	413	394	412
5	mat- (lands-)	»	380	380	384	373	395	392	378	369	400	401	385	402
6	Ost: helfet	»	250	253	255	300	300	265	250	250	237	265	264	264
7	halvfet	»	178	176	179	250	226	—	190	180	170	188	171	188
8	Margarin, växt-	»	195	195	195	194	194	195	170	170	170	190	193	180
9	Ägg: färska	tjog	290	307	401	314	414	411	304	350	357	325	392	383
10	konserverade	»	273	273	325	—	—	300	260	270	270	—	278	273
11	Potatis: gammal	hl.	1148	1141	1357	1125	1125	1104	1189	1133	1066	973	1015	995
12	»	5 l.	61	70	79	69	64	61	66	61	60	50	53	52
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	50	54	54	57	57	56	43	40	40	44	43	43
15	Bruna bönor	»	90	90	90	85	85	82	78	77	70	81	85	80
16	Mjöl: vete-	»	49	49	49	50	48	48	51	52	51	49	50	50
17	råg-	»	35	35	35	37	37	36	33	35	35	36	36	36
18	rågsikt-	»	45	45	47	47	46	46	41	43	43	47	46	46
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	50	50	50	45	45	45	48	50	49
20	ris-	»	59	58	58	60	56	54	57	60	40	57	56	55
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	59	59	59	65	65	65	63	66	65	59	59	59
22	knäckebröd	»	93	93	93	95	98	97	87	87	86	87	86	86
23	limpa, söt	»	82	83	83	62	60	60	72	78	79	76	85	85
24	» sur	»	70	70	70	50	55	55	—	—	—	58	64	64
25	Vetebröd: skorpor	»	173	160	159	150	150	150	150	153	143	187	185	185
26	mjukt, bakat med vatten	»	70	70	70	50	53	55	95	99	105	104	101	101
27	mjukt, » » mjölk	»	69	69	69	70	73	75	114	125	126	101	95	95
28	Nötkött, färskt: stek	»	230	230	241	200	200	196	200	205	202	198	201	201
29	soppkött	»	169	168	170	172	178	176	174	173	178	167	168	168
30	Kalvkött: gödkalv	»	229	230	231	249	250	248	229	233	238	230	228	227
31	spädkalv	»	128	125	128	138	149	147	140	133	150	151	152	152
32	Fårkött: färskt	»	230	230	230	206	220	209	225	229	233	236	230	238
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	150	165	150	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	231	250	250	220	238	238	229	242	236	239	248	248
36	salt, svenskt	»	230	245	250	220	250	250	240	240	240	235	250	250
37	» amerikanskt	»	210	220	230	200	200	208	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	—	—	150	155	—	109	98	100	124	127	137
39	gädda	»	250	223	250	248	233	235	219	207	208	207	202	196
40	sill	»	92	79	93	79	77	80	72	79	83	67	73	79
41	strömming	»	74	78	87	80	80	83	72	83	77	64	68	76
42	torsk	»	100	133	106	108	150	138	128	112	98	159	152	144
43	rödspotta	»	150	150	—	176	165	—	153	153	152	154	150	151
44	kolja	»	108	123	120	140	164	158	164	158	149	139	143	162
45	salt: sill	»	76	80	84	80	80	77	70	70	70	78	80	79
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	91	84	84	94	94	95	90	87	90	80	82	82
48	Kaffe	»	320	317	317	300	300	300	275	285	310	298	325	333
49	Socker	»	95	85	84	97	85	83	98	87	85	97	85	83
50	Salt	»	19	19	19	16	16	20	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	—	12	12	10	10	10	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	30	30	30	31	31	31	28	28	28	25	25	25
53	[1]) Ved: björk-	famn	4450	4150	4090	5600	5600	5570	5670	5670	5670	5840	5840	5840
54	barr-	»	2760	2760	2760	4000	4000	4000	4410	4410	4410	4590	4310	4470
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	625	650	650	650	650	675	683	683	700	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	450	450	450	400	400	400	450	450	433	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	250	250	250	—	—	—	260	260	—	250	250	250
59	eng. kamin-	»	—	305	280	275	275	275	308	308	300	293	293	290

[1]) Filipstad: ribbved okt. 21·40, nov. 20·50 samt dec. 19·00 kr. per famn. Söderhamn:

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
25	26	26	24	25	25	20	22	22	25	25	25	28	28	28	25	25	25	1
13	14	14	—	—	—	—	—	—	—	12	12	15	15	15	—	—	—	2
12	12	12	—	—	—	7	8	8	—	—	—	12	12	12	10	10	10	3
406	405	433	423	400	434	378	379	392	427	421	429	420	404	421	436	429	427	4
404	398	408	393	359	386	366	371	373	391	400	405	385	394	399	399	391	404	5
296	297	298	250	270	280	253	250	268	300	250	290	293	291	297	256	255	255	6
193	190	187	180	180	180	210	200	200	215	200	—	200	200	200	200	190	170	7
170	175	176	170	170	170	170	170	170	170	170	170	185	182	182	185	185	185	8
311	382	388	324	378	396	309	359	360	306	367	416	319	380	408	341	389	411	9
—	—	—	288	288	288	—	—	—	300	308	308	—	—	—	290	295	325	10
1095	1095	1105	857	929	929	840	840	840	—	1071	1071	631	641	634	750	750	750	11
59	60	61	49	53	53	48	53	53	63	63	59	46	46	47	50	55	55	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	45	45	45	45	49	49	55	53	55	47	46	47	50	48	48	14
86	89	82	90	90	90	75	76	76	90	90	90	81	81	80	90	78	85	15
47	51	49	49	52	52	51	50	52	54	54	54	50	49	50	53	54	54	16
32	35	34	34	35	35	31	33	33	35	40	40	35	36	36	39	37	38	17
42	45	44	44	45	45	47	47	47	48	50	50	46	46	46	49	48	48	18
50	49	50	48	47	47	46	49	49	50	50	50	46	46	47	50	50	50	19
46	43	47	52	49	47	52	50	45	60	60	60	58	57	56	60	60	61	20
58	64	61	63	63	63	59	60	59	65	65	65	52	62	61	71	71	71	21
86	96	90	87	87	87	76	80	76	80	83	80	76	86	86	91	91	91	22
86	87	87	77	78	78	68	68	68	67	80	80	69	77	77	89	85	86	23
—	—	—	—	—	—	63	62	61	—	—	—	49	58	58	—	—	—	24
147	149	147	160	160	160	174	175	174	200	200	200	165	173	173	188	183	187	25
87	101	100	79	79	79	66	66	66	100	100	100	73	85	85	97	89	92	26
87	102	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	111	111	98	101	103	27
244	243	243	210	210	210	205	205	205	215	215	215	199	199	200	237	233	224	28
178	177	177	170	170	170	174	173	174	180	180	180	173	174	177	196	196	186	29
258	259	260	255	255	255	240	219	225	300	300	275	250	250	250	320	320	310	30
158	160	160	160	160	160	144	140	140	160	165	168	139	138	153	176	174	179	31
264	247	247	255	260	260	219	214	212	225	194	203	196	200	201	210	196	241	32
—	—	—	—	—	—	170	190	193	—	—	—	175	170	185	188	184	207	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	34
225	226	223	225	239	245	229	241	230	226	236	240	225	228	226	240	239	238	35
216	215	217	227	247	250	240	243	245	220	240	240	233	234	239	240	240	238	36
175	190	185	—	—	—	—	—	—	200	220	220	—	—	—	200	200	220	37
156	175	156	150	150	150	153	140	—	129	150	150	94	106	138	90	—	—	38
250	250	250	256	240	225	238	223	207	243	225	225	214	219	212	200	200	200	39
—	—	—	60	66	—	60	60	—	60	68	64	—	—	—	—	—	—	40
67	70	70	64	71	65	63	70	70	60	67	64	49	73	75	38	52	59	41
100	125	125	125	106	113	150	155	142	100	125	106	169	146	144	125	125	125	42
150	197	201	175	155	150	160	170	150	—	125	144	191	188	163	150	150	150	43
100	124	106	125	108	100	131	140	138	105	110	103	163	150	147	125	125	125	44
86	86	78	73	87	90	75	80	80	100	90	94	78	77	79	85	80	85	45
40	40	43	—	—	—	40	43	45	40	40	47	33	32	32	35	35	—	46
103	110	107	93	93	93	92	92	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
308	341	353	315	323	323	280	313	312	280	293	325	257	261	300	342	350	350	48
101	88	86	99	87	85	95	83	81	100	90	88	100	88	86	101	89	87	49
20	20	20	15	15	15	19	20	20	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
—	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—	15	15	15	—	—	—	51
32	32	35	33	33	33	30	30	30	35	35	35	29	29	29	33	34	34	52
4720	4750	4810	4200	4200	4280	4450	4810	4810	3530	3530	3530	5300	5340	5410	4590	4590	4730	53
2940	2970	2940	2940	2940	3020	2670	3030	3030	2270	2210	2140	3880	3880	3920	3520	3520	3360	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
725	725	725	800	800	800	800	800	800	750	750	750	850	800	800	850	850	850	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	375	375	375	400	400	400	57
325	325	325	350	350	350	350	350	350	—	—	—	325	325	325	340	340	340	58
325	325	325	—	—	—	—	—	—	350	325	325	300	—	—	390	390	390	59

under hela kvartalet ribbved 16·90, plankved 24·90 samt propsved 26·70 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
1	Mjölk: oskummad	l.	25	30	26	26	28	27	30	30	30	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	12	15	13	13	14	13	12	12	12	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	425	408	428	423	407	421	429	422	426	419	418	409
5	mat- (lands-)	»	407	398	409	416	404	408	412	404	397	379	384	385
6	Ost: helfet	»	271	275	276	266	265	257	250	258	271	257	256	251
7	halvfet	»	190	191	199	172	182	175	—	170	185	177	180	178
8	Margarin, växt-	»	173	172	173	171	171	171	170	170	173	170	170	170
9	Ägg: färska	tjog	325	370	431	327	373	421	344	390	404	360	413	480
10	konserverade	»	—	—	332	—	—	337	—	340	350	—	314	316
11	Potatis: gammal	hl.	1119	1179	1214	1000	1048	1119	900	911	967	726	755	750
12	»	5 l.	61	66	63	59	60	61	57	56	58	53	47	48
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	49	49	50	49	49	51	57	58	55	50	50	50
15	Bruna bönor	»	80	81	82	81	81	81	89	88	87	82	82	81
16	Mjöl: vete-	»	48	49	50	50	50	50	51	50	50	54	55	55
17	råg-	»	35	36	36	37	36	36	39	39	39	42	41	41
18	rågsikt-	»	45	46	47	48	47	48	48	48	48	53	52	52
19	Gryn: havre-	»	49	49	50	48	49	48	50	50	50	55	55	55
20	ris-	»	61	63	61	61	63	61	61	62	61	51	53	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	75	77	77	72	75	73	63	65	66	69	70	69
22	knäckebröd	»	83	84	85	85	85	85	83	84	87	85	87	86
23	limpa, söt	»	75	75	75	75	75	75	75	75	74	79	79	79
24	» sur	»	67	67	67	—	—	—	60	—	—	60	60	65
25	Vetebröd: skorpor	»	169	168	168	163	165	165	173	173	174	193	193	190
26	mjukt, bakat med vatten	»	98	98	98	100	100	100	85	85	85	90	85	85
27	mjukt, » » mjölk	»	124	124	124	130	130	130	100	100	100	100	104	104
28	Nötkött, färskt: stek	»	224	220	214	214	210	206	194	180	180	205	188	180
29	soppkött	»	175	172	170	165	164	166	169	157	157	161	155	151
30	Kalvkött: gödkalv	»	268	268	267	248	250	246	—	—	—	343	300	300
31	spädkalv	»	161	159	170	155	154	161	150	144	150	166	153	162
32	Fårkött: färskt	»	214	198	204	206	189	186	185	169	166	192	178	190
33	salt	»	172	180	196	168	170	190	—	—	—	200	193	190
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	250
35	Fläsk: färskt	»	247	253	247	232	239	235	232	220	220	256	250	233
36	salt, svenskt	»	253	254	245	236	237	235	200	200	210	253	258	250
37	» amerikanskt	»	191	195	200	198	198	208	200	204	206	200	200	212
38	Fisk, färsk: abborre	»	148	150	150	126	132	133	—	—	—	150	150	150
39	gädda	»	206	225	225	195	209	203	250	238	213	248	211	224
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	82	—
41	strömming	»	50	60	60	45	54	56	53	73	73	75	88	83
42	torsk	»	150	150	150	—	—	—	—	90	90	122	122	119
43	rödspotta	»	200	200	200	—	—	—	—	—	—	141	141	134
44	kolja	»	150	150	150	—	—	—	—	90	90	122	122	119
45	salt: sill	»	99	98	107	98	98	94	88	92	85	99	110	110
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	37	37	37	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	294	299	310	284	296	300	288	292	292	301	313	327
49	Socker	»	99	92	86	100	91	88	106	90	90	100	88	86
50	Salt	»	21	21	19	21	21	21	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	14	14	14	15	15	15	18	18	18
52	Fotogen	»	30	30	30	31	30	30	35	35	35	36	36	36
53	[1])Ved: björk-	famn	5020	5020	4990	4160	4160	4220	3500	3500	3650	4440	4380	4320
54	barr-	»	3470	3470	3510	3340	3530	3530	2750	2750	3000	3300	3220	3110
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	800	800	—	—	—	800	800	800	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	285	285	275
59	eng. kamin-	»	300	300	300	—	—	—	—	—	—	300	300	325

[1]) Sundsvall: staden: bräd-, bak- och ribbved (medelpris) okt. 24·40, nov. 24·70 samt dec. bak- och ribbved (medelpris) under hela kvartalet 17·60; plankved okt. 23·30 samt nov. och dec. per famn: i Kiruna under hela kvartalet björkved 45·60 samt barrved 38·40 kr.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
28	28	28	30	30	30	28	28	25	32	32	32	30	30	30	24	25	24	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	13	13	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	9	9	9	3
436	403	418	400	410	409	450	426	435	428	419	417	423	425	429	420	403	422	4
418	390	377	350	350	349	423	405	400	398	389	385	404	404	395	385	381	390	5
259	272	275	280	275	267	300	300	300	248	246	256	274	276	278	282	281	279	6
198	200	200	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	200	198	198	7
170	170	170	170	171	170	170	170	170	170	170	171	170	170	170	181	182	181	8
336	388	416	335	388	429	370	416	440	345	391	430	358	408	430	318	378	390	9
—	—	300			334	—	—	—	—	—	—	—	—	—	269	283	291	10
1000	1000	1133	—	—	—	—	—	—	1050	1120	1183	—	—	—	948	970	964	11
60	60	60	70	70	70	64	65	65	60	63	64	60	64	74	58	60	60	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	59	62	55	59	53	57	52	52	51	52	52	52	52	52	51	14
90	90	90	87	89	82	87	90	90	91	89	86	79	74	79	87	84	84	15
50	52	52	47	49	49	55	55	55	53	52	54	53	53	53	51	51	51	16
38	38	38	36	38	41	40	40	40	37	38	39	36	37	36	37	37	37	17
48	50	50	46	46	47	50	50	50	48	48	49	49	49	49	47	47	48	18
50	55	55	55	55	55	50	50	54	51	49	50	51	51	51	49	50	50	19
60	60	60	62	62	63	62	58	64	50	52	49	51	51	50	54	54	54	20
75	80	80	82	76	78	78	66	68	63	68	64	72	75	77	75	77	77	21
85	90	90	86	86	88	90	90	90	85	93	95	82	86	87	97	99	99	22
67	68	69	90	98	98	56	56	56	71	80	80	85	85	100	70	71	72	23
45	52	50	—	—	—	44	44	44	54	55	55	—	—	—	52	53	53	24
200	200	200	230	220	220	192	192	170	176	178	178	160	160	160	164	164	162	25
95	106	105	80	80	80	75	75	75	—	—	—	111	111	145	84	85	85	26
—	—	—	—	—	—	80	80	80	—	—	—	—	—	—	99	100	100	27
197	195	182	190	192	190	177	170	168	162	153	150	196	185	186	207	206	204	28
148	145	139	134	133	128	150	144	141	122	114	112	141	135	143	170	169	168	29
—	—	—	—	—	—	—	—	258	238	220	213	—	270	275	248	247	249	30
135	133	131	—	148	142	129	125	126	126	120	123	137	133	129	146	145	148	31
197	208	247	201	180	175	172	166	169	174	159	163	162	161	163	219	216	219	32
—	—	—	—	—	—	148	153	158	—	180	180	200	180	200	179	181	184	33
—	—	242	—	—	—	200	219	230	190	190	197	180	182	193	190	223	250	34
247	243	245	231	231	230	247	241	242	220	220	221	272	260	249	219	224	224	35
250	250	250	230	240	240	242	240	230	209	215	221	243	255	253	225	231	231	36
200	200	220	185	190	190	198	198	213	207	211	212	210	217	216	200	204	210	37
92	100	75	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—	—	100	134	134	132	38
194	195	175	—	—	—	169	155	150	130	168	163	151	166	180	215	209	208	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—	88	73	68	72	76	40
69	83	88	—	—	—	75	81	75	54	73	69	60	68	67	67	72	73	41
—	—	100	—	—	—	—	—	80	—	—	71	—	98	79	103	100	97	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	125	157	152	149	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	—	93	79	124	124	123	44
100	100	100	83	85	85	92	98	94	83	84	82	86	90	90	83	86	87	45
60	60	60	50	50	—	48	50	52	50	50	50	47	44	45	52	48	49	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	92	92	47
275	300	300	250	257	287	311	316	338	283	305	311	264	279	296	302	313	322	48
102	95	95	102	96	92	102	92	97	103	90	90	102	91	90	98	86	85	49
20	20	20	22	22	22	20	20	20	22	22	22	17	17	17	19	19	19	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	14	15	51
35	35	35	35	35	35	40	40	40	40	40	40	37	37	36	31	31	31	52
4090	4090	4180	2440	2440	2500	4330	3940	3940	3920	3920	3920	5220	5220	5020	5090	5100	5130	53
3140	3090	3040	2070	2070	2070	3560	3140	3140	3200	3200	3200	3920	3920	3920	3850	3840	3840	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	428	429	439	55
—	—	—	—	—	—	725	725	725	—	—	—	950	950	950	752	747	748	56
—	—	—	—	—	—	425	450	450	—	—	—	—	—	—	369	362	360	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	288	285	284	58
300	300	300	—	—	—	350	350	300	—	—	—	—	—	—	303	301	298	59

21·40; plankved okt. 36·50, nov. 37·20 samt dec. 40·30 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd-, 26·00 kr. per famn. Luoss.—Kiir. ab har tillhandahållit sin personal ved till följande priser

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
Kreatursprisser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	89	81	82	75	71	70	83	77	76
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	77	69	71	65	61	60	72	66	65
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	69	61	63	55	51	50	61	54	52
» 3. Mindre feta	47	40	43	40	36	35	47	40	38
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	92	84	85	80	80	80	88	83	83
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	75	68	70	70	70	70	75	69	68
» 2. Mindre feta	52	45	48	60	56	55	57	51	49
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	83	80	81	—	—	—	86	84	84
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	73	70	71	—	—	—	81	77	77
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	60	57	59	65	61	60	71	67	66
» 3. Mindre köttiga	50	47	51	50	46	45	59	53	52
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	92	84	85	—	—	—	83	77	76
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	75	67	70	—	—	—	72	66	65
» 2. Mindre feta	52	45	48	—	—	—	57	51	49
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	42	34	32
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	120	120	130	100	96	99	112	110	120
» (70—90 »)				100	96	99	76	75	84
Skummjölkskalvar	90	90	100	75	75	79	50	50	59
Får:									
Yngre, feta	85	70	83	80	76	75	60	53	63
Äldre, »	74	60	71	70	66	65	42	37	44
Lamm	—	—	—	—	—	—	76	70	75
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	125	121	125	113	115	123	112	113	117
Rena, större svin (100—170 kg.)	115	111	116	103	105	113	107	108	112
Suggor	86	88	94	88	90	90	91	92	93
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor, Övriga nötkreatur	3 404	2 461	2 185	303	253	296	1 485	1 210	921
Gödkalvar	559	421	509	418	330	489	501	342	407
Spädkalvar	165	127	189	287	273	327	536	400	449
Får och lamm	171	200	47	182	121	82	565	324	153
Svin	1 511	1 128	1 070	613	429	578	1 255	1 001	913
Spädgrisar	26	45	364	10	15	47	—	—	—
Hästar och föl	173	124	103	62	69	36	67	55	34
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	4 166	3 531	5 325	310	264	262	—	—	—
Gödkalvar	7 092	7 268	9 430	459	354	514	—	—	—
Spädkalvar	2 591	3 223	3 333	302	404	417	—	—	—
Får och lamm	11 570	8 675	6 705	210	158	98	—	—	—
Svin[4]	11 995	11 815	15 406	672	481	640	—	—	—
Spädgrisar	58	123	633	10	19	50	—	—	—
Hästar och föl	240	297	261	68	75	39	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
75	74	70	—	—	—	84	80	78	—	—	—	—	—	—
65	64	60	—	—	—	73	70	70	69	66	68	73	69	68
50	49	45	—	—	—	67	64	63	63	58	58	62	54	53
43	42	38	—	—	—	47	44	43	53	48	45	42	38	38
39	36	33	—	—	—	37	31	28	—	—	—	—	—	—
80	79	75	—	—	—	99	94	94	95	95	98	—	—	—
73	72	68	—	—	—	85	84	83	85	83	91	83	77	75
60	59	55	—	—	—	70	67	66	76	75	79	70	66	65
38	37	33	—	—	—	55	55	55	64	63	64	—	—	—
80	79	75	—	—	—	81	79	80	—	—	—	—	—	—
75	74	70	—	—	—	75	73	73	73	72	72	73	69	68
60	59	55	—	—	—	75	73	73	68	68	68	67	63	63
53	52	48	—	—	—	63	63	63	63	61	58	49	45	45
40	39	35	—	—	—	53	53	53	—	—	—	—	—	—
75	74	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	64	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	69	68
45	44	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	53	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	103	105	—	—	—	} —	—	106 {	—	—	—	95	98	100
92	100	102	—	—	—	}			—	—	—	85	85	85
70	78	83	—	—	—	75	77	80	70	71	76	60	60	60
68	68	68	—	—	—	55	55	55	—	—	—	65	61	60
48	48	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	48	48
75	75	75	—	—	—	78	78	78	—	—	—	80	76	75
114	111	115	—	—	—	116	112	113	113	108	110	110	109	111
109	110	110	—	—	—	116	112	113	113	108	110	110	109	111
79	80	80	—	—	—	94	85	81	90	83	81	83	83	83
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
						56	46	40						
489	484	439	341	266	220 {	493	721	1 193 }	506	525	678	3 635	4 791	2 557 {
						534	599	664						
[2])635	[2])468	[2])537	22	15	15	643	686	796	316	224	270	1 247	1 271	724
[3])834	[3])378	[3])407	65	85	89	157	170	144	448	456	432	384	574	356
188	115	54	80	45	17	484	373	358	417	288	322	1 362	1 201	336
460	302	367	335	470	391	3 717	3 700	4 669	1 910	1 802	2 114	3 529	3 914	3 458
7	12	7	9	—	—	4	52	347	12	5	87	637	413	114
42	44	28	19	31	29	84	66	66	54	33	28	196	423	164
506	507	445	425	308	285	750	940	834	435	434	444	—	—	—
[2])795	[2])572	[2])668	193	163	206	722	665	767	308	217	270	—	—	—
[3])533	[3])593	[3])599	317	372	427	570	639	554	448	456	432	—	—	—
582	402	191	908	721	459	599	488	442	417	288	322	—	—	—
573	409	577	741	912	968	3 283	3 260	4 291	1 297	1 319	1 912	—	—	—
13	22	32	9	2	56	4	56	385	12	5	87	—	—	—
67	84	47	23	34	32	84	70	64	36	29	27	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—dec. 1924.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1924) och per månad (okt. 1923—dec. 1924) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924
Kor:																									
Extra prima[1])	61	61	119	309	282	167	112	80	85	84	91	90	87	90	85	82	84	83	83	85	86	87	87	81	80
Kl. 1	55	53	106	262	236	148	99	70	74	73	78	77	74	75	74	73	74	74	73	74	75	75	74	69	70
» 2. . . .	50	48	95	233	203	127	86	60	63	63	67	64	62	63	61	61	63	63	63	64	67	67	66	60	60
» 3.[2]) . . .	41	36	76	184	141	96	64	46	47	44	49	48	44	44	44	44	44	44	44	45	46	46	45	41	41
Kvigor (o. stutar):																									
Extra prima[3])	66	66	129	339	301	185	125	92	96	93	101	98	94	96	92	91	92	92	91	93	94	94	96	89	90
Kl. 1.	60	58	117	289	257	163	112	82	86	80	89	87	83	83	80	80	80	80	80	82	82	82	81	76	76
» 2.	50	47	91	231	198	126	85	64	66	64	68	65	63	65	65	65	66	65	63	64	64	64	64	59	60
Tjurar:																									
Extra prima[4])	65	63	122	315	267	166	121	86	89	82	93	90	87	89	83	81	81	79	81	83	83	82	82	80	81
Kl. 1.	62	58	112	278	234	152	108	77	80	73	84	81	77	76	74	73	73	72	73	75	74	73	74	71	71
» 2.	58	54	103	259	215	139	102	74	75	68	79	76	72	71	69	68	68	67	68	70	69	68	67	64	65
» 3.[2]) . . .	50	44	86	218	175	120	81	59	62	55	65	61	58	58	57	57	57	55	54	55	55	54	54	52	53
Oxar:																									
Extra prima[5])	63	61	126	342	295	186	120	87	94	90	97	93	87	92	88	88	90	90	90	91	92	92	92	84	85
Kl. 1.[6]) . . .	57	54	115	293	258	159	105	70	75	73	79	76	73	74	72	72	73	73	73	74	74	74	74	68	69
» 2.[7]) . . .	48	45	92	230	200	123	83	53	54	52	55	53	50	52	52	52	53	51	52	52	53	53	53	49	51
Kalvar:																									
Sötmjölks-																									
(90—100 kg.)[8])	73	67	104	299	285	241	182	129	115	109	110	109	113	116	114	114	112	112	110	103	103	105	105	106	110
(70— 90 »)[9])	67	62	96	281			157	117																	
Skummjölks- .	57	49	83	243	226	173	121	80	77	76	74	75	77	80	79	77	79	75	72	72	74	75	75	76	80
Får:																									
Yngre[10]) . . .	58	55	113	299	257	178	113	82	85	73	73	71	69	69	71	71	81	84	86	75	73	72	68	62	66
Äldre[11]) . . .	53	47	101	278	236	157	96	69	64	62	55	53	53	53	54	57	66	69	75	66	64	64	61	54	60
Svin:																									
Slakterisvin .	82	74	167	220	359	242	172	134	103	96	96	93	86	85	80	81	81	83	94	96	106	104	117	114	116
Rena, större .	81	71	157	172	348	236	164	128	96	93	90	88	82	81	77	77	77	79	89	92	102	101	114	111	113
Suggor	68	58	160	221	279	165	109	91	72	70	75	70	66	63	61	65	65	61	57	57	71	78	88	85	86

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1917 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922 samt fr. o. m. febr. 1923 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) nov.—dec. 1921 endast St. och G. — [11]) nov. 1921—mars 1922 samt fr. o. m. mars 1924 endast St. och G.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg okt. 1923—dec. 1924.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Okt. 1923	Nov. 1923	Dec. 1923	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924
Stockholm.															
Abborre, stor. .	155	140	100	129	150	150	153	79	71	113	102	131	118	104	111
liten .	114	100	50	93	123	125	118	41	40	80	61	75	75	54	58
Braxen	108	95	113	—	—	—	133	80	90	108	90	100	101	84	80
Gädda, levande.	198	205	185	—	—	—	—	120	129	200	—	225	173	166	168
slaktad.	184	195	167	198	200	259	245	101	113	203	198	201	161	152	158
Gös.	270	275	275	256	264	311	306	160	173	200	209	233	236	205	221
Hälleflundra, stor	159	158	142	175	175	158	163	121	118	144	152	186	168	153	160
liten	140	138	119	163	151	113	104	68	84	123	120	152	135	113	136
Id	77	90	90	73	—	—	112	56	60	100	85	87	75	73	—
Kolja, svensk .	101	106	91	138	124	122	121	70	70	83	62	120	134	127	150
Kungsflundra .	95	87	—	120	99	71	53	—	60	90	58	88	89	79	94
Lake, sjö-	stor . .	145	153	150	140	133	120	109	—	—	—	—	—	125	116	130
	liten . .	—	110	83	109	102	94	77	—	—	—	—	—	115	88	89
Lax, färsk . .	391	445	406	375	—	780	621	446	386	331	403	383	500	464	350
Piggvar	195	175	155	290	253	196	211	117	120	—	128	142	155	161	213
Röding	242	260	238	275	300	—	—	—	—	223	250	239	225	193	225
Rödspotta, stor.	99	100	91	159	134	132	80	51	65	80	77	116	101	86	81
liten	70	80	69	136	98	100	68	35	—	57	55	85	67	76	63
Sik, stor . . .	160	153	136	148	—	—	168	123	133	160	158	169	166	133	140
liten . . .	143	122	90	120	—	—	175	—	—	140	100	155	133	103	130
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	36	37	35	41	28	23	36	30	—	—	63	50	40	50	49
Sjötunga, stor .	181	224	161	208	245	232	169	101	125	165	150	173	185	157	184
liten	135	190	123	180	205	166	120	71	81	104	95	112	130	124	168
Slätvar	175	163	145	205	209	194	196	116	110	—	—	150	150	158	206
Strömming . .	46	44	35	35	36	38	54	25	33	39	45	49	44	51	46
Torsk, m. huvud	55	48	41	68	59	63	51	27	35	—	37	64	51	46	50
svensk huvudlös	104	108	81	118	113	111	108	74	79	70	85	134	124	116	103
Vitling, stor. .	37	32	30	50	40	40	31	34	28	27	28	35	29	36	33
liten .	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	15	23	—
Ål, levande, stor	223	268	286	280	—	—	350	—	290	330	263	240	220	275	—
liten	206	205	249	275	—	—	340	—	200	272	218	225	188	225	—
Göteborg.															
Sill, stor . . .	42	29	50	49	23	24	32	25	42	92	52	38	25	41	48
» blandad .	26	19	32	35	19	20	15	—	—	—	—	21	16	33	33
» liten . . .	—	—	22	21	6	8	9	—	—	—	—	9	5	—	16
Kolja, stor . .	86	82	78	115	103	95	92	40	53	58	41	99	119	111	111
» halvstor	75	75	75	112	97	89	86	37	49	51	38	87	102	103	108
» liten . .	52	53	56	81	74	60	60	29	37	36	20	29	29	36	40
Vitling	26	26	24	42	48	37	21	25	30	22	14	22	24	26	32
Torsk, stor . .	65	51	39	59	62	59	58	30	38	32	47	88	79	70	52
» liten . .	31	31	25	51	35	31	26	15	19	14	11	26	28	40	36
Långa	65	72	67	92	80	68	69	73	67	57	66	91	76	91	93
Gråsik	37	35	32	36	28	30	35	22	20	13	25	40	36	37	39
Tunga, röd . .	139	169	105	224	189	170	117	57	109	116	104	156	145	123	174
» äkta .	318	257	189	577	360	294	311	260	165	378	528	733	456	208	389
Piggvar	253	194	163	261	223	208	207	169	153	244	264	314	309	318	298
Slätvar	215	178	129	241	177	169	198	130	145	229	214	294	257	195	233
Rödspotta . .	98	101	87	155	133	120	87	53	120	107	90	103	100	108	115
Hälleflundra . .	149	153	139	193	183	125	168	125	139	136	141	158	150	131	163
Makrill	67	75	—	—	—	—	—	76	36	51	42	66	90	71	—
Tillförsel:															
Antal båtar .	1 557	1 377	1 598	832	1 097	1048	1073	1 718	1497	1623	2155	2320	2 218	1 243	1 067
» lådor .	20 746	25 014	32 891	47 575	79 908	55 734	19 714	24 112	18 557	21 488	25 784	30 632	52 283	27 358	27 858

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.		
	Okt.	Nov.	Dec.
Uppsala:			
Flundra	255	245	250
Gös	220	250	250
Lake	150	200	—
Nyköping:			
Braxen	—	80	80
Vitling	75	85	—
Eskilstuna:			
Gös	240	210	195
Lake	—	125	120
Ål	280	305	—
Linköping:			
Gös	240	235	255
Hälleflundra	270	265	250
Lake	125	125	130
Röding	265	255	270
Sik	200	190	155
Sjötunga	215	180	185
Vitling	80	75	75
Ål	280	290	300
Norrköping:			
Vitling	70	75	75
Jönköping:			
Sik	200	185	155
Värnamo:			
Rödtunga	115	120	—
Visby:			
Flundra	100	100	100
Sik	190	155	170
Sjötunga	200	190	—
Ål	200	200	250
Malmö:			
Ål	295	345	355
Halmstad:			
Flundra	65	60	80
Vitling	50	50	55
Göteborg:			
Makrill	120	125	—
Vitling	85	65	80
Filipstad:			
Gös	285	—	300
Röding	210	225	—
Sik	200	250	—
Sjötunga	155	150	150
Vitling	95	—	90
Arvika:			
Hälleflundra	250	250	—
Lake	—	155	155
Västerås:			
Flundra	250	250	250
Gös	250	240	220
Avesta:			
Gös	250	250	250
Hälleflundra	250	250	245
Lake	200	—	165
Sik	200	215	—
Söderhamn:			
Gös	—	275	275
Hälleflundra	—	250	250
Sik	200	200	—
Kramfors:			
Sik	—	180	180
Umeå:			
Sik	175	150	—
Luleå:			
Löja	75	75	—
Sik	125	100	—
Mulmberget:			
Löja	75	80	—
Sik	150	135	130
Kiruna:			
Hälleflundra	—	235	215
Röding	170	170	175
Sik	160	175	170

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 december 1924—10 januari 1925 publicerats följande författningar rörande sociala frågor:

N:r	Årg. 1924	Daterad
499.	K. kung. ang. tillämpning i staden Gävle av föreskrifterna ang. anmälan om hyresledighets inträdande och upphörande	12 dec.
501.	K. kung. om övervakande av utlänningar i riket	5 »
545.	K. kung. ang. vissa ändringar i reglementet ang. förvaltningen av den i 19 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete omförmälda fond	31 »
546.	K. kung. ang. specialinspektör inom yrkesinspektionen för tillsynen å skogsavverknings-, kolnings-, flottnings- och flottledsarbeten	31 »

Arbetsmarknaden under januari månad 1925.

Arbetsmarknadsläget, sådant det återspeglar sig i de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas rapporter (sid. 150 ff.), utmärktes under januari månad av en kraftigt stigande säsongarbetslöshet. Den blida vintern medgav visserligen utsträckt arbetssäsong för byggnadsverksamheten och en del andra utomhusarbeten, men utgjorde å andra sidan ett ganska svårt hinder för skogsarbetena, vilka endast i begränsad utsträckning kunde taga sin början under månaden. Barvintern erbjöd ej heller de för städernas vidkommande sedvanliga tillfällighetsarbetena med snöskottning och dylikt, vilka ha betydelse för reglering av arbetstillgången för säsongarbetarna. Tydligt är emellertid, att en oförutsedd och oberäknelig väderleksförskjutning, såsom den nu inträffade, icke kunnat åstadkomma någon plötslig omläggning av de hävdvunna tillverknings- och försäljningssäsongerna, och de för årstiden utmärkande driftsinskränkningarna inom vissa exportindustrier gjorde sig sålunda på vanligt sätt gällande även denna vinter oavsett de genom blidvädret ökade skeppningsmöjligheterna.

Den anmärkningsvärt stora ökning, som den manliga arbetssökandesiffran vid arbetsförmedlingsanstalterna utvisade — från 21 000 till 30 000 — torde delvis få ses i samband med de uttalanden, som gjorts om önskvärdheten av ett livligare utnyttjande av det allmännas arbetsmarknadsorgan såsom registrator för den på marknaden förefintliga arbetslösheten. Anmärkas bör emellertid, att arbetsförmedlingsanstalternas arbetssökandesiffror givetvis icke få betraktas såsom identiska med antalet hjälpsökande arbetslösa, även om siffrorna kunna sägas giva en tydlig bild av arbetsmarknadsläget försämring. — På grund av till arbetslöshetskommissionen gjorda framställningar om utsträckt arbetslöshetshjälp ställdes under månaden ett ökat antal platser vid de statliga och statskommunala nödhjälpsarbetena till kommunernas förfogande. Samtidigt vidtogo kommunerna själva åtgärder för avhjälpande av arbetslöshetens verkningar genom att öppna rent kommunala nödhjälpsarbeten ävensom utdela kommunalt understöd av fattigvårdskaraktär, med eller utan återbetalningsskyldighet. Genom arbetsförmedlingsanstalterna anvisades under månaden över 1 500 personer plats vid nödhjälpsarbeten.

Jordbrukets arbetsmarknad fick delvis sin prägel av mul- och klövsjukan, vilken i stor utsträckning förhindrade förflyttningen av arbetskraft; på en del orter erbjödos emellertid i gengäld extra arbetstillfällen med vakttjänstgöring o. dyl.

Antalet arbetsansökningar inom gruppen industri och hantverk ökades högst avsevärt under månaden, utan att man därav kunde draga den slutsatsen, att industriföretagen vidtogo några extraordinära inskränkningar av arbetarstammen. Förklaringen torde snarare ligga däri, att januari i

motsats till julmånaden erbjuder synnerligen begränsade möjligheter till tillfällighetsarbeten av skilda slag.

Efter julmarknadens avslutande undergick arbetstillgången inom handeln och samfärdseln en rätt kännbar inskränkning. Sålunda ökades tillströmningen av arbetssökande kontors- och affärspersonal till arbetsförmedlingskontoren ånyo. Även transportarbetarna fingo vidkännas minskade arbetstillfällen, vilket torde ses i samband med den sedvanliga begränsningen av sjöfarten.

På den kvinnliga arbetsmarknaden märktes framför allt en stigande tillgång å tjänarinnor till hemmen. Den brist å arbetskraft, som sedan flera år tillbaka varit förhanden inom detta arbetsområde, synes alltmer vara vikande, och arbetsförmedlingarna rapporterade ökade möjligheter att tillfredsställa husmödrarnas önskemål. För hotell- och restaurangpersonal är januari månad sedan gammalt känd för ökad knapphet å arbetstillfällen, och så var även nu förhållandet. Även de sjöfarande kvinnorna hade känning av åtstramningen i arbetstillgången. Inom den industriella arbetsmarknaden rådde någon arbetslöshet bland arbetstagare inom beklädnadsindustrien och enstaka livsmedelsindustrier.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under januari samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	*13·6*	*13·4*	*13·9*	*11·6*	*7·6*	*7·4*	*6·2*	*6·6*	*7·0*	*8·4*	*10·5*	*15·6*

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 156.

Arbetstillgången under fjärde kvartalet 1924
enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

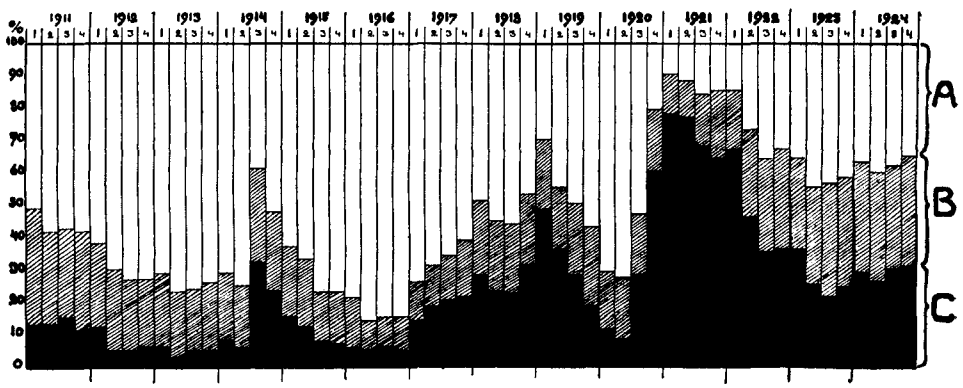
Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under fjärde kvartalet år 1924 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 23 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 097 arbetsgivare med 257 963 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under fjärde kvartalet 1924, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 345 arbetsgivare med 56 900 arbetare (22 %),
såsom *oförändrad* av 1 259 arbetsgivare med 134 934 arbetare (52 %) och
såsom *sämre* av 493 arbetsgivare med 66 129 arbetare (26 %).

Nedanstående diagram åskådliggör arbetstillgångens växlingar inom industri och hantverk under åren 1911—1924 och giver sålunda en bild av konjunkturerna på arbetsmarknaden under dessa år.

Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.

Det statistiska material, som ligger till grund för omstående diagram, återfinnes i följande tablå:

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64
1922	223 316	15	18	67	27	27	46	36	29	35	33	31	36
1923	232 019	36	28	36	45	30	25	44	35	21	42	34	24
1924	258 230	37	34	29	40	34	26	38	32	30	35	34	31

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	4:e kvartalet 1924			3:e kvartalet 1924			4:e kvartalet 1923		
	dec.	nov.	okt.	sept.	aug.	juli	dec.	nov.	okt.
Jordbruk och skogshushållning	205	156	105	101	108	79	134	113	86
Övriga näringsgrenar	228	242	174	140	146	161	207	222	159
Samtliga »	**225**	**220**	**148**	**128**	**135**	**141**	**195**	**191**	**129**

Med ledning av tabellen å sid. 86—87, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	4:e kvart. 1924			3:e kvart. 1924			4:e kvart. 1923		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	28	29	43	25	23	52	34	24	42
Jord- och stenindustri	36	33	31	53	23	24	30	41	29
Trävaruindustri	36	41	23	49	33	18	45	39	16
Pappers- och grafisk industri	51	36	13	58	36	6	45	40	15
Livsmedelsindustri	46	41	13	40	47	13	52	38	10
Textil- och beklädnadsindustri	26	28	46	25	35	40	46	33	21
Läder-, hår- och gummivaruindustri	47	17	36	50	19	31	67	28	5
Kemisk-teknisk industri	24	72	4	20	76	4	21	68	11

Ovanstående tabeller, sammanställda med de i denna tidskrift tidigare publicerade översikterna över läget å den svenska arbetsmarknaden under oktober, november och december månader år 1924, giva vid handen, att det svenska närings-

livet under fjärde kvartalet 1924 undergått en försämring, vilken i första hand är att tillskriva arbetstillgångens säsongmässiga variation. Sålunda fingo såväl jordbruk och byggnadsverksamhet som andra utearbeten vidkännas vissa av årstiden betingade inskränkningar, även om den under kvartalet ovanligt blida väderleken märkbart förlängde säsongen för ifrågavarande arbetsområden. Å andra sidan fördröjdes emellertid skogsavverkningarna högst avsevärt, enär barvintern även i skogarna lade hinder i vägen för körningarnas påbörjande. Även om drivningarnas högsäsong inträffar under årets första månader, brukar dock arbetstillgången redan under oktoberkvartalets senare hälft gynnsamt påverkas av den ökade livaktigheten i skogarna vid denna tid. Ifrågavarande förhållanden inverkade förklarligt nog menligt på arbetsmarknadslägets utveckling.

Förutom dessa säsongföreteelser på marknaden kunde man mot kvartalets slut förmärka en alltmer avvaktande hållning inom flertalet industribranscher ifråga om utbud av arbete. Anledningen härtill torde närmast vara att söka i den ovisshet rörande arbets- och avlöningsförhållandena efter årsskiftet, som uppstått på grund av de omfattande avtalsuppsägningarna, berörande halvtannat hundratusental industriarbetare. Produktionskostnadernas inflytande på avsättningsmöjligheterna för ett flertal industrier torde förklara företagarnas återhållsamhet på arbetsmarknaden.

Gruppen *malmbrytning och metallindustri* visade som helhet en något gynnsammare förskjutning av läget, även om en viss tveksamhet rörande utsikterna för det kommande året avspeglades i omdömena. Järnhanteringen kvarstod ännu såsom arbetsmarknadens mörka punkt; ställningen förbättrades sålunda ej märkbart under kvartalet, men från Värmland rapporterades, att en del masugnar komme att påblåsas efter nyår. Arbetstillgången inom maskinindustrien höll sig kring medelgod. Jämfört med förhållandena föregående år hade läget förbättrats, men i förhållande till tredje kvartalet visade rapporterna någon försämring, vilken framför allt berörde företag med rysslandsbeställningar och leveranser till byggnadsindustrien. Reducerad arbetstid infördes på en del håll, varför arbetarstammens storlek endast obetydligt inskränktes. Skeppsvarven hade såsom vanligt minskad arbetstillgång mot seglationens avslutande, men ställningen var dock avsevärt fördelaktigare än föregående år. Den elektromekaniska industrien rapporterade gynnsamma konjunkturer, vartill bland annat elektrifieringen av västra stambanan torde bidraga. Tillgången å arbetskraft inom järn- och metallindustriens samtliga branscher syntes mer än väl täcka behovet, men brist rådde dock på en del yrkeskunniga specialarbetare.

Inom *jord- och stenindustrien* undergick arbetstillgången en säsongmässig försämring till följd av torv- och byggnadsämnesfabrikationens sedvanliga begränsning vid denna tidpunkt på året. Ställningen över lag var dock betydligt bättre än föregående år, vilket torde tillskrivas den gynnsamma efterhösten. Tillgången å arbete vid samtliga rapporterande glasbruk visade avsevärd stegring under kvartalet, och framför allt var efterfrågan å konstglas mycket god inför julhelgen. Stenhuggerierna arbetade under

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytning o. metallind.												
1	Malmgruvor	47	7 045	—	—	3	200	14	2 703	12	1 822	18	2 320
2	Malmförädlingsverk	66	22 511	1	893	5	3 239	14	5 151	21	6 980	25	6 248
3	Järn- och stålmanufaktur	69	6 842	2	31	17	2 318	16	1 730	23	2 240	11	523
4	Mekaniska verkstäder	238	30 230	7	2 032	51	9 629	64	6 531	70	8 705	46	3 333
5	Skeppsvarv	20	6 490	—	—	3	2 023	7	3 208	5	700	5	559
6	Elektromekanisk industri	20	5 887	—	—	7	1 220	8	3 015	3	1 593	2	59
7	Annan metallindustri	45	2 918	1	57	15	1 036	16	1 424	7	168	6	233
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	7	2 266	—	—	—	—	3	601	2	954	2	711
9	Torvindustri	20	464	1	15	4	155	10	258	3	22	2	14
10	Stenbrott och stenhuggerier	52	7 732	4	344	24	4 266	16	2 596	6	481	2	45
11	Kakel-, porslins- o. lerkärlsind.	15	2 515	—	—	1	70	4	345	7	651	3	1 449
12	Tegelbruk	76	2 433	—	—	13	411	28	1 505	22	347	13	170
13	Glasbruk	25	3 127	1	240	12	1 796	9	929	3	162	—	—
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	34	3 889	—	—	6	828	11	1 101	15	1 944	2	16
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	195	22 598	5	1 253	42	6 753	77	10 110	47	3 431	24	1 051
16	Snickeri- och möbelfabriker	131	6 424	8	274	44	1 954	36	2 029	28	1 517	15	650
17	Annan trävarufabrikation	15	546	2	75	3	196	5	86	2	106	3	83
	Pappers- o. grafisk industri												
18	Trämassefabriker	74	13 024	2	90	32	5 700	28	5 114	11	1 825	1	295
19	Pappersbruk	31	8 846	3	1 110	11	3 395	13	3 045	2	926	2	370
20	Bokbinderier o. annan pappersind.	43	3 063	3	398	21	1 770	15	674	4	221	—	—
21	Boktryckerier o. grafiska anst.	84	5 192	3	140	39	2 773	35	2 060	6	197	1	22
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	24	1 452	—	—	8	560	12	762	4	110	—	—
23	Bagerier	40	2 085	—	—	16	764	12	908	11	363	1	50
24	Sockerindustri	24	3 947	2	434	11	2 075	8	801	2	583	1	54
25	Choklad- och konfektfabriker	24	3 253	—	—	10	1 847	11	914	2	399	1	93
26	Bryggerier och bränn erier	52	3 191	—	—	20	972	29	2 129	3	90	—	—
27	Tobaksfabriker	10	2 815	—	—	3	451	5	1 631	2	733	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	41	1 927	3	194	24	1 232	10	417	4	84	—	—
	Textil- o. beklädnadsindustri												
29	Bomullsindustri	41	12 699	—	—	6	1 116	10	3 939	15	4 741	10	2 903
30	Jute- och linneindustri	11	3 144	—	—	4	1 424	3	908	2	239	2	573
31	Ylleindustri	45	7 353	2	140	12	1 475	11	1 788	13	3 157	7	793
32	Trikåfabriker	25	3 443	1	85	8	578	8	1 054	8	1 726	—	—
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	60	6 336	4	582	25	3 206	12	742	15	1 563	4	243
34	Annan hithörande industri	57	3 597	2	112	21	959	21	1 733	9	597	4	196
	Läder-, hår- o. gummivaruind.												
35	Garverier och läderfabriker	22	1 309	—	—	8	545	10	411	2	238	2	115
36	Skofabriker	46	6 197	1	127	12	1 409	13	1 043	14	2 065	6	1 553
37	Gummivarufabriker	5	3 059	1	690	2	2 063	1	291	1	15	—	—
38	Annan hithörande industri	35	1 631	2	45	15	855	8	358	8	298	2	77
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål-, olje- o. färgfabriker	22	1 134	—	—	8	508	8	470	6	156	—	—
40	Konstgödningsfabriker	7	867	2	285	2	360	3	222	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	4 842	—	—	—	—	8	4 842	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	29	2 995	1	213	8	1 022	15	1 492	4	134	1	134
43	**Byggnadsverksamhet**	62	2 737	4	249	18	789	13	897	18	644	9	158
44	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk**	39	5 853	1	36	14	1 583	18	3 844	4	285	2	105
45	**Handel och varulager**	35	1 795	3	165	14	623	11	620	5	370	2	17
46	**Land- och sjötransport**	26	6 280	2	425	10	2 807	8	2 108	5	874	1	66
47	*Summa* 4:de kv. 1924	**2 097**	**257 963**	**74**	**10 732**	**632**	**78 955**	**697**	**88 539**	**456**	**54 456**	**238**	**25 281**
48	» 3:dje » »	2 115	267 191	98	10 748	737	91 546	732	86 409	367	55 812	181	22 676
49	» 2:dra » »	2 111	262 367	80	9 608	800	94 898	730	89 593	358	52 703	143	15 565
50	» 1:sta » »	2 157	245 398	50	7 307	596	82 648	761	84 724	506	51 996	244	18 723
51	» 4:de » 1923	2 110	243 213	88	13 773	682	88 150	720	82 481	413	43 125	207	15 684

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
4	535	37	4 001	6	2 509	7	1 894	31	3 802	9	1 349	—	—	14	2 150	33	4 895	1
9	6 542	33	9 143	24	6 826	7	5 480	19	4 406	40	12 625	—	—	19	6 722	47	15 789	2
5	291	40	4 572	24	1 979	8	830	37	4 140	24	1 872	—	—	35	2 349	34	4 493	3
30	3 521	133	20 365	75	6 344	57	12 684	122	12 245	59	5 301	6	2 125	156	17 431	76	10 674	4
1	24	12	4 996	7	1 470	4	2 650	11	2 563	5	1 277	—	—	14	5 345	6	1 145	5
6	2 061	11	3 439	3	387	10	3 380	8	2 135	2	372	1	261	13	4 823	6	803	6
15	1 152	25	1 492	5	274	7	801	32	1 948	6	169	2	50	25	1 510	18	1 358	7
—	—	5	1 312	2	954	2	252	3	1 060	2	954	—	—	3	963	4	1 303	8
—	—	10	322	10	142	6	146	11	294	3	24	—	—	12	257	8	207	9
5	457	33	6 653	14	622	25	6 321	23	1 232	4	179	5	2 122	36	4 714	11	896	10
1	144	7	745	7	1 626	1	144	9	651	5	1 720	—	—	9	2 181	6	334	11
2	93	32	1 529	42	811	8	383	59	1 947	9	103	—	—	51	1 056	25	1 377	12
9	1 618	13	1 249	3	260	6	930	18	2 103	1	94	—	—	19	1 824	6	1 303	13
3	183	14	2 318	17	1 388	10	1 417	18	1 195	6	1 277	—	—	17	1 159	17	2 730	14
9	1 223	99	13 699	87	7 676	18	1 767	127	17 200	50	3 631	1	14	109	15 318	85	9 266	15
16	479	78	4 398	37	1 547	18	1 328	75	3 260	38	1 836	2	363	100	4 358	29	1 703	16
4	110	8	302	3	134	5	138	7	299	3	109	—	—	12	442	3	104	17
3	664	54	9 220	17	3 140	11	2 310	57	9 932	6	782	—	—	48	8 815	26	4 209	18
1	399	26	7 072	4	1 375	10	2 112	19	5 808	2	926	—	—	20	5 201	11	3 645	19
10	983	28	1 806	5	274	8	605	31	2 178	4	280	1	55	38	2 877	4	131	20
31	1 418	48	3 621	5	153	18	784	54	3 578	12	830	4	152	62	4 192	18	848	21
2	38	19	1 123	3	271	1	9	18	1 086	5	337	1	22	13	572	10	838	22
2	233	22	1 377	16	475	2	90	22	1 524	16	471	—	—	31	1 694	9	391	23
15	2 792	5	842	4	313	—	—	19	3 210	5	737	—	—	9	1 063	15	2 884	24
3	496	19	2 450	2	307	2	51	19	3 111	3	91	1	270	17	2 624	6	359	25
1	104	34	2 465	17	622	8	695	42	2 193	2	303	—	—	39	2 014	13	1 177	26
1	158	9	2 657	—	—	1	158	7	2 081	2	576	—	—	6	1 927	4	888	27
8	712	29	1 099	4	116	9	853	31	1 048	1	26	—	—	31	1 229	10	698	28
1	93	24	8 582	16	4 024	4	159	14	3 990	23	8 550	3	2 937	25	6 647	13	3 115	29
—	—	8	2 426	3	718	1	659	5	889	5	1 596	—	—	7	2 617	4	527	30
2	188	21	2 727	22	4 438	3	223	19	2 200	23	4 930	—	—	30	5 720	15	1 633	31
5	516	12	1 143	8	1 784	3	349	12	1 191	10	1 903	—	—	22	3 256	3	187	32
11	1 169	32	3 469	17	1 698	7	776	43	4 268	10	1 292	—	—	49	5 651	11	685	33
7	342	37	2 546	13	709	6	721	37	2 229	14	647	2	138	44	2 543	11	916	34
1	35	18	979	3	295	—	—	17	871	5	438	—	—	15	830	7	479	35
6	619	30	4 261	10	1 317	3	348	24	2 857	19	2 992	1	127	36	4 223	9	1 847	36
2	746	2	2 298	1	15	1	455	2	2 298	2	306	—	—	4	2 604	1	455	37
5	114	20	1 049	10	468	3	77	18	787	14	767	—	—	28	1 210	7	421	38
3	257	15	766	4	111	—	—	18	1 014	4	120	—	—	13	813	9	321	39
1	200	6	667	—	—	5	680	2	187	—	—	—	—	6	684	1	183	40
—	—	8	4 842	—	—	—	—	8	4 842	—	—	—	—	2	1 634	6	3 208	41
2	528	19	2 059	8	408	4	837	23	2 005	2	153	—	—	16	1 475	13	1 520	42
8	214	20	994	34	1 529	17	955	28	1 375	17	407	4	56	37	2 026	21	655	43
—	—	23	3 606	16	2 247	4	1 108	28	3 189	7	1 556	—	—	15	1 306	24	4 547	44
10	540	18	927	7	328	6	249	23	900	6	646	—	—	15	567	20	1 228	45
11	2 869	8	1 629	7	1 782	9	1 092	9	3 613	8	1 575	—	—	21	5 683	5	597	46
271	**34 860**	**1 204**	**159 237**	**622**	**63 866**	**345**	**56 900**	**1 259**	**134 934**	**493**	**66 129**	**34**	**8 692**	**1 343**	**152 299**	**720**	**96 972**	47
347	35 568	1 367	171 665	401	59 958	442	64 524	1 263	137 117	410	65 550	66	7 054	1 502	169 333	547	90 804	48
583	65 104	1 226	152 318	302	44 945	488	78 441	1 256	136 663	367	47 263	53	7 260	1 459	160 476	599	94 631	49
282	35 978	1 280	153 461	595	55 959	541	81 439	1 186	123 944	430	40 015	29	6 465	1 319	138 205	809	100 728	50
331	35 222	1 276	162 313	503	45 678	688	94 010	1 130	119 877	292	29 326	48	9 929	1 330	139 314	732	93 970	51

gynnsamma förhållanden, och konjunkturkurvan var i stigande under kvartalet. Brist rådde flerstädes å arbetskraft, framför allt gatstenshuggare. Däremot syntes de skånska kolgruvorna kämpa med ganska svåra avsättningsmöjligheter, vilket menligt inverkade på arbetstillgången.

Sågverksindustrien hade svår känning av konkurrensen från andra träproducerande länder, vilket pressade försäljningspriserna och hämmade arbetstillgången. Osäkerheten inför stundande avverknings- och försäljningssäsong sporrade ej heller till ökad företagarverksamhet. Snickeri- och möbelfabrikerna, som en längre tid rapporterat övervägande gynnsam arbetstillgång, företedde icke någon nämnvärd förskjutning av ställningen under kvartalet.

I likhet med tidigare kvartal uppvisade *pappers- och grafisk industri* en synnerligen fördelaktig ställning inom det svenska näringslivet, sedd ur arbetsmarknadssynpunkt; 87 % av hithörande arbetarstam voro sysselsatta vid företag med medelgod och mer än medelgod tillgång på arbete. Även om en viss återgång mot närmast föregående kvartal kunde skönjas, var dock läget ytterligare förbättrat i jämförelse med samma kvartal föregående år. Såväl trämassefabrikerna som pappersbruken uppvisade god arbetstillgång. Den under kvartalet infallande livliga bokmarknaden verkade stimulerande på boktryckeri- och bokbinderiverksamheten, vilket medförde utökning av arbetarstammen; en del företag måste dessutom anlita övertidsarbete, så långt arbetstidslagen medgav, för utförande av inkomna beställningar.

Livsmedelsindustrien gynnades av den livliga detaljhandeln under speciellt julmånaden. Dock klagades över ganska trög omsättning för en del kvarnar och bagerier, beroende måhända på de alltför höga försäljningspriserna. Bryggerierna i Stockholm utkämpade under kvartalet en skarp arbetsstrid, vilken under en månads tid hämmade fabrikernas avsättning. För övrigt var läget fullt normalt. I samband med sockerbetsskördens påbörjande sattes sockerfabrikerna igång och upplevde under kvartalet sin reguljära högsäsong. Margarinfabrikerna rapporterade förbättrad arbetstillgång.

Inom *textilindustrien*, som under året avgivit ganska växlande rapporter rörande konjunkturutvecklingen, syntes tendensen ännu vara svävande. Inskränkningar av arbetstiden hade flerstädes varit nödvändiga. Den förut rätt märkbara bristen på yrkeskunnig arbetskraft hade numera i viss mån förbytts i överskott, utan att dock några nämnvärda avskedanden ännu behövt tillgripas. Herr- och damskrädderierna hade en av höst- och vintersäsongen betingad förbättring av arbetstillgången.

Vid *läder- och skofabriker* undergick ställningen under kvartalet icke någon nämnvärd förändring. Däremot utvisade gummivaruindustrien en förbättring över lag, tydligen beroende på den rikare omsättningen av galoscher under vinterhalvåret. Pälsvarufabrikanterna åter hade på grund av blidvintern icke någon anledning att rosa marknaden.

Den *kemisk-tekniska industrien* är den näringsgrupp, som alltjämt uppvisar minsta antal företag med otillräcklig arbetstillgång, och situationen undergick under oktoberkvartalet en ytterligare förskjutning i gynnsam

riktning. Särskilt gällde detta konstgödningsfabrikerna, vilkas avsättning alltid ökas i samband med höstbruket å den odlade jorden. Säsongförbättring förelåg även vid ljus-, tvål- och oljefabrikerna till följd av vintermånadernas, speciellt julmarknadens, ökade efterfrågan å hithörande produkter.

Byggnadsverksamheten undergick förklarligt nog en inskränkning under kvartalet, men arbetstillgången var dock alltjämt anmärkningsvärt stor. Den gynnsamma väderleken torde i detta fall ha varit en bidragande orsak. Elektrikerkonflikten vållade stort avbräck i installationsarbetet och verkade i viss mån hämmande på avslutandet av inredningsarbetet i de under året uppförda bostadshusen.

Handeln och samfärdseln var synnerligen livlig under julkvartalet och erbjöd ganska rikliga arbetstillfällen. Affärsföretagens julmarknad var i stort sett tillfredsställande, och transportväsendet hade full sysselsättning. Dock klagade kolfirmorna över dålig omsättning; tillgången på arbetskraft vid stockholmsbolagen visade sig vara fullt tillräcklig trots rådande arbetskonflikt.

Vid *jordbruket* sker sedan gammalt den mest betydande omflyttningen av fast personal kring den 24 oktober, och tillgång och efterfrågan å arbetskraft under kvartalet täckte varandra i stort sett. Upptagningen av sockerbetorna inom hithörande odlingsdistrikt kunde ske utan några störningar. Den brist å härför lämplig arbetskraft, som vid tidigare tillfällen rapporterats, hade denna höst snarare förbytts i överskott. Att så skedde torde bl. a. kunna tillskrivas det gynnsamma skördevädret. Framställningar om införskrivande av utländsk arbetskraft för de skånska betfälten uteblevo förklarligt nog under sådana förhållanden.

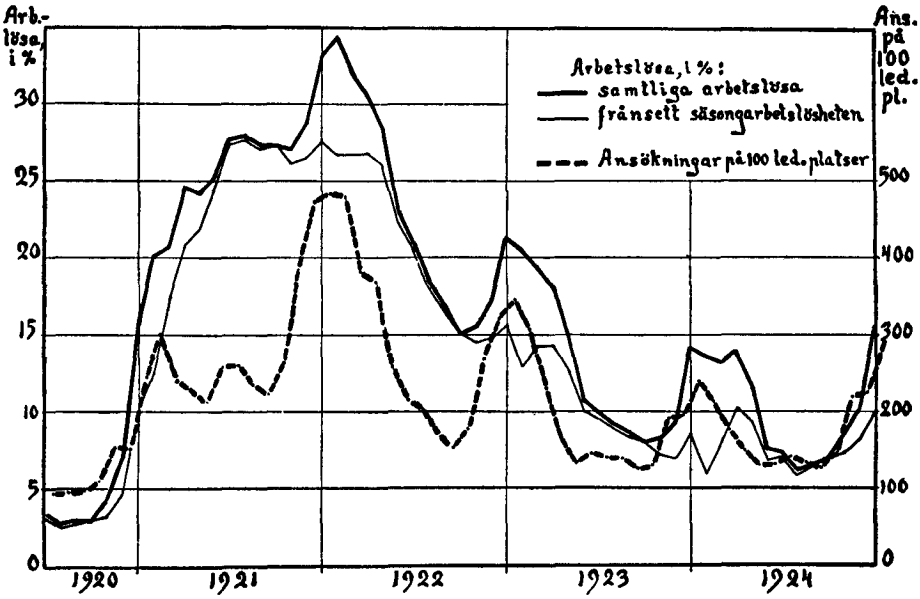
Arbetslösheten under år 1924.

Sedan de av fackföreningarna avgivna arbetslöshetsuppgifterna inkommit även för december månad (se sid. 156 i detta häfte), föreligger nu möjlighet att överblicka arbetslöshetens växlingar inom de olika fackorganisationerna under hela det gångna året. En sammanställning härav lämnas i tabellen å sid. 92. Den i Sociala Meddelanden förut för varje månad publicerade statistiken är i denna tabell kompletterad med uppgifter från sådana fackföreningar, vilkas rapporter inkommit för sent för att kunna medtagas i den vanliga månadsöversikten. Genom dessa kompletteringar ha även riksmedelalen för vissa månader undergått smärre förskjutningar.

Genom den förenkling av de för arbetslöshetsstatistiken använda formulären, som genomfördes med 1924 års ingång, har vunnits ökad anslutning från fackföreningarnas sida samt därmed en ej obetydlig ökning av det primärmaterial, som ligger till grund för denna statistik. Under det uppgifter föregående år erhöllos för i medeltal 140 000 arbetare per månad, ökades antalet redan i januari till nära 200 000 och har sedan genomgående hållit sig över denna siffra. Maximum nåddes i september, då antalet redovisade arbetare uppgick till c:a 217 000.

Under större delen av 1924 höll sig arbetslösheten avgjort lägre än föregående år, och fortsattes därmed den redan under 1923 började återgången till ett mera normalt läge på arbetsmarknaden. Under de sista månaderna har utvecklingen dock gått i mindre gynnsam riktning, och sedan slutet av oktober ligger arbetslöshetskurvan åter högre än vid motsvarande tid 1923. En överskådlig framställning av utvecklingen alltsedan senare delen av år 1920, då de första allvarliga depressionstecknen började visa sig, lämnas i vidstående diagram, där jämsides med arbetslöshetskurvan inlagts en kroklinje, angivande förhållandet mellan utbud och efterfrågan å arbetskraft vid Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Såsom av diagrammet framgår, nådde krisen på arbetsmarknaden sin kulmen i början av år 1922, då arbetslöshetssiffran närmade sig 35 %, samtidigt med att antalet ansökningar om arbete steg till c:a 480 per 100 lediga platser. Från denna punkt har läget i stort sett förbättrats, med de avbrott som föranletts av den varje vinter stegrade säsongarbetslösheten. Av stor betydelse för ett rätt bedömande av konjunkturutvecklingen vore givetvis, om man ur arbetslöshetssiffrorna kunde helt eliminera denna säsongarbetslöshet och sålunda exakt fastställa omfattningen av den rena s. k. kristidsarbetslösheten. Ett försök i sådan riktning har tidigare gjorts i Ekonomisk Översikt, som därvid utgått ifrån en beräkning av den genomsnittliga arbetslöshetsprocenten för varje månad under de tre åren närmast före världskriget (juli 1911—juni 1914). Sedan man konstaterat, att sep-

tember månad under dessa år uppvisat den lägsta genomsnittliga arbetslöshetssiffran (2·5 %), har man såsom normal säsongarbetslöshet för de övriga elva månaderna beräknat skillnaden mellan förstnämnda siffra och övriga månadsmedeltal. Denna normala säsongarbetslöshet skulle för de olika månaderna enligt sagda kalkyl utgöra som följer:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
% . . .	7·6	5·2	3·7	2·3	0·7	0·3	0·2	0·2	—	1·0	2·3	5·6

Siffrorna kunna, såsom byggda allenast på förhållandena under en treårsperiod, naturligtvis ej giva mer än en ungefärlig föreställning om säsongväxlingarna under olika månader. En jämförelse med de månadsmedeltal, som erhållas, om man räknar med tioårsperioden 1911—20 eller samtliga åren 1911—24, ger emellertid vid handen, att resultaten i flertalet fall komma varandra ganska nära. Den enda siffra, som måhända skulle ge anledning till någon tvekan, är januarisiffran, 7·6 %, som i förhållande till närmast efterföljande månadsmedeltal ligger väl högt. Under de senare åren har i varje fall icke skillnaden mellan arbetslöshetssiffrorna för januari och februari varit så stor, som de anförda medeltalen antyda. Å diagrammet synes också, hurusom arbetslöshetskurvan, om man därifrån enligt den anförda metoden bortelimínerar säsongarbetslösheten, både under 1923 och 1924 företer en till synes omotiverat skarp inbuktning under januari månad. Möjligt är emellertid, att dessa svängningar, såsom i Ekonomisk Översikt antagits, bero på tillfälliga rubbningar å arbetsmarknaden. I varje fall har det vid diagrammets utarbetande icke ansetts skäligt att korrigera de en gång antagna reduktionstalen, så länge icke fastare hållpunkter finnas för en mera exakt beräkning av säsongarbetslösheten under de olika månaderna.

Antalet arbetslösa i procent av det redovisade medlemsantalet.

Fackförbund	1/1 [1]	31/1	29/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12	Årsmedeltal [3]
Bleck- o. plåtslagareförb.	8·7	15·4	18·1	13·3	10·1	4·4	0·8	2·4	1·8	0·5	2·0	6·8	14·2	**7·6**
Bokbindareförbundet .	5·2	4·1	3·5	2·8	2·7	3·1	3·7	3·4	4·7	3·8	2·5	2·2	2·3	**3·2**
Bryggeriindustriarb.-förb.	2·8	2·9	2·7	2·7	2·6	2·1	1·2	0·8	0·8	1·5	1·5	1·5	2·3	**1·9**
Byggnadsträarbetareförb.	· [2]	28·4	32·8	35·4	25·4	11·6	8·8	5·1	5·9	6·3	12·6	27·2	30·7	**18·9**
De förenade förbunden .	9·5	8·8	9·3	10·9	7·8	6·6	6·2	7·2	7·5	8·4	10·1	9·4	11·6	**8·6**
Elektriska arbetareförb. .	12·4	13·3	14·3	17·4	16·8	15·0	12·1	10·1	6·5	5·9	4·9	5·8	14·1	**12·2**
Gjutareförbundet	14·3	14·7	14·8	13·9	15·0	11·1	11·6	8·8	12·2	9·5	12·2	11·0	14·6	**12·4**
Grov- o. fabriksarb.-förb.	24·8	30·3	32·7	31·2	22·2	13·2	14·3	12·4	11·8	14·2	14·2	17·3	26·8	**20·1**
Gruvindustriarbetareförb.	16·1	15·1	36·4	19·6	19·2	11·2	13·0	9·6	14·7	9·0	7·8	13·6	15·1	**16·2**
Handelsarbetareförb. . .	6·8	7·5	6·2	6·8	6·4	6·8	7·0	2·3	3·8	4·2	5·0	5·3	6·1	**5·6**
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	8·0	1·3	4·5	8·5	2·9	5·3	7·7	10·2	8·2	6·5	4·5	8·9	7·1	**6·1**
Hattarbetare	14·7	1·5	9·7	4·9	4·0	5·3	24·2	23·4	11·3	26·4	8·9	22·5	15·0	**11·9**
Pälsvaruarbetare . . .	3·9	1·2	1·2	9·6	2·0	5·3	1·9	6·1	6·9	1·5	1·3	1·5	3·1	**3·6**
Kommunalarbetareförb. .	3·8	4·3	4·6	3·7	2·4	1·6	1·1	0·9	1·1	1·3	2·3	3·9	7·4	**2·8**
Litografiska förbundet .	1·6	1·7	2·1	2·0	1·8	1·5	1·6	1·6	1·6	1·6	1·5	1·3	1·1	**1·6**
Livsmedelsarbetareförb. .	20·0	10·7	8·5	11·0	9·2	8·6	5·8	4·6	7·1	7·2	9·2	7·2	17·6	**9·1**
Metallindustriarb.-förb. .	9·8	9·7	9·2	9·3	8·7	7·8	8·1	7·8	7·4	7·7	9·2	9·6	11·9	**8·9**
Järnbruksarbetare . .	8·1	6·0	6·4	7·4	7·5	8·3	7·5	7·9	6·6	8·9	12·7	11·7	15·9	**9·0**
Verkstadsarbetare . .	10·3	11·0	10·1	9·9	9·0	7·7	8·3	7·7	7·6	7·3	8·2	9·0	10·6	**8·9**
Murareförbundet	52·8	55·6	57·8	36·3	13·4	2·4	1·0	0·4	0·5	1·7	12·3	23·0	33·6	**20·1**
Måleriarbetareförbundet	36·6	57·2	54·1	31·9	13·8	2·8	0·9	0·4	0·4	0·4	5·2	20·2	42·3	**19·4**
Pappersindustriarb.-förb.	5·4	5·4	6·1	8·1	6·5	4·3	2·6	1·8	2·4	1·8	2·6	4·3	6·0	**4·3**
Sadelm.- o. tapetseraref.	12·5	12·5	12·6	9·2	6·7	5·2	6·0	7·8	10·5	2·3	2·1	2·2	4·7	**6·9**
Sko- o. läderindustriarb.-f.	4·0	6·2	6·8	5·8	6·4	5·4	5·6	9·6	6·8	5·5	4·9	5·6	4·8	**6·1**
Skrädderiarbetareförb. .	15·7	5·9	5·5	3·6	3·3	2·1	5·3	4·2	4·4	5·9	4·2	4·2	15·9	**4·9**
Stenindustriarbetareförb.	8·7	9·2	8·1	10·3	6·9	2·6	3·8	1·6	1·8	1·6	2·0	1·9	5·5	**4·5**
Stuckatörförbundet . . .	·	38·6		32·9	21·7	16·7	11·0	5·5	2·6	1·3	9·0	25·6	56·8	**19·8**
Sågverksindustriarb.-förb.	47·4	25·0	21·3	30·3	31·8	15·7	13·0	11·1	14·7	15·7	19·6	27·2	48·3	**22·7**
Textilarbetareförbundet .	2·8	2·5	1·7	2·1	2·7	3·1	3·4	2·2	2·4	2·5	2·2	1·8	2·9	**2·4**
Tobaksindustriarb.-förb..	2·2	2·2	3·5	5·0	3·7	3·2	4·9	2·3	1·5	1·7	2·4	1·9	1·8	**2·9**
Transportarbetareförb. .	12·5	20·7	20·8	24·6	21·8	4·4	4·9	5·4	5·0	3·7	7·2	8·2	9·5	**10·9**
Träindustriarbetareförb..	· [2]	10·0	10·2	9·2	8·4	6·5	6·5	5·6	5·2	5·2	6·2	7·4	8·8	**7·3**
Tunnbinderiarbetareförb.	29·1	32·5	21·4	7·8	10·0	7·3	3·2	3·2	5·6	4·2	6·1	5·7	10·3	**10·0**
Typografförbundet . . .	8·9	7·0	6·0	5·6	4·8	4·0	4·7	3·4	3·7	3·7	5·0	5·2	5·8	**4·8**
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	4·6	15·8	21·1	17·8	7·9	3·2	7·0	3·5	2·9	4·3	4·6	10·2	17·3	**9·8**
Samtliga förbund	**14·1**	**13·6**	**13·4**	**13·9**	**11·6**	**7·6**	**7·4**	**6·2**	**6·6**	**7·0**	**8·4**	**10·5**	**15·6**	**10·1**

[1]) Siffrorna avse egentligen 31/12 1923; avvikelserna från de i andra häftet av årg. 1924 publicerade siffrorna bero på komplettering med senare inkomna uppgifter. — [2]) Inom det odelade träarbetareförbundet uppgick arbetslösheten den 31 december 1923 till 20·4 %. — [3]) Årsmedeltalet avser de tolv månaderna januari—december 1924; siffrorna för den 1/1 1924 (31/12 1923) har sålunda ej här tagits med i räkningen.

Som en följd av den allmänna konjunkturförbättringen har den av staten och kommunerna bedrivna *hjälpverksamheten* under större delen av år 1924 kunnat månad för månad allt mer inskränkas. Först under årets sista kvartal måste till följd av den ökade arbetslösheten en viss utvidgning av hjälpverksamheten åter vidtagas. En översikt härav lämnas i följande ur arbetslöshetskommissionens månadsrapporter hämtade sammanställning.

	Hela antalet anmälda hjälpsökande	Antal personer, som erhållit arbetslöshetshjälp						Antal statliga nödhjälpsföretag	Statens utgifter för hjälpverksamheten under månaden Kr.
		Kommunalt understöd	Nödhjälpsarbete			Tillsammans			
			Statligt	Statskommunalt	Kommunalt	Antal	%		
Jan. 31 . .	16 600	847	2 329	365	2 459	6 000	36·1	66	631 316
Febr. 29 . .	15 900	1 315	2 696	592	2 991	7 594	47·8	61	584 814
Mars 31 . .	13 700	1 115	2 998	650	2 651	7 414	54·1	59	615 454
April 30 . .	10 300	107	2 525	888	1 928	5 448	52·9	59	615 691
Maj 31 . .	7 000	69	1 901	466	1 806	4 242	60·6	44	467 475
Juni 30 . .	5 600	5	1 391	338	1 964	3 698	66·0	29	417 391
Juli 31 . .	4 750	3	666	234	1 676	2 579	54·3	10	280 814
Aug. 31 . .	4 200	8	490	23	1 260	1 781	42·4	8	195 489
Sept. 30 . .	4 500	4	373	22	1 120	1 519	33·8	5	190 763
Okt. 31 . .	6 500	48	467	42	967	1 524	23·4	5	219 447
Nov. 30 . .	9 300	64	675	262	1 079	2 080	22·4	9	132 772
Dec. 31 . .	12 600	71	782	409	1 514	2 776	22·0	11	187 357

Vid jämförelse mellan denna tabell och motsvarande i denna tidskrift (årg. 1924, sid. 143) förut publicerade siffror för år 1923 bör observeras, att uppgifterna om arbetslöshetens omfattning fr. o. m. 1924 uttryckligen angivas avse icke hela antalet arbetslösa, utan endast anmälda hjälpsökande. (Detsamma torde i själva verket också gälla siffrorna för senare delen av 1923.) Sedan nämligen all kontant understödsverksamhet med bidrag av statsmedel under 1923 efter hand upphört och annan hjälp inskränkts till vissa yrken, ha arbetslösa inom övriga fack av naturliga skäl i stor utsträckning underlåtit att anmäla sig hos de lokala arbetslöshetsorganen, och de siffror, som av dessa redovisats, kunna därför icke på något sätt göra anspråk att ge en bild av arbetslöshetens verkliga omfattning.

Statens utgifter för hjälpverksamheten uppgingo under år 1924 till inalles 4·6 miljoner kronor (däri inräknat c:a 50 000 kronor, avseende utgifter, som icke kunnat fördelas på de olika månaderna och följaktligen ej kommit med i ovanstående tablå). Antalet hos kommissionen och statsarbetena anställda befattningshavare utgjorde vid årets slut 61, med en sammanlagd avlöningssumma av 21 945 kronor i månaden. I jämförelse med våren 1922, då verksamheten hade sin största omfattning, har såväl personalen som lönekontot nedgått med 94 %.

Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1924.

På- och avmönstringar vid sjömanshusen. Enligt till socialstyrelsen från rikets samtliga sjömanshus ingångna uppgifter uppgick hela antalet under år 1924 påmönstrade sjömän till 42 918 och antalet avmönstrade till 41 416 mot resp. 42 296 och 40 903 år 1923. Av påmönstringarna utgjorde de i inrikes fart 3 621 och av avmönstringarna 3 278 eller resp. 8·4 och 7·9 % (mot 9·8 och 9·3 % år 1923). Fördelningen på de olika sjömanshusen framgår av efterföljande översikt:

	På-mönst-rade	Av-mönst-rade		På-mönst-rade	Av-mönst-rade		På-mönst-rade	Av-mönst-rade
Haparanda . . .	116	24	Södertälje . . .	77	75	Trälleborg . .	482	505
Luleå	595	456	Nyköping . . .	562	537	Malmö	2 636	2 479
Piteå	136	121	Norrköping . .	1 193	1 190	Landskrona .	858	777
Skellefteå . . .	65	61	Västervik . . .	533	466	Hälsingborg .	3 306	2 827
Umeå	192	204	Oskarshamn . .	643	549	Halmstad . .	724	574
Örnsköldsvik . .	139	113	Kalmar	734	616	Varberg . . .	198	202
Härnösand . . .	706	582	Visby	379	302	Göteborg . . .	12 364	11 130
Sundsvall . . .	1 148	958	Karlskrona . . .	303	343	Marstrand . .	363	343
Hudiksvall . . .	105	103	Ronneby	1 119	2 139	Uddevalla . .	377	374
Söderhamn . . .	369	333	Karlshamn . . .	554	531	Lysekil . . .	1 426	1 502
Gävle	1 141	1 357	Sölvesborg . . .	270	290	Strömstad . .	254	260
Stockholm . . .	7 522	7 689	Kristianstad . .	205	229	Karlstad . . .	472	458
Uppsala	2	2	Simrishamn . .	170	180	Lidköping . .	63	82
Västerås	8	8	Ystad	409	445	Summa	**42 918**	**41 416**

Den avgjort största frekvensen kom, efter vad härav synes, på sjömanshuset i Göteborg med 29 % av påmönstringarna och 27 % av avmönstringarna. Därnäst kom Stockholm med resp. 18 och 19 %. På de olika månaderna fördelade sig på- och avmönstringarna på följande sätt:

År 1924		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Påmönstrade		5 775	2 498	3 015	4 671	6 050	3 515	3 475	3 380	3 002	2 905	2 500	2 132
Avmönstrade		7 567	2 987	2 336	2 414	2 917	2 792	3 013	3 177	2 794	2 905	3 484	5 030
Påm. per 100 avm.	1924	76	84	129	193	207	126	115	106	107	100	72	42
	1923	87	97	170	235	159	126	108	104	99	92	73	42
	1922	95	78	226	222	235	148	129	113	102	84	66	38
	1921	52	74	115	129	152	104	144	143	123	82	78	53

Sammanlagt utgjorde under 1924 påmönstringarna 104 per 100 avmönstringar, mot 103 år 1923, 110 år 1922 och 93 år 1921.

Av de under året påmönstrade utgjordes 2 421 av fartygsbefälhavare, 6 598 av styrmän och maskinister, 15 896 av däcksmanskap, 10 812 av maskinmanskap och 7 191 av kökspersonal. Bland de avmönstrade voro 2 217 fartygsbefälhavare, 6 167 styrmän och maskinister, 15 663 däcksmanskap, 10 406 maskinmanskap och 6 963 kökspersonal.

Till nationaliteten voro av de under året påmönstrade 42 918 sjömännen 42 086 (eller 98·1 %) svenskar, 212 norrmän, 208 danskar, 166 tyskar, 164 finnar, 67 andra vita samt 15 av andra raser. Bland de under samma tid avmönstrade 41 416 sjömännen voro 40 178 (eller 97·0 %) svenskar, 306 norrmän, 290 danskar, 285 tyskar, 249 finnar, 96 andra vita samt 12 av andra raser.

Arbetsförmedlingsverksamheten. Förmedlingen av sjöfolk inom Sveriges offentliga arbetsförmedling har under år 1924 fortgått efter i huvudsak samma grunder och å samma platser som föregående år, dock med den förändring, att verksamheten i Norrköping, som tidigare handhafts av ett sjömansförmedlingsombud, under året inordnats direkt under den kommunala arbetsförmedlingen därstädes.[1] Såsom närmare framgår av nedanstående tabeller, hava ansökningarna om arbete utgjort 52 096, de lediga platsernas antal 23 653 och de tillsatta platserna 22 562, vilka siffror i jämförelse med föregående år uppvisa en stegring av resp. 6, 15 och 14 %. Beträffande förmedlingen till fartyg av kvinnlig arbetskraft, vilken innefattas i ovanstående siffror och uteslutande avser köks- och restaurationspersonal, må nämnas, att densamma rönt ett avsevärt uppsving, i det att denna kategori arbetssökande under året uppgått till 2 696, av vilka 1 141 beretts anställning ombord. Ökningen av dessa poster från föregående år utgör 52 resp. 42 %. Av 525 arbetssökande utländska sjömän ha 148 beretts anställning genom sjömansförmedlingens försorg.

Förmedlingsverksamhetens fördelning på olika bemanningsgrupper framgår av nedanstående tabell:

Bemanningsgrupper	Ansökningar om arbete		Lediga platser		Tillsatta platser		Per 100 lediga platser	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Ansökningar	Tills. platser
Befälhavare	61	0·1	22	0·1	22	0·1	·	·
Styrmän	1 102	2·1	533	2·3	506	2·2	207	95
Maskinister	1 299	2·5	788	3·3	697	3·1	165	88
Däcksmanskap . .	22 086	42·4	9 007	38·1	8 728	38·7	245	97
Maskinmanskap . .	19 191	36·8	6 940	29·3	6 820	30·2	277	98
Kökspersonal . . .	8 207	15·8	3 477	14·7	3 263	14·5	236	94
Andra platser . . .	107	0·2	2 885	12·2	2 525	11·2	·	88
Besättningsmän å fiskefartyg . . .	43	0·1	1	—	1	—	—	—
Summa	**52 096**	**100·0**	**23 653**	**100·0**	**22 562**	**100·0**	**220**	**95**

[1] Rörande sjömansförmedlingens organisation hänvisas till den i nästföljande häfte av tidskriften inflytande redogörelsen för den offentliga arbetsförmedlingen år 1924.

Liksom föregående år har förmedlingsverksamheten i huvudsak omfattat sjömän av manskapsgrad, under det att befälskategorierna endast i begränsad utsträckning äro representerade. Av antalet tillsatta platser falla sålunda sammanlagt blott 5·4 % på sistnämnda grupper. Av de under tabellrubriken »andra platser» upptagna lediga och tillsatta platserna har det stora flertalet utgjorts av tillfällig arbetsanställning ombord å fartyg, som legat i hamn; huvudparten av denna del av verksamheten har ägt rum i Göteborg.

Förmedlingsarbetets omfattning har varit ganska växlande under de olika månaderna och klarlägges närmare i följande uppställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Arbetssökande personer . .	4 257	4 045	4 265	4 703	4 964	4 098	4 598	4 318	3 984	4 080	3 802	3 860
Ansökningar .	4 332	4 177	4 447	4 896	5 147	4 136	4 650	4 369	4 048	4 139	3 863	3 892
Lediga platser	1 140	1 090	1 819	2 309	3 059	2 295	2 463	2 360	2 246	1 909	1 506	1 457
Tillsatta »	1 125	1 053	1 806	2 204	2 938	2 135	2 306	2 244	2 107	1 821	1 432	1 391
Ansökningar pr 100 lediga pl.	380	383	244	212	168	180	189	185	180	217	257	267

Det vid kontoren inregistrerade överskottet på arbetskraft, som i medeltal uppgått till 2 277 personer per månad eller, om man bortser från de förmedlingar, som avse tillfälligt arbete, till 2 508 personer, var störst i januari med 3 117 och minst i september med 1 738 personer. Tillströmningen av nybörjare synes att döma av uppgifter, som lämnats från förmedlingskontoren i Stockholm, Göteborg, Hälsingborg och Malmö, hava varit något mindre än föregående år, i det att medelantalet per månad av dylika ansökningar endast varit 13 % av samtliga ansökningar om arbete å nämnda fyra platser (mot 18 % föregående år). En förskjutning mot föregående år av antalet nybörjare inom olika manskapsgrupper är dessutom att anteckna. Under det att år 1923 19 % av nybörjarna utgjordes av däcksmanskap, 41 % av maskinmanskap och 40 % av köks- och uppassarpersonal, voro motsvarande relativa tal för 1924 resp. 32·5, 42·5 och 25.

Förmedlingsverksamhetens omfattning i de olika hamnarna framgår av efterföljande översikt:

Hamnar	Antal ansökn. om arbete	Antal lediga platser	Antal tillsatta platser	Ansökn. per 100 lediga platser	Hamnar	Antal ansökn. om arbete	Antal lediga platser	Antal tillsatta platser	Ansökn. per 100 lediga platser
Luleå . . .	491	305	271	161	Karlskrona .	374	141	126	265
Umeå . . .	397	264	253	150	Karlshamn .	908	388	388	234
Härnösand .	1 759	414	414	425	Sölvesborg .	548	325	325	169
Sundsvall .	1 249	769	769	162	Åhus	239	120	120	199
Hudiksvall .	182	71	71	256	Ystad . . .	287	210	210	137
Söderhamn .	524	223	223	235	Trälleborg .	840	287	281	293
Gävle . . .	802	488	476	164	Malmö . . .	3 114	1 302	1 255	239
Stockholm .	9 143	4 913	4 677	186	Landskrona .	849	477	477	178
Oxelösund .	702	254	254	276	Hälsingborg .	5 141	2 650	2 627	194
Norrköping	1 536	665	665	231	Halmstad . .	916	481	436	190
Västervik .	463	191	176	242	Göteborg . .	19 405	7 493	6 903	259
Oskarshamn	577	366	366	158	Uddevalla . .	351	221	207	159
Kalmar . .	1 206	522	522	231					
Visby . . .	93	113	70	82	Summa	**52 096**	**28 653**	**22 562**	**220**

Den livligaste omsättningen har sålunda ägt rum i Göteborg, där antalet arbetssökande utgjort 37 % och antalet förmedlade platser 30·6 % av resp. siffror för hela riket. Därnäst komma Stockholm med resp. 17·5 och 20·7 %, Hälsingborg med 9·9 och 11·6 % samt Malmö med 5·9 och 5·6 %. Jämförda med 1923 års siffror utvisa dessa relativa tal, att förmedlingsresultatet försämrats i Göteborg, medan detsamma däremot förbättrats i de övriga tre städerna.

Av de under året förmedlade 22 562 platserna ha 19 222 avsett anställning å ångfartyg, 1 751 å motorfartyg och 1 589 å segelfartyg.

Lantarbetarnas löneförhållanden år 1924.

I efterföljande två tabeller meddelas resultaten av vissa preliminära beräkningar rörande de kontanta arbetslönerna inom jordbruket år 1924. Denna statistik har sammanställts på grundvalen av uppgifter, som vid årsskiftet 1924/25 inkommit från kommunalstämmoordförandena å landsbygden och som skola läggas till grund för en senare utkommande utförligare redogörelse för arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom jordbruket under sagda år. Vid nämnda tidpunkt var dock insamlingen av uppgifter ej fullt avslutad, i det att sådana ännu saknades från omkring en femtedel av de tillskrivna landskommunerna. De på ett fullständigt material baserade definitiva siffrorna kunna därför förväntas giva i någon mån avvikande resultat. De pågående avtalsförhandlingarna inom jordbruket synas allenast i mycket få fall hava medfört ovisshet i fråga om gällande eller avtalade löner. Beträffande uppgifternas räckvidd må anmärkas, att de avse kalenderåret 1924, men torde de för de årsanställda arbetarnas vidkommande närmast vara tillämpliga på tjänsteåret 1924—25.

I tab. A återgivas för de viktigaste lantarbetarkategorierna beräknade riksmedeltal beträffande kontantlönerna år 1924, sammanställda med motsvarande medeltal för åren 1913 samt 1920 och 1923, varjämte beräknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1913—24.

Lönestegringen inom jordbruket nådde sin höjdpunkt år 1920, då kontantlönerna synas ha legat i genomsnitt omkring 220 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde en lönereduktion av 40—50 % från nämnda topplöner. Under år 1923 var dock lönesänkningen jämförelsevis liten eller i genomsnitt 5 à 6 % mot 20 à 25 % under vartdera av de två föregående åren. Med år 1924 synes lönenedgången hava upphört samt i stort sett efterträtts av en viss stegringstendens. I förhållande till 1913 års löneläge företer år 1924 en höjning, som synes kunna uppskattas till i genomsnitt 80 %. I fråga om de

Tab. A. Lantarbetarnas kontantlöner åren 1913—1924.

Lantarbetargrupper	Medeltal, kr.				Löneökning (+) eller lönesänkning (—) i %			
	1913	1920	1923	1924[1]	1913—1920	1920—1924	1923—1924	1913—1924
Tjänstefolk:								
Manliga tjänare . . årslön	326	1 075	566	567	+ 229·8	— 47·3	+ 0·2	+ 73·9
Kvinnliga » . . »	197	661	423	426	+ 235·5	— 35·6	+ 0·7	+116·2
Statare:								
Körkarlar . . . . årslön	329	1 047	615	626	+ 218·2	— 40·2	+ 1·8	+ 90·3
Kreatursskötare . . »	375	1 158	704	718	+ 208·8	— 38·0	+ 2·0	+ 91·5
Tillfälliga daglönare:								
Manliga:								
i egen kost sommardaglön	2·97	9·37	4·74	4·75	+ 215·5	— 49·3	+ 0·2	+ 59·9
i egen kost vinterdaglön	2·19	7·20	3·67	3·70	+ 228·8	— 48·6	+ 0·8	+ 68·9
i arbetsgivarens kost sommardaglön	2·05	6·41	3·28	3·30	+ 212·7	— 48·5	+ 0·6	+ 61·0
i arbetsgivarens kost vinterdaglön	1·43	4·71	2·40	2·54	+ 229·4	— 46·1	+ 5·8	+ 77·6
Kvinnliga:								
i egen kost sommardaglön	1·77	5·62	3·23	3·24	+ 217·5	— 42·3	+ 0·3	+ 83·1
i egen kost vinterdaglön	1·34	4·30	2·51	2·54	+ 220·9	— 40·9	+ 1·2	+ 89·6
i arbetsgivarens kost sommardaglön	1·21	3·72	2·27	2·29	+ 207·4	— 38·4	+ 0·9	+ 89·3
i arbetsgivarens kost vinterdaglön	0·89	2·79	1·69	1·76	+ 213·5	— 36·9	+ 4·1	+ 97·8

olika arbetarkategorierna uppvisar dock denna uppgång rätt stora variationer, huvudsakligen beroende på att de senare årens löneförändringar icke skett fullt likformigt. Lönesänkningen har härigenom blivit starkare å ena sidan för manliga än för kvinnliga arbetare och å den andra för daglönare än för årsanställda arbetare. Beträffande manliga dagsverkare har sålunda den genomsnittliga daglönen för 1924 sjunkit under 1917 års nivå; för kvinnliga dagsverkare ävensom för manliga tjänare och statare ligga lönesatserna mellan 1917 och 1918 års medelsiffror, medan kvinnliga tjänare ännu i regel hava högre löner än år 1918.

För belysning av huru löneförhållandena faktiskt gestalta sig i olika trakter, återgivas i tab. B för fem större landsdelar genomsnittliga lönesiffror med avseende på åren 1923 och 1924, varjämte förändringarna i lönenivån under år 1924 i förhållande till närmast föregående år åskådliggöras genom procenttal.

Såsom härav framgår, är lönenivån liksom förut högst i norra Sverige, utom beträffande tjänarinnor, vilkas löner sedan gammalt här plägat vara lägst i riket. Likväl synes i denna landsdel lönesänkningen i någon mån fortsatt jämväl under år 1924. Detsamma är delvis fallet även i västra Sverige, varest lönenedgången tidigare varit jämförelsevis mindre än i Syd- och Mellansverige. Beträffande södra Sverige synes det motsatta förhållandet kunna konstateras. Här har de föregående årens lönesänkning varit starkare än annorstädes, men synes denna nu hava efterträtts av en i vissa fall ganska avsevärd lönestegring. Östra Sverige tilldrager sig uppmärksamheten särskilt därigenom, att tjänarinnelönerna där äro högst i riket.

[1] Preliminära tal.

Tab. B. Lantarbetarnas kontantlöner åren 1923 och 1924 inom olika landsdelar.

Lantarbetargrupper	Östra Sverige			Småland och öarna			Södra Sverige			Västra Sverige			Norra Sverige			Hela riket		
	Medeltal, kr.		Löneökning i %	Medeltal, kr.		Löneökning i %	Medeltal, kr.		Löneökning i %	Medeltal, kr.		Löneökning i %	Medeltal, kr.		Löneökning i %	Medeltal, kr.		Löneökning i %
	1923	1924		1923	1924		1923	1924		1923	1924		1923	1924		1923	1924	
Tjänstefolk.																		
Manliga, årslön .	540	548	1·5	542	541	[1] 0·2	566	584	3·2	555	549	[1] 1·1	691	684	[1] 1·0	**566**	**567**	0·2
Kvinnliga, » .	457	461	0·9	403	406	0·7	434	447	3·0	422	423	0·2	378	373	[1] 1·3	**423**	**426**	0·7
Statare.																		
Körkarlar, årslön	612	620	1·3	594	600	1·0	620	632	1·9	625	639	2·2	—	—	—	**615**	**626**	1·8
Kreatursskött., »	723	745	3·0	667	669	0·3	688	695	1·0	711	729	2·5	—	—	—	**704**	**718**	2·0
Daglönare.																		
Manliga:																		
i egen kost																		
sommardaglön	4·56	4·62	1·3	4·51	4·58	1·6	4·47	4·51	0·9	4·72	4·68	[1] 0·8	5·96	5·86	[1] 1·7	**4·74**	**4·75**	0·2
vinterdaglön .	3·49	3·59	2·9	3·44	3·51	2·0	3·53	3·64	3·1	3·57	3·55	[1] 0·6	4·92	4·89	[1] 0·6	**3·67**	**3·70**	0·8
i arbetsg. kost																		
sommardaglön	3·18	3·25	2·2	3·05	3·10	1·6	3·15	3·23	2·5	3·23	3·22	[1] 0·3	4·09	4·10	0·2	**3·28**	**3·30**	0·6
vinterdaglön .	2·31	2·45	6·1	2·19	2·61	19·2	2·36	2·91	23·5	2·30	2·33	1·3	3·18	3·15	[1] 0·9	**2·40**	**2·54**	5·8
Kvinnliga:																		
i egen kost																		
sommardaglön	3·07	3·12	1·6	3·08	3·13	1·6	3·02	3·04	0·7	3·42	3·40	[1] 0·6	3·59	3·51	[1] 2·2	**3·23**	**3·24**	0·3
vinterdaglön .	2·39	2·48	3·8	2·35	2·41	2·6	2·41	2·49	3·3	2·60	2·57	[1] 1·2	2·95	2·88	[1] 2·4	**2·51**	**2·54**	1·2
i arbetsg. kost																		
sommardaglön	2·28	2·32	1·8	2·07	2·12	2·4	2·18	2·24	2·8	2·35	2·38	1·3	2·44	2·37	[1] 2·9	**2·27**	**2·29**	0·9
vinterdaglön .	1·73	1·87	8·1	1·50	1·57	4·7	1·67	1·81	8·4	1·70	1·74	2·4	1·91	1·88	[1] 1·6	**1·69**	**1·76**	4·1

För de lantarbetargrupper, vilkas avlöning till stor del utgår in natura beror totalavlöningens storlek i väsentlig grad på naturaförmånernas värde. Jämväl härom upplysa primäruppgifterna, men har bearbetning av dessa från ifrågavarande synpunkt ännu ej medhunnits. Det är dock sannolikt att när detta skett, siffrorna för totalavlöningen skola visa en mera avsevärd stegring från föregående år än kontantlönerna på grund av den under 1924 inträdda starka prisförhöjningen med avseende på lantmannaprodukter.

En antydan om naturaförmånernas värde kan erhållas genom beräkning av skillnaden mellan daglön i egen och arbetsgivarens kost. År 1913 uppgick denna skillnad beträffande manliga arbetares sommardaglön till 0·92 kr. men steg under de följande åren oavbrutet t. o. m. 1920, då densamma utgjorde 2·96 kr. År 1923 hade värdesiffran sjunkit till 1·46 kr. och är för 1924 ungefär densamma eller 1·45 kr., motsvarande 50 % av värdet, när prisnivån låg som högst. För manliga arbetares vinterdaglön utgjorde differensen 1·27 kr. år 1923 och 1·16 kr. år 1924 (sänkning från 1920 53 %). Beträffande kvinnliga arbetare bliva motsvarande tal resp. 0·96 och 0·95 kr. (sänkning från 1920 50 %) för sommardaglönen samt resp. 0·82 och 0·78 kr. (sänkning från 1920 48 %) för vinterdaglönen.

[1] Lönesänkning.

Utvandringen till främmande världsdelar år 1924.

Uppgifter rörande utvandringen från Sverige till främmande världsdelar ha nu inkommit även för fjärde kvartalet 1924, varigenom en överblick kan erhållas av emigrationen i dess helhet under nämnda år.

Vad då först beträffar utvandringen under 1924 års *fjärde kvartal*, uppgick densamma till 2 056 personer mot 3 913 personer samma tid år 1923. Sammanlagt 1 916 av ifrågavarande emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av polismyndigheterna i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, 124 i Oslo, Trondhjem och Bergen samt 16 i Köpenhamn och Esbjerg. Dessutom uppgives 1 person från annat land utvandrat över svensk hamn.

Antalet i Sverige hemmahörande emigranter, som erhållit sina utvandringskontrakt godkända av polismyndigheter i förenämnda städer under såväl *fjärde kvartalet* som under *hela år 1924*, framgår av efterföljande tablå:

1924	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Bergen	Kristiansand	Köpenhamn	Esbjerg	Summa
Oktober . . .	81	114	25	443	6	51	1	—	9	1	**731**
November . .	90	113	25	601	6	30	5	—	2	—	**872**
December . .	61	57	4	302	4	21	—	—	4	—	**453**
Okt.—dec. . .	232	284	54	1 346	16	102	6	—	15	1	**2 056**
Jan.—sept. .	397	820	228	3 006	138	712	—	2	114	—	**5 417**
Hela året	**629**	**1 104**	**282**	**4 352**	**154**	**814**	**6**	**2**	**129**	**1**	**7 473**

Motsvarande totalsiffror för de närmast föregående åren framgå av följande översikt, som jämväl utvisar emigrationens fördelning å olika månader.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
1920 . . .	219	128	353	234	973	208	554	801	544	1 018	593	453	**6 078**
1921 . . .	254	531	389	531	600	285	447	447	716	463	260	139	**5 062**
1922 . . .	170	293	258	659	1 054	682	472	973	1 026	879	1 048	500	**8 014**
1923 . . .	730	1 332	2 556	3 663	1 811	2 965	3 385	2 517	2 410	2 139	1 150	624	**25 282**
1924 . . .	525	742	604	354	383	178	617	1 120	894	731	872	453	**7 473**

Såsom ovan nämnts ingå i denna statistik endast sådana emigranter, vilka vid avresan från skandinavisk hamn innehaft med vederbörande utvandraragenter upprättade utvandringskontrakt. Antalet på denna väg registrerade emigranter har under de senare åren i allmänhet hållit sig något lägre än antalet personer, som enligt prästerskapets till statistiska centralbyrån ingivna uppgifter uttagit flyttningsbetyg för utvandring till främmande världsdelar. Under år 1923 — det sista år, för vilket fullständig statistik före-

ligger — var skillnaden dock mycket obetydlig. De i polismyndigheternas rapporter medtagna utvandrarna motsvarade detta år ej mindre än 95·2 % av det genom prästerskapet redovisade antalet (97·4 % i fråga om männen och 89·4 % bland kvinnorna).[1]

Emigrationen under 1924 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	1924	1923		Sverige	Norge	Danmark	1924	1923
Stockholms stad .	287	17	3	307	791	Älvsborgs län . . .	382	10	—	392	1 472
» län . .	103	16	2	121	351	Skaraborgs län . .	197	1	2	200	519
Uppsala län . . .	45	5	—	50	165	Värmlands län .	458	66	1	525	2 434
Södermanlands län	54	2	1	57	176	Örebro län . .	203	2	—	205	985
Östergötlands län .	225	2	9	236	619	Västmanlands län .	124	2	3	129	620
Jönköpings län . .	333	1	1	335	1 176	Kopparbergs län .	534	21	2	557	2 119
Kronobergs län . .	236	4	8	248	825	Gävleborgs län . .	277	49	2	328	1 354
Kalmar län. . . .	379	—	5	384	1 688	Västernorrlands län	214	130	—	344	1 676
Gotlands län . . .	58	—	—	58	90	Jämtlands län . .	105	271	—	376	1 155
Blekinge län . . .	232	1	18	251	955	Västerbottens län .	116	111	—	227	645
Kristianstads län .	291	12	23	326	714	Norrbottens län . .	218	244	—	462	1 493
Malmöhus län . .	394	2	24	420	902	Ej angivet län . .	—	—	7	7	—
Hallands län . . .	320	1	13	334	984	Hela riket	**6 367**	**976**	**130**	**7 473**	**25 282**
Göteb. o. Boh. län .	582	6	6	594	1 374						

Härtill komma 6 i annat land hemmahörande personer, som över svensk hamn utvandrat till främmande världsdel.[2] Inalles ha sålunda på denna väg befordrats 7 479 utvandrare.

Utvandrarnas åldersfördelning framgår av nedanstående översikt:

Ålder	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	533	10·8	556	22·1	1 089	14·6
15—25 »	2 454	49·5	784	31·1	3 238	43·3
25—35 »	1 425	28·8	765	30·3	2 190	29·3
35—45 »	349	7·0	229	9·1	578	7·8
45—55 »	117	2·4	94	3·7	211	2·8
Över 55 »	74	1·5	93	3·7	167	2·2
Summa	**4 952**	**100·0**	**2 521**	**100·0**	**7 473**	**100·0**

[1] Beträffande orsakerna till differensens uppkomst hänvisas till Soc. Medd. årg. 1924, sid. 98.

[2] Denna siffra avser endast sådana utlänningar, som anträtt resan från svensk hamn och här fått sina utvandringskontrakt utfärdade. Rörande transiterande emigranter saknas för närvarande statistik.

Åldersgrupperingen i denna tablå avviker något från föregående berättelse. Ändringen har föranletts av en vid 1922 års internationella arbetskonferens antagen resolution, varuti i den internationella likformighetens intresse uttalades önskvärdheten av att speciellt åldersgränserna 15, 25 och 55 år markerades i denna statistik.[1] För möjliggörande av en jämförelse med åldersfördelningen under föregående år kan emellertid anföras följande procentuella sammanställning, där den äldre gruppindelningen bibehållits:

Ålder	Manliga utvandrare			Kvinnliga utvandrare			Samtliga utvandrare		
	1922	1923	1924	1922	1923	1924	1922	1923	1924
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Under 15 år	6·8	5·8	10·8	10·4	16·2	22·1	8·1	8·5	14·6
15—20 »	26·6	18·4	19·1	23·3	18·0	11·6	25·4	18·3	16·6
20—30 »	47·5	55·8	51·0	40·3	41·2	38·6	44·9	52·1	46·8
30—40 »	12·6	14·3	13·0	14·0	14·7	17·3	13·1	14·4	14·5
40—50 »	4·0	4·2	3·6	6·2	5·2	5·1	4·8	4·4	4·1
över 50 »	2·5	1·5	2·5	5·8	4·7	5·3	3·7	2·3	3·4
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Vad som i denna tablå främst faller i ögonen är den relativa ökningen av antalet minderåriga emigranter under sista året. Företeelsen sammanhänger säkerligen med de särbestämmelser, som i den amerikanska invandringslagen intagits till förmån för minderåriga, vilkas föräldrar tidigare blivit bofasta inom Förenta staterna. I stark motsats härtill står den stora nedgången bland kvinnorna inom åldersgruppen 15—20 år. Över huvud taget torde de förskjutningar mellan åldersklasserna, som ägt rum under här ifrågavarande år, böra ses i samband med de starka växlingar i emigrationens omfattning, som samtidigt försiggått. Dessa omkastningar ha också, såsom vanligt är, påverkat förhållandet mellan antalet manliga och kvinnliga emigranter. Då den kvinnliga utvandringen städse är mera konstant än den manliga, medförde den ökade emigrationen under 1923 en relativ minskning av kvinnosidan, som detta år blott omfattade en fjärdedel (25·5 %) av hela antalet utvandrare. Under redogörelseåret ha kvinnorna däremot uppgått till en full tredjedel (33·6 %) av emigranterna.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 9—10.

Undersökning rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige åren 1916—1924.

I utlåtande den 31 mars 1924 över fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande med förslag till lag om lösdrivares behandling m. fl. författningar framlade socialstyrelsen resultatet av en undersökning rörande manliga tvångsarbetare i Sverige år 1923[1]. Någon särskild utredning rörande kvinnliga lösdrivare förelåg däremot icke vid denna tidpunkt. Sedan styrelsen för tvångsarbetsanstalten i Landskrona ställt till socialstyrelsens förfogande ett vid anstalten sedan början av år 1916 hopsamlat material rörande de å anstalten intagna kvinnliga tvångsarbetarna, har det emellertid synts lämpligt att genom en bearbetning av detsamma vinna upplysning rörande beskaffenheten av jämväl detta klientel.[2] Utredningen omfattar sålunda samtliga kvinnliga tvångsarbetare under de senaste åtta åren å Sveriges numera enda tvångsarbetsanstalt för kvinnor. Vid utredningen har styrelsen åtnjutit ett värdefullt bistånd av anstaltsledningen, Stockholms stads fattigvårdsnämnd, underläkaren å sjukhuset Eira dr. H. Evelius samt polismyndigheterna i några större städer, framför allt i Stockholm.

I stort sett är den nu föreliggande utredningen lagd efter samma plan som den motsvarande undersökningen rörande manliga tvångsarbetare. Nya partier äro dock betingade av den specifika karaktären hos detta kvinnliga klientel, och så har utredningen kommit att omfatta jämväl redogörelse för åldern vid början av den yrkesmässiga skörlevnaden, yrkesförhållandena vid samma tidpunkt samt den yttre anledningen till att vederbörande hemfallit till sådant levnadssätt. På grund av att utredningen, som nämnts, omfattar en tidrymd av mer än åtta år, befinner sig endast en mindre del av det här redovisade klientelet numera på tvångsarbetsanstalten. Det har med hänsyn härtill ansetts önskvärt att få till stånd en komplettering av det å anstalten samlade materialet ifråga om dessa kvinnors öden efter den senaste utskrivningen från anstalten. Detta har även kunnat ske tack vare intresserad medverkan av anstaltens direktör samt polismyndigheterna i vissa större städer, och utgör sammanfattningen av de härvid vunna upplysningarna jämväl en utvidgning utöver planen för undersökningen rörande de manliga tvångsarbetarna.

---

[1] Se Soc. Medd. årg. 1924, sid. 377. — [2] Då detta material av anstaltsledningen hopsamlats för inre bruk, utan tanke på att det skulle ligga till grund för någon officiell statistisk redogörelse, kan det helt naturligt icke göra anspråk på att i alla delar vara så fullständigt och noggrant, som ur statistisk synpunkt varit önskvärt, vilket jämväl påpekas i vidkommande kapitel av redogörelsen.

I.

Undersökningsmaterialet omfattar 936 personer, utgörande samtliga de kvinnliga tvångsarbetare, som sedan ingången av år 1916 till och med första halvåret 1924 varit intagna, en eller flera gånger, å tvångsarbetsanstalten i Landskrona.[1] Det stora flertalet av dessa hava blivit ådömda tvångsarbete jämlikt lösdrivarlagen och utgöras av helyrkesprostituerade kvinnor; endast ett fåtal hava kommit till anstalten på grund av förseelse mot fattigvårdslagstiftningen.

Ålder och civilstånd m. m. De kvinnliga tvångsarbetarnas fördelning efter ålder framgår av följande tablå:

	Ålder vid senaste intagningen:										
	16—20 år	20—25 år	25—30 år	30—35 år	35—40 år	40—45 år	45—50 år	50—55 år	55—60 år	Över 60 år	Tillsammans
Antal	89	328	225	114	72	50	27	20	10	1	**936**
Procent	9·5	35·0	24·0	12·2	7·7	5·4	2·9	2·1	1·1	0·1	**100·0**
Sveriges hela kvinnliga befolkning, procent .	10·4	12·1	10·7	9·9	8·7	7·6	7·9	7·4	6·2	19·1	**100·0**

Den stora massan av de kvinnliga tvångsarbetarna eller närmare 90 % är alltså under 40 år och inemot 70 % under 30 år. Yngre än 25 år äro icke mindre än 44·5 %, äldre än 40 år däremot endast 11·6 %. Den genomsnittliga åldern utgör 28 år.

I jämförelse med den procentuella fördelningen av den svenska kvinnliga befolkningen i dess helhet befinnas bland de kvinnliga tvångsarbetarna åldersgrupperna 20—30 år vara särskilt talrikt representerade. Relativt starkast företrädda äro åldrarna 20—26 år samt därnäst 19- och 27-åringarna. Redan från 28-årsgruppen gör sig gällande en väsentlig minskning i frekvensen, som därefter starkt avtager med stigande ålder. Grupperna 50 år och däröver omfatta sålunda endast en bråkdel (c:a 10 %) av det antal, som skulle falla inom dessa åldrar, därest de kvinnliga tvångsarbetarna i avseende å ålder fördelade sig på samma sätt som den kvinnliga befolkningen i dess helhet. Även åldersklasserna 16—17 år äro relativt mindre talrikt representerade bland dessa tvångsarbetare.

Liksom de manliga tvångsarbetarna, och i ännu högre grad än dessa, rekryteras alltså jämväl de kvinnliga huvudsakligen bland de yngre åldrarna. Som nedan närmare påvisas vid undersökningen rörande det första omhänder-

[1] Sedan mars 1918, då anstalten i Norrköping nedlades, är Landskronaanstalten Sveriges enda tvångsarbetsanstalt för kvinnor. Under tiden närmast före nedläggandet av den förstnämnda anstalten var fördelningen mellan anstalterna sådan, att Landskronaanstalten omhändertog samtliga tvångsarbetare under 27 år ävensom dem, som undergingo tvångsarbete för första gången. Till någon del, nämligen ifråga om dem, som icke varit ådömda tvångsarbete efter mars 1918, är undersökningsmaterialet sålunda icke representativt, utan giver en alltför gynnsam bild av klientelet, särskilt ifråga om undergångna frihetsförluster o. d.

tagandet av de kvinnliga tvångsarbetarna, yppar sig deras asocialitet oftast mycket tidigt.

Det framgår av det ovan anförda, att avgången från tvångsarbetsklientelet börjar göra sig gällande redan i åren närmast före 30-årsåldern. Härvid spela en hel del faktorer in. För en del har tvångsarbetsbehandlingen verkat i enlighet med sitt syfte, i det att en moralisk förbättring ägt rum. Vidare torde de med stigande ålder försämrade betingelserna för utövande av yrkesmässig skörlevnad göra sitt till för att en del av detta klientel drives att på annat sätt söka skaffa sitt uppehälle. Slutligen kunna jämväl ändrade yttre förhållanden, såsom äktenskap, komma i betraktande. I ett av undersökningens senaste kapitel, vilket behandlar tvångsarbetarnas öden efter sista tvångsarbetet, lämnas vissa upplysningar även rörande avgången inom detta klientel.

Helt naturligt visar fördelningen efter civilstånd stora avvikelser från den normala, såsom framgår av följande tablå:

	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	Tillsammans %	Därav mödrar	Sveriges hela kvinnliga befolkning, %
Ogifta	412	343	67	**822**	87·8	251	40·5
Gifta	3	46	21	**70**	7·5	31	47·6
Änkor	—	5	7	**12**	1·3	10	11·6
Frånskilda	2	17	13	**32**	3·4	19	0·3
Tillhopa	**417**	**411**	**108**	**936**	**100·0**	**311**	**100·0**
Därav mödrar antal	86	178	47	**311**	·	·	·
Därav mödrar %	20·6	43·3	43·5	**33·2**	·	·	·

Liksom bland de manliga tvångsarbetarna är även bland de kvinnliga de ogiftas andel oproportionerligt hög eller mer än dubbelt så stor som inom den kvinnliga befolkningen (16 år och äldre) i dess helhet, och likaså äro de frånskilda starkt överrepresenterade. Däremot äro gifta och änkor tillfinnandes i relativt mycket ringa omfattning.

En tredjedel av samtliga hava haft barn; proportionen är bland de ogifta 30·5 % och bland de gifta eller f. d. gifta 52·6 %. Relativa antalet mödrar bland de ogifta växlar inom olika åldersklasser på följande sätt:

	Under 20 år	20—25 år	25—30 år	30—35 år	35—40 år	40—45 år	Över 45 år
Antal ogifta med barn, %	5·6	24·8	38·7	42·2	55·5	37·9	26·3

Hela antalet barn utgör 467, motsvarande 50 barn på varje hundratal av ifrågavarande tvångsarbetare. Inom de båda yngsta åldersklasserna 16 och 17 år äro dessa relativtal endast 6 resp. 29, men uppgå inom åldersklasserna 40—45 år samt 45—50 år, där barn förekomma talrikast, till 112 resp. 119.

Av tablån å föregående sida framgår, att antalet mödrar bland tvångsarbetarna är 311. Här nedan lämnas en fördelning av dessa efter barnantalet:

	Antal mödrar	Antal barn	Därav döda, %
1 barn	217	217	23·5
2 »	61	122	32·0
3 »	19	57	14·0
4 »	7	28	17·9
Flera barn	7	43	37·2
Samtliga	**311**	**467**	**25·5**

I brist på närmare upplysningar om dessa barn har förekomsten av vanart, kriminalitet m. m. bland dem icke kunnat göras till föremål för undersökning. Det synes emellertid önskvärt, att man för framtiden söker göra detta material så fullständigt som möjligt och då även i nu berörda hänseende — detta kan bland annat komma att visa sig värdefullt vid behandlingen av sterilisationsfrågan.[1]

Det erbjuder icke ringa intresse att få utrönt, i vilken omfattning de kvinnliga tvångsarbetarnas barn blivit avlade under sådan tid, då modern hängivit sig åt yrkesmässig skörlevnad — större delen av de kvinnliga tvångsarbetarna utgöres ju nämligen som nämnts av helyrkesprostituerade.[2] Uppgifter i detta hänseende rörande de sistnämnda lämnas i nedanstående sammanställning:

	Barn till mödrar i ålder			Samtliga barn	
	under 25 år	25—40 år	över 40 år	Antal	%
Hela antalet barn till prostituerade	101	238	94	**433**	100·0
Därav sannolikt avlade					
före utelivet	71	181	63	**315**	72·7
under »	29	46	14	**89**	20·6
under okänd tid i förhållande till utelivet	1	5	10	**16**	3·7
i efterföljande giftermål eller konkubinat	—	6	7	**13**	3·0

Den viktigaste uppgiften i tablån är, att 89 av dessa barn eller en femtedel äro avlade under det att modern hängivit sig åt yrkesmässig skörlevnad. De prostituerade skulle sålunda vara sterila i mindre grad än man i allmänhet torde föreställa sig — en omständighet, som synes beaktansvärd icke minst med hänsyn till gällande regler om fastställande av faderskap.

[1] Barnen torde i stor omfattning hava blivit omhändertagna genom det allmännas försorg. Uppgifter härom föreligga visserligen icke i undersökningens ursprungliga material. En kontrollundersökning, omfattande en del (cirka 40 %) av materialet, vilken verkställdes av Stockholms stads fattigvårdsnämnd, gav emellertid vid handen, att enbart genom denna myndighets åtgöranden vården av ett fyrtiotal av dessa barn blivit överflyttad från modern till annan person eller till någon institution. I åtskilliga fall har nämnden fått ingripa med mer eller mindre tillfälligt understöd åt barnet — i de flesta fall även åt modern — eller meddelat tillfällig vård i asyler och upptagningshem åt barn och mor. — [2] Den på anstalten brukliga termen för yrkesmässig skörlevnad är »uteliv», vilken benämning i det följande användes i denna bemärkelse.

Födelse- och hemort. De kvinnliga tvångsarbetarnas **födelseort** i stad eller på landsbygd samt dennas förhållande till **nuvarande hemort** framgår av följande summariska översikt:

	Tvångsarbetare		Sveriges hela kvinnliga befolkning, %
	Antal	%	
Födda i stad	*380*	*40·6*	*16·7*
Därav nu bosatta i stad	349	37·3	13·3
» » » på landet	31	3·3	3·4
Födda på landsbygden	*556*	*59·4*	*83·3*
Därav nu bosatta i stad	428	45·7	12·6
» » » på landet	128	13·7	70·7
Tillsammans	*936*	*100·0*	*100·0*
Därav nu bosatta i stad	777	83·0	25·9
» » » på landet	159	17·0	74·1

Tre femtedelar av de kvinnliga tvångsarbetarna hava sålunda sin födelseort på landsbygden. Av dessa hava emellertid mer än tre fjärdedelar (428 av 556 eller 77 %) sedermera flyttat till stad, och är denna inflyttningsprocent mer än fem gånger högre än motsvarande procenttal för hela den på svenska landsbygden födda kvinnliga befolkningen. Däremot kan man liksom ifråga om de manliga tvångsarbetarna konstatera, att utflyttningen till landsbygden av de i stad födda varit endast 40 % av den utflyttning, som genomsnittligt skulle hava ägt rum av motsvarande antal svenska kvinnor födda i stad Till följd härav är proportionen av de i stadssamhällen bosatta väsentligt högre än de i stad födda, vilken förskjutning åskådliggöres av procenttalen 83·0, resp. 40·6.

Såsom vidare framgår av ovanstående tablå, äro de i stad födda kvinnliga tvångsarbetarna relativt taget (d. v. s. i jämförelse med förhållandet bland den kvinnliga befolkningen i allmänhet) mer än tre gånger så talrikt representerade som de å landsbygden födda. Av dessa stadsfödda äro — liksom ifråga om de manliga tvångsarbetarna — de, som alltjämt äro skrivna i stad, tre gånger så talrika som de, vilka flyttat till landet. Omvänt äro de å landsbygden födda, vilka inflyttat till stad, aderton gånger så starkt företrädda som de å landsbygden födda, vilka alltjämt bo på landet. Ovanberörda förskjutning av de kvinnliga tvångsarbetarna från landsbygden till städerna medför, att övertaligheten av dessa i städerna, jämfört med landsbygden, ökats från förhållandet 3·4: 1 till 8·3: 1.

En undersökning ifråga om födelseorten, företagen länsvis med särskiljande mellan stad och landsbygd, visar liksom beträffande de manliga tvångsarbetarna, att i så gott som samtliga län den i städerna födda befolkningen är mer än dubbelt så starkt företrädd bland tvångsarbetarna som den övriga befolkningen.

Beträffande den lokala belägenheten av födelseorten framkomma jämförelsevis höga siffror för såväl städer som landsbygd i Stockholms län, städerna i Västernorrlands, Malmöhus och Blekinge län samt Stockholms stad även-

som för landsbygden i Västmanlands och Gävleborgs län. Ifråga om Stockholm och blekingestäderna har ett motsvarande förhållande kunnat uppvisas även med hänsyn till manliga tvångsarbetare. Huvudstaden intager emellertid i detta avseende icke samma dominerande ställning som ifråga om männen. Medan hälften av samtliga de i stad födda manliga tvångsarbetarna komma på Stockholm, är motsvarande andel för de kvinnliga 30 %. Liksom ifråga om de manliga tvångsarbetarna uppvisar Göteborg även beträffande de kvinnliga en anmärkningsvärt låg siffra. Överhuvudtaget äro städerna i hela västra Sverige samt Örebro och Västmanlands län i relativt få fall födelseort för de kvinnliga tvångsarbetarna; detta gäller även för landsbygden i Jönköpings, Gotlands, Hallands, Skaraborgs och Västerbottens län.

Som ovan framhållits, har omflyttningen bland de kvinnliga tvångsarbetarna varit mycket stark — detta är ju också fallet med de manliga tvångsarbetarna. Icke mindre än 513 eller 55 % hava flyttat till annat län än födelselänet (motsvarande procenttal för den kvinnliga befolkningen i allmänhet är enligt tillgängliga folkräkningssiffror 18·8), och härtill komma omflyttningar inom länet. Resultatet av denna omflyttning framgår av följande tablå:

	Tvångsarbetare		Sveriges hela kvinnliga befolkning, %
	Antal	%	
Boende inom födelselänet	414	44·2	81·2
Utflyttade till angränsande län	37	4·0	7·7
» » andra län	34	3·6	5·0
» » Stockholm, Göteborg eller Malmö	442	47·2	5·2
Födda i utlandet	5	0·6	0·9
Okänd födelseort	4	0·4	0·0
Summa	936	100·0	100·0

Man finner av denna översikt, att omflyttningen till väsentlig del föranletts av sugningen till storstäderna — denna är ifråga om de kvinnliga tvångsarbetarna t. o. m. än mera framträdande än beträffande de manliga. Av de till orter utanför födelselänet utflyttade kvinnliga tvångsarbetarna, tillhopa 513, hava icke mindre än 442 eller 86·2 % hamnat i Stockholm, Göteborg och Malmö, utgörande 47·2 % av hela det redovisade antalet; motsvarande andel av den kvinnliga befolkningen i dess helhet uppgick till endast 5·2 %. Inflyttningen till storstäderna av dessa tvångsarbetare är sålunda mer än nio gånger starkare än den normala. Nu berörda tendens kommer klarast till synes, om man bortser från dem, som äro födda i Stockholms stad, Malmöhus och Göteborgs och Bohus län. Inflyttningen till storstäderna är ifråga om de övriga mer än elva gånger starkare än den normala.

På grund av den starka inflyttningen till storstäderna utgör Stockholm hemort för ett mycket stort antal kvinnliga tvångsarbetare, nämligen 437 eller 46·7 %, en siffra som ändock sannolikt är för låg med hänsyn till den bristfälliga redovisningen ifråga om hemort. Därnäst komma städerna i Malmöhus län samt Göteborg, den sistnämnda staden med relativt svagare

frekvens — i förhållande till folkmängden är nämligen antalet kvinnliga tvångsarbetare med hemort därstädes en tredjedel lägre än i Malmö (jämte övriga städer i Malmöhus län) och mindre än hälften av motsvarande siffra för Stockholm. I relativt stort antal hava dessa kvinnor vidare sin hemort å landsbygden omkring storstäderna samt i Gävleborgs och Västernorrlands län. Däremot är ingen skriven i någon av städerna i Gotlands, Västmanlands, Jämtlands samt de två nordligaste länen. — Ifråga om bärvidden av jämförelser i nu berörda hänseende mellan olika delar av landet må hänvisas till vad härom anförts i undersökningen rörande manliga tvångsarbetare.

Föräldra- och uppväxtförhållanden. *Börd utom äktenskapet* är för handen i 142 fall eller 15·2 % av samtliga. Därest proportionen av de utom äktenskapet födda hade fullständigt motsvarat fördelningen inom den kvinnliga befolkningen i dess helhet, skulle procenttalet utgjort 13·0 %. Den här föreliggande avvikelsen är emellertid alltför ringa i jämförelse med medelfelet hos procenttalet självt för att kunna lämna stöd för uppfattningen, att den ogynnsamma miljöfaktorn utomäktenskaplig börd utgör ett verksamt moment vid rekryteringen av prostitutionen.

Följande tablå, som endast avser de inom äktenskapet födda, belyser föräldrarnas sociala ställning, i det den uppdelar tvångsarbetarna efter *faderns yrke:*

	Antal	%		Antal	%
Hemmansägare o. d.	109	13·8	Tjänstemän i högre	24	3·0
Jordbruksarbetare	46	5·8	allm. tjänst lägre	25	3·1
Fiskare	4	0·5	Tjänstemän i enskild tjänst	8	1·0
Hantverkare o. d.	80	10·1	Kommunalarbetare	11	1·4
Verkmästare, förmän o. d.	38	4·8	Utövare av fria yrken	3	0·4
Industriarbetare	250	31·6	Diverse yrken	14 [1]	1·8
»Arbetare»	54	6·8	Okänt yrke	18	2·3
»Grovarbetare»	22	2·8	Tillhopa	792	100·0
Handlande	23	2·9	Därav:		
Sjökaptener, skeppare	11	1·4	Självst. företagare (inkl. lantbr.)	216	27·3
Sjömän	5	0·6	Tjänstemän (inkl. förmän)	106	13·4
Hamnarbetare	13	1·6	Arbetare	435	54·9
Andra handels- och transportarbetare	34	4·3	Övriga	35	4·4

Uppgifterna om faderns yrkesbeteckning torde nog i en del fall vara ganska osäkra — man jämföre t. ex. frekvensen av lägre och högre tjänstemän i allmän tjänst — varför en viss försiktighet är att tillråda vid användande av ovanstående grupperings resultat. Otvivelaktigt äro dock grupperna hemmansägare o. d. samt jordbruksarbetare i förhållande till dessa gruppers allmänna storlek mycket svagt företrädda, vilket ju också kunde förutses

[1] Därav 4 nattvakter, 1 portvakt, 1 ridlärare, 4 skrot- och lumpsamlare, 1 skjutbaneägare, 1 tidningskolportör, 1 husägare (med stort stenhus i Stockholm) samt 1 predikant, tillika gårdsägare.

med hänsyn till vad ovan påvisats, nämligen att frekvensen av de på landsbygden födda kvinnliga tvångsarbetarna är jämförelsevis mycket svag. Relativt litet antal uppvisa jämväl grupperna sjömän — ifråga om vilka dock den låga giftermålsfrekvensen bör beaktas — lägre tjänstemän i allmän tjänst samt vissa industriarbetarkategorier.

Det väsentliga resultatet av yrkessammanställningen torde få anses vara, att de prostituerade icke huvudsakligen rekryteras från någon bestämd samhällsklass, utan att de snarare utgöra en bottensats, som utfälles från samhället i dess helhet.

Rörande *föräldrahemmets beskaffenhet* stå vissa upplysningar att hämta ur följande översikt, vilken avser de inom äktenskapet födda:

	Antal	%
Hemmet dåligt till följd av föräldrarnas alkoholism	16	2·0
» » » » » kriminalitet eller lösdriveri	5	0·6
» » » » » andra orsaker	19	2·4
Någon av eller båda föräldrarna tidigt döda eller avvikna	210	26·5
Hemmet mycket fattigt	38	4·8
Hemmet ej karakteriserat såsom dåligt eller mycket fattigt	84	10·6
Tillräckliga uppgifter om hemmet saknas	420	53·1
Samtliga tvångsarbetare, födda inom äktenskapet	**792**	**100·0**

Antalet direkt dåliga hem är synnerligen ringa — även i jämförelse med motsvarande siffror rörande det manliga klientelet. I detta avseende är emellertid det föreliggande materialet mycket svagt, och de låga siffrorna få därför icke anses betyda, att alkoholism, kriminalitet m. m. hos föräldrarna skulle vara utan väsentlig betydelse vid en kvinnas utveckling till prostituerad.

Uppgifterna om föräldrarnas tidiga död eller avvikande få däremot anses i stort sett vara tillförlitliga. Upplysningen, att mer än en fjärdedel av samtliga tidigt förlorat en eller båda föräldrarna erbjuder därför stort intresse, särskilt med hänsyn till att de prostituerade i regel mycket tidigt hängiva sig åt sitt dåliga levnadssätt. — I ej fullt 5 % av fallen har föräldrahemmet betecknats såsom mycket fattigt. Om också denna siffra torde behöva ganska kraftigt korrigeras, är det anmärkningsvärt, att även resultatet av undersökningen rörande manliga tvångsarbetare gick i den riktningen att icke tillerkänna enbart stor fattigdom i föräldrahemmet någon väsentlig betydelse för barnens hemfallande åt lösdriveri.

Beträffande de utom äktenskapet födda visar det sig, att jämt hälften eller 71 uppfostrats hos modern, 32 eller 22·5 % hos andra släktingar (särskilt morföräldrar), 33 eller 23·3 % varit utackorderade hos andra personer och 6 eller 4·2 % omhändertagits å fattiggård o. d. Med inräknande av samtliga fattiggårdsfallen utgöra de mycket fattiga eller dåliga uppväxthemmen för dessa tillhopa 28 eller 19·7 % av samtliga.

De tillgängliga uppgifterna rörande de kvinnliga tvångsarbetarnas miljöförhållanden äro, som nämnts, i många fall otillförlitliga och ofullständiga. I ännu högre grad gäller detta om de tillgängliga uppgifterna om tvångsarbetarnas förhållanden i avseende å ärftlig belastning. Det föreliggande materialet torde emellertid helt visst med fördel kunna göras till föremål för genealogiska undersökningar från ärftlighetssynpunkt. Tillsvidare kunna emellertid endast följande preliminära siffror lämnas: endera av eller båda föräldrarna äro alkoholister i 18 fall, kriminella eller lösdrivare i 16 fall och sinnessjuka i 6 fall; alkoholism e. d. förefinnes hos syskon i 90 fall, medan uppgifter i berörda hänseenden saknas i 806 fall. Dessa uppgifter om alkoholism, kriminalitet eller sinnessjukdom o. d. bland föräldrarna torde, som nämnts, vara så gott som värdelösa på grund av undersökningsmaterialets bräcklighet på denna punkt. Något bättre äro motsvarande uppgifter ifråga om syskon.

Andlig undermålighet samt alkoholism och könssjukdomar. De kvinnliga tvångsarbetarna — liksom de manliga — äro i mycket stort antal att beteckna såsom *andligt undermåliga*. Icke mindre än 349 eller 37·3 % hava nämligen konstaterats vara imbecilla (eller åtminstone debila, d. v. s. andligen svagt utvecklade) eller på annat sätt psykiskt abnorma, hysteriska o. d. Denna i och för sig höga siffra ger en antydan om den nedärvda dispositionens betydelse för uppkomsten av lösdriveri bland kvinnorna. Av samma skäl som anfördes vid utredningen rörande manliga tvångsarbetare torde vidare detta antal böra betraktas såsom alltför lågt; bristfällig andlig utrustning lärer sålunda vara för handen i långt större utsträckning än vad ovan anförda siffra giver vid handen.

De kvinnliga tvångsarbetarna äro även i mycket stor omfattning *hemfallna åt alkoholmissbruk*, såsom följande tablå utvisar:

		Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans
Samtliga tvångsarbetare		417	411	108	**936**
Därav i hög grad hemfallna åt alkoholmissbruk	antal	259	290	88	**637**
	procent	62·1	70·6	81·5	**68·1**

Det är en gammal erfarenhet, att yrkesmässig skörlevnad och alkoholmissbruk gå hand i hand. I regel är väl skörlevnaden det primära, alkoholmissbruket det sekundära; den under utelivet förvärvade begivenheten på alkohol får emellertid så småningom en alltmer självständig betydelse för individens livsföring, och snart nog utgör densamma i många fall det kanske svåraste hindret för individens upprättande.

Förekomsten av könssjukdom hos de kvinnliga tvångsarbetarna vid intagningen å anstalten framgår av följande tablå:

Tvångsarbetare behäftade med:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	%
både syfilis och gonorré	120	180	25	325	34·7
endast syfilis	130	119	24	273	29·2
endast gonorré	95	41	14	150	16·0
varken syfilis eller gonorré	39	31	17	87	9·3
Uppgifter saknas	33	40	28	101	10·8
Summa	417	411	108	936	100·0

Endast en del av syfilisfallen torde hava företett symtom å sjukdomen. Även om man tar hänsyn till, att ingalunda alla syfilisfallen befinna sig i smittosamt tillstånd — särskilt inom de äldre åldersgrupperna torde man icke behöva räkna med någon större smittofarlighet hos dessa fall — erinrar tablån om en väsentlig och för lagstiftaren synnerligen beaktansvärd omständighet ifråga om de prostituerade, nämligen den att de utgöra det förnämsta hindret för samhället att komma till rätta med könssjukdomarna. Tvångsarbetsvistelsen erbjuder ett utmärkt tillfälle till behandling av de smittade, såvitt icke tiden är för knappt utmätt, och numera har också en ordnad könssjukdomsbehandling kommit till stånd å anstalten i Landskrona. Den på förhand utmätta tvångsarbetstiden föranleder emellertid, att i åtskilliga fall behandlingen icke hinner bliva avslutad, innan vederbörande lämna anstalten, och erfarenheten har visat, att de sedan mycket illa sköta sin behandling; endast ett obetydligt fåtal följer ordentligt läkarens föreskrifter vid utskrivningen.[1]

[1] Under utarbetandet av förevarande utredning har det varit i ögonen fallande, att myndigheternas maktmedel vid bekämpandet av könssjukdomarna även i övrigt äro otillräckliga. Följande exempel torde vara belysande härför. En ung kvinna börjar hängiva sig åt yrkesmässig skörlevnad. Sedan hon under någon tid blivit iakttagen utestrykande nattetid i sådant syfte, blir hon inställd för vederbörande polismyndighet. Även om det än så klart framgår, att förutsättningar föreligga för tillämpningen av lösdrivarlagen, pläga myndigheterna härvid dock i kanske de flesta fall åtnöja sig med enskilda varningar och låta nåd gå före rätt, i förhoppning att kvinnan även utan ingripande enligt lagen skall kunna låta sig rätta. Man har sålunda i tillämpningen sökt i viss mån råda bot för att lösdrivarlagens förebyggande åtgärder äro så svagt utbildade. Denna humanisering av lösdrivarvården medför emellertid den olägenheten, att myndigheterna i ett sådant fall som detta stå helt maktlösa ifråga om att få utrönt, huruvida kvinnan är smittofarlig. Och då just noviserna genomsnittligt äro de smittofarligaste, under det att kundkretsen i regel torde förutsätta motsatsen — ofta veta för övrigt kvinnorna icke själva, att de äro smittade — är denna maktlöshet dubbelt beklaglig. Att, då presumtion föreligger för smittofarlighet hos en kvinna, i ett dylikt predikament tillerkänna polisen befogenhet att låta föranstalta om undersökning synes vara en naturlig åtgärd, därest man anser bekämpande av könssjukdomarnas utbredning vara en viktig uppgift för statsmakterna och vill inrätta sig efter de faktiska förhållandena. Detta lärer icke behöva innebära ett förtäckt återgående till reglementeringen, såsom man på sina håll torde kunna befara. Förevarande bristfällighet skulle nämligen kunna fyllas t. ex. sålunda, att vederbörande myndighet utrustas med befogenhet att i ett fall sådant som det antydda förständiga kvinnan att, vid påföljds ansvar, inom viss kort tid förete intyg från klinik, könsläkare e. d. om antingen frihet från smitta eller påbörjad behandling för sjukdomen; i sistnämnda fall bör behandlingens avbrytande från kvinnans sida i förening med fortsatt skörlevnad tydligen föranleda oförtövat ingripande från myndighetens sida.

Under utredningens fortgång har en annan anmärkningsvärd omständighet iakttagits, som hämmar en fullt genomförd tillämpning av lagen mot utbredning av könssjukdomar. Då en person, som lider av könssjukdom, anlitar klinik för vård härav, behöver han icke på något sätt styrka sin identitet. Denna lucka i bestämmelserna utnyttjas icke sällan av de prostituerade; de uppgiva ett fingerat namn, och då de, som ofta sker, avbryta behandlingen, innan densamma är avslutad, kunna de icke återfinnas trots efterforskningar.

Kriminalitet bland tvångsarbetarna. Till belysande av sambandet mellan lösdriveri och brottslighet hava de kvinnliga tvångsarbetarna till en början uppdelats på sätt följande tablå utvisar:

Antal personer, som före sista tvångsarbetet undergått:	Ålder vid senaste intagningen: Under 20 år	20—25 år	25—30 år	30—35 år	35—40 år	40—45 år	45—50 år	Över 50 år	Tillsammans Antal	%
varken tvångsarbete eller frihetsstraff	65	155	56	30	11	9	1	8	**335**	35·8
tvångsarbete, men ej frihetsstraff	18	121	102	46	35	20	18	11	**371**	39·6
frihetsstraff, men ej tvångsarbete	3	23	18	7	2	1	—	—	**54**	5·8
såväl tvångsarbete som frihetsstraff	3	29	49	31	24	20	8	12	**176**	18·8
Summa	**89**	**328**	**225**	**114**	**72**	**50**	**27**	**31**	**936**	**100·0**

Av de kvinnliga tvångsarbetarna hava sålunda 335 eller 35·8 % icke förut undergått tvångsarbete och icke någon gång varit ådömda frihetsstraff. Omkring två tredjedelar (65·5 %) av dessa voro vid intagningen å Landskronaanstalten under 25 år. Även om sålunda denna grupp till mycket stor del utgöres av unga personer, är det dock icke alldeles ovanligt, att en kvinnlig lösdrivare först efter uppnådda 35 års ålder blir ådömd tvångsarbete för första gången. Beträffande 29 eller 8·7 % av gruppen har detta varit fallet. Dessa 29 tvångsarbetare motsvara icke mindre än 16·1 % av hela antalet tvångsarbetare, tillhörande åldersklasserna 35 år och äldre. Det synes vara av intresse att dröja något vid denna lilla grupp, vilken dock måste betraktas som den i bestraffningshänseende mera godartade delen av förevarande klientel, och se till, huru den är sammansatt.

Det visar sig då, att densamma består av följande slags individer: 5 bettlerskor, varav 3 psykiskt abnorma, 4 fattighjon (2 abnorma), 10 alkoholister (5 abnorma och 2 tjuvaktiga), 2 vanetjuvar (1 abnorm), 2 s. k. berglärkor (1 tjuvaktig), 2 kopplerskor (1 abnorm), 1 abnorm vagabond, 1 abnorm langerska, 1 äventyrlig, mångårig prostituerad samt 1 abnorm spåkvinna. Sammanlagt hava sålunda 5 visat sig vara tjuvaktiga och icke färre än 15 eller halva antalet företett tydliga tecken på psykisk abnormitet. Härtill må erinras, att på grund av de förhållanden, under vilka denna undersökning verkställts, förefintlig abnormitet i många fall icke torde hava kommit till synes, varför uppgifterna härom äro att betrakta såsom alltför låga.

Hela gruppen av ostraffade, åtminstone hittills ännu icke recidiverande tvångsarbetare, omfattar som nämnts 335 individer och fördelar sig på följande sätt å de olika psykologiska typer, i vilka hela klientelet låter sig uppdela:

Ostraffade, som endast en gång undergått tvångsarbete:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	Tillsammans %
Demimonder	32	8	1	41	12·2
Gatflickor	108	42	4	154	46·0
Ligistflickor	24	1	—	25	7·5
Soutenörsflickor	23	9	—	32	9·5
Berglärkor	21	11	—	32	9·5
Bettlerskor	—	8	8	16	4·8
Psykiskt höggradigt abnorma	2	11	1	14	4·2
Vanetjuvar, utpresserskor m. fl.	10	4	1	15	4·5
Kopplerskor	—	2	2	4	1·2
Langerskor	—	1	1	2	0·6
Tillhopa	220	97	18	335	100·0

Till *demimondgruppen* hava hänförts sådana yrkesmässigt skörlevande kvinnor, som utmärka sig för en viss polityr av levnadsvett, mera luxuösa vanor, elegant klädsel o. d. samt hava en kundkrets, som i allmänhet tillhör ekonomiskt mera välsituerade samhällslager. *Gatflickorna* utgöra ett mellanskikt av de skörlevande kvinnorna och utmärka sig varken genom någon särskild lyx eller genom något framträdande yttre förfall. Till dessa båda grupper höra undergrupperna hålldamer, dansflickor och boulevardflickor. Såsom *ligistflickor* hava karakteriserats de tidigt vanartiga kvinnliga lösdrivare, vilka utmärka sig för ett fräckt och slynaktigt uppträdande. *Soutenörsflickorna* leva tillsammans med och underhålla genom sin skörlevnad män, vilka uppträda såsom deras beskyddare. De s. k. *berglärkorna* utgöras av sådana yrkesmässigt skörlevande kvinnor, som äro djupt förfallna och uppehålla sig i en låg miljö. Denna grupp utgör bottensatsen inom detta klientel. Till gruppen *bettlerskor* hava hänförts dels olika slags tiggerskor och dels fattighjon. Inom gruppen *psykiskt höggradigt abnorma* hava sammanförts sådana sedeslöst levande kvinnor, vilka förete i mera påfallande grad brister i fråga om sin andliga konstruktion eller mera framträdande abnormitet i ena eller andra hänseendet (infantilism, sinnessjukdom, homosexualitet, nymfomani m. m.). Som *vanetjuvar* etc. hava betecknats sådana kvinnliga lösdrivare, som utmärka sig för starka kriminella tendenser. I gruppen *kopplerskor* hava sammanförts kvinnor, som förskaffa sig inkomst genom att uthyra rum till sedeslösa kvinnor eller som av en eller annan anledning locka unga kvinnor in på sedeslöshetens väg. Gruppen *langerskor* utgöres av dem, som på ett mera aktivt sätt tagit befattning med olaglig tillverkning och försäljning av spritdrycker; i regel äro dessa även skörlevande.

Beträffande denna uppdelning må här framhållas, att de största grupperna, demimonder och gatflickor, omfatta icke så få fall, rörande vilka de tillgängliga upplysningarna dessvärre äro alltför knapphändiga för att tillräckligt karakterisera vederbörande; säkerligen skulle eljest åtskilliga av dem rätteligen bort hänföras till kopplerskor, langerskor m. fl. mera svårartade grupptyper. Härav följer, att förstnämnda grupper omfatta ett alltför stort antal personer, särskilt i de yngsta åldersklasserna. Att i denna sammanställning av ostraffade s. k. »förstagångare» kategorierna berglärkor och vanetjuvar etc. väsentligen förekomma inom den yngsta åldersklassen beror givetvis därpå, att dessa i regel återfalla, resp. bliva överbevisade om brott och sålunda försvinna från denna grupp. Det relativt ringa antalet starkt abnorma inom den yngsta åldersklassen torde sammanhänga med bristfällig diagnosticering; sannolikt har inom denna åldersgrupp på grund härav endast en bråkdel av verkliga antalet starkt abnorma kommit att få sin riktiga beteckning.

Till närmare belysning av sammansättningen av de relativt mindre svårartade grupperna demimonder, gatflickor samt bettlerskor må följande anföras:

Demimonder: 5 psykiskt abnorma (ehuru icke i så framträdande grad, att de kunnat hänföras till huvudgruppen psykiskt höggradigt abnorma), 11 alkoholister (av vilka en tillika tjuvaktig) och 3 tjuvaktiga.

Gatflickor: Under 25 år: 13 abnorma, 61 alkoholister och 4 tjuvaktiga.

25—40 år: 13 abnorma (av vilka en tillika är alkoholist och en tjuvaktig), 17 alkoholister (av vilka en tillika är tjuvaktig), 2 tjuvaktiga, 1 34-årig kvinna, som levat sedeslöst 16 år, vars mor var prostituerad och vars man är kriminell, samt 1 förfallen kvinna, på gränsen till berglärketypen.

Över 40 år: 2 alkoholister och 1 abnorm, vars båda systrar äro prostituerade.

Bettlerskor: 6 dömda enligt fattigvårdslagen (av vilka 2 psykiskt abnorma) och 7 abnorma (av vilka en tillika är alkoholist).

De ifrågavarande 335 kvinnliga tvångsarbetarna äro i följande tablå uppdelade ur andra synpunkter:

Ostraffade, som endast en gång undergått tvångsarbete:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans antal	Tillsammans %
Imbecilla eller eljest abnorma	34	31	11	**76**	22·7
Kriminella	27	12	1	**40**	11·9
Alkoholister	99	36	3	**138**	41·2
Övriga	60	18	3	**81**	24·2
Tillhopa	**220**	**97**	**18**	**335**	**100·0**

Även beträffande denna gruppering gäller, att i själva verket — på grund av uppgifternas bristfällighet — alltför få fall blivit hänförda till kategorierna imbecilla, kriminella och alkoholister. Den bild tablån lämnar av förevarande klientel, vilket med hänsyn till tidigare ingripanden från samhällets sida kan betecknas såsom novisklassen bland de kvinnliga tvångsarbetarna, är emellertid tydlig nog för att karakterisera de kvinnliga tvångsarbetarna såsom i stort sett asociala, även om man bortser från deras särskilda kännetecken, arbetsovillighet i förening med yrkesmässig skörlevnad. Såsom tablån angiver, utgöras nämligen mer än 75 % av imbecilla eller eljest psykiskt abnorma, kriminella och alkoholister, och dock måste som nämnts denna siffra anses vara för låg.

Av tablån å sid. 113 framgår, att 371 eller 39·6 % av samtliga kvinnliga tvångsarbetare undergått tvångsarbete mer än en gång, men däremot icke varit (i Sverige) ådömda frihetsstraff för brott. Huru dessa fördela sig efter återfallsfrekvens och ålder synes av följande tabell:

Antal intagningar	Under 20 år	20—25 år	25—30 år	30—35 år	35—40 år	Över 40 år	Tillsammans antal	Tillsammans %
2 gånger	16	58	30	12	6	2	**124**	33·4
3 »	1	34	19	10	4	3	**71**	19·1
4 »	1	24	23	13	3	3	**67**	18·1
5 »	—	4	13	5	2	7	**31**	8·4
6 »	—	1	8	1	1	2	**13**	3·5
7 »	—	—	7	5	4	3	**19**	5·1
8 »	—	—	2	—	3	4	**9**	2·4
9 »	—	—	—	—	4	3	**7**	1·9
10 o. fl. gånger	—	—	—	—	8	22	**30**	8·1
Summa	**18**	**121**	**102**	**46**	**85**	**49**	**371**	**100·0**
Intagningar i genomsnitt .	2	3	4	4	7	9	4	—

Man finner härav bland annat, att de ostraffade, recidiverande tvångsarbetarna i åldern 25—30 år hava hunnit med att undergå tvångsarbete i genomsnitt 4 gånger och i åldern 35—40 år 7 gånger. För 40—50-åringarna är motsvarande antal 8 och för 50—60-årsgruppen 13 gånger. En kvinna i vårt land av tvångsarbetartyp, som ihållande hängiver sig åt asocialt liv på sådant sätt, att väl lösdrivarlagen, men däremot icke strafflagen är på henne tillämplig, blir sålunda, om hon uppnår 50 års ålder, under sitt liv i regel omhändertagen å tvångsarbetsanstalt ett tiotal gånger. Denna siffra, som gäller de ostraffade av den oförbätterliga typen, synes giva ett starkt stöd för yrkandena på en omläggning av samhällets åtgärder mot de notoriskt asociala individerna.

Av tablån framgår, att en del tvångsarbetare hava avsevärt starkare återfallsfrekvens än den genomsnittliga inom vederbörande åldersklass. Här nedan lämnas en summarisk skildring av ett antal av de starkast recidiverande inom resp. åldersklasser.

Under 20 år vid senaste intagningen.

A. f. 1899, fabriksarbeterska; dotter till en polisman i en sydsvensk stad, började gå ute vid 17 års ålder, blev nedsmittad (gonorré), tvångsarbete vid samma ålder, återkom två gånger till anstalten, ådömdes där temporär förlust av arbetspremier »för osedligt företag», utskrevs från anstalten sommaren 1920 och har sedan dess ej blivit ådömd tv/a.[1] Enligt en uppgift skall hon vara gift i Norge med en ordentlig man och sköta sig samt hava det ganska bra ställt. — Tillhörde närmast kategorien »enklare dansflickor»; var trots sin ungdom i anmärkningsvärt hög grad hemfallen åt alkoholmissbruk.

B. f. 1900, fadern dog 1901; åren 1913—15 fabriksarbeterska, 1915 plats å kafé i Stockholm och började uteliv »lockad av kamrater», idkade sedan sådant liv i Malmö och andra sydsvenska städer, bl. a. hemstaden, ådrog sig könssjukdom (gon.); ådömdes tv/a. 1:a g. i början av 1918, frigavs i maj 1921 efter avtjänat tv/a. för 4:de gången och hade då undergått tv/a. sammanlagt 2 år 3 mån. Fortsätter utelivet i Stockholm; i hög grad hemfallen åt dryckenskap, försmår ej denaturerad sprit; starkt erotisk läggning.

20—25 år vid senaste intagningen.

K. f. 1902, fadern torpare, har tre bröder och två systrar, alla kvar i föräldrahemmet; lämnade hemmet vid 17 års ålder och fick anställning å kafé, haft en hel del uppasserskeplatser; blev enligt

[1] Tv/a. = tvångsarbete.

uppgift smittad (gon. och lues) av sin fästman; lockades, då hon tillfälligtvis var utan anställning, av en kvinna till uteliv, nedsmittades (gon. och lues); ådömdes tv/a. 1:a g. sommaren 1920 och undergår numera (hösten 1924) femte resan tv/a., vilket upphör sommaren 1925; hon har då undergått tv/a. sammanlagt 4 år 2 mån., d. v. s. av den tid, som förflutit, sedan hon första gången ådömdes tv/a., har hon varit i frihet endast under 20 %. K. vårdades under någon tid på Hildero, Landskronaanstaltens jordbrukskoloni, där de mera godartade omhändertagas, men måste emellertid inom kort återsändas till huvudanstalten, enär hon hotade att rymma. Säges hava mycket fördelaktigt utseende, dock med något hårt över sig. Är i hög grad hemfallen åt dryckenskap; tillhör typen finare hålldam.

L. f. 1898, fadern statare, modern dog 1901; rymde från hemmet vid 13 års ålder till Stockholm, fick tjänarinneplats i Stockholms omgivning och stannade där i 3 år; sedan restaurangplats och anställning å cigarrfabrik, där hon träffade en kvinna, som lockade henne till uteliv, hon var då 17 år och har sedan dess ej haft någon anställning; ådrog sig gon. och lues; ådömdes tv/a. 1:a g. sommaren 1916 och därefter ytterligare fyra ggr; frigavs sista gången sommaren 1922; undergått disciplinstraff tvenne ggr för kiv och oljud. Då hon andra gången undergått tv/a., sade hon sig så gärna vilja taga någon anställning, men »festade och låg så länge om morgnarna, att ingenting blev av». Undergick år 1923 6 månaders straffarbete för första resan stöld. Fortsätter utelivet fortfarande (slutet av år 1924). Är i hög grad hemfallen åt dryckenskap. Ligisttyp.

B. f. 1892, fadern järnvägsarbetare, dog 1893, modern sammanbor med en arbetare, med vilken hon har 8 barn; 4 syskon, alla skötsamma. Intogs tidigt å räddningshemmet E., men rymde därifrån till Stockholm och började gå ute; nedsmittades (lues) och återsändes till E. Därefter uppasserska å kafé och båtar några månader; byråskrevs 1908 och ådömdes tv/a. 1:a g. samma år, vid 16 års ålder; undergick 1917 sjätte och sista resan tv/a., ådömdes 1914 böter för snatteri. Ansågs å anstalten vara besvärlig och oförbätterlig, ville icke antaga arbete, som anskaffades genom Skyddsvärnet; visat homosexuella tendenser; kundtjuv. Har efter senaste tvångsarbete undergått straffarbete för första resan stöld. B. har ingått äktenskap, vilket emellertid är under upplösning (slutet av år 1924); idkar alltjämt uteliv i Göteborg.

25—30 år vid senaste intagningen.

T. f. 1897 utom äktenskapet, fadern murare, modern prostituerad (endast 15 år, då T. föddes). Omhändertogs av fattigvården vid 2 års ålder och utackorderades till lantbrukarhem, där hon stannade till 14 års ålder. Sammanbodde med en murare och fick barn med honom. Tog plats som städerska å hotell, sedermera i kök å restaurang i Köpenhamn, där hon träffade sin mor. Började gå ute, lockad av kamrater, och har ej sedan dess haft arbete. Lues och gon. Tv/a. hösten 1917; vid tidens slut skulle hon få komma till Frälsningsarméns hem i Malmö, men vägrade, återföll och ådömdes ånyo tv/a. Vid avgången från anstalten kom hon till ett räddningshem, men rymde därifrån efter några dagar. Har tillhopa undergått tv/a. 7 ggr under sammanlagt 4 år 1 mån., därunder ådömd disciplinstraff för »osedligt företag» samt för ordningens störande; är fortfarande (slutet av år 1924) intagen å anstalten. Är i hög grad hemfallen åt alkoholmissbruk samt synnerligen starkt erotiskt betonad. Ligistflicka.

K. f. 1896 utom äktenskapet, fadern kusk, modern sömmerska; i hemmet till 12 år, därefter 3 år utackorderad genom pastor Hedberg. Anställning på olika fabriker i Stockholm, lockades till uteliv av prostituerade, upphörde att arbeta och blev 1914 själv byråskriven; fick barn. Ådrog sig lues och ådömdes tv/a. två ggr 1915 och en gång 1916; vid den sista utskrivningen förpassades hon till en prästman på landet, som anskaffat henne plats; från denna rymde hon efter tre dagar. Fick 1917 åter ett barn, som dog efter 6 mån. Åren 1917—21 fyra ggr tv/a., senaste gången frigiven 4 mån. före den ådömda tidens utgång jämlikt 7 § i lösdrivarlagen (oförmögen till arbete); dömdes emellertid 1923 för åttonde gången till tv/a och befinner sig fortfarande (slutet av år 1924) å anstalten. Starkt begiven på rusdrycker har hon vid varje frigivning hastigt återfallit till uteliv. Berglärketyp.

30—35 år vid senaste intagningen.

K. f. 1889, fadern arbetare; 3 bröder och 4 systrar, av vilka senare en undergått tv/a. å Landskrona samt begått självmord. Stannade i hemmet till 20 års ålder, blev så fabriksarbeterska, hotellstäderska,

hembiträde; kom till Stockholm 1911 och hade anställningar å restauranger. Byråskrevs 1912 och ådömdes 1913 1:a g. tv/a.; undergick 1921 sjunde resan tv/a.; har å anstalten tilldelats disciplinstraff för delaktighet i stöld, arbetsvägran och disciplinvidrigt uppträdande. Säger sig icke kunna uppgiva någon anledning, varför hon börjat med uteliv; överhuvud rätt underlig. Har starkt missbrukat rusdrycker; då hon vid 30 års ålder sjätte gången kom till anstalten, kunde hon icke skriva sitt namn på grund av darrhänthet. Tjuvaktig.

35—40 år vid senaste intagningen.

O. f. 1883 utom äktenskapet, fadern okänd, tysk; uppfostrad hos en gift moster i ganska goda omständigheter, hemmet upplöstes emellertid, då O. var 15 år, och hon kom då i borstbinderilära, därefter olika platser i fabriker, som affärsbiträde samt tjänarinna på landet och i Stockholm. Ådömdes 18-årig bötesstraff för snatteri; började uteliv först vid 25 års ålder, därtill lockad av äldre lösaktiga kvinnor, som förespeglade henne nöjen och lätt förtjänst; ådrog sig samma år lues; ådömdes tv/a. 1909 samt vart och ett av åren 1911—17; blev sistnämnda år bekant med en ordentlig man, renhållningsarbetare, sedan bryggeriarbetare, vilken ville gifta sig med henne (lysning kom till stånd), och med vilken hon sammanflyttade. Efter några år kom denne på sjukhus, och därunder började O., som betecknas såsom i hög grad begiven på rusdrycker, att ohejdat hängiva sig åt dryckenskap och blev i början av 1921 för 9:de gången ådömd tv/a. Mannen ville flytta till landet, när hon blev fri, för att rädda henne från de dåliga sällskapen i Stockholm. På anstalten föreföll O. då »stilla, snäll och eftertänksam och ingav förhoppning om förbättring, tyckte 'det var hemskt', att hon kunnat fortsätta med detta usla liv så länge». Hon har emellertid återkommit till anstalten ännu tvenne gånger och sålunda undergått tv/a. sammanlagt 11 ggr. Även efter senaste frigivningen, vilken skedde sommaren 1924, har hon återfallit till uteliv. Berglärketyp, tjuvaktig.

I. f. 1885, fadern smed, dog, då I. var 6 år, 2 bröder, båda anställda vid järnväg. Lämnade hemmet vid 15 års ålder, hade anställning som barnjungfru, ångbåtsstäderska och uppasserska. Fick vid 20 års ålder ett barn; ingen hjälp av fadern, bodde hos modern ett år och lämnade sonen hos henne. Tog ånyo plats som uppasserska, tidvis även i cigarraffär, började så uteliv, enligt egen, föga sannolik uppgift för att kunna försörja barnet; ådrog sig gon., blev byråskriven och vid en turné till Lund 1910, där hon uppträdde fräckt och berusade sig, ådömd tv/a. 2 mån; har sedan varit på anstalten varje år och avtjänar f. n. (slutet av år 1924) 10:de resan tv/a. å 1 år 6 mån. Är i högsta grad begiven på dryckenskap, uppträder synnerligen våldsamt, betecknas såsom fräck, hård och ogenerad. Hennes enda sårbara punkt är känslan för sonen, som »blivit så bra uppfostrad av mormor och hela tiden varit en så villig och snäll gosse». Hon har emellertid icke på flera år velat besöka hemmet, då hon är rädd för att traktens folk fått reda på hennes livsföring.

40—45 år vid senaste intagningen.

O. f. 1878, fadern hemmansägare; lämnade hemmet vid 15 års ålder och for till Stockholm, där hon fick anställning som tjänarinna samt i butiker. Började tidigt uteliv, enligt egen utsago på grund av lättsinne och icke därtill förledd av annan person, blev byråskriven vid 17 års ålder och ådrog sig lues — har 13 ggr varit intagen på kurhus för könssjukdomar — samt ådömdes tv/a. vart och ett av åren 1896—98. Sistnämnda år reste hon till Lund, blev dräktsömmerska och förlovade sig med en studerande, lysning kom till stånd, men däremot ej giftermål; har även längre tider sammanbott med tvenne andra män och därunder icke levat uteliv. Förutom ovannämnda tre resor tv/a. undergick O. tv/a. fyra ggr under åren 1902—04 samt åren 1913 och 1915; bodde åren 1916—19 på landet tillsammans med en skogsarbetare, kom så på fattigvårdsinrättning, men rymde därifrån och ådömdes år 1921 tionde resan tv/a. (enligt fattigvårdslagen). Är ångerfull och sörjer över sitt förfelade liv; framhåller emellertid, att »den gamla stammen av 'flickor', som hon tillhör, var bättre och friskare än de unga 'flickor', som nu komma till anstalten, förstörda till kroppen och fräcka i otrolig grad»; förfasar sig över dessas språk sinsemellan, som vore »så rått och ruskigt, att det kunde befälet på anstalten icke ha en aning om». — Var hösten 1924 intagen på försörjningsinrättning. Tillhör fattighjons- och berglärketyperna.

B. f. 1882 i Stockholm, fadern hyrkusk, dog, när B. var 1 år. Började förvärvsarbete vid 12

års ålder, hade platser som springflicka, affärsbiträde, bokbinderiarbeterska; begynte tidigt gå ute för att få pengar och tillgång till nöjen, byråskrevs 1899 och ådrog sig lues; ådömdes 18 år gammal tv/a. i Malmö, dit hon synes hava begivit sig på turné; har sedermera under åren 1902—15 undergått tv/a. icke mindre än 9 ggr. Efter frigivningen 1916 sammanbodde hon i sex år med en lykttändare — de skulle ingå äktenskap, men »det blev ej av» — och under denna tid idkade hon »ej så mycket uteliv, varför hon 'klarade' sig för polisen». Ådömdes tv/a. 1922, enär hon i berusat tillstånd drivit omkring i sedeslöst syfte. Gav ett ganska gott intryck, ämnade vid frigivningen försöka bli ordentlig och tjäna sitt uppehälle med handarbete, är nämligen skicklig i virkning; hoppades bli gift med den ovannämnde mannen. Blev emellertid i oktober 1924, ett år efter sista utskrivningen från anstalten, meddelad enskild varning på grund av fortsatt uteliv. Berglärketyp.

45—50 år vid senaste intagningen.

Q. f. i Stockholm 1875, fadern hamnarbetare; tre bröder, därav en sinnesslö. Stannade i hemmet till 15 år, därefter anställningar å fartyg, tobaksfabrik och i familj. Började uteliv mycket tidigt redan vid 16 års ålder, och byråskrevs samma år samt ådrog sig lues; ådömdes tv/a. 1:a g. 21 år gammal och undergår f. n. (slutet av år 1924) adertonde resan tv/a.; har sammanlagt varit å tvångsarbetsanstalt i 17 år 1 mån. Hade under kristiden någon tid anställning i en kristidsnämnd. Är synnerligen begiven på rusdrycker och skyller sitt olyckliga liv härpå; tänker inte på att upphöra med utelivet, utan anser sig bestämd för detsamma. Berglärka.

U. f. 1870, fadern smed, modern dog, då U. var 3 år. Kom till Stockholm vid 16 års ålder och fick anställning som trikåstickerska. Blev byråskriven vid 19 års ålder; ådömdes under åren 1891—05 tv/a. 9 ggr, bötfälldes för snatteri 1901. Började tidigt hålla till i Lilljansskogen (berglärketyp), men synes även hava levt ett rörligt liv, rest i grannländerna (utvisad från Köpenhamn) samt även i Sverige; betecknande härför är att sju olika länsstyrelser ådömt henne tv/a. Haft missfall två ggr. Hushållade för en bruksarbetare i Bergslagen, men »då han 'gick till en gift kvinna', ville hon ej stanna längre hos honom». Ådömdes tv/a. 1914 och 1917, men har efter sommaren 1918, då hon frigavs, icke återkommit.

Över 50 år vid senaste intagningen.

B. f. 1867, utom äktenskapet, fadern svarvare, modern månglerska, som under sitt sista år bodde tillsammans med en annan man och med honom hade två flickor samt begick självmord genom hängning på grund av ekonomiska bekymmer, då B. var 22 år. B. var de första 7 åren utackorderad hos en hemmansägarfamilj och bodde sedan hemma hos modern; fick vid 17 års ålder plats som städerska, sedan som springflicka i konditori. Började emellertid mycket snart gå ute, nedsmittades (lues och gon.), byråskrevs och kom 1886 vid 18 års ålder 1:a g. till tvångsarbetsanstalt. Hon har t. o. m. 1924 undergått tv/a. sammanlagt 23 ggr under en tid av 31 år 6 mån., motsvarande mer än 4/5 av tiden efter första ådömandet; i själva verket har hon varje år sedan 1886 varit under längre eller kortare tid intagen å tvångsarbetsanstalt; vidare har hon varit omhändertagen på privata räddningshem 5 ggr. Vid näst sista utskrivningen i början av år 1921 från tvångsarbetsanstalten kände hon sig sjuk och trött, skulle »taga sig till vara för spriten» för att inte behöva återkomma till anstalten och hoppades få komma in på ett ålderdomshem; i avvaktan härpå omhändertogs hon till en början av en filantropisk institution. Väl i frihet kunde hon emellertid icke hålla sina föresatser, hemföll åter till superi och sedeslöst leverne trots sina 55 år och återkom i slutet av 1922 i ett eländigt tillstånd till anstalten, där hon fortfarande (slutet av år 1924) är intagen. — Tiggersketyp, berglärka, alkoholist samt psykiskt abnorm.

Beträffande beskaffenheten av hela gruppen ostraffade recidiverande tvångsarbetare, 371 personer, lämnar följande tablå, som är analog med den å sid. 114 upptagna närmare upplysningar:

Ostraffade, som flera gånger undergått tvångsarbete:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	%
Demimonder	25	24	—	**49**	13·2
Gatflickor	59	67	11	**137**	36·9
Ligistflickor	16	5	—	**21**	5·7
Soutenörsflickor	9	14	2	**25**	6·7
Berglärkor	17	31	20	**68**	18·4
Bettlerskor	—	5	4	**9**	2·4
Psykiskt höggradigt abnorma	8	20	10	**38**	10·3
Vanetjuvar, utpresserskor m. fl.	5	11	1	**17**	4·6
Kopplerskor	—	1	1	**2**	0·5
Langerskor	—	5	—	**5**	1·3
Tillhopa	**189**	**183**	**49**	**371**	**100·0**

Rörande denna tabell gäller samma resonemang, som förts å sid. 114 ff. angående där upptagna tvångsarbetare: de mindre utpräglade grupperna demimonder och gatflickor äro överrepresenterade, under det att vissa andra grupper, bl. a. de abnorma, uppvisa för låga siffror. Även inom förevarande del av materialet omfatta emellertid de förstnämnda grupperna huvudsakligen individer av utpräglad allmän social mindervärdighet. Till belysning härav må meddelas, att av de 49 demimonderna 4 äro abnorma, 28 alkoholister och 4 tjuvaktiga; av de 137 gatflickorna äro 31 abnorma, 61 alkoholister och 13 tjuvaktiga. Beträffande hela gruppen lämnas motsvarande fördelning i följande tablå:

Ostraffade, som flera gånger undergått tvångsarbete:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	%
Imbecilla eller eljest abnorma	37	40	21	**98**	26·4
Kriminella	18	32	5	**55**	14·8
Alkoholister	51	82	20	**153**	41·3
Övriga	33	29	3	**65**	17·5
Tillhopa	**139**	**183**	**49**	**371**	**100·0**

De reflexioner, till vilka motsvarande tablå på sid. 115 gav anledning, göra sig med ökad styrka gällande ifråga om ostraffade recidiverande tvångsarbetare. Här framträder det än tydligare, att den yrkesmässiga skörlevnaden — vilken ju i förening med arbetsovillighet är karakteristisk för de kvinnliga tvångsarbetarna — är att betrakta såsom ett uttryck för allmän social mindervärdighet och i regel icke är ett utslag av en specifik abnormitet (såsom t. ex. nymfomani).

Sambandet mellan prostitution och brottslighet åskådliggöres av de senare raderna i tablån å sid. 113, som utvisa, att 54 tvångsarbetare (5·8 %) tidigare undergått frihetsstraff, men ej tvångsarbete, och 176 (18·8 %) undergått både tvångsarbete och frihetsstraff. Tillhopa hava alltså av samtliga 936 tvångsarbetare 230 eller omkring en fjärdedel (24·5 %) undergått fängelsestraff eller straffarbete. Denna proportion växer, ju högre upp man kommer i åldersklasserna. I grupperna under 25 år utgjorde antalet sådana, som

undergått frihetsstraff, 13·9 %, i åldrarna 25—40 var proportionen 31·4 % och inom grupperna över 40 år 38·0 %. Det må erinras om att man vid bedömande av dessa siffror bör uppmärksamma, att de äro alltför låga för att nöjaktigt återgiva de verkliga kriminalitetsförhållandena. Av det föregående framgår nämligen, att kriminalitet icke sällan förekommer även hos sådana tvångsarbetare, som ej undergått straffarbete eller fängelsestraff. Som komplettering till dessa siffror har uppgjorts nedanstående tablå, vilken upptager, förutom dem, som varit till fängelsestraff eller straffarbete domfällda (vare sig före eller efter sista frigivningen från tvångsarbetsanstalt), icke blott de för snatteri bötesbestraffade utan också ostraffade, yrkesmässiga kopplerskor och langerskor samt notoriska kundtjuvar, tjuvhjälpare, tjuvgodsgömmerskor, bedragerskor, äventyrerskor och allmänt tjuvaktiga kvinnor.

	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans
Undergått frihetsstraff före sista tvångsarbetet	58	131	41	**230**
Undergått frihetsstraff endast efter sista tvångsarbetet	15	6	—	**21**
Dömda till böter för snatteri	7	10	3	**20**
Ostraffade, men notoriskt kriminella:				
Allmänt tjuvaktiga	9	9	1	**19**
Kundtjuvar	18	23	—	**41**
Tjuvhjälpare	9	5	—	**14**
Bedragerskor och äventyrerskor	1	1	2	**4**
Kopplerskor	—	3	2	**5**
Langerskor	—	5	2	**7**
Summa	**117**	**193**	**51**	**361**
Hela åldersgruppen	*417*	*411*	*108*	*936*

De i denna tablå upptagna individerna måste otvivelaktigt hänföras till de kriminella; men icke heller dessa siffror göra anspråk på att med någon större grad av säkerhet angiva förekomsten av brottsliga element bland de kvinnliga tvångsarbetarna. Vilka svårigheter härvid möta framträder tydligast i fråga om gruppen kundtjuvar. Det är känt, att kundstölder förekomma i avsevärd omfattning, långt större än vad till polisen inkomna anmälningar giva vid handen. Detta förhållande, att dylika stölder i allmänhet icke anmälas av de bestulna, motsvaras av enahanda erfarenheter från andra länder och torde ofta nog finna sin förklaring i de för målsägaren ej sällan besvärande omständigheterna vid brottets begående — sålunda utgöres enligt flera uppgifter de yrkesprostituerades klientel till avsevärd del av gifta män (»hade man inte de gifta herrarna, vore det dåligt med yrket» är en uppfattning, som ofta kommer till uttryck), och att dessa hellre tyst bära en även ganska kännbar förlust än bringa densamma till myndighets kännedom är helt naturligt. Av denna omständighet lära de prostituerade, vilka ofta utan medkontrahentens vetskap äga kännedom om dennes namn, civilstånd m. m., begagna sig vid sin hantering; i den mån kundtjuvarna främst

rikta sig mot de mera kompromitterade männen, föreligger en belysande överensstämmelse med arbetsmetoderna hos utpresserskorna.

I brist på bättre siffror än de i tablån upptagna, alltför låga, får man åtnöjas med tablåns resultat, att 361 eller 38·6 % av samtliga dessa kvinnliga tvångsarbetare med säkerhet kunna betecknas såsom i ett eller annat avseende kriminella. Motsvarande antal är 117 eller 28·1 % inom åldersgrupperna under 25 år, 193 eller 47·0 % inom åldrarna 25—40 år och 51 eller 47·2 % inom grupperna över 40 år. Den väsentligt lägre siffran för de yngre grupperna beror väl i viss mån därpå, att en icke oväsentlig avgång från detta klientel äger rum från och med årsklasserna strax före 30-årsåldern, och härvid äro de relativt bättre elementen jämförelsevis starkt företrädda. Inom grupperna över 30 år har härigenom skett en utgallring av dessa senare element, vilket påverkar proportionen av kriminella. I åldrarna över 25 år är, som nämnts, proportionen kriminella 47 %. Med hänsyn till den ovan påpekade bristen hos dessa tal lärer man i korthet kunna karakterisera detta klientel i kriminalitetsavseende sålunda, att i åldersgrupperna över 25 år säkert halva antalet utgöres av på ett eller annat sätt kriminella individer. Denna i och för sig mycket starka kriminalitet överträffas dock avsevärt av motsvarande siffror för de manliga tvångsarbetarna, i fråga om vilka sambandet mellan lösdriveri och kriminalitet får anses vara än starkare framträdande.

Detta framgår även av uppgifterna om *kriminalitetens intensitet*. För de kvinnliga tvångsarbetarna åskådliggöres denna genom följande tablå, vilken endast avser dem, som före sista tvångsarbetet undergått frihetsstraff.

Undergått straffarbete eller fängelsestraff:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	Tillsammans %
1 gång	46	89	24	**159**	69·1
2 gånger	9	20	7	**36**	15·6
3 »	3	14	3	**20**	8·7
4 »	—	4	4	**8**	3·5
5 »	—	2	—	**2**	0·9
mer än 5 gånger	—	2	3	**5**	2·2
Summa	**58**	**131**	**41**	**230**	**100·0**

Ungefär en tredjedel av dem, som undergått frihetsstraff före senaste tvångsarbetet, äro recidiverande brottslingar; för de manliga tvångsarbetarna var motsvarande andel över 70 %. Sammanlagda antalet frihetsstraff för dessa 230 tvångsarbetare utgör 373. En fördelning av detta antal efter brottsarter lämnas i nedanstående översikt, som sålunda ger upplysning om *kriminalitetens former* bland de kvinnliga tvångsarbetarna.

Domar å straffarbete eller fängelsestraff för:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	Tillsammans %
Stöld (tillgreppsbrott)	66	184	67	**317**	85·0
Misshandel, våld o. d.	2	13	24	**39**	10·5
Spridande av smittosam könssjukdom	4	2	—	**6**	1·6
Andra brott	1	9	1	**11**[1]	2·9
Summa	**73**	**208**	**92**	**373**	**100·0**

[1] Bedrägeri i 4 fall samt i 1 fall vardera av barnamord, fosterfördrivning, sedlighetsbrott, hemfridsbrott, olaglig rusdrycksbantering, missfirmelse och deltagande i upplopp.

Det stora flertalet bestraffade brott utgöres av tillgreppsbrott; tablån visar emellertid även, att inom åldersgrupperna över 40 år våldsbrotten uppgå till en fjärdedel av samtliga, vilket står i samband med den starka alkoholiseringen bland tvångsarbetarna, tillhörande dessa åldersgrupper.

Samhällets omhändertagande av tvångsarbetarna. Förevarande klientel utgöres till största delen av individer, vilka samhället nödgats tvångsvis omhändertaga mer än en gång. Fördelningen av hela det föreliggande materialet efter antalet ådömda frihetsförluster (straffarbete, fängelsestraff eller tvångsarbete) ter sig sålunda:

Ådömda frihetsförlust:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	Tillsammans %
1 gång	220	97	18	**335**	35·8
2 gånger	95	72	3	**170**	18·2
3 »	49	47	6	**102**	10·9
4 »	41	51	5	**97**	10·4
5 »	8	37	8	**53**	5·7
6 »	3	24	4	**31**	3·3
7 »	—	25	7	**32**	3·4
8 »	1	13	6	**20**	2·1
9 »	—	9	5	**14**	1·5
10—24 gånger	—	36	46	**82**	8·7
Summa	**417**	**411**	**108**	**936**	**100·0**

Angående de 335 kvinnliga tvångsarbetare — motsvarande något mer än en tredjedel av samtliga — vilka icke tidigare varit ådömda frihetsförlust, ha ovan (sid. 115) lämnats vissa upplysningar, varav framgår, att de flesta äro imbecilla eller eljest abnorma, kriminella eller alkoholister m. m. Samtliga övriga kvinnliga tvångsarbetare, till antalet 601 (64·2 %), hava varit ådömda frihetsförlust mer än en gång. Återfallsfrekvensen bland dessa är, ehuru i och för sig mycket betydande, dock avsevärt svagare än bland de manliga tvångsarbetarna.

Ålderns betydelse för återfallsfrekvensen framgår av följande tablå:

	Under 20 år	20—25 år	25—30 år	30—35 år	35—40 år	40—45 år	45—50 år	Över 50 år	Samtliga
Genomsnittliga antalet ådömda frihetsförluster per individ	1·4	2·0	3·3	4·1	6·8	7·8	9·2	9·9	**3·7**

Hela antalet frihetsstraff eller tvångsarbeten uppgår för dessa 936 individer till 3 443. Härtill komma undergångna frihetsstraff och tvångsarbeten i utlandet, interneringar på tvångsuppfostringsanstalter, sinnessjukhus och alkoholistanstalter samt mer eller mindre frivilliga vistelser på köns- och alkoholistsjukhus eller försörjnings- och arbetsinrättningar. I avseende härå är emellertid det föreliggande materialet mycket ofullständigt. Enligt detsamma skulle 7 hava varit intagna å tvångsuppfostringsanstalter, 10 å sinnessjukhus, 4 å alkoholistsjukhus (därav 1 två gånger), 157 å sjukhus för

könssjukdom (tillhopa 288 gånger), 34 å försörjnings- och arbetsinrättningar (tillhopa 40 gånger) samt 69 å asyler och räddningshem (tillhopa 95 gånger). Det lider intet tvivel, att dessa uppgifter endast angiva en ringa bråkdel av den verkliga anstaltsfrekvensen bland dessa kvinnor. För att erhålla en uppfattning om, i vilken grad anstaltsbelastningen härigenom kommit till alltför svagt uttryck, har styrelsen verkställt vissa kontrollundersökningar. Sålunda har från ett av Sveriges sinnessjukhus, Långbro sjukhus, inhämtats upplysningar rörande därstädes intagna kvinnor sedan början av år 1910, vilka kunde förmodas hava varit prostituerade. Bland dessa kvinnor, tillhopa 42, funnos 6, som tillhörde den föreliggande undersökningens material. Det visade sig då, att i intet av dessa fall anteckning förelåg i det ursprungliga materialet om undergången vård för sinnessjukdom.[1] Uppgifter enbart från *ett* dylikt sjukhus föranleda sålunda, att antalet tvångsarbetare, som varit intagna å sinnessjukhus, måste höjas från 10 till 16. Det har icke varit möjligt för styrelsen att utsträcka sin undersökning till andra liknande anstalter — den verkliga siffran, som väl antagligen är mångdubbelt större än den sistnämnda, kan sålunda icke angivas.

Även det redovisade antalet kvinnliga tvångsarbetare, vårdade å sjukhus för könssjukdom, som ovan angivits till 157, är uppenbarligen missvisande. Angående dessa kvinnor inhämtades likaledes uppgifter från ett sjukhus i Stockholm om vårdtiden o. d., och framgick det härav, att 52 eller en tredjedel av dem hade vårdats bland annat just å detta sjukhus. Tillhopa hade ifrågavarande kvinnor vårdats å sjukhuset 179 gånger under en sammanlagd tid av 17 år och 2 månader, d. v. s. i genomsnitt 3·4 gånger vardera med en vårdtid av 4 månader. Vid en jämförelse mellan sjukhusets uppgifter och det ursprungliga materialet visade det sig, att det senare var mycket bristfälligt även i fråga om dessa fall, d. v. s. den i detta avseende fullständigaste delen av materialet. En annan kontrollundersökning gav liknande resultat. Styrelsen inhämtade från sjukhuset upplysningar rörande 53 kvinnliga tvångsarbetare inom de äldre åldersgrupperna, vilka enligt det för styrelsen tillgängliga materialet icke skulle hava undergått behandling å sjukhus för könssjukdom. Av dessa hade 10 varit vårdade å ovannämnda sjukhus, och tillhopa hade de varit intagna å detsamma icke mindre än 135 gånger med en sammanlagd vårdtid av 12 år och 7 månader. Enbart de inhämtade upplysningarna från ett enda sjukhus rörande en begränsad del av materialet föranleder sålunda, att antalet vårdade bör höjas från 157 till 167 och antalet intagningar från 288 till över 650. Huru mycket dessa siffror skulle korrigeras uppåt, därest man kunde göra en fullständig enquête bland samtliga sjukhus, ligger i öppna fältet — man erinre sig uppgifterna ovan om frekvensen av könssjuka bland tvångsarbetarna.

I kontrollsyfte gjordes även en hänvändelse till fattigvårdsnämnden i Stockholm; från nämnden inhämtades upplysningar rörande de kvinnliga

[1] Däremot hade vid den inom socialstyrelsen företagna klassificeringen ifråga om psykologiska typer 4 av dessa kvinnor hänförts till gruppen psykiskt höggradigt abnorma, oberoende av de senare inhämtade upplysningarna från sjukhuset.

tvångsarbetare, som sannolikt vore hemmahörande i Stockholm. Det befanns, att 63 kvinnor varit omhändertagna å inrättningar, hörande under nämnden, tillhopa 187 gånger under en sammanlagd tid av 41 år, varemot det ursprungliga materialet endast hade att förmäla, att 5 av dessa personer varit intagna å fattigvårdsinrättning e. d., tillhopa 12 gånger. Antalet tvångsarbetare, som varit omhändertagna å försörjningshem o. d., måste sålunda enbart på grund av dessa upplysningar höjas från 34 till 92 och antalet intagningar å dylika anstalter från 40 till 215.

De kvinnliga tvångsarbetarnas fördelning efter den sammanlagda ådömda frihetsförlusten framgår av följande tablå:

Ådömda en sammanlagd frihetsförlust av:	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillsammans Antal	Tillsammans %
Mindre än 6 månader	116	45	10	**171**	18·3
6 mån. intill 1 år	177	111	12	**300**	32·0
1 år » 2 »	87	82	8	**177**	18·9
2 » » 3 »	30	65	13	**108**	11·5
3 » » 5 »	6	64	13	**83**	8·9
5 » » 10 »	1	41	27	**69**	7·4
10 » och däröver	—	3	25	**28**	3·0
Summa	**417**	**411**	**108**	**936**	**100·0**

För halva antalet (471 eller 50·3 %) uppgår sålunda den sammanlagda frihetsförlusten (i Sverige) på grund av straffarbete, fängelsestraff eller tvångsarbete till mindre än ett år. Det är den korta frihetsförlusten hos majoriteten av den yngsta åldersgruppen, som härvid gör sig gällande. Bland tvångsarbetarna över 40 år har däremot närmare hälften en sammanlagd frihetsförlust av fem år eller däröver. I följande tablå angives bland annat frihetsförlustens genomsnittslängd inom olika åldersgrupper:

	Under 20 år	20—25 år	25—30 år	30—35 år	35—40 år	40—45 år	45—50 år	Över 50 år	Samtliga
Antal tvångsarbetare	89	328	225	114	72	50	27	31	**936**
Frihetsförlust tillhopa (i år)	43	297	372	233	289	253	177	262	**1 926**
» per person (i månader)	6	11	20	25	48	61	79	101	**25**

Den sammanlagda frihetsförlusten för dessa 936 kvinnliga tvångsarbetare är 1 926 år. Häri har, såsom ovan framhållits, icke inräknats undergångna frihetsstraff och tvångsarbeten i utlandet. De angivna frihetsförlusterna representera emellertid icke ens hela den tid, under vilken det allmänna i Sverige fått taga sig an vederbörande. Härtill komma nämligen de tider, under vilka dessa kvinnor varit omhändertagna på tvångsuppfostringsanstalter, alkoholistanstalter, sinnessjukhus, sjukhus för behandling av könssjuka, försörjnings- och arbetsinrättningar m. m., i fråga varom det föreliggande materialet, enligt vad ovan påvisats, är i hög grad bristfälligt. Med utgångspunkt från de sporadiska uppgifter, som dock föreligga, synes det vara snarare för lågt än för högt beräknat, om man antager, att den sammanlagda tid, varunder dessa 936 kvinnliga tvångsarbetare varit omhänder-

tagna genom samhällets försorg och på det allmännas bekostnad, motsvarar mer än 2 500 »vård-år» eller i runt tal en miljon vårddagar. Anslår man vårdkostnaden till 5 kronor per dag i nuvarande myntvärde — ett säkerligen ej för högt tilltaget belopp[1] — motsvarar detta en kostnad för det allmänna av omkring 5 miljoner kronor, d. v. s. i genomsnitt för var och en av dessa individer mer än 5 000 kronor. Vidare må framhållas, att åtskilliga tvångsarbetare, som ännu icke nått någon mera framskriden ålder, enligt all erfarenhet måste förutsättas komma att föranleda det allmänna ytterligare kostnader vid omhändertaganden i framtiden. En uppfattning om storleken av dessa kostnader kan erhållas av uppgifterna i förestående tablå om den genomsnittliga tiden för frihetsförlusterna inom olika åldersklasser. Beräknar man vårdkostnaden efter 5 kronor per dag allenast för dessa omhändertaganden — alltså utan att, såsom nyss skett, taga hänsyn till omhändertaganden på andra anstalter såsom uppfostringsanstalter, sinnessjukhus m. m. — kommer man till en genomsnittskostnad av följande belopp, nämligen för tvångsarbetarna i åldern under 20 år 750 kronor, 20—25 år 1 650 kronor, 25—30 år 2 700 kronor, 30—35 år 3 750 kronor, 35—40 år 7 200 kronor, 40—45 år 9 150 kronor, 45—50 år 11 700 kronor, 50 år och äldre 15 150 kronor. Om man för den sista gruppen beräknar jämväl andra omhändertaganden, skulle samhällets genomsnittskostnad för var och en av dessa äldre tvångsarbetare belöpa sig till cirka 20 000 kronor. Sistnämnda sifferuppgift skulle alltså ungefärligen angiva de utgifter, som den kvinnliga tvångsarbetaren till följd av sin asociala läggning med nuvarande behandling kan ådraga samhället under sin levnad.

Den första frihetsförlusten; utelivets början. De kvinnliga tvångsarbetarnas ålder vid första frihetsförlusten framgår av följande tablå:

Ålder vid första frihetsförlusten:	Tvångsarbetare i åldern under 25 år	25—40 år	över 40 år	Tillsammans Antal	%
Under 20 år	173	76	18	**267**	28·5
20—25 »	244	141	14	**399**	42·6
25—30 »	—	126	23	**149**	15·9
30—35 »	—	54	15	**69**	7·4
35—40 »	—	14	10	**24**	2·6
40—45 »	—	—	15	**15**	1·6
45—50 »	—	—	4	**4**	0·4
Över 50 år	—	—	9	**9**	1·0
Summa	**417**	**411**	**108**	**936**	**100·0**

Över 70 % hava sålunda blivit bestraffade med frihetsförlust före sitt 25:te år och 87 % före 30 års ålder — motsvarande siffra för de manliga tvångsarbetarna var 79·2 %. Anmärkningsvärt är emellertid, att inom åldrarna över 40 år, omfattande tillhopa 108 individer, icke mindre än 53 eller hälften

[1] Statens nettoutgift per internerad och dag vid Landskrona budgetåret 1923—1924 utgjorde 5·16 kronor; motsvarande kostnad å det i texten omnämnda sjukhuset för behandling av könssjukdomar uppgick år 1923 till 6·83 kronor; å sinnessjukhuset vid Långbro var samma kostnad 5·83 kronor.

först efter 30 års-åldern blivit ådömda frihetsförlust (ifråga om de manliga tvångsarbetarna var denna andel 46 %). Beskaffenheten av den första frihetsförlusten framgår av följande tablå:

Första domen å frihetsförlust avsåg:		Åldersgrupper: Under 20 år	20—25 år	25—30 år	30—40 år	40—50 år	Över 50 år	Tillsammans
Tvångsarbete		85	288	179	155	66	26	**799**
Straffarbete eller fängelsestraff	antal	4	40	46	31	11	5	**137**
	%	4·5	12·2	20·4	16·7	14·3	16·1	**14·6**

En sjundedel av samtliga hava undergått frihetsstraff före första tvångsarbetet; inom den stora gruppen 25—30 år är denna proportion högst eller en femtedel. Bland de manliga tvångsarbetarna äro förhållandena väsentligt annorlunda, i det att inom åldersgrupperna 20—40 år bortåt två tredjedelar av samtliga först undergått frihetsstraff, innan de blivit ådömda tvångsarbete. De manliga tvångsarbetarna rekryteras sålunda i långt större omfattning bland straffade kriminella än de kvinnliga.

För 697 eller tre fjärdedelar av materialet hava uppgifter kunnat vinnas om åldern vid början av den yrkesmässiga skörlevnaden. Resultatet framgår av följande tabell:

Ålder vid utelivets början	Ålder vid senast undergångna tvångsarbete: Under 25 år		25—40 år		Över 40 år		Samtliga: Födda i stad		Födda på landet		Tillhopa	
	Födda i stad	Födda å landet	Födda i stad	Födda å landet	Födda i stad	Födda å landet	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	2	1	—	—	—	—	2	0·7	1	0·2	**3**	**0·4**
15—16 år	8	3	2	2	1	1	11	3·8	6	1·5	**17**	**2·5**
16—17 »	12	18	11	3	4	1	27	9·4	22	5·4	**49**	**7·0**
17—18 »	23	23	11	13	4	1	38	13·3	37	9·0	**75**	**10·8**
18—19 »	25	42	21	12	1	—	47	16·4	54	13·2	**101**	**14·5**
19—20 »	14	32	9	16	2	6	25	8·7	54	13·2	**79**	**11·3**
20—21 »	16	35	15	13	1	3	32	11·2	51	12·4	**83**	**11·9**
21—22 »	15	18	14	17	4	1	33	11·5	36	8·8	**69**	**9·9**
22—23 »	8	14	18	18	—	2	26	9·1	34	8·3	**60**	**8·6**
23—24 »	6	8	4	13	1	1	11	3·8	22	5·4	**33**	**4·7**
24—25 »	2	—	11	16	—	—	13	4·5	16	3·9	**29**	**4·2**
25—30 »	—	—	10	41	2	13	12	4·2	54	13·1	**66**	**9·5**
30—35 »	—	—	4	12	1	2	5	1·7	14	3·4	**19**	**2·7**
35—40 »	—	—	3	1	2	4	5	1·7	5	1·2	**10**	**1·4**
40—45 »	—	—	—	—	—	2	—	—	2	0·5	**2**	**0·3**
45—50 »	—	—	—	—	—	2	—	—	2	0·5	**2**	**0·3**
Summa	**131**	**194**	**133**	**177**	**23**	**39**	**287**	**100·0**	**410**	**100·0**	**697**	**100·0**
Därav:												
Under 20 år	84	119	54	46	12	9	150	52·3	174	42·4	**324**	**46·5**
20—25 »	47	75	62	77	6	7	115	40·1	159	38·8	**274**	**39·3**
Över 25 »	—	—	17	54	5	23	22	7·6	77	18·8	**99**	**14·2**
Genomsnittsålder, år	*18·7*	*18·9*	*20·9*	*22·7*	*21·2*	*26.8*	*19·9*	—	*21·3*	—	*20·7*	—

Såsom känt är, börjar utelivet i regel mycket tidigt. Av ovan redovisade kvinnliga tvångsarbetare hade också 86 % förfallit till uteliv före sitt tjugofemte levnadsår, och de, som först efter fyllda 30 år börjat hängiva sig häråt, framstå såsom undantag — det är sålunda karakteristiskt, att dessa sistnämnda icke uppgå till fullt hälften av dem, som börjat yrkesmässigt uteliv före fyllda 17 år. Man finner emellertid en märkbar skillnad mellan stads- och landsfödda; de senare äro i regel icke så tidigt ute, såsom bland annat framgår av procentuella antalet kvinnor, som börjat sitt uteliv efter uppnådda 25 år, nämligen 7·6 resp. 18·7 %. Särskilt framträdande är denna skillnad inom åldersgruppen över 40 år, där genomsnittsåldern vid utelivets början är 21·2 år för de stadsfödda resp. 26·8 år för de landsfödda. Det kan också framhållas, att samtliga de visserligen fåtaliga fall, där utelivet började efter 40 års ålder, tillhöra de landsfödda. Denna omständighet, att de stadsfödda i flertalet fall äro tidigare ute, är visserligen anmärkningsvärd, men knappast ägnad att förvåna. Om tiden hade medgivit att underkasta de i Stockholm födda tvångsarbetarna en särskild undersökning i detta avseende, är det väl troligt, att de mycket unga bland dessa hade visat sig vara proportionsvis ännu talrikare än bland de stadsfödda i gemen. Annat är ju också knappast att vänta, om man beaktar, att de farliga miljöförhållandena i allmänhet ligga inom närmare räckhåll för dem, som bo i städerna, även för dem, vilkas så att säga trängre miljö — familj, arbetsplats m. m. — äro goda. Man finner här ett uttryck för miljöns utlösande och accelererande inverkan.

Efterföljande tablå lämnar svar på frågan huru lång tid dessa kvinnor hava ägnat sig åt yrkesmässig skörlevnad, innan de blivit ådömda tvångsarbete.

Tiden mellan utelivets början och första tvångsarbetet:	Ålder vid senast ådömda tvångsarbete: Under 25 år		25—40 år		Över 40 år		Samtliga		Därav straffade undermellantiden
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	
Under 1 år	74	22·8	76	24·5	13	21·0	**163**	**23·4**	5
1— 2 »	122	37·5	71	22·9	12	19·4	**205**	**29·4**	11
2— 3 »	74	22·8	44	14·2	8	12·9	**126**	**18·1**	15
3— 4 »	24	7·4	37	11·9	4	6·5	**65**	**9·3**	5
4— 5 »	14	4·3	24	7·7	5	8·1	**43**	**6·2**	7
5— 6 »	10	3·1	11	3·6	1	1·6	**22**	**3·1**	3
6— 7 »	3	0·9	14	4·5	—	—	**17**	**2·4**	5
7— 8 »	4	1·2	8	2·6	4	6·4	**16**	**2·3**	4
8— 9 »	—	—	9	2·9	4	6·4	**13**	**1·9**	5
9—10 »	—	—	3	1·0	3	4·8	**6**	**0·9**	1
Över 10 »	—	—	13	4·2	8	12·9	[1] **21**	**3·0**	5
Samtliga	**325**	**100·0**	**310**	**100·0**	**62**	**100·0**	**697**	**100·0**	**66**
Genomsnittlig tid	2 år		3 år		5 år		$2^3/_4$ år		

[1] Därav för fem individer en tidrymd av 10 år, för fyra 11 år, fem 12 år, en 14 år, tre 16 år, en 17 år, en 21 år och en 31 år.

Man erhåller det överraskande resultatet, att den genomsnittliga tiden mellan det yrkesmässiga utelivets början och första tvångsarbetet uppgår till icke mindre än 2¾ år; för åldersgrupperna över 40 år vid senast ådömda tvångsarbete är motsvarande tid så lång som 5 år. För 95 eller 13·6 % av samtliga uppgår ifrågavarande mellantid till mer än 5 år. Otvivelaktigt är mången gång förklaringen till denna långa respittid att söka däri, att vederbörande för längre eller kortare tid dragit sig bort från utelivet. I icke så få fall, särskilt bland dem som kunna uppvisa en relativt lång tidsfrist, har vederbörande under mellantiden undergått frihetsstraff; så har varit fallet med närmare en fjärdedel av nyssnämnda 95 individer. Tiden har icke medgivit att undersöka, huruvida omhändertaganden på andra sätt förekommit i någon större omfattning; av vissa stickprov att döma torde detta dock icke vara händelsen, om man bortser från kortvariga vårdtider å sjukhus för behandling av könssjukdomar. Även i de icke extrema fallen ha givetvis ej sällan förekommit längre eller kortare intervaller av något så när ordnat arbetsliv, t. ex. anställning såsom hushållerska-hålldam. Det hade tydligen varit av stort intresse att kunna utröna, i vilken mån den nuvarande lagstiftningens visserligen svagt utbildade förebyggande åtgärder — varningsinstitutet, såväl det lagstadgade som det genom praxis skapade — härvid varit verksamma. Enbart antalet officiellt utdelade varningar är ju mångdubbelt större än antalet domar till tvångsarbete, vilket visar, att detta institut verkligen kommer till användning av myndigheterna. Förevarande material ger emellertid endast mycket bristfälliga upplysningar om varningsfrekvensen inom detta klientel och den inverkan de meddelade varningarna visat sig hava utövat, och det har icke varit möjligt att under den begränsade tiden för utredningen komplettera detsamma härutinnan. En utredning om varningsinstitutets betydelse borde för övrigt tydligen icke inskränka sig till förevarande material, d. v. s. de individer som, trots varning, dock icke annat än mera tillfälligtvis låtit sig rätta; en verklig betydelse har givetvis detta institut endast i sådana fall, då vederbörande på allvar låtit sig varna och definitivt vänt utelivet ryggen.

Även om här ifrågavarande klientel icke alltid — eller kanske icke ens regelmässigt — hängivit sig åt yrkesmässig skörlevnad oavbrutet från utelivets början till första tvångsarbetet, ger tablån ett bestämt intryck av att myndigheterna i regel äro mycket återhållsamma ifråga om att ådöma kvinnor tvångsarbete första gången.

Tvångsarbetarnas yrkesförhållanden. För flertalet av de kvinnliga tvångsarbetarna föreligga uppgifter om yrkesförhållandena. Dessa avse emellertid en mer eller mindre långt tillbaka i tiden liggande tidpunkt och äro värdelösa såsom material för en gruppering av ifrågavarande individer med hänsyn till yrke, exempelvis vid senaste dom å tvångsarbete. Förevarande utredning bestyrker även ifråga om kvinnorna, vad man ansåg sig kunna konstatera i styrelsens undersökning rörande manliga tvångsarbetare, nämligen att lösdrivarlagen i vårt land tillämpas på ett sådant sätt, att tvångsarbete i

regel endast ådömes individer, vilka icke utöva något hederligt yrke. En person av även ganska utpräglad asocial läggning, som dock utövar en laglig sysselsättning av något så när regelbunden natur, omhändertages i allmänhet icke medelst lösdrivarlagen, utan därest ingripande från samhällets sida äger rum, sker detta med stöd av andra lagstadganden, t. ex. alkoholistlagen. Denna omständighet är givetvis av det största intresse, bland annat med hänsyn till halvprostitutionen. Den yttersta förutsättningen för att tvångsarbete må kunna komma till stånd gentemot prostituerade är sålunda, att de hava helt och hållet släppt varje regelbunden kontakt med ett hederligt förvärvsarbete.

Om uppgifterna rörande yrkesförhållandena närmare besett äro värdelösa, i vad de avse tidpunkten för tvångsarbetets ådömande, är detta däremot icke fallet ifråga om tillgängliga data rörande beskaffenheten av anställningen vid utelivets början. En sammanställning härav lämnas nedan:

Sista anställningen före utelivet	Födda i stad[1]	Födda å landsbygden	Tillhopa Antal	Tillhopa %
Restaurangpersonal	108	192	300	32·0
Hembiträden	95	118	213	22·8
Fabriksarbeterskor	97	89	186	19·9
Affärsanställda	23	33	56	6·0
Sömmerskor, modister	13	20	33	3·5
Vid teater, cirkus o. d.	8	7	15	1·6
Hårfrisörskor, manikurister	9	4	13	1·4
Tvätterskor o. d.	1	7	8	0·9
Städerskor	2	5	7	0·8
Fartygspersonal	4	3	7	0·8
Kontorspersonal	2	4	6	0·6
Telefonister	3	2	5	0·5
Andra yrken	5	13	18[2]	1·9
Hemmadöttrar	35	14	49	5·2
Hustrur utan plats	10	10	20	2·1
Tillhopa	415	521	936	100·0

Denna sammanställning angiver sista anställningen, innan vederbörande hemfallit åt uteliv eller — i de undantagsfall, då uteliv möjligen icke förekommit — åt annat asocialt levnadssätt. Man finner härav, att restaurangfacket är mycket starkt företrätt, i det att bortåt en tredjedel av samtliga hade sin sista anställning å restaurang, kafé, hotell o. d. Häri innefattas icke blott sådan personal, som direkt betjäna gästerna, utan även diskerskor, kallskänkor och annan kökspersonal. Emellertid intresserar det givetvis att få utrönt, vilka grupper inom de restauranganställda äro särskilt utsatta för att hemfalla åt yrkesmässig skörlevnad. På denna punkt äro de föreliggande uppgifterna emellertid i många fall helt vaga. Om man bortser från dessa oklara fall, befinnes det, att i runt tal 70 % äro uppasserskor, 10 % hotellstäderskor och 20 % diskerskor, annan kökspersonal, kallskänkor m. m. — motsvarande procenttal inom restaurangfackets kvinnliga personal voro år 1914, enligt socialstyrelsens utredning angående arbetsförhållandena för hotell- och restaurangpersonalen i Sverige, i runda tal 35, 10 och 55. Det är sålunda bland den i direkt beröring med gästerna trädande personalen, som rekry-

[1] Inkl. förstadssamhällen vid större städer.

[2] 3 sjuksköterskebiträden, 3 fattighjon, 2 gårdfarihandlande, 2 grovarbeterskor, 1 blomsterförsäljerska, 1 lumphandlerska, 1 modell, 1 fotograf, 1 pensionatsinnehavare och 3 med okänt yrke.

teringen till prostitutionen huvudsakligast försiggår inom restaurangfacket; dock må framhållas, att även övriga grupper inom facket äro relativt starkt företrädda i jämförelse med andra yrkesgrenar.

Den starka representationen inom förevarande klientel av f. d. restaurangpersonal — mångdubbelt starkare än vad som motsvarar yrkets omfattning — synes bekräfta den gängse uppfattningen om detta yrkes farlighet för däri anställda kvinnor. Emellertid får härvid icke förbises en annan förklaringsgrund, nämligen att detta yrke, liksom vissa andra, har en särskild dragningskraft på individer av här ifrågavarande slag. Det troliga synes vara, att här försiggår en samverkan mellan anlag och miljö eller med andra ord, yrket visar sig dock till sist fördärvbringande väsentligen för dem, som så att säga hava disposition för asocialt levnadssätt. I den mån nyss anförda förklaringsgrund äger giltighet, föreligger ett sådant fall, då miljöfaktorn i själva verket icke är självständig, utan betingad av anlagsfaktorn, d. v. s. då individen mer eller mindre medvetet slutligen uppsöker den miljö, som motsvarar vederbörandes inre förutsättningar. — Detta resonemang om miljöns avhängighet av individens egna drivkrafter har sin tillämplighet även ifråga om det ovan (sid. 107) angivna förhållandet, att de på landsbygden födda kvinnorna, vilka flyttat in till städerna, äro så starkt överrepresenterade bland tvångsarbetarna. Det är sålunda ingalunda berättigat att utan närmare undersökning tolka detta såsom en följd av städernas för de landsfödda kvinnorna fördärvbringande miljö, utan man har även att uppmärksamma den särskilda attraktion städerna utöva på kvinnor, som äro mer eller mindre disponerade för mera äventyrliga förhållanden. Denna synpunkt förklarar det eljest överraskande faktum, att inom detta klientel restaurangpersonalen är relativt talrikare företrädd bland landsfödda (36·9 %) än bland de i stad födda (26·0 %).

Näst de restauranganställda äro, absolut taget, grupperna hembiträden (beteckningen tagen i vidsträckt bemärkelse och även innefattande pigor på landet) samt fabriksanställda talrikast representerade, nämligen med resp. 22·8 och 19·9 %. Hembiträden förekomma i ungefär samma proportion bland stads- och landsfödda, medan däremot de fabriksanställda äro talrikare bland de förra (23·4 %) än bland de senare (17·1 %). De förutvarande hembiträdena äro som synes mycket talrika; härvid må dock erinras om den starka omsättningen inom denna yrkesgrupp, vilket medför, att ett mycket stort antal kvinnor under någon del av sitt liv och då vanligtvis i sina yngre år tillhört detta fack. Den största gruppen bland f. d. industriarbeterskor tillhör textilindustrien och utgör omkring en tredjedel av samtliga, för vilka närmare uppgifter om fabriksanställningen föreligga; därefter komma den kemisk-tekniska industrien (tändsticksfabriker o. d.), tobaksindustrien samt livsmedelsindustrien med tillhopa bortåt en tredjedel. — Den fjärde yrkesgruppen i ordningen utgöres av affärsanställda, vilka dock i förhållande till yrkets omfattning torde få anses vara representerade i ungefär samma proportion som närmast föregående grupp; särskilt är här en av undergrupperna synnerligen starkt företrädd, nämligen de i cigarraffärer an-

ställda. Bland övriga yrkesgrupper må framhållas hårfrisörskor och manikurister, som i själva verket näst de restauranganställda utgöra den relativt sett talrikaste gruppen, samt hemmadöttrar, d. v. s. i regel personer, vilka i mycket unga år, ofta i konfirmationsåldern och t. o. m. tidigare, förfallit till yrkesmässig skörlevnad, innan de överhuvud innehaft någon som helst anställning.

Ovanberörda rörlighet inom hembiträdesfacket åskådliggöres bland annat av följande sammanställning, som omfattar grupperna restaurangpersonal, hembiträden, fabriksanställda och affärsanställda, motsvarande tillhopa 755 eller 80·7 % av samtliga.

Första anställningen	Antal kvinnor, vilkas senaste anställning före utelivet var											
	hembiträde			å restaurang			i fabrik			i affär		
	Stadsfödda[1]	Landsfödda	Tillhopa	Stadsfödda[1]	Landsfödda	Tillhopa	Stadsfödda[1]	Landsfödda	Tillhopa	Stadsfödda[1]	Landsfödda	Tillhopa
Hembiträde	84	111	195	46	114	160	28	40	68	5	12	17
Å restaurang	7	4	11	42	64	106	3	5	8	—	2	2
I fabrik .	1	—	1	16	9	25	64	37	101	1	—	1
I affär . .	3	3	6	4	5	9	2	7	9	17	19	36
Summa	**95**	**118**	**213**	**108**	**192**	**300**	**97**	**89**	**186**	**23**	**33**	**56**

Det framgår härav, att hembiträdena i regel också haft sin första anställning inom detta fack. Däremot hava de restauranganställda i regel börjat sitt förvärvsarbete inom andra fack; endast en tredjedel utgöres av så att säga ursprungliga restauranganställda, under det att mer än hälften startade som hembiträden. Av de fabriksanställda hava de stadsfödda till större delen — omkring två tredjedelar — innehaft anställning uteslutande i fabrik och icke fullt en tredjedel börjat som hembiträden, av de landsfödda ha något mindre än hälften börjat som fabriksanställda och ungefär lika många som hembiträden. De affärsanställda hava till största delen — omkring två tredjedelar — börjat med förvärvsarbete inom facket, men även här äro hembiträdena talrika.

Övergången mellan yrkena framgår även av följande sammandrag av närmast föregående tabell:

	Stadsfödda			Landsfödda			Samtliga		
	Första anställning	Sista anställning	Ökn. l. minskn.	Första anställning	Sista anställning	Ökn. l. minskn.	Första anställning	Sista anställning	Ökn. l. minskn.
Hembiträden	163	95	— 68	277	118	— 159	440	213	— 227
Restauranganställda . .	52	108	+ 56	75	192	+ 117	127	300	+ 173
Fabriksanställda	82	97	+ 15	46	89	+ 43	128	186	+ 58
Affärsanställda	26	23	— 3	34	33	— 1	60	56	— 4

[1] Inkl. sådana, som äro födda i församhällen till större städer.

Omkring 60 % — hälften av de stadsfödda och två tredjedelar av de landsfödda — hava börjat som hembiträden; mer än hälften hava sedermera övergått till andra anställningar, särskilt inom restaurangyrket och å fabriker. Siffrorna giva också vid handen, att flykten från hembiträdesyrket är mest utpräglad bland de landsfödda. Restaurangyrkets dragningskraft på andra yrkesgrupper kommer jämväl till uttryck i tablån. I ganska stor omfattning har även en övergång ägt rum till fabriksanställning från andra yrken, särskilt av landsfödda.

Slutligen må framhållas, att de i de båda sista tablåerna icke upptagna individerna — d. v. s. de, vars sista anställning icke faller inom de fyra huvudgrupperna — likaledes till avsevärd del tidigare varit hembiträden, men däremot mera undantagsvis haft anställning inom de övriga huvudgrupperna.

Den yttre anledningen till utelivet. I materialet rörande de kvinnliga tvångsarbetarna ingår i de flesta fall en uppgift rörande anledningen till utelivet; det rör sig här givetvis icke om spekulationer rörande invecklade orsakssammanhang, utan vederbörande uppgiftslämnare har begränsat sig till att angiva den närmaste, utlösande anledningen till utelivet. Man bortser i detta sammanhang sålunda så gott som fullständigt från dispositionens betydelse. Även om dessa omdömen i varje detalj skulle vara riktiga, kunna de därför icke göra anspråk på att lämna annat än en mera ytlig förklaring till det viktiga och svårutredda spörsmålet om prostitutionens rekrytering.

Resultatet av en bearbetning av förevarande uppgifter framgår av följande tablå:

	Stads-födda	Lands-födda	Tillhopa Antal	%
Lockade av systrar eller andra familjemedlemmar	18	8	26	3·6
Lockade av kvinnliga arbetskamrater	67	70	137	18·8
Lockade av medpatienter å könssjukhus	7	7	14	1·9
Lockade av andra kvinnor	117	156	273	37·4
Förledda av män	18	23	41	5·6
Erotomaner	3	4	7	1·0
Tidigt vanartiga	38	18	56	7·7
Lättjefulla och penninglystna	56	80	136	18·7
Barn att försörja	7	15	22	3·0
Särskilt ömmande fall	3	3	6	0·8
Andra uppgivna orsaker	2	9	11	1·5
Samtliga, för vilka uppgifter lämnats	336	393	729	100·0
Orsaken ej uppgiven	74	113	187	—
Möjligen icke levat uteliv	5	15	20	—
Samtliga tvångsarbetare	415	521	936	—

De, som blivit förledda till utelivet av andra personer, utgöra två tredjedelar av samtliga, för vilka uppgifter föreligga; denna proportion gäller för både stads- och landsfödda. Man finner, att faran för förledelse särskilt hotar från andra kvinnor, och att männens skuldregister enligt dessa uppgifter är helt ringa (endast 5 à 6 % av samtliga fall). Allmänt torde man nog eljest föreställa sig, att förledelse från männens sida spelar en avsevärt mera betydande roll i detta sammanhang.

Det stora flertalet av de förledda och mer än 60 % av samtliga hava sålunda blivit lockade till utelivet av andra kvinnor, vilka nog, utan större

fara för misstag, torde kunna förutsättas själva vara prostituerade.[1] Uppgifterna giva alltså stöd för den uppfattningen, som i prostitutionens självrekrytering ser den verksammaste kraften för upprätthållande och förnyelse av beståndet av helyrkesprostituerade. Denna de prostituerades farlighet för kvinnor, som ännu icke dragits in i prostitutionen, är tydligen av den största vikt vid bedömande av spörsmålet om behovet av övervakning från samhällets sida av de prostituerade.

Det är tydligen av mycket stort intresse att få utrönt, inom vilka verksamhetsgrenar faran för förledelse från kvinnliga arbetskamraters sida gjort sig gällande. Av de 137 ovan redovisade fallen hava 69 eller hälften tillhört restaurangfacket, 46 eller en tredjedel varit fabriksanställda, 7 affärsanställda, 6 hembiträden, 4 teater- eller cirkuspersonal samt 1 vardera sömmerska, sjuksköterskebiträde, frisörska, telefonist och anställd å fartyg. Då samtliga f. d. restauranganställda utgöra 300, hava sålunda icke färre än 23 % av denna grupp lockats in i utelivet av arbetskamrater. För förutvarande fabriksanställda är motsvarande procenttal t. o. m. något högre (24·7 %). Ovan har framhållits, hurusom förstnämnda grupp, restaurangpersonal, är synnerligen starkt representerad inom detta klientel, medan så icke kan anses vara i någon högre grad fallet med förutvarande fabriksanställda. Detta föranleder tydligen, att de ovan angivna procenttalen, trots den nära överensstämmelsen dem emellan, i själva verket innebära högst skiljaktiga upplysningar i förevarande avseende om dessa båda yrkesgrenar, nämligen att faran för förledelse från kvinnliga arbetskamraters sida är mycket avsevärd inom det förra yrket, medan detta däremot i regel icke är fallet ifråga om fabriksanställda.

Det må framhållas, att ovannämnda grupp, »lockade av arbetskamrater», säkerligen omfattat avsevärt flera fall, därest anteckningarna varit fylligare; nu hava de icke fullt klara fallen hänförts till gruppen »lockade av andra kvinnor». I detta sammanhang må också anmärkas, att till denna senare grupp hava hänförts jämväl en del fall, om vilka det uppgivits, att de blivit lockade av »dåliga bekantskaper»; i regel torde med detta uttryck hava avsetts prostituerade kvinnor. För den händelse man i några fall härmed dock avsett soutenörer o. d. manliga personer, har i motsvarande omfattning gruppen »förledda av män» blivit för fåtaligt representerad; något väsentligt fel kan emellertid icke hava uppkommit härigenom, åtminstone icke av beskaffenhet att förändra den allmänna tendensen i tablån.

Om gruppen »förledda av män» sålunda icke kommit att omfatta några fall, som möjligen borde hava räknats dit, ha å andra sidan till denna grupp hänförts de fall, då en kvinna under en icke alltför kort mellanperiod — efter det hon helt upphört med hederligt förvärvsarbete och omedelbart innan hon börjat hängiva sig åt yrkesmässig skörlevnad — varit att beteckna såsom hålldam åt en eller, i vissa fall, flera män. Det har icke framgått av

[1] Det har i några fall visserligen förekommit, att kvinnor blivit förledda av konfirmationskamrater (flickor); dylika fall torde emellertid vara att beteckna såsom de sällsynta undantagen från regeln

uppgifterna, att kvinnorna i dessa ganska fåtaliga fall — omkring 20 stycken — verkligen uppfordrats av männen att hängiva sig åt yrkesmässig skörlevnad, utan man kan snarare förutsätta, att detta skett mot männens vilja; det är sålunda endast genom en stark pressning av innebörden i beteckningen »förledda av män» (nämligen till yrkesmässig skörlevnad), som denna grupp har sin ovan redovisade numerär. Om man ändock funnit dessa fall böra närmast hänföras hit, beror detta därpå, att härvid onekligen ett drygt ansvar åvilat ifrågavarande män, i den mån de förlett kvinnorna att upphöra med sitt förvärvsarbete. — Med hänsyn till det anförda torde omfattningen av gruppen »förledda av män» få anses vara endast ungefärligt angiven i tablån; de tillgängliga uppgifterna giva dock icke anledning att förmoda någon mera väsentlig avvikelse härifrån.

Antalet fall, där anledningen till utelivet utgjort en abnormt stark könsdrift, är mycket obetydligt. Denna upplysning ger ytterligare ett skäl utöver dem, som utredningens resultat i åtskilliga andra avseenden lämna, för den uppfattningen, att kvinnor endast undantagsvis hemfalla åt prostitution på grund av specifika egenskaper — såsom exempelvis nymfomani — utan att detta tvärtom i regel utgör följden av en förefintlig allmän social undermålighet.

De tidigt vanartiga omfatta en avsevärd del av de i tablån å sid. 130 redovisade hemmadöttrarna, och vad ovan framhållits rörande dessa senare är även tillämpligt å de vanartiga. Det är karakteristiskt för gruppen, att de stadsfödda utgöra huvudparten av densamma. Det må framhållas, att gruppen icke omfattar samtliga tidigt vanartiga; i några fall t. ex. ha kvinnor, vilka i sin barndom varit omhändertagna å uppfostringshem o. d., blivit förledda till uteliv av kamrater från dessa hem, som de sedermera åter träffat ute i livet, och hava de då hänförts till gruppen »lockade av andra kvinnor». Om de tidigt vanartiga är vidare att meddela, att de i regel blivit betecknade såsom ligistflickor, för så vitt de icke ansetts hava förr eller senare hamnat bland de s. k. berglärkorna.

Om de lättjefulla och penninglystna är föga att säga. För dessa är det mången gång makten av de prostituerades exempel — eleganta kläder, nöjen, stora inkomster och frihet från det dagliga arbetsslitet — som varit överväldigande, utan att någon behövt locka och tubba till uteliv. Det har hos dessa individer funnits en särskild resonans för utelivets lockelser jämte tolerans för dess vedervärdigheter, vilka väl för övrigt framträda med full tydlighet först efter det utelivet pågått någon tid. Hit höra mycket olikartade typer, såsom exempelvis å ena sidan den eleganta demimonden, som slösande hängiver sig åt extravaganser ifråga om kläder och nöjen, föda och husrum, och å andra sidan den affärsmässiga gatflickan, som för noggrann kassabok över sina inkomster och utgifter, lever ett sparsamt liv och drager sig tillbaka med en sparad slant för framtiden.[1]

[1] I Stockholm bor en kvinna, som är ägare till fyra fastigheter i staden. Hon torde hava grundlagt sin förmögenhet under sitt tidigare uteliv; därefter har den ytterligare förkovrats genom koppleri och annat parasiterande å prostituerade.

Grupperna »barn att försörja» och »särskilt ömmande fall» omfatta tillhopa omkring 4 %, sålunda ett jämförelsevis obetydligt antal. Dessa grupper hava också hållits tämligen strängt begränsade; mer än en gång har man nödgats lämna å sido omdömen, enligt vilka en tvångsarbetare vore att hänföra till någon av nämnda grupper. Särskilt har hänvisningen till försörjningsplikt mot barn eljest utgjort en ganska omtyckt förklaringsgrund till utelivet; att denna emellertid icke kunnat godtagas exempelvis i sådana fall, då barnet från födelsen blivit omhändertaget av morföräldrar i trygg ekonomisk ställning, är tydligt. Trots ovan angivna gallring inom ifrågavarande grupper är det ändock icke möjligt att betrakta hithörande individer endast såsom offer för olyckliga omständigheter; icke ens i det mest ömmande fallet saknas tecken på, att förfallet befordrats genom bristande motståndskraft. Detta häntyder på att de fall, som man skulle kunna kalla rena miljöfall — d. v. s. sådana, där enbart vidriga yttre förhållanden i livet, såsom nöd och sjukdom, dåligt inflytande från omgivningen, övergrepp o. d., hava givit den asociala inriktningen av vederbörandes livsföring — äro så sällsynta, att man praktiskt taget icke behöver räkna med sådana fall.

Gruppen »övriga uppgivna orsaker» omfattar bland annat ett par fall, då kvinnan uppgiver sig hava på grund av kärlekssorg besinningslöst kastat sig ut i utelivet, en reaktion mot motgångar i livet, som tyder på hysterisk läggning. I några fall har vederbörande uppgivit, att den omständigheten, att hon vore upprepade gånger straffad, lade så svåra hinder i vägen för ärligt förvärvsarbete, att hon funnit sig nödsakad tillgripa utelivet.

I 187 fall eller en femtedel av samtliga föreligga icke några direkta uppgifter om anledningen till utelivet. Av dessa äro 70 att beteckna såsom psykiskt abnorma, 44 kriminella, 21 svåra alkoholister och 13 djupt sjunkna (berglärkor). Denna grupp består sålunda till stor del av kvalificerade element, vilket ju icke talar för att ömmande fall (försörjningsplikt mot barn o. d.) skulle vara talrika inom densamma.

De som möjligen icke levat uteliv, tillhopa 20 stycken, utgöras av 8 bettlerskor, 6 fattighjon, 4 kopplerskor, 1 vagabond och 1 spåkvinna.

(Forts.)

Fylleriförseelserna under fjärde kvartalet 1924 jämte några sammanfattningssiffror för hela året.

Antal fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat nu delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under fjärde kvartalet 1924, tillhopa 8 780, varav 8 596 begåtts av män och 184 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1917 t. o. m. år 1922, då fortlöpande fylleriförseelsestatistik fördes inom socialstyrelsen, och dels fr. o. m. år 1923, har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal								År 1924			
	1913	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Antal förseelser[1]	14 727	4 630	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	6 385	8 124	8 889[2]	8 780[3]
Per 100 000 inv. . .	262	80	81	151	195	127	118	125	106	135	148	146

Siffrorna för 1913 och 1923—24 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1917—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro baserade på ett större material såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits, men icke sakfällts, merendels av det skäl, att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Enligt gjorda undersökningar uppgingo dessa fyllerifall till i genomsnitt c:a 9 procent av samtliga. Med stöd härav kan hela antalet under 1924 års fjärde kvartal begångna förseelser uppskattas till i runt tal 9 600, eller, om hänsyn även tages till senare inkommande rapporter, till inemot 10 000 (c:a 9 800 under juli—september). Redogörelsekvartalet torde sålunda komma att uppvisa stegring från det närmast föregående med ett par hundra förseelser. — Fylleriförseelsernas fördelning på månader för åren 1923 och 1924 ter sig som följer[4]:

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1923 . .	1 942	1 936	2 474	2 301	2 682	2 890	2 069	2 798	3 017	3 239	2 431	2 229
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 674	2 772	2 678	2 509	2 760	3 620	3 126	2 922	2 732

I likhet med föregående år undergick fyllerifrekvensen en märkbar nedgång under november och december.

[1] Avser åren 1913, 1923 och 1924 blott antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1917—1922 ingå samtliga anhållna eller utan anhållande sakfällda personer

[2] De tidigare meddelade siffrorna för tredje kvartalet 1924 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 407 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

[4] För år 1923 hänför sig den månatliga fördelningen till tidpunkten för förseelsens begående, ej till tiden för sakfällandet.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varvid för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 4 kv. 1924	Stockholms stad		Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket		
	a	b						4 kv. 1924	3 kv. 1924	4 kv. 1923
i städer med mer än 10 000 inv.	1 977	2 178	486	138	980	2 312	618	**6 511**	6 385	6 117
i övriga städer .	—	—	209	211	116	498	202	**1 236**	1 229	1 316
å landsbygden . .	—	—	188	123	153	263	306	**1 033**	1 275	1 024
tillhopa	**1 977**	**2 178**	**883**	**472**	**1 249**	**3 073**	**1 126**	**8 780**	**8 889**	**8 457**
3 kvart. 1924 . .	2 032	2 194	902	433	1 271	2 981	1 270	**8 859**	—	—
4 kvart. 1923 . .	2 259	2 301	965	369	1 057	2 799	1 008	**8 457**	—	—

Under redogörelsekvartalet noterades i de större städerna något ökad fylleri-frekvens, under det att siffran för övriga städer höll sig nära nog oförändrad och för landsbygden visade sjunkande tendens.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1924 års fjärde kvartal, begingos, som ovan nämnts, 184 eller 2·1 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 100 i Stockholm, 45 i Göteborg, 17 i Malmö, 20 i övriga städer och 2 på landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, för vilka uppgifter härom meddelats, hade 1 927 eller 22·0 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 828 eller 78·0 % kommit på äldre personer. Till jämförelse må meddelas, att under de sju åren 1917—1923 resp. 22·6, 20·8, 23·4, 24·4, 21·4, 19·0 och 19·5 % av de anhållna personerna uppgivits vara under 25 år. Relationstalet för ungdomsfylleriet visade sålunda under senaste kvartal åter något stigande tendens.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 7 168 fyllerifall eller 81·6 % på sistnämnda kategori. Av övriga förseelser hade 1 332 eller över fyra femtedelar begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Bland de kvinnliga fylleristerna saknade samtliga motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förseelser av *kvinnor*				
					med motbok		*utan* motbok	Summa	Därav		*med* motbok	*utan* motbok	Summa	Därav	
	okt.	nov.	dec.	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			över 25 år	under 25 år				över 25 år	under 25 år
Stockholms stad	619	647	711	**1 977**	79	303	1 495	**1 877**	1 642	235	—	100	**100**	84	16
Östra Sverige															
Södertälje . .	19	19	19	**57**	1	9	47	**57**	42	15	—	—	—	—	—
Uppsala . . .	25	14	37	**76**	—	11	65	**76**	64	12	—	—	—	—	—
Västerås . . .	20	18	11	**49**	—	5	44	**49**	35	14	—	—	—	—	—
Nyköping . .	12	14	9	**35**	—	2	33	**35**	31	4	—	—	—	—	—
Eskilstuna . .	33	24	22	**79**	1	14	62	**77**	67	10	—	2	**2**	—	2
Linköping . .	30	26	16	**72**	3	10	57	**70**	62	8	—	2	**2**	2	—
Norrköping . .	28	41	49	**118**	7	14	94	**115**	87	28	—	3	**3**	2	1
Övriga städer .	80	61	68	**209**	13	39	157	**209**	140	69	—	—	—	—	—
Landsbygden .	86	65	37	**188**	5	27	156	**188**	124	59	—	—	—	—	—
Småland och öarna															
Jönköping . .	32	22	14	**68**	2	6	60	**68**	52	16	—	—	—	—	—
Kalmar . . .	21	22	22	**65**	—	11	54	**65**	51	14	—	—	—	—	—
Västervik . .	1	2	2	**5**	—	3	2	**5**	4	1	—	—	—	—	—
Övriga städer .	79	88	44	**211**	5	26	180	**211**	146	63	—	—	—	—	—
Landsbygden .	41	52	30	**123**	7	19	97	**123**	67	54	—	—	—	—	—
Södra Sverige															
Karlskrona . .	23	14	20	**57**	4	3	50	**57**	41	16	—	—	—	—	—
Kristianstad .	35	31	33	**99**	12	16	70	**98**	86	12	—	1	**1**	1	—
Malmö	150	149	114	**413**	21	50	325	**396**	336	60	—	17	**17**	17	—
Lund	38	34	34	**106**	4	16	86	**106**	85	21	—	—	—	—	—
Landskrona .	35	39	13	**87**	4	28	55	**87**	59	28	—	—	—	—	—
Hälsingborg .	40	49	53	**142**	2	13	127	**142**	112	30	—	—	—	—	—
Ystad	14	12	16	**42**	4	7	31	**42**	31	11	—	—	—	—	—
Trälleborg . .	16	11	7	**34**	5	8	21	**34**	26	8	—	—	—	—	—
Övriga städer .	40	57	19	**116**	8	20	87	**115**	82	33	—	1	**1**	1	—
Landsbygden .	69	71	13	**153**	13	25	115	**153**	86	64	—	—	—	—	—
Västra Sverige															
Halmstad . . .	15	10	5	**30**	3	1	26	**30**	25	5	—	—	—	—	—
Göteborg . . .	561	558	593	**1 712**	37	283	1 347	**1 667**	1 333	334	—	45	**45**	31	14
Mölndal . . .	17	6	10	**33**	—	9	24	**33**	20	13	—	—	—	—	—
Uddevalla . .	22	13	7	**42**	1	7	34	**42**	29	13	—	—	—	—	—
Trollhättan . .	12	30	20	**62**	1	5	56	**62**	51	11	—	—	—	—	—
Borås	32	38	33	**103**	3	27	73	**103**	81	22	—	—	—	—	—
Skövde . . .	5	6	15	**26**	1	6	19	**26**	17	9	—	—	—	—	—
Karlstad . . .	46	33	45	**124**	6	11	105	**122**	99	23	—	2	**2**	2	—
Kristinehamn .	17	12	11	**40**	—	6	33	**39**	34	3	—	1	**1**	—	1
Örebro	40	47	53	**140**	2	11	127	**140**	101	39	—	—	—	—	—
Övriga städer .	210	181	107	**498**	11	99	386	**496**	342	152	—	2	**2**	2	—
Landsbygden .	151	55	57	**263**	7	40	214	**261**	147	111	—	2	**2**	1	1
Norra Sverige															
Falun	1	5	20	**26**	—	—	26	**26**	17	9	—	—	—	—	—
Gävle	63	56	98	**217**	—	22	192	**214**	172	41	—	3	**3**	2	1
Söderhamn . .	12	13	28	**53**	—	7	46	**53**	40	13	—	—	—	—	—
Härnösand . .	39	19	39	**97**	—	10	86	**96**	83	13	—	1	**1**	—	1
Sundsvall . .	68	59	38	**165**	1	15	148	**164**	137	27	—	1	**1**	1	—
Östersund . .	27	8	4	**39**	—	6	33	**39**	36	3	—	—	—	—	—
Luleå	5	7	9	**21**	—	4	17	**21**	14	7	—	—	—	—	—
Övriga städer .	74	77	51	**202**	2	34	165	**201**	157	43	—	1	**1**	—	1
Landsbygden .	123	107	76	**306**	5	44	257	**306**	189	113	—	—	—	—	—
Hela	2 656	2 572	2 519	**7 747**	243	1177	6 145	**7 565**	6 069	1 488	—	182	**182**	145	37
riket	470	350	213	**1 033**	37	155	839	**1 031**	613	401	—	2	**2**	1	1
Summa	3 126	2 922	2 732	**8 780**	280	1332	6 984	**8 596**[1]	6 682	1 889	—	184	**184**	146	38

[1] Därav 25 med ej uppgiven ålder.

Översikt över fylleriförseelserna under år 1924. En sammanställning av hela antalet hittills inrapporterade fyllerifall under 1924, för vilka personer blivit sakfällda, meddelas i följande tablå:

Kvartal, kön o. s. v.	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts, i										
								Därav inom följ. ortsgrupper			
	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Stockholm, Göteborg o. Malmö	Övriga städer med över 10 000 inv.[1]	Mindre städer	Landsbygden
1:a kvartalet . .	1 571	690	355	822	2 300	647	**6 385**	3 120	1 665	867	733
2:a » . .	1 987	767	388	972	2 979	1 031	**8 124**	4 123	2 149	1 094	758
3:e » . .	2 032	902	433	1 271	2 981	1 270	**8 889**	4 104	2 281	1 229	1 275
4:e » . .	1 977	883	472	1 249	3 073	1 126	**8 780**	4 102	2 409	1 236	1 033
Tillhopa	**7 567**	**3 242**	**1 648**	**4 314**	**11 333**	**4 074**	**[2]32 178**	**15 449**	**8 504**	**4 426**	**3 799**
Därav förseelser begångna av											
män	7 149	3 221	1 648	4 255	11 142	4 049	**31 464**	14 821	8 438	4 412	3 793
kvinnor	418	21	—	59	191	25	**714**	628	66	14	6
personer *med* motbok	1 556	606	260	850	2 127	501	**5 900**	3 071	1 369	850	610
full inköpsrätt begr. »	331	106	41	273	299	15	**1 065**	572	221	157	115
personer *utan* motbok	1 225	500	219	577	1 828	486	**4 835**	2 499	1 148	693	495
personer över 25 år	6 011	2 636	1 388	3 464	9 206	3 573	**26 278**	12 378	7 135	3 576	3 189
personer under 25 år	6 678	2 503	1 154	3 394	8 753	2 997	**25 479**	13 186	6 812	3 299	2 182
	889	725	473	909	2 566	1 046	**6 608**	2 263	1 688	1 113	1 544

Totala antalet fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts, skulle alltså enligt denna statistik utgöra 32 178, varav 31 464 begåtts av män och 714 (2·2 %) av kvinnor. Tages hänsyn även till de förseelser, varom uppgifter sannolikt inkomma senare, torde totalsiffran för året kunna anslås till närmare 33 000. Om härtill läggas de fyllerifall, för vilka personer anhållits, men såsom sedermera oanträffbara e. d. ej kunnat sakfällas — vilka enligt vad tidigare nämnts kunna uppskattas till omkring 9 % av samtliga — stiger 1924 års slutsiffra till c:a 36 000 förseelser. År 1923 begingos inalles 30 008 fyllerifall, för vilka personer blevo sakfällda, och torde totalsiffran detta år böra anslås till c:a 33 000 förseelser (28 212 år 1922). Försämringen av nykterhetstillståndet under de två senaste åren synes i främsta rummet bero på den alltjämt florerande insmugglingen av spritdrycker.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en samman-

[1] Inberäknat Skövde, vars folkmängd vid 1924 års ingång ej uppgick till fullt 10 000.
[2] Därav 91 med ej uppgiven ålder.

ställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt »Statistiske Meddelelser». I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i »Social Tidskrift»:

	Medeltal per kvartal							År 1924			
	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Sverige .	4 630	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	6 385	8 124	8 889	8 780
Norge . .	7 777	5 729	9 353	8 635	8 882	11 171	12 255	10 136	11 062	10 660	·
Finland .	·	·	·	·	·	10 700	14 103	12 203	14 166	18 349	·

I de båda grannländerna tedde sig utvecklingen under 1924 års tre första kvartal ganska olika. För Norge, där fyllerifrekvensen nådde sin höjdpunkt omkring årsskiftet 1922/23 och sedermera något avtagit, noterades under 1924 tämligen obetydliga förändringar av fylleritalen med tendens till minskning under juli—september. I Finland undergick nykterhetstillståndet särskilt under sensommaren stark försämring, och fyllerisiffran för tredje kvartalet översteg med c:a 50 % motsvarande tal för årets tre första månader.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923		År 1924	
						Hela året	4 kv.	Hela året	4 kv.
Stockholm	17 696	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	2 301[1]	8 181[1]	2 178[1]
Oslo	16 736	16 938	13 624	13 750	18 195	22 504	4 966	18 708	5 023
Köpenhamn[2]	8 855	4 229	5 046	4 278	4 360	5 195	·	·	·
Helsingfors	23 266	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	4 037	16 444	5 494

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd[3], ställer sig betydligt lägre i Stockholm än i Helsingfors samt i Oslo, där fjolåret dock medförde en betydande nedgång av förseelsernas antal. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer, men synas de i allt fall väl ägnade att belysa förändringarna å samma ort under resp. år.

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken.
[2] Med Frederiksberg och Gentofte.
[3] Folkmängdssiffrorna äro (inkl. vissa förstäder): Stockholm 429 812, Oslo 257 100, Köpenhamn 715 711 och Helsingfors 201 435 inv.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i januari 1925. Internationella arbetsbyråns styrelse höll under dagarna 8—10 januari sitt ordinarie kvartalssammanträde, varvid bl. a. diskuterades dagordningen för 1926 års arbetskonferens. Man beslöt redan nu att på programmet för denna konferens upptaga tvenne frågor beträffande det maritima arbetet: internationell kodifikation av regler rörande sjöfolkets hyresavtal samt de allmänna principerna för inspektion av sjömännens arbetsförhållanden. Därefter uppställdes frågan, huruvida en eller två sammanträden skola hållas under år 1926. Enligt fredsfördraget skall internationella arbetskonferensen sammanträda minst en gång om året, men på grund av att frågor rörande arbetsförhållanden till sjöss ha en alldeles speciell karaktär, beslöt styrelsen, att under 1926 skola hållas två konferenssammanträden i följd, av vilka det ena skall ägnas åt allmänna arbetarfrågor, det andra åt frågor rörande sjömännens arbetsförhållanden. Regeringarna kunna, allteftersom de finna lämpligt, utnämna helt eller delvis samma delegerade och experter för båda konferenssammanträdena eller ock särskilda delegerade för vartdera sammanträdet.

Den första konferensen 1926 kommer att bl. a. behandla en fråga på emigrationens område, nämligen förenklingen av formerna för inspektionen av emigranter ombord å fartyg.

Styrelsen beslöt att uppdraga åt ordföranden samt de båda av resp. arbetsgivar- och arbetargrupperna utsedda vice ordförandena att konstituera den permanenta emigrationskommissionen, vilken också skall inbegripa experter. Vid nästa sammanträde, som äger rum den 2 april, kommer definitivt avgörande att träffas i fråga om personvalet.

— Arbetslöner —

Arbetslönernas köpkraft i olika länder den 1 oktober 1924. I första häftet av *International Labour Review för innevarande år har publicerats fortsättningen av den komparativa* lönestatistik, som internationella arbetsbyrån numera övertagit från engelska arbetsministeriet och som mera ingående refererades i föregående häfte av Sociala Meddelanden. Under hänvisning till den kritik, som där framställdes mot vissa sidor av sagda statistik, återgives här nedan den på förut angivet sätt uppgjorda sammanställningen över arbetslönernas köpkraft i olika städer, uttryckt i indextal med siffrorna för London tagna som utgångspunkt (= 100):

	Arbetslönens köpkraft vid en livsmedelsförbrukning beräknad efter						Generalindex beräknad efter	
	brittisk budget	västeur. budget	sydeur. budget	centr.-eur. budget	skand. budget	atomeur. budget	endast livsmedelsutg.	livsm.- o. bostadskostn.
Amsterdam	79	85	83	89	90	83	85	85
Berlin	60	62	60	68	64	61	63	65
Bryssel	52	53	52	55	58	53	54	58
Lissabon	28	29	28	28	31	30	29	—
London	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Madrid	43	48	48	50	49	47	48	—
Milano	45	49	51	48	55	49	50	53
Oslo	77	79	79	81	87	78	80	82
Ottawa	163	157	158	151	176	176	164	146
Paris	70	74	71	74	83	71	74	75
Philadelphia	221	210	212	205	245	232	221	220
Prag	54	57	54	61	60	56	57	62
Rom	45	49	50	45	50	48	48	52
Stockholm	78	74	78	76	91	83	80	78
Sydney	155	141	149	131	138	152	144	—
Wien	45	45	47	45	49	47	46	50

De lönesatser, som ligga till grund för denna statistik, äro beträffande Amsterdam, Lissabon, Ottawa, Paris och Stockholm oförändrade sedan den 1 juli. I Bryssel, Rom, Milano och Philadelphia konstateras smärre förskjutningar i både upp- och nedgående riktning. Enbart lönenedsättningar äro att anteckna i Madrid, löneförhöjningar däremot i London, Prag, Wien, Berlin och Oslo. Särskilt i de två sistnämnda fallen framträder en anmärkningsvärd höjning av lönenivån, såsom också framgår av de höjda indexsiffrorna för dessa städer. För Berlin har den med hänsyn till livsmedelsutgifterna uträknade generalindexen sålunda höjts från 55 till 63, för Oslo från 72 till 80. De norska arbetslönerna skulle därmed efter förevarande beräkningssätt ha kommit upp till samma köpkraft som de svenska och, om hänsyn jämväl tages till bostadshyrorna, till och med stå något högre. Räknar man livsmedelsförbrukningen efter den s. k. skandinaviska budgeten, står däremot Stockholm alltjämt före den norska huvudstaden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under december 1924. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av december till 12 589 mot 9 268 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk	409	Närings- och njutningsmedelsindustri	119
Skogshushållning	461	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	57
Gruvdrift och malmförädling	1 689	Trämasse- och pappersindustri	45
Jord-, sten- och glasindustri	418	Grafisk industri	39
Metall- och maskinindustri	1 925	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	550
Trävaruindustri	1 105	Sjöfart och fiske	415
Byggnadsverksamhet	1 390	Handel och samfärdsel m. m.	829
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	87	Husligt arbete	29
Textilindustri	83	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	2 902
Beklädnadsindustri	37	Summa	12 589

Av förestående arbetslösa hava 853 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 331, från järnbruksindustrien 335, från verkstadsindustrien 170 och från gruppen affärsanställda 17.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 december 782 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 693 samt vid statens järnvägars automobilvägar 89. Antalet i gång varande företag utgjorde 11. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 514 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 409 arbetare. Härförutom uppburo 71 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under december till 187 357 kronor samt under hela året till sammanlagt c:a 4·6 milj. kronor.[1]

De nyexaminerade ingenjörerna på arbetsmarknaden. I sista häftet av denna tidskrift för 1924 (sid. 974) lämnades ett referat av den undersökning rörande arbetslösheten på ingenjörsbanan, som företagits på föranstaltande av svenska teknologföreningen och vars första resultat då publicerats i Teknisk tidskrift. Av samma undersökning föreligger nu ett nytt kapitel, avseende de under åren 1920—23 utexaminerade ingenjörernas arbets- och löneförhållanden. Materialet för denna specialutredning utgöres av uppgifter från 206 ingenjörer, samtliga utgångna från tekniska högskolan och utgörande 43 % av de från denna läroanstalt under sagda år utexaminerade, vilka inalles uppgingo till ett antal av 478, därav 86 tillhörande årg. 1920, 99 årg. 1921, 149 årg. 1922 och 144 årg. 1923. De båda sista årskurserna ha sålunda, till följd av högskolans utvidgning, kommit att omfatta omkring 50 % flera elever än de tidigare, ett förhållande som naturligtvis inträffat vid en ur arbetsmarknadssynpunkt högst olycklig tidpunkt.

[1] Jfr sid. 93

Rörande arbetslösheten bland de sålunda under depressionsåren utexaminerade meddelades i den föregående uppsatsen vissa summariska uppgifter, varav bl. a. framgick, att arbetslöshetsprocenten under åren 1920—23 utgjort resp. 33·3, 31·0, 44·7 och 41·1. Hur denna arbetslöshet berört de olika årskurserna belyses närmare av följande tablå:

Årg.	Antal uppgiftslämnare 1920	1921	1922	1923	Därav arbetslösa, i % 1920	1921	1922	1923
1920	15	28	33	34	33·3	14·3	21·2	14·7
1921	—	30	45	52	—	46·7	44·5	36·5
1922	—	—	36	62	—	—	66·7	43·6
1923	—	—	—	37	—	—	—	67·6
Summa	**15**	**58**	**114**	**185**	**33·3**	**31·0**	**44·7**	**41·1**

De här avhandlade fyra årsklassernas arbetslöshet har huvudsakligen inträffat omedelbart efter studietidens slut. Av dem, som lyckats erhålla anställningar, har den ojämförligt största delen gått till enskild tjänst och mindre delar till kommunal- och statstjänst. Antalet i enskild tjänst nyanställda företer en icke oväsentlig ökning under 1922 och särskilt 1923, vilket torde kunna anses vara ett tecken på något större livaktighet inom det enskilda näringslivet. Inga nyanställningar synas ha förekommit inom statens kommunikationsverk sedan 1921. Vid statens andra verk framträder däremot ett antal nyanställda under 1923, vilket dock till huvudsaklig del beror på ingenjörernas användning i undervisningens tjänst. Antalet i kommunal tjänst anställda företer en stadig om ock obetydlig ökning ända fram till 1923. Årgångarna 1922 och 1923 synas nära nog uteslutande ha varit hänvisade till att söka anställning i enskild tjänst.

Av anställningarnas beskaffenhet kan emellertid utläsas en del angående arbetsmöjligheterna för de senast utexaminerade ingenjörerna. Sålunda synes den förhållandevis gynnsamma situationen för de hemmavarande av årgång 1920 ej föranlett någon förändring av dittills gängse regel för de nyutexaminerade att söka anställningar som biträdande ingenjörer i enskild, stats- eller kommunaltjänst. De avsevärt svårare förhållandena för årgång 1921 ändrade detta därhän, att relativt många måst söka sig in på lärarbanan. I 58 inkomna svar ha sålunda fyra angivit sig som fackl ärare vid tekniska skolor och en som folkskollärare. För årgång 1922 synes även lärarbanan ha erbjudit vissa möjligheter, i det att av 68 icke mindre än sju stycken uppgivit sig som lärare och assistenter vid tekniska och andra undervisningsanstalter (folkhögskola, kommunal mellanskola). De flesta dylika anställningar torde dock vara av tämligen tillfälligt slag, vilka vid första bästa tillfälle komma att övergivas. Sådana uppgifter om anställningens art som arbetare, elev och praktikant, vilka benämningar kommit i flitigt bruk från och med denna årgång, torde även skarpt markera den bristande tillgången på ingenjörsanställningar. Möjligheterna för årgång 1923 kunna ej fullt klart framträda av det föreliggande materialet, som ej avser längre tid än t. o. m. 1923 års utgång. Det kan dock nämnas, att bland 51 avlämnade svar finnas följande uppgifter om anställningens art: fem arbetare, ett schaktmästarbiträde, en förman, en smörjare vid sockerfabrik och en betfältsuppmätare samt en radioförsäljare.

I undersökningen ingå också uppgifter om de ifrågavarande ingenjörernas årsinkomster under åren 1920—23. En sammanfattning av dessa uppgifter lämnas i nedanstående tablå, i vilken för varje grupp av uppgiftslämnare uträknats såväl det aritmetiska medeltalet av de uppgivna inkomstbeloppen som motsvarande mediantal, d. v. s. inkomstsiffran för den uppgiftslämnare, som vid en rangering efter inkomstens storlek befunnit sig i mitten av varje grupp:

Årg.	Antal uppgiftslämnare 1920	1921	1922	1923	Aritmetisk medelinkomst (kr.) 1920	1921	1922	1923	Mediantal (kr.) 1920	1921	1922	1923
1920	10	25	28	26	5 828	5 851	5 874	6 214	5 800	6 000	5 700	6 000
1921	—	13	30	41	—	5 041	4 841	5 148	—	5 150	4 800	4 700
1922	—	—	11	33	—	—	3 453	3 820	—	—	3 300	3 700
1923	—	—	—	28	—	—	—	3 335	—	—	—	3 600

Skillnaden mellan mediantalen och de aritmetiska medeltalen äro som synes ganska ringa, vilket visar, att årsinkomsterna inom de olika grupperna varit tämligen jämna. Därest enstaka inkomstsiffror höjt sig avsevärt över genomsnittet, skulle detta, med de jämförelsevis fåtaliga uppgifter det här rör sig om, hava kraftigt påverkat det aritmetiska medeltalet.

Årskursen 1920 har, såsom av tablån framgår, kommit relativt lindrigt genom depressionstiden, i det att hithörande ingenjörer redan första året kommit upp till en medelinkomst av bortåt 6 000 kronor och sedan lyckats i stort sett bibehålla eller till och med något höja denna inkomstnivå. De följande årskurserna ha successivt måst sänka sina anspråk, och särskilt för årgången 1923 måste medelinkomsten anses nerpressad så nära existensminimum som gärna är tänkbart. Att märka är också, att de verkligt intjänade beloppen i många fall varit lägre än av tabellens siffror synes framgå, på grund av mellankommande arbetslöshet; i de fall, där den uppgivna inkomsten avsett endast viss del av året, har man nämligen som grund för medeltalsberäkningen tagit en uppskattad årsinkomst, räknad efter full sysselsättning.

Arbetsmarknaden i England under december 1924. December medförde lika litet som de föregående månaderna något mer anmärkningsvärt omslag på arbetsmarknaden. Efter julen inträdde dock som vanligt ett tillfälligt stillestånd på en del arbetsområden, vilket hade till följd, att de gängse jämförelsetalen vid årsskiftet tedde sig något ogynnsammare än vid månadens början.

Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 8·6 till 9·2 %, men minskades bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 11·0 till 10·9 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa sjönk från 1 233 000 den 1 december till 1 213 000 strax före jul, men gick under månadens sista vecka åter upp till 1 319 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under december, var 41 och antalet från föregående månad pågående 24. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 16 000. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för omkring 500 000 arbetare, under det att blott 9 000 drabbats av lönesänkningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1924. Arbetsmarknadens allmänna läge undergick under december en förskjutning i ogynnsam riktning, som dock i främsta rummet tillskrives den vanliga avmattningen efter julsäsongen. Sjukkassestatistiken utvisade en minskning av antalet försäkringspliktiga med 1·7 %, mot 0·7 % ökning förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna ökades å andra sidan från 7·3 till 8·1 % och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa gick upp med ett hundratusental, från 436 000 till 536 000. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 338 ansökningar om arbete, mot 299 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Ut- och invandring —

Utvandringen från Danmark under 1924. Under år 1924 utvandrade från Danmark till främmande världsdelar 6 319 personer, mot 7 601 föregående år. Nedgången är, liksom i Sverige, att tillskriva de skärpta invandringsbestämmelserna i Förenta staterna. Antalet emigranter till detta land hade minskats från 5 813 till 3 567, varemot utvandringen till Kanada mer än fördubblats, från 1 081 till 2 286.

Anmärkningsvärt är, att minskningen i emigrationen mera gått ut över kvinnorna än över männen, en alldeles motsatt utveckling mot den, som konstaterats i vårt land (jfr s. 100). Av hela antalet utvandrare utgjorde kvinnorna blott 30 %, mot 32 % under 1923 och 39 % år 1922.

(Statistiske Efterretninger.)

Centrala skiljenämndens beslut.

1. Skiljedom i tvist mellan De förenade restauranternas arbetsgivarförening, å ena, samt Sveriges hotell- och restaurantpersonals förbund, å andra sidan, angående avskedande och ersättning för avtalsbrott m. m.; beslutad i Stockholm den 22 jan. 1925.

I ett mellan ovannämnda arbetsgivarförening ävensom Sveriges restaurantförening, å ena, samt ovannämnda personalförbund, å andra sidan, den 3 december 1922 ingånget kollektivavtal, vilket i nedan angivna delar gällt till utgången av år 1924, hava bl. a. intagits följande bestämmelser:

dels i § 2: »1) Med iakttagande av avtalets bestämmelser i övrigt äger arbetsgivaren rätt att leda och fördela arbete, att fritt antaga och entlediga personal samt att använda personal, oavsett om denna är organiserad eller icke.

2) Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas okränkt.

Har avskedande ägt rum under omständigheter, som kunna tolkas såsom angrepp på föreningsrätten, äger personalförbundet påkalla undersökning för vinnande av rättelse. Innan så skett få inga andra åtgärder vidtagas — — — »

dels i § 3: »1) Uppsägningstiden å ömse sidor är minst 14 dagar, dock att, där anställningen jämlikt avtal skall upphöra viss dag, utan därförut skedd uppsägning, detta gäller.

Där detta från någondera sidan påfordras, skall uppsägning verkställas skriftligen. Likaledes skall, om så påfordras, skriftligt erkännande om verkställd uppsägning lämnas.

Anställd, som lämnat sin anställning utan iakttagande av stadgad uppsägningstid, vare förlustig innestående avlöningsförmåner, dock högst vad av dessa belöper för 14 dagar. Har anställd icke kommit i åtnjutande av stadgad uppsägningstid, skall likväl till honom utgå den kontanta lönen för 14 dagar, räknade från uppsägningsdagen.

2) Mom. 1 betager icke arbetsgivaren hans rätt att vid svår eller upprepad förseelse omedelbart avskeda anställd».

dels i § 10: »Tvister angående tolkningen och tillämpningen av detta avtal få icke föranleda till vidtagande av strejk, bojkott, lockout eller annan därmed jämförlig åtgärd eller annat störande ingrepp i arbetets gång.

Uppstår dylik tvist, skall därom förhandlas, först mellan de parter, tvisten direkt berör, samt därefter, såvida ej dessa parter uppnått enighet, mellan vederbörande arbetsgivarorganisation och personalförbundet.

Skulle icke genom förhandling på sätt som ovan sagts uppgörelse kunna träffas, skall tvisten hänskjutas till avgörande av skiljenämnd — — — »

Sedan källarmästaren R. Ygberg såsom föreståndare för det aktiebolaget Uppsala stadshotell tillhöriga hotellet den 5 oktober 1924 avskedat en därstädes anställd servitris vid namn H. under förebärande, att hon skulle hava förfarit oärligt mot företaget, vände sig personalförbundet i skrivelse den 14 oktober till bolagets styrelse med yrkande, bland annat, att H. måtte återtagas i tjänst, därvid personalförbundet gjorde gällande, att avskedandet vore obefogat och i själva verket föranstavat av den omständigheten, att H. tillhörde personalförbundet, i följd varav sålunda avskedandet finge anses utgöra ett angrepp på föreningsrätten.

I skrivelse till personalförbundet den 17 oktober förklarade sig bolagsstyrelsen anse Ygbergs åtgärd att avskeda H. vara motiverad, men medgav styrelsen, att H. bort komma i åtnjutande av föreskriven uppsägningstid, i följd varav styrelsen förklarade sig villig utbetala ett belopp av 105 kronor, motsvarande H:s beräknade levnadskostnader under en tid av fjorton dagar.

Personalförbundet vidhöll emellertid sitt ursprungliga yrkande och förklarade i skrivelser den 20 oktober och den 1 november, att arbetet komme att nedläggas vid hotellet, om uppgörelse ej träffades i enlighet med förbundets yrkanden. I överensstämmelse härmed nedlades arbetet den 1 november klockan 2 e. m., därvid hotellföretaget samtidigt förklarades i blockad.

Med anledning av arbetsnedläggelsen anställde bolaget ny, arbetsvillig personal.

Redan den 2 november inleddes underhandlingar om konfliktens biläggande. Dessa ledde påföljande dag till en preliminär uppgörelse mellan bolagets styrelse och delegerade för personalförbundet av i huvudsak det innehållet, att bolagets styrelse förklarade sig hava funnit H:s avskedande icke hava varit motiverat av föreliggande omständigheter, att styrelsen, som betraktade H:s skiljande från tjänsten såsom en tillämpning av den arbetsgivaren avtalsenligt tillkommande

rätten till uppsägning, förklarade sig vilja till H. utgiva ett belopp av intill 700 kr. på vissa närmare angivna villkor, samt att blockaden skulle förklaras omedelbart hävd och de i arbetsnedläggelsen deltagande återtagas i tjänst i mån av arbetstillgång, därvid det förutsattes, att alla de av arbetsnedläggelsen berörda, som därom gjort anmälan, skulle hava återinträtt i arbetet den 19 november.

Denna överenskommelse godkändes av arbetsgivarföreningen med viss särskild erinran samt under förutsättning, att en samtidigt mellan föreningen och personalförbundet träffad överenskommelse komme att gälla, enligt vilken senare överenskommelse dels föreningen förklarat sig anse bolagets förfarande i fallet H. avtalsenligt, men däremot hölle före, att förbundet genom arbetsnedläggelsen och blockaden brutit mot det mellan parterna upprättade kollektivavtalet, vadan sålunda förbundet vore skyldigt gälda ersättning för den skada, bolaget på grund av åtgärderna lidit, dels förbundet förklarat sig anse hava fullgoda skäl för antagandet, att dessa åtgärder icke vore att betrakta såsom brott mot kollektivavtalet, dels ock föreningen och förbundet enats om att, såsom i kollektivavtalet föreskrivits, hänskjuta nämnda påståenden och vad därmed ägde sammanhang till avgörande genom skiljenämnd.

Emellertid visade det sig, att de strejkande icke voro villiga acceptera uppgörelsen, om de icke kunde beredas tillfälle att omedelbart återgå till arbetet. Med anledning härav gjordes av bolagets styrelse en muntlig utfästelse, att bolaget i samband med den uppsägning av den nyanställda personalen, som på grund av uppgörelsen måste verkställas, skulle erbjuda sig att, för den händelse de nyanställda önskade lämna sina tjänster före uppsägningstidens utgång, till dem utgiva ersättning för den tid, som återstode av den stadgade uppsägningstiden. Beträffande vad som i övrigt förekommit i samband med denna utfästelse hava olika uppgifter lämnats. Arbetsgivarföreningen har uppgivit, att personalförbundets representanter vid tillfället förklarat sig väl inse, att därest arbetsnedläggelsen genom skiljedom förklarades hava varit avtalsstridig, förbundet bleve skyldigt lämna ersättning för det vederlag, som sålunda kunde komma att av bolaget utgivas till den nyanställda personalen. Å personalförbundets sida har däremot bestritts, att en sådan förklaring lämnats.

Sedan uppgörelse åstadkommits genom bolagets muntliga utfästelse, blevo de den 3 april träffade preliminära överenskommelserna bekräftade i ett den 4 november uppsatt protokoll, vari däremot omförmälda utfästelse icke upptogs.

Med anledning av den träffade uppgörelsen och sedan den nyanställda personalen mot ersättning av bolaget frånträtt tjänsten, blev den gamla personalen återtagen i arbetet den 6 november.

Sedermera har mellan arbetsgivarföreningen och personalförbundet den 21 november 1924 träffats ett skiljeavtal av följande innehåll:

»Sedan De förenade restauranternas arbetsgivarförening och Sveriges hotell- och restaurantpersonals förbund, mellan vilka organisationer den 3 december 1922 upprättats kollektivavtal, vilket fortfarande äger giltighet, påkallat tillämpning av det i nämnda kollektivavtal omnämnda skiljemannaförfarande för avgörande av vissa tvistefrågor mellan parterna, samt organisationerna överenskommit därom, att i sådant hänseende anlita centrala skiljenämnden för frågornas slutliga avgörande,

så bekräftas härmed,

att De förenade restauranternas arbetsgivarförening till skiljenämndens avgörande hänskjutit följande yrkanden,

att skiljenämnden måtte förklara, att Sveriges hotell- och restaurantpersonals förbund på grund av dess åtgärd att den 1 november 1924 medgiva och låta verkställa arbetsnedläggelse vid Uppsala stadshotell gjort sig skyldigt till brott mot kollektivavtalets bestämmelser,

att skiljenämnden måtte förplikta personalförbundet att utgiva ersättning för den skada, som förorsakats genom ovan omförmälda av personalförbundet vidtagna åtgärder med belopp, som inför skiljenämnden kommer att angivas,

samt att Sveriges hotell- och restaurantpersonals förbund till skiljenämndens avgörande hänskjutit följande yrkande,

att skiljenämnden måtte förklara, att de av Uppsala stadshotell mot servitrisen H. vidtagna åtgärder äro att betrakta såsom brott mot gällande kollektivavtal.

Sveriges hotell- och restaurantpersonals förbund förklarar sig icke ha något att erinra mot, att skiljenämnden till prövning upptager de av De förenade restauranternas arbetsgivarförening här ovan framställda yrkanden, varjämte De förenade restauranternas arbetsgivarförening för sin del förklarar sig icke ha något att erinra mot, att skiljenämnden till prövning upptager det av Sveriges hotell- och restaurantpersonals förbund här ovan framställda yrkandet.»

Sedan tvisten härefter upptagits av skiljenämnden, har arbetsgivarföreningen preciserat sitt yrkande om skadestånd på så sätt, att föreningen yrkat utbekomma ersättning för: 1) vad som utgivits till den uppsagda arbetsvilliga personalen, 2 812 kr., 2) gottgörelse till personal för diskningsarbete, 46 kr. 70 öre, 3) gottgörelse till extra drängar, 92 kr. 40 öre, 4) extra polisbevakning, 10 kr., 5) avgift till platsförmedlingsbyrån, 37 kr. 10 öre, 6) förlust på grund av vinstminskning, 596 kr. 78 öre.

Skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Beträffande först frågan, huruvida de mot H. vidtagna åtgärderna varit att betrakta såsom brott mot gällande kollektivavtal, finner skiljenämnden åtgärden att skilja H. från tjänsten, utan att hon fått åtnjuta fjorton dagars uppsägning, hava varit stridande mot kollektivavtalet, då nämligen H., såvitt visats, icke gjort sig skyldig till sådan förseelse, som enligt § 3 mom. 2 kunnat motivera en dylik åtgärd. Med hänsyn härtill har H. varit berättigad till lön för fjorton dagar efter avskedandet. Den genom bolagsstyrelsens skrivelse den 17 oktober 1924 erbjudna gottgörelsen av 105 kr. anser skiljenämnden icke hava fullt motsvarat vad H. haft att fordra i detta hänseende. Däremot har skiljenämnden icke funnit anledning föreligga till antagande, att avskedandet inneburit ett angrepp på föreningsrätten.

Vidkommande därefter frågan, huruvida personalförbundet genom att medgiva och låta verkställa arbetsnedläggelsen gjort sig skyldigt till brott mot kollektivavtalets bestämmelser, finner skiljenämnden — vid det förhållandet att H:s avskedande, på sätt ovan anförts, icke kan antagas hava inneburit ett angrepp på föreningsrätten — att förbundet, som senast den 23 oktober erhållit kännedom om att bolaget tillhörde arbetsgivarföreningen, icke med anledning av avskedandet varit berättigat att den 1 november tillgripa arbetsnedläggelse utan bort påkalla rättelse i den ordning, som finnes angiven i § 10 i kollektivavtalet.

Vad därefter angår de framställda ersättningsyrkandena och till en början yrkandet om ersättning för de belopp, som utbetalats till den arbetsvilliga personalen, har ifrågavarande utbetalning skett på grund av förut omförmälda muntliga utfästelse av bolaget i samband med konfliktens biläggande. Utlägget kan på grund av de omständigheter, under vilka denna utfästelse gjorts, icke anses hava stått i sådant samband med arbetsnedläggelsen, att personalförbundet allenast på grund av sin åtgärd att medgiva och låta verkställa denna blivit pliktigt ersätta bolaget för samma utlägg. Till den del åter förevarande ersättningsyrkande kan anses grundat på uttryckligt eller underförstått åtagande av personalförbundet att svara för utlägget, för den händelse arbetsnedläggelsen av skiljenämnd förklarades hava varit stridande mot kollektivavtalet, finner skiljenämnden — vid det förhållandet att denna lagligen äger till avgörande upptaga endast fråga om kollektivavtals rätta innebörd och tillämpning — samma yrkande innefatta en fråga, som icke kan komma under skiljenämndens prövning.

Med avseende å övriga framställda ersättningsanspråk framgår av omständigheterna, att bolaget genom arbetsnedläggelsen tillskyndats utgifter och förlust i åtskilliga avseenden, och prövar skiljenämnden följaktligen rättvist förplikta personalförbundet att genast mot kvitto till arbetsgivarföreningen för bolagets räkning utgiva ersättning därför med skäligt befunnet belopp av sammanlagt sexhundra kronor.

Från beslutet voro ledamöterna Thorberg och Johanson skiljaktiga och yttrade:

»Undertecknade, som i de två första frågorna varit eniga med skiljenämndens övriga ledamöter, hava beträffande arbetsgivarföreningens olika krav på ersättning uttalat följande skiljaktiga mening: Med hänsyn till bolagets omedgörlighet att erkänna och rätta det brott mot avtalet, som ägt rum i fråga om H:s avskedande, samt till övriga i målet upplysta omständigheter, anse vi, att personalförbundet skäligen icke kan förpliktas gälda någon ersättning för den skada och förlust, som bolaget må hava lidit i anledning av arbetsnedläggelsen.»

Yrkesinspektionens verksamhet under fjärde kvartalet 1924.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av ång-pannor	Ink. protokoll över besiktning av kokare o. d.	Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
Yrkesinspektörerna			*eff. hkr.*										
I distriktet	79	3 069	3 372	90	30	68	7	36	936	7	—	—	19
II »	112	5 635	23 519	51	75	102	23	239	1 516	5	—	20	55
III »	117	2 717	12 425	37	59	106	3	41	709	2	—	2	20
IV »	120	5 563	21 479	66	78	82	—	26	644	5	1	2	52
V »	178	6 454	16 303	76	161	132	11	77	1 386	7	—	1	14
VI »	179	4 536	24 958	50	62	151	26	171	1 629	5	1	9	13
VII »	66	2 465	6 586	36	10	57	9	186	1 120	5	1	1	2
VIII »	120	5 608	43 631	58	89	110	—	26	1 723	6	4	2	6
IX »	104	5 066	18 948	65	81	43	—	8	1 504	9	3	4	3
Yrkesinspektrisen	277	10 863	—	134	50	—	—	—	—	—	—	—	—
Sprängämnesinspektören	2	46	130	12	68	—	—	—	8	—	—	—	—
Summa	**1 354**	**52 022**	**171 351**	[1] **675**	**763**	[2] **851**	[3] **79**	**810**	**11175**	**51**	**10**	**41**	**184**
Underinspektörerna													
I distriktet	344	3 633	828	92	5	61	—	—	—	—	—	—	—
II »	438	747	5 485	79	156	219	—	—	—	—	—	—	—
III »	365	400	3 823	65	85	229	—	—	—	—	—	—	—
IV »	170	327	1 594	54	37	184	—	—	—	—	—	—	—
V »	507	1 042	5 032	109	90	191	—	—	—	—	—	—	—
VI »	389	4 550	1 260	106	49	45	—	—	—	—	—	—	—
VII »	312	436	4 455	63	13	55	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	321	1 282	3 077	92	23	92	—	—	—	—	—	—	—
IX »	123	1 288	753	49	53	44	—	—	—	—	—	—	—
Summa	[4] **2 969**	[5] **13 705**	[6] **26 307**	**709**	**511**	[7] **1 120**	—	—	—	—	—	—	—
Skogshärbärgesinspektören	[8] **93**	**238**	—	**46**	**13**	—	—	—	—	—	—	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	5	2 614	29 927	12	—	—	—	—	86	2	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	3	—	—	8	2	—	—	—	122	1	—	—	—
Östra distriktet	8	512	3 895	8	6	—	—	—	50	—	—	—	—
Mellersta distriktet	14	464	2 099	12	2	—	—	1	62	1	—	—	—
Västra »	2	20	—	1	—	—	—	12	251	—	—	—	—
Södra »	27	2 862	4 130	21	2	—	—	62	354	—	—	—	—
Summa	**59**	**6 472**	**40 051**	[9] **62**	**12**	—	—	**75**	**925**	**4**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna *vid statens järnvägar*													
för säkerhetstjänsten	91	950	—	18	12	—	—	—	515	—	—	—	—
» trafiktjänsten													
» rullande materiel	10	—	—	21	6	—	—	—	—	—	—	—	—
vid enskilda järnvägar	868	6 470	—	65	19	—	—	—	281	3	—	—	—
Summa	**969**	**7 420**	—	**104**	**37**	—	—	—	[10] **796**	[10] **3**	—	—	—
Elektr. inspektörerna			*kilowatt*										
Norra distriktet	42	—	4 900	—	35	—	—	—	3	1	—	—	—
Östra »	12	—	150	—	12	—	—	—	2	2	—	—	—
Västra »	53	—	9 400	—	38	—	—	—	2	—	—	—	—
Södra »	12	—	95 000	—	12	—	—	—	6	1	—	—	—
Summa	**119**	—	**109 450**	—	**97**	—	—	—	[10] **13**	[10] **4**	—	—	—

[1] Härav 412 för inspektörerna och 263 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 281 fall och mindre i 570 fall. — [3] Härav större besiktning i 22 fall och mindre i 57 fall. — [4] Härav 1 037 inom jordbruk, 615 inom hantverk och 1 317 inom annan verksamhet. — [5] Härav 1 313 inom hantverk och 12 392 inom annan verksamhet. — [6] Härav 14 807 inom jordbruk, 1 759 inom hantverk och 9 741 inom annan verksamhet. — [7] Härav större besiktning i 301 fall och mindre i 819 fall. — [8] Avser antalet inspekterade härbärgen. — [9] Härav 41 för bergmästarna och 21 för gruvingenjörerna. — [10] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Januari månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under januari månad.

Översikt av verksamheten under januari månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	5 015	1 063	1 013	3 547	2 330	1 707	8 562	3 393	2 720
Stockholms län	3 365	518	467	649	398	260	4 014	916	727
Uppsala stad och län	685	162	136	262	180	136	947	342	272
Södermanlands län	958	261	200	468	273	202	1 426	534	402
Östergötlands län	1 539	337	291	705	356	260	2 244	693	551
Norrköping	1 062	109	105	158	133	91	1 220	242	196
Jönköpings län	642	168	147	349	147	102	991	315	249
Kronobergs län	111	59	56	98	65	37	209	124	93
Norra Kalmar län	320	129	123	58	42	35	378	171	158
Södra Kalmar län	484	88	83	205	85	61	689	173	144
Gotlands län	129	57	46	40	39	21	169	96	67
Blekinge län	799	142	133	337	168	122	1 136	310	255
Kristianstads län	1 006	291	248	483	291	199	1 489	582	447
Malmöhus län: Malmö	2 727	290	287	1 376	747	556	4 103	1 037	843
Malmöhus län: Lund	511	86	78	122	69	66	633	155	144
Malmöhus län: Landskrona	378	76	72	26	29	15	404	105	87
Malmöhus län: Hälsingborg	1 118	204	200	315	157	111	1 433	361	311
Malmöhus län: Ystad	207	82	79	90	53	35	297	135	114
Malmöhus län: Trälleborg	483	115	112	54	26	24	537	141	136
Malmöhus län: Eslöv	163	20	15	40	32	19	203	52	34
Malmöhus län: Skurup	59	49	38	28	22	19	87	71	57
Malmöhus län: Hvellinge	143	86	86	19	10	6	162	96	92
Hallands län	545	123	111	160	78	61	705	201	172
Göteborgs och Bohus län	475	126	107	221	104	71	696	230	178
Göteborg	3 628	976	941	1 121	748	566	4 749	1 724	1 507
Älvsborgs län	710	251	242	168	83	56	878	334	298
Skaraborgs län	526	228	165	471	297	213	997	525	378
Värmlands län	487	154	142	180	159	104	667	313	246
Örebro län	649	357	306	424	265	219	1 073	622	525
Västmanlands län	859	217	195	341	209	163	1 200	426	358
Kopparbergs län	515	129	129	271	113	102	786	242	231
Gävle stad och län	1 092	122	122	116	85	73	1 208	207	195
Västernorrlands län	255	71	71	50	31	29	305	102	100
Jämtlands län	130	41	35	257	121	113	387	162	148
Västerbottens län	206	61	60	131	88	77	337	149	137
Norrbottens län	367	99	97	109	78	65	476	177	162
Tillsammans januari 1925	**32 348**	**7 347**	**6 738**	**13 449**	**8 111**	**5 996**	**45 797**	**15 458**	**12 734**
» december 1924	*22 874*	*6 466*	*6 121*	*9 364*	*7 885*	*6 165*	*32 238*	*14 351*	*12 286*
» januari 1924	30 369	8 877	7 940	11 980	8 840	5 972	42 349	17 717	13 912
» » 1923	50 817	10 106	9 593	11 502	7 902	5 538	62 319	18 008	15 131
» » 1922	91 774	12 457	11 984	10 049	8 663	5 450	101 823	21 120	17 434

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					jan. 1925	dec. 1924	jan. 1924	jan. 1925	dec. 1924	jan. 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 267	4 897	1 979	1 505	247	259	171	76	87	69
Industri och hantverk	10 364	10 952	761	726	1439	1101	1338	95	94	91
Sjöfart och fiske	4 620	4 718	1 213	1 161	389	289	407	96	96	99
Handel och samfärdsel	3 257	3 459	635	605	545	297	519	95	95	88
Husligt arbete	5	7	1	—	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	7 448	8 315	2 758	2 741	301	250	176	99	99	98
Summa	**29 961**	**32 348**	**7 347**	**6 738**	**440**	**354**	**342**	**92**	**95**	**89**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	794	815	794	440	103	91	69	55	51	40
Industri och hantverk	744	760	226	173	336	158	279	77	77	62
Sjöfart och fiske	211	221	81	68	.	.	.	.	.	.
Handel och samfärdsel	2 164	2 242	966	763	232	143	179	79	78	72
Husligt arbete	7 690	9 110	6 029	4 538	151	110	126	75	81	71
Annat arbete	298	301	15	14	.	.	.	.	.	.
Summa	**11 901**	**13 449**	**8 111**	**5 996**	**166**	**119**	**136**	**74**	**78**	**68**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	5 061	5 712	2 773	1 945	206	205	142	70	76	61
Jordbruk	4 621	5 229	2 496	1 677	209	206	156	67	74	56
Skogshushållning	440	483	277	268	174	202	72	97	98	83
Industri och hantverk	11 108	11 712	987	899	1187	837	1082	91	89	84
Gruvdrift och malmförädling . . .	271	289	4	4	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	847	864	14	12	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	2 885	3 010	175	154	1720	2137	1139	88	85	85
Trävaruindustri	841	863	35	33	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	3 740	3 957	397	393	997	893	1388	99	96	95
Läder-, hår- och gummiindustri . .	140	147	4	3	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	196	198	4	3	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	478	489	59	37	.	.	463	.	.	57
Närings- och njutningsmedelsindustri	771	863	148	131	583	266	374	89	90	84
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	150	157	12	12	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	100	101	49	41	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	110	111	5	4	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	1 079	1 163	81	72	.	726	.	.	95	.
Sjöfart och fiske	4 831	4 939	1 294	1 229	382	283	407	95	95	99
Handel och samfärdsel	5 421	5 701	1 601	1 368	356	214	299	85	86	78
Kontors-, bank- o. d. personal . .	498	504	92	85	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 404	1 452	150	123	968	393	802	82	84	77
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 178	1 259	653	529	193	151	138	81	81	74
Transportarbetare	2 048	2 175	523	490	416	194	360	94	94	87
Allmän och litterär verksamhet . .	281	299	140	104	214	135	153	74	69	72
Ej särskilt specificerade	12	12	43	37	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	7 695	9 117	6 030	4 538	151	110	126	75	81	71
Annat arbete	7 746	8 616	2 773	2 755	311	261	182	99	98	98
Summa	**41 862**	**45 797**	**15 458**	**12 734**	**296**	**225**	**239**	**82**	**86**	**79**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 054 platser, varav 847 manliga och 207 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 298, 1 071 och 227 samt under nästlidna månad resp. 857, 670 och 187.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen:	**4 414**	**1 702**	**1 237**	**483**	**277**	**268**	**289**	**4**	**4**	**352**	**14**	**12**	**2 979**	**164**	**144**
1	Stockholms stad	52	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	452	47	36
2	Stockholms län	1 210	345	295	134	117	117	19	—	—	15	—	—	167	1	1
3	Uppsala stad och län	235	89	68	36	14	14	4	—	—	37	—	—	41	1	—
4	Södermanlands län	155	114	56	2	4	4	—	—	—	6	—	—	242	4	4
5	Östergötlands län	447	136	93	28	26	25	16	1	1	34	1	1	250	3	2
6	Norrköping	143	32	30	—	—	—	—	—	—	3	—	—	83	1	1
7	Jönköpings län	82	42	22	13	—	—	—	—	—	2	—	—	72	2	2
8	Kronobergs län	6	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
9	Kalmar län	76	30	25	6	8	8	—	—	—	7	—	—	78	6	2
10	Gotlands län	19	22	12	—	—	—	—	—	—	12	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	84	29	21	—	—	—	—	—	—	6	—	—	48	—	—
12	Kristianstads län	342	162	123	21	3	3	—	—	—	38	3	3	77	4	3
13	Malmöhus län: Malmö	55	7	7	—	—	—	—	—	—	52	—	—	274	9	9
14	Hälsingborg	71	12	10	—	—	—	5	—	—	4	—	—	37	2	2
15	Övriga anstalter	402	189	162	—	—	—	—	—	—	47	1	1	224	9	8
16	Hallands län	66	26	16	—	—	—	11	—	—	18	2	—	51	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	82	37	22	—	5	5	—	—	—	3	2	2	22	—	—
18	Göteborgs stad	55	10	10	1	—	—	—	—	—	3	4	4	272	32	32
19	Älvsborgs län	53	12	3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	247	32	32
20	Skaraborgs län	343	178	116	13	6	6	—	—	—	—	—	—	12	3	3
21	Värmlands län	35	15	7	21	17	15	—	—	—	23	1	1	27	—	—
22	Örebro län	174	118	67	72	10	10	105	2	2	11	—	—	17	2	2
23	Västmanlands län	152	63	41	7	5	5	104	—	—	2	—	—	148	—	—
24	Kopparbergs län	20	4	4	21	4	4	23	1	1	10	—	—	55	2	2
25	Gävle stad och län	21	11	11	26	13	13	2	—	—	9	—	—	42	—	—
26	Västernorrlands län	3	1	1	—	7	7	—	—	—	1	—	—	10	1	1
27	Jämtlands län	12	2	2	31	26	21	—	—	—	—	—	—	1	1	—
28	Västerbottens län	18	12	12	39	12	11	—	—	—	2	—	—	5	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	—
	Kvinnliga avdelningen:	**815**	**794**	**440**	—	—	—	—	—	—	**12**	—	—	**31**	**11**	**10**
1	Stockholms stad	16	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	17	5	4
2	Stockholms län	57	79	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	30	35	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	40	57	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	63	72	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	9	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	24	20	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	6	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	12	21	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	2	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	11	26	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	86	92	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	12	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	6	6
14	Hälsingborg	22	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	42	47	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	41	20	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	72	23	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	14	3	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
19	Älvsborgs län	8	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	56	75	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	31	27	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	66	65	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	61	41	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	12	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	9	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	6	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	13	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
861	**33**	**31**	**3 957**	**397**	**393**	**131**	**2**	**1**	**157**	—	—	**209**	—	—	**652**	**91**	**89**	**182**	**3**	**3**	
65	8	6	752	37	34	8	—	—	5	—	—	27	—	—	275	70	70	9	—	—	1
43	1	1	329	6	6	4	—	—	5	—	—	14	—	—	33	1	1	9	—	—	2
9	—	—	24	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—	26	—	—	—	—	—	3
31	—	—	49	5	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	4
52	2	2	258	43	43	2	—	—	7	—	—	4	—	—	23	—	—	1	—	—	5
67	—	—	264	2	2	1	—	—	56	—	—	8	—	—	16	1	1	3	—	—	6
18	1	1	46	4	4	6	—	—	2	—	—	3	—	—	9	—	—	20	—	—	7
1	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	8
32	—	—	42	3	3	5	—	—	—	—	—	4	—	—	9	—	—	18	—	—	9
2	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	10
—	—	—	47	2	2	4	—	—	—	—	—	3	—	—	7	—	—	1	—	—	11
21	1	1	52	7	7	3	—	—	1	—	—	4	—	—	11	6	6	—	—	—	12
46	5	5	589	12	12	8	—	—	3	—	—	52	—	—	44	—	—	27	—	—	13
5	—	—	252	41	41	16	—	—	3	—	—	8	—	—	14	—	—	5	3	3	14
23	5	5	214	17	17	42	1	1	7	—	—	10	—	—	72	—	—	3	—	—	15
31	—	—	127	41	41	7	—	—	20	—	—	6	—	—	7	2	2	—	—	—	16
18	—	—	90	7	7	—	—	—	10	—	—	1	—	—	1	—	—	14	—	—	17
121	2	2	206	43	43	11	1	—	19	—	—	21	—	—	20	5	5	9	—	—	18
5	1	1	77	6	6	—	—	—	15	—	—	5	—	—	6	—	—	—	—	—	19
2	1	1	21	5	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	14	4	3	2	—	—	20
38	—	—	46	—	—	4	—	—	—	—	—	2	—	—	6	1	—	—	—	—	21
11	—	—	23	—	—	2	—	—	1	—	—	23	—	—	3	—	—	—	—	—	22
23	1	1	173	57	57	2	—	—	1	—	—	2	—	—	13	1	1	—	—	—	23
24	—	—	46	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	24
139	1	1	98	31	31	3	—	—	1	—	—	3	—	—	10	—	—	—	—	—	25
14	—	—	48	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	10	—	—	—	—	—	26
3	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	27
12	4	4	29	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
5	—	—	31	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	29
2	**2**	**2**	—	—	—	**16**	**2**	**2**	**41**	**4**	**3**	**280**	**59**	**37**	**211**	**57**	**42**	**25**	**9**	**9**	
1	—	—	—	—	—	5	—	—	3	—	—	109	25	19	100	23	18	17	4	4	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	2
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	1	1	10	1	1	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	1	1	3	1	1	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	3	3	3	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	—	6	3	3	—	—	—	12
1	1	1	—	—	—	4	—	—	13	1	1	92	15	5	44	9	5	1	2	2	13
—	—	—	—	—	—	4	—	—	3	—	—	7	—	—	4	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	7	1	1	6	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	2	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	3	2	24	7	4	19	9	8	3	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	11	—	—	3	1	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen:	**47**	**1**	**1**	**102**	**4**	**3**	**1084**	**48**	**45**	**4718**	**1213**	**1161**	**342**	**58**	**52**
1	Stockholms stad	13	—	—	30	2	1	270	20	17	663	189	177	172	21	19
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	105	1	1	85	—	—	7	5	5
3	Uppsala stad och län	—	—	—	2	—	—	23	2	2	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	2	—	—	2	—	—	62	2	2	72	37	37	4	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	1	1	1	36	—	—	25	—	—	8	1	1
6	Norrköping	14	1	1	15	—	—	24	—	—	189	47	47	4	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	13	—	—	3	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	1	—	—	—	—	—	28	—	—	293	53	51	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	4	3	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	1	—	—	26	—	—	281	40	40	3	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	61	6	6	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	7	—	—	257	10	10	325	81	78	45	2	2
14	Hälsingborg	—	—	—	2	—	—	13	3	3	491	118	118	2	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	14	—	—	19	—	—	187	72	69	1	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	121	20	20	3	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	1	—	—	3	—	—	48	20	19	—	3	—
18	Göteborgs stad	2	—	—	19	1	1	100	9	9	1592	474	445	52	11	10
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	10	—	—	5	—	—	8	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	4	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	16	6	5	—	—	—
22	Örebro län	6	—	—	2	—	—	10	—	—	3	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	3	—	—	51	—	—	3	—	—	15	2	2
24	Kopparbergs län	6	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	2	—	—	6	—	—	170	34	34	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	56	12	12	1	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	6	6
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	13	—	—	5	4	4
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen:	**54**	**48**	**40**	**9**	**1**	**1**	**79**	**33**	**27**	**221**	**81**	**68**	**162**	**34**	**33**
1	Stockholms stad	18	14	9	7	1	1	22	19	13	115	20	16	88	14	14
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	2	1	1	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	4	2	2	2
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	18	12	11	2	—	—	42	8	8	4	3	2	48	16	15
14	Hälsingborg	5	—	—	—	—	—	1	4	4	5	5	5	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	11	21	19	—	—	—	—	—	—	85	39	34	12	1	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
927	**83**	**74**	**118**	**17**	**15**	**2004**	**447**	**434**	**58**	**3**	**3**	**10**	**27**	**27**	**7**	**1**	**—**	**8 315**	**2 758**	**2 741**	
444	53	46	40	6	4	581	135	131	25	—	—	—	8	8	5	1	—	1 121	466	464	1
39	—	—	20	—	—	153	7	6	15	2	2	—	—	—	—	—	—	958	32	32	2
16	1	1	2	—	—	38	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	183	53	49	3
8	—	—	—	—	—	26	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	286	95	93	4
19	—	—	4	1	1	84	14	13	—	—	—	—	2	2	—	—	—	240	106	106	5
15	13	12	2	—	—	64	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	7	7	6
4	—	—	1	—	—	22	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	325	118	117	7
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	55	55	8
7	—	—	1	1	1	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175	116	116	9
—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	30	30	10
12	2	2	2	—	—	25	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	249	65	65	11
19	—	—	2	—	—	25	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	319	97	94	12
113	2	2	10	1	1	193	55	55	3	—	—	—	1	1	—	—	—	624	105	105	13
7	—	—	3	—	—	42	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138	13	13	14
11	6	5	2	1	1	69	39	39	2	—	—	2	—	—	—	—	—	592	173	171	15
2	—	—	3	1	1	24	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	28	28	16
3	—	—	1	1	1	28	41	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	10	10	17
143	6	6	6	4	4	285	104	101	11	1	1	8	16	16	—	—	—	672	253	252	18
4	—	—	2	1	1	26	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	243	198	198	19
14	—	—	4	—	—	15	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	28	28	20
1	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	241	114	114	21
4	—	—	—	—	—	11	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	223	223	22
16	—	—	3	—	—	31	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	82	82	23
10	—	—	4	—	—	16	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	276	106	106	24
11	—	—	1	—	—	132	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	415	27	27	25
—	—	—	1	—	—	14	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	48	48	26
3	—	—	3	—	—	12	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	5	5	27
—	—	—	—	—	—	10	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	11	11	28
2	—	—	1	—	—	26	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	259	94	92	29
525	**67**	**49**	**1130**	**634**	**512**	**182**	**78**	**58**	**241**	**137**	**101**	**2**	**16**	**10**	**9 110**	**6 029**	**4 538**	**301**	**15**	**14**	
238	29	22	414	208	166	83	24	17	127	56	41	1	16	10	2 055	1 870	1 352	100	2	1	1
10	—	—	47	5	5	—	—	—	19	16	13	—	—	—	507	295	190	—	—	—	2
6	—	—	15	14	14	2	1	1	1	2	2	—	—	—	206	127	100	2	—	—	3
4	—	—	27	20	18	10	1	1	1	3	2	—	—	—	354	188	153	20	—	—	4
3	—	—	34	22	14	3	2	1	7	4	4	—	—	—	550	241	178	22	13	13	5
1	5	5	5	5	1	2	5	5	3	1	1	—	—	—	111	106	73	18	—	—	6
7	1	1	17	7	5	—	2	1	7	3	3	—	—	—	288	109	80	2	—	—	7
—	1	—	5	3	2	—	—	—	—	3	2	—	—	—	87	44	29	—	—	—	8
3	—	—	16	7	6	—	—	—	2	2	2	—	—	—	220	86	70	1	—	—	9
—	—	—	2	1	1	—	—	—	1	4	1	—	—	—	35	25	17	—	—	—	10
4	2	2	19	14	10	2	2	2	—	2	2	—	—	—	299	121	94	—	—	—	11
11	—	—	54	24	24	4	3	3	4	4	4	—	—	—	305	164	124	—	—	—	12
150	14	7	70	50	32	34	18	14	18	10	8	—	—	—	819	570	436	2	—	—	13
1	—	—	53	23	17	1	4	2	2	1	—	—	—	—	198	112	80	9	—	—	14
3	3	3	6	10	9	10	7	6	2	2	2	—	—	—	288	168	141	9	—	—	15
3	2	2	8	8	7	1	—	—	3	—	—	—	—	—	92	46	39	8	—	—	16
1	—	—	31	17	13	—	—	—	3	—	—	—	—	—	107	61	45	4	—	—	17
53	3	2	64	30	19	27	8	4	14	4	—	—	—	—	697	620	471	84	—	—	18
5	—	—	9	3	2	—	—	—	5	3	2	—	—	—	132	69	48	2	—	—	19
5	1	1	23	10	7	—	—	—	1	4	—	—	—	—	378	205	164	—	—	—	20
—	1	—	5	7	4	—	—	—	3	3	3	—	—	—	141	121	78	—	—	—	21
7	—	—	43	23	22	2	1	1	9	2	2	—	—	—	263	172	147	16	—	—	22
1	1	—	18	20	14	—	—	—	4	4	3	—	—	—	255	142	108	—	—	—	23
—	—	—	39	19	18	—	—	—	3	—	—	1	—	—	216	85	77	—	—	—	24
—	—	—	10	11	9	1	—	—	1	2	2	—	—	—	92	70	60	2	—	—	25
—	—	—	2	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	24	22	—	—	—	26
4	1	1	56	43	43	—	—	—	—	1	1	—	—	—	190	67	62	—	—	—	27
3	2	2	25	15	15	—	—	—	1	1	1	—	—	—	88	58	49	—	—	—	28
2	1	1	13	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	63	51	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 31 december 1924.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	
Bleck- o. plåtslagareförb.	36	1 425	—	**1 425**	202	—	**202**	**14·2**	6·8
Bokbindareförbundet	15	839	1 422	**2 261**	29	24	**53**	**2·3**	2·2
Bryggeriindustriarb.-förb.	40	2 793	1 027	**3 820**	43	45	**88**	**2·3**	1·5
Byggnadsträarbetareförb.	69	6 244	—	**6 244**	1 918	—	**1 918**	**30·7**	27·2
De förenade förbunden	38	2 271	433	**2 704**	268	45	**313**	**11·6**	9·4
Elektriska arbetareförb.	41	1 219	—	**1 219**	172	—	**172**	**14·1**	5·8
Gjutareförbundet	94	3 428	2	**3 430**	500	—	**500**	**14·6**	11·0
Grov- o. fabriksarb.-förb.	215	18 312	1 565	**19 877**	5 195	130	**5 325**	**26·8**	17·3
Gruvindustriarbetareförb.	19	1 403	18	**1 421**	213	1	**214**	**15·1**	13·6
Handelsarbetareförb.	109	5 492	1 909	**7 401**	366	82	**448**	**6·1**	5·3
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	11	204	132	**336**	14	10	**24**	**7·1**	8·9
Hattarbetare	4	65	48	**113**	9	8	**17**	**15·0**	22·5
Pälsvarusarbetare	7	139	84	**223**	5	2	**7**	**3·1**	1·5
Kommunalarbetareförb.	82	8 425	799	**9 224**	646	38	**684**	**7·4**	3·9
Litografiska förbundet	14	836	—	**836**	9	—	**9**	**1·1**	1·3
Livsmedelsarbetareförb.	70	5 909	1 999	**7 908**	841	554	**1 395**	**17·6**	7·2
Metallindustriarb.-förb.	206	58 111	2 230	**60 341**	7 057	141	**7 198**	**11·9**	9·6
Järnbruksarbetare	56	15 197	51	**15 248**	2 429	—	**2 429**	**15·9**	11·7
Verkstadsarbetare	150	42 914	2 179	**45 093**	4 628	141	**4 769**	**10·6**	9·0
Murareförbundet	37	2 252	—	**2 252**	757	—	**757**	**33·6**	23·0
Måleriarbetareförbundet	42	2 364	1	**2 365**	1 000	—	**1 000**	**42·3**	20·2
Pappersindustriarb.-förb.	108	17 067	625	**17 692**	992	63	**1 055**	**6·0**	4·3
Sadelm.- o. tapetseraref.	21	575	22	**597**	28	—	**28**	**4·7**	2·2
Sko- o. läderindustriarb.-f.	35	5 693	2 484	**8 177**	291	101	**392**	**4·8**	5·6
Skrädderiarbetareförb.	34	630	1 799	**2 429**	133	252	**385**	**15·9**	4·2
Stenindustriarbetareförb.	80	4 109	—	**4 109**	225	—	**225**	**5·5**	1·9
Stuckatörförbundet	4	74	—	**74**	42	—	**42**	**56·8**	25·6
Sågverksindustriarb.-förb.	236	18 123	23	**18 146**	8 773	—	**8 773**	**48·3**	27·2
Textilarbetareförbundet	55	4 077	4 708	**8 785**	101	152	**253**	**2·9**	1·8
Tobaksindustriarb.-förb.	10	531	2 130	**2 661**	21	28	**49**	**1·8**	1·9
Transportarbetareförb.	44	2 712	—	**2 712**	258	—	**258**	**9·5**	8·2
Träindustriarbetareförb.	126	6 041	87	**6 128**	520	21	**541**	**8·8**	7·4
Tunnbinderiarbetareförb.	18	282	—	**282**	29	—	**29**	**10·3**	5·7
Typografförbundet	32	3 993	287	**4 280**	227	21	**248**	**5·8**	5·2
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	7	415	1	**416**	72	—	**72**	**17·3**	10·2
Summa	**1 948**	**185 849**	**23 703**	**209 552**	**30 942**	**1 708**	**32 650**	**15·6**	**10·5**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under december uppgivits till inalles 112 256, vilket i genomsnitt motsvarar 3·4 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem. Den relativt låga siffran förklaras därav, att arbetslösheten under månaden undergått en successiv ökning och särskilt stegrats under månadens sista vecka, mellan jul och nyår.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna december 1923—december 1924.

	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec
Sverige	14·1	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
Norge	12·4	9·1	8·2	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8
Danmark	19·6	21·0	21·9	16·7	8·1	5·8	5·0	5·4	5·6	5·8	7·0	8·6	13·2
England	9·7	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2
Tyskland	28·2	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1
Nederländerna .	15·9	22·4	15·8	11·0	7·1	6·1	5·7	7·0	8·7	8·9	8·8	11·0	—
Belgien	3·6	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	—
Kanada	7·2	7·5	7·8	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	—
Nya Syd-Wales .	9·3	8·6	8·7	9·2	13·9	11·1	14·0	14·7	14·1	13·8	11·1	—	—

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under januari månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Januari månad har medfört en mindre sänkning av prisnivån, huvudsakligen beroende på nedgång i smörpriserna samt ett för årstiden ovanligt kraftigt prisfall å ägg, ävensom fortsatt sänkning av sockerpriset. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan december sammanlagt 17 varit föremål för *prissänkning*. Den prisförskjutning i *uppåtgående* riktning, som ägt rum beträffande tillsammans 26 varuslag, däribland vissa mjöl- och brödsorter, färskt och salt fläsk samt kaffe, har motverkat prisfallet i ej ringa grad men icke varit tillräcklig för att helt uppväga detsamma. *Oförändrade* under redovisningsmånaden äro medelpriserna å 15 varuslag.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—januari 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med januari 1925, meddelas efterföljande indexserier (sid. 160), vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.)

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (januari 1924—januari 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	18	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	185	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 178	214	180	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 73	96	111	108	86	75	73
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	84	85	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	88	89	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	190	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	*Kaffe (obränt), prima Santos*	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- »	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan.[2]) 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	jan. 1914—jan. 1925	jan. 1924 - jan. 1925	
24	24	24	24	24	23	23	23	23	24	25	24	24	+ 71·4	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
385	371	359	315	343	337	352	381	395	420	403	422	380	+ 59·0	− 1·3	4
365	343	332	310	324	321	326	351	369	385	381	390	358	+ 66·5	− 1·9	5
300	300	301	294	291	287	286	284	281	282	281	279	277	+ 68 9	− 7·7	6
212	210	209	207	205	201	201	201	198	200	198	193	193	+ 59 5	− 9·0	7
185	184	184	174	173	173	173	173	173	181	182	181	180	+ 30 4	− 2·7	8
360	319	265	198	184	192	202	221	255	318	378	390	308	+ 46·7	− 14·4	9
279	284	270	—	—	—	—	—	—	269	283	291	272	+ 78·9	− 2·5	10
901	928	969	1 064	1104	1 088	1 005	960	934	948	970	964	969	—	+ 7·5	11
56	57	60	64	65	67	64	63	58	58	60	60	60	+ 122·2	+ 7·1	12
—	—	—	—	—	—	286	88	—	—	—	—	—	—	—	13
51	51	52	52	51	51	51	51	51	52	52	51	51	+ 70·0	0·0	14
91	92	92	91	89	88	88	87	87	87	84	84	83	+ 80·4	− 8·8	15
42	42	41	41	40	40	42	45	45	51	51	51	52	+ 67·7	+ 23·8	16
27	27	27	27	26	26	28	29	29	37	37	37	37	+ 76·2	+ 37·0	17
38	37	37	37	37	37	38	39	39	47	47	48	48	+ 84·6	+ 26·3	18
49	48	48	48	48	47	47	48	48	49	50	50	50	+ 38·9	+ 2·0	19
53	53	54	54	54	54	54	53	53	54	54	54	54	+ 35·9	+ 1·9	20
73	72	72	72	71	71	71	71	71	75	77	77	78	+ 90·2	+ 6·8	21
96	94	94	94	93	93	93	94	94	97	99	99	100	—	+ 4 2	22
62	62	61	61	61	61	61	63	63	70	71	72	72	+ 89·5	+ 16·1	23
44	44	43	43	43	44	43	45	46	52	53	53	54	+ 74·2	+ 22·7	24
154	155	155	152	153	152	152	155	155	164	164	162	162	+ 116·0	+ 5·2	25
75	75	74	74	75	75	74	76	77	84	85	85	86	+ 95·5	+ 14·7	26
88	88	87	87	88	87	86	89	90	99	100	100	101	+ 68 3	+ 14·8	27
202	201	199	199	199	203	206	209	209	207	206	204	203	+ 67·8	+ 0·5	28
166	165	164	164	164	167	169	171	171	170	169	168	168	+ 68·0	+ 1·2	29
247	246	246	246	244	245	249	249	249	248	247	249	253	+ 91·7	+ 2·4	30
145	143	141	142	141	142	144	145	146	146	145	148	147	+ 101.4	+ 1·4	31
208	209	216	221	229	234	234	238	230	219	216	219	226	+ 72·5	+ 8·7	32
177	172	177	176	178	185	189	188	188	179	181	184	187	+ 59·8	+ 5 6	33
260	248	249	241	250	—	—	—	--	190	223	250	256	+ 106·5	− 1·5	34
188	182	178	175	175	182	195	206	212	219	224	224	233	+ 76·5	+ 23·9	35
200	193	189	185	185	189	198	209	216	225	231	231	239	+ 71·9	+ 19·5	36
186	184	184	182	180	180	182	185	188	200	204	210	213	—	+ 14·5	37
153	153	155	147	118	114	120	125	133	134	134	132	141	+ 80·8	− 7·8	38
228	231	241	237	165	179	200	210	217	215	209	208	217	+ 88·7	− 4·8	39
68	61	56	66	62	75	89	89	81	68	72	76	74	+ 111·4	+ 8·8	40
68	66	67	69	62	62	59	58	65	67	72	73	77	+ 87·8	+ 13·2	41
109	110	107	99	91	90	95	93	102	103	100	97	107	+ 84·5	− 1·8	42
171	173	167	154	134	140	144	146	158	157	152	149	162	+ 97·6	− 5·3	43
133	134	129	122	109	107	113	108	119	124	124	123	129	—	− 3·0	44
64	65	65	65	65	64	63	60	73	83	86	87	88	+ 95·6	+ 37·5	45
44	45	43	46	43	44	48	45	48	52	48	49	48	+ 45·5	+ 9·1	46
89	89	90	89	90	90	91	90	90	92	92	92	92	+ 61·4	+ 3·4	47
244	251	267	273	275	274	276	281	294	302	313	322	326	+ 102·5	+ 33·6	48
98	105	104	100	97	91	91	92	100	98	86	85	82	+ 28·1	− 16·3	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
15	15	14	14	14	14	14	14	14	15	14	15	15	+ 150·0	0·0	51
30	30	31	31	31	31	31	30	31	31	31	31	30	+ 50·0	0·0	52
5260	5260	5240	5260	5240	5200	5140	5060	5090	5090	5100	5130	5140	+ 97·7	− 2·3	53
3840	3840	3850	3890	3900	3860	3860	3830	3840	3850	3840	3840	3850	+ 86·0	+ 0·3	54
445	435	442	444	451	446	446	445	445	428	429	439	437	+ 115·3	− 1·8	55
797	801	802	800	800	795	792	785	767	752	747	748	750	+ 90·4	− 5·9	56
406	409	413	409	409	399	389	376	372	369	362	360	358	+ 57·0	− 11·8	57
309	310	311	312	312	312	309	305	296	288	285	284	280	+ 79·5	− 9·4	58
338	340	342	346	344	337	331	321	309	303	301	298	297	+ 62·3	− 12·1	59

	Juli	Årsmedeltal							År 1924					1925
	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Dec.	Jan.[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	208	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	179
Vägda tal	100	181	270	320	298	237	180	163	164	162	159	162	172	172	170

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under januari visat en mindre nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu 2 enheter lägre än i december. Det »ovägda» indextalet kvarstår oförändrat. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 1, sid. 58.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 1 av Sociala Meddelanden 1925 (sid. 55 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 januari 1925 till c:a 78 % mot 74 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 oktober 1924.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 11 januari—10 februari 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
3.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.	9 jan.

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under februari månad 1925.

Läget på arbetsmarknaden undergick under februari månad en förbättring, vilken återspeglas i den från arbetsförmedlingsanstalterna rapporterade minskningen av antalet arbetsansökningar på varje hundratal lediganmälda platser. Detta relativtal uppgick för landet i dess helhet till 256, under det att samma siffra för januari var 296. En blick på de absoluta talen i arbetsförmedlingsanstalternas rapporter (sid. 230 ff.) giver också vid handen, att arbetssökandesiffran var i nedgående och arbetstillgången tydligt stigande. Anledningen härtill torde vara den under månaden inbrutna vintern, vilken för mellersta och norra Sverige medförde ökade arbetstillfällen vid timmerdrivningar i skogarna m. m. Den i södra delarna av landet ännu rådande blidvintern underlättade å sin sida utearbetenas bedrivande i dessa trakter. I mindre gynnsam riktning påverkades arbetsmarknaden däremot av de under månaden pågående vidlyftiga avtalsförhandlingarna, som lade en tydlig hämsko på driften inom åtskilliga industrier.

Arbetslöshetens omfattning nödvändiggjorde ingripande från samhällets sida för lindring av dess verkningar. De statliga nödhjälpsarbetena utvidgades under månaden till att omfatta 2 927 arbetslösa mot 1 852 vid januari månads utgång. Antalet i statskommunala och rena kommunala nödhjälpsarbeten anställda torde ha ökats i ungefär samma proportion. Kommunal arbetslöshetshjälp utdelades dessutom på flera platser, dels i form av kontanter, dels såsom utspisning eller anvisning å livsmedel.

Inom jordbruket började efterfrågan å arbetskraft och anställning till den förestående vårflyttningen redan göra sig märkbar. Det aktuella behovet av arbetskraft var förklarligt nog ganska ringa och avsåg huvudsakligen personal för djurens skötsel. Från Skåne rapporterades, att den blida väderleken möjliggjort diknings-, väg- m. fl. arbeten inom jordbruket i en större utsträckning än andra år; från vissa håll klagades dock över att mulpesten med ty åtföljande avspärrningsföreskrifter ännu lade hinder i vägen för utplacering av arbetskraft.

Gruppen industri och hantverk uppvisade såsom helhet en nedgång i arbetssökandesiffrorna, vilken torde ha sin förnämsta förklaring i de reservarbeten av nödhjälpsnatur, som kommit i gång. Arbetstillgången inom facken ökades dock något; ökningen föll emellertid huvudsakligen på livsmedelsindustrien. Med hänsyn till årstiden torde läget inom byggnadsverksamheten kunna betecknas såsom ganska gynnsamt, även om en betydande säsongarbetslöshet här kunde inregistreras.

Inom affärsvärlden, närmast minuthandeln, betecknas februari sedan gammalt som realisationsmånaden, då större livaktighet alltid inträder. Så var även fallet innevarande år, och arbetslösheten bland hithörande yrkes-

utövare undergick en minskning, tydligen starkast berörande manliga platssökande.

Sjöfarten gynnades av isfritt vatten utmed nästan hela kusten, vilket bl. a. möjliggjorde fraktfartens uppehållande på Norrland. Sjömanshusens rapporter rörande antalet på- och avmönstringar utvisade också en relativt livlig omsättning å sjöfolk. Däremot synes frekvensen vid den offentliga sjömansförmedlingen på en del platser ha nedgått ganska märkbart, vilket torde stå i samband med de resultatlösa förhandlingarna om nytt kollektivavtal för sjöfolket. — Inom stuveribranschen betecknades arbetstillgången såsom tämligen god för årstiden.

Tillgången å grovarbete i städerna var under månaden synnerligen knapp, dels till följd av byggnadsverksamhetens inskränkning, dels på grund av den snöfattiga vintern, vilken mindre än under vanliga år lämnat arbetstillfällen med snöskottning o. dyl.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under februari samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·6*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 236.

Undersökning rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige åren 1916—1924.

II.

Tvångsarbetarnas öden efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalten. I föregående kapitel har framhållits, att förevarande utredning omfattar samtliga å tvångsarbetsanstalten i Landskrona intagna tvångsarbetare under tiden 1916—sommaren 1924. En stor del av klientelet befann sig därför vid tiden för utredningen icke längre å anstalten, utan har längre eller kortare tid vistats ute i samhället. Det har då synts vara önskvärt att få till stånd en komplettering av det å anstalten hopsamlade materialet, nämligen med avseende å dessa individers öden efter utskrivningen från anstalten. Detta har lyckats beträffande en avsevärd del av materialet, tack vare intresserad medverkan av anstaltens direktör samt bistånd av polismyndigheterna i några större städer. En sammanfattning av de härigenom vunna upplysningarna lämnas i följande tablå:

	Under 25 år	25–40 år	Över 40 år	Tillhopa antal	Tillhopa %	Därav utskrivna åren 1916–1919	Därav utskrivna åren 1920–1922	Därav utskrivna år 1923	Därav utskrivna år 1924	Gifta efter utskrivningen
Fortfarande å anstalten . . .	41	83	26	**150**	16·0	—	—	—	—	—
På andra anstalter	11	8	10	**29**	3·1	11	11	6	1	1
Ådömda frihetsstraff efter tvångsarbetet	24	17	2	**43**	4·6	30	8	4	1	6
Övriga:										
1) Erhållit varning efter sista tvångsarbetet										
fortsätta utelivet	48	36	8	**92**	9·8	46	31	8	7	18
skötsamma	19	17	5	**41**	4·4	23	15	2	1	13
vandel okänd	31	19	5	**55**	5·9	37	16	1	1	3
2) Icke varnade efter sista tvångsarbetet										
fortsätta utelivet	66	89	17	**172**	18·4	29	50	41	52	8
skötsamma	76	74	11	**161**	17·2	65	56	25	15	52
vandel okänd	101	68	24	**193**	20·6	86	67	22	18	3
Samtliga	**417**	**411**	**108**	**936**	**100·0**	**327**	**254**	**109**	**96**	**104**

Man finner härav, att 150 eller 16 % av samtliga fortfarande (i december 1924) voro intagna å tvångsarbetsanstalten. För åldrarna under 25 år var motsvarande procenttal 9·8, för åldersgrupperna 25—40 år 20·2 och för grupperna över 40 år 24·1. Detta visar, att åldersfördelningen för de å anstalten vid slutet av år 1924 intagna väsentligen skilde sig från förhållandena under tidigare år, i det att de yngre åldersklasserna voro svagare

representerade. Det vill härav framgå som om myndigheterna på den senaste tiden varit särskilt återhållsamma i fråga om att döma yngre kvinnor till tvångsarbete.[1]

Ett mindre antal, 29 eller 3·1 % av samtliga, hava blivit omhändertagna å andra anstalter o. d. Av dessa hava 9 efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalt blivit tilldelade varning för lösdriveri och hamnat, 5 å försörjningsinrättningar, 2 å sinnessjukhus, 1 å alkoholistanstalt och 1, vilken efter utskrivningen ingått äktenskap, å sjukhus, där hon vårdas för underlivslidande. Av de 20 icke varnade äro 7 intagna på sinnessjukhus (därav 2 direkt utskrivna från anstalten till sådant sjukhus), 1 å sanatorium, 2 såsom obotligt sjuka å sjukhus (av vilka den ena numera är starkt religiöst påverkad), 1 å skyddshemmet vid Asmundstorp samt 9 å försörjningsinrättningar (därav 1 häktad för lösdriveri och på grund av bristande arbetsförhet överlämnad till sådan inrättning, 1 utskriven från tvångsarbetsanstalten såsom otillräknelig, 1 som tidvis lämnar inrättningen och bedriver skörlevnad samt tre gånger blivit anhållen på grund av anmälan från läkare angående spridande av smittosam könssjukdom samt 1 som efter sista tvångsarbetet varit två gånger intagen å alkoholistanstalt och alltjämt trots uppnådda 46 år hängiver sig åt ett supigt och sedeslöst liv).

Av tabellen framgår vidare, att 43 eller 4·6 % av samtliga efter utskrivningen blivit ådömda frihetsstraff. Av dessa, som huvudsakligen tillhöra de yngre åldersgrupperna och till större delen utskrevos från Landskronaanstalten redan före år 1920, ha 3 erhållit varning för lösdriveri efter tvångsarbetet (därav en icke mindre än fyra gånger). De bestraffade brotten utgöras i 31 fall av stöld (därav 5 andra resan, 3 tredje resan,[2] 1 femte resan och 1 sjätte resan), i 2 fall av snatteri, i 3 fall av våld eller misshandel[3] samt i sammanlagt 4 fall av förfalskning och snatteri, hemfridsbrott, hållande av hus där otukt bedrives samt brott mot strafflagen 14 kap. 21 § (spridande av smittsam könssjukdom, vilket i detta fall bestraffats tvenne gånger). I fråga om 3 fall föreligga ej uppgifter om brottets beskaffenhet. En av de för stöld bestraffade är en hysterisk kvinna, som efter tvångsarbetet begått självmordsförsök, men numera är skötsam; en annan intogs å ett skyddshem, där hon skötte sig synnerligen utmärkt och ansågs vara definitivt upprättad från sitt gamla liv, fick lämplig anställning i familj i närheten av Stockholm, men återföll till uteliv inom en vecka. Detta sistnämnda fall är ett typiskt exempel på sådana individer, som på intet sätt förefalla vara undermåliga, då de vistas å lämplig anstalt, utan tvärtom kunna fullgöra en nyttig verksamhet därstädes, men däremot icke

[1] Enligt anstaltens årsberättelser utgjorde antalet under åren 1921, 1922 och 1923 till tvångsarbete dömda kvinnor, tillhörande åldersgruppen under 25 år, 117, resp. 74 och 68, motsvarande 49·6, resp. 37·9 och 35·6 % av samtliga under ifrågavarande år dömda kvinnor. Tablån å föregående sida visar, att denna åldersgrupp vid slutet av år 1924 belöpte sig till endast 27·3 % av de å anstalten vid denna tidpunkt kvarvarande, vilket häntyder på att minskningen av de yngres andel bland de dömda fortsatt även under år 1924

[2] En av dessa jämväl fjärde resan och en såväl första och andra som tredje resan.

[3] I ett fall misshandel å kvinnlig polistjänsteman, i ett annat fall hade vederbörande utskrivits från Landskronaanstalten på grund av sinnessjukdom.

kunna bära friheten, när de komma ut i samhället, utan hemfalla till brottsligt, sedeslöst eller på annat sätt asocialt levnadssätt. — Bland de sålunda efter utskrivningen för brott straffade kvinnorna märkas 6, som ingått äktenskap (männens yrken voro murare, korpral, maskinist och lumphandlare samt i två fall okänt), och äro numera åtminstone 4, därav 3 bland de gifta, att beteckna såsom skötsamma.

Förutom de 12 på andra anstalter intagna eller efter sist undergångna tvångsarbete frihetsbestraffade, vilka ovan angivits hava erhållit varning efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalten, hava enligt tablån ytterligare 188 tvångsarbetare, motsvarande 20·1 % av samtliga, blivit tilldelade dylik varning. Dessa varnade utgöra en tredjedel av dem, som utskrivits under något av åren 1916—1919, en fjärdedel av de utskrivna under åren 1920—1922 och en tiondedel av de under åren 1923 och 1924 utskrivna. Om man undersöker, när varningen — eller i de fall, då vederbörande efter senaste tvångsarbete erhållit varning mer än en gång, den sista varningen — kom till stånd, visar det sig, att detta i 71 fall skedde under tiden närmast efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalt, d. v. s. under första hälften av friheten, medan i 117 fall varning ägt rum under senare hälften av den tid vederbörande varit i frihet. De som alltjämt fortsätta utelivet äro givetvis talrikare bland de senare än bland de förra. Enligt de inhämtade upplysningarna skulle 78 eller två tredjedelar av de på senare tiden varnade fortsätta utelivet ännu i slutet av år 1924, medan motsvarande antal bland de tidigare varnade är 14 eller blott 20 %. Av de tidigare varnade betecknas 24 eller en tredjedel såsom numera skötsamma — hälften av dessa hava ingått äktenskap — under det att 17 eller endast 15 % av de senare varnade kunna antagas ha vänt utelivet ryggen. I 33 resp. 22 fall saknas närmare upplysningar om vederbörandes vandel under den senaste tiden; i betraktande av polismyndigheternas goda kännedom om detta klientel innebär denna negativa uppgift i själva verket, att åtminstone en avsevärd del av dessa individer upphört med den obeslöjade yrkesmässiga skörlevnaden. En del av dem torde hava avlidit.

I 526 fall — 56·2 % av samtliga och 66·9 % av dem, som icke befinna sig kvar på tvångsarbetsanstalten — har vederbörande icke straffats eller erhållit varning efter utskrivningen. Sistnämnda procentuella antal är givetvis lägst (55·0 %) bland dem, som utskrivits under något av åren 1916—1919, och högst (88·5 %) bland de under år 1924 utskrivna. Någon motsvarande skillnad föreligger icke mellan de olika åldersgrupperna, utan i var och en av de tre i tablån upptagna åldrarna ha i det närmaste två tredjedelar av de utskrivna icke erhållit varning. Av dessa ovarnade betecknas icke mindre än 172 såsom alltjämt fortsättande den yrkesmässiga skörlevnaden och 161 såsom numera skötsamma, medan tillräckliga uppgifter icke stått att vinna beträffande 193. Förstnämnda kategori, de ovarnade men dock icke förbättrade, uppgår ej till 10 % av de under åren 1916—1919 utskrivna, men utgör mer än hälften (54·2 %) av de under år 1924 utskrivna.

Av dem som, varnade eller ej, uppgivits fortsätta utelivet ha 26 eller

9·8 % ingått äktenskap; motsvarande antal bland de skötsamma är 65 eller 32·2 % och bland dem, vilkas nuvarande vandel icke är känd, 6. Då det från många synpunkter är av intresse att få en uppfattning om den moraliska och sociala nivån hos dessa äktenskap, har det ansetts lämpligt att i det följande lämna upplysning om männens yrke, kriminalitet o. d. i de fall, där uppgifter härom föreligga. I detta sammanhang lämnas även andra detaljupplysningar, som kunnat inhämtas och äro ägnade att giva en konkret bild av dessa kvinnors öden efter utskrivningen.

Vad då först beträffar dem, som fortsätta utelivet, finnas uppgifter om de gifta kvinnorna och deras män i 18 fall. Det visar sig, att i 10 av dessa fall mannen var kriminell eller eljest socialt undermålig; förteckningen häröver lyder sålunda: två langare, av vilka den ene f. n. avtjänar 1½ års tvångsarbete, en langare-soutenör, en kontorist, två gånger straffad för stöld och fyra gånger ådömd tvångsarbete (denne person, vilken har flera ökända bröder, betecknas dock som den minst fördärvade i brödrakretsen), en straffad köpman, en vaneförbrytare (hustrun är själv efterlyst för stöld), en straffad hovmästare (hustrun numera kopplerska), en hotellvaktmästare, varnad för lösdriveri, en straffad och varnad åkeriarbetare samt en man med okänd sysselsättning, varnad för lösdriveri (hustrun är kopplerska). De icke veterligen kriminella eller eljest socialt undermåliga männen utgöras av en fabriksarbetare, en stenarbetare, en expressarbetare, en portier, en hotellvaktmästare, en underofficer, en bokhandlare och en annan köpman samt en man med okänt yrke, vilken har två prostituerade systrar. — Dessa uppgifter omfatta ju endast ett begränsat antal fall, men giva dock i all sin knapphet en antydan om det betydelsefulla förhållandet att dessa kvinnor i avsevärd omfattning leva samman med kriminella eller eljest samhällsparasiterande män. Detta faktum i fråga om de prostituerade, att de hava starka förbindelser med de sämsta manliga elementen inom samhället, kommer icke så klart till uttryck hos detta material. Nämnda förhållande — vilket ytterligare bestyrkes i de fall där man efter införskaffande av handlingar och upplysningar från skilda håll närmare studerar dessa personers levnadsomständigheter — har emellertid icke kunnat göras till föremål för statistisk bearbetning på grund av materialets bristfällighet, vilket är beklagligt, då klarläggande av samhörigheten mellan prostituerade och förkomna manliga individer säkerligen vore ägnat att bidraga till en klarare uppfattning om prostitutionens väsen.

Rörande några av de gifta prostituerade, vilka alltjämt fortsätta utelivet, framhålles, att de icke bedriva skörlevnaden så intensivt som tidigare skett. I något fall är utelivet periodiskt; så t. ex. har kvinnan tidvis plats å kafé, och dessemellan går hon mycket ute. I ett par fall har utelivet numera måhända alldeles upphört, i det vederbörande helt ägnar sig åt koppleri.

För några av de ogifta, som fortsätta utelivet, finnas uppgifter om något slags arbetsanställning, vilket häntyder på att dessa åtminstone tidvis kunna hänföras till de halvprostituerade. De härvid företrädda yrkena äro: biträde i kappaffär, i pappersaffär (enligt en uppgift skulle kvinnan själv äga affären och ändock bedriva uteliv), mannekäng, sömmerska, köksbiträde och

diskerska å hotell och automat, biträde i konditori, arbeterska å fabrik (gummi-, kamgarns-, ylle- och linnefabriker), biträde i lumpaffär, tidningsbud, skur- och städhjälp. Även bland dessa förekomma periodiska fall; så plägar en kvinna tidvis vara restauratris och dessemellan uteslutande livnära sig genom yrkesmässig skörlevnad; en annan har någon gång anställning som hembiträde, men är mycket supig och återfaller gång efter annan, en tredje bor hos en bror på landet, men företager då och då turnéer till Göteborg, där hon under någon tid bedriver ett intensivt uteliv. Några hava flera gånger varit intagna å olika fattigvårdsinrättningar sedan de utskrivits från tvångsarbetsanstalt. Rörande en del föreligga uppgifter, att de sammanbo med kriminella män; om någon berättas, att hon lever samman med en hamnarbetare, vilken tolererar, att hon tager emot sina kunder i den gemensamma bostaden. — Beträffande fyra av de icke förbättrade kvinnorna har uppgivits, att de numera bedriva koppleri; de fortsätta sålunda icke i egentlig mening med utelivet, utan hava övergått att parasitera på prostituerade. Helt naturligt hava de dock i ovanstående tabell hänförts till dem, som fortsätta. Slutligen må framhållas, att några av dessa kvinnor — av vilka en kopplerska — måste betecknas såsom notoriska langerskor.

Bland dem, som fortsätta utelivet, hava upptagits 20 numera avlidna, vilka till sin död bedrivit yrkesmässig skörlevnad. En av dessa hade ingått äktenskap med en känd bondfångare, en begick självmord, en blev skjuten i våda, en dog å en fattigvårdsinrättning, en drunknade under rusets inflytande, en kvävdes i berusat tillstånd av sina egna uppkastningar, en dog av följderna av alkoholförgiftning (s. k. »fyllslag») och en dog i lungsot, fortsättande utelivet in i det sista, t. o. m. sedan hon blivit så kraftlös, att hon icke förmådde utan hjälp kläda sig (hennes soutenör klädde henne, då hon skulle ut på nattvandring).

Beträffande dem, som betecknas numera vara skötsamma, må till en början lämnas uppgifter om dem, som ingått äktenskap. Kännedom om mannens yrke äger man i fråga om 48 av de 65 äktenskapen: 6 av männen äro anställda vid spårvägsbolag, 5 betecknas såsom arbetare, 4 äro hamnarbetare, 3 lantbrukare, 3 tjänstemän i enskild tjänst (resp. notarie, handelsresande och banktjänsteman), 3 maskinister, 3 chaufförer och 3 pråmskeppare, 2 officerare samt 1 konstnär, 1 underofficer, 1 fjärdingsman, 1 ordningsman i restaurangbolag, 1 lägre järnvägstjänsteman, 1 månadskarl, 1 järnvägsarbetare, 1 handlande, 1 expressbyråföreståndare, 1 villaägare, 1 målare, 1 plåtslagare, 1 montör, 1 sotare (med eget hus), 1 skomakare och 1 slaktare. Två hava ingått äktenskap i Förenta staterna och en i Danmark.

Det är givetvis av intresse att utröna, till vilka yrken de ogifta skötsamma hava sökt sig. Man finner, att den vanligaste anställningen är hushållerskeplats, ofta en mycket enkel sådan; 16 hava erhållit sådana platser. Denna grupp närstående äro de sammanboende, som äro 6 (av vilka tre med hamnarbetare, en med handlande och en med fiskhamnsarbetare), 11 arbeta på olika slags fabriker, 5 äro anställda på restaurang eller konditori, lika många äro sömmerskor (en av dessa fick genom någon välgörenhetsinstitutions försorg medel till att inköpa en symaskin och arbetar nu hemma), 4 äro hembiträden,

3 arbeta på fartyg (en av dessa på en pråm, är numera måhända gift med prämskepparen) och 3 äro städerskor eller hjälpgummor, 2 äro anställda å kontor, 2 hava plats som sjuksköterskebiträden och 2 hos lantbrukare samt 1 affärsbiträde, 1 anställd hos en släkting å advokatkontor, 1 å ett anstaltskök (religiöst påverkad, s. k. pingstvän), 1 korgförsäljerska och 1 handelsbiträde i kiosk. Åtskilliga hava återvänt till sina föräldrahem eller blivit omhändertagna av andra släktingar; så är veterligen fallet med 12 av kvinnorna. En av dessa senare blev år 1924 av Konungen av nåd befriad från att fortsätta det henne ådömda tvångsarbetet under följande villkor: hon skulle ofördröjligen begiva sig till hemorten och anmäla sig för landsfiskalen därstädes, hon finge under de närmaste två åren efter frigivningen icke utan tillstånd av denne vistas utom hemorten, och om hon under nämnda tid förde ett lastbart leverne eller på annat sätt misskötte sig, skulle hon omedelbart införpassas till tvångsarbetsanstalten för att fortsätta det avbrutna tvångsarbetet.

Rörande några andra av de numera skötsamma tvångsarbetarna må nämnas, att en efter utskrivningen från anstalten genomgått lanthushållsskola, en har emigrerat till Förenta staterna, tre lära inom kort skola ingå äktenskap (en med en högre tjänsteman och en med en lagerchef) och en idkade uteliv under någon tid efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalten, därunder hon t. o. m. begick kundstöld, men inköpte därefter en fastighet i sin hemort och har sedan dess icke givit anledning till anmärkning. Åtskilliga bland de numera skötsamma hava i likhet med nyssnämnda kvinna levt sedeslöst under längre eller kortare tid efter utskrivningen. Så uppgives, att ett par kvinnor under sex års tid bedrivit yrkesmässig skörlevnad, innan de blevo skötsamma; den ena av dessa varnades för lösdriveri så sent som under år 1924. Flertalet av de icke varnade skötsamma torde väl emellertid redan under vistelsen å tvångsarbetsanstalten föresatt sig, att vid utskrivningen undvika återfall och söka arbete. Åtskilliga innehava alltjämt de anställningar, vilka de erhöllo strax efter avgången från anstalten för flera år sedan. Så är fallet med en av hushållerskorna, vilken numera förestår hushållet för sin brorson, en hamnarbetare; denna har förklarat, att, såsom hon uttrycker det, »ingen mera skall få sorg av mig». En annan, som har anställning å bokbinderi, ger uttryck åt samma avsikt i det hon säger sig »vilja leva så, att ingen kan klandra henne». Till denna grupp av såsom det vill synas definitivt upprättade höra några kvinnor, vilka blivit religiöst påverkade; ovan ha lämnats ett par exempel härpå, och ännu några sådana fall äro kända. Ett av dessa avser följande kvinna:

D. f. 1901 inom äktenskapet i medelstor stad, fadern innehavare av ett skrädderi; har tre yngre bröder och två äldre systrar, båda skötsamma. Stannade i hemmet, tills hon var 17 år och hjälpte fadern i skrädderiet; föräldrarna voro oeniga — talade aldrig till varandra — och modern var missnöjd över att hon hjälpte fadern. Den äldsta systern skaffade henne plats hos en sömmerska i Stockholm, där hon emellertid icke stannade längre än två månader, då hon tyckte maten var dålig. Så fick hon anställning å ett kafé, där hon blev mycket väl behandlad. Inledde förbindelse med en utländsk legationstjänsteman för att få pengar till fina kläder, blev nedsmittad av

denne (gonorré) och kom på sjukhus. Efter utskrivningen därifrån lät hennes älskare henne taga lektioner i dans hos en balettmästare, varefter hon fick anställning som dansös å en teater i Stockholm. Hennes älskare, vid vilken hon blivit varmt fästad, blev till hennes förtvivlan återkallad till sitt hemland. Hon försökte leva ordentligt och förvärva sitt uppehälle genom dansen samt såsom modell, vilket gick bra till en tid; sammanträffade därvid med en skulptör, vilken förledde henne att gå ute. Hon varnades, men lät sig icke rätta därav, utan slutade anställningen vid teatern och hade ingen fast anställning, stod modell en eller annan gång, och blev vid 18 års ålder ådömd 6 månaders tvångsarbete i april 1920.

Å anstalten blev hon tvenne gånger disciplinbestraffad för störande av ordningen samt därför att hon i strid mot meddelade föreskrifter vistats på avträde tillsammans med en kamrat. Efter frigivningen från anstalten började hon omedelbart utelivet igen och kom efter några månader åter till anstalten, denna gång för 7 månaders tid. Vid utskrivningen intogs hon å hemmet i Asmundstorp för frigivna kvinnliga tvångsarbetare.

Sedermera har hon med goda vitsord genomgått en folkhögskola och helt brutit med sitt gamla liv. En belysande episod må anföras: en dag samlade D. ihop sina eleganta kläder från utelivstiden, packade dem i sin dyrbara resväska och kastade alltsammans i sjön för att bliva fri från varje besudlande föremål från denna tid. Hennes ändrade sinnesriktning står i samband med att hon blivit religiöst »väckt», varvid hon anslutit sig till den s. k. pingströrelsen. Hennes religiositet har en prägel av överspändhet och exaltation; så plägar hon emellanåt draga sig tillbaka på sitt rum och som botgöring ålägga sig några dagars fasta. Numera lär hon hava för avsikt att begiva sig ut såsom missionär i annan världsdel. Tidigare har hon måhända uppställt för sig en annan livsuppgift, nämligen att utöva väckelseverksamhet bland de forna kamraterna, de prostituerade. Misslyckade försök i sådant syfte torde emellertid hava klargjort för henne, att hon icke äger förutsättningar för framgångsrikt arbete på detta område.

Såsom framgår av tabellen å sid. 163 skulle i allt omkring 200 av de kvinnliga tvångsarbetarna såvitt känt numera vara att beteckna såsom skötsamma; detta utgör en fjärdedel (25·7 %) av antalet utskrivna tvångsarbetare (786). Om man undersöker, huru dessa skötsamma fördela sig på olika psykologiska typer, finner man, att 31 tillhörde demimondgruppen, 80 gruppen vanliga gatflickor, 12 voro soutenörsflickor, 9 ligistflickor, 28 s. k. berglärkor, 1 tiggerska, 5 psykiskt höggradigt abnorma, 7 alkoholister, 20 vanetjuvar o. d., 1 kopplerska och 2 langerskor. Ställer man dessa siffror i relation till hela antalet utskrivna inom de olika typgrupperna, befinnes det, att demimonderna uppvisa den största förbättringsprocenten, i det att något mer än en tredjedel av de utskrivna inom denna grupp äro skötsamma; ungefär lika hög andel förete alkoholisterna, vilket emellertid kan bero på en tillfällighet, då denna starkt gallrade grupp är så fåtalig. Medan bland grupperna berglärkor och ligistflickor ungefär en fjärdedel numera äro skötsamma, förete särskilt de i psykiskt avseende höggradigt abnorma samt tiggerskorna en mycket låg förbättringsfrekvens.

Rörande några av dem, vilkas nuvarande vandel är okänd, föreligga uppgifter, som avse tiden efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalten. Såsom framgår av tabellen, hava 6 ingått äktenskap, därav 1 med en handlande, 1 med en bagare, 1 med en norsk sjöman och numera bosatt i Norge; 1 innehar fruktaffär, ännu 1 är gift i Norge och 1 i Köpenhamn (denna kvinna rymde från fattigvårdsinrättning i Stockholm och låter sina två barn uppfostras av morföräldrarna). Om ett tiotal fall är upplyst, att de hava avlidit; en av dessa dog i samband med fosterfördrivning, hade tidi-

gare arbetat å pråm. Följande sporadiska uppgifter om några av de övriga fallen, vilka hänförts till gruppen okänd vandel, må anföras:

En intogs efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalten å sjukhus för könssjukdom år 1917, rymde därifrån och har numera försvunnit från de prostituerades vanliga vägar; en blev år 1921 häktad för lösdriveri, men överlämnades såsom icke arbetsför till länsstyrelsen; en har fått tre barn med olika män efter utskrivningen; en omhändertogs efter erhållen varning av en svåger; en har flera år innehaft damfrisering, vilken emellertid från initierat håll betecknas såsom blott en täckmantel för kvinnans fortsatta skörlevnad; en har affär i annan, ej uppgiven bransch, men skall alltjämt vara farlig för unga kvinnor, i det hon förleder sådana till uteliv; åtskilliga synas icke längre regelmässigt utestrykande, men sammanbo med tämligen tvivelaktiga män (såsom svåra alkoholister, ökända soutenörer, straffade personer, förfallen f. d. vinhandlare m. fl.); en fick plats såsom hushållerska hos en barndomsvän, bosatt i Danmark, vilken gjorde sig besvär med att själv resa till anstalten och hämta kvinnan, men numera drager hon omkring i landet utan anställning; en utskrevs från anstalten på grund av hysteri; en har rest till en syster i Förenta staterna; en har blivit ådömd bötesstraff för snatteri; en bor på ett s. k. flickställe, men synes icke längre utestrykande; åtskilliga hava veterligen fortsatt att yrkesmässigt bedriva skörlevnad även efter utskrivningen, men hava numera försvunnit från synkretsen.

Sammanfattar man resultatet av de inhämtade uppgifterna rörande de kvinnliga tvångsarbetarnas öden efter utskrivningen — härvid komma icke i betraktande de 150 kvarvarande å anstalten i slutet av år 1924, vadan dessa uppgifter omfatta 786 individer — finner man, att 72 eller 9·2 % blivit av samhället omhändertagna på annat sätt (å fängelser, sinnessjukhus, fattigvårdsinrättningar o. d.), i regel på grund av att vederbörande visat sig icke heller efter tvångsarbetet kunna sköta sig i samhället. Av de övriga hava 188 eller 23·9 % på grund av återfall i sedeslöst liv efter utskrivningen blivit varnade för lösdriveri (en del av dessa hava senare blivit skötsamma) och 172 eller 21·9 % fortsätta utelivet utan att ännu hava blivit tilldelade varning härför. Ytterligare 193 eller 24·6 % hava icke erhållit varning för lösdriveri efter senaste tvångsarbetet, men tillräckliga uppgifter saknas om nuvarande vandel — som ovan framhållits är det troligt, att en betydande del av denna grupp är att hänföra till de skötsamma. Endast 161 eller 20·5 % äro numera veterligen skötsamma och hava icke blivit tilldelade varning efter tvångsarbetet — om en mindre del av dessa är det dock känt, att de under längre eller kortare tid efter utskrivningen från anstalten idkade uteliv. En undersökning rörande antalet undergångna tvångsarbeten bland dessa de ovarnade skötsamma ger följande resultat: 63 eller icke fullt två femtedelar av dessa hava undergått tvångsarbete endast en gång, 32 två gånger, 16 tre gånger, 11 fyra gånger, 15 fem gånger och 24 mer än fem gånger. Sålunda visar det sig, att man allenast i fråga om högst 63 eller 8·0 % av de 786 utskrivna tvångsarbetarna kan göra gällande, att det första gången ådömda tvångsarbetet veterligen verkat i enlighet med sitt främsta syfte, att verka förbättrande på dessa individer. Även om man, med hänsyn till gruppen »nuvarande vandel okänd», kan räkna med att detta antal i verkligheten är något större än som kunnat konstateras, är det dock icke möjligt att anslå antalet av de genom det första tvångsarbetet förbättrade till mer än mellan 10 och 15 % av samtliga.

Detta resultat måste betecknas såsom otillfredsställande. Även om ifrågavarande individer till stor del äro sådana, som över huvud icke låta sig påverka till att upphöra med sitt levnadssätt, så föreligga dock å andra sidan alltför många påtagliga exempel på att det just är bristen på lämpliga eftervårdande åtgärder, som föranleda att de goda verkningarna av vistelsen å tvångsarbetsanstalten så hastigt förflyktiga. Endast ett, dock tyvärr ganska typiskt exempel må i detta sammanhang anföras.

En kvinnlig tvångsarbetare har å anstalten givit prov på god vilja, visat gott uppförande och önskar uppriktigt att frigöra sig från sitt, som hon nu finner, nesliga forna levnadssätt. Hon förpassas till sin hemort, Stockholm, där hon dock icke har några släktingar eller andra närstående, som taga hand om henne. Utan någon fast hållpunkt att ty sig till, då hon nu skall göra allvar av sina föresatser att börja ett nytt liv, blir hon lätt nog lockad av sin gamla »mamma» (kopplerska, hos vilken hon tidigare innebott) att åter bosätta sig hos henne. Detta erbjudande lämnas redan vid ankomsten till Stockholm (om dagen för frigivningen hålla dessa »mammor» sig noggrant underrättade) och i skenbart det välvilligaste syfte, för att hjälpa en förorättad och illa behandlad väninna; om väninnan skulle vara i penningförlägenhet, så får det anstå med betalningen, till dess hon hunnit skaffa sig någon lämplig anställning. På detta sätt inplanteras den från tvångsarbetet frigivna omedelbart i sin gamla farliga miljö, utan att detta på något sätt möter hinder från myndigheternas sida, och snart nog är hon insnärjd i det forna levnadssättet.

Utredningen ger i denna punkt sålunda ett kraftigt stöd för yrkandena på en radikal omläggning av behandlingen av kvinnliga lösdrivare, som tager hänsyn till behovet av större sammanhang i åtgärderna mot detta slag av samhällsparasiterande individer och särskilt beaktar de goda erfarenheterna från ett närbesläktat område, alkoholistvården, av lämpliga förebyggande och eftervårdande åtgärder.

De olika typerna bland tvångsarbetarna. För klarläggande av tvångsarbetarnas psyke och de särdrag, som karakterisera olika grupper av dessa individer, har det befunnits lämpligt att vid undersökningen särskilja vissa psykologiska typer. Denna gruppering har varit mycket svår att genomföra och kunnat verkställas endast tack vare värdefullt bistånd från anstaltsledningen samt lösdrivaravdelningen i Stockholm. Redan i det föregående har antytts, vilket innehåll man avsett att giva de olika typbegreppen.[1] En något utförligare redogörelse härför blir emellertid i detta sammanhang nödvändig.

Vad då först beträffar *demimondgruppen*, karakteriseras denna i stort sett av en högre standard än övriga grupper i fråga om uppträdande, vanor och umgänge; i regel tillhöra dessa kvinnor de yngre åldersgrupperna, men exempel finnas på demimonder över 35 år. Även om denna grupp utgör ett högre skikt bland de kvinnliga tvångsarbetarna, inrymmer den dock mycket betänkliga element; så framgår det av det efterföljande, att man måste räkna med en ganska stark kriminalitetsfrekvens inom gruppen; man vet vidare, att en del demimonder hava inriktat sig på onormalt könsum-

---

[1] Jfr h. 2, sid. 114.

gänge. Man kan uppdela denna grupp i tre undergrupper, nämligen finare hålldamer, finare dansflickor samt övriga.

Den stora gruppen *gatflickor* är närmast en samlingsgrupp, omfattande individer av tämligen onyanserad läggning. Det för dessa kvinnor gemensamma är egentligen endast, att de utöva yrkesmässig skörlevnad, utan att i övrigt förete något av de utpräglade särdrag, som utmärka de övriga mera speciella grupperna. Väl finnas bland gatflickorna kvinnor, som också kunna sägas vara mer eller mindre kriminella eller psykiskt undermåliga, alkoholister eller eljes förfallna, men dessa egenskaper hava hos dem icke yppat sig i så framträdande grad, att man ansett sig böra hänföra dem till de däremot svarande grupperna vanetjuvar m. fl., psykiskt abnorma, alkoholister eller berglärkor, vilka alla äro mycket restriktivt hållna. Även inom denna grupp kan man, jämte vanliga gatflickor, utskilja hålldamer och dansflickor, vilka emellertid i fråga om vanor, uppträdande och umgänge stå på en lägre nivå än motsvarande grupper bland demimonderna. Till denna grupp höra också de s. k. bordellflickorna.

Det karakteristiska för *soutenörsflickorna* är, att de leva ihop med en manlig beskyddare, soutenör, vilken de underhålla genom skörlevnad. Då dessa soutenörer som bekant utgöra ett synnerligen farligt element bland de manliga samhällsparasiterna, är detta samliv av ödesdiger betydelse för kvinnans livsföring. Soutenören, vilken i regel är hennes älskare eller icke alltför sällan — i en femtedel av fallen — hennes man, icke blott håller kvinnan kvar i utelivet (rörande två fall har det gjorts gällande, att mannen t. o. m. drivit ut hustrun i utelivet), utan hjälper henne härvid och förmår henne begå brottsliga gärningar; han anskaffar sprit åt henne att sälja till kunderna, bestjäl dessa eller inskränker sig till att vara kvinnan behjälplig härmed, tar hand om tjuvgodset, bedriver utpressning av kompromitterade personer o. d.

Ligistflickorna kännetecknas av tidig vanart, fräckt och slynaktigt uppträdande; de tillhöra de yngsta åldersklasserna, bo ofta kvar i föräldrahemmet, även om de innehaft en eller annan arbetsanställning, vanligen å fabrik.

Med *berglärkor* hava betecknats en grupp djupt förfallna prostituerade, utgörande bottensatsen inom detta klientel. Dessa hava i regel sitt tillhåll i de större städernas gränder och utkanter eller vid hamnarna, ofta sakna de bostad, och kundkretsen utgöres i allmänhet av manligt slödder. Kvinnor, tillhörande denna kategori, finnas inom alla åldersgrupper. Man kan urskilja två olika varianter, nämligen sådana som på grund av svår belastning i fråga om psykisk utrustning och miljö tillhöra denna kategori redan från inträdet i utelivet, och sådana som så småningom förfallit från en ursprungligen högre ståndpunkt under det upplösande inflytandet av utelivet; även de senare äro dock i regel psykiskt undermåliga.

Bettlerskorna äro i regel även skörlevande; de flesta av dem äro mer eller mindre abnorma i psykiskt avseende eller svårt alkoholiserade. Man kan inom denna grupp skilja mellan vanliga tiggerskor, vilka till uppträdande

och levnadsförhållanden föga avvika från berglärkorna, förtäckta tiggerskor, som bedriva sitt bettleri under sken av småhandel med värdelöst kram (en av dessa livnärde sig med spådom), samt fattighjon, vilka blivit ådömda tvångsarbete efter fattigvårdslagen, enär de till följd av sin svårdisciplinerbarhet icke lämpligen kunna vårdas å försörjningsinrättning.

Såsom ovan påvisats utgöres en avsevärd del av detta klientel av psykiskt abnorma individer. Hos en del av dessa är denna abnormitet så framträdande, att man ansett sig böra sammanföra dem till en särskild grupp, vilken benämnes de *psykiskt höggradigt abnorma*. Gruppen innefattar bl. a. imbecilla, debila, infantila, sinnessjuka och hysteriska individer. Till densamma hava ock hänförts den s. k. brutala typen samt kvinnor med nymfoman läggning ävensom en del starkt homosexuella och andra psykopatiska individer.

Liksom närmast föregående grupp utgör en mera kvalificerad kategori, äro även de *höggradiga alkoholisterna* att fatta som en starkt gallrad grupp. Alkoholmissbruket är ju som ovan framhållits mycket starkt utbrett bland de kvinnliga tvångsarbetarna. Denna grupp omfattar ett begränsat antal av dessa, nämligen dem, i fråga om vilka alkoholmissbruket kan sägas prägla livsföringen i ännu högre grad än den yrkesmässiga skörlevnaden, alldeles bortsett från om begivenheten på alkohol blivit väckt under utelivet eller ej.

Vanetjuvar, utpresserskor m. fl. utgöra även en särskild kvalificerad grupp, i det att den omfattar endast en del av de för brott bestraffade eller veterligen kriminella, nämligen de i kriminalitetsavseende farligaste. Man kan inom denna grupp skilja mellan allmänt tjuvaktiga, kundtjuvar, tjuvhjälperskor, utpresserskor och bedragerskor samt äventyrerskor.

De båda sista grupperna, *kopplerskor och langerskor*, torde icke erfordra några närmare utläggningar.

Fördelningen av hela materialet på dessa olika typer framgår av följande tablå:

	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillhopa antal	Tillhopa %
Demimonder	63	44	1	**108**	11·5
Vanliga gatflickor	173	131	19	**323**	34·5
Soutenörsflickor	37	31	2	**70**	7·5
Ligistflickor	47	10	—	**57**	6·1
Berglärkor	42	66	31	**139**	14·9
Tiggerskor	1	14	19	**34**	3·6
Psykiskt höggradigt abnorma	14	29	8	**51**	5·4
Höggradiga alkoholister	—	17	10	**27**	2·9
Vanetjuvar, utpresserskor m. fl.	39	57	10	**106**	11·3
Kopplerskor	—	4	5	**9**	1·0
Langerskor	1	8	3	**12**	1·3
Summa	**417**	**411**	**108**	**936**	**100·0**

De mindre svårartade grupperna demimonder och vanliga gatflickor uppgå till icke fullt halva antalet (46·0 %). Inom de yngsta åldersgrupperna utgöra dessa t. o. m. mer än hälften (56·6 %), inom åldersklasserna 40 år och

äldre däremot icke fullt en femtedel (18·5 %). Bland demimonderna hava 45 betecknats såsom finare hålldamer och 37 såsom finare dansflickor, medan 26 tillhöra undergruppen övriga. Motsvarande antal bland de vanliga gatflickorna äro 66, resp. 36 och 215. Hit ha även hänförts de 6 å sid. 136 omnämnda ömmande fallen. Angående dessa båda grupper lämnas nedan en redogörelse rörande kriminalitet m. m. Soutenörsflickorna, vilka måste betraktas såsom en mera farlig grupp än de nu nämnda, uppgå till 7·5 % av samtliga. Ligistflickorna utgöra en niondedel (11·3 %) av samtliga inom åldersklasserna under 25 år, men äro fåtaliga inom övriga åldersgrupper, beroende på att de så småningom övergå till andra kategorier; denna typ är nämligen, liksom de föregående, en slags genomgångsform för vissa av de prostituerade. De s. k. berglärkorna uppgå till icke mindre än 15 % av samtliga, tämligen jämnt före trädda inom alla åldersgrupper. De båda olika undergrupperna, »de födda berglärkorna» och de förfallna, äro ungefär lika talrika, de förra dock övervägande inom de yngre åldersklasserna, de senare mera jämnt fördelade inom alla åldrar utom den yngsta. Tiggerskorna, vilka utgöra en föga talrik grupp, endast 3·6 % av samtliga, förekomma helt naturligt huvudsakligen bland de äldre åldersgrupperna; inom dessa uppgå de till nära 20 %. Den mycket starkt gallrade gruppen psykiskt höggradigt abnorma är relativt svagt företrädd inom åldersgrupperna under 25 år, sannolikt beroende på bristfällig diagnosticering; inom denna grupp utgöras de brutala av 9 individer och de nymfomana av endast 3, medan de utpräglat homosexuella äro 15. Även inom den likaledes starkt gallrade gruppen höggradiga alkoholister tilltager frekvensen med åldern. Vanebrottslingarna utgöra en av de största grupperna, omfattande 11·3 % av samtliga; de talrikaste undergrupperna äro de allmänt tjuvaktiga samt kundtjuvarna. De båda sista grupperna, kopplerskor och langerskor, äro helt fåtaligt representerade.

Denna uppdelning av klientelet på anstalten i Landskrona är givetvis icke att uppfatta så, att de olika grupperna äro klart avgränsade från varandra. Ofta övergå de i varandra, och i själva verket kunna de flesta av hithörande individer hänföras till två eller flera olika grupper. Med beaktande härav har uppgjorts efterföljande tablå, vars summa följaktligen icke överensstämmer med utan är väsentligt större än den som angiver hela antalet tvångsarbetare.

	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillhopa antal	Tillhopa %
Demimonder	77	59	2	**138**	14·7
Vanliga gatflickor	196	191	29	**416**	44·4
Soutenörsflickor	44	40	7	**91**	9·7
Ligistflickor	52	11	—	**63**	6·7
Berglärkor	47	84	43	**174**	18·6
Tiggerskor	1	16	26	**43**	4·6
Psykiskt abnorma	143	145	61	**349**	37·3
Alkoholister	259	290	88	**637**	68·1
Kriminella	101	168	22	**291**	31·1
Kopplerskor	1	7	5	**13**	1·4
Langerskor	1	16	5	**22**	2·4

Av en jämförelse mellan denna och närmast föregående tablå finner man huru starkt restriktivt de tre grupperna psykiskt abnorma, alkoholister sam vanetjuvar m. fl. hållits i den förra.

Vad särskilt grupperna *demimonder och vanliga gatflickor* (med den omfattning, som är angiven i tablån å sid. 173) angår, har det ansetts vara av intresse att närmare utreda förekomsten av kriminalitet, alkoholism, psykisk abnormitet m. m. bland dessa:

	Under 25 år	25—40 år	Över 40 år	Tillhopa antal	Tillhopa %	Därav Demimonder Antal	Därav Demimonder %	Därav Vanliga gatflickor Antal	Därav Vanliga gatflickor %
Ostraffade, som undergått tvångsarbete									
1 gång	136	49	5	**190**	**44·1**	40	37·0	150	46·4
2 ggr	44	28	—	**72**	**16·7**	21	19·5	51	15·8
mer än 2 ggr	35	62	10	**107**	**24·8**	28	25·9	79	24·5
Samtliga ostraffade	**215**	**139**	**15**	**369**	**85·6**	**89**	**82·4**	**280**	**86·7**
Därav									
Psykiskt abnorma	45	26	5	76	17·6	11	10·2	65	20·1
Kriminella	10	14	1	25	5·8	5	4·6	20	6·2
Alkoholister	24	39	6	69	16·0	23	21·3	46	14·3
Övriga	136	60	3	199	46·2	50	46·3	149	46·1
Undergått frihetsstraff	**21**	**36**	**5**	**62**	**14·4**	**19**	**17·6**	**43**	**13·3**
Summa	**236**	**175**	**20**	**431**	**100·0**	**108**	**100·0**	**323**	**100·0**

Av tablån framgår, att mer än hälften av demimonderna och de vanliga gatflickorna äro straffade eller ändock notoriskt kriminella, psykiskt abnorma eller alkoholister. Vid bedömande av dessa siffror bör hållas i minnet, att dessa grupper utgöra de båda mera godartade inom hela klientelet, ävensom att siffrorna rörande kriminalitet och psykisk abnormitet utgöra minimisiffror. Tablåns resultat, att mer än hälften av demimonderna och de vanliga gatflickorna äro straffade, psykiskt abnorma eller alkoholister, innebär sålunda i själva verket ett alltför gynnsamt omdöme om den bättre delen av detta klientel.

De ovan använda elva olika grupprubrikerna exemplifieras nedan av ett antal typfall, valda i avsikt att närmare åskådliggöra vad som i utredningen förståtts med de olika grupperna. Exemplen torde jämväl vara ägnade att lämna en mera konkret bild av de kvinnliga lösdrivarnas sätt att framleva sitt liv. Av lättförklarliga skäl hava råare och grövre detaljer ansetts lämpligen böra uteslutas i denna tryckta redogörelse eller endast i allmänna ordalag antydas i biografierna, även om de understundom kunna vara nog så belysande för vederbörande kvinnors liv.

A. 21 år. Typ: demimond.

Född i Norrland; fadern hemmansägare. Båda föräldrarna leva och äro i goda omständigheter. A. lämnade hemmet vid 16 år; genomgick en handelsskola och en folkhögskola. Hon hade därefter en kortare tid anställning i en affär i en norrländsk stad, men affärsinnehavaren gjorde konkurs, och hon for då till Stockholm, där hon fick plats som sömmerska på en barnkonfektion. Där arbetade hon ett par år. Men hon fann, att inkomsterna ej förslogo till nöjen och toiletter, och började efterhand skaffa sig extra inkomster genom sexuella förbindelser. Strax innan hon fyllt 20 år, lämnade hon sin plats och hade sedan endast tillfälliga arbeten med sömnad av underkläder åt flickbekanta samt en kortvarig anställning som maskinskriverska och en likaledes kortvarig anställning som hjälparinna åt en lam fru; med dylikt kunde hon icke i längden trivas, ty hon fick för liten tid till nöjen. Under somrarna plägade hon besöka hemmet och vistas där ett par månader; föräldrarna hjälpte henne även med pengar. Men för övrigt uppehöll hon sig i Stockholm och förde där ett sedeslöst liv eller var ute på resor med herrar, som hon blivit bekant med. Hon trivdes med detta levnadssätt, tyckte att hon hade »roligt», var fint klädd och levde »flott». På ett landsortshotell, där hon tagit in med en köpman, uppträdde hon en gång bråkigt och blev utvisad. Kort tid därefter blev hon i Stockholm häktad för lösdriveri, emedan hon nattetid varit utestrykande i tydlig avsikt att utbjuda sig till skörlevnad. Då hon tidigare synnerligen ofta iakttagits ute i liknande syfte och blivit varnad såväl enskilt som officiellt, dömdes hon nu till 6 månaders tvångsarbete. En hennes syster, som var anställd i Stockholm som handelsbiträde, hade genom telefonmeddelande från en obekant man erfarit, att A. häktats, och anhöll om hennes frigivande; hon lovade att taga A. med sig till föräldrahemmet, dit hon själv i dagarna ämnade sig för att tillbringa julen. Denna begäran ansåg sig emellertid poliskammaren icke kunna bifalla med hänsyn till de upplysningar, som erhållits om A:s levnad.

A. har själv betecknat nöjeslystnaden som orsaken till sitt oordentliga liv. Hon är ung, vacker och bortskämd; på arbetsanstalten har hon uppträtt sturskt och självsvåldigt. Hon lär där ha fällt det yttrandet, att »ingen skall kunna säga, att jag har bättrat mig på detta spinnhuset, utan tvärtom har jag för var dag blivit sämre och sämre, det är det jag skall visa». Efter utskrivningen från tvångsarbetsanstalten har A. också fortsatt utelivet.

Det må till slut nämnas, att hon även visat perversa böjelser.

B. 46 år. Typ: gatflicka.

Började utelivet mycket tidigt, kort efter det hon lämnat modern, hos vilken hon vistades till sitt sjuttonde år. Modern var ogift och fick själv svara för sitt och B:s uppehälle; föräldrarna hade en tid bott tillsammans, men fadern fick arbete på annan ort och övergav barnet och dess moder Modern dog på fattiggård. B. hade först anställning på ett utvärdshus i Stockholms närhet, men redan efter ett år synes hon ha yrkesmässigt börjat bedriva osedlighet; vid 20 års ålder blev hon byråskriven. Ett par års tid hängav hon sig nu uteslutande åt skörlevnad, men begynte därefter arbeta såsom silverpolererska, varmed hon var sysselsatt i c:a 4 års tid. Under denna tid bedrev hon uteliv endast för att förskaffa sig biförtjänst. Härefter följde en långvarig period, då hon uteslutande levde såsom prostituerad. Hon synes emellertid med en viss försiktighet hava bedrivit utelivet; sålunda var hon 30 år gammal, innan hon ådömdes sitt första tvångsarbete, och hennes sammanlagda tvångsarbetstid uppgår icke till ett år. En väsentlig anledning till att hon så pass väl lyckats hålla sig uppe, torde vara hennes ringa grad av alkoholbegär.

De senaste sex åren av hennes liv företer ett oscillerande mellan perioder av uteslutande skörlevnad och hederligt förvärvsarbete med utelivet såsom biförtjänst. Då hon sista gången anhölls och ådömdes 6 månaders tvångsarbete, hade hon i sin bostad ett parti silversaker till polering, och att hon under sådana förhållanden anhölls för lösdriveri fann hon orättvist. Vid denna tid utgjorde emellertid poleringsarbetet endast en skylt för hennes egentliga förvärv, skörlevnaden.

Hon beskrives såsom typisk för den gamla stammen av prostituerade med något visst värdigt och självrättfärdigt över sig. Hon har lues och gonorré och har 30 gånger varit intagen å sjukhus för vård av dessa sjukdomar.

C. 16 år. Typ: ligistflicka.

Fadern, som dog då hon var 5 år, ägde ett litet ställe, vilket modern nu bebor. C. var enda barnet. Hon har gått genom husmodersskola samt fått lära sig sömnad.

Hon reste till Stockholm vid 15 års ålder. Själv säger hon, att modern ej kunde hindra henne härifrån — »det var ingenting att göra vid den saken, när jag själv ville». Omkring en månad efter ankomsten till staden fick hon läggas på sjukhus för venerisk sjukdom, där hon kvarlåg i nära 5 månader. Redan tidigare — någon vecka efter ankomsten till Stockholm — hade hon gjort bekantskap med en direktör, vilken gav henne pengar. Men hon hade umgänge mot betalning även med andra män. Efter utskrivningen från sjukhuset fortsatte hon sitt sedeslösa liv i Stockholm, och ådrog sig cirka tre månader efter friskskrivningen en varning för lösdriveri. Hon gjorde också resor, dels till Oslo och dels till Göteborg, Malmö och Köpenhamn.

Efter återkomsten till Stockholm gjorde hon bekantskap med en ung kvinna, som sedan någon tid uteslutande försörjde sig genom yrkesmässig skörlevnad. De hyrde tillsammans ett rum hos en arbetskarl, vilken under senare åren tidvis livnärt sig genom gårdfarihandel och under rätt lång tid haft hos sig inneboende sedeslösa kvinnor. I sitt rum uppträdde flickorna på ett sätt, som var ägnat att väcka förargelse hos de övriga hyresgästerna i huset och hos kringboende. Från rummets mot gatan vettande fönster antastade de ej sällan förbipasserande obekanta personer eller sökte draga dessas uppmärksamhet till sig genom sin lätta klädsel och ett oanständigt beteende i tal och åtbörder. Också hade vid flera tillfällen till följd därav folksamling uppstått på gatan. När kringboende visade sig taga anstöt av flickornas beteende, syntes dessa däri finna ett ytterligare nöje. Då flickorna dessutom brukade nattetid till sin bostad medtaga olika män, tillsammans med vilka de förde bråk och oljud, anfördes klagomål hos vicevärden, vilken påkallade polisens ingripande.

C. dömdes nu till 6 månaders tvångsarbete. Vid anhållandet hade hon å bank innestående 322 kronor, vilka penningar hon påstod sig hava erhållit av den förenämnde direktören. Hon förnekade inför polisen, att hon haft förbindelse med annan än honom. Vid anhållandet var hon behäftad med venerisk sjukdom.

I likhet med sin rumskamrat utmärkes C. av homosexuella böjelser i framträdande grad.

Efter frigivningen har C. fortsatt utelivet och har ånyo dömts till tvångsarbete.

D. 24 år. Typ: soutenörsflicka.

Född i Stockholm, där fadern var arbetare i stadens tjänst. Fadern är numera död, men modern lever och har en liten pension efter mannen. D. har två bröder och två systrar, om vilka intet ofördelaktigt är känt.

Till en början uppfostrades D. i hemmet. Vid 9 års ålder kom hon till ett barnhem. Därefter upptogs hon som fosterbarn i en lantbrukarfamilj i södra Sverige; 15 år gammal fick hon plats som tjänarinna i en prästgård, vilken anställning hon innehade i 2 år. Hon begav sig nu till Stockholm, där hon till en början hade olika platser å kaféer och restauranger. Vid 20 års ålder fick hon med en arbetare i elektrikerfacket ett barn, vilket kort efter födelsen upptogs såsom eget av en välbärgad familj.

När D. började bedriva yrkesmässig skörlevnad, kan ej med visshet sägas. Vid nyss fyllda 21 år varnades hon för lösdriveri, och någon vecka därefter dömdes hon till 3 månaders straffarbete för stöld av pengar från en kund. Efter avtjänat straff ålades hon besiktningsskyldighet å prostitutionsbyrån. Härefter fortsatte hon i oavbruten följd utelivet; av föreståndaren på prostitutionsbyrån varnades hon sålunda för lösdriveri ej mindre än 9 gånger, och vid 24 års ålder dömdes hon till 6 månaders tvångsarbete.

Efter avtjänat tvångsarbete har D. lyckats undgå förnyad dom för lösdriveri, men däremot har hon en gång dömts till böter för våld och en annan gång till 6 månaders straffarbete för stöld. Omständigheterna vid sistnämnda stölds begående äro i viss mån belysande för hennes livsföring och förtjäna därför att här relateras. En kväll hade D. i sällskap med en annan sedeslös kvinna och sin soutenör, som här kallas S., sammanträffat med en man, vilken inbjöds att medfölja till

den lägenhet, som S. och D. gemensamt bebodde. Under nattens lopp förtärdes spritdrycker, vilka S. anskaffat för pengar, som mannen i fråga lämnat honom. Ur mannens kavaj, vilken han under dryckeslaget avtagit, tillägnade sig D. i ett obevakat ögonblick de sedlar, som funnos i den där förvarade plånboken. När mannen vid halvtretiden på natten skulle avlägsna sig, upptäckte han, att han blivit bestulen, och beskyllde kvinnorna för stölden. S. intog den ridderliga positionen av kvinnornas försvarare och yttrade, att om någon vore så dum, att han kallade en kvinna för tjuv, så skulle han få se på annat. Härefter uppstod slagsmål, vilket fortsattes, sedan sällskapet utkommit på gatan. De blevo nu samtliga anhållna, och D. erkände stölden, dock först sedan de stulna sedlarna vid företagen visitation återfunnits i hennes rum.

D. har i flera år sammanlevt med S. Denne visste, när han gjorde hennes bekantskap, att hon var prostituerad. Enligt vad han själv uppgivit inför polisen, hade han tyckt synd om henne och ville försöka göra henne till en ordentlig människa, varför han låtit henne flytta till sig; hans avsikt hade varit, att framdeles ingå äktenskap med henne. Om D. under senare åren bedrivit yrkesmässig skörlevnad, påstod sig S. i varje fall icke ha haft någon vetskap därom. Emellertid har D. erkänt, att hon använt pengar, som hon förvärvat genom skörlevnad, till mat och sprit åt såväl sig själv som åt S. ävensom att hon vid olika tillfällen givit S. mindre penningbelopp och att han icke varit okunnig om, huru hon förvärvat ifrågavarande pengar.

Den av D. och hennes soutenör bebodda lägenheten bestod av ett propert och modernt inrett rum. Parets gemensamma inkomster synas ha varit avsevärda. S. innehade två befattningar som vaktmästare, varav den ena sköttes på förmiddagarna och den andra på kvällarna. Hans sammanlagda inkomster av dessa båda befattningar belöpte sig till över 400 kr. i månaden. Om D:s inkomster av sitt sedeslösa liv stå vissa av henne själv lämnade uppgifter till buds. Hon har sålunda i en särskild dagbok fört noggranna anteckningar över sina inkomster av utelivet. Enligt dessa hade hon år 1921 en inkomst av något mer än 9 000 kr.; följande år sjönk inkomsten till mellan 7 000 och 8 000 kr.

D:s ordningssinne har tagit sig uttryck även däri, att hon i sin dagbok antecknat de tillfällen (datum, klockslag, gata och vederbörande polismans namn), då hon av personal vid kvinnliga lösdrivaravdelningen anträffats utestrykande nattetid. Vid jämförelse med å polisen förda anteckningar (s. k. utestrykanderapporter) har kunnat konstateras, att hennes anteckningar äro förda med minutiös noggrannhet.

E. 23 år. Typ: berglärka.

Född i en norrländsk kuststad, där fadern var hamnarbetare. Denne dog, då E. var 15 år gammal. Modern lever och bor nu hos en dotter, som är änka och innehar affär i hemstaden. Tre andra systrar till E. äro gifta med arbetare. Hennes två bröder försörja sig som arbetare.

E. lämnade hemmet vid 14 års ålder och kom då först som tjänarinna till en släkting och sedan som arbeterska å en karamellfabrik. Därefter hade hon åter tjänarinneplats först hos sin ovannämnda syster, affärsinnehaverskan, och sedan i en annan stad hos en cementarbetare. Då hon nu var havande med ett barn, vars far lär hava varit en montör, fick hon sluta platsen och intogs å försörjningsinrättningen, där hon 17 år gammal födde en gosse. Denne är nu utackorderad genom fattigvårdens försorg. På försörjningsinrättningen kvarstannade hon i över ett års tid. Hon blev sedan intagen å ett räddningshem och vistades där omkring 8 månader. Hon återkom därefter till försörjningsinrättningen, men blev efter några månader, på grund av underlivssjukdom, överförd till lasarett. Efter tillfrisknandet begav hon sig till sin hemstad, och därefter reste hon från den ena staden till den andra i Norrland, livnärande sig uteslutande genom skörlevnad. Hon var då 22 år gammal.

De senaste fyra månaderna, innan hon ådömdes tvångsarbete, hade E. uppehållit sig i sin hemstad. Hon hade därunder icke något som helst arbete och ej heller fast bostad. Så länge väderleken var blid, hade hon bott i skogsbackar i stadens närhet och där sällskapat med varjehanda lösa manspersoner. Den sista tiden — vintern var då i antågande — hade hon fått bo hos en äldre stuveriarbetare. Om kvällar och nätter hade hon uppehållit sig i staden, oftast i närheten av hamnen, där hon gått omkring för att söka kunder. Hon blev slutligen en natt anhållen efter anmälan av trenne sjömän. Dessa uppgåvo inför polisen, att E. medföljt dem ombord på deras

fartyg. De hade under samvaron med henne iakttagit, att hon var i hög grad bemängd med ohyra och synnerligen smutsig. På grund av den vedervilja, hon då ingivit dem, hade de anmält henne för närmaste poliskonstapel.

E. har såsom den yngsta i syskonkretsen säkerligen blivit i ej ringa grad bortskämd och har därefter utvecklat sig till att bliva familjens »sorgebarn». Hon gör intryck av att vara psykiskt outvecklad och sakna varje ambition. Till ansiktsdragen är hon ej ful, men verkar förslöad. Enligt polisrapporten vid förhöret efter hennes anhållande syntes hon »sakna såväl vilja som förmåga att i sitt nuvarande förfallna tillstånd taga vård om sig själv».

F. 40 år. Typ: bettlerska.

Född i en norrländsk stad, där modern var tvätterska. Föräldrarna voro ej gifta. Fadern, som uppgives hava varit kopparslagare och hamnarbetare, drunknade, då F. var 4 år.

Hon uppfostrades hos modern. De enda anställningar hon innehaft ha varit som tjänarinna, medan hon ännu var helt ung, hos olika familjer i hemorten. Hon började därefter föra ett oordentligt levnadssätt och erhöll härför vid 17 års ålder varning för lösdriveri. Hon återvände då till modern, vilken blivit sjuk. Modern dog ett år därefter å fattiggården i hemorten, och F. begav sig då till en syster, hos vilken hon stannade i ungefär ett år.

Hos systern hade F. blivit bekant med en mansperson av det slag, som under täckmanteln av småhandel bettlande stryker omkring på landsbygden. Med denne slog hon sig nu tillsammans. Hon var då 19 år. Paret vandrade omkring och uppgav sig erhålla medel till sin försörjning genom förtenning av kopparkärl. På detta sätt levde hon till sitt tjugosjätte år, då hennes följeslagare avled.

F. återvände nu till systern och vistades hos henne över en vinter, varefter hon åter började det gamla kringflackande livet, nu tillsammans med en mansperson, här kallad R., vilken uppgives vara skomakeriarbetare och agent. Tillsammans flackade de från ort till annan och livnärde sig genom bettleri samt genom tillverkning och försäljning av små bleckformar. En huvudsaklig inkomst för dem var också vad F. kunde förvärva genom att mot betalning låta bruka sig till skörlevnad. R. var 4 år yngre än F., men hade dock redan hunnit göra sig känd för polisen. Vid 19 års ålder hade han undergått straffarbete i 3 månader för våld mot polis m. m., vid 21 års ålder hade han erhållit sin första varning för lösdriveri, och sedermera hade han vid ett tillfälle undergått fängelse för vägran att lyda förman. Paret synes ganska länge hava undgått polisens uppmärksamhet. Först vid 31 års ålder erhöll F. sin andra officiella varning för lösdriveri. Två år därefter — hon hade då erhållit ytterligare två varningar — dömdes hon till 4 månaders tvångsarbete. Vid 36 års ålder dömdes hon till 4 månaders straffarbete för stöld, och vid 38 års ålder blev hon för andra gången ådömd tvångsarbete, nu i 6 månader.

Efter frigivningen från detta tvångsarbete begav hon sig till en stad i övre Norrland. Hon sammanträffade där med sin förre följeslagare, R., men denne ville icke återupptaga samlevnaden med henne. Hon flyttade därför tillsammans med en f. d. cirkusartist, hos vilken hon erhöll logi och då och då ett mål mat. I övrigt livnärde hon sig genom att gå omkring och sälja tvål. Med polisen i nämnda stad kom hon snart i delo. Hon anhölls sålunda en gång på grund av deltagande i slagsmål på offentlig plats och en annan gång för fylleri samt erhöll enskild varning för lösdriveri. Hon begav sig då till en annan norrländsk stad. Redan någon dag efter ankomsten dit anhölls hon för fylleri och osedligt uppträdande.

F. förefaller vara psykiskt outvecklad. På ena armen är hon försedd med tatuering. Hon har en son, som hon fick vid 35 års ålder.

G. 54 år. Typ: alkoholist.

Fadern bodde på landsbygden och uppgives hava varit arbetskarl och smältare. Han var gift två gånger. I vardera äktenskapet hade han två döttrar, vilka alla äro gifta med undantag av G.

Vid 15 år började G. förtjäna sitt uppehälle genom arbete hos olika personer i hemorten. Hon hade sålunda i över ett års tid plats hos en handlande. Under denna tid fick hon bo hemma i föräldrahemmet. När hon fyllt 18 år, begav hon sig till en närbelägen större landsortsstad, där

hon en tid innehade plats som tjänarinna och därefter försörjde sig genom strykningsarbete. Under denna tid måste hon under 10 veckor å sjukhus vårdas för venerisk åkomma. Vid 19 års ålder reste hon till Stockholm, där hon i några månader tjänade som hembiträde. Efter en kortvarig anställning av liknande art i en landsortsstad återvände hon till Stockholm och tog anställning å ett kafé. Kort tid därefter, hon var då 20 år gammal, ålades hon besiktningsskyldighet å prostitutionsbyrån. Under utelivet synes hon ofta hava uppträtt på ett förargelseväckande sätt. I snabb följd, ej mindre än 5 gånger, dömdes hon till tvångsarbete. Vid första domen var hon 21 och vid sista 26 år gammal. Tvångsarbetstiderna voro resp. 3, 7, 9, 12 och 14 månader. Som hon under denna tid sammanlagt 11 gånger måst vårdas å kurhus för könssjukdomar, ha uppenbarligen de tider, då hon i frihet kunnat bedriva sin yrkesmässiga skörlevnad, varit korta.

Efter frigivningen från sistnämnda tvångsarbete fortsatte hon utelivet, tills hon vid 28 års ålder omhändertogs av ett religiöst samfund med starkt intresse för räddningsarbetet bland socialt förkomna individer. Till detta samfund anslöt sig nu G. Hon bröt fullkomligt med sitt föregående liv och arbetade sig så småningom fram till en i viss mån betrodd ställning. Under många år förestod hon sålunda en av samfundet inrättad tvättinrättning och gjorde sig i övrigt känd som en duktig och plikttrogen arbeterska. I mer än 24 år verkade hon i samfundets tjänst. Emellertid råkade hon i oenighet med en av de ledande krafterna inom samfundet, och detta blev för henne en anledning att lämna detsamma. Hon var då 53 år gammal. Genom samfundets förmedling erhöll G. till en början plats som föreståndarska för köksavdelningen å ett ålderdomshem. Denna befattning lämnade hon emellertid snart.

Lämnad att taga hand om sig själv, synes G. hava hängivit sig åt ett hejdlöst spritmissbruk, och förfallet hos henne fortskred såsom en följd därav synnerligen snabbt. Inom kort fäste hon genom sitt oordentliga liv polisens uppmärksamhet vid sig och erhöll varning för lösdriveri. Någon dag innan hon fyllde 54 år, anhölls hon ånyo. Hon hade då under längre tid synts stryka omkring i staden mellan broarna, ofta berusad och sökande sällskap i osedligt syfte med än den ene och än den andre. Kunderna brukade hon taga med sig till något sämre hotell, men hon hade också iakttagits öva otukt med olika manspersoner å öppen plats vid en av stadens kajer. Hon undgick emellertid denna gång tvångsarbete, då hon innehade en mindre penningsumma, hopsparad under tidigare år. G. skaffade sig härefter någon enstaka gång inkomst genom att gå i hjälphus, men i övrigt fortsatte hon med supandet och utelivet. En kortare tid slog hon sig samman med en rallare och åtföljde honom till en ort utanför Stockholm. Återkommen till Stockholm dröjde det ej länge, förrän hon ånyo anhölls, och då hon denna gång saknade andra medel till sitt uppehälle än dem hon förvärvat genom skörlevnad, dömdes hon till 6 månaders tvångsarbete.

Efter frigivningen fortsatte G. sitt liv med skörlevnad och dryckenskap. Enligt uppgift lär hon hava avlidit vid 55 års ålder. Dödsorsaken uppgives hava varit »fyllslag».

H. 43 år. Typ: psykiskt höggradigt abnorm (imbecill).

Föräldrarna dogo båda, då H. var 8 år. Fadern var hemmansägare. Hon har en bror, men vet ej, vad det blivit av honom.

Efter föräldrarnas död omhändertogs H. av en i hennes födelsesocken bosatt änka. Vid 13 års ålder fick hon börja försörja sig. Till en början hade hon olika anställningar som tjänarinna i hemsocknen. Vid 17 års ålder begav hon sig till Norge, där hon tjänade först å landsbygden och sedan i olika städer, bland annat i Oslo. I sistnämnda stad hade hon en tid plats på ett pensionat och arbetade sedan, enligt egen uppgift i 5 år, å en segelduksfabrik. Vid 23 års ålder fick hon en son, vilken omhändertagits av fattigvården i Sverige. Fadern lär hava varit hamnarbetare. Vid 28 års ålder blev hon utvisad från Norge. Om anledningen härtill är intet närmare känt; själv påstår hon anledningen härtill vara den, att hon en gång ej kunnat betala en räkning.

Återkommen till Sverige började hon omedelbart försörja sig genom skörlevnad och ådrog sig snart polisens uppmärksamhet. Tidtals hade hon emellertid arbete, varför det dröjde åtskilliga år, innan hon ådömdes tvångsarbete. Först vid 36 års ålder undergick hon sitt första tvångsarbete. Sammanlagt har hon dömts till tvångsarbete 5 gånger. Interneringstiderna hava varit resp. 4, 6, 7, 10 och 12 månader.

H. verkar i hög grad infantil, menlös och larvig och torde knappast vara i stånd att taga vara på sig själv. Hon är villig i arbete, men uträttar föga på grund av dålig arbetsförmåga. Om anledningen till hennes ständiga återfall i utelivet torde i viss mån upplysning kunna vinnas ur hennes egna ord: »Man måste vara tillmötesgående, för annars tycker dom inte om en». Hon berusar sig gärna av starka drycker och är behäftad med venerisk sjukdom.

I. 49 år. Typ: psykiskt höggradigt abnorm (nymfoman).

Hon är född på norrländska landsbygden, där fadern var skomakare. I hemmet funnos, utom I., fyra barn, av vilka en son blivit hantverkare och den andre sonen emigrerat. I:s båda systrar äro döda.

Modern dog, när I. var 5 år gammal, och fadern bekymrade sig därefter ej om sina små barn. I. kom nu som fosterbarn till en lantbrukare, hos vilken hon stannade, tills hon var 12 år. Hon fick då börja försörja sig själv. Först hade hon plats som barnjungfru och arbetade därefter hos en sömmerska i en landsortsstad. Under denna tid blev hon, enligt vad hon själv uppgivit, förförd av en 60 års man, av vilken hon fick pengar, så att hon kunde resa till Stockholm.

I Stockholm började hon genast med yrkesmässig skörlevnad. Till en början bodde hon å ställen, där flera andra sedeslösa kvinnor voro boende (s. k. maskerade bordeller). Vid 17 års ålder dömdes hon för första gången till tvångsarbete. Hon har därefter i tät följd upprepade gånger blivit behandlad för lösdriveri och har tillhopa undergått tvångsarbete 17 gånger med en sammanlagd tvångsarbetstid av 21 år 1 månad. Vid 22 års ålder fick hon undergå 7 månaders straffarbete för misshandel. Hon har under de korta tider, hon vistats på fri fot, huvudsakligen livnärt sig genom skörlevnad, företrädesvis i Stockholm, men också i några landsortsstäder. Under några kortare tider har hon dock haft platser. Sålunda hade hon från sitt fyrtiofemte till sitt fyrtioåttonde år olika platser å restauranger såsom kallskänka, diskerska och kopparskurerska. Hon torde emellertid icke heller under denna tid hava helt upphört med sin yrkesmässiga skörlevnad.

Hon anhölls sista gången en förmiddag, då hon å en gata i Stockholm uppträdde på ett så opassande sätt, att andra personers känsla för anständighet sårades. Hon var vid tillfället starkt berusad. Vid polisförhöret berättade hon, att hon föregående kväll vid 10-tiden begivit sig ut i staden, där hon sammanträffat med en kund och av denne erhållit 50 kr.; efter att hava uppehållit sig ute å gatorna hela natten, hade hon på morgonen besökt olika kaféer, där hon ensam förtärt porter och dricka, så att hon blivit berusad och slutligen anhållen.

Flera drag i hennes liv tyda på nymfomani, och personer, som kommit i beröring med henne, karakterisera henne också såsom »karltokig». På tvångsarbetsanstalten brukar hon sålunda bliva »turvis förälskad i alla anstaltens manliga tjänstemän». När en medlem av konungahuset, i vilken hon ansåg sig vara förälskad, ingick äktenskap, var hon under flera dagar synnerligen förtvivlad och grät häftigt. Hon har lues och gonorré.

J. 26 år. Typ: psykiskt höggradigt abnorm (homosexuell och brutal).

Av de sparsamma anteckningarna om J:s tidigare levnadsöden framgår, att hon är född i en norrländsk hamnstad, att hennes far var arbetsoduglig krympling, varför modern måste försörja familjen som tvätterska, samt att hon vid 15 års ålder lämnade hemmet för att i Stockholm tjäna sitt uppehälle som hembiträde.

Vid 17 års ålder ålades hon besiktningsskyldighet å prostitutionsbyrån. Efter denna tid har hon aldrig befattat sig med hederligt arbete, utan uteslutande livnärt sig genom skörlevnad. Redan vid 17 års ålder fick hon undergå sitt första tvångsarbete, och därefter har hon vid ytterligare 6 tillfällen varit intagen å tvångsarbetsanstalt. Interneringstiderna uppgingo till resp. 2, 3, 4, 6, 8, 10 och 12 månader. Vid 23 års ålder har hon dessutom undergått 4 månaders straffarbete för stöld och 2 år därefter dömts till böter för misshandel.

J. utmärker sig för stor brutalitet och oförmåga av självbehärskning, som vid flera tillfällen kommit till uttryck vid hennes talrika mellanhavanden med ordningsmakten. När hon varit anhållen, har hon sålunda ständigt uppträtt på ett synnerligen bråkigt sätt samt även sökt våldföra

sig på vederbörande polisman. Sitt häftiga och våldsamma humör har hon emellertid låtit komma till uttryck även gentemot umgängesvänner och obekanta personer. En kväll antastade hon sålunda å Djurgården en för henne obekant kvinna, innehavarinna av en affär i staden, och började utan varje anledning okväda och misshandla henne. En annan gång anhölls hon — hon var då 23 år — emedan hon en natt på gatan inlett ett häftigt slagsmål med en annan för sedeslöshet känd kvinna.

Ett särskilt framträdande drag hos J. är också hennes homosexuella tendenser. Hon har sålunda alltid haft någon speciell »väninna» — bland andra den sistnämnda sedeslösa kvinnan — till vilken hon stått i homosexuellt förhållande. Sina förbindelser av denna art synes hon ej ens hava brytt sig om att hemlighålla.

J. uppgives se rätt bra ut. Hon har på tvångsarbetsanstalten understundom haft vissa anfall, måhända av epileptisk natur. Ej osannolikt är dock, att de varit simulerade. Hon är synnerligen begiven på spritdrycker. En tid har hon vårdats på sinnessjukhus.

J. har under senare år ej låtit sig avhöra hos polisen. Troligt är, att hon numera är död.

K. 28 år. Typ: vanetjuv (kundtjuv).

Född i en norrländsk stad. Föräldrarna ogifta. Fadern dog, då hon var 2 år. Hon bodde hos modern, tills hon blev 14 år. Därefter fick hon vara ett år hos en gift moster och sedan en kortare tid åter hos modern. Under de närmast följande åren hade hon tjänarinneplatser först i hemorten och sedermera i Stockholm. Hon bodde så någon tid ihop med en arbetare. Vid 19 års ålder fick hon plats vid en damfrisering. Därunder började hon ägna sig åt yrkesmässig skörlevnad. Vid 20 års ålder blev hon prostituerad. Under de återstående 8 åren av sitt liv synes hon så gott som uteslutande ha förskaffat sig sitt uppehälle genom osedligt leverne och stölder, när hon icke varit intagen å tvångsarbetsanstalt eller fängelse. Att märka är, att hennes moder under åtskilliga år bott i Stockholm och fört ett liknande liv, fastän hon synes ha varit mera försiktig än dottern och visat sig mindre ute. Även hon blev dock prostituerad. Dottern hade tidvis sitt tillhåll hos henne.

Redan vid 16 års ålder, innan hon ännu anlänt till Stockholm, dömdes K. (villkorligt) till en månads fängelse för stöld. Vid 25 års ålder blev hon ådömd 3½ månads straffarbete, då hon överbevisats om att ha bestulit en kund. Vid flera andra tillfällen anhölls hon såsom skäligen misstänkt för att ha gjort sig skyldig till stölder under liknande omständigheter, men hon kunde då icke fällas. Däremot dömdes hon sammanlagt 6 gånger till tvångsarbete för lösdriveri. Flera gånger fick hon böta för fylleri; en gång hade hon i berusat tillstånd, då hon skulle anhållas av en konstapel, uppträtt särdeles våldsamt och slagit konstapeln blodig i ansiktet.

K. synes hava utnyttjat varje tillfälle till att bestjäla de personer, med vilka hon under sitt uteliv kommit i beröring. En gång hade hon sålunda av en herre, vilken hon en natt medföljt till ett hotell, stulit en tusenkronesedel. För en manlig bekant hade hon därefter omtalat stölden och även givit honom en del av de stulna pengarna. En annan sedeslös kvinna, som vid tillfället var K:s rumskamrat, anmälde emellertid för polisen, att hon sett K. inneha större penningbelopp och att K. även gjort antydningar, att hon genom stöld kommit över dem. K. anhölls nu och befanns inneha cirka 700 kr., angående vilkas åtkomst hon icke kunde lämna någon förklaring. Då någon målsägare icke anmälde sig och K. förnekade, vad som lades henne till last, kunde hon ej fällas. Till följd av sin livsföring i övrigt dömdes hon emellertid till tvångsarbete. Efter frigivningen fick hon hos polisen avhämta de därstädes omhändertagna pengarna, vilkas rätte ägare icke låtit sig avhöra.

En annan gång hade hon omhändertagit en arbetare från landsorten, vilken begivit sig till Stockholm, försedd med en kassa av närmare 2 000 kr. I två dygn hade han, i sällskap med K. och några hennes bekanta, fört ett festligt liv i staden mellan broarna. Nätterna hade han tillbragt hos K. och hennes mor. När han synts nyktra till från sitt rus, hade K. varit ivrig att få honom åter berusad och hade i sådan avsikt bjudit honom starkt rusgivande drycker, under förebärande att det vore pilsnerdricka. När mannen på tredje dagen upptäckte, att endast 20 kr. återstodo av hans kassa, hade han till polisen anmält, att han blivit bestulen. K., vilken inför bekanta hörts fägna sig åt att hon frånstulit arbetaren i fråga 500 kr., anhölls, men kunde icke heller

denna gång överbevisas. Medan K. var anhållen, hade modern sökt förmå en hennes fästman att hos polisen uppge, att han lämnat K. 250 kr.

K:s sista mellanhavande med polisen hade sin grund i, att hon misstänkts för att ha bestulit en sjökapten, med vilken hon en natt sällskapat på en lastpråm. Vid detta tillfälle, då hon befarade att icke kunna undgå straffarbete, passade hon på att dricka ur en flaska lut, vilken fanns på polisstationen för att användas vid rengöring. Hon hoppades därigenom bli sjuk och på så sätt undslippa straffarbetet. Hon intogs på sjukhus, men avled efter ett par månader.

L. 44 år. Typ: kopplerska.

Född på landet, där fadern var skogvaktare. Han lever ännu, men modern är död. L. har nio syskon, varav några emigrerat och andra här i Sverige arbetat sig upp till goda ställningar.

L. vistades i hemmet, tills hon fyllt 14 år. Hon reste då till Stockholm, där hon omhändertogs av bekanta till modern, vilka skaffade henne plats i en grosshandlarfamilj. Hon hade därefter flera olika tjänarinneplatser. Under denna tid hade hon en fästman, som till yrket var polisman. Med honom fick hon ett barn, vilket sedermera omhändertogs av hennes föräldrar.

Vid 20 års ålder upphörde hon med ordnat arbete och försörjde sig genom skörlevnad. Följande år ålades hon besiktningsskyldighet å prostitutionsbyrån, och vid 24 års ålder fick hon undergå sitt första tvångsarbete. Hon varnades därefter för lösdriveri, när hon var 27 och 29 år. Vid sistnämnda tillfälle hade hon nyligen sammanflyttat med en polisman, för vilken hon hushållade i många år, ända tills han dog. L. var då 40 år. Hon hade emellertid ej upphört med utelivet, vilket framgår därav, att hon under denna tid vid fyra olika tillfällen varnades för lösdriveri. Vid 29 års ålder undergick hon 2 månaders fängelse för misshandel.

De sista två åren sammanbodde L. med en måleriarbetare, här kallad P. De hyrde tillsammans en lägenhet, vilken möblerades med möbler, som L. tjänat ihop under sin förutvarande verksamhet. L. uppger själv, att »de voro så gott som gifta, fastän prästen ej läst över oss», men hon synes det oaktat hava fortsatt utelivet. P. uppträdde därunder som hennes beskyddare och soutenör. Hon har sålunda ej sällan blivit sedd nattetid ute på gatorna i tydlig avsikt att träffa på någon kund. Själv förnekar hon detta och uppger såsom förklaring till de nattliga promenaderna, att hon led av sömnlöshet och till följd därav brukat om nätterna taga sig en promenad. Hon har dock erkänt, att hon förskaffat sig inkomst genom skörlevnad. Så berättar hon, att några bekanta herrar brukat komma hem till henne i osedligt syfte och att en av dem brukat betala henne omkring 300 kr. i månaden. Dessa pengar hade hon använt till sitt och P:s gemensamma hushåll.

L. har dessutom skaffat sig inkomst genom att uthyra rum till »nattpartier» och genom att försälja spritdrycker till männen, som deltagit i dessa. Hon har också en gång blivit dömd till 300 kr. böter för olaga handel med rusdrycker.

Det må här antecknas, att L. och P. vid tiden för deras sista anhållande bodde i ett hus, vilket ägdes av en kvinna, här kallad S. I detta hus bodde även flera andra personer, som hade sin huvudsakliga inkomst genom att hyra ut rum till sedeslösa kvinnor eller till »nattpartier». Det torde icke kunna betvivlas, att S. varit underkunnig om den trafik, som bedrevs av hennes hyresgäster. Hon har själv under tidigare år innehaft verkliga bordeller och har på detta sätt förtjänat sig en förmögenhet. Sålunda är hon nu ägarinna till fyra hus i staden.

L. anhölls sista gången vid en polisrazzia i en lägenhet, som förhyrdes av en familj, vilken sedan lång tid varit känd för olaga försäljning av spritdrycker och för hållande av hus, där otukt bedrives. Vid tillfället befunno sig i lägenheten elva personer, alla starkt berusade av insmugglade spritdrycker. Sju av dessa voro för sedeslöst leverne kända kvinnor.

L. sökte undgå den hotande tvångsarbetsdomen genom att till poliskammaren avlåta en skrivelse, vari hon gjorde gällande, att hon hade erbjudande att omedelbart tillträda en affärsplats samt att hon hade fast anställning som hushållerska hos P. Till bestyrkande av dennes resurser att giva henne full försörjning hade hon insamlat intyg från olika personer, utvisande, att P. under sista tiden haft goda inkomster genom sitt målningsarbete. Vid undersökning av polisen visade det sig emellertid, att intygsgivarna till största delen voro straffade personer eller personer, som voro kända att uthyra rum, där otukt bedrives. Erbjudandet om affärsplatsen hade gjorts av

en kvinna, vilken vid upprepade tillfällen dömts för hållande av otukthus. Sanningsvärdet hos intygen i fråga visade sig på grund härav och på grund av andra under undersökningens gång framkomna omständigheter vara ringa, och L. dömdes till 8 månaders tvångsarbete.

Hon har vid 38 olika tillfällen vårdats för venerisk åkomma å sjukhus. Hon är en typisk byråskriven av det gamla gardet; anser sig kunna uppträda »fint och bildat» och är självbelåten och värdig, utan insikt om det nedsättande i hennes yrke. Hon ser frisk och kraftig ut och har på anstalten visat sig arbetsam, ordentlig och pålitlig.

M. 40 år. Typ: langerska.

M. är född utom äktenskapet. Fadern var ölutkörare i Stockholm. Modern gifte sig, när M. var 5 år, med en murare och hade i äktenskapet två barn.

Till sitt femte år bodde hon jämte modern hos morföräldrarna, men uppfostrades därefter hos modern och styvfadern. Vid 14 års ålder fick hon börja förtjäna sitt uppehälle genom arbete å cigarrfabriker. När hon var 18 år, fick hon plats på en sockerfabrik. Hon blev då bekant med en kamrat å fabriken, vilken brukade »gå ute». Hon fick se, hurusom denna tack vare de lättförtjänta pengar, som utelivet inbragte, kunde förskaffa sig vackra kläder m. m., och lät henne därför taga sig med på de nattliga promenaderna. Hon flyttade nu hemifrån och slutade sin plats på fabriken; »arbete och uteliv låta ej förena sig».

När hon började utelivet, var hon 18 år gammal. Redan samma år blev hon ålagd besiktningsskyldighet å prostitutionsbyrån. Året därpå fick hon undergå sitt första tvångsarbete. Under de följande åren, tills hon var 26 år gammal, var hon nästan årligen intagen å tvångsarbetsanstalt, men därefter har hon ända tills 40 års åldern lyckats undgå förnyad internering för lösdriveri. Hon fortsatte emellertid sitt sedeslösa liv.

Vid 21 års ålder dömdes hon till 3 månaders straffarbete för stöld, vid 30 års ålder fick hon åter undergå 3 månaders straffarbete, denna gång för våld m. m., och året därefter dömdes hon för likartat brott ävenledes till 3 månaders straffarbete. Vid 34 års ålder dömdes hon slutligen för olika misshandelsbrott till 4 månaders straffarbete och 1 månads fängelse.

När M. var 33 år, gifte hon sig med en järnarbetare. Denne söp och var oregerlig, och enligt vad hon själv uppgiver, kunde hon därför icke stå ut med honom, utan gick ifrån honom efter ett års äktenskap. Makarna äro nu lagligt skilda. Det förtjänar i detta sammanhang antecknas, att M. själv är mycket begiven på spritdrycker och att hon upprepade gånger fått böta för fylleri samt för oregerligt och bråkigt betcende i samband därmed.

Efter skilsmässan skaffade hon sig understundom någon inkomst genom att arbeta som hjälphustru, hade i omkring ett halvt års tid plats i en familj och städade därefter i en cigarrbutik. Under de senare åren har hon sammanbott med en arbetskarl, hos vilken hon fått kost och husrum gratis. Hon uppger själv, att hon, när hon behövde en slant för egen räkning, brukade »gå ute», vilket hon tycks finna helt naturligt. Under denna tid har hon också skaffat sig inkomst genom att tillverka och försälja brännvin. Vid 37 års ålder dömdes hon sålunda för lönnbränning till 1 068 kr. böter. Följande år dömdes hon ånyo för likartat brott, nu till 2 136 kr. böter. Båda bötesbeloppen avtjänade hon med motsvarande fängelsestraff.

Emellertid kunde M. och »hennes karl», som hon själv säger, icke erhålla någon egen lägenhet, utan måste innebo hos andra personer. Dessa hade vetskap om hennes sedeslösa liv och begagnade sig därav för att pressa av henne så mycket pengar som möjligt. Under dessa förhållanden bedrev M. sitt sedeslösa näringsfång med allt mindre försiktighet och blev slutligen anhållen en natt på bar gärning.

Hon har vid 22 olika tillfällen vårdats för venerisk åkomma å sjukhus. På anstalten gör hon ett gott intryck och säges verka sansad och hygglig.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1924.

Arbetsförmedlingens organisation. Den offentliga arbetsförmedlingen hade under år 1924 *huvud- eller avdelningskontor* i verksamhet å följande orter:

Stockholms stad . . .	*Stockholm*, med avdelningskontor å Södermalm.
Stockholms län	*Stockholm*, Södertälje, Norrtälje.
Uppsala län	*Uppsala*, Enköping, Skutskär, Tierp (indraget i december 1924).
Södermanlands län . .	*Eskilstuna*, Nyköping, Strängnäs, Flen, Katrineholm, Gnesta.
Östergötlands län . . .	*Norrköping; Linköping*, Söderköping, Skänninge, Vadstena, Motala, Mjölby, Valdemarsvik, Ödeshög, Åtvidaberg, Kisa, Finspång, Borensberg.
Jönköpings län	*Jönköping*, Eksjö, Tranås, Vetlanda, Värnamo, Gislaved, Nässjö, Sävsjö.
Kronobergs län	*Växjö*, Ljungby, Älmhult.
Kalmar län	*Västervik*, Vimmerby; *Kalmar*, Oskarshamn, Nybro, Torsås, Mönsterås.
Gotlands län	*Visby*, Hemse.
Blekinge län	*Karlskrona*, Ronneby, Karlshamn, Sölvesborg.
Kristianstads län . . .	*Kristianstad*, Hässleholm, Ängelholm, Tomelilla, Åstorp.
Malmöhus län	*Malmö; Lund; Landskrona; Hälsingborg; Ystad; Trälleborg; Eslöv; Skurup; Vällinge.*
Hallands län	*Halmstad*, Laholm, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka.
Göteborgs och Bohus län	*Göteborg; Uddevalla*, Strömstad, Lysekil, Kungälv, Marstrand.
Älvsborgs län	*Borås*, Vänersborg, Trollhättan, Ulricehamn, Mellerud.
Skaraborgs län	*Skövde*, Skara, Mariestad, Tidaholm, Falköping, Lidköping, Hjo, Töreboda, Grästorp, Vara.
Värmlands län	*Karlstad*, Kristinehamn, Filipstad, Arvika, Säffle.
Örebro län	*Örebro*, Askersund, Lindesberg, Karlskoga, Kopparberg, Laxå, Nora, Odensbacken.
Västmanlands län . . .	*Västerås*, Köping, Arboga, Sala.
Kopparbergs län . . .	*Falun*, Avesta, Mora, Leksand, Ludvika, Borlänge.
Gävleborgs län	*Gävle*, Hudiksvall, Söderhamn, Storvik, Ljusdal, Bollnäs.
Västernorrlands län . .	*Sundsvall*, Härnösand, Sollefteå, Ånge.
Jämtlands län	*Östersund*, Strömsund, Sveg, Bräcke.
Västerbottens län . . .	*Umeå*, Skellefteå.
Norrbottens län	*Luleå*, Piteå, Kiruna, Boden.

De enda förändringar, som under året ägt rum, äro, att nya avdelningskontor upprättats på tvenne platser (Vara och Bräcke), varemot ett förutvarande kontor indragits (Tierp).

För *sjömansförmedlingen*, som sedan 1922 helt och hållet omhändertagits av den offentliga arbetsförmedlingen, funnos *specialkontor* i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg samt särskilda *sjömansförmedlingsombud* å 17 orter, nämligen Örnsköldsvik, Härnösand, Sundsvall, Hudiksvall, Söderhamn, Gävle, Oxelösund, Oskarshamn, Kalmar, Visby, Karlshamn, Sölvesborg,

Åhus, Ystad, Landskrona, Halmstad och Uddevalla. På ytterligare 6 platser, Luleå, Umeå, Norrköping, Västervik, Karlskrona och Trälleborg, var sjömansförmedling anordnad i direkt samband med den offentliga arbetsförmedlingen.[1]

Förutom sjömansförmedlingen funnos 4 särskilda *fackarbetsanvisningar* inrättade i Stockholm, avseende resp. måleri-, bleck- och plåtslageri- samt bageriyrkena ävensom ungdomsförmedlingen; sistnämnda avdelning började sin verksamhet under året.[2].

Sveriges offentliga arbetsförmedling omfattade sålunda vid utgången av år 1924 36 huvudkontor (24 länsanstalter och 12 självständiga kommunala anstalter[3]), 98 avdelningskontor, 21 fristående sjömansförmedlingar samt 4 andra fackarbetsanvisningar eller tillsammans 159 ordinarie förmedlingsorgan.

Förutom dessa ordinarie kontor ha under året *arbetsförmedlingsombud* varit anställda under länsanstalternas ledning å de orter, där offentlig hjälpverksamhet för arbetslösa bedrivits, för att där tjänstgöra som kommunens platsförmedlings- och kontrollorgan. Till följd av den minskade arbetslösheten och den på grund härav inskränkta hjälpverksamheten har antalet sådana ombud under årets lopp kunnat avsevärt reduceras; under de sista månaderna måste dock en del ombudsbefattningar återbesättas.

Arbetsförmedlingsverksamheten under år 1924. Verksamhetens omfattning under 1924, jämförd med föregående år, framgår av *tab. A* och belyses yttermera av diagrammet å sid. 196, vilket bättre än några siffror åskådliggör de förskjutningar, som under de senaste åren inträtt på detta område.

Antalet arbetsansökningar såväl som antalet lediga och tillsatta platser har i jämförelse med föregående år minskats å manliga, men ökats å kvinnliga avdelningen. Utvecklingen har sålunda i detta hänseende gått i samma riktning som under 1923. De procentuella förskjutningarna framgå av nedanstående tablå:

Ökning (minskning) i % från föregående år av antalet	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen			Tillsammans		
	1922	1923	1924	1922	1923	1924	1922	1923	1924
arbetsansökningar .	+ 18·0	— 47·7	— 18·5	— 2·1	+ 4·2	+ 10·1	+ 14·2	— 39·3	— 10·6
lediga platser . . .	+ 20·2	— 9·1	— 10·1	— 4·4	+ 4·5	+ 6·3	+ 8·5	— 3·4	— 2·7
tillsatta platser . .	+ 22·7	— 12·9	— 11·4	+ 5·4	+ 5·2	+ 9·6	+ 16·1	— 6·6	— 3·2

Den minskade frekvensen å manliga avdelningen är tydligen uteslutande att tillskriva nödhjälpsarbetenas fortskridande avveckling. Under 1924 tillsattes vid dessa arbeten inalles 9 295 platser, mot 26 873 föregående år. Frånser man detta speciella arbetsområde och endast tar hänsyn till omsättningen på den fria arbetsmarknaden, befinnes antalet tillsatta platser å manliga avdelningen utgöra 110 664, mot 108 527 föregående år.

[1] En särskild redogörelse för sjömansförmedlingen under 1924 har lämnats i Soc. Medd. h. 2, s. 95.

[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, s. 494.

[3] Bland de sistnämnda äro inräknade anstalten i Norrköping samt Malmöhus läns anstalter, 9 till antalet, vilka från länets landsting åtnjuta årligt anslag. Endast 2 anstalter, Stockholms och Göteborgs, kunna alltså anses vara utesluta kommunala. Erinras bör dessutom, att åtskilliga till länsanstalterna hörande avdelningskontor även uppbära kommunala anslag, varjämte samtliga anstalter åtnjuta statsanslag.

Tab. A. Antalet arbetsansökningar, lediga och tillsatta platser under olika månader.[1]

Månad	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Januari	30 369	8 877	7 940	11 980	8 840	5 972	42 349	17 717	13 912
Februari	27 191	9 324	8 046	11 470	8 754	6 133	38 661	18 078	14 179
Mars	27 165	11 235	9 591	12 424	11 185	7 253	39 589	22 420	16 844
April	26 823	13 180	10 928	13 803	13 717	8 786	40 626	26 897	19 714
Maj	24 730	15 115	12 606	12 981	13 605	9 008	37 711	28 720	21 614
Juni	19 387	11 564	9 746	10 538	11 105	7 112	29 925	22 669	16 858
Juli	20 516	11 852	10 047	10 600	10 250	6 408	31 116	22 102	16 455
Augusti	22 607	12 942	10 280	12 140	12 888	8 028	34 747	25 830	18 308
September	24 104	15 550	13 046	17 042	16 610	10 960	41 146	32 160	24 006
Oktober	28 543	15 791	13 927	18 963	16 400	12 102	47 506	32 191	26 029
November	25 558	8 541	7 681	13 916	9 405	7 385	39 474	17 946	15 066
December	22 874	6 466	6 121	9 364	7 885	6 165	32 238	14 351	12 286
Hela året 1924	**299 867**	**134 531**	**119 959**	**155 221**	**131 551**	**95 312**	**455 088**	**266 082**	**215 271**
» » 1923	368 071	149 572	135 400	140 927	123 770	86 940	508 998	273 342	222 340
» » 1922	703 356	164 482	155 452	135 243	118 454	82 670	838 599	282 936	238 122
» » 1921	596 263	136 883	126 703	138 108	123 937	78 428	734 371	260 820	205 131
» » 1920	178 445	119 689	97 512	100 381	126 316	72 673	278 826	246 005	170 185

Huru antalet arbetsansökningar samt lediga och tillsatta platser fördelat sig på årets olika månader framgår jämväl av tab. A. I fråga om platstillgången framträda som vanligt två maxima, ett på våren och ett på hösten. Största antalet lediga platser registrerades under månaderna oktober, september, maj och april i nu nämnd ordning. Antalet ansökningar om arbete visade, vad kvinnorna beträffar, också den sedvanliga stegringen under höst- och vårsäsongerna (maximum i oktober), medan för männens vidkommande den högsta siffran kom på januari och oktober intog andra platsen. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan belyses av nedanstående tablå:

	Ansökningar per 100 lediga platser						*Tillsatta platser per 100 lediga*					
	Män		Kvinnor		Tillhopa		Män		Kvinnor		Tillhopa	
	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924	1923	1924
Januari	503	342	146	136	**346**	**239**	95	89	70	68	**84**	**79**
Februari	435	292	138	131	**308**	**214**	91	86	68	70	**81**	**78**
Mars	346	242	106	111	**231**	**177**	88	85	63	65	**76**	**75**
April	226	204	95	101	**165**	**151**	89	83	60	64	**75**	**73**
Maj	177	164	85	95	**135**	**131**	89	83	61	66	**76**	**75**
Juni	188	168	96	95	**146**	**132**	87	84	62	64	**76**	**74**
Juli	176	173	95	103	**141**	**141**	88	85	60	63	**76**	**74**
Augusti	181	175	95	94	**140**	**135**	82	79	60	62	**71**	**71**
September	149	155	101	103	**126**	**128**	83	84	64	66	**74**	**75**
Oktober	147	181	108	116	**129**	**148**	85	88	72	74	**79**	**81**
November	250	299	129	148	**191**	**220**	89	90	74	79	**82**	**84**
December	281	354	105	119	**195**	**225**	93	95	75	78	**84**	**86**
Hela året	**246**	**223**	**114**	**118**	**186**	**171**	**91**	**89**	**70**	**72**	**81**	**81**

[1] Talen för varje särskild månad angiva hela det under månaden disponibla antalet lediga platser, således med inräknande även av dem, som kvarstått aktuella från föregående månad. Dessa sistnämnda platser ha däremot i siffrorna för hela året inräknats endast en gång, varav förklaras, att dessa äro mindre än de enskilda månadernas siffror tillsammantagna.

Proportionen mellan antalet arbetsansökningar och antalet lediga platser var, såsom av tablån synes, under årets åtta första månader gynnsammare än under 1923; från och med september blev förhållandet däremot omvänt. Med det ökade överskottet av arbetssökande under dessa sista månader följde också en höjning av tillsättningsresultatet, som under förra delen av året varit något lägre än motsvarande tid föregående år. Av samtliga under året anmälda platser tillsattes i genomsnitt 81 %, alltså samma årsmedeltal som för 1923.

Verksamheten vid de särskilda anstalterna. Upplysningar rörande verksamhetens omfattning vid de olika anstalterna inhämtas av *tab. B.* En jämförelse med 1923 års siffror visar, att 14 anstalter under år 1924 nått högre slutresultat, d. v. s. större antal tillsatta platser än föregående år, under det en tillbakagång är att anteckna för 22 anstalter. Minskningen är i flertalet fall beroende på nödhjälpsarbetenas avveckling (se nedan). Frånräknar man för båda åren de platser, som avsett dylikt arbete, är det endast 8 anstalter (Jönköpings och södra Kalmar län, Lund, Landskrona, Ystad, Eslöv, Göteborg och Kopparbergs län), som under 1924 redovisat färre tillsatta platser än 1923, och tillbakagången är även vid flertalet av dessa anstalter helt obetydlig (i Eslöv blott 9 platser, i Ystad 27 o. s. v.).

Antalet tillsatta nödhjälpsplatser vid olika anstalter.

	1923	1924		1923	1924
Stockholms stad	2 754	1 719	Eslöv	126	82
Stockholms län	1 937	161	Skurup	6	—
Uppsala stad och län	1 058	173	Vällinge	11	—
Södermanlands län	389	35	Hallands län	412	218
Östergötlands län	966	549	Göteborgs och Bohus län	847	151
Norrköping	302	258	Göteborg	2 900	978
Jönköpings län	1 266	336	Älvsborgs län	432	336
Kronobergs län	371	63	Skaraborgs län	197	82
Norra Kalmar län	190	179	Värmlands län	2 908	319
Södra Kalmar län	667	479	Örebro län	754	361
Gotlands län	140	31	Västmanlands län	1 736	483
Blekinge län	775	464	Kopparbergs län	695	406
Kristianstads län	281	203	Gävle stad och län	1 053	134
Malmö	1 058	620	Västernorrlands län	657	102
Lund	105	49	Jämtlands län	175	—
Landskrona	442	219	Västerbottens län	63	—
Hälsingborg	365	34	Norrbottens län	447	—
Ystad	80	—			
Trälleborg	308	71	Summa	**26 873**	**9 295**

Beträffande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan å arbete utvisar tabellen, att relativa antalet arbetsansökningar varit störst i Lund, Ystad, Norrköping, Malmö och Landskrona (262—226 ansökningar per 100 lediga platser), medan anstalterna på Gotland och i Skurup i likhet med föregående år uppvisat de lägsta relationstalen (75 resp. 90).

Tab. B. Verksamheten vid de särskilda anstalterna under år 1924.

Anstalter	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			På 100 lediga platser						Jordbruksförmedlingen i % av		
										Ansökningar om arbete			Tillsatta platser					
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Män	Kvinnor	Tillhopa	Män	Kvinnor	Tillhopa	Ansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	52 999	23 320	22 048	47 795	39 925	30 718	100 794	63 245	52 766	227	120	159	95	77	83	0·7	0·2	0·2
Stockholms län	28 273	12 713	11 546	7 173	6 844	4 238	35 446	19 557	15 784	222	105	181	91	62	81	45·5	60·4	65·2
Uppsala stad och län	8 304	4 070	3 557	2 464	2 398	1 866	10 768	6 468	5 423	204	103	166	87	78	84	41·6	51·9	52·5
Södermanlands län	8 359	4 279	3 381	4 307	4 274	2 734	12 666	8 553	6 115	195	101	148	79	64	71	28·2	46·2	41·0
Östergötlands län	15 667	6 565	5 717	7 462	5 456	3 879	23 129	12 021	9 596	239	137	192	87	71	80	33·8	46·5	46·0
Norrköping	8 538	2 605	2 425	2 305	2 030	1 518	10 843	4 635	3 943	328	114	234	93	75	85	16·7	24·1	24·1
Jönköpings län	4 128	1 719	1 402	2 679	1 771	1 230	6 807	3 490	2 632	240	151	195	82	69	75	19·5	30·0	24·3
Kronobergs län	1 467	539	388	1 023	1 059	629	2 490	1 598	1 017	272	97	156	72	59	64	12·3	28·9	18·8
Norra Kalmar län	1 862	718	640	530	495	385	2 392	1 213	1 025	259	107	197	89	78	85	13·2	24·7	18·6
Södra Kalmar län	5 175	2 215	2 076	1 541	1 020	751	6 716	3 235	2 827	234	151	208	94	74	87	12·2	23·9	20·7
Gotlands län	617	717	401	368	596	219	985	1 313	620	86	62	75	56	37	47	41·8	51·3	43·7
Blekinge län	7 649	3 516	3 104	3 636	2 578	1 836	11 285	6 094	4 940	218	141	185	88	71	81	17·0	30·8	25·2
Kristianstads län	9 943	6 583	5 185	5 581	5 402	3 334	15 524	11 985	8 519	151	103	130	79	62	71	41·0	58·5	55·1
Malmöhus län: Malmö	22 986	5 684	5 162	15 255	10 723	7 674	38 241	16 407	12 836	404	142	233	91	72	78	3·0	10·2	7·9
Malmöhus län: Lund	4 362	1 297	1 162	1 168	810	678	5 530	2 107	1 840	336	144	262	90	84	87	19·5	39·7	36·0
Malmöhus län: Landskrona	3 385	1 331	1 228	402	344	227	3 787	1 675	1 455	254	117	226	92	66	87	10·2	31·2	27·7
Malmöhus län: Hälsingborg	10 807	4 334	4 144	3 359	2 426	1 878	14 166	6 760	6 022	249	138	210	96	77	89	11·0	13·7	12·1
Malmöhus län: Ystad	2 259	893	831	1 205	561	494	3 464	1 454	1 325	253	215	238	93	88	91	31·1	41·7	39·5
Malmöhus län: Trälleborg	4 367	2 691	2 627	658	497	454	5 025	3 188	3 081	162	132	158	98	91	97	15·1	24·2	22·0
Malmöhus län: Eslöv	2 300	1 419	1 342	476	405	310	2 776	1 824	1 652	162	118	152	95	77	91	48·4	64·1	63·9
Malmöhus län: Skurup	764	848	601	325	365	263	1 089	1 213	864	90	89	90	71	72	71	75·1	82·0	77·4
Malmöhus län: Vällinge	1 257	874	802	216	198	127	1 473	1 072	929	144	109	137	92	64	87	79·2	73·8	75·2
Hallands län	4 344	2 521	1 906	1 681	1 494	959	6 025	4 015	2 865	172	113	150	76	64	71	26·5	43·1	34·5
Göteb. och Bohus län	3 605	1 650	1 443	1 970	1 393	746	5 575	3 043	2 189	218	141	183	87	54	72	25·5	31·4	28·0
Göteborg	39 339	17 809	16 793	13 758	12 363	8 916	53 097	30 172	25 709	221	111	176	94	72	85	2·3	3·7	3·4
Älvsborgs län	4 140	1 776	1 341	1 325	1 240	717	5 465	3 016	2 058	233	107	181	76	58	68	11·3	19·8	15·0
Skaraborgs län	7 740	5 652	4 033	5 510	5 729	3 785	13 250	11 381	7 818	137	96	116	71	66	69	48·5	55·8	52·1
Värmlands län	2 759	1 672	1 367	2 171	2 476	1 737	4 930	4 148	3 104	165	88	119	82	70	75	20·9	27·3	25·0
Örebro län	5 991	3 322	3 003	4 054	3 815	3 081	10 045	7 137	6 084	180	106	141	90	81	85	34·7	39·5	36·8
Västmanlands län	7 013	3 623	3 034	3 914	3 481	2 458	10 927	7 104	5 492	194	112	154	84	71	77	35·3	48·7	46·4
Kopparbergs län	4 099	1 351	1 259	2 754	2 312	1 652	6 853	3 663	2 911	303	119	187	93	71	79	8·7	12·9	11·5
Gävle stad och län	4 259	1 653	1 637	1 830	1 670	1 317	6 089	3 323	2 954	258	110	183	99	79	89	4·3	4·5	3·6
Västernorrlands län	4 579	1 835	1 809	904	678	503	5 483	2 513	2 312	250	133	218	99	74	92	1·9	3·8	3·2
Jämtlands län	1 702	694	652	2 242	2 013	1 706	3 944	2 707	2 358	245	111	146	94	85	87	11·5	13·5	11·7
Västerbottens län	2 857	1 007	947	1 880	1 605	1 384	4 737	2 612	2 331	284	117	181	94	86	89	13·2	17·0	14·9
Norrbottens län	1 972	1 036	966	1 300	1 105	909	3 272	2 141	1 875	190	118	153	93	82	88	1·3	2·6	2·3
Tillsammans år 1924	**299 867**	**134 531**	**119 959**	**155 221**	**131 551**	**95 312**	**455 088**	**266 082**	**215 271**	**223**	**118**	**171**	**89**	**72**	**81**	**16·9**	**24·8**	**22·7**

Verksamheten inom olika yrkesgrupper. Verksamhetens fördelning på olika yrkesgrenar framgår av *tab. C.* I vad mån förskjutningar i fråga om de olika huvudgrupperna under åren ägt rum utvisas av nedanstående sammanställning.

Relativa antalet tillsatta platser inom olika yrkesgrupper:

	1902—12	1913—22	1919	1920	1921	1922	1923	1924
	%	%	%	%	%	%	%	%
Jordbruk och skogshushållning	19·5	23·5	25·1	25·6	20·4	17·4	21·9	23·7
Industri och hantverk	16·6	15·9	14·7	12·4	23·3	16·4	9·0	7·9
Handel och samfärdsel[1] . . .	14·7	13·0	11·2	16·3	11·4	13·7	18·9	22·0
Husligt arbete	33·6	29·0	31·0	31·5	28·3	26·1	29·2	32·8
Annat arbete	15·6	18·6	18·0	14·2	16·6	26·4	21·0	13·6
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Utvecklingen har under redogörelseåret gått i fullständigt samma riktning som under 1923. Antalet inom industrien tillsatta platser har sålunda alltjämt gått tillbaka och, relativt sett, varit mindre än något föregående år alltsedan den offentliga arbetsförmedlingens tillkomst. I samband med nödhjälpsarbetenas inskränkning har också en minskning ägt rum av antalet tillsatta platser inom gruppen »annat arbete», som under 1922 och 1923 upptog en i förhållande till tidigare år ovanligt stor andel av förmedlingsverksamheten. Däremot framträder en ökning för grupperna jordbruk och skogshushållning, handel och samfärdsel samt husligt arbete.

Vad särskilt *jordbruksförmedlingen* beträffar, framgår densammas växlande omfattning vid de olika anstalterna av de sista kolumnerna i *tab. B.* Mer än hälften av de tillsatta platserna kommo på jordbruket vid 7 anstalter, nämligen Skurup (77 %), Vällinge (75 %), Stockholms län (65 %), Eslöv (64 %), Kristianstads län (55 %), Uppsala län (53 %) och Skaraborgs län (52 %).

Ser man på antalet till arbetsförmedlingen inkomna arbetsansökningar, framträder industrigruppens tillbakagång ännu starkare än i fråga om antalet platser. Särskilt gäller detta manliga avdelningen, där antalet ansökningar inom denna grupp minskats från 145 000 till c:a 86 000. Enbart inom metall- och maskinindustrien har antalet manliga ansökningar gått ner från 54 000 till 26 000, inom gruv- och malmförädlingsbranschen från 15 000 till knappt 3 000. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft har till följd härav också ställt sig åtskilligt förmånligare än 1923, även om siffrorna i och för sig fortfarande te sig långt ifrån gynnsamma.

I fråga om tillsättningsresultatet äro, för de stora huvudgruppernas vidkommande, inga större förskjutningar att anteckna. Grupperna sjöfart och fiske samt »annat arbete» uppvisa liksom föregående år relativt största antalet tillsatta platser (95—98 per 100 lediga), handels- och industrigrupperna intaga en mellanställning med 82—84 %, och lägst komma jordbruksgruppen samt husligt arbete, där i genomsnitt endast 75 % av de lediga platserna kunnat besättas.

[1] Inklusive sjöfarten, som icke förrän under 1922 upptagits såsom särskild grupp.

Tab. C. Verksamheten inom olika yrkesgrupper under år 1924.

Yrkesgrupper	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			På 100 lediga platser					
										Ansökningar om arbete			Tillsatta platser		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Män	Kvinnor	Tillhopa	Män	Kvinnor	Tillhopa
Jordbruk och skogshushållning m. m.	**69 357**	**53 601**	**43 438**	**10 396**	**14 935**	**7 662**	**79 753**	**68 536**	**51 100**	**129**	**70**	**116**	**81**	**51**	**75**
Jordbruk m. m.	66 650	51 159	41 279	10 396	14 935	7 662	77 046	66 094	48 941	130	70	117	81	51	74
Skogshushållning	2 707	2 442	2 159	—	—	—	2 707	2 442	2 159	111	—	111	88	—	88
Industri och hantverk m. m.	**86 369**	**16 465**	**14 283**	**7 816**	**3 875**	**2 812**	**94 185**	**20 340**	**17 095**	**525**	**202**	**463**	**87**	**73**	**84**
Gruvdrift och malmförädling	2 868	255	171	—	—	—	2 868	255	171	1 125	—	1 125	67	—	67
Jord-, sten- och glasindustri	3 520	933	763	41	26	11	3 561	959	774	377	·	371	82	42	81
Metall- och maskinindustri	26 359	2 990	2 397	460	190	146	26 819	3 180	2 543	882	242	843	80	77	80
Trävaruindustri	5 419	723	592	22	14	7	5 441	737	599	750	·	738	82	50	81
Byggnadsverksamhet	24 705	7 035	6 098	—	9	9	24 705	7 044	6 107	351	·	351	87	100	87
Läder-, hår- och gummiindustri	1 035	168	138	120	57	38	1 155	225	176	616	·	513	82	67	78
Textilindustri	1 328	49	44	625	123	73	1 953	172	117	·	508	1 135	90	59	68
Beklädnadsindustri	1 618	89	62	2 794	1 155	815	4 412	1 244	877	·	242	355	70	71	70
Närings- och njutningsmedelsindustri	6 483	2 842	2 769	2 105	1 388	944	8 588	4 230	3 713	228	152	203	97	68	88
Kemisk-teknisk och belysningsindustri	1 379	161	157	259	97	82	1 638	258	239	857	·	635	98	85	93
Trämasse- o. pappersindustri	561	40	31	527	382	300	1 088	422	331	·	138	258	78	79	78
Grafisk industri	1 315	87	62	112	13	6	1 427	100	68	·	·	1 427	71	46	68
Ej särskilt specificerade	9 779	1 093	999	751	421	381	10 530	1 514	1 380	895	178	696	91	90	91
Sjöfart och fiske	**52 299**	**22 712**	**21 686**	**3 012**	**1 333**	**1 177**	**55 311**	**24 045**	**22 863**	**230**	**226**	**230**	**95**	**88**	**95**
Handel och samfärdsel	**31 383**	**12 119**	**11 416**	**25 001**	**17 891**	**13 054**	**56 384**	**30 010**	**24 470**	**259**	**140**	**188**	**94**	**73**	**82**
Kontors-, bank- och försäkringspersonal	4 150	653	589	2 059	316	242	6 209	969	831	636	652	641	90	77	86
Butiks- o. magasinspersonal	9 506	1 825	1 763	5 330	1 286	943	14 836	3 111	2 706	521	414	477	97	73	87
Hotell-, kafé- och restaurangpersonal	1 162	453	409	13 621	12 628	9 189	14 783	13 081	9 598	257	108	113	90	73	73
Transportarbetare	15 923	8 643	8 127	1 537	1 215	992	17 460	9 858	9 119	184	127	177	94	82	93
Allmän och litterär verksamhet	510	281	272	2 437	2 266	1 530	2 947	2 547	1 802	181	108	116	97	68	71
Ej särskilt specificerade	132	264	256	17	180	158	149	444	414	50	9	34	97	88	93
Husligt arbete	**36**	**19**	**14**	**103 872**	**93 440**	**70 535**	**103 908**	**93 459**	**70 549**	·	**111**	**111**	**74**	**75**	**75**
Annat arbete	**60 423**	**29 615**	**29 122**	**5 124**	**77**	**72**	**65 547**	**29 692**	**29 194**	**204**	·	**221**	**98**	**94**	**98**
Tillsammans år 1924	**299 867**	**134 551**	**119 959**	**155 221**	**131 551**	**95 312**	**455 088**	**266 082**	**215 271**	**223**	**118**	**171**	**89**	**72**	**81**

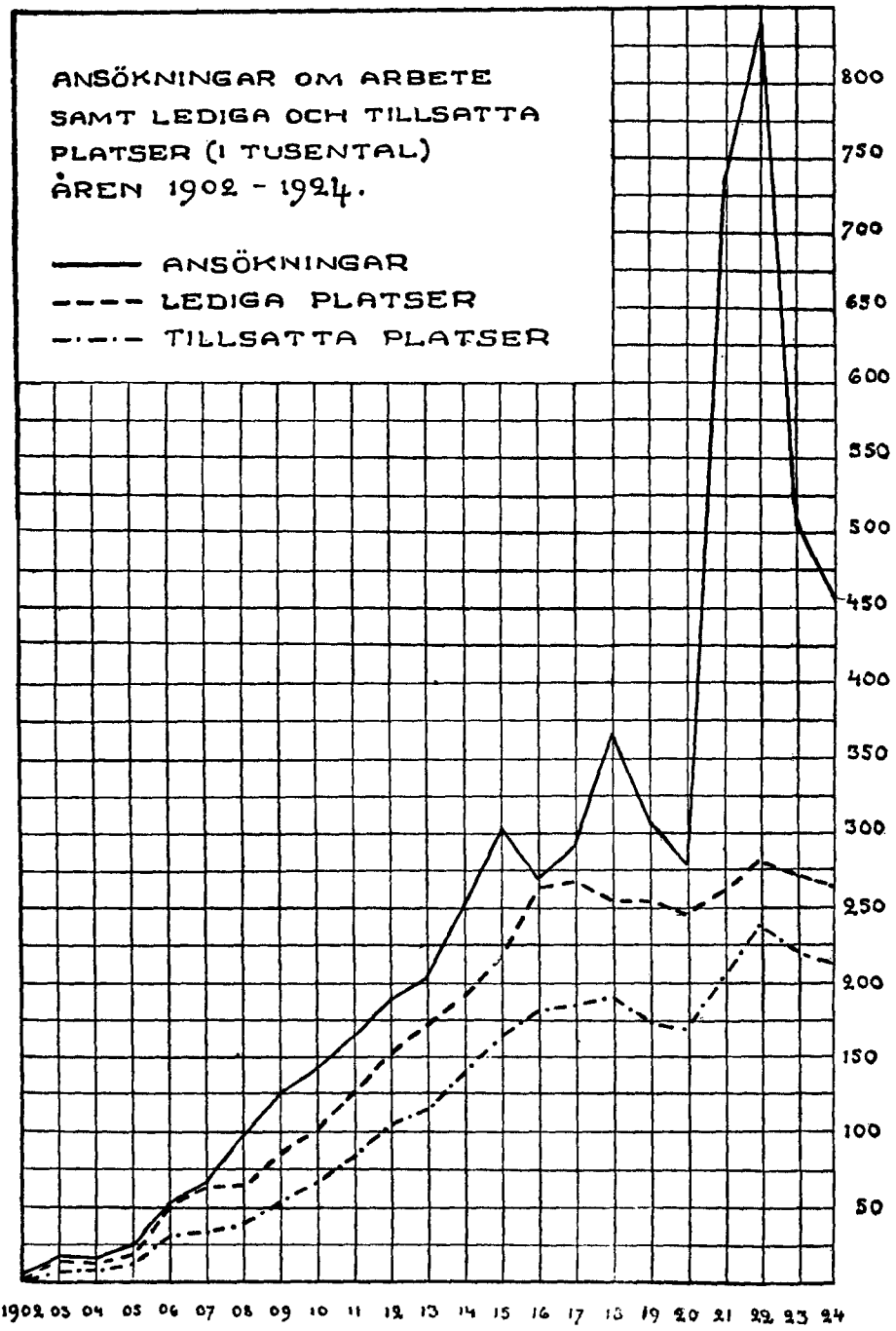
	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	566	26	23	24	10	9	12	—	—	129	5	4	5 051	1 154	943
2	Stockholms län	15 277	10411	9 551	709	730	669	656	82	12	126	52	46	1 333	126	95
3	Uppsala stad och län .	3 890	2 832	2 448	127	142	113	72	—	—	239	33	32	382	58	43
4	Södermanlands län . .	2 927	2 883	2 036	76	111	80	29	—	—	8	1	1	1 784	164	134
5	Östergötlands län . . .	7 079	4 559	3 769	151	186	164	108	6	6	172	4	4	2 246	77	72
6	Norrköping	1 682	1 015	888	10	28	24	1	—	—	16	—	—	728	30	19
7	Jönköpings län	1 182	807	555	73	38	38	26	4	4	84	112	92	605	44	34
8	Kronobergs län	238	258	129	—	—	—	—	—	—	2	18	5	29	7	2
9	Kalmar län	986	783	628	11	30	30	—	—	—	72	24	21	947	19	17
10	Gotlands län	372	479	241	1	—	—	—	—	—	17	9	9	3	3	—
11	Blekinge län	1 541	1 243	923	8	68	64	11	—	—	360	32	29	518	57	52
12	Kristianstads län . . .	5 250	5 085	3 912	241	121	91	4	—	—	500	137	126	559	95	57
13	Malmöhus län: Malmö .	1 059	1 306	913	—	—	—	—	—	—	701	14	13	2 639	196	152
14	Hälsingborg . .	1 367	754	643	7	16	16	139	13	13	66	1	1	522	51	31
15	Övriga anstalter.	6 073	4 960	4 276	2	7	7	2	—	—	182	81	77	1 836	193	151
16	Hallands län	1 267	1 311	803	7	—	—	30	—	—	100	17	7	309	54	38
17	Göteborgs och Bohus län	865	639	509	—	15	15	2	—	—	260	45	40	143	19	13
18	Göteborgs stad	1 133	974	843	4	15	15	—	—	—	78	31	28	3 171	452	390
19	Älvsborgs län	583	479	287	5	14	14	4	—	—	34	26	13	896	50	35
20	Skaraborgs län	5 371	4 641	3 167	90	27	27	—	—	—	133	253	181	271	13	10
21	Värmlands län	658	648	474	71	122	103	21	—	—	71	2	2	152	9	4
22	Örebro län	2 721	1 800	1 602	332	230	197	818	120	106	61	5	2	194	14	9
23	Västmanlands län . . .	3 086	2 464	1 919	31	29	19	625	24	24	4	3	3	956	40	33
24	Kopparbergs län	403	222	201	153	67	55	300	4	4	62	8	8	551	11	10
25	Gävle stad och län . .	171	79	76	33	89	89	5	—	—	19	11	11	341	19	19
26	Västernorrlands län . .	83	61	59	2	24	24	1	—	—	—	—	—	36	6	5
27	Jämtlands län	356	192	181	291	250	214	—	—	—	5	8	7	36	—	—
28	Västerbottens län . . .	442	221	200	243	93	82	1	1	1	13	—	—	75	22	22
29	Norrbottens län	22	27	23	5	—	—	1	1	1	6	1	1	46	7	7
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	140	75	64	—	—	—	—	—	—	31	8	8	330	141	106
2	Stockholms län	847	1 409	738	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län .	592	522	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län . . .	650	1 070	473	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län . . .	735	1 034	646	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	127	104	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
7	Jönköpings län	143	240	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	68	204	62	—	—	—	—	—	—	—	11	1	—	—	—
9	Kalmar län	151	290	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	40	194	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	379	635	324	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län . . .	1 122	1 921	782	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö .	96	364	101	—	—	—	—	—	—	2	4	—	117	39	36
14	Hälsingborg . .	186	173	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter.	554	733	415	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
16	Hallands län	328	421	184	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	554	315	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	77	129	25	—	—	—	—	—	—	4	2	1	12	9	3
19	Älvsborgs län	34	117	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	1 061	1 709	905	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	372	485	302	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	764	1 017	638	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län . . .	773	994	627	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
24	Kopparbergs län	193	251	135	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län . .	89	69	29	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län . .	20	35	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	97	174	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län . . .	183	223	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	21	28	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
683	190	139	6 561	2 499	2 181	117	33	17	46	—	—	264	22	11	3 651	2 410	2 392	105	17	15	1
383	50	45	1 981	287	250	89	10	10	17	—	—	113	3	3	283	28	26	5	—	—	2
142	13	13	238	28	24	17	3	1	—	—	—	67	3	3	156	8	8	—	—	—	3
326	35	30	260	51	41	3	—	—	14	—	—	14	—	—	32	4	4	15	—	—	4
320	28	25	1 785	335	325	41	1	—	118	—	—	44	4	4	180	17	17	51	—	—	5
301	16	15	1 560	56	51	19	2	2	485	3	1	55	3	1	139	9	8	19	—	—	6
161	28	25	210	77	59	39	8	5	19	2	1	41	1	1	63	9	9	76	—	—	7
37	2	—	50	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	1	342	—	—	8
226	24	24	261	26	26	14	—	—	10	—	—	9	2	2	47	—	—	95	—	—	9
—	—	—	7	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	2	—	—	—	—	10
62	3	3	251	64	41	36	1	1	10	—	—	40	5	5	70	3	2	11	—	—	11
180	56	43	390	119	77	18	3	—	16	—	—	12	—	—	94	23	18	1	—	—	12
305	31	27	3 224	426	392	109	12	12	74	—	—	313	5	5	347	8	7	354	2	2	13
43	5	4	981	301	298	153	—	—	20	1	1	53	—	—	116	—	—	58	81	81	14
167	14	13	1 262	190	176	252	77	76	89	3	1	78	9	8	563	158	158	25	40	39	15
136	7	5	385	201	197	25	—	—	95	—	—	41	1	—	58	10	5	2	—	—	16
59	2	—	391	110	87	—	3	3	41	—	—	6	1	—	12	14	3	45	—	—	17
854	89	74	1 520	743	676	44	13	9	106	19	19	175	19	11	169	46	41	122	21	20	18
31	4	1	453	304	98	1	—	—	128	15	15	39	1	1	36	3	1	9	—	—	19
25	6	4	214	105	92	23	—	—	11	1	1	9	—	—	198	52	34	41	—	—	20
156	6	6	181	100	54	23	—	—	10	—	—	6	2	—	22	1	—	2	—	—	21
27	13	10	214	81	62	1	1	1	—	—	—	188	1	1	27	11	11	—	—	—	22
67	13	12	430	186	185	1	—	—	8	2	2	14	2	1	95	13	13	—	—	—	23
94	14	10	443	214	198	1	1	1	—	—	—	3	—	—	8	1	1	—	—	—	24
246	5	5	201	102	102	3	—	—	8	3	3	17	—	—	39	5	5	—	—	—	25
120	18	11	197	46	45	—	—	—	1	—	—	6	—	—	10	1	1	1	—	—	26
19	12	9	179	87	78	3	—	—	2	—	—	5	—	—	43	3	3	—	—	—	27
223	36	36	484	106	106	3	—	—	—	—	—	5	5	5	2	—	—	—	—	—	28
26	3	3	392	182	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	1	1	—	—	—	29
7	6	1	—	2	2	48	44	30	131	25	15	1 212	525	364	891	578	413	124	70	59	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	39	28	51	27	16	—	—	—	2
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	9	10	2	5	9	9	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	2	2	8	3	2	21	29	20	—	—	—	4
—	—	—	—	4	4	—	—	—	9	—	—	68	27	19	97	65	46	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	5	5	35	12	10	26	14	13	—	3	3	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	1	28	22	14	19	12	9	26	3	3	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	3	2	2	—	15	1	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	10	10	10	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	1	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	7	7	3	4	1	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	2	56	60	55	43	26	20	—	—	—	12
12	4	4	—	2	2	36	5	2	115	28	18	712	291	204	397	95	57	70	6	5	13
—	—	—	—	—	—	24	—	—	49	3	3	77	9	8	55	19	9	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	5	3	3	38	2	2	48	13	13	27	13	12	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	2	—	—	25	3	1	16	8	7	8	10	5	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	—	—	4	8	2	3	2	—	17
3	4	2	—	—	—	3	1	—	101	50	23	200	90	49	161	227	151	11	2	2	18
—	—	—	—	—	—	—	2	2	16	1	1	15	4	1	7	7	1	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	4	149	142	86	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	2	1	—	3	1	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	83	4	3	18	20	14	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	3	29	27	19	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	7	3	2	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	1	1	10	—	—	6	1	1	44	13	13	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	4	20	18	11	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	12	11	16	14	12	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	127	11	7	520	70	46	3 152	523	475	7 692	4 307	4 120	2 362	309	286
2	Stockholms län	11	—	—	26	—	—	742	9	7	845	65	59	89	25	24
3	Uppsala stad och län	7	1	1	38	—	—	199	31	28	22	2	2	3	—	—
4	Södermanlands län	5	1	1	5	—	—	181	46	41	733	251	251	16	2	2
5	Östergötlands län	4	—	—	24	—	—	377	24	23	155	6	5	104	7	7
6	Norrköping	106	9	7	151	—	—	144	23	21	1 516	647	647	30	3	3
7	Jönköpings län	10	—	—	1	—	—	112	3	3	28	6	6	22	7	6
8	Kronobergs län	24	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	2	1	—
9	Kalmar län	10	2	2	—	—	—	156	5	5	2 863	1 071	1 055	25	1	1
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	92	113	70	2	—	—
11	Blekinge län	1	—	—	3	—	—	310	5	5	2 009	912	896	28	—	—
12	Kristianstads län	6	1	1	7	1	1	170	17	17	299	124	124	48	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	8	—	—	122	5	5	2 181	123	123	3 073	1 269	1 228	510	41	41
14	Hälsingborg	10	—	—	37	—	—	165	39	35	5 161	2 569	2 547	26	—	—
15	Övriga anstalter	4	—	—	117	—	—	262	1	1	1 978	947	941	28	9	9
16	Hallands län	2	—	—	—	—	—	40	7	4	1 079	479	436	30	3	2
17	Göteborgs och Bohus län	30	—	—	14	—	—	14	—	—	413	224	205	18	2	1
18	Göteborgs stad	85	4	2	150	7	6	874	191	169	19127	7 104	6 588	580	200	175
19	Älvsborgs län	4	—	—	6	—	—	104	15	15	30	2	2	20	2	2
20	Skaraborgs län	3	—	—	2	—	—	32	5	2	10	—	—	42	17	13
21	Värmlands län	1	—	—	10	—	—	38	—	—	119	144	92	—	—	—
22	Örebro län	18	1	—	4	—	—	42	3	3	28	3	3	11	8	2
23	Västmanlands län	10	—	—	31	—	—	322	4	3	51	14	14	52	1	1
24	Kopparbergs län	47	9	9	15	—	—	5	2	2	—	—	—	18	1	1
25	Gävle stad och län	4	—	—	22	4	4	48	1	1	1 559	764	752	6	—	—
26	Västernorrlands län	3	—	—	5	—	—	14	1	1	3 031	1 146	1 146	5	1	1
27	Jämtlands län	6	—	—	3	—	—	33	2	2	24	1	—	29	5	4
28	Västerbottens län	15	1	1	—	—	—	29	3	3	371	237	226	29	3	3
29	Norrbottens län	—	—	—	2	—	—	26	10	10	491	305	271	15	4	4
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	312	230	176	65	8	2	98	184	168	1 764	619	568	1 075	163	119
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	22	21	18	24	8	6	17	1	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	4	7	7	—	—	—	49	20	18	7	3	3	13	3	2
5	Östergötlands län	—	1	—	1	—	—	20	—	—	2	10	8	14	5	5
6	Norrköping	1	3	2	5	—	—	2	—	—	21	19	19	—	2	1
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	7	17	2	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	7	2	1	1
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	1	1
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	11	7	7	4	4	4	6	3	3
12	Kristianstads län	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	79	10	8
13	Malmöhus län: Malmö	72	78	68	33	3	3	478	158	144	66	33	27	703	85	67
14	Hälsingborg	28	—	—	1	1	1	43	14	11	121	81	80	4	2	2
15	Övriga anstalter	2	—	—	—	—	—	11	7	6	33	28	28	3	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	12	7	5	2	2
18	Göteborgs stad	104	62	46	5	—	—	—	1	—	830	392	317	78	25	20
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	12	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	1	—	3	—	—	2	1	1	8	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	7	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	1	—	—	12	5	5	—	1	1	2	—	—
23	Västmanlands län	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	2	—	2	2	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	23	18	18	—	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	45	42	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	27	27	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	5	5

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurangpersonal			Transportarbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel o. samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
4 782	1 257	1215	502	180	172	5 039	3 011	2 770	293	160	155	10	55	54	18	5	4	11 293	7 066	7 010	1
401	33	33	98	24	22	1 131	106	100	38	5	5	—	—	—	2	2	2	4 418	665	587	2
131	31	29	29	15	15	290	65	55	17	—	—	—	—	—	4	—	—	2 234	805	742	3
71	9	8	15	8	7	144	47	39	4	—	—	—	—	—	3	—	—	1 694	666	706	4
185	11	11	40	12	11	580	250	240	3	5	5	—	24	23	3	—	—	1 897	1 009	1 006	5
112	47	46	10	6	5	409	183	164	—	14	14	1	—	—	—	—	—	1 044	511	509	6
38	3	3	24	6	5	154	35	32	—	—	—	—	2	2	—	—	—	1 160	527	522	7
10	—	—	1	1	1	47	3	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	673	244	244	8
85	3	3	19	4	4	194	16	16	6	7	7	—	—	—	1	—	—	1 000	916	875	9
3	—	—	3	4	1	26	18	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	83	67	10
85	7	7	27	6	6	213	77	62	4	—	—	—	1	1	—	—	—	2 051	1 032	1 007	11
230	43	43	10	15	12	144	27	19	5	—	—	—	—	—	—	—	—	1 759	715	643	12
1 167	41	41	107	12	12	1 769	649	645	28	—	—	9	3	3	1	2	2	4 886	1 539	1 539	13
82	2	2	34	5	5	312	150	126	4	—	—	—	—	—	1	1	—	1 450	345	341	14
113	75	74	20	11	11	559	1 066	1 065	17	1	1	29	—	—	—	—	—	5 086	1 511	1 509	15
52	3	2	10	14	9	133	63	60	—	—	—	1	—	—	—	—	—	542	351	338	16
45	4	4	11	16	9	96	165	164	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1 136	391	390	17
1 442	191	177	54	29	25	2 727	2 227	2 107	74	82	81	72	175	169	—	6	3	6 778	5 171	5 165	18
36	—	—	3	4	2	184	19	18	2	1	1	—	—	—	—	—	—	1 532	837	836	19
114	11	11	22	18	16	106	19	16	—	—	—	7	3	3	—	—	—	1 016	481	456	20
6	—	—	—	1	1	98	9	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 114	628	625	21
52	13	13	3	4	3	101	41	37	4	3	—	3	1	1	—	—	—	1 142	969	940	22
76	5	5	15	5	5	223	118	103	—	—	—	—	—	—	—	3	3	916	697	689	23
48	5	5	47	19	19	196	57	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 705	716	681	24
47	2	2	17	13	12	474	66	66	—	—	—	—	—	—	2	—	—	997	490	490	25
12	3	3	3	3	1	232	23	20	5	—	—	—	—	—	—	—	—	812	502	492	26
27	—	—	27	11	11	121	17	17	2	3	3	—	—	—	—	—	—	491	123	123	27
25	11	11	11	7	7	131	56	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	755	205	189	28
29	15	15	—	—	—	90	60	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	808	420	401	29
2 313	545	393	5 000	4 640	3 390	533	444	397	1 343	979	689	9	172	152	30 375	30 431	23 571	1 994	36	31	1
77	17	10	659	535	351	12	12	9	184	205	130	2	—	—	5 159	4 569	2 930	12	1	1	2
16	5	4	141	150	123	3	7	7	9	10	8	—	—	—	1 685	1 684	1 312	4	—	—	3
34	10	10	223	270	222	28	9	8	25	63	41	2	—	—	3 100	2 784	1 925	140	1	1	4
85	63	58	341	417	332	61	28	23	67	113	83	—	—	—	5 592	3 671	2 637	370	18	18	5
14	16	15	187	155	103	14	36	29	42	29	17	—	—	—	1 549	1 632	1 238	167	—	—	6
23	9	8	173	143	103	4	2	2	54	47	28	—	—	—	2 140	1 277	971	43	—	—	7
—	1	—	66	99	68	—	—	—	8	8	5	—	—	—	858	729	489	—	—	—	8
15	1	1	100	117	94	5	—	—	14	19	12	—	—	—	1 746	1 068	863	15	—	—	9
2	4	2	38	74	22	—	—	—	12	14	6	—	—	—	269	306	156	—	—	—	10
59	17	12	331	307	255	15	3	3	4	10	4	—	—	—	2 800	1 581	1 216	—	—	—	11
142	33	26	601	640	448	31	26	25	48	56	48	—	—	—	3 449	2 627	1 920	—	—	—	12
1 776	30	221	1 044	735	475	471	278	214	171	105	68	—	—	—	8 657	8 105	5 958	227	—	—	13
26	36	34	332	315	219	9	30	22	12	3	1	—	—	—	2 104	1 740	1 404	288	—	—	14
29	9	9	160	155	148	94	46	46	23	35	31	—	—	—	3 206	2 135	1 839	217	—	—	15
25	6	5	118	170	125	13	16	16	29	30	22	—	—	—	971	827	592	143	—	—	16
11	2	1	255	232	148	—	—	—	16	28	8	—	—	—	1 006	792	474	66	—	—	17
414	121	57	932	540	241	185	231	150	151	91	26	—	3	3	9 241	10 383	7 800	1 246	—	—	18
55	2	2	142	141	116	—	1	1	27	32	23	—	—	—	981	909	524	36	21	21	19
62	28	27	348	335	230	4	2	1	42	37	26	2	2	2	3 824	3 468	2 503	—	—	—	20
3	3	2	136	170	129	—	—	—	20	43	26	—	—	—	1 633	1 762	1 269	—	—	—	21
36	11	8	378	226	190	11	10	9	33	51	40	—	—	—	2 610	2 470	2 173	104	—	—	22
36	7	6	294	378	286	15	10	7	23	36	24	2	3	1	2 729	2 016	1 481	1	—	—	23
4	1	1	511	431	317	15	9	9	22	43	19	—	—	—	2 001	1 573	1 168	—	—	—	24
4	13	11	102	185	149	5	9	8	28	42	28	—	—	—	1 463	1 318	1 058	51	—	—	25
8	—	—	108	150	101	—	—	—	5	10	7	—	—	—	694	437	337	—	—	—	26
26	6	5	458	538	463	9	6	6	13	115	99	—	—	—	1 617	1 152	1 024	—	—	—	27
16	4	4	240	191	175	—	—	—	12	12	11	—	—	—	1 370	1 122	996	—	—	—	28
19	11	11	203	189	166	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 043	872	707	—	—	—	29

Den offentliga arbetsförmedlingens utveckling från 1902 till 1924.

Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1924—25.

Alltsedan vintern 1917—18 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl), och hava på grundvalen av dessa uppgifter utarbetade översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger publicerats i Sociala Meddelanden. Jämväl innevarande vinter har socialstyrelsen hänvänt sig till jägmästarna med begäran om dylika löneuppgifter, och hava sådana, avseende förhållandena under januari månad 1925, inkommit från samtliga tillskrivna 131 revir.

I tab. A lämnas en sammanfattning av de inkomna löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete å ackord. På grund därav har uträknats genomsnittlig dagsförtjänst för huggare och körare dels för vart och ett av de 13 överjägmästardistrikt, varpå reviren äro uppdelade, och dels för samtliga revir, varjämte de för reviren uppskattade eller beräknade normallönerna fördelats å vissa lönegrupper.

Såsom härav framgår, kan den genomsnittliga dagsförtjänsten under januari 1925 för riket i dess helhet beräknas uppgå till 5·27 kr. för huggare och till 10·13 kr. för körare (häst och karl). Olika landsdelar uppvisa emellertid ganska växlande lönesiffror. Huggarlönerna variera sålunda inom de olika reviren mellan 3·20 och 7·50 kr., men hålla sig vanligen vid 4·00—5·00 kr. i södra och 5·00—7·00 kr. i norra Sverige, medan körarlönerna i regel synas vara c:a 6·00 à 9·00 kr. i södra och 10·00—14·00 kr. i norra Sverige; i ett revir har körarlönen uppgivits stiga så högt som till 15 à 20 kr., medan den i ett annat ej skulle belöpa sig till mera än 5·50 kr.

I efterföljande tablå åskådliggöras för riket i dess helhet löneförändringarna från och med vintern 1918—19, då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt:

Vintern	Huggare			Körare		
	Medelförtjänst per dag, kr.	Indextal 1918/19 = 100	Indextal Närmast föregående vinter = 100	Medelförtjänst per dag, kr.	Indextal 1918/19 = 100	Indextal Närmast föregående vinter = 100
1918/19	11·68	100	143	29·00	100	155
1919/20	9·99	86	86	23·73	82	82
1920/21	10·67	91	107	23·44	81	99
1921/22	5·00	43	47	10·17	35	43
1922/23	5·22	45	104	10·41	36	102
1923/24	5·47	47	105	10·80	37	104
1924/25	5·27	45	96	10·13	35	94

Efter den starka lönesänkningen vintern 1921—22 (i genomsnitt c:a 55 %) gjorde sig under de följande två vintersäsongerna en viss stegringstendens

Tab. A. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1924/25 enligt uppgifter från reviren.

Överjägmästardistrikt	Antal uppgiftslämnande revir	Antal revir, där normala dagsförtjänsten för *huggare* utgjorde i kronor: under 4·00	4·00–4·99	5·00–5·99	6·00–6·99	7·00–7·99	8·00 o. däröver	Medelförtjänst för huggare, kr.	Antal revir, där normala dagsförtjänsten för *körare* (häst och karl) utgjorde i kronor: under 6·00	6·00–7·99	8·00–9·99	10·00–11·99	12·00–13·99	14·00–15·99	16·00 o. däröver	Medelförtjänst för körare, kr.
Södra	7	3	4	—	—	—	—	3·96	—	4	3	—	—	—	—	7·79
Smålands	9	2	7	—	—	—	—	4·11	—	6	3	—	—	—	—	7·56
Västra	9	2	6	1	—	—	—	4·23	—	6	2	1	—	—	—	7·79
Östra	9	1	8	—	—	—	—	4·00	—	7	2	—	—	—	—	7·56
Bergslags	10	3	5	2	—	—	—	4·24	1	3	5	1	—	—	—	7·95
Stockholm—Gävle .	6	—	3	3	—	—	—	4·67	—	2	4	—	—	—	—	7·96
Dalarnes	10	—	3	1	1	4	1	6·15	—	—	3	1	2	3	1	12·20
Mellersta Norrlands	11	—	—	—	9	2	—	6·27	—	—	—	1	10	—	—	12·09
Härnösands	12	—	—	1	10	1	—	6·25	—	—	—	1	9	2	—	12·67
Umeå	11	—	—	5	6	—	—	5·81	—	—	—	6	5	—	—	11·33
Skellefteå	10	—	1	2	7	—	—	5·70	—	—	2	5	3	—	—	10·75
Nedre Norrbottens .	13	—	—	4	8	1	—	6·06	—	—	—	10	3	—	—	11·04
Övre Norrbottens .	14	—	2	7	4	1	—	5·46	—	—	1	8	4	1	—	11·14
Samtliga	**131**	**11**	**39**	**26**	**45**	**9**	**1**	**5·27**	**1**	**28**	**25**	**34**	**36**	**6**	**1**	**10·18**

gällande, vilken dock huvudsakligen inskränkte sig till Norrland, ty i Syd- och i viss mån även i Mellansverige voro skogsförtjänsterna i stort sett alltjämt stadda i sjunkande. Under innevarande vinter synes utvecklingen hava gått i motsatt riktning, i det att lönerna sjunkit i Nordsverige, under det att de i Syd- och Mellansverige i regel ökats eller kvarstannat i samma läge som föregående vinter. För samtliga revir tagna under ett framträder en lönesänkning på i genomsnitt c:a 5 %.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden 100 à 150 tusen personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstädes under tiden närmast före krigets början (vintern 1913—14) rådande lönenivån är känd genom den av socialstyrelsen år 1916 utgivna specialundersökningen »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland».[1] Med utgångspunkt härifrån lämnas i tab. B en översikt av löneförhållandenas utveckling inom detta område under åren 1913/14—1924/25.

Vintern 1918—19, då krigskonjunkturen i förening med de i hög grad försvårade provianteringsförhållandena bragte arbetspriserna inom skogshanteringen till toppunkten, voro, såsom av tab. B framgår, inom de egentliga skogsdistrikten huggarlönerna inemot fyra och körarlönerna över fyra gånger högre än före kristiden. Under vintern 1919—20 medförde de för-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1917, sid. 56.

Tab. B. Skogsarbetarnas löneförhållanden i norra Sverige vintersäsongerna 1913/14—1924/25.

Överjägmästardistrikt	Medelförtjänst (i kr.) per dag, vintern								Ökning (+) eller minskning (-) i %		
	1913/14	1918/19	1919/20	1920/21	1921/22	1922/23	1923/24	1924/25	1913/14–1924/25	1920/21–1924/25	1923/24–1924/25
Huggare.											
Bergslags	3·10	9·17	9·00	9·90	4·38	4·19	4·35	4·24	+36·8	-57·2	- 2·5
Stockholm—Gävle	4·31	18·23	9·80	10·70	4·38	4·08	4·33	4·67	+ 8·4	-56·4	+ 7·9
Dalarnes			12·25	14·31	5·68	5·73	6·50	6·15	+42·7	-57·0	- 5·4
Mell. Norrlands .	3·88	13·10	10·60	12·18	5·64	5·68	6·36	6·27	+61·6	-48·5	- 1·4
Härnösands . . .	3·25	12·60	11·90	11·50	5·36	5·81	6·60	6·25	+92·3	-45·7	- 5·3
Umeå		12·94	9·61	10·62	4·84	6·84	6·91	5·81	+ 78·8	-45·3	-15·9
Skellefteå	3·42	11·75	9·06	10·00	4·70	5·43	5·73	5·70	+66·7	-43·0	- 0·5
Nedre Norrbottens	3·41	14·92	11·31	11·42	5·48	6·46	6·50	6·06	+77·7	-46·9	- 6·8
Övre Norrbottens		12·96	11·14	11·92	5·77	5·46	5·98	5·46	+60·1	-54·2	- 8·7
Samtliga	**3·57**	**13·26**	**10·65**	**11·54**	**5·21**	**5·68**	**5·99**	**5·69**	**+59·4**	**-50·7**	**- 5·0**
Körare (häst och karl).											
Bergslags	8·40	23·17	18·58	20·05	8·00	8·05	8·40	7·95	— 5·4	-60·3	- 5·4
Stockholm—Gävle	9·34	46·95	20·90	20·50	7·82	7·92	7·83	7·96	—14·8	-61·2	+ 1·7
Dalarnes			31·05	31·72	11·27	11·61	11·85	12·20	+30·6	-61·5	+ 3·0
Mell. Norrlands .	8·06	35·90	26·25	27·95	11·50	11·09	12·77	12·09	+50·0	-56·7	- 5·3
Härnösands . . .	7·25	34·60	31·30	26·81	12·05	13·08	13·50	12·67	+74·8	-52·7	- 6·1
Umeå		34·56	26·22	25·18	11·02	13·73	13·86	11·33	+56·3	-55·0	-18·3
Skellefteå	6·63	33·00	22·75	22·43	9·30	10·65	11·28	10·75	+62·1	-52·1	- 4·7
Nedre Norrbottens	6·73	29·69	23·27	23·69	10·86	12·35	12·85	11·04	+64·0	-53·4	-14·1
Övre Norrbottens		29·21	24·96	25·88	11·50	10·86	12·11	11·14	+65·5	-57·0	- 8·0
Samtliga	**7·56**	**32·52**	**25·30**	**25·33**	**10·57**	**11·27**	**11·89**	**10·99**	**+45·4**	**-56·6**	**- 7·6**

bättrade livsmedelsförhållandena en lönesänkning av omkring 20 %, men löneuppgörelserna under den därpå följande säsongen (1920—21) inneburo åter en viss stegring. Så kom vintern 1921—22, då den starka konkurrensen bland de arbetssökande om de nu väsentligt inknappade skogsdrivningarna föranledde en genomsnittlig löneminskning av inemot 60 % på nästföregående års arbetsförtjänster räknat. I samband med skogsdrivningarnas utvidgning till mera normal omfattning under vintersäsongen 1922—23 begynte arbetslönerna ånyo att stiga, och denna stegring fortsatte även vintern 1923—24. Under innevarande vintersäsong med dess, bland annat på grund av mindre tjänlig väderlek, inskränkta skogsdrivningar synes ett omslag hava inträffat. För området i dess helhet beräknas nämligen huggarlönerna nu vara c:a 5 % och körarlönerna c:a 8 % lägre än närmast föregående arbetssäsong. Störst synes lönesänkningen varit i de nordligaste distrikten.

I förhållande till nivån före kriget hava de nuvarande skogsarbetarförtjänsterna ökats med inemot två tredjedelar för huggare och ungefär hälften för körare. Såsom framgår av de i tab. B för olika överjägmästardistrikt uträknade medeltalen, synes dock löneutvecklingen i skilda trakter ha skett skäligen olikformigt, och i områdets sydligare delar (Bergslags- och Stockholm—Gävle överjägmästardistrikt) torde lönerna numera, åtminstone för körarnas vidkommande, vara ungefär desamma eller t. o. m. lägre än vintern 1913—14.

Nu anförda löneuppgifter avse skogsarbetarnas huvudmassa, vilken utgöres av personer, som endast under vissa delar av året ägna sig åt skogshanteringen. Vid sidan av dessa lösa arbetare finnas emellertid, särskilt på skogsegendomar i södra och mellersta delarna av landet, skogstorpare och andra fasta skogsarbetare med för längre tid ingångna arbets- och arrendeavtal.

I de äldre arrendekontrakten voro fasta arbetspriser bestämda, men med avseende på dessa måste under kristiden gång efter annan förhöjningar medgivas med hänsyn till stegringen i den allmänna lönenivån. Numera (fr. o. m. 1 januari 1925) beräknas ersättningen för de i kontrakten föreskrivna arbetena efter olika grunder, nämligen antingen efter ortens gängse priser eller efter ett visst för hela arrendetiden bestämt pris eller slutligen efter taxor, varierande efter socialstyrelsens levnadskostnadsindex, varvid omräkning årligen sker 1 maj och 1 november.

I nedanstående tablå ha sammanställts de av jägmästarna meddelade arbetsförtjänstuppgifterna för fasta skogsarbetare, skogstorpare m. fl. Det må emellertid framhållas, att avgivande av exakta uppgifter härom möter stora svårigheter på grund av de mycket skiftande avtalsformerna. Sålunda tillämpas i arrendekontrakten ofta grundsatsen nedsatt arrende och lägre arbetspriser än de normala.

Överjägmästardistrikt:		Södra	Smålands	Västra	Östra	Bergslags	Sthlm—Gävle	Dalarnes
Antal uppgiftslämnande revir		7	8	9	8	10	4	3
Genomsnittl. arbetsförtjänst i kr. per dag för	huggare	3·86	3·57	3·48	3·80	4·01	4·50	4·33
	körare (häst och karl)	7·64	6·91	6·50	7·20	7·50	8·38	8·33

Såsom av sammanställningen framgår, understiga numera arbetsförtjänsterna för fasta skogsarbetare i regel icke avsevärt motsvarande för tillfälligt anställda sådana.

Sjömanspensioneringen.

I anledning av en vid 1919 års riksdag väckt motion anhöll riksdagen i skrivelse den 11 juni 1919, att Kungl. Maj:t täcktes företaga en allsidig utredning, huruvida och på vad sätt en förbättrad allmän pensionering av sjömän skulle kunna åvägabringas. Verkställandet av denna utredning uppdrogs åt de s. k. skeppstjänstkommitterade, som den 28 februari 1923 avgåvo betänkande angående förbättrad pensionering av sjöfolk, innefattande bl. a. förslag till lag om särskild pensionsförsäkring för denna yrkesgrupp.

Enligt detta förslag skall den särskilda sjömansförsäkringen omfatta envar svensk medborgare, som har anställning å svenskt fartyg, där besättningen enligt gällande bestämmelser skall vara påmönstrad, och skall försäkringen omfatta såväl egen pension (ålders- och invalidpension) som familjepension. Svensk medborgare, som har anställning å annat svenskt fartyg, som nyttjas till handelssjöfart, kan, därest han minst 24 månader haft anställning, som medför försäkringsplikt, genom frivilligt erläggande av pensionsavgifter tillförsäkra sig själv ålders- och invalidpension. Särskild avgift skall utgå dels för försäkring till erhållande av ålders- och invalidpension, dels för försäkring för erhållande av familjepension. Förstnämnda avgift skall gäldas av den försäkrade och familjepensionsavgiften av staten och redaren med hälften av vardera. Pensionsavgift för erhållande av ålders- och invalidpension skall utgöra, för månad räknat:

a) om den kontanta månadsavlöningen uppgår till högst 400 kronor, 2·5 % av avlöningen,

b) om avlöningen överstiger 400 men icke 900 kronor, 3 % av lönen, samt

c) om avlöningen överstiger 900 kronor, 27 kronor.

Familjepensionsavgiften utgår med 1·5 % av den beräknade kontanta månadslönen, dock lägst 2 kronor.

Berättigad till ålderspension är varje försäkrad, som fyllt 59 år, under villkor att han antingen under minst 150 månader haft anställning, som enligt förslaget betingar försäkringsplikt, eller ock av sagda tid minst 24 månader haft dylik anställning och den återstående tiden erlagt avgifter för frivillig försäkring. Berättigad till invalidpension åter skall försäkrad vara under villkor, att han drabbats av varaktig förlust eller nedsättning i arbetsförmågan, som han icke uppsåtligen eller genom grovt vållande ådragit sig, och dessförinnan under minst 12 månader haft anställning, som medför försäkringsplikt.

Rätt till familjepension tillkommer försäkrads änka, så länge hon lever ogift, och barn intill 15 år under villkor, att den försäkrade,

a) om han vid sin död utövade yrke till sjöss, antingen under minst 150 månader haft sådan anställning, som medför försäkringsplikt, eller under 5 på varandra följande kalenderår haft sådan anställning under sammanlagt minst 36 månader, eller

b) om han icke vid sin död utövade yrke till sjöss, upphört därmed först efter juni månad det år, han fyllt 45 år, samt under minst 150 månader innehaft anställning, som medför försäkringsplikt, eller

c) vid sin död var berättigad uppbära eller uppbar ålders- eller invalidpension.

Pensionerna skola icke vara fixerade till vissa för alla inom samma pensionskategori lika belopp, utan äro beroende av summan av inbetalda pensionsavgifter.

Sedan yttrande över detta förslag infordrats bl. a. från socialstyrelsen, har styrelsen den 31 januari 1925 avgivit sådant utlåtande, vari anförts som följer:

Sjöfolkets anspråk på en mera tillfredsställande lösning av sin pensioneringsfråga än den, som den allmänna pensionsförsäkringen erbjuder, erkändes redan vid denna senare försäkrings genomförande och hava även sedermera vid tvenne särskilda tillfällen (1915 och 1919) uttryckligen godtagits av riksdagen. Någon utredning, i vilken utsträckning inom olika samhällsklasser den i lagen om allmän pensionsförsäkring (4 §) stadgade avgiftsplikten försummas, har, såvitt styrelsen har sig bekant, hittills icke verkställts. Det har emellertid påståtts och synes styrelsen antagligt, att denna försummelse är väsentligt större i fråga om sjömän med deras mera rörliga anställningsförhållanden och ofta långa bortovaro från hemmet än i fråga om flertalet andra samhällsgrupper. Är detta antagande riktigt, erhåller såsom en följd härav sjöfolket icke blott reducerade avgiftspensioner utan riskerar även (lagen om allmän pensionsförsäkring 9 §), att i förekommande fall pensionstillägget minskas eller helt förloras. Även i åtskilliga andra hänseenden äro bestämmelserna i allmänna pensionsförsäkringen sådana, att de synas mindre lämpade för en samhällsgrupp med så egenartade levnads- och yrkesförhållanden som sjöfolket. Vad som för sjöfolkets del framför allt minskar nämnda försäkrings värde är emellertid, att de förmåner i form av understöd och pensioner, som tidigare tillerkänts sjöfolket på grund av såväl egna som redarnas avgifter (hyres- och tonavgifter) eller som kompensation för en äldre rättighet (föringen) inverka reducerande i fråga om pensionsförsäkringens prestationer. Efter allmänna pensionsförsäkringens genomförande torde på grund av bl. a. här anförda omständigheter sjöfolket icke blott förlorat den mera gynnade ställning, det tidigare intagit, utan även försatts i ett delvis sämre läge än andra jämförliga samhällsgrupper.

I sitt underdåniga utlåtande den 31 december 1912 över ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande och förslag angående allmän pensionsförsäkring anförde kommerskollegium beträffande sjöfolkets pensionering bl. a. följande:[1]

»Då kollegium nu har att uttala sig om, huruvida kommitterades förslag i föreliggande hänseende kan anses innefatta en tillfredsställande lösning av sjöfolkets pensioneringsfråga, vill kollegium till en början framhålla, att, om också historiska och andra skäl synas tala för en sådan anordning, att sjömanspensioneringen organiseras för sig utan direkt samband med den allmänna pensionsförsäkringen, denna frågas hittillsvarande utveckling i vårt land dock synes bestämt tala emot en sådan utbrytning. Ett yrkande härom skulle sannolikt medföra, att sjöfolket än en gång ställdes utanför och hänvisades att avvakta resultatet av nya utredningar. De i förslaget meddelade bestämmelser synas ock i allmänhet vara ägnade att tillskynda jämväl sjöfolket stora fördelar.

Vid sådant förhållande anser kollegium sig böra tillstyrka sjöfolkets pensionering i enlighet med huvudgrunderna i förslaget, dock under uttrycklig förutsättning att härigenom icke någon ändring sker i ovan omförmälda, för sjöfolket redan gjorda anordningar. Särskilt förutsätter kollegium i sådant hänseende, att vid beräknandet av det i 6 § omförmälda pensionstillägget avseende icke fästes å understöd eller pension sjömannen uppbär eller kommer att uppbära från ifrågavarande, redan bestående institutioner. — — — — — — — — — — — — — — — —

Skulle det emellertid icke befinnas lämpligt eller möjligt att inom den föreslagna pensionsförsäkringens ram bereda sjöfolket en dylik, gynnad ställning, vill kollegium för sin del bestämt uttala sig för att sjöfolket undantages från den allmänna pensionsförsäkringen och i stället göres till föremål för en speciell efter yrkets säregna förhållanden avpassad lagstiftning.»

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1913, sid. 97.

Det framgår icke av betänkandet, huruvida skeppstjänstkommitterade till prövning upptagit det första av kollegiet här anförda alternativen. Anordnandet av »en särskild tilläggspensionering för sjöfolket med anknytning till den allmänna pensionsförsäkringen», vilket kommitterade funnit icke vara lämpligt (sid. 35), täcker nämligen icke nyssnämnda alternativ, som ju bl. a. innebar, att vid beräkning av pensionstillägg hänsyn icke skulle behöva tagas till sjöman event. tillkommande sjömanshusunderstöd eller pension från handelsflottans pensionsanstalt.

Styrelsen utgår emellertid ifrån, att kommitterade efter närmare undersökning funnit, att utsikter till framgång — med hänsyn till de befarade konsekvenserna för övriga av allmänna pensionsförsäkringen berörda samhällsgrupper — helt och hållet saknats för ett förslag att till förmån för sjöfolket rubba på själva den bärande grundtanken i nämnda försäkring. I betraktande torde vidare jämväl hava kommit, att även med en sådan lösning övriga invändningar från sjöfolkets sida mot allmänna pensionsförsäkringen icke skulle hava i mera nämnvärd grad vederlagts.

Kommitterade hava icke heller godtagit det andra av de i ovan anförda utlåtande omnämnda alternativen, nämligen, att helt utbryta sjöfolket från den allmänna pensionsförsäkringen. Kommitterades förslag innebär i stället skapandet av en självständig, jämsides med den allmänna pensionsförsäkringen verkande sjöfolkspensionering, innefattande pensionering av såväl sjömännen själva som deras familjer. Sjöfolket skulle sålunda enligt förslaget för framtiden vara underkastat en dubbel, lagstadgad pensioneringsplikt.

Med avseende på denna lösning vill styrelsen till en början framhålla, att en dylik dubbel pensionering med ty åtföljande dubbel registrering, dubbel bokföring och dubbel avgifts- och pensionsbetalning utgör snarast motsatsen till en förenkling av administrationen, som numera från alla håll påyrkas.

Även efter införandet av den särskilda sjömanspensioneringen skulle för sjöfolkets del alltjämt kvarstå de ovan berörda olägenheter, som sammanhänga med försummelserna ifråga om folkpensioneringsavgifternas erläggande. Försummar sjöfolket redan nu i betydande grad denna avgiftsskyldighet, torde förhållandet bliva ännu värre efter sjömanspensioneringens genomförande. Lämpligheten att vid sådant förhållande ändock behålla nyssnämnda avgiftsskyldighet synes kunna ifrågasättas. Särskilt för kommunerna är denna fråga av intresse, då det ju äro de, som i sista hand svara för grundavgifternas erläggande.

Den av kommitterade föreslagna sjöfolkspensioneringen sönderfaller i sak i två skilda försäkringar, försäkring för invaliditet och ålderdom (*egenpensionering*) och försäkring för efterlevande (*familjepensionering*). För vardera av dessa försäkringar skola erläggas särskilda avgifter och kostnaderna bäras av olika parter, nämligen för egenpensioneringen av de försäkrade ensamma och för familjepensioneringen av redarna och statsverket med hälften vardera. Det är därför en inkonsekvens från kommitterades sida, då de föreslagit (31 §), att samtliga dessa avgifter skola ingå till en gemensam fond (*sjöfolkspensioneringsfonden*). Så som kommittéförslaget i avgiftshänseende uppbyggts, måste givetvis fondavsättningen ske för vardera försäkringen för sig. Båda slagen avgifters sammanförande i en gemensam fond skulle nämligen kunna leda till att exempelvis underskott i egenpensioneringen, som ju skulle bäras av sjömännen själva, komme att täckas av överskott å familjepensioneringen, med vars finansiering sjöfolket över huvud taget icke hade att skaffa. Voro avgifterna från början mindre exakt beräknade, kunde härigenom efter hand uppstå en annan kostnadsfördelning än den ursprungligen avsedda.

Vad då först beträffar pensioneringen av sjömännen själva, skulle styrelsen för sin del helst sett, att denna fråga blivit löst inom ramen av den allmänna pensionsförsäkringen. Enär likväl en sådan lösning måhända icke är möjlig och å andra sidan en fullständig utbrytning av sjöfolket från denna senare försäkring sannolikt skulle befinnas mindre lämplig och i varje fall skulle möta ett mycket bestämt motstånd,

finner sig styrelsen, om ock — med hänsyn bl. a. till ovan anförda erinringar — med en viss tvekan kunna i denna del förorda kommitterades förslag.

För att i någon mån avhjälpa de brister, som för sjöfolkets del vidlåda den allmänna pensionsförsäkringen, vill emellertid styrelsen förorda, att sjömanspensioneringen knytes mera intimt samman med den förra försäkringen än vad kommittéförslaget förutsätter. I sådant hänseende har styrelsen tänkt sig, att det skulle kunna åläggas den myndighet, som handhar sjömanspensioneringen, att av för varje år influtna avgifter till vederbörande uppbördsmyndighet eller event. direkt till pensionsstyrelsen insända den på sjömannen belöpande avgiften till allmänna pensionsförsäkringen, i den mån denna avgift icke erlagts av sjömannen själv. På sätt längre fram anföres, ifrågasätter styrelsen, att sjömanspensioneringsavgiften skulle utgöra minst 3 kronor och sålunda motsvara grundavgiften till folkpensioneringen. Skulle pensionsstyrelsen bli den myndighet, som handhar sjömanspensioneringen, skulle ju hela saken kunna ordnas genom en enkel kontoöverföring.

De skäl, som brukat anföras till stöd för kravet på en förbättrad sjöfolkspensionering, torde få anses gälla i huvudsak blott i fråga om sjömännen själva och endast i mindre grad deras familjer. Änka efter sjöman är ju redan nu i händelse av varaktig oförmåga till arbete berättigad till pension i enlighet med lagen om allmän pensionsförsäkring. Efterlevande efter sjöman, vilka befinna sig i behövande omständigheter kunna vidare, även utan att invaliditet föreligger, erhålla understöd från sjömanshus. Att nu gå längre och genom en tvångslagstiftning samt på bekostnad uteslutande av redarna och det allmänna tillförsäkra sjöfolkets efterlevande, utan hänsyn till behovet, en förbättrad pensionering, synes styrelsen icke tillrådligt. Så tunga bördor som socialförsäkringen redan nu lägger på samhället, torde klokheten bjuda att f. n. begränsa utgifterna för denna försäkring till det absolut ofrånkomliga. Vad därutöver är och som må synas än så önskvärt, bör överlåtas åt individernas och samhällsgruppernas fria självverksamhet.

En följd av kommittéförslagets genomförande i hela dess vidd skulle bl. a. bliva, att såväl den pensionering av sjöfolk, som f. n. handhaves av handelsflottans pensionsanstalt, som sjömanshusens understödsverksamhet skulle komma att upphöra. Nyssnämnda anstalt skulle sålunda helt och hållet försvinna. Vad åter sjömanshusen beträffar, som ju fortfarande skulle behövas för handläggning av vissa sjöfarten berörande förvaltningsuppgifter, förklara sig kommitterade (sid. 42) icke hava kunnat finna, att deras understödsverksamhet i det väsentliga har någon uppgift att fylla såsom komplement till det av kommitterade föreslagna pensionssystemet och av denna anledning har berättigande till fortsatt existens vid sidan av detsamma, i annan mån än som betingas av tillgängliga donationsmedels handhavande. I överensstämmelse härmed innebär förslaget, att kommerskollegium, som skulle handhava sjöfolkspensioneringen, omedelbart efter lagens ikraftträdande skulle övertaga samtliga under sjömanshusens förvaltning stående fonder, utom donationer. Pensioner åt sjömän och änkor och barn efter sjömän skulle därefter utbetalas av kommerskollegium.

Att rubba en understödsinstitution, sådan som sjömanshusen, som verkat i snart tvåhundra år och därunder hunnit växa sig in i det allmänna medvetandet och ihågkommits med talrika donationer, bör enligt styrelsens mening icke ifrågakomma annat än av mycket tvingande skäl. Slopandet av sjömanshusens understödsverksamhet skulle helt säkert på många håll ute i landet väcka mycket blandade känslor och betraktas som ett obefogat ingrepp i en sedan länge bestående lokal självförvaltning.

Fördelen av att under övergångstiden utbyta en på självstyrelse grundad, under jämförelsevis fria former arbetande lokal understödsverksamhet mot en centraliserad, formellt strängt bunden, synes styrelsen något tvivelaktig. Kommitterade medge visserligen (sid. 41), att tillämpningen av behovsprincipen vid sjömanshusens understödsverksamhet oundgängligen kräver av sjömanshusens ledning och personal en ingående personlig kännedom om sjöfolket i distriktet, men draga i tvivelsmål, huruvida det är möjligt att upprätthålla en sådan personlig kännedom vid sjömanshusen med ett

större antal understödsberättigade eller med större distrikt. Det vill emellertid förefalla styrelsen, som om den hos sjömanshusen förefintliga personalkännedomen i varje fall skulle kunna antagas vara större än den, som rimligen kan förutsättas hos en central, i Stockholm verksam statsmyndighet, vilken väl som regel skulle vara nödsakad att i förekommande fall inhämta upplysning från vederbörande sjömanshusdirektion.

På grund bl. a. härav och då det är att antaga, att ett försök att nu genomföra sjöfolkspensioneringen i hela den föreslagna omfattningen skulle möta ett mycket starkt motstånd och äventyra eller åtminstone ånyo undanskjuta hela frågan, anser styrelsen för sin del klokheten bjuda, att frågan om familjepensioneringen ställes på framtiden och att reformen tillsvidare begränsas till att gälla endast sjömännen själva.

Med avseende på grunderna för fördelningen av försäkringskostnaderna finner styrelsen det anmärkningsvärt, att kostnaderna för familjepensionerna helt och hållet och utan något som helst tillskott av de försäkrade skulle bestridas av redarna och staten, medan däremot hela bördan av egenpensioneringen skulle åvila sjömännen. Skälet varför arbetsgivarbidrag till arbetarpensioneringen över huvud taget ifrågasättes, är givetvis, att rättvisa och billighet ansetts kräva, att den, för vars räkning arbetaren under sin krafts dagar är verksam, också bidrager till att bereda arbetaren en tryggad ställning, då arbetskraften sviker på grund av ålderdom eller invaliditet. Ur arbetsavtalet såsom sådant synes däremot icke kunna härledas någon skyldighet för arbetsgivaren att lämna bidrag till pensionering av arbetarens familj. I de länder, där frågan om invaliditets- och ålderdomspensioner för arbetare ordnats genom införande av obligatorisk försäkring, utgår bidrag av arbetsgivaren principiellt endast till försäkring av arbetarna. Vid de enskilda företag här i Sverige, där pensionering av personalen genomförts på frivillighetens väg, gäller arbetsgivarens ekonomiska medverkan väsentligen egenpensionering och mera sällan och i mindre grad familjepensionering. Vad statens befattningshavare beträffar bestridas ju som bekant kostnaderna för familjepensioneringen i allt väsentligt av befattningshavarna själva, medan däremot staten för sin del bär större delen av utgifterna för egenpensioneringen.

Skulle kommitterades förslag genomföras i hela dess vidd, synes därför en omarbetning böra ske i sådan riktning, att arbetsgivarbidraget tillföres egenpensioneringen och icke familjepensioneringen. Kostnaderna för denna senare försäkring böra däremot, möjligen med bidrag av statsmedel, bäras i huvudsak av sjömännen själva.

Vid pensionering endast av sjömännen själva synes man av historiska och även andra skäl böra tänka sig en fördelning av kostnaderna i viss proportion mellan sjöfolket, redarna och staten. Angående proportionen torde allt efter utgångspunkten olika meningar göra sig gällande. För sin del vill styrelsen föreslå en sådan fördelning, att ena hälften av kostnaderna bäres av sjömännen själva och att andra hälften fördelas lika mellan redarna och staten.

Avgifternas totalbelopp per år har av kommitterade beräknats på följande sätt:

ålders- och invalidpensioneringen	kr. 1 190 000
familjepensioneringen	» 686 000
	S:a kr. **1 876 000**

Härtill skulle komma kostnaderna för pensioneringens förvaltning, uppskattade till, utom dyrtidstillägg, kr. 50 000 per år, vadan alltså den årliga totalkostnaden skulle belöpa sig till kr. 1 926 000. Fördelade i enlighet med förslaget skulle härav komma på sjömännen själva 1 190 000 kr., på redarna 343 000 kr. och på statsverket 393 000 kr.

Mot dessa summor skulle emellertid gå i avräkning dels sjöfolkets hyresavgifter och redarnas tonavgifter och dels statsverkets kostnader för handelsflottans pensionsanstalt. Svenska redarnas tonavgifter beräknas av kommitterade till 125 000 kr. per år och

statsverkets bidrag till handelsflottans pensionsanstalt till 329 202 kr. Vad åter beträffar sjöfolkets hyresavgifter, torde dessa kunna beräknas till c:a 440 000 kr. per år. Nettoökningen genom pensioneringens genomförande skulle följaktligen kunna uppskattas för sjöfolket till 750 000 kr. (1 190 000—440 000), för redarna till 218 000 kr. (343 000—125 000) och för statsverket till 63 798 kr. (393 000—329 202).

De här anförda siffrorna gälla emellertid förhållandena sådana de skulle gestalta sig efter övergångstidens slut. Under övergångstiden, beräknad till 63 år, skulle härtill för statsverkets del komma ett till en början betydande, men efter hand sjunkande anslag för att bereda det nuvarande sjöfolket och deras familjer ersättning för förlusten av de nu från sjömanshusen och handelsflottans pensionsanstalt utgående understöden och pensionerna. För första året beräknas detta anslag till 665 684 kr., varav dock kommitterade ansett sig böra draga 60 000 kr., motsvarande ränta å det kapital, stort 1 500 000 kr., som kommitterade i likhet med 1917 års sjömanshuskommitterade anses otillbörligen hava frånhänts sjöfolket.

Såsom redan framhållits, hava kommitterade beräknat förvaltningskostnaderna för sjöfolkspensioneringen i dess helhet till 50 000 kr. per år. Under förutsättning att endast egenpensioneringen nu genomföres, synas förvaltningskostnaderna kunna reduceras åtminstone till 40 000 kr. per år. Grundsatsen, att dessa kostnader skulle bestridas helt och hållet av statsmedel, kan dock styrelsen för sin del icke biträda. Samma grundsats tillämpas visserligen i fråga om den allmänna pensionsförsäkringen och delvis även olycksfallsförsäkringen, men synes icke desto mindre vara principiellt oriktig. Genom att administrationskostnaderna på antytt sätt gäldas i annan ordning och av andra medel än de egentliga försäkringskostnaderna, erhålles en skev föreställning om försäkringens verkliga betydelse ur ekonomisk och statsfinansiell synpunkt. Att låta utgifterna för administrationen ingå som en post bland och täckas på samma sätt som övriga försäkringskostnaderna synes också vara rent bokföringsmässigt det mest rationella. Åtminstone synes en dylik fordran böra uppställas, då det gäller en speciell skyddslagstiftning för en enstaka samhällsklass, som på detta sätt skulle erhålla en mera gynnad ställning än flertalet med den jämställda samhällsgrupper.

De sammanlagda avgifterna för egenpensioneringen hava, såsom redan framhållits, beräknats till 1 190 000 kr. per år, vartill skulle komma, enligt styrelsens antagande, 40 000 kr. för administration, alltså tillhopa 1 230 000 kr. per år. Vid fördelning i den ovan av styrelsen föreslagna proportionen (50, 25 och 25 %) mellan sjömännen själva, redarna och statsverket, skulle på vardera av dessa komma följande belopp (för jämförelses skull bifogas även de av kommitterade beräknade beloppen, vilka senare emellertid gälla båda slagen av pensionering):

	Enligt styrelsens förslag	Enligt kommitterades förslag
Sjöfolket	615 000 kr.	1 190 000 kr.
Redarna	307 500 »	343 000 »
Staten	307 500 »	393 000 »

Även med en på detta sätt begränsad sjömanspensionering torde det emellertid icke böra ifrågasättas att bibehålla de nuvarande hyresavgifterna, liksom också redarna torde böra erhålla avkortning för av dem erlagda tonavgifter. Givetvis skulle också den genom handelsflottans pensionsanstalt bedrivna pensioneringen såsom överflödig komma att upphöra. Med hänsyn tagen härtill kan nettoökningen för genomförande av egenpensioneringen ensamt beräknas för sjöfolket till 175 000 kr. (615 000—440 000) och för redarna till 182 500 kr. (307 500—125 000) per år, medan däremot för statsverket skulle uppstå en årlig besparing av 21 702 kr. I jämförelse med den av kommitterade beräknade kostnadsökningen innebära här anförda siffror en reducering per år för sjöfolkets del med 575 000 kr. (750 000—175 000), för redarna med 35 500 kr. (218 000—182 500) och för statsverket med 85 500 kr. (63 798 + 21 702).

Här anförda siffror äga emellertid sin giltighet först, då jämviktsläget uppnåtts efter övergångstidens slut. Under övergångsåren synes det vara ofrånkomligt, att staten för reformens möjliggörande åtager sig den härför nödvändiga ekonomiska bördan. I likhet med kommitterade finner nämligen styrelsen, att förhållandena under denna övergångstid böra ordnas på sådant sätt, att envar sjöman, där han icke i full utsträckning blir delaktig av det nya pensionssystemet, skall bliva tillgodosedd åtminstone i samma mån, som skulle hava skett, om det nuvarande understöds- och pensionsväsendet för sjöfolk fortfarande ägt bestånd.

Under övergångsåren skulle sålunda, liksom ju redan nu sker, av statsmedel utgå anslag för uppehållande av handelsflottans pensionsanstalts verksamhet. För det första året efter lagens ikraftträdande beräknas detta anslag av kommitterade till 315 240 kr. Beloppet skulle emellertid därefter sjunka för att helt upphöra med utgången av 53:e året.

Då sjömanshusen genom den nu ifrågasatta reformen skulle förlora så betydande inkomster, torde rättvisa och billighet kräva, att staten övertager bördan av de understöd till sjömän, som dels vid lagens ikraftträdande redan uppbära understöd, dels framdeles kunna bliva därtill berättigade. Detta belopp beräknas av kommitterade för första året till 136 782 kr., en summa, som likaledes efter hand skulle minskas och efter 53 år upphöra.

Borttagandet av såväl hyresavgifterna som en del av tonavgifterna synes vidare nödvändiggöra, att statsverket nu verkligen övertager den andel av sjömanshusens administrationskostnader, som efter sakkunnig prövning kan anses motsvara direkta statsändamål eller ändamål, som kunna anses såsom med dem jämställda. Av 1917 års sjömanshussakkunnige uppskattades som bekant detta arbete till icke mindre än 75 % av sjömanshusens hela arbetsbörda. Då styrelsen uppskattar statens kvotdel till $^2/_3$, torde därför en dylik uppskattning icke kunna betraktas såsom överdriven. I sammanhang härmed synes staten även böra hålla sjömanshusen skadeslösa för de belopp, som staten enligt såväl 1917 års sjömanshuskommitterade som skeppstjänstkommitterade genom allt för låga understöd till sjömanshusen obehörigen frånhänt sjöfolket. Härför skulle erfordras ett årligt anslag av 60 000 kr.

Sedan staten övertagit bördan av understöden åt sjömän, skulle för sjömanshusen återstå att med tillgängliga medel finansiera utom förvaltningskostnaderna, dels *tillfälliga understöd*, dels *årsunderstöd åt änkor och barn*. Sistnämnda understöd hava av kommitterade uppskattats för första året till 213 662 kr. Genomföres icke familjepensioneringen, kommer givetvis detta anslag, om understödsverksamheten skall upprätthållas i samma proportion, att alltjämt bliva behövligt. De tillfälliga sjömanshusunderstöden torde kunna uppskattas till ett belopp av c:a 40 000 kr. per år.

Med den av styrelsen här ovan angivna omläggningen skulle sjömanshusens inkomst- och utgiftsstat gestalta sig på ungefär följande sätt:

Inkomster:		*Utgifter:*	
Tonavgifter (310 000—125 000) . . .	185 000 kr.	Årsunderstöd åt efterlevande	214 000 kr.
Statsbidrag ($^2/_3$ av 400 000)	267 000 »	Tillfälliga understöd	40 000 »
» (4 % av 1 500 000) . . .	60 000 »	Förvaltningskostnader	400 000 »
Ränta å donationer	63 000 »	Övriga utgifter	173 000 »
Ränta å övriga fonder	285 000 »	Överskott	148 000 »
Övriga inkomster	115 000 »		
Summa	**975 000** »	Summa	**975 000** »

Om man bortser från ovanberörda höjning av statsanslaget till sjömanshusens förvaltning, vilken höjning ju torde få anses hava sitt berättigande oavsett sjömanspensioneringens genomförande eller ej, skulle sålunda de extra ordinarie kostnaderna för

statens del under övergångstiden inskränka sig till de båda posterna för pensionering och understöd åt sjömän. Såsom redan framhållits, kunna dessa kostnader uppskattas till 452 022 kronor för det första året, ett belopp, som emellertid efter hand skulle minskas för att efter 53 år helt upphöra. Såsom bidrag till täckande av denna utgift skulle lämpligen kunna tagas i anspråk handelsflottans pensionsanstalts nuvarande fonder (andra än donationer), vilka ju framdeles skulle bliva för sitt ändamål obehövliga.

Efter övergångstidens utgång skulle däremot, såsom redan framhållits, statens utgifter för sjömanspensioneringen komma att något understiga de nuvarande anslagen till handelsflottans pensionsanstalt.

Med avseende å kommitterades ekonomiska kalkyler och behandling av den uppgift, som förelegat i försäkringstekniskt hänseende, får socialstyrelsen anföra följande:

Man måste utan tvivel känna sig tveksam om, huruvida det statistiska underlag, varå beräkningarna fotats, i alla delar varit av beskaffenhet att kunna läggas till grund för ett säkrare bedömande av förhållandena inom sjömansyrket i de hänseenden, varom fråga är, i närvarande tid och i framtiden. Detta gäller särskilt vad angår försäkringsbeståndets storlek och sammansättning, framför allt med hänsyn till ålder och civilstånd, samt avgången från sjömansyrket på grund av invaliditet och av andra orsaker. De försäkringstekniska beräkningarna synas dessutom i ett och annat fall hava uppbyggts på i någon mån andra förutsättningar i fråga om försäkringsvillkor, försäkringsbeståndets rekrytering m. m. än dem, som enligt kommittéförslagets bestämmelser — i deras slutliga utformning — skulle komma att gälla. Det torde vidare kunna ifrågasättas, huruvida de föreslagna försäkringsvillkoren äro av beskaffenhet att kunna bereda nöjaktigt skydd mot missbruk, t. ex. genom låtsad invaliditet o. s. v. Å andra sidan synes genom de uppställda restriktionerna med avseende å rätten till pension försäkringsmomentet i pensioneringen hava fått stå tillbaka väl så mycket. Ur nu antydda synpunkter torde kommitterades beräkning av de totala försäkringskostnaderna, sålunda även statens andel i dessa kostnader, måhända icke kunna göra anspråk på större tillförlitlighet i strängare mening. Men i övrigt, t. ex. vad de individuella bidragen till försäkringen beträffar, torde, så långt socialstyrelsen, med ledning av betänkandets något knapphändiga framställning härutinnan, kunnat bilda sig en säkrare uppfattning, förslagets ekonomiska bärighet näppeligen vara äventyrad. Beräkningarna synas i själva verket i dessa delar inrymma en avsevärd säkerhetsmarginal. Då socialstyrelsen haft sig bekant, att den försäkringstekniska sidan av det föreliggande spörsmålet varit föremål för noggrannare prövning inom andra ämbetsverk, har styrelsen emellertid av sådan anledning icke ägnat förevarande del av ämnet en mera ingående granskning.

Vad därefter beträffar detaljbestämmelserna i lagförslaget har styrelsen funnit anledning till följande erinringar.

1 §.

At den obligatoriska sjömanspensioneringen har enligt styrelsens åsikt givits en alltför vid omfattning. Att låta en för sjömän speciellt ordnad försäkring för såväl invaliditet och ålderdom som efterlevande familjemedlemmar omsluta exempelvis läkare m. fl., vilka som regel endast mera övergående taga anställning å fartyg, synes icke motiverat och lär väl även knappast vara rättvist. För personer i nämnda ställning skulle det nämligen med all säkerhet betraktas såsom i hög grad obilligt att

nödgas erlägga försäkringsavgifter, för vilka de med den största sannolikhet kunde förutse, att de aldrig skulle få någon valuta.

4 §.

Att konsekvenser av att endast svensk medborgare skulle vara försäkrad, i sin ordning skulle kräva, att pension ej heller skulle utgå till annan än sådan medborgare, kan styrelsen för sin del icke finna. En sådan konsekvens synes fastmer allt annat än naturlig, åtminstone i fråga om egenpensioneringen, för vilken ju den ekonomiska bördan enligt kommitterade skulle bäras helt och hållet av de försäkrade själva. Men även i fråga om familjepensioneringen synes ett dylikt förbehåll föga påkallat. Möjligen skulle det kunna stadgas, att till pensionstagare, som icke är svensk medborgare, i stället för pension skulle utgivas ett kapital för en gång till belopp motsvarande pensionens kapitalvärde. I varje fall synes möjlighet böra beredas Kungl. Maj:t att för träffande av internationella överenskommelser i ämnet medgiva undantag från den i paragrafen stadgade grundsatsen.

5 §.

Till tid, som icke skall räknas som avbrott i anställningen å svenskt fartyg, synes till vad i 2:dra stycket av §:en säges böra läggas avbrott i sjömansyrkets utövande, varunder den försäkrade av sjukdom eller olycksfall bevisligen varit oförmögen till arbete.

6 §.

Det synes styrelsen tvivelaktigt, huruvida handläggningen av pensionsärendena bör förläggas till kommerskollegium. Till sin natur synas nämligen dessa ärenden vara av väsentligen annan art än de, som tillhöra kollegiets nuvarande ämbetsförvaltning. Beträffande innehållet i andra stycket i §:en får styrelsen hänvisa till ovan gjorda uttalande angående socialförsäkringens förvaltningskostnader.

15 §.

Att bestämt påvisa, att invaliditeten blivit större därigenom, att den försäkrade på grund av egen vägran kommit att sakna lämplig vård, kommer givetvis att bli en vanskelig sak. Det torde få anses som en given följd av försäkringens egen natur, att försäkrad, som drabbats av invaliditet, skall vara skyldig att underkasta sig erforderlig läkarvård och att vägran härutinnan, där ej giltig anledning till vägran kan anföras, alltid skall kunna hava till påföljd, att pensionen skäligen nedsättes.

18 och 22 §§.

Att i och för en försäkring av i förslaget avsedd natur upptaga avgifter även vid anställning av t. o. m. så kort varaktighet som en dag förefaller styrelsen mindre lämpligt. För att medföra försäkringsplikt synes anställningen böra hava en viss varaktighet. För sin del anser styrelsen, att anställning, som varar kortare tid än en vecka eller event. fjorton dagar, icke borde omfattas av försäkringstvånget. Genomfördes en dylik begränsning, skulle man icke behöva laborera med de obetydliga avgiftsbelopp (ända ned till 10 resp. 7 öre), som förslaget förutsätter. Styrelsen utgår nämligen ifrån, att stadgandet i 22 § andra stycket beror på ett skrivfel och att meningen varit, att familjepensionsavgiften liksom egenpensionsavgiften skall för dag utgöra en trettiondedel av månadsavgiften. Inträder försäkringsplikten först vid anställning av minst en vecka eller än hellre fjorton dagar, bör det kunna stadgas, att

städse hel månadsavgift skall erläggas, med tillägg likväl, att för en och samma månad icke mer än en avgift skall betalas.

Frågan, huruvida i den kontanta avlöningen skola inräknas även kapplake och tantiem, synes böra ånyo prövas med hänsyn särskilt till den nuvarande förekomsten av dessa avlöningsformer.

19 §.

Då den legala försörjningsplikten gäller intill 16 år, synes i överensstämmelse härmed pensionstiden för barn böra utsträckas till nämnda ålder.

36 §.

Styrelsen ifrågasätter huruvida icke pensionen lämpligen borde utbetalas månadsvis.

Förslaget om fartygsinspektionens nedskärning.

Genom remiss den 13 februari 1925 hade Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att före den 1 mars 1925 avgiva utlåtande över ett av statens besparingskommitté i betänkande den 5 februari 1925 avgivet förslag rörande kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå och de lokala organen för förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet, varjämte chefen för handelsdepartementet genom remiss den 17 februari 1925 överlämnat en framställning av svenska sjömans- och eldarunionerna rörande ifrågavarande förslag för att av styrelsen tagas under övervägande vid avgivande av förberörda utlåtande. Till fullgörande av vad sålunda anbefallts har styrelsen avgivit följande utlåtande.

Den socialstyrelsen enligt lagen om tillsyn å fartyg åliggande medverkan vid tillsynens utövande är närmare bestämd i § 2 av förordningen den 31 december 1914 med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg och innefattar väsentligen skyldighet för styrelsen att uppmärksamma de förhållanden, som äro av betydelse för att bereda ombord å fartyg anställda skydd mot olycksfall och ohälsa, varunder inbegripas jämväl frågor rörande bostäder och bemanning, samt att hos kommerskollegium göra framställning om de åtgärder, som styrelsen finner behövliga för beredande av nödigt skydd i angivna hänseenden. Efter ikraftträdandet med ingången av år 1920 av lagen om arbetstiden å svenska fartyg har styrelsen även haft att taga befattning med frågor rörande tillämpningen av denna lag.

Styrelsen har sålunda vid sin granskning av kommitténs förslag närmast att söka klargöra, i vad mån de socialt betonade intressen, vilkas tillgodoseende styrelsen enligt det anförda har att uppmärksamma, röna inverkan av de ändringar i fråga om fartygsinspektionens uppgifter och organisation, som i förslaget åsyftas.

Efter en undersökning av fartygsinspektionens nuvarande uppgifter och arbetssätt, varvid kommittén bland annat funnit, att den svenska sjösäkerhetslagstiftningen i det stora hela ej synes vara mera ingripande än motsvarande lagstiftning i andra länder, har kommittén kommit till den uppfattningen, att en omorganisation i besparingssyfte av fartygsinspektionen endast kan ernås genom viss ändring av lagen om tillsyn å fartyg, varigenom inspektionens nuvarande verksamhetsuppgifter begränsas. Härigenom

skulle en avsevärd minskning — enligt kommittén c:a 30 procent — av arbetskrafterna inom inspektionen kunna äga rum. Det förslag, som härutinnan framlagts, går i stort sett ut på att helt fritaga de s. k. klassade fartygen från varje statskontroll, i det nämligen den skyldighet, som för närvarande åligger tillsynsorganen, att verkställa inspektioner å klassade fartyg skulle utbytas mot allenast rättighet att utföra dylik förrättning. Som kommittén anför, har redan i nu gällande lagstiftning beretts visst undantag i fråga om kontroll av klassade fartyg, nämligen såtillvida att klassificeringssällskapens undersökningar i regel anses motsvara sådan tillsyn, som under form av sjövärdighetsbesiktning utövas av de svenska tillsynsmyndigheterna, och därför i flertalet fall få ersätta dylika besiktningar. Men härutöver föreslås, som nämnts, att de klassade fartygen jämväl skola fritagas från undergående av den i samband med nämnda besiktning obligatoriska inspektionen, en kontrollförrättning som omfattar områden, med vilka klassificeringssällskapen ej befatta sig, och vilken innefattar tillsyn av fartygets lastnings- och arbetsförhållanden, bemanning, bostäder, kosthåll, bärgningsredskap och annan utrustning m. m. Som motiv för undantagande av de klassade fartygen från denna inspektion anföres, att det i regel är de större rederierna, som äga sådana fartyg, och att dessa i allmänhet torde ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som i berörda hänseende finnas utfärdade, varför förhållandena uti ifrågavarande avseende å klassade fartyg i stort sett kunna betecknas som jämförelsevis goda. Huruvida detta uttalande är grundat på någon av kommittén företagen undersökning annan än den, som kan tänkas innefattad i det »hörande av åtskilliga representanter för rederinäringen m. fl.», som kommittén i början av sitt yttrande omnämner, framgår ej av det remitterade förslaget. I varje fall synes intet uttalande härom ha införskaffats från de ombord anställda, vare sig befäl eller manskap, varför kommitténs uppfattning måste anses grundad på ensidiga uppgifter.

Vad då först beträffar påståendet, att de klassade fartygen i regel skulle ägas av de större rederierna, må efter företagen undersökning av socialstyrelsens kortregister över svenska fartyg anföras, att det visserligen förhåller sig så, att de större rederierna i allmänhet ha sina fartyg anslutna till ett eller annat klassificeringssällskap, men att även ett mycket stort antal mindre rederier i stor utsträckning ha sina fartyg klassade. Sålunda äro ett avsevärt antal fartyg, ägda av s. k. enfartygsrederier, företrädesvis i Sydsverige, anslutna till klass, och av samtliga 926 ångfartyg under 1 000 ton äro ej mindre än 204 klassade, de flesta tillhörande mindre rederier. Av motorfartygen äro förutom de stora båtar, som gå i transocean fart, 161 klassade, av vilka 66 understiga 100 tons bruttodräktighet, och av samtliga svenska segelfartyg äro 277, av vilka 81 under 100 ton, anslutna till klassificeringssällskap.

Vad därefter angår de klassade fartygens företräden ifråga om de tidigare berörda förhållanden, som ligga utom klassificeringssällskapens tillsyn, må nämnas, att av de anmärkningar, som beträffande dessa förhållanden under år 1923 delgivits socialstyrelsen från fartygsinspektörerna och med vilka styrelsen tagit närmare befattning, 465 avsett 165 klassade och 986 varit att hänföra till 351 oklassade fartyg. Medelantalet sålunda påtalade och i avsevärd utsträckning avhjälpta missförhållanden per fartyg har för båda kategorierna uppgått till 2·8, varför såvitt härav kan dömas de klassade fartygen på detta område i regel ej erbjudit några företräden framför de oklassade. Det kan i detta sammanhang framhållas, att det enda fall, som hittills förekommit, i vilket svensk domstol förklarat bostäderna å ett svenskt fartyg uppenbart hälsofarliga, gällde en klassad ångare.

I viss mån bör en uppdelning på klassade och oklassade fartyg av inom sjömansyrket inträffade olycksfall vara av betydelse för bedömande, huruvida de förstnämnda fartygen ur arbetarskyddssynpunkt erbjuda de ombordvarande större säkerhet än de senare. I detta syfte har företagits en dylik uppdelning av samtliga olycksfall, som enligt till socialstyrelsen inkomna rapporter och anmälningar inträffat ombord å svenska handelsfartyg under fyraårsperioden 1921—1924. Av denna undersökning framgår, att å klassade fartyg, som till ett antal av 1 069 ingå i styrelsens kortregister,

antalet olycksfall har uppgått till 1 113, varav 221 med dödlig utgång, medan å de registerförda, oklassade 2 565 fartygen inträffat 852 olycksfall, av vilka 98 med dödlig utgång. Utan att tillmäta dessa siffror alltför stor betydelse med avseende på bedömandet av olycksfallsriskernas fördelning på klassade och oklassade fartyg, måste de dock anses tala ett språk, som tydligt understryker vikten av att kontrollen, särskilt i arbetarskyddshänseende, ej slappas för de klassade fartygens vidkommande. Det är ej minst på nu ifrågavarande område, som socialstyrelsens medverkan vid tillsynen å fartyg gjort sig gällande, enär det med ledning av dessa olycksfalls tillkomst och förlopp varit möjligt att vinna rättelse beträffande en stor del missförhållanden. Oavlåtligt tillkommande nya fartygstyper, lasternas olika beskaffenhet och sjömansyrkets egenart med särskild hänsyn till dess utövande under ofta vidriga naturförhållanden utgöra omständigheter, som i alldeles speciell grad påkalla statsmyndigheternas uppmärksamhet i form av en effektiv arbetarskyddskontroll, som ej endast bör inriktas på de förhållanden, som röra arbetets säkerhet, utan även och i särskild grad på de hygieniska och sociala förhållanden i övrigt, varunder sjöfolket har att utöva sin verksamhet. Nödvändigheten av en dylik kontroll framträder än tydligare vid det förhållandet, att tillsynsverksamheten på detta område är relativt ny, i det att sjömansyrkets utövare först så sent som 1915 började beredas det skydd, som sedan lång tid tillbaka kommit arbetare inom andra yrkesgrenar till del.

Det område, där ett eftersättande av inspektionen å klassade fartyg kan befaras medföra de mest allvarliga följder, gäller den s. k. tillfälliga sjösäkerheten, enkannerligen den som betingas av ett fartygs lastningsförhållanden. Redan med nuvarande tillsynspersonal har det visat sig omöjligt att i den utsträckning, som vore önskvärt, utöva en kontroll som i detta hänseende kan anses fullt betryggande. Att emellertid överlastning och olämplig lastning ej äro speciella företeelser för oklassade fartyg framgår bland annat därav, att klassade svenska fartyg vid ankomst till engelska hamnar med trälast ofta bötfällts för dylik förseelse, samt att fartyg på resa från norrlandshamnar med utrikes destination stundom måst angöra svensk mellanhamn för att därstädes lossa en del av den för stora däckslasten, vilken under färden genom Östersjön visat sig äventyra fartygets säkerhet.

I samband med förslaget att fritaga de klassade fartygen från *obligatorisk* inspektion anför kommittén, att den kvarstående rätten för fartygsinspektör att utföra dylik förrättning dock skulle medföra en viss effekt, nämligen i så måtto att möjligheten till ingripande skulle avhålla ett rederi från att begagna sig av den minskade inspektionen, enär i motsatt fall förhållandet snart skulle bliva bekant och föranleda ingripande från myndigheternas sida. Ett tillsynssystem, grundat på dylika förutsättningar, torde varken principiellt eller i praktiken vara att förorda. Det vore nämligen att förutse, att fartygens besättningar, som under nuvarande förhållanden äga vetskap om att det ingår i tillsynsmyndighetens skyldighet att i berörda hänseenden ägna jämväl de klassade fartygen sin uppmärksamhet, skulle, i den händelse denna skyldighet bortfölle, under trycket av den ovisshet, som därmed inträdde, i tid och otid inkomma med allehanda mer eller mindre befogade klagomål samt påkalla fartygsinspektionens ingripande. Med hänsyn till den organisation och sammanhållning, som sjömännen av alla grader numera besitta, och med tanke på den uppfattning i fråga om berättigade sociala krav, som allt mera vunnit insteg hos arbetarklassen och på sista tiden ej minst hos sjömännen, torde man på grund av vunnen erfarenhet kunna antaga, att antalet klagomål av detta slag skulle bliva mycket stort och att den reducerade tillsynspersonalen, därest den skulle efterkomma dessa framställningar, i mycket stor omfattning finge ägna sig åt utförande av på dylikt sätt påkallade inspektioner, sannolikt till och med i sådan utsträckning, att den ej kunde medhinna en stor del av sina övriga, viktigare åligganden. I verkligheten har också redan nu en hel del inspektioner företagits efter direkt hänvändelse från enskilda fartygsbesättningar eller från sjömännens sammanslutningar till fartygsinspektionen eller socialstyrelsen.

Det andra medlet för fartygsinspektionens förbilligande, som av besparingskommit-

tén angives, består i en inskränkning av inspektionsverksamheten i fråga om s. k. familjefartyg. I vilken utsträckning en sådan inskränkning skulle kunna medföra en förminskning av tillsynsmyndighetens personal har ej närmare angivits. Det synes emellertid styrelsen, som om den föreslagna åtgärden icke i nämnvärd mån vore ägnad att lätta tillsynsmyndighetens arbetsbörda. De fartyg, som här avses, hava nämligen nästan undantagslöst en bruttodräktighet av mindre än 100 ton och äro därför i enlighet med tillsynslagens bestämmelser i regel icke underkastade sjövärdighetsbesiktning, och i allmänhet torde deras besättningsförhållanden genom andelssystem eller på annat sätt vara så ordnade, att någon mot betalning anställd ej finnes ombord, varför dessa fartyg på grund härav även gå fria från inspektion. Enligt vad som uppgivits från fartygsinspektionen, ha ej heller ifrågavarande fartyg hittills, annat än i undantagsfall, varit underkastade någon tillsyn. Kommitténs förslag i denna punkt kommer sålunda praktiskt taget allenast att beröra det fåtal fartyg av förevarande slag, som äga en bruttodräktighet av 100 ton eller däröver.

Beträffande de av kommittén föreslagna personalindragningarna inom fartygsinspektionen må här allenast framhållas, att de av kommittén angivna motiv, som ligga till grund för slopandet av andre inspektörsbefattningarna i Hälsingborg och Kristinehamn, äro grundade på felaktig uppfattning. Sålunda säger kommittén beträffande den förstnämnda, att densamma är obehövlig, bland annat därför att en stor del av de fartyg, som nu inspekteras av inspektören i Hälsingborg, givetvis anlöpa Malmö och Göteborg eller andra hamnar, där inspektörer finnas. I verkligheten har emellertid Hälsingborgsinspektören att taga befattning med just sådana fartyg, vilka icke anlöpa hamnar, där inspektör finnes, särskilt trälastade fartyg, som på resa från Östersjön till utlandet i stort antal för proviantering och komplettering av besättningen angöra Hälsingborg. Det förefaller på grund härav, som om denne inspektör med hänsyn till den av fartygens lastningsförhållanden beroende s. k. tillfälliga sjösäkerheten, i motsats till vad kommittén gör gällande, måste anses ha en mycket viktig uppgift att fylla.

I fråga om Karlstadsdistriktet anföres, att inspektionen å kanaltrafiken med fördel synes kunna utövas i Göteborg, varigenom den till Kristinehamn förlagda andre inspektören med nautisk utbildning skulle kunna indragas. Kommittén tycks ha förbisett, dels att ej alla fartyg, som nyttjas å Vänern, genom Trollhätte kanal anlöpa Göteborg, dels att ett avsevärt antal av de fartyg, som lasta i Vänerhamnar och därefter passera kanalen, ej anlöpa Göteborg, utan gå vidare. Kommitténs förslag skulle bland annat medföra, att tillsyn av dessa senare fartyg endast skulle kunna äga rum genom att desamma vid passerande av Göteborg ålades så långa uppehåll, att inspektion hunne utföras, vilket bleve till långt större men för sjöfarten än om motsvarande förrättning verkställdes under fartygens lastning eller lossning i hamnar vid Vänern. Det förutsättes emellertid, att den maskinistutbildade inspektören i Karlstad skulle bibehållas för utförande av sjövärdighetsbesiktningar. Lämpligare synes dock vara, att den nautiske inspektören bibehålles, då huvudvikten av tillsynsförrättningarna i Vänern torde böra koncentreras på kontroll av den tillfälliga sjösäkerheten.

Man kan överhuvudtaget ej undgå det intrycket, att kommittén ej tillräckligt beaktat nödvändigheten av att den nautiska sakkunskapen kommer till sin rätt inom den lokala fartygsinspektionen. Varje inskränkning i detta avseende kommer utan tvivel att förminska möjligheten av en effektiv kontroll av den tillfälliga sjövärdigheten, vilken jämte besättningens arbets- och levnadsförhållanden ombord utgör huvudföremålet för socialstyrelsens medverkan vid tillsynen av fartyg. Enligt styrelsens mening måste det alltså anses angeläget, att uppsättningen av nautiskt utbildade inspektörer bibehålles vid sitt nuvarande antal.

Det är tydligt, att en så avsevärd beskärning av fartygsinspektionen, som föreliggande förslag innebär, skulle medföra en ytterst menlig inverkan på tillsynens effektivitet, vilken redan nu, särskilt i arbetarskyddshänseende, torde lämna åtskilligt övrigt att önska. Då, såsom i det föregående utvecklats, härtill kommer, att den in-

skränkning i inspektionens arbetsuppgifter, som utgör en förutsättning för denna omfattande personalminskning, i synnerligen stor utsträckning kommer att gå ut över just den sociala delen av fartygskontrollen, måste styrelsen beteckna kommitténs förslag härutinnan såsom synnerligen betänkligt.

Vad slutligen beträffar förslaget om att fartygsinspektionens centralledning skulle sortera under den föreslagna handels- och sjöfartsbyrån i kommerskollegium i stället för att som nu utgöra en egen byrå, anför kommittén, att därigenom en starkare garanti skulle vinnas för inspektionsverksamhetens lämpliga avvägning. För så vitt styrelsen kan döma, skulle en sådan förändring knappast kunna anses främja sjösäkerhetens och arbetarskyddets intressen. Man kan nämligen ej gärna förvänta, att samma byrå, som har att bevaka rederinäringens ekonomiska intressen, skall med full frihet från de hänsyn, som ett dylikt bevakande måste anses medföra, kunna ägna sjösäkerhets- och arbetarskyddskontrollen tillbörlig uppmärksamhet. Samarbetet mellan socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå och fartygsinspektionen har också, sedan den sistnämnda institutionens centralmyndighet organiserades i form av en egen byrå inom kommerskollegium, visat sig kunna på ett mera rationellt sätt åvägabringas i enlighet med de riktlinjer, som uppdragits av lagstiftningen på området, än då fartygsinspektionen som sektion sorterade under den förutvarande utrikesbyrån. Ur nu anförda synpunkter vore det därför beklagligt, om organisationen av den centrala fartygsinspektionen skulle omläggas i den riktning, som av kommittén föreslagits.

Till sist anser sig socialstyrelsen icke böra underlåta framhålla, att frågan om sjöfolkets arbetsförhållanden är föremål för uppmärksamhet från internationella arbetsorganisationens sida. Styrelsen för internationella arbetsbyrån har sålunda beslutat, att under år 1926 skall hållas ett särskilt sammanträde med internationella arbetskonferensen, vilket helt skall ägnas åt frågor rörande arbetsförhållanden till sjöss. På dagordningen för detta sammanträde kommer även att upptagas frågan rörande de allmänna principerna för inspektion av sjömännens arbetsförhållanden. Med hänsyn till de beslut, som därvid kunna komma att fattas, torde det få anses som mindre välbetänkt att nu vidtaga några åtgärder av mer genomgripande innebörd i fråga om fartygsinspektionens organisation och verksamhetssätt.

Kommerskollegium, som i egenskap av den myndighet, som närmast berörres av besparingskommitténs förslag, jämväl haft att yttra sig över detsamma, har i sitt utlåtande bestämt avstyrkt de ifrågasatta inskränkningarna i vad de avse kollegiets fartygsinspektionsbyrå. Även till kommitténs förslag rörande de lokala organens för fartygsinspektionen personal ställer sig kollegium i huvudsak avvisande. Kollegium framhåller, att besparingskommitténs förslag, såväl i vad detsamma avser ändringar i nuvarande sjösäkerhetslagstiftning som framför allt genom den ifrågasatta starka beskärningen av de lokala kontrollorganens antal, ävensom genom åsidosättande av tryggandet av de ombordvarandes liv samt av de sociala momenten i lagstiftningen, kommer att i högst väsentlig mån minska sjöfartssäkerhetskontrollens effektivitet, något som kollegium finner i hög grad betänkligt.

Kortare meddelanden.

— Arbetslöner —

Löneutvecklingen i England under 1924. Engelska arbetsministeriet har för 1924 liksom föregående år företagit en undersökning rörande arbetslönernas storlek inom olika yrkesgrenar, under jämförelse med lönenivån före världskriget. Undersökningen grundar sig, i likhet med den här nedan refererade amerikanska lönestatistiken, på uppgifter om de inom resp. branscher enligt kollektivavtal eller eljest gällande normal- eller minimilönerna och kan sålunda helt naturligt endast ge en summarisk bild av löneläget. Särskilt har det, med hänsyn till att statistiken endast omfattat ett begränsat antal yrken, varit svårt att exakt beräkna ett riksmedeltal för lönestegringen inom olika näringsgrenar. Efter ungefärlig uppskattning skulle emellertid löneutvecklingen, om 1914 års siffra sättes = 100, kunna uttryckas med följande indextal:

1920		1921		1922		1923		1924	
juni	dec.	juni	dec.	juni	dec.	juni	dec.	juni	dec.
250—255	270—280	245—255	210—215	185—190	170—175	165—170	165—170	170	170—175

Siffrorna avse veckolönen vid normal arbetstid. Räknar man med timlönerna, blir ökningen avsevärt större. Indextalet för december 1924 skulle under denna förutsättning antagligen få sättas till 190 à 200.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Löneutvecklingen i Nordamerika under 1924. Förenta staterna har liksom Kanada en fortlöpande officiell lönestatistik, byggd på uppgifter om gällande lönesatser i olika yrken och orter. Löneutvecklingen uttryckes i båda länderna genom indextal, med utgångspunkt från 1913 års lönenivå, som sättes = 100. Till grund för indexberäkningen ligger i Förenta staterna ett **vägt** medeltal av de för olika yrkesgrenar uppgivna timlönerna; denna medeltimlön beräknades för 1924 till 1·03 dollars, mot 0·95 föregående år. I Kanada åter räknar man med ett **ovägt** medeltal för de sex yrkesgrupper, som ursprungligen — sedan 1901 — voro medtagna i statistiken (byggnads-, metall- och kolgruvearbetare, järn- och spårvägsmän samt typografer); sedermera ha tillkommit tre grupper av mer okvalificerade arbetare (grovarbetare, diverse fabriksarbetare och skogsarbetare), för vilka särskilda indextal uträknas. Indexserierna te sig som följer:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Förenta staterna	100	102	103	107	114	133	155	199	205	193	211	228
Kanada:												
Yrkesmän	100	101	101	106	118	140	160	192	186	177	178	179
Grovarbetare	100	101	101	110	129	152	180	215	191	183	182	183
Div. fabriksarbetare . .	100	103	106	115	128	147	180	217	202	189	196	198
Skogsarbetare	100	95	89	110	130	151	170	203	153	159	170	183

Jämsides med ovanstående indextal, vilka avse arbetslönen per timme, har man i Förenta staterna även beräknat lönestegringen per vecka, med hänsynstagande till skedda förändringar beträffande arbetstidens längd. Denna har under de fem sista åren hållit sig i det närmaste konstant vid omkring 46 timmar i veckan, vilket är c:a 6 % mindre än 1913. Räknar man med veckolönen, blir indextalet för 1924 sålunda 214, mot 199 föregående år. — I Kanada har jämte timlönerna också för varje yrke och ort angivits arbetstidens längd, varemot några medeltalsberäkningar icke företagits.

Den allmänna lönestegringen under här ifrågavarande tidsperiod har, såsom av tablån synes, i Förenta staterna varit ej obetydligt större än i Kanada, men detsamma gäller också i fråga om levnadskostnaderna. Förenta staternas officiella levnadskostnadsindex vid mitten av år 1924 var nämligen 169, Kanadas endast 143.[1] Vad löneförskjutningarna inom olika yrkesgrupper beträffar,

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 21.

är för Kanadas vidkommande särskilt att lägga märke till skogsarbetarlönernas starka växlingar från det ena året till det andra. Under 1921 inträffade inom denna bransch ett synnerligen starkt lönefall — omkring 25 % — men under de senaste åren ha lönerna vid skogshanteringen åter gått upp kraftigare än på andra arbetsområden.

(Monthly Labor Review. — The Labour Gazette.)

Löneutvecklingen i Tyskland under 1924. Den officiella tyska lönestatistiken, vars resultat för varje månad framlägges i »Wirtschaft und Statistik», grundar sig på uppgifter om de enligt kollektivavtal gällande arbetslönerna inom åtta representativa yrkesgrupper (gruv-, byggnads-, trä-, metall- och textilarbetare, diverse fabriksarbetare, järnvägsmän och typografer); uppgifterna avse vuxna manliga arbetare och innefatta familjetillägg (för hustru och två barn), där sådana förekomma. Under år 1924 har, på grundval av de erhållna timlönsuppgifterna, beräknats veckolöner dels för »normal arbetstid» (vanligen 48 timmar per vecka), dels för den faktiskt tillämpade s. k. förlängda arbetstiden. För årets olika månader bliva siffrorna som följer:

	Veckolön vid normal arbetstid (RM)		Veckolön vid förlängd arbetstid Absoluta tal (RM)		Indextal (1913=100)		Levnadskostnadsindex
	Yrkesarb.	Grovarb.	Yrkesarb.	Grovarb.	Yrkesarb.	Grovarb.	
Januari	27·45	22·74	27·45	22·74	78·4	93·5	110
Februari	27·44	22·88	28·25	22·95	80·7	94·4	104
Mars	27·93	21·84	29·26	22·88	83·6	94·1	107
April	30·15	23·01	31·68	24·10	90·5	99·1	112
Maj	32·37	24·68	33·91	25·78	96·8	106·0	115
Juni	34·01	25·53	35·70	26·81	101·9	110·3	112
Juli	34·10	25·60	35·81	26·89	102·3	110·6	116
Augusti	34·24	25·72	35·94	27·00	102·6	111·1	114
September . . .	34·31	25·75	36·01	27·03	102·8	111·2	116
Oktober	34·70	26·23	36·48	27·48	104·2	113·0	122
November . . .	35·38	26·82	37·17	28·18	106·1	115·7	122
December . . .	36·52	27·69	38·45	28·97	109·8	119·2	123

Januarisiffrorna ge en bild av läget under tiden närmast efter valutastabiliseringens genomförande. Arbetslönerna lågo då, särskilt för de yrkeslärda arbetarna, ej obetydligt under 1913 års nivå, samtidigt med att levnadskostnaderna stodo omkring 10 % högre än före kriget. Tar man hänsyn till den härigenom uppkomna minskningen av penningvärdet, kan reallönen för en yrkesarbetare uppskattas till c:a 71 % och för en grovarbetare till 85 % av förkrigslönen. I december voro motsvarande siffror 89 resp. 97 %. Arbetarnas genomsnittliga lönestandard har sålunda, trots den samtidigt pågående prisstegringen, alltmer närmat sig förkrigsnivån. Till en del är emellertid denna förbättring, såsom av tablån framgår, beroende på den under året genomförda suspensionen av åttatimmarsdagen. Under senare delen av året synes dock även på denna punkt en reaktion ha inträtt åtminstone inom vissa fack. En av landsorganisationen verkställd undersökning visar nämligen, att bland c:a 2½ miljoner undersökta arbetare 45·4 % i november 1924 hade en arbetstid överstigande 48 timmar, medan motsvarande siffra i maj månad uppgick till 54·7 %. Antalet arbetare med över 54 timmars arbetsvecka utgjorde i november 10·7 %, i maj åter 13·0 %.

Löneutvecklingen i Frankrike under åren 1911—1924. I syfte bl. a. att kunna tillmötesgå det vid internationella socialstatistiska konferensen i Genève 1923 gjorda uttalandet om insamlandet av löneuppgifter från olika länder, gjordes från franska arbetsministeriet den 1 oktober 1924 en hänvändelse till arbetsdomstolarna (les Conseils des prud'hommes) att hädanefter årligen insamla och tillställa statistiska centralbyrån (Statistique générale de la France) uppgifter rörande gällande arbetslöner inom olika näringsgrenar. Den första av dessa enquêter, som skulle utgöra en fortsättning av de tidigare — sedan 1896 — vart femte år anordnade löneundersökningarna,[1] borde omedelbart igångsättas och avse löneläget i oktober 1924.

Huvudresultaten av denna undersökning äro sammanställda i efterföljande tablå, som grundar sig på löneuppgifter beträffande 38 manliga och 7 kvinnliga yrken, rörande vilka upplysningar er-

[1] En av dessa undersökningar (för 1916) är förut refererad i Soc. Medd. (årg. 1918, sid. 81).

hållits från samtliga eller åtminstone flertalet av de i statistiken medtagna orterna. Påpekas bör, att vid medeltalsberäkningen Paris icke medtagits, enär uppgifterna härifrån varit mycket ofullständiga och sålunda, med hänsyn till huvudstadens relativt höga lönenivå, skulle ha missvisande influerat på jämförelsen mellan de olika näringsgrenarna.

År	Medellön per timme				Medellön per dag				Livsmedelsindex	Månadsinackordering för arbetare	
	Francs		Indextal		Francs		Indextal			Francs	Index
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.			
1911 . . .	0·46	0·23	100	100	4·61	2·29	100	100	100	70	100
1921 . . .	2·31	1·17	502	509	18·92	9·44	410	412	424	285	407
1924 . . .	2·62	1·38	570	600	22·00	11·36	477	496	422	338	483

Av de jämsides med lönestatistiken anförda levnadskostnadssiffrorna framgår, att priset för en ogift arbetares helinackordering (bostad och kost) stigit i ungefär samma proportion som arbetslönerna, varemot detaljpriserna å livsmedel, som under de sista åren visat någon nedgång, nu stodo gynnsammare i förhållande till lönenivån än före kriget. Det får med avseende å dessa siffror naturligtvis ihågkommas, att indextalet för livsmedelskostnaderna är beräknat under förutsättning av oförändrad budgetsammansättning, under det att uppgifterna om inackorderingspriser, vilka erhållits genom samma myndigheter som löneuppgifterna, sannolikt influerats genom vissa förändringar i arbetarnas levnadsstandard under de gångna åren.

(Bulletin de la Statistique générale de la France.)

Arbetslönerna i Danmark under tredje kvartalet 1924. Den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade lönestatistiken utvisar för 1924 års tredje kvartal följande förändringar i lönenivån:

Öre per timme	Köpenhamn			Övriga orter			Hela landet		
	1914	1924 1 kv.	1924 3 kv.	1914	1924 1 kv.	1924 3 kv.	1914	1924 1 kv.	1924 3 kv.
Manliga arbetare:									
Yrkesarbetare	67·1	185	196	54·8	152	157	61·3	170	178
Icke yrkesarbetare . .	47·5	144	158	40·8	129	135	45·5	136	144
Tillsammans	61·0	166	178	48·2	138	143	55·0	152	159
Kvinnliga arbetare . . .	32·3	93	97	25·7	83	86	29·6	89	93
Samtliga arbetare	54·4	145	158	44·9	128	136	50·2	137	147

I jämförelse med årets första kvartal framträder, såsom synes, en genomgående höjning av lönenivån.[1] Denna tillskrives dels de under våren ingångna nya avtalen, dels också de under sommarmånaderna ökade möjligheterna till ackordsförtjänster särskilt inom byggnadsfacken. Detta sistnämnda är närmast förklaringen till att löneökningen i Köpenhamn varit så mycket större än i landsorten, där ackordsarbete icke är så ofta förekommande.

Under senare delen av år 1924, för vilken statistik ännu ej föreligger, har lönenivån ytterligare stigit genom den s. k. augustiregleringen, som innebar en höjning av levnadskostnadssiffran från 209 till 214 och i anslutning därtill en ökning av lönerna inom flertalet industrier med c:a 2 %. I januari 1925 steg indextalet ytterligare till 221, vilket föranledde 3 % löneförhöjning inom vissa fack. Inom flertalet industrier pågingo emellertid vid denna tidpunkt förhandlingar om nya avtal, varför någon automatisk lönereglering där icke kom till stånd. Enligt ungefärlig uppskattning utgjorde genomsnittslönen i februari 1925 kr. 1·80 för manliga yrkesarbetare, 1·45 för grovarbetare och 0·94 för kvinnliga arbetare.

(Statistiske Efterretninger.)

[1] För andra kvartalet har någon motsvarande statistik icke utarbetats.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under januari 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av januari till 20 634 mot 12 589 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk	574	Närings- och njutningsmedelsindustri	224
Skogshushållning	873	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	121
Gruvdrift och malmförädling	2 011	Trämasse- och pappersindustri	67
Jord-, sten- och glasindustri	844	Grafisk industri	52
Metall- och maskinindustri	2 908	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	964
Trävaruindustri	2 657	Sjöfart och fiske	696
Byggnadsverksamhet	2 231	Handel och samfärdsel m. m.	1 507
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	141	Husligt arbete	21
Textilindustri	112	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 543
Beklädnadsindustri	88	Summa	20 634

Av förestående arbetslösa hava 1 066 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 326, från järnbruksindustrien 526, från verkstadsindustrien 189 och från gruppen affärsanställda 25.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 januari 1 852 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 1 759 samt vid statens järnvägars automobilvägar 93. Antalet i gång varande företag utgjorde 20. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 2 613 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 738 arbetare. Härförutom uppburo 341 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under januari till 216 767 kronor, mot 187 357 kronor under föregående månad.

Arbetsmarknaden i England under januari 1925. Den försämring å arbetsmarknaden, som förmärktes under sista decemberveckan, gjorde sig även gällande under första veckan i januari. Därefter inträdde åter en successiv förbättring. I slutet av januari var antalet arbetslösa dock alltjämt större än under förra delen av december.

Arbetslösheten minskades inom fackföreningarna från 9·2 till 9·0 %, men ökades bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 10·9 till 11·5 %. (Den skenbart motsatta utvecklingen förklaras därav, att decemberuppgifterna rörande arbetslöshetsförsäkringen avse veckan före jul, fackföreningssiffrorna däremot månadens sista vecka.) Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa sjönk från 1 319 000 den 29 december till 1 287 000 den 26 januari.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under januari, var 35 och antalet från föregående månad pågående 23. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 12 400. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för nära 1 miljon arbetare, under det att 86 000 drabbats av lönesänkningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under januari 1925. Den sedvanliga månadsrapporten rörande läget på arbetsmarknaden har för januari blivit försenad, varför endast några preliminära siffror kunna meddelas. Beträffande arbetsförmedlingen föreligger sålunda en sammanställning av statistiken från de större städerna (med över 50 000 invånare), varav framgår, att antalet ansökningar per 100 lediga platser i jämförelse med december minskats å manliga avdelningen från 350 till 349 och å kvinnliga avdelningen från 192 till 165. Antalet av offentliga medel understödda arbetslösa har å andra sidan inom hela riket ökats från 536 000 den 1 januari till 592 000 vid månadens utgång. Stegringen torde i huvudsak vara ett utslag av den vanliga säsongarbetslösheten, vilken dock detta år avsevärt mildrats genom den blida vintern.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetsmarknaden i Danmark under januari 1925. Arbetstillgången under januari kan enligt Arbejdsdirektoratets månadsrapport karakteriseras som god. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetslösa var vid månadens utgång c:a 44 200, mot 56 000 vid samma tid föregående år, och arbetslösheten inom fackföreningarna visade för första gången sedan november 1920 en procentsiffra understigande medeltalet för motsvarande månad under åren före världskriget. En närmare granskning av uppgifterna från olika näringsgrenar visar dock, att det relativt gynnsamma läget helt är att tillskriva den blida väderleken, som öppnade osedvanligt stora arbetstillfällen för byggnads- och grovarbetare. Inom den egentliga industrien var arbetslösheten fortfarande ganska stor, beroende bl. a. på det med hänsyn till förestående avtalsförhandlingar osäkra läget.

— Fattigvård —

Ordnandet av fattigvården bland lapparna. F. d. landshövding Johan Widén, som i oktober 1923 tillkallades för att som sakkunnig biträda med utredning angående ordnandet av fattigvården bland lapparna i riket, har nu överlämnat ett betänkande i ämnet till socialdepartementet.

Fattigvårdens omfattning bland lapparna, är efter vad av utredningen framgår, mycket stor. Antalet understödstagare i procent av befolkningen var år 1922 bland lapparna 22·2 %, under det motsvarande procenttal för rikets landsbygd samtidigt var 3·8. I vissa kommuner, såsom t. ex. Arvidsjaur, var relationstalet ända till 32 %. Lappfattigvården visar sig ock vara jämförelsevis dyr. Fattigvårdskostnaderna, fördelade per individ av hela lappbefolkningen, uppgingo år 1922 för Norrbottens län till omkring kr. 22·88 per individ, för Västerbottens och Jämtlands län till resp. kr. 22·17 samt kr. 48·37, under det att för hela riket motsvarande tal var kr. 12·25. Det är tillfällig fattigvård, som spelar den största rollen, i det denna utgjorde år 1922 ej mindre än 87·9 % av hela fattigvårdskostnaden, mot 69·2 % i den allmänna fattigvården; däremot förekommer stadigvarande försörjning i jämförelsevis ringa omfattning. Detta tyder på att fattigvård av förra slaget lämnas i större eller mindre grad utan nödig urskillning. Beträffande själva organisationen äro därför vissa förändringar nödvändiga.

För att kraftigare engagera det kommunala intresset bör lappfattigvården, även där så nu ej är fallet, nämligen inom Jämtlands län, läggas på kommunerna, vilkas fattigvårdsstyrelser skola handhava även lapparnas fattigvård. Visserligen anses kommunerna ej kunna undvara statens bidrag, men dessa böra lämnas endast till vissa kategorier av lappar, närmast renskötande eller sådana, som varit renskötande, men av ålder, orkeslöshet eller andra oförvållade orsaker upphört med renskötseln, samt även till dessa allenast med en viss kvotdel, förslagsvis $^2/_3$. Lapparnas egen medverkan vid handhavandet av deras fattigvård bör tagas i anspråk mera än hittills. För sådant ändamål bör anordnas distriktsindelning, därvid lapparna hänföras till ett eller flera särskilda distrikt. För lappfattigvården utses vårdare, varav åtminstone en del lappar, företrädesvis lappordningsmännen.

För lapparna böra enligt förslaget vidare inrättas särskilda ålderdomshem. Sådana erfordras för Norrbottens län ett i var och en av lappmarkskommunerna Karesuando, Jukkasjärvi, Gällivare, Jokkmokk, Arjeploug och Arvidsjaur, för Västerbottens län två, eventuellt tre, och för Jämtlands län tre. I denna plan inordnas de redan befintliga lappålderdomshemmen inom Karesuando, Jokkmokk och Arjeploug i Norrbottens län, Sorsele i Västerbottens län, Ånge i Västernorrlands län samt Fridsberg i Jämtlands län.

För så vitt kommunerna skola med ett reducerat statsbidrag fullt övertaga även den lapska fattigvården, ha de — där de ej helt och hållet protesterat häremot — fordrat, att lapparna skola även för inkomst av renskötseln deltaga i de kommunala utgifterna. Härifrån äro de nämligen för närvarande lagligen fritagna. Allenast på några få ställen i Norrbottens län (Arvidsjaur, Arjeploug och Karesuando) utgöra de vissa frivilliga bidrag, i sistnämnda kommun dock ända till $^5/_{11}$ av kommunens utgifter, utom för skolväsendet. Av dessa skäl har framlagts förslag om lapparnas beskattning till både stat och kommun för inkomst av renskötsel.

(Svenska fattigvårdsförbundets tidskrift.)

— Nykterhetsfrågan —

Brott mot förbudslagen i Finland under 1924. På grundval av uppgifter från ordningsmyndigheterna och tullstyrelsen har av socialministeriet sammanställts en statistisk översikt av tullbeslag och brott mot förbudslagen under 1924 och till jämförelse därmed motsvarande siffror för föregående år, i den mån sådana äro tillgängliga.

Brott mot förbudslagen ha under år 1924 uppdagats till ett antal av inalles 20 057, mot 19 198 föregående år. Mellan städer och landsbygd fördela sig ifrågavarande brott på följande sätt:

	1923	1924
Städer	8 806	9 168
Landskommuner	10 392	10 889
Hela landet	**19 198**	**20 057**

Såsom härav framgår, har något mer än hälften av brotten under båda åren begåtts på landsbygden. Räknar man emellertid brottsfrekvensen i förhållande till folkmängden, får man för 1924 i städerna 163, men på landsbygden blott 37 brott på 10 000 invånare; för 1923 voro motsvarande siffror 159 och 36.

Under åtal på grund av brott mot förbudslagen ha under år 1924 ställts 19 655 personer, av dem 17 969 män och 1 686 kvinnor.

Huru brotten mot förbudslagen fördela sig på olika månader framgår av följande tablå:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Städer	547	563	735	551	486	646	629	914	1 161	1 116	949	871
Landskommuner	713	755	796	899	568	756	590	1 252	1 363	1 074	1 247	876
Hela landet 1924	**1 260**	**1 318**	**1 531**	**1 450**	**1 054**	**1 402**	**1 219**	**2 166**	**2 524**	**2 190**	**2 196**	**1 747**
» » 1923	1 608	1 424	1 655	1 596	1 115	1 249	1 229	1 657	2 198	2 040	1 846	1 581
» » 1922	1 208	1 310	1 302	1 528	931	1 163	1 043	1 541	1 881	1 839	1 615	1 603

I förhållande till år 1923 har antalet brott under senaste år ökats i alla län utom i Nylands och Kuopio samt på Åland, kraftigast i Uleåborgs och Vasa län. Av hela antalet brott i landet kommo år 1924 22·3 % på Viborgs län och 19·1 % på Nylands län. De övriga länens andelar, Åland undantaget, voro betydligt mindre, växlande mellan 5·9 % och 12·6 %. Ställer man brotten mot förbudslagen i förhållande till invånarantalet, kommer Nylands län nu, såsom år 1923, i främsta rummet och därefter Viborgs län; att märka är likväl, att antalet brott i det förra länet under dessa år nedgått från 90 till 83 och i det senare ökats från 75 till 77 per 10 000 invånare, vadan skillnaden märkbart minskats. Gynnsammast synes tillståndet vara på Åland samt i Kuopio, Vasa och Åbo-Björneborgs län.

Huru brotten mot förbudslagen med avseende på sin art fördela sig i hela landet samt mellan städer och landsbygd framgår av nedanstående tabell:

Brottets art	Städer	Landskommuner	Summa
Tillverkning	12	1 150	**1 162**
Införsel	72	6	**78**
Forsling och upplag	7 888	6 060	**13 898**
Försäljning och bortgivande	297	3 082	**3 379**
Övriga brott mot förbudslagen	949	591	**1 540**
Summa	**9 168**	**10 889**	**20 057**

Av de personer, som under 1924 gjort sig skyldiga till brott mot förbudslagen, ha 13·1 % varit jordbrukare och arbetsledare vid lantbruk, 13·8 % torpare och jordbruksarbetare, 6·5 % affärsmän, fabriksledare, idkare av hantverk, kontors- och handelsbiträden, 1·2 % tjänstemän och betjänte, 6·3 % idkare av fria yrken, 21·1 % stads- och fabriksarbetare, 32·1 % andra arbetare samt 5·9 % utan sysselsättning. Jämfört med motsvarande proportionstal år 1923 företer gruppen »andra arbetare» någon tillväxt, samtidigt som jordbrukarnas och lantarbetarnas andelar i någon mån

minskats. Då det absoluta antalet personer inom de olika befolkningsgrupperna är synnerligen olika, kunna nämnda procenttal icke såsom sådana jämföras med varandra vid bedömandet av förbudslagsbrottens relativa talrikhet inom olika samhällskretsar.

Förutom angående ovan berörda brott mot förbudslagen ha statistiska uppgifter som förut även införskaffats om beslag av alkoholhaltiga ämnen, för såvitt dessa skett på föranstaltande av polismyndigheterna. Enligt de erhållna uppgifterna kunna de sammanställas i följande tabell:

Beslagtagna rusdrycker	1922	1923	1924
Ren sprit (inkl. brännvin), liter	54 591	208 349	311 934
Andra slag, »	16 019	17 749	12 007
Summa »	70 610	226 098	323 941
Uthällt på marken, »	45 140	25 160	16 798
Antal förstörda lönnbrännerier	1 269	1 053	611

Till ovan anförda kvantiteter är ytterligare att lägga den sprit, som beslagtagits av tullmyndigheterna. Exakta siffror häröver kunna ej angivas, enär i de från tullstyrelsen erhållna uppgifterna även ingå sådana av polismyndigheterna verkställda beslag, som behandlats såsom tullmål. Hela omfattningen av tullbeslagen framgår av följande tablå:

	1913	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Ren sprit (inkl. brännvin) . . lit.	1 554	4 360	98 582	53 932	153 101	488 767	511 902
Konjak, whisky, rom m. m. . »	5 303	3 554	9 499	10 924	65 988	10 032	4 696
Likörer m. m. . . . . »	113	122	579	792	2 601	981	824
Vin, musserande . . . . . »	—	96	292	317	1 181	345	194
» icke musserande samt punsch »	42	309	1 317	1 932	2 588	3 678	3 465

Betecknande för smugglingens utveckling på senaste tid synes vara den rena spritens alltmer dominerande betydelse vid sidan av de egentliga alkoholdryckerna. Under det att den beslagtagna spritmängden före kriget icke ens uppgick till en fjärdedel av samtliga beslagtagna alkoholhaltiga ämnen, bildade densamma år 1923 97·0 % och år 1924 98·2 % av den totala mängden. År 1923 stego spritbeslagen med svindlande fart till mer än det tredubbla sedan närmast föregående år, och under 1924 ha desamma ytterligare i någon mån ökats (med 4·7 % sedan 1923), överstigande nu en halv miljon liter. Däremot hava beslagen av övriga alkoholhaltiga ämnen även absolut taget minskats; från år 1922, då desamma voro exceptionellt stora, nedgingo de under följande år till inemot en femtedel och ytterligare år 1924 till omkring $^3/_5$ av beslagen år 1923, vilken nedgång närmast kommit till synes inom gruppen konjak, whisky och rom.

De olika årstidernas betydelse i nämnda avseende belyses i följande sammanställning över mängden beslagtagen sprit under de olika månaderna år 1924:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
1 000 liter . . .	6·2	21·2	11·5	8·9	38·5	55·3	23·6	54·8	85·1	85·3	80·3	40·7	511·9

Under årets första kvartal beslagtogos i enlighet härmed endast 7·6 %, under det andra 20·1 %, det tredje 31·9 % och det fjärde 40·4 % av spritmängden för hela året. Man fäster sig i all synnerhet vid toppsiffrorna för beslagen under den mörkaste tiden på hösten, i september—november, på vilka månader ensamt kommer i det närmaste hälften, 49·1 %, av den under alla månader beslagtagna mängden.

Såsom redan påpekats, framgår icke av uppgifterna, hur stor del av den i tullen beslagtagna spriten, som jämväl ingår i polismyndigheternas statistik; hur mycket alkoholhaltiga ämnen, som i verkligheten inalles råkat i myndigheternas händer, kan därför icke exakt angivas.

(Social Tidskrift.)

— Ut- och invandring —

Den amerikanska invandringsinspektionens årsrapport. Den nu föreliggande årsberättelsen från Förenta staternas immigrationskommissariat meddelar, förutom de i denna tidskrift förut publicerade totalsiffrorna rörande antalet in- och utvandrare, även uppgifter om invandringskontrollens handhavande samt antalet avvisade och deporterade utlänningar under redogörelseåret

(juli 1923—juni 1924). Antalet vid landstigningen avvisade immigranter hade enligt denna redogörelse uppgått till c:a 30 000, mot endast omkring 20 000 föregående år.[1] De allmännast förekommande diskvalifikationsorsakerna framgå av följande tablå:

Avvisade på grund av treprocentslagen	10 114	Kontraktsarbetare	1 219
Personer, som befarats komma att ligga samhället till last	8 130	Fysiskt eller psykiskt undermåliga	1 011
Obehöriga fripassagerare (stowaways)	2 436	Kriminella	546
Analfabeter	1 708	Avvisade på grund av kineslagen	509
Invandrare utan giltigt pass	1 554	Prostituerade och andra moraliskt förvitliga	313
Behäftade med smittosamma eller för omgivningen besvärande sjukdomar	1 486	Av andra orsaker avvisade	1 258
		Summa	30 284

Ökningen under redogörelseåret kommer i främsta rummet på treprocentslagens konto; antalet invandrare, som avvisades på grund av att resp. kvoter överskridits, uppgick nämligen föregående år endast till 2 680. I nära samband härmed står det ökade antalet s. k. stowaways och invandrare utan giltiga pass (resp. 1 929 och 462 under året 1922/23). Frånräknas dessa tre kategorier, återstå 16 180 personer, som blivit avvisade på grund av hygieniska, sociala eller liknande orsaker, mot 15 548 föregående år.

Bland de på grund av treprocentslagen avvisade voro de brittiska nationaliteterna talrikast representerade (2 550 engelsmän, 1 802 skottar och 1 090 irländare). Därnäst kommo italienare (930), judar (884), tyskar (362) och skandinaver (330). Sammanlagda antalet skandinaver, som förvägrades landstigning, uppgick till 1 217, varav 401 utgjordes av sådana, som befarades falla samhället till last, och 285 föllo på passbestämmelserna.

Antalet efter landstigningen deporterade utlänningar har uppgått till 6 409, vilket är avsevärt mer än något tidigare år. Ökningen beror till någon del på att man i större utsträckning kunnat ertappa invandrare, som olovligen smugit sig in i landet, men den talrikaste kategorien bland de deporterade utgöres dock alltjämt av personer, som efter invandringen fallit samhället till last.

Av de deporterade voro 190 skandinaver. Bland dessa förefunnos såsom vanligt ett påfallande stort antal (25 %) sinnessjuka. Av de deporterade hänfördes eljest till denna kategori i genomsnitt endast 9 %.

In- och utvandringen i Förenta staterna under senare halvåret 1924. Sammanlagda antalet utlänningar, som under månaderna juli—december 1924 ankommit till Förenta staterna eller avrest därifrån, framgår av följande inom U. S. Bureau of Immigration sammanställda tablå:

Månad	Ankommande utlänningar				Avresta utlänningar		
	Mottagna			Avvisade	Emigranter	Andra resande	Summa
	Immigranter	Andra resande	Summa				
Juli	11 661	11 112	22 773	1 929	8 493	15 747	24 240
Augusti	23 290	13 966	37 256	2 114	8 633	14 738	23 371
September	27 941	20 057	47 998	2 389	8 671	14 580	23 251
Oktober	27 402	17 822	45 224	2 341	8 941	12 067	21 008
November	29 345	12 386	41 731	2 149	8 605	9 645	18 250
December	28 098	9 612	37 710	2 102	14 288	10 895	25 183
Summa	147 737	84 955	232 692	13 024	57 631	77 672	135 303

Av de 147 737 immigranterna kommo 77 645 från andra amerikanska stater, 67 323 från Europa och 2 769 från övriga världsdelar. Bland dessa invandrare voro 66 749 s. k. kvotaimmigranter, fördelade efter födelseland på sätt efterföljande tabell utvisar:

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, s. 176.

	Års-kvot	Kvota-imm.		Års-kvot	Kvota-imm.		Års-kvot	Kvota-imm.
Albanien	100	46	Nederländerna	1 648	649	Egypten	100	52
Belgien	512	275	Norge	6 453	2 945	Indien	100	26
Bulgarien	100	72	Polen	5 982	1 803	Iraq (Mesopotamien)	100	6
Danmark	2 789	1 100	Portugal	503	237	Japan	100	1
Danzig	228	132	Rumänien	603	271	Kina	100	51
Estland	124	57	Ryssland	2 248	986	Marocko	100	6
Finland	471	209	Schweiz	2 081	924	Nya Zeeland	100	48
Frankrike	3 954	1 765	Spanien	131	78	Palestina	100	5
Grekland	100	59	Storbritannien	34 007	14 593	Persien	100	38
Irland	28 567	11 832	*Sverige*	*9 561*	*4 332*	Samoa	100	3
Island	100	42	Tjeckoslovakien	3 073	1 245	Sydafrika	100	72
Italien	3 845	1 044	Tyskland	51 227	20 419	Sydvästafrika	100	17
Jugoslavien	671	292	Ungern	473	201	Syrien o. Libanon	100	44
Lettland	142	67	Österrike	785	343	Söderhavsöarna	100	1
Liechtenstein	100	8	Arabien	100	3	Turkiet	100	68
Litauen	344	142	Armenien	124	5	Summa		**66 749**
Luxemburg	100	47	Australien	121	88			

Invandringens fördelning på årets olika månader är enligt 1924 års lag som bekant reglerad sålunda, att antalet varje månad utfärdade inresetillstånd får uppgå till högst 10 % av årskvoten. Däremot behöver icke resan ovillkorligen företagas under samma månad. Såsom av tabellen synes, har också knappast ett enda land kommit upp till den högsta för de gångna sex månaderna möjliga invandringssiffran, 60 % av årskvoten — för vissa länder ha eftergifter tydligen medgivits — men under de återstående månaderna torde väl kvoterna i allmänhet bli utnyttjade till sista man.

Utvandringen från Norge under 1924. Den norska emigrationsstatistiken för år 1924 redovisar för de olika månaderna följande antal utvandrare till främmande världsdelar:

Månad	Norska utvandrare			Utlänningar, som utvandrat över norska hamnar						Förut utvandrade personer, som varit på besök i hemlandet		
				Svenskar			Övriga					
	1922	1923	1924	1922	1923	1924	1922	1923	1924	1922	1923	1924
Januari	100	251	444	15	64	85	1	1	1	60	52	68
Februari	269	999	725	28	143	77	2	4	3	138	116	98
Mars	568	1 836	1 978	30	228	109	12	8	8	249	168	220
April	1 056	2 685	798	35	288	105	6	4	1	308	194	87
Maj	434	2 621	557	78	329	148	3	3	2	172	130	116
Juni	684	2 106	327	36	361	97	15	6	2	244	136	77
Juli	449	1 248	655	50	382	95	3	5	8	184	168	141
Augusti	638	2 154	731	98	346	77	8	14	7	368	342	274
September	942	1 336	793	53	310	60	2	10	5	417	396	483
Oktober	752	1 784	484	68	169	58	11	4	7	375	341	242
November	436	1 053	644	56	139	41	4	—	3	107	104	92
December	128	214	356	25	66	25	2	—	1	37	26	28
Hela året	6 456	18287	8 492	572	2 825	977	69	59	48	2 659	2 173	1 926

En jämförelse med den i förra häftet av denna tidskrift återgivna motsvarande statistiken för Sverige och Danmark ger till resultat, att den transoceana utvandringen från Norge i jämförelse med 1923 nedgått med 54 %, medan minskningen för Sveriges vidkommande var 70 %, för Danmark däremot stannade vid 39 %.

(Statistiske Meddelelser.)

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring —

Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1923. Till belysning av den allmänna pensionsförsäkringens utveckling kunna meddelas följande uppgifter ur pensionsstyrelsens nu föreliggande berättelse för år 1923, sammanställda med motsvarande siffror för närmast föregående år.

Pensionsavgifter:		*För år 1920*	*För år 1921*	*För år 1922*[1]
I förteckningarna upptagna personer	miljoner	3·66	3·71	3·75
Avgiftspåförda personer	»	3·48	3·48	3·52
Påförda avgifter	milj. kr.	25·1	26·7	27·7
Av de försäkrade erlagda avgifter	» »	21·2	20·8	22·4
Av kommunerna erlagda avgifter[2]	» »	1·46	1·91	1·94

Pensioner:	*År 1921*	*År 1922*	*År 1923*
Inkomna ansökningar om pension, då sådan förut icke utgår[3] (antal personer)	39 803	56 363	55 585
Inkomna ansökningar om jämkning av utgående pension (antal personer)	6 089	9 247	10 887
Avslagna ansökningar (antal personer)	4 955	6 940	7 118
Ansökningar, som föranlett återbetalning av erlagda pensionsavgifter enligt 32 § pensionsförsäkringslagen	5 154	7 343	8 470
Antal nytillkomna pensionärer	29 847	37 132	42 060
varav med enbart avgiftspension	4 699	8 016	9 336
Antal utfärdade pensionstillägg för barn (ej antal barn)	334	1 147	1 923
Antal jämkade pensioner	5 842	6 535	8 415
Antal pensionärer och pensionsbelopp vid årets slut enligt samtliga före 1922 års utgång utfärdade pensionsbrev:			
Antal personer med pensionstillägg eller understöd	269 000	271 000	259 000
Motsvarande medelbelopp, exkl. avgiftspension och pensionstillägg för barn kr.	119	121	121
Antal pensionstillägg för barn (ej antal barn)	1 560	3 440	3 080
Motsvarande medelbelopp kr.	133	170	167
Antal personer med enbart avgiftspension	15 100	22 700	24 400
Motsvarande medelbelopp kr.	11	12	—
Under året utbetalda pensionstillägg och understöd, inkl. pensionstillägg för barn[5] milj. kr.	30·5	32·2	35·7
Under året utbetalda avgiftspensioner » »	0·3	0·5	0·8

Sjukvård:			
Ansökningar om sjukvård	2 007	2 291	2 992
Utan ansökan upptagna sjukvårdsärenden	175	235	216
Till förnyad prövning upptagna sjukvårdsärenden	1 599	1 211	1 946
Beslut om sjukvårdande åtgärder	1 905	2 254	2 856
Under året behandlade personer	1 474	1 686	2 798
Årets kostnader för sjukvård kr.	590 000	503 000	811 000

Pensionsförsäkringsfonden:	*År 1922*	*1/1—30/6 1923*	*1/7 1923—30/6 1924*
Influtna obligatoriska pensionsavgifter efter avdrag av restituerade milj. kr.	24·0	13·1	23·2
Allmänna fondens ökning » »	32·3	18·7	34·2
Fondens avkastning efter avdrag av omkostnader för förvaltning %	5·24	5·11	5·22
Allmänna fonden vid redovisningsårets slut milj. kr.	191·3	210·0	244·2
Frivilliga försäkringens fond vid redovisningsårets slut » »	3·6	3·9	4·3

[1] Preliminära siffror. — [2] Utan hänsyn till vad kommunerna sedan återbekommit av de försäkrade. — [3] Häri äro inräknade ansökningar om återbetalning av erlagda pensionsavgifter enligt 32 § pensionsförsäkringslagen. — [4] Då även efter utgången av år 1923 ett stort antal pensioner utfärdas, vilka utgå från 1922 och 1923, komma de slutgiltiga antalen för nämnda år att bliva betydligt större. — [5] Härav erlägga landsting och kommuner 1/4 samt staten övriga 3/4.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

14. P. sysslade med urborrning av hjulbössor i en därför avsedd borrmaskin. Borret var fastsatt medelst en sprint tvärs igenom fastsättningshylsan. Denna sprint var så lång, att dess båda ändar stucko ut ungefär en halv tum utanför hylsan. Plötsligt fattade en utstående sprintända tag i P:s blus på bröstet, så att kläderna virades om borrspindeln. P. hade synnerligen starka underkläder, vilket gjorde, att dessa icke nämnvärt söndertrasades, utan mannen blev klämd till döds. Dragremmen hoppade icke av, utan remmen slirade på remskivan, då P. anträffades. Pådragsspaken var belägen c:a 1 meter från P:s arbetsplats, varför han icke kunde nå den för att avvärja olyckan. Ingen annan person fanns vid tillfället inne i lokalen, och ingen hörde något nödrop från P. Ifrågavarande borrspindel roterade med endast 25 à 30 varv per minut, varför arbetsledningen ansett den ofarlig.

Efter olycksfallet har den utstående sprinten ersatts med en i borrfästet försänkt skruv Dessutom har hela fastsättningshylsan försetts med en skyddskåpa av plåt och pådragsspaken flyttats till omedelbar närhet av arbetsplatsen.

15. En cylindrisk cistern om 750 mm diameter och 1 300 mm längd, med bottnarna något utåtkupade och gjord av 2·25 mm plåt i såväl mantel som bottnar, skulle i en mekanisk verkstad underkastas täthetsprov. Cisternen hade tidigare använts för upplagring av fotogen och skulle nu tagas i bruk för förvaring av terpentin. För att utröna, huruvida cisternen var tät, gavs order att bestryka den med såplödder och sätta den under obetydligt luftövertryck. Trycket skulle tagas från den i verkstaden befintliga tryckluftledningen, vars tryck uppgick till 5 kg pr kvcm.

Det synes, som om ordern beträffande täthetsprovets utförande varit ofullständig eller missuppfattats. Vid provets utförande uppstod nämligen bland de därmed sysselsatta tvekan om, hur högt trycket borde upptagas i behållaren. Man bestämde sig slutligen för ett övertryck av 3 kg per kvcm. Detta var givetvis ett obehövligt högt tryck för att endast utröna tätheten hos detta kärl, som icke var avsett att brukas med något övertryck. Vid ett tryck, som observerades ligga mellan 2·5 och 3 kg per kvcm, lösrycktes ena gaveln och kastades ut c:a 12 m i verkstaden. Först törnade den emot en pelare och därefter mot en av arbetarna, som erhöll rätt svåra skador å ena ögat samt i bakhuvudet. Dessutom skadades tvenne andra arbetare, dock lindrigt, av kringslungade glödskal och rostflingor.

Den lössprängda bottnen var gassvetsad vid manteln, dock ej på sådant sätt, att någon nämnvärd hållfasthet kunde påräknas. Olyckshändelsen torde få tillskrivas den omständigheten, att cisternen av misstag och missförstånd utsatts för ett högre tryck än den varit avsedd för.

16. En elektrisk stolpledning hade blivit ersatt med i jorden nedlagd kabel. Några arbetare voro sysselsatta med nedtagande av de gamla luftledningarna och dessas stolpar. Stolparna utgjordes av 9 m höga dubbelstolpar, d. v. s. parvis hopsatta stolpar, sammanhållna med två 1·2 m långa vinkeljärn. Stolparna voro ruttna vid jordytan, varför arbetarna av övermontören uppmanats att iakttaga försiktighet.

Endast tre kraftledningar och några telefontrådar funnos kvar, då en montör L. gick upp i ett stolppar och lossade kraftledningarna. Samtidigt klippte en annan montör loss telefonledningarna från ett intill varande stolppar. Härvid uppstod en sådan dragning i det stolppar, där L. befann sig, att stolparna brötos av vid marken och störtade. L. kom under en stolpe och skadades så svårt, att han samma dag avled på lasarett, dit han omedelbart efter olycksfallet inforslats.

Anledningen till olycksfallet torde vara, att L. icke hunnit lossa telefontrådarna från sina fästen i sitt stolppar, innan de avklipptes från intill varande stolppar. Det stolppar, där L. befann

sig, var uppstagat dels åt sidorna och dels åt det håll, varåt det sedan föll, men däremot icke åt det håll, varåt stolpparet hölls uppe av telefontrådarna, innan dessa avklipptes.

17. V. var jämte tre kamrater sysselsatt med inbärning av plankor från en brädstapel till en vagn på högbanan. Från stapeln till vagnen var en landgång utlagd för bärningen av plankorna samt från högbanan till stapeln en annan landgång för återgång till stapeln. I stället för att gå sistnämnda väg tillbaka hade V. krupit under en kamrats börda — bördorna bestodo av en à två plankor, som buros i händerna — och skulle återvända till stapeln på bärarlandgången, då han steg miste och föll ned mellan banan och stapeln från en höjd av c:a 5·5 m. Han infördes snarast till lasarett, där han 7 dagar senare avled av de erhållna skadorna.

Enligt kamraternas utsago var landgången icke hal, utan V. hade stigit på sidan om densamma, innan han efter nedböjningen av kroppen hunnit återtaga upprätt ställning.

18. F. och en kamrat höllo på med täckning av en c:a 1·5 m hög brädstapel. F. gick på marken och bar en 3″ × 9″ planka, som var 17·5 fot lång och vägde 73 kg. Han halkade då omkull och fick plankan över sig, så att huvudskålen spräcktes och mannen omedelbart avled.

Marken var vid tillfället hårt frusen och isig. F. använde vanliga militärpjäxor med läder-sulor utan halkskydd.

19. Vid 3-tiden en natt hördes nödrop från massamagasinet vid ett träsliperi. Linbaneskötaren stoppade omedelbart linbanan och gick ner till magasinet, där han fann arbetaren L. liggande med skador å högra lårbenet och vänstra delen av bröstkorgen. Den skadade avled vid 7-tiden på morgonen till följd av skadorna.

Balarna från träsliperiet fraktas med en linbana till massamagasinet, varest de automatiskt tippas av på en sänkstol, som för dem ner till upplaget, där en man tar emot och kärrar ut dem.

Den antagliga förklaringen till olyckan synes vara denna. L., som ensam arbetade i massa-magasinet, befann sig längst bort från sänkstolen, när han såg, att den stod nere med en bal och en korg just närmade sig på linbanan. Han skyndade hastigt till sänkstolen för att få av balen från denna, men hann ej. Balen från linbanan föll ner i det öppna schaktet och träffade L. över högra benet, så att detta bröts av och L. kastades mot en bredvid liggande bal, varvid skadorna i bröstkorgen uppkommo. Olyckan inträffade troligen före kl. halv 2 fm. L. hade sedan släpat sig bort från sänkstolen c:a 5 m, där han låg skyddad för de nedrasande balarna. Ringledning till fabriken fanns anordnad, och en tryckknapp var placerad intill sänkstolen.

Varje sänkstol är utbalanserad med en motvikt så att, då balen faller ned på planet, går sänk-stolen ner. När balen avtagits, går sänkstolen upp. För dämpning av rörelsen är anordnad en vingregulator. Sänkstolens plan är vickbart framåt kring en axel. Genom ett anslag ställer sig planet i sitt nedersta läge i sned ställning för att underlätta avstjälpandet av balarna.

Till förhindrande av ett upprepande av olycksfallet har föreskrivits, att avstjälparen på lin-banan anordnas så att balarna endast tippas av, då sänkstolen är i sitt översta läge. Därigenom vinnes även, att om massamottagaren drabbas av olycksfall och ej kan signalera till fabriken arbetarna där, genom att balarna återkomma, underrättas att något inträffat.

20. A. arbetade som dragare i en kolgruva. Av kolhuggaren L. hade han blivit tillsagd att taga in stöttor till brottet. L. hade nämligen börjat ett nytt brott på en pelare och hade märkt, att taket behövde stöttas. A. tog med första vagnen in två stöttor, av vilka endast en kunde användas, varför L. tillsade honom att taga in flera. A. uraktlät dock detta, antagligen av glömska. Då han vid halv 12-tiden kom in för att hämta sista lasset, fortfarande utan att medföra stöttor, förlorade L. tålamodet och begav sig själv bort för att hämta sådana. Han hade dock endast hunnit avlägsna sig ett tiotal meter, då han hörde, att ett ras inträffade, men fäste sig ej därvid. En annan kolhuggare, S., som arbetade ungefär fyra meter på andra sidan om orten, hörde då A. ropa på hjälp och skyndade dit. A. låg med ett stort stenblock över huvudet och övre de-len av kroppen, men med benen fria. S. försökte att lyfta blocket, men som detta vägde ungefär två ton, var det ogörligt. På S:s rop skyndade nu L. till, men icke ens båda tillsammans kunde

uträtta något. Då hjälp anlände och den förolyckade framdrogs, hade alla tecken till liv flytt, och läkaren konstaterade sedermera, att hjärnskålens bas var krossad.

Då L. avlägsnade sig, hade antagligen A. lagt sig ned för att hugga men därvid kommit att hugga bort ett mindre kolparti vid pelarens hörn, vilket L. kvarlämnat som stöd för taket. Ingen hade ju sett, hur olyckan tillgick, men med hänsyn till A:s läge och på den grund, att det av L. kvarlämnade kolpartiet var borta, antogs, att olyckan tillgått på detta sätt.

Vid besiktning av olycksstället observerade bergmästaren, att en gammal vattenreva, numera icke vattenförande, löper snett över orten och in över pelaren med en stupning av cirka 45°. Det är tydligt, att då man borttog det stöd, som kolflötsen förut lämnat, kunde det kilformiga sandstensstycket icke längre hålla samman, utan bröts av sin egen vikt. Till förhindrande av detta hade L. önskat att få in stöttor för att kunna stötta under taket.

Ingen utom den förolyckade själv kan anses hava någon skuld till det inträffade. Om A. hade hållit sig till sitt arbete samt stannat kvar i orten och icke givit sig in till brottet, där han intet hade att beställa, torde ingen olycka hava inträffat.

21. En snickeriarbetare var sysselsatt med hyvling av bräder i en planhyvelmaskin. Under arbetets gång sträckte han sig av någon anledning över kuttern, så att handen kom ned mellan denna och tryckvalsen. Mannens rockärm greps då av kutterstålet, och handen drogs ned emot detta och avhöggs helt och hållet.

Efter olycksfallet har skyddskåpan över kuttern tillökats med en plåt, så att även tryckvalsen framför kuttern övertäckes.

22. S. skulle från däcket bege sig ned i en ångares lastrum, varvid han förlorade fotfästet och ramlade ned på tunneln samt därifrån till ångarens botten. Han ådrog sig i fallet inre skador, men är enligt sedermera erhållen underrättelse på bättringsvägen.

Fotstegen bestå av små c:a 5 cm breda, slitna träklotsar, fastsatta direkt på skottet. De utgöra därför ett mycket otillräckligt fotfäste. Då därtill kommer, att enda fästet för händerna är luckkarmen, men att man ej kan komma ned på tunneln eller det i ungefär jämnhöjd liggande undre däcket utan att först släppa sitt tag i luckkarmen (höjden från luckkarmens överkant till fartygsbottnen är ungefär 4 m), inses lätt, att fara för olycksfall ingalunda är utesluten.

Vid samtal med stuveriarbetare har försports, att liknande olyckstillbud vid flera tillfällen inträffat.

Vid inspektionsbesök såväl före som efter olycksfallet har vid flera tillfällen iakttagits, att en del fartyg helt sakna lejdare eller ha anordning liknande den som här beskrivits. I de fall, då lejdare saknas, användas ofta stegar av tvivelaktig beskaffenhet.

Det inträffade utgör en allvarlig erinran om att åtgärder snarast böra vidtagas för ett mera riskfritt upp- och nedstigande i fartygs lastrum.

23. Ett olycksfall inträffade under rivning av en brädgårdsbana strax intill ett sågverk. Banans höjd var 4·5 m, och den uppbars av bockar på ett avstånd av 3 m från varandra. Bockarna stodo på stenar på marken, utan att vara förankrade på något sätt. I underslagen under banan voro bockarna infällda c:a 30 mm, men sammanbindning mellan bockarna och överbyggnaden saknades. Ej heller fanns någon försträvning av banan i längdriktningen.

Sex arbetare befunno sig uppe på banan och voro sysselsatta med att lösbryta banans överbyggnad. Plötsligt rasade banan i längdriktningen, i det att bockarna veko sig åt sågverket till. De på banan befintliga arbetarna rusade i samma riktning, åt vilken banan rasade, och föllo omkull samt slogo hårt i banan, då denna träffade marken. Vid banans fall uppstod ett starkt brak, som ditkallade arbetare från alla håll, vilka hjälpte till att taga vård om de skadade. Dessa fördes omedelbart till lasarett för erhållande av vård. En av dem avled emellertid efter några dagar. De övriga erhöllo relativt lindriga skador i rygg, armar och ben.

Orsaken till olycksfallet torde till största delen vara att tillskriva, att banan icke på något sätt uppstagats i längdriktningen. Enligt arbetsledningens utsago hade banan icke varit fullt rak, varför den antogs vara uppstagad genom kurvan.

Centrala skiljenämndens beslut.

2. Skiljedom i tvist mellan järnbruksförbundet, å ena sidan, samt svenska metallindustriarbetareförbundet, å andra sidan, angående beräkning av arbetstids längd; beslutad i Stockholm den 29 januari 1925.

I gällande överenskommelse mellan järnbruksförbundet och svenska metallindustriarbetareförbundet angående arbets- och lönevillkor för arbetarna i järnverkens olika avdelningar finnes under § 3 mom. 2 b) intagen följande bestämmelse:

»Vid 3-skiftsarbete skola resp. arbetare erhålla söndagsvila av i medeltal minst 34 timmar och söndagsstilleståndet utgöra, där särskilda måltidsraster ej anordnas, 24 timmar och i annat fall minst 18 timmar. Arbetet får dock i båda fallen börja på söndagsaftonen tidigast kl. 8 e. m.»

Sedan tvist angående söndagsstilleståndets beräkning uppstått vid Smedjebackens valsverk, hava förbunden på förslag av vederbörande förlikningsman enats om att till centrala skiljenämnden hänskjuta frågan, huruvida arbetarna vid valsverksavdelningen kunna hava skyldighet att vid treskiftsarbete, där måltidsraster anordnats, på grund av ovanstående bestämmelse utan avkortning fullgöra det sista skiftet under veckan under sådana veckor, då arbetet under en eller annan dag — på grund av helgdag, arbetsbrist eller eljest — varit inställt.

Inför skiljenämnden hava lämnats följande upplysningar angående tvistens innebörd: Vid treskiftsarbete omfattar arbetsveckan sammanlagt aderton skift d. v. s. sex skift om vartdera åtta timmar för varje arbetslag eller sålunda en sammanlagd arbetstid för varje arbetslag av fyrtioåtta timmar. Under söndagsdygnet, räknat från klockan 8 lördag afton till klockan 8 söndag afton, förrättas ej något arbete, med mindre raster under arbetstiden anordnats vid vederbörande verk. Då nämligen raster icke skola inräknas i arbetstiden, har man, för vinnande av en effektiv arbetstid av fyrtioåtta timmar, enligt ovan intagna bestämmelse ordnat så att, där raster anordnas, i stället å söndagsdygnet inlägges ett nittonde skift med början lördag afton klockan 8 e. m., vars längd är beroende av den sammanlagda tid, som under full arbetsvecka åtgår till raster. Om sålunda en rast om tjugo minuter anordnas för varje skift, omfattar det nittonde skiftet sex timmar; skulle en rast om endast tio minuter anordnas för varje skift, skulle det nittonde skiftet omfatta allenast tre timmar o. s. v. Av metallindustriarbetareförbundet har nu gjorts gällande, att om arbetet vid vederbörande verk varit på grund av arbetsbrist eller infallande helgdag inställt under någon eller några av veckans arbetsdagar, det nittonde skiftet skall för den veckan minskas i förhållande till den tid, som skulle upptagits av raster under de dagar arbetet varit inställt; då det nittonde skiftet tillkommit med hänsyn till rasterna, måste nämligen enligt metallindustriarbetareförbundets uppfattning ifrågavarande bestämmelse i överenskommelsen också anses innebära, att arbetarna icke äro skyldiga fullgöra kompensation för raster, som icke åtnjutits.

Skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Enligt ifrågavarande bestämmelse är visserligen tiden för söndagsstilleståndet beroende av huruvida raster anordnas och av de anordnade rasternas längd. Det kan däremot icke antagas, att avsikten med bestämmelsen jämväl varit att, sedan vid visst verk raster anordnats samt söndagsstilleståndets längd och skiftindelningen med hänsyn därtill blivit slutgiltigt ordnad, rubbning häri skulle kunna äga rum av sådana tillfälliga anledningar som att arbetet på grund av helgdag eller arbetsbrist varit inställt. Skiljenämnden finner följaktligen, att arbetarna vid valsverksavdelningen äro

skyldiga att utan avkortning fullgöra det sista skiftet i veckan, även om arbetet en eller annan dag under veckans lopp varit inställt.

Från beslutet voro ledamöterna Thorberg och Johanson skiljaktiga och yttrade:

»Enligt avtalet är söndagsstilleståndet bestämt till 24 timmar. Förkortning av denna tid till minst 18 timmar är beroende av om raster anordnas. Det så kallade 19:de skiftets längd kan därför ej överstiga den tid rasterna sammanlagt utgör. Därav följer, att om den tid raster hålles minskas, motsvarande minskning av 19:de skiftets längd må äga rum, varför vi anse, att arbetar sidans tolkning av avtalet bort givas vitsord.»

3. Skiljedom i tvist mellan svenska transportarbetareförbundet, å ena sidan, samt allmänna arbetsgivareföreningen, å andra sidan, angående uppsägning av avtal; beslutad i Stockholm den 2 februari 1925.

I ett den 13 mars 1924 mellan allmänna arbetsgivareföreningen samt transportarbetareförbundet slutet kollektivt löne- och arbetsavtal, gällande för magasinsfirmorna i Hälsingborg och dessas till förbundets avdelning i Hälsingborg, Hälsingborgs magasinsarbetarefackförening, hörande arbetare, har i § 11 intagits följande bestämmelse:

»Detta avtal gäller t. o. m. den 31 december 1924 och därefter ett år i sänder, såvida det icke av någondera parten skriftligen uppsäges minst tre månader före utlöpningsdagen.

Uppsägningen skall för att vara gällande göras hos undertecknad avtalsslutande part och vara åtföljd av fullständigt förslag till nytt avtal.»

Enligt beslut av ovannämnda fackförening fick dess styrelse i uppdrag att verkställa uppsägning av ifrågavarande avtal. För detta ändamål avlät styrelsen till allmänna arbetsgivareföreningen en skrivelse, innehållande uppsägning. Skrivelsen avgick såsom rekommenderad försändelse, vilken för befordran inlämnades å postanstalt i Hälsingborg under tiden klockan 8·30—9 f. m. den 30 september 1924. Försändelsen utbars i Malmö med värdebrevbäringstur på förmiddagen den 1 oktober. Då försändelsen sålunda kommit arbetsgivareföreningen tillhanda först efter uppsägningstidens utgång, har nämnda förening vägrat godkänna uppsägningen.

Transportarbetareförbundet har nu till centrala skiljenämnden hänskjutit frågan, huruvida avtalet blivit uppsagt i rätt tid, och har arbetsgivareföreningen förklarat sig icke hava något att erinra mot att denna tvist avgjordes av skiljenämnden.

Skiljenämnden meddelar i tvisten följande

Dom.

Genom upplysningar, som skiljenämnden infordrat av överpostmästaren i Malmö, har inhämtats, *att* värdepost endast utbäres en gång om dagen i Malmö, nämligen klockan 8·45 f. m., *att* värdepost, som ankommer till Malmö efter klockan 8·30 f. m., aviseras och att avierna utbäras med närmast följande brevbäringstur för vanlig post, *att* den sista brevbäringsturen för vanlig post utgår klockan 2·45 e. m. *samt att* ifrågavarande försändelse, som inlämnats till postbefordran i Hälsingborg under tiden klockan 8·30—9 f. m. den 30 september, icke kunnat anlända till Malmö förrän tidigast klockan 5·14 e. m. samma dag samt följaktligen icke kunnat aviseras eller beställas till adressaten tidigare än påföljande dag.

Då sålunda den försändelse, som innehållit uppsägningen, avlämnats till postbefordran så sent, att densamma icke kunnat komma arbetsgivareföreningen tillhanda under loppet av den 30 september 1924, finner skiljenämnden uppsägning icke hava skett i rätt tid.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Februari månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under februari månad.

Översikt av verksamheten under februari månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 372	1 226	1 178	3 289	2 001	1 635	**7 661**	**3 227**	**2 813**
Stockholms län	2 183	769	719	451	354	243	**2 634**	**1 123**	**962**
Uppsala stad och län	660	181	160	181	137	119	**841**	**318**	**279**
Södermanlands län	901	312	221	372	292	183	**1 273**	**604**	**404**
Östergötlands län	1 662	498	427	682	366	262	**2 344**	**864**	**689**
Norrköping	1 024	119	103	157	121	88	**1 181**	**240**	**191**
Jönköpings län	576	210	175	325	149	98	**901**	**359**	**273**
Kronobergs län	88	29	13	95	78	44	**183**	**107**	**57**
Norra Kalmar län	240	85	81	41	54	31	**281**	**139**	**112**
Södra Kalmar län	606	112	97	192	101	74	**798**	**213**	**171**
Gotlands län	86	89	72	39	51	21	**125**	**140**	**93**
Blekinge län	773	226	197	378	206	113	**1 151**	**432**	**310**
Kristianstads län	859	310	249	375	324	171	**1 234**	**634**	**420**
Malmöhus län: Malmö	2 691	476	471	1 287	593	466	**3 978**	**1 069**	**937**
Malmöhus län: Lund	438	67	64	98	56	47	**536**	**123**	**111**
Malmöhus län: Landskrona	322	95	88	32	21	13	**354**	**116**	**101**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 054	179	173	266	152	130	**1 320**	**331**	**303**
Malmöhus län: Ystad	164	44	35	89	52	33	**253**	**96**	**68**
Malmöhus län: Trälleborg	563	273	271	42	25	21	**605**	**298**	**292**
Malmöhus län: Eslöv	215	96	88	25	23	13	**240**	**119**	**101**
Malmöhus län: Skurup	56	41	36	36	28	25	**92**	**69**	**61**
Malmöhus län: Vällinge	99	32	29	18	21	13	**117**	**53**	**42**
Hallands län	490	202	168	171	93	62	**661**	**295**	**230**
Göteborgs och Bohus län	608	248	208	228	123	71	**836**	**371**	**279**
Göteborg	3 908	796	772	1 102	628	497	**5 010**	**1 424**	**1 269**
Älvsborgs län	542	187	177	129	88	55	**671**	**275**	**232**
Skaraborgs län	663	372	252	535	457	289	**1 198**	**829**	**541**
Värmlands län	280	90	76	163	165	107	**443**	**255**	**183**
Örebro län	608	282	237	385	269	198	**993**	**551**	**435**
Västmanlands län	866	287	259	284	228	161	**1 150**	**515**	**420**
Kopparbergs län	425	210	204	244	152	120	**669**	**362**	**324**
Gävle stad och län	931	169	169	95	69	64	**1 026**	**238**	**233**
Västernorrlands län	250	78	76	63	35	28	**313**	**113**	**104**
Jämtlands län	163	48	30	192	127	117	**355**	**175**	**147**
Västerbottens län	399	75	74	153	100	82	**552**	**175**	**156**
Norrbottens län	166	141	87	90	76	59	**256**	**217**	**146**
Tillsammans februari 1925	**29 931**	**8 654**	**7 736**	**12 304**	**7 815**	**5 753**	**42 235**	**16 469**	**13 489**
» januari 1925	*32 348*	*7 347*	*6 738*	*13 449*	*8 111*	*5 996*	*45 797*	*15 458*	*12 734*
» februari 1924	27 191	9 324	8 046	11 470	8 754	6 133	38 661	18 078	14179
» » 1923	44 477	10 223	9 325	10 519	7 628	5 212	54 996	17 851	14 537
» » 1922	93 732	12 924	12 177	10 136	8 744	5 628	103 868	21 668	17 805

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					febr. 1925	jan. 1925	febr. 1924	febr. 1925	jan. 1925	febr. 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 560	4 756	2 702	1 975	176	247	139	73	76	65
Industri och hantverk	9 979	10 460	826	777	1266	1439	1045	94	95	92
Sjöfart och fiske	4 404	4 518	918	893	492	389	407	97	96	97
Handel och samfärdsel	3 095	3 237	896	849	361	545	390	95	95	92
Husligt arbete	2	2	2	2	.	.	—	.	.	.
Annat arbete	6 497	6 958	3 310	3 240	210	301	173	98	99	99
Summa	**28 537**	**29 931**	**8 654**	**7 736**	**346**	**440**	**292**	**89**	**92**	**86**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	813	829	1 079	495	77	103	57	46	55	38
Industri och hantverk	715	737	311	237	237	336	246	76	77	70
Sjöfart och fiske	219	225	42	41	.	.	.	.	.	.
Handel och samfärdsel	1 929	1 976	858	681	230	232	181	79	79	81
Husligt arbete	7 072	8 253	5 522	4 298	149	151	126	78	75	74
Annat arbete	283	284	3	3	.	.	.	.	.	.
Summa	**11 031**	**12 304**	**7 815**	**5 753**	**157**	**166**	**131**	**74**	**74**	**70**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	5 373	5 585	3 781	2 468	148	206	116	65	70	58
Jordbruk	5 035	5 222	3 486	2 201	150	209	123	63	67	58
Skogshushållning	338	363	295	267	123	174	69	91	97	89
Industri och hantverk	10 694	11 197	1137	1014	985	1187	852	89	91	86
Gruvdrift och malmförädling . . .	246	252	5	5	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	317	335	19	13	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	2 665	2 751	180	157	1528	1726	891	87	88	88
Trävaruindustri	1 024	1 060	48	43	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	3 565	3 704	396	385	935	997	1260	97	99	96
Läder-, hår- och gummiindustri . .	161	178	8	8	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	228	230	9	6	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	438	454	85	56	.	.	.	.	.	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	712	828	227	196	365	583	297	86	89	87
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	150	172	27	27	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	98	100	62	59	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	137	138	1	1	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	953	995	70	58	.	.	.	.	.	.
Sjöfart och fiske	4 623	4 743	960	934	494	382	408	97	95	97
Handel och samfärdsel	5 024	5 213	1 754	1 530	297	356	266	87	85	85
Kontors-, bank- o. d. personal . .	433	444	78	67	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 403	1 445	126	109	1147	968	655	87	82	86
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 050	1 091	609	499	179	193	148	82	81	83
Transportarbetare	1 912	2 003	766	724	261	416	301	95	94	91
Allmän och litterär verksamhet . .	215	219	137	96	160	214	112	70	74	76
Ej särskilt specificerade	11	11	38	35	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	7 074	8 255	5 524	4 300	149	151	126	78	75	74
Annat arbete	6 780	7 242	3 313	3 243	219	311	178	98	99	99
Summa	**39 568**	**42 235**	**16 469**	**13 489**	**256**	**296**	**214**	**82**	**82**	**78**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 244 platser, varav 1 010 manliga och 234 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 383, 1 099 och 284 samt under nästlidna månad resp. 1 054, 847 och 207.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**4 893**	**2 407**	**1 708**	**363**	**295**	**267**	**252**	**5**	**5**	**318**	**19**	**13**	**2 717**	**162**	**143**
1	Stockholms stad	42	1	1	—	—	—	—	—	—	4	—	—	429	52	46
2	Stockholms län	865	487	441	90	131	128	14	—	—	7	—	—	106	4	3
3	Uppsala stad och län	246	92	71	36	8	8	4	—	—	38	—	—	42	3	3
4	Södermanlands län	163	167	80	6	11	8	—	—	—	4	—	—	203	7	7
5	Östergötlands län	535	229	165	37	32	30	14	1	1	29	—	—	227	10	10
6	Norrköping	136	40	26	1	—	—	—	—	—	1	—	—	88	2	2
7	Jönköpings län	117	83	49	—	—	—	—	—	—	3	—	—	72	2	2
8	Kronobergs län	24	21	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—
9	Kalmar län	83	60	42	—	3	3	—	—	—	3	—	—	84	1	—
10	Gotlands län	19	26	13	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	111	63	38	—	5	5	—	—	—	11	1	1	46	—	—
12	Kristianstads län	327	203	151	31	6	5	—	—	—	33	—	—	71	2	—
13	Malmöhus län: Malmö	64	13	11	—	—	—	—	—	—	62	—	—	284	18	18
14	Hälsingborg	75	11	7	1	—	—	4	—	—	4	—	—	39	—	—
15	Övriga anstalter	384	153	119	—	—	—	—	—	—	44	5	5	205	18	16
16	Hallands län	86	54	27	—	—	—	6	—	—	18	6	—	41	4	3
17	Göteborgs och Bohus län	87	69	33	—	—	—	2	—	—	3	2	2	30	—	—
18	Göteborgs stad	57	17	15	1	—	—	—	—	—	6	—	—	290	25	23
19	Älvsborgs län	43	19	12	—	—	—	—	—	—	1	—	—	188	4	1
20	Skaraborgs län	425	320	201	16	2	2	—	—	—	16	3	3	7	1	1
21	Värmlands län	34	19	7	8	—	—	3	—	—	10	—	—	15	—	—
22	Örebro län	189	132	89	34	8	8	125	4	4	2	—	—	19	—	—
23	Västmanlands län	217	101	78	11	5	5	64	—	—	2	—	—	132	4	4
24	Kopparbergs län	17	6	6	14	12	12	13	—	—	9	—	—	34	3	2
25	Gävle stad och län	14	11	11	6	7	7	2	—	—	5	1	1	37	1	1
26	Västernorrlands län	4	—	—	—	5	5	—	—	—	1	1	1	9	1	1
27	Jämtlands län	15	2	2	20	31	15	1	—	—	—	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	14	8	8	49	17	16	—	—	—	—	—	—	5	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	2	12	10	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**829**	**1 079**	**493**	—	—	—	—	—	—	**17**	—	—	**34**	**18**	**14**
1	Stockholms stad	10	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	24	8	6
2	Stockholms län	55	82	42	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	35	27	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	47	72	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	60	82	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	6	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	14	33	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	11	23	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	15	39	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	5	22	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	35	48	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	77	135	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9	7
14	Hälsingborg	23	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	46	60	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	35	29	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	65	29	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	13	4	3	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—
19	Älvsborgs län	3	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	104	160	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	26	44	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	57	79	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	42	54	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	12	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	11	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	17	14	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
1 059	**47**	**42**	**3 704**	**396**	**385**	**159**	**5**	**5**	**165**	**3**	**3**	**187**	**6**	**4**	**647**	**132**	**128**	**146**	**12**	**12**	
43	6	6	698	36	35	9	1	1	7	—	—	15	1	1	290	117	117	7	1	1	1
29	4	4	261	8	8	6	—	—	—	—	—	15	—	—	21	1	1	1	—	—	2
14	—	—	27	3	3	3	—	—	—	—	—	5	—	—	21	3	3	—	—	—	3
33	—	—	72	10	9	2	—	—	1	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	4
60	6	6	274	7	7	2	—	—	7	—	—	4	—	—	24	1	—	2	—	—	5
58	2	2	266	2	2	4	1	1	59	1	1	3	—	—	15	—	—	3	—	—	6
13	—	—	59	3	3	6	1	1	—	—	—	4	—	—	7	—	—	23	2	2	7
—	—	—	6	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	8
27	4	4	48	2	2	4	—	—	1	—	—	2	—	—	8	—	—	26	1	1	9
1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	10
1	—	—	33	1	1	2	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	1	—	—	11
22	6	6	49	9	6	1	—	—	—	—	—	1	—	—	9	1	—	1	—	—	12
53	2	2	574	6	6	14	1	1	5	—	—	52	—	—	43	—	—	27	—	—	13
5	—	—	229	66	66	29	—	—	2	—	—	4	—	—	17	—	—	3	—	—	14
24	1	—	188	12	12	50	—	—	6	—	—	12	—	—	69	4	4	2	8	8	15
20	4	4	84	61	61	9	—	—	16	—	—	4	—	—	6	—	—	—	—	—	16
23	—	—	93	24	21	—	—	—	12	—	—	—	—	—	6	—	—	29	—	—	17
211	2	—	278	31	28	11	1	1	31	1	1	20	1	1	23	3	2	10	—	—	18
3	—	—	47	3	3	1	—	—	13	—	—	5	—	—	6	—	—	—	—	—	19
—	—	—	29	9	9	1	—	—	1	—	—	1	—	—	19	1	1	2	—	—	20
22	—	—	28	2	2	3	—	—	—	—	—	2	—	—	4	1	—	—	—	—	21
8	—	—	17	4	4	1	—	—	—	—	—	22	4	2	3	—	—	1	—	—	22
32	—	—	147	7	7	—	—	—	3	1	1	3	—	—	18	—	—	—	—	—	23
14	3	3	27	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	24
157	—	—	59	43	43	1	—	—	1	—	—	7	—	—	10	—	—	1	—	—	25
8	—	—	33	11	11	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10	—	—	—	—	—	26
3	2	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	27
175	5	5	43	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	18	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	**1**	**1**	—	—	—	**19**	**3**	**3**	**65**	**6**	**3**	**267**	**79**	**52**	**181**	**95**	**68**	**26**	**15**	**15**	
1	1	1	—	—	—	6	3	3	10	1	1	88	30	15	69	36	26	18	2	2	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	3	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	4	3	2	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	6	6	8	7	3	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	1	1	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	4	4	4	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	1	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	1	1	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	4	—	—	10	1	1	98	15	14	41	6	4	1	2	2	13
—	—	—	—	—	—	7	—	—	1	—	—	6	—	—	3	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	1	1	4	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	1	1	1	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	3	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	2	—	—	16	1	1	31	7	4	25	22	20	3	7	7	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	4	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	—	3	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	3	—	—	2	—	1	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**49**	**2**	**2**	**127**	**1**	**1**	**930**	**36**	**34**	**4518**	**918**	**893**	**303**	**57**	**48**
1	Stockholms stad	8	—	—	24	—	—	194	6	5	594	173	160	143	24	19
2	Stockholms län	3	1	1	7	—	—	48	1	1	36	2	2	7	2	2
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	21	1	1	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	2	—	—	3	—	—	64	1	1	70	17	17	3	1	1
5	Östergötlands län	2	—	—	8	—	—	41	1	1	30	—	—	11	3	3
6	Norrköping	15	—	—	18	—	—	16	—	—	152	28	28	6	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	1	—	—	14	—	—	8	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
9	Kalmar län	3	—	—	—	—	—	20	—	—	324	36	36	2	2	2
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	10	6	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	16	2	2	285	79	79	3	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	19	—	—	34	7	6	4	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	8	—	—	258	11	11	298	74	72	47	4	4
14	Hälsingborg	1	—	—	1	—	—	15	4	3	406	70	70	—	3	3
15	Övriga anstalter	2	—	—	22	—	—	17	—	—	210	69	69	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	137	30	30	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	2	—	—	1	1	1	2	—	—	40	10	10	—	1	—
18	Göteborgs stad	7	1	1	22	—	—	106	5	5	1600	278	273	56	12	9
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	11	2	2	2	—	—	4	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	—	—	—	—	—
22	Örebro län	2	—	—	3	—	—	9	—	—	2	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	4	—	—	36	—	—	3	—	—	5	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	1	—	—	7	—	—	158	14	14	1	2	2
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	93	19	19	2	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	16	2	2	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**51**	**60**	**57**	**11**	**—**	**—**	**65**	**34**	**24**	**225**	**42**	**41**	**141**	**21**	**19**
1	Stockholms stad	28	16	14	7	—	—	14	15	11	119	19	19	70	10	9
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	3	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	3	3	—	—	—	6	—	—	—	—	—	1	—	—
6	Norrköping	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	3	3	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	9	16	16	2	—	—	32	13	9	3	2	2	54	9	8
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	3	3	1	8	3	3	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	11	11	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	12	14	13	1	—	—	—	—	—	76	11	11	6	—	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
931	**78**	**75**	**102**	**19**	**18**	**1845**	**687**	**654**	**45**	**22**	**22**	**11**	**33**	**32**	**2**	**2**	**2**	**6 958**	**3 310**	**3 240**	
430	42	39	34	7	7	513	161	145	21	—	—	—	14	14	1	1	1	866	583	580	1
35	—	—	12	—	—	126	4	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	486	124	124	2
12	—	—	1	—	—	25	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	67	67	3
8	—	—	—	—	—	30	3	3	1	—	—	—	—	—	1	—	—	228	95	95	4
16	5	5	5	1	1	91	21	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	243	181	181	5
12	3	3	—	1	1	77	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	30	30	6
6	—	—	1	1	1	30	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211	112	112	7
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	4	4	8
7	—	—	—	—	—	22	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182	87	87	9
—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	53	53	10
8	—	—	3	1	1	18	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	228	68	66	11
20	—	—	2	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220	75	74	12
123	4	4	13	—	—	165	53	52	5	—	—	—	—	—	—	—	—	596	290	290	13
10	1	1	3	—	—	53	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153	16	16	14
9	4	4	4	—	—	81	165	165	2	—	—	3	4	4	—	—	—	522	205	205	15
2	—	—	2	—	—	16	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	40	42	42	16
12	—	—	1	—	—	30	109	109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	235	32	32	17
164	14	14	7	4	3	290	97	93	7	22	22	8	14	13	—	1	1	703	267	267	18
4	—	—	—	—	—	17	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	196	159	159	19
12	—	—	2	—	—	17	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	32	32	20
1	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	67	66	21
9	2	2	—	—	—	7	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154	126	126	22
14	—	—	3	—	—	35	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136	160	155	23
5	2	2	5	4	4	17	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	263	168	163	24
7	—	—	1	—	—	115	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	341	81	81	25
—	—	—	—	—	—	13	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	39	38	26
2	—	—	3	—	—	9	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	11	11	27
1	1	1	—	—	—	9	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	17	17	28
2	—	—	—	—	—	6	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	119	67	29
514	**48**	**34**	**989**	**590**	**481**	**158**	**79**	**70**	**174**	**115**	**74**	**—**	**5**	**3**	**8 253**	**5 522**	**4 298**	**284**	**3**	**3**	
226	15	9	335	189	143	73	35	31	85	40	22	—	4	2	2 023	1 577	1 316	72	—	—	1
6	1	1	29	9	8	1	—	—	9	10	5	—	—	—	334	247	183	3	—	—	2
3	—	—	21	8	8	—	—	—	—	2	1	—	—	—	119	100	90	2	—	—	3
8	1	1	21	16	12	8	—	—	2	4	3	—	—	—	253	191	132	18	—	—	4
3	1	1	41	32	27	5	1	1	4	5	4	—	—	—	527	226	157	17	3	3	5
—	2	2	3	2	1	1	5	5	1	3	—	—	—	—	110	98	74	20	—	—	6
4	—	—	16	10	8	—	1	1	8	4	3	—	—	—	279	98	72	—	—	—	7
—	—	—	4	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	52	34	—	—	—	8
—	—	—	7	9	9	—	—	—	1	1	1	—	—	—	194	99	79	4	—	—	9
—	—	—	4	4	3	—	—	—	3	3	2	—	—	—	27	22	12	—	—	—	10
7	2	1	44	24	17	1	—	—	—	2	2	—	—	—	284	129	78	—	—	—	11
9	1	1	39	21	14	3	5	5	3	3	3	—	—	—	239	151	112	—	—	—	12
171	12	9	65	22	16	22	18	15	12	5	4	—	—	—	735	458	359	19	—	—	13
2	—	—	35	14	13	—	1	1	4	—	—	—	—	—	163	126	110	10	—	—	14
2	—	—	7	6	6	6	2	2	2	2	2	—	1	1	256	153	125	10	—	—	15
2	—	—	8	9	7	3	—	—	3	1	1	—	—	—	107	51	38	6	—	—	16
2	—	—	20	12	9	—	—	—	2	2	—	—	—	—	132	64	41	5	—	—	17
48	12	8	75	19	10	30	7	5	7	3	2	—	—	—	668	521	413	83	—	—	18
2	—	—	3	6	4	—	—	—	2	—	—	—	—	—	112	75	48	2	—	—	19
6	—	—	31	21	19	—	—	—	8	10	6	—	—	—	377	260	175	—	—	—	20
—	—	—	4	8	8	—	—	—	2	2	2	—	—	—	131	111	75	—	—	—	21
4	—	—	45	19	18	1	2	2	3	1	1	—	—	—	253	165	134	10	—	—	22
2	1	1	19	22	18	1	1	1	4	2	1	—	—	—	203	141	104	—	—	—	23
—	—	—	32	21	16	1	1	1	6	6	6	—	—	—	193	116	89	—	—	—	24
—	—	—	7	6	6	2	—	—	1	1	1	—	—	—	78	61	56	3	—	—	25
—	—	—	3	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	27	21	—	—	—	26
4	—	—	38	49	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136	69	63	—	—	—	27
2	—	—	19	11	10	—	—	—	2	3	2	—	—	—	113	72	61	—	—	—	28
1	—	—	14	12	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	62	47	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 31 januari 1925.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	33	1 362	—	1 362	249	—	249	18·3	14·2
Bokbindareförbundet . . .	15	961	1 841	2 802	46	123	169	6·0	2·3
Bryggeriindustriarb.-förb. .	35	2 651	978	3 629	49	54	103	2·8	2·3
Byggnadsträarbetareförb. .	69	6 191	—	6 191	2 197	—	2 197	35·5	31·1
De förenade förbunden . .	41	2 664	616	3 280	360	64	424	12·9	11·5
Elektriska arbetareförb. . .	39	1 204	—	1 204	117	—	117	9·7	14·1
Gjutareförbundet	95	3 516	2	3 518	401	—	401	11·4	14·5
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	216	16 840	1 563	18 403	5 044	164	5 208	28·3	26·8
Gruvindustriarbetareförb. .	16	886	—	886	140	—	140	15·8	15·1
Handelsarbetareförb. . . .	110	5 565	1 858	7 423	455	67	522	7·0	6·1
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	11	152	271	423	16	11	27	6·4	6·9
Hattarbetare	4	26	59	85	1	1	2	2·4	15·0
Pälsvarnarbetare	7	126	212	338	15	10	25	7·4	3·0
Kommunalarbetareförb. . .	83	8 495	838	9 333	626	38	664	7·1	6·9
Litografiska förbundet . .	14	856	—	856	13	—	13	1·5	1·1
Livsmedelsarbetareförb. . .	63	4 952	1 539	6 491	600	305	905	13·9	17·6
Metallindustriarb.-förb. . .	197	55 998	2 223	58 221	6 552	154	6 706	11·5	11·9
Järnbruksarbetare . . .	49	12 835	9	12 844	1 692	—	1 692	13·2	15·9
Verkstadsarbetare . . .	148	43 163	2 214	45 377	4 860	154	5 014	11·0	10·5
Murareförbundet	33	2 107	—	2 107	809	—	809	38·4	34·1
Måleriarbetareförbundet . .	43	2 302	1	2 303	1 005	—	1 005	43·6	41·9
Pappersindustriarb.-förb. .	111	17 884	704	18 588	1 154	33	1 187	6·4	5·9
Sadelm.- o. tapetseraref. .	20	669	22	691	57	—	57	8·2	4·7
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	32	4 972	1 996	6 968	302	49	351	5·0	4·8
Skrädderiarbetareförb. . .	31	616	1 314	1 930	41	170	211	10·9	10·8
Stenindustriarbetareförb. .	78	4 004	—	4 004	72	—	72	1·8	5·4
Stuckatörförbundet . . .	4	76	—	76	34	—	34	44·7	56·8
Sågverksindustriarb.-förb. .	205	16 964	27	16 991	5 958	13	5 971	35·1	48·3
Textilarbetareförbundet . .	58	4 349	5 205	9 554	179	224	403	4·2	2·8
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	529	2 131	2 660	24	27	51	1·9	1·8
Transportarbetareförb. . .	49	3 713	—	3 713	789	—	789	21·2	8·3
Träindustriarbetareförb. . .	121	5 830	77	5 907	739	25	764	12·9	8·8
Tunnbinderiarbetareförb. .	18	280	—	280	59	—	59	21·1	10·3
Typografförbundet	22	3 880	293	4 173	212	23	235	5·6	5·8
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	14	489	—	489	83	—	83	17·0	16·6
Summa	1 886	180 957	23 499	204 456	28 382	1 544	29 926	14·6	15·5

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under januari uppgivits till inalles 144 563, vilket i genomsnitt motsvarar 4·8 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna januari 1924—januari 1925.

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.
Sverige	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·6
Norge	9·1	8·2	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	10·0
Danmark	21·6	21·9	16·7	8·1	5·8	5·0	5·4	5·6	5·8	7·0	9·3	13·2	16·3
England	8·9	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·9
Tyskland	26·5	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1
Nederländerna	22·4	15·8	11·0	7·1	6·1	5·7	7·0	8·7	8·9	8·8	11·0	12·9	—
Belgien	3·8	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	—
Kanada	7·5	7·8	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	—
Nya Syd-Wales	8·6	8·7	9·2	13·9	11·1	14·0	14·7	14·1	13·8	11·1	9·0	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under februari månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Februari har att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna. Visserligen har flertalet i budgeten ingående varuslag undergått prisväxlingar antingen i uppåtgående eller nedåtgående riktning men de inträffade förändringarna ha i regel varit helt obetydliga och motvägt varandra. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan januari 27 varit föremål för *prisstegring* och 15 för *prissänkning*, under det att medelpriserna å 16 varuslag äro *oförändrade*.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (februari 1924—februari 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	286	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 78	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 73	96	111	108	86	75	73
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan.[2]) 1925	Febr.[2]) 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	febr. 1914—febr 1925	febr. 1924 – febr. 1925	
24	24	24	24	23	23	23	23	24	25	24	24	24	+ 71·4	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
371	359	315	343	337	352	381	395	420	403	422	380	396	+ 69·2	+ 6·7	4
343	332	310	324	321	326	351	369	385	381	390	358	359	+ 71·0	+ 4·7	5
300	301	294	291	287	286	284	281	282	281	279	277	276	+ 69·3	− 8·0	6
210	209	207	205	201	201	201	198	200	198	193	193	189	+ 57 5	− 10·0	7
184	184	174	173	173	173	173	173	181	182	181	180	179	+ 29 7	− 2·7	8
319	265	198	184	192	202	221	255	318	378	390	308	257	+ 46·9	− 19·4	9
284	270	—	—	—	—	—	—	269	283	291	272	230	+ 58·6	− 19·0	10
928	969	1 064	1104	1 088	1 005	960	934	948	970	964	969	1001	—	+ 7·9	11
57	60	64	65	67	64	63	58	58	60	60	60	61	+ 125·9	+ 7·0	12
—	—	—	—	—	286	88	—	—	—	—	—	—	—	—	13
51	52	52	51	51	51	51	51	52	52	51	51	51	+ 64·5	0·0	14
92	92	91	89	88	88	87	87	87	84	84	83	80	+ 73·9	− 13·0	15
42	41	41	40	40	42	45	45	51	51	51	52	52	+ 67·7	+ 23·8	16
27	27	27	26	26	28	29	29	37	37	37	37	38	+ 81·0	+ 40 7	17
37	37	37	37	37	38	39	39	47	47	48	48	48	+ 84·6	+ 29·7	18
48	48	48	48	47	47	48	48	49	50	50	50	51	+ 41 7	+ 6·3	19
53	54	54	54	54	54	53	53	54	54	54	54	54	+ 35 0	+ 1·9	20
72	72	72	71	71	71	71	71	75	77	77	78	78	+ 90·2	+ 8·3	21
94	94	94	93	93	93	94	94	97	99	99	100	100	—	+ 6·4	22
62	61	61	61	61	61	63	63	70	71	72	72	72	+ 89·5	+ 16·1	23
44	43	43	43	44	43	45	46	52	53	53	54	54	+ 80·0	+ 22·7	24
155	155	152	153	152	152	155	155	164	164	162	162	163	+ 117·3	+ 5·2	25
75	74	74	75	75	74	76	77	84	85	85	86	87	+ 97·7	+ 16 0	26
88	87	87	88	87	86	89	90	99	100	100	101	102	+ 70·0	+ 15·9	27
201	199	199	199	203	206	209	209	207	206	204	203	204	+ 70·0	+ 1·5	28
165	164	164	164	167	169	171	171	170	169	168	168	169	+ 70·7	+ 2·4	29
246	246	246	244	245	249	249	249	248	247	249	253	252	+ 92·4	+ 2·4	30
143	141	142	141	142	144	145	146	146	145	148	147	148	+ 102·7	+ 3·5	31
209	216	221	229	234	234	238	230	219	216	219	226	232	+ 74·4	+ 11·0	32
172	177	176	178	185	189	188	188	179	181	184	187	190	+ 61·0	+ 10 5	33
248	249	241	250	—	—	—	—	190	223	250	256	251	+ 104·1	+ 1·2	34
182	178	175	175	182	195	206	212	219	224	224	233	238	+ 81·7	+ 30·8	35
193	189	185	185	189	198	209	216	225	231	231	239	244	+ 76·8	+ 26·4	36
184	184	182	180	180	182	185	188	200	204	210	213	218	—	+ 18·5	37
153	155	147	118	114	120	125	133	134	134	132	141	145	+ 81·3	− 5·2	38
231	241	237	165	179	200	210	217	215	209	208	217	221	+ 90·5	− 4·3	39
61	56	66	62	75	89	89	81	68	72	76	74	65	+ 103·1	+ 6·6	40
66	67	69	62	62	59	58	65	67	72	73	77	74	+ 85·0	+ 12·1	41
110	107	99	91	90	95	93	102	103	100	97	107	105	+ 78 0	− 4·5	42
173	167	154	134	140	144	146	158	157	152	149	162	158	+ 95·1	− 8·7	43
134	129	122	109	107	113	108	119	124	124	123	129	131	—	− 2·2	44
65	65	65	65	64	63	60	73	83	86	87	88	92	+ 100·0	+ 41·5	45
45	43	46	43	44	48	45	48	52	48	49	48	50	+ 56 3	+ 11·1	46
89	90	89	90	90	91	90	90	92	92	92	92	93	+ 66·1	+ 4·5	47
251	267	273	275	274	276	281	294	302	313	322	326	337	+ 110·6	+ 34·3	48
105	104	100	97	91	91	92	100	98	86	85	82	82	+ 28·1	− 21·9	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
15	14	14	14	14	14	14	14	15	14	15	15	15	+ 150·0	0·0	51
30	31	31	31	31	31	30	31	31	31	31	30	30	+ 50·0	0·0	52
5260	5240	5260	5240	5200	5140	5060	5090	5090	5100	5130	5140	5150	+ 98·1	− 2·1	53
3840	3850	3890	3900	3860	3860	3830	3840	3850	3840	3840	3850	3880	+ 88·3	+ 1·0	54
435	442	444	451	446	446	445	445	428	429	439	437	429	+ 105·3	− 1·4	55
801	802	800	800	795	792	785	767	752	747	748	750	747	+ 89·1	− 6·7	56
409	413	409	409	399	389	376	372	369	362	360	358	359	+ 57·5	− 12·2	57
310	311	312	312	312	309	305	296	288	285	284	280	279	+ 81·2	− 10·0	58
340	342	346	344	337	331	321	309	303	301	298	297	297	+ 61·4	− 12·6	59

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar juli 1914—februari 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med februari 1925, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal								År 1924				År 1925[1]	
	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	Jan.	Febr.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	208	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	179
Vägda tal .	100	181	270	320	298	237	180	163	164	162	159	162	172	170	170

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under februari månad varit oförändrad. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 1, sid. 58.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 1 av Sociala Meddelanden 1925 (sid. 55 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 januari 1925 till c:a 78 % mot 74 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 oktober 1924.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling har under tiden 11 februari—10 mars 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
49.	Lag om ändrad lydelse av 10 och 73 §§ i sjömanslagen	27 febr.

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under mars månad 1925.

Den viktigaste händelsen å den svenska arbetsmarknaden under mars månad var ikraftträdandet av den redan under februari förebådade lockouten inom storindustrien, vilken avsåg att framtvinga uppgörelser inom ett flertal näringsgrenar, av vilka åtskilliga under längre eller kortare tid varit hemsökta av konflikter. Lockouten, som omfattade 130 000 arbetare, berörde hela sågverksindustrien, pappersmasseindustrien, textilindustrien, mekaniska verkstadsindustrien, metallverken samt pappersindustrien och trädde i verkställighet den 16 mars efter att tidigare ha blivit uppskjuten i avvaktan på utgången av de avtalsförhandlingar, som under en månads tid bedrivits inför en av regeringen förordnad särskild förlikningskommission. Kommissionen fortsatte dock medlingsarbetet, och på morgonen den 27 mars meddelades, att avtalsuppgörelser blivit träffade inom samtliga berörda industrier. Sedan konflikten, som är den största sedan år 1909, sålunda bilagts, återupptogs arbetet så snart ske kunde, för flertalet yrkesgrupper fr. o. m. måndagen den 30 mars.[1]

Förklarligt nog kom konfliktläget att sätta sin prägel på omsättningen av arbetskraft å den industriella arbetsmarknaden under månaden. Från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna rapporterades således, att efterfrågan å arbetare inom flertalet industriella fack var osedvanligt ringa; endast skeppsvarven i Landskrona och Göteborg ökade arbetsstyrkorna. Byggnadsverksamheten, som under vintern kunnat bedrivas i ganska stor utsträckning, absorberade under månaden ett ökat antal yrkesmän, huvudsakligen träarbetare och målare. Den återhållsamhet, som i övrigt gjorde sig märkbar inom industri och hantverk, nödvändiggjorde ett fortsatt omhändertagande från samhällets sida av arbetslösa. De statliga nödhjälpsarbetena mottogo under månaden ytterligare 500 arbetslösa, och arbetsstyrkan vid dessa arbeten uppgick kring månadsskiftet mars—april till c:a 3 450 man. De rent kommunala nödhjälpsåtgärderna för de arbetslösas bispringande måste även ledes utsträckas; dock kunde man vid slutet av månaden märka en tydlig lättnad i arbetslöshetens tryck på marknaden.

Anmälningar om lediga platser vid jordbruket till aprilflyttningen ingingo i mycket stor utsträckning till arbetsförmedlingarna, och redan under månaden kunde ett avsevärt antal tillsättas. Dessa anställningar gällde i första hand fasta årsplatser för tjänare med stat, till vilka arbetskraft i tillräcklig utsträckning mestadels stod till buds. Brist rådde dock på ladugårdsskötare; bland den ogifta arbetskraften förefanns underskott å yngre drängar samt lant- och innejungfrur. Beträffande det norrländska skogsarbetet rapporterades, att detsamma erbjöd god arbetstillgång, men att rådande kon-

[1] För avtalsuppgörelsernas innebörd redogöres å sid. 259.

flikter i vissa trakter, lade hinder i vägen för utnyttjande av de disponibla arbetstillfällena.

Sjöfarten syntes vara fullt normal för årstiden, men omsättningen av arbetskraft försvårades på grund av utebliven avtalsuppgörelse.

Inom handel och samfärdsel rapporterades stigande arbetstillgång för kontors- och butikspersonal, men tillgången på arbetssökande inom hithörande grupper var fortfarande mycket stor. Transportarbetet i hamnarna var på sina håll ganska livligt, vilket medförde ökning av arbetstillfällena för ifrågavarande arbetstagargrupp. Inom hotell- och restaurangfacket visade omsättningen i likhet med tidigare år tendens att stiga.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under mars samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·7*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 310.

Hyresförhållandena för vissa tjänstemän under hyresåret 1924/25.

Utredningens syftemål och omfattning. Såsom ett led i de hyresstatistiska undersökningar, som socialstyrelsen verkställt bl. a. i och för uppgörande av ny dyrortsgruppering, ingick en utredning av hyresförhållandena under nu löpande hyresår för befattningshavare i tjänstemannaställning vid vissa statliga ämbetsverk m. m. Enligt den fastställda planen skulle denna utredning omfatta personal tillhörande lant- och sjöförsvaret, post-, telegraf-, vattenfalls- och tullverken, statens järnvägar ävensom vissa av Sveriges enskilda järnvägar (ungefär halva antalet). Då ändamålet närmast var att vinna inblick i de hyrespris, som erläggas för egentliga familjebostäder, ansågs undersökningen böra begränsas till enbart de tjänstemän, som äro eller varit gifta.

Efter förberedande underhandlingar med vederbörande chefsmyndigheter utsändes i september 1924 särskilda frågeformulär, vilka skulle ifyllas av tjänstemännen själva och sedermera genom vederbörande ämbetsverks försorg tillställas socialstyrelsen. Förutom uppgift om lägenhetens storlek och hyrespriset för hyresåren 1924/25 och 1923/24 (för såvitt samma bostad då innehades) upptog formuläret även ganska detaljerade frågor rörande bostadens beskaffenhet samt de boendes antal och förhållandena i övrigt.

Under höstens lopp inkom primärmaterialet till socialstyrelsen, som omedelbart igångsatte en preliminär bearbetning av hyresuppgifterna för de små och medelstora bostäder, vilka ej upplåtits av vederbörande verk utan av tjänstemännen förhyrts i den fria marknaden. I överensstämmelse med undersökningsplanen ha de härvid ortsvis framräknade hyresmedeltalen utnyttjats till att ur speciell tjänstemannasynpunkt komplettera de genomsnittshyror, som erhöllos vid den allmänna hyresräkningen i samband med mantalsskrivningen för år 1925.

Sedan denna första bearbetning slutförts, övergick man till materialets slutgiltiga behandling. Härvid medtogos dels de hittills uteslutna större hyreslägenheterna (över 5 rum och kök), dels också lägenheter med centralvärme. Förutom samtliga i den fria marknaden förhyrda lägenheter gjordes jämväl till föremål för undersökning de till tjänstemän upplåtna bostäderna i statens och de enskilda järnvägarnas hus.[1]

I enlighet med utredningens syfte att uteslutande avse familjebostäder hava vidare utelämnats de hushåll, som uppgivit sig inneha möblerade rum eller innebo hos andra familjer, av naturliga skäl endast ett ringa fåtal bland de gifta (och f. d. gifta) tjänstemännen.

[1] Av tjänstemän bebodda egna hem o. d. hava ej berörts av undersökningen.

Vid materialets gruppering har för såväl statens egna bostäder som de i den fria marknaden förhyrda lägenheterna åtskillnad gjorts mellan de olika verkens tjänstemän, detta för att vinna närmare inblick i hyresförhållandena för var och en av de företrädda tjänstemannagrupperna. Vidare har, såvitt möjligt, hänsyn tagits till de lokala förhållandenas inverkan på hyreskostnaderna, varjämte vissa sammanställningar gjorts mellan tjänstemannahyrorna 1924/25 och den allmänna hyresnivån å olika orter (enligt 1924 års hyresräkning). Slutligen ha framräknats siffror utvisande hyresstegringen från närmast föregående hyresår samt från år 1918/19, då en omfattande undersökning verkställdes rörande statstjänstemännens bostadsförhållanden.[1]

Översikt över bostadsförhållandena för av undersökningen berörda tjänstemannahushåll. En allmän översikt över antalet av undersökningen berörda tjänstemän, som förhyra självständig bostad, innehåller tab. A. Härav framgår, att hela antalet uppgiftslämnare uppgår till 31 020, varav inemot hälften (14 179) tillhöra statens järnvägar och något mer än en fjärdedel (7 954)

Tab. A. Antal vid undersökningen redovisade gifta och f. d. gifta tjänstemän, som förhyra bostad i statens (resp. arbetsgivarens) och i enskilda tillhöriga hus.

Verk och ortsgrupper	Statens (resp. arbetsgivarens) hus						Övriga hus						Tillhopa
	enkelrum, dubbl. o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	samtliga antal	samtliga %	enkelrum, dubbl. o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	samtliga antal	samtliga %	
Statens järnvägar	27	2 832	2 813	604	6 276	56·2	114	3 120	3 458	1 211	7 903	39·8	14 179
Telegrafverket[2]	—	—	—	—	—	—	25	344	423	314	1 106	5·6	1 106
Postverket	2	5	17	48	72	0·7	36	572	881	754	2 246	11·3	2 318
Tullverket	1	14	11	34	60	0·5	21	316	492	456	1 285	6·5	1 345
Statens vattenfallsverk	—	67	116	52	235	2·1	1	38	42	50	131	0·7	366
Lantförsvaret	26	265	744	472	1 507	13·5	18	95	261	847	1 221	6·1	2 728
Sjöförsvaret	2	44	41	36	123	1·1	20	173	368	340	901	4·5	1 024
Ensk. järnvägarna	6	2 100	678	106	2 890	25·9	83	2 241	2 061	679	5 064	25·5	7 954
Samtliga antal	**64**	**5 327**	**4 420**	**1 352**	**11 163**	**100·0**	**318**	**6 899**	**7 989**	**4 651**	**19 857**	**100·0**	**31 020**
Samtliga %	**0·6**	**47·7**	**39·6**	**12·1**	**100·0**	—	**1·6**	**34·8**	**40·2**	**23·4**	**100·0**	—	—
därav i Stockholm, Göteborg och Malmö	12	408	283	106	809	7·2	128	2 132	1 947	1 280	5 487	27·6	6 296
Andra städer med över 10 000 inv.	5	572	630	263	1 470	13·2	92	2 312	2 469	1 673	6 546	33·0	8 016
Mindre städer	20	421	676	274	1 391	12·5	21	797	1 586	919	3 323	16·7	4 714
Köpingar och municipalsamhällen	13	563	582	127	1 285	11·6	30	882	1 111	472	2 495	12·5	3 186
Industrisocknar	8	1 755	1 152	319	3 234	28·9	29	513	493	191	1 226	6·2	4 454
Jordbrukssocknar	6	1 608	1 097	263	2 974	26·6	18	263	383	116	780	4·0	3 754

[1] Se Soc. Medd. årg. 1921, sid. 275 ff.

[2] Telegrafverkets personalbostäder (huvudsakligen vid verkstäderna i Nynäshamn) äro praktiskt taget upplåtna endast åt arbetarfamiljer och därför ej redovisade till denna undersökning.

enskilda järnvägar. Drygt en tredjedel av samtliga tjänstemän eller 11 163 innehade bostäder i av staten (inkl. statens järnvägars pensionskassa) resp. de enskilda järnvägarna ägda eller förhyrda hus. Dessa bostäder utgjordes till nära nio tiondelar av lägenheter om högst 2 rum och kök, medan av de övriga c:a tre fjärdedelar tillhörde nämnda kategori. Vidare framgår av tab. A, att bland de i statens (resp. arbetsgivarens) hus boende tjänstemännen 33 % voro bosatta i städerna, under det att på sådana orter komma ej mindre än 77 % av de befattningshavare, som förhyra bostäder i privata hus.

Hyresförhållandena 1924/25 för tjänstemannahushåll med bostad i enskilda tillhöriga hus. En allmän översikt över hyresnivån 1924/25 för de i fria marknaden förhyrda tjänstemannabostäderna (utan centraluppvärmning) lämnas i tab. B, vilken även innehåller siffror för de särskilda verkens tjänstemän. I syfte att närmare åskådliggöra hyresprisens lokala växlingar ha städer med över 10 000 invånare här redovisats nominativt. För att belysa hyresnivån inom större geografiska områden har materialet vidare uppdelats på fyra landsdelar, av vilka södra Sverige omfattar Skåne och Blekinge, norra Sverige Dalarna och Norrland samt mellersta Sverige landet i övrigt med undantag av huvudstaden, vilken redovisats för sig.

Ser man först på genomsnittstalen för samtliga tjänstemän — särskilt de i sista kolumnen angivna, lägenheternas skiljaktiga kategorifördelning i viss mån utjämnande medelhyrorna per rum (inkl. kök) eller »eldstad» — framgå avsevärda olikheter i hyreshänseende mellan olika landsdelar och samhällen. Hyrorna äro sålunda i stort sett högst i de större städerna, främst Stockholm, sjunka successivt i mindre städer och andra stadssamhällen samt ställa sig billigast för de å den egentliga landsbygden bosatta tjänstemännen.

Givet är, att dessa lokala skiljaktigheter i hyresförhållandena skola, med hänsyn till de olika tjänstemannagruppernas skiljaktiga fördelning över landet, i väsentlig mån påverka de genomsnittliga hyressiffrorna för de särskilda verken. Medan sålunda av järnvägstjänstemännen (med bostäder förhyrda å fria marknaden) närmare tre tiondelar komma på köpingar, municipalsamhällen och landskommuner, voro av övriga befattningshavare endast en dryg tiondel bosatta i dylika smärre orter. Det jämförelsevis största inslaget av i städer boende tjänstemän förete armén och flottan samt tullverket.

Även om hänsyn tages till nu antydda omständigheter, vill det emellertid synas, som om de enskilda järnvägarnas personal i det stora hela skulle betala något lägre hyror än övriga här redovisade befattningshavare. För statens järnvägstjänstemän ligga hyresprisen i allmänhet väsentligt högre, varvid dock bör ihågkommas, att privatjärnvägarna äro skäligen svagt representerade i de ur hyressynpunkt relativt dyra norrländska landskapen. Jämförelsevis låga hyror tyckas i regel även tulltjänstemännen erlägga för sina bostäder. I övrigt synas differenserna i detta hänseende mellan resp. tjänstemannagrupper icke vara alltför betydande.

En särställning i hyresavseende intar huvudstaden, där tjänstemanna-

Tab. B. Medelhyror hyresåret 1924/25 för tjänstemannalägenheter (utan centralvärme), förhyrda å den fria marknaden.

	Antal förhyrda lägenheter	Årlig medelhyra (i kr.)[1] för lägenheter om									
		1 rum eller kök	2 el. fl. rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga	
										per läg.	per rum
Stockholms stad	3 026	481	905	613	946	1 426	1 899	2 552	3 729	1 111	355
Mellersta Sverige	9 855	226	586	356	530	790	1 124	1 411	1 955	574	192
Södertälje	90	340	—	389	557	895	950	—	—	527	197
Uppsala	290	250	450	385	698	1 003	1 388	1 682	2 282	768	242
Västerås	317	—	—	377	652	987	1 371	1 636	2 000	600	219
Nyköping	84	—	—	373	568	899	1 167	—	—	534	200
Eskilstuna	319	188	—	326	507	800	1 037	1 488	2 100	442	178
Linköping	335	180	442	337	603	1 016	1 160	1 780	2 484	692	223
Norrköping	474	206	—	370	622	954	1 265	1 563	1 883	529	206
Jönköping	154	217	600	271	504	715	1 009	1 488	1 854	660	187
Kalmar	187	—	—	316	485	776	1 012	1 150	1 575	611	178
Västervik	17	—	—	285	502	750	934	—	—	554	171
Halmstad	176	—	300	286	476	672	1 143	1 168	1 722	604	174
Göteborg	1 323	397	783	455	749	1 171	1 547	2 020	2 421	739	262
Mölndal	26	—	—	419	773	924	1 200	—	—	630	234
Uddevalla	88	—	—	295	529	692	1 134	1 500	1 675	590	183
Trollhättan	35	—	—	328	688	908	1 000	—	—	529	199
Borås	157	300	900	338	601	1 058	1 404	1 800	2 563	719	228
Karlstad	139	240	—	403	645	1 011	1 411	1 800	1 936	717	233
Kristinehamn	178	—	—	374	595	914	1 265	1 290	1 500	588	204
Örebro	485	228	475	414	674	1 005	1 426	1 850	2 581	691	238
Övriga städer	2 463	262	900	302	482	688	954	1 195	1 634	554	170
Köp. o. municipalsamh.	1 363	306	493	346	465	633	942	1 203	1 696	487	165
Lands-/industrisocknar	700	144	390	292	424	663	929	1 136	1 567	428	152
komm.\jordbrukssockn.	460	139	—	226	364	433	573	614	750	329	117
Södra Sverige	3 728	316	432	352	478	694	1 002	1 346	1 937	601	178
Karlskrona	583	340	—	332	512	689	982	1 460	2 051	767	196
Kristianstad	171	—	—	322	470	589	962	1 450	1 865	703	180
Malmö	1 138	295	503	385	572	835	1 134	1 515	2 123	630	204
Lund	99	480	450	291	492	789	963	1 285	2 320	575	180
Landskrona	102	—	—	326	447	674	931	1 145	1 500	552	162
Hälsingborg	476	321	—	364	522	811	1 200	1 764	2 530	660	197
Ystad	115	—	—	230	371	617	765	1 130	1 323	496	141
Trälleborg	155	300	—	400	474	759	992	1 275	1 200	582	174
Övriga städer	396	180	558	307	425	616	823	989	1 286	520	150
Köp. o. municipalsamh.	270	—	236	239	352	494	660	852	1 500	403	122
Lands-/industrisocknar	82	—	—	235	278	382	675	—	750	307	97
komm.\jordbrukssockn.	141	—	270	199	279	360	520	605	1 200	301	95
Norra Sverige	3 248	232	600	369	598	905	1 242	1 498	2 000	577	207
Falun	141	261	—	351	552	945	1 398	1 558	2 032	745	220
Gävle	386	220	—	358	656	957	1 271	1 484	2 164	545	210
Söderhamn	81	125	—	327	520	764	999	1 800	—	464	177
Sundsvall	137	214	—	398	816	1 092	1 518	—	2 850	705	255
Härnösand	74	180	—	322	594	832	1 150	1 875	2 700	571	198
Östersund	287	420	—	525	832	1 161	1 464	1 850	2 384	876	283
Luleå	193	271	600	460	793	1 194	1 555	1 500	2 200	736	265
Övriga städer	464	216	—	421	686	980	1 382	1 628	1 676	743	236
Köp o. municipalsamh.	862	247	—	364	517	718	855	1 067	1 100	469	177
Lands-/industrisocknar	444	208	—	305	454	585	851	973	—	399	153
komm.\jordbrukssockn.	179	150	—	272	410	501	644	1 096	1 000	358	137

[1] Med medieval stil angivna siffror äro grundade på mindre än 10 primäruppgifter.

Tab. B (forts.). **Medelhyror hyresåret 1924/25 för tjänstemannalägenheter (utan centralvärme), förhyrda å den fria marknaden.**

	Antal förhyrda lägenheter	Årlig medelhyra (i kr.) för lägenheter om									
		1 rum eller kök	2 el. fl. rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga per läg.	samtliga per rum
Hela riket	**19 857**	**319**	**631**	**401**	**581**	**854**	**1 253**	**1 674**	**2 436**	**661**	**216**
därav i											
Stockh., Göteb. o. Malmö .	5 487	467	784	528	806	1 217	1 637	2 332	3 423	921	303
Andra städ. m. över 10000 inv.	6 546	243	505	370	577	855	1 185	1 502	2 078	644	208
Mindre städer	3 323	245	672	325	497	710	1 025	1 257	1 605	576	177
Köp. o. municipalsamh. .	2 495	276	390	352	463	628	883	1 116	1 557	472	163
Lands- { Industrisocknar .	1 226	179	390	297	417	614	892	1 071	1 363	409	148
komm. { Jordbrukssocknar	780	143	270	240	352	420	584	723	983	331	117
Statens järnvägar . .	7 903	326	583	422	614	871	1 281	1 784	2 510	600	215
Stockh., Göteb. o. Malmö .	2 331	467	692	526	798	1 176	1 569	2 233	2 959	777	279
Andra städ. m. över 10000 inv.	2 244	254	483	393	645	943	1 232	1 472	2 110	580	215
Mindre städer	1 271	195	300	372	534	740	1 069	1 469	1 864	552	183
Köp. o. municipalsamh. .	1 279	265	600	366	482	638	945	1 081	1 733	470	169
Lands- { industrisocknar .	463	248	360	326	450	660	1 051	985	2 800	437	161
komm. { jordbrukssocknar .	315	171	—	281	436	497	717	932	1 000	396	142
Telegrafverket	1 106	394	747	458	652	923	1 347	1 818	2 084	739	237
Stockh., Göteb. o. Malmö .	431	446	836	556	869	1 274	1 620	2 200	3 019	934	309
Övriga städer	498	323	—	373	569	830	1 190	1 354	1 497	657	202
Köp., mun.samh. o. landsk.	177	370	480	360	452	692	780	1 660	1 300	494	167
Postverket	2 246	360	695	466	642	938	1 243	1 425	2 167	762	233
Stockh., Göteb. o. Malmö .	895	470	830	530	787	1 223	1 582	1 992	2 863	893	289
Övriga städer	1 002	225	450	396	568	864	1 106	1 341	1 754	700	206
Köp., mun.samh. o. landsk.	349	300	373	382	507	784	867	945	1 310	606	176
Tullverket	1 285	374	939	459	621	877	1 266	1 632	2 235	770	231
Stockh., Göteb. o. Malmö .	628	431	939	540	778	1 140	1 592	2 085	2 723	934	290
Övriga städer	459	240	—	373	535	779	1 067	1 353	1 655	694	195
Köp., mun.samh. o. landsk.	198	207	—	283	366	525	705	1 043	975	424	183
Statens vattenfallsverk	131	680	—	430	730	1 064	1 453	1 952	3 450	918	270
Stockh., Göteb. o. Malmö .	40	680	—	701	1 005	1 586	1 750	2 350	3 450	1 403	372
Övriga städer	63	—	—	365	662	906	1 350	1 500	—	748	228
Köp., mun.samh. o. landsk.	28	—	—	307	537	925	1 025	1 410	—	608	193
Lantförsvaret	1 221	596	666	447	646	933	1 390	1 772	2 496	1 408	284
Stockh., Göteb. o. Malmö .	273	912	—	621	1 116	1 472	1 982	2 657	3 803	2 393	446
Övriga städer	869	370	739	373	572	837	1 281	1 485	1 939	1 161	236
Köp., mun.samh. o. landsk.	79	—	300	411	528	616	1 065	1 025	1 473	722	183
Sjöförsvaret	901	407	600	515	633	861	1 276	1 673	2 619	894	249
Stockh., Göteb. o. Malmö .	330	447	600	612	883	1 480	1 910	2 354	3 648	1 166	356
Övriga städer	525	295	—	341	516	688	934	1 433	2 060	755	196
Köp., mun.samh. o. landsk.	46	—	—	409	564	597	1 200	720	—	532	184
Enskilda järnvägarna	5 064	194	459	327	454	676	924	1 319	1 907	438	162
Stockh., Göteb. o. Malmö .	559	331	900	470	788	1 061	1 347	2 317	2 613	650	251
Andra städ. m. över 10000 inv.	1 969	199	225	339	506	767	1 047	1 252	1 957	478	176
Mindre städer	969	132	—	277	405	620	830	1 083	1 233	398	142
Köp. o. municipalsamh. .	714	247	317	310	410	503	700	880	—	386	141
Lands- { Industrisocknar .	497	135	—	260	369	486	811	—	—	327	127
komm. { Jordbrukssocknar	356	134	240	198	271	320	351	425	750	249	91

Tab. C. Medelhyror 1924/25 för tjänstemannalägenheter med centralvärme, förhyrda å den fria marknaden.

Ortsgrupper	Antal förhyrda lägenheter	Årlig medelhyra (i kr.) för följande slag av lägenheter (centralvärmeersättning frånräknad)								
		1 rum eller kök	2 el. fl. rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum o. kök	Samtliga
Stockholm, Göteborg och Malmö	594	726	1 274	692	1 259	1 809	2 365	3 133	4 613	2 290
Andra städer med över 10 000 invånare	448	480	500	453	827	1 189	1 471	1 890	2 438	1 647
Mindre städer	224	—	508	440	631	1 008	1 379	1 745	2 043	1 166
Köpingar och municipalsamhällen	101	—	—	432	627	968	1 439	1 801	2 300	1 043
Landskommuner	31	—	—	425	742	918	1 350	1 180	2 450	997
Hela riket	1 398	713	1 073	597	906	1 385	1 853	2 296	3 230	1 785

hyrorna, per rum räknat, med c:a 85 % överstiga genomsnittet för övriga orter. F. ö. bestyrker tabellen det kända förhållandet, att hyresnivån i stort sett ligger högst i de nordligare delarna av landet och lägst i de sydsvenska landskapen. Bland mera betydande städer med höga tjänstemannahyror märkas sålunda Falun, Gävle, Sundsvall, Östersund och Luleå. Exempel på motsatsen utgöra bl. a. Eskilstuna, Jönköping, Kalmar, Halmstad, Kristianstad, Lund, Landskrona och Ystad.

För 1 398 lägenheter med centraluppvärmning, vilka icke äro medtagna i tab. B, ha medelhyrorna för 1924/25 sammanställts i tab. C. Talen avse grundhyrorna, i det ersättningarna för tillhandahållande av värme, varmvatten etc. frångragits.

Bortser man från siffrorna för de tre största städerna, äro de lokala skiljaktigheterna i hyresnivån för dessa lägenheter avsevärt mindre än för bostäder utan centraluppvärmning.

Tjänstemannahyrorna och den allmänna hyresnivån. Av stort intresse för förevarande utredning är frågan, i vad mån de av tjänstemännen erlagda hyrorna avvika från den allmänna hyresnivån, sådan denna tedde sig vid den samtidigt verkställda allmänna hyresräkningen. Man kunde förvänta, att tjänstemannabostäderna i regel skulle vara av bättre beskaffenhet och sålunda betinga högre hyror än den stora massan av lägenheter. Huru detta mervärde ställer sig inom olika orter och för vissa huvudgrupper av bostäder framgår siffermässigt av tab. D, vilken åskådliggör tjänstemannahyrornas storlek, om motsvarande medelpris för ortens samtliga uthyrda lägenheter inom resp. storleksgrupper antagas lika med 100. Centralvärmelägenheterna ha vid denna jämförelse lämnats utan avseende. Vidare ha medtagits endast sådana hyresräkningsorter, där tjänstemannabostäderna uppgingo till lägst 25 eller eljest utgjorde minst en tiondedel av hela hyreslägenhetsbeståndet.

Tab. D. Jämförelse mellan hyrorna å vissa orter för de å den fria marknaden förhyrda tjänstemannabostäderna och samtliga hyreslägenheter.

Orter och ortsgrupper	Medelhyra för tjänstemannabostäder 1924/25, om hyran för samtliga hyreslägenheter sättes = 100					Antal förhyrda tjänstemannabostäder i % av samtliga hyreslägenheter
	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	tillhopa	
Stockholm med förstäder (6 orter) . .	113	107	105	102	**109**	4·1
Göteborg	120	110	115	109	**116**	3·0
Malmö	120	113	107	106	**114**	5·4
Städer med 20—100 000 inv. (12 orter)	119	115	105	104	**115**	5·5
Städer med 10—20 000 inv. (19 orter) .	134	125	112	114	**125**	5·9
Mindre städer (37 orter)	132	125	115	125	**125**	8·9
Köpingar och municipalsamhällen (19 orter)	118	119	109	103	**117**	21·5
Landskommuner (4 orter)	106	104	109	136	**109**	14·2
Samtliga (99 orter)	**121**	**117**	**109**	**109**	**117**	**5·5**

Å de här redovisade orterna skulle sålunda tjänstemännens hyror med i genomsnitt c:a 17 % överstiga de allmänna hyresprisen. Detta ger en förklaring till det ej sällan konstaterade förhållandet, att tjänstemannarepresentanter visat sig ha svårt att »känna igen» sina kommittenters hyror uti ortsmedelhyrorna för samma lägenhetskategorier.

De relativt dyraste tjänstemannabostäderna synas förefinnas i de medelstora och mindre städerna (med under 20 000 invånare), för vilka ifrågavarande medeldifferens uppgår till ungefär 25 %. Såväl större städer som mindre samhällen förete lägre jämförelsesiffror. Klart är emellertid, att i detta hänseende de lokala växlingarna äro betydande. Såsom orter, där tjänstemän i allmänhet synas förhyra efter ortens förhållanden dyra och väl därför också relativt goda bostäder, kunna nämnas Motala, Kristianstad, Ängelholm, Mölndal, Trollhättan och Söderhamn, för vilka orter tjänstemannahyrorna överstiga den allmänna hyresnivån med 30 % eller mera.

Av tab. D framgår vidare, att de smärre tjänstemannabostäderna genomgående betinga förhållandevis högre hyror än lägenheter med större rumsantal. För enrumslägenheterna ligga hyresprisen c:a 21 % över den allmänna medelnivån, men för bostäder om 3 och 4 rum och kök stannar motsvarande siffra vid 9 %.

Sistnämnda förhållande torde förklaras å ena sidan därigenom, att kvalitetsåtskillnaderna pläga vara större beträffande smålägenheter än i fråga om större våningar, å den andra att en tjänsteman, som på grund av stor familj e. d. måste förhyra en rymlig bostad, ej kan vara så fordringsfull i fråga om bekvämligheter o. d. som ett litet hushåll med mindre utrymmesanspråk. Likaledes torde tjänstemannahyrans växlande relativa höjd å olika

orter förklaras å ena sidan genom lokala olikheter i fråga om tjänstemännens löne- och levnadsstandard, å den andra av skiljaktigheter ur kvalitetssynpunkt i fråga om bostadsbeståndet i allmänhet å olika orter.

Hyresstegringen för tjänstemannabostäder. Riktas uppmärksamheten härefter på de förändringar, som hyrorna för lägenheter utan centraluppvärmning undergått från föregående hyresår, kan nämnas, att användbara uppgifter rörande hyresbeloppen *1923/24* erhållits från inalles 16 011 tjänstemän eller 80·6 % av hela antalet, som förhyra bostad i fria marknaden. På grundval härav ha i tab. E framräknats procenttal, utvisande hyresstegringen, resp. -minskningen, mellan åren 1923/24 och 1924/25.

Tab. E. Förändringar i hyresnivå mellan hyresåren 1923/24 och 1924/25 för tjänstemannabostäder, förhyrda å den fria marknaden.

Orter och ortsgrupper	Antal lägenheter med uppgiven hyresstegring	Hyresstegring (+) resp. hyressänkning (−) 1923/24—1924/25 för lägenheter om								
		1 rum eller kök	2 el. fl. rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga
Stockholm	2 563	+2·0	+9·6	+3·1	+3·7	+3·5	+3·1	+2·7	+0·2	+2·8
Göteborg	1 126	0·0	−0·1	+3·8	+4·2	+5·2	+2·5	+2·8	+1·2	+3·8
Malmö	990	+16·1	0·0	+4·9	+5·8	+7·5	+8·1	+2·2	+0·3	+5·7
Andra städer med över 10 000 invånare	5 248	+1·2	0·0	+2·5	+3·3	+2·5	+1·3	+1·0	+0·2	+2·4
Mindre städer	2 619	0·0	0·0	+0·8	+1·0	+0·7	−0·3	−0·4	+1·0	+0·7
Köpingar o. municipalsamh.	1 923	−0·3	−0·2	+1·3	+1·4	+0·4	−0·6	0·0	+0·9	+1·0
Landskommuner: industrisocknar	913	0·0	−3·0	+0·4	+0·4	−0·7	+1·4	+1·5	0·0	+0·3
Landskommuner: jordbrukssocknar	629	0·0	0·0	−0·1	−2·7	+1·2	−1·5	0·0	0·0	−1·2
Hela riket	16 011	+1·4	+3·3	+2·5	+2·7	+2·6	+2·0	+1·6	+0·6	+2·3

Den genomsnittliga hyresökningen för tjänstemannabostäderna var, som tabellen utvisar, 2·3 %. Den synes ligga något under den allmänna förhöjningen av hyresnivån under motsvarande tid, vilken enligt gjorda beräkningar ansetts kunna uppskattas till 4 à 5 %. Erinras må emellertid, att medan tjänstemannahyrorna avse identiskt samma bostäder, präglas de allmänna hyresökningstalen jämväl därav, att den allmänna hyresnivån stegrats genom tillkomsten av nya, dyra lägenheter.

Den jämförelsevis starkaste ökningen av tjänstemannahyrorna synes ha förekommit i de större städerna, av vilka bl. a. Malmö, Lund, Borås, Örebro och Luleå förete tämligen höga stegringstal för flertalet lägenhetskategorier. I småstäderna och övriga mindre samhällen ha hyresökningarna i stort sett varit obetydliga, och för en del lägenheter rapporteras nedsättningar i hyresbeloppen i så många fall, att medelprisen för vissa bostadskategorier t. o. m. sjunkit i jämförelse med 1923/24 års siffror. Inom jordbrukssocknarna har någon höjning av hyrorna endast undantagsvis förekommit.

Det har vidare ansetts vara av intresse att söka fastställa tjänstemannahyrornas ökning under de sex år, som förflutit sedan, som förut nämnts, liknande undersökningar gjordes, nämligen för hyresåret 1918/19, beträffande befattningshavare vid de statliga kommunikationsverken (statens järnvägar, telegraf-, post-, tull- och vattenfallsverken). För dessa fem ämbetsverk ha nu genomsnittshyrorna för 1924/25 uträknats i procent av 1918/19 års siffror, och resultatet framgår av tab. F.

Tab. F. Hyresstegring för vissa tjänstemannabostäder mellan hyresåren 1918/19 och 1924/25.

Ortsgrupper	Antal lägenheter		Hyresstegring (i %) 1918/19—1924/25 för lägenheter om					
	1919	1924	1 rum o. kök	2 rum o. kök	3 rum o. kök	4 rum o. kök	5 rum o. kök	samtliga
Stockholm, Göteborg o. Malmö	5 533	4 325	51	54	54	54	58	**54**
Andra städer med över 10 000 inv.	4 228	3 591	53	63	62	55	50	**65**
Mindre städer	2 456	1 947	51	54	58	62	51	**65**
Köpingar och municipalsamh.	2 366	1 724	48	46	44	38	37	**55**
Landskommuner: industrisocknar	1 320	679	49	41	49	42	60	**61**
Landskommuner: jordbrukssocknar	726	405	44	60	44	62	22	**71**
Hela riket	**16 629**	**12 671**	**56**	**55**	**50**	**54**	**51**	**61**

I motsats mot den föregående jämförelsen avser denna icke identiskt samma lägenheter, utan återspeglar jämväl i viss mån bostadsbeståndets förändringar under de mellanliggande åren. Tabellen utvisar, att höjningarna under sexårsperioden i stort sett ställa sig ganska lika för resp. lägenhetskategorier, varierande mellan 50 och 56 %. Till jämförelse må meddelas, att enligt de allmänna hyresräkningarna hyresökningen mellan åren 1920/21 och 1924/25 var ungefär 20 % och att densamma för tiden 1918/19—1920/21 uppskattats till c:a 30 %. Sammanställas de båda sistnämnda talen, erhålles för sexårsperioden i sin helhet en allmän hyresstegring av c:a 55 %, sålunda i det närmaste samma siffra som för tjänstemännen.

På det hela taget synes ökningen av hyresprisen för tjänstemannabostäderna ha varit större i städerna än i de smärre samhällena. Att de i tabellens sista kolumn angivna genomsnittstalen nästan över hela linjen äro högre än stegringssiffrorna för varje särskild lägenhetsgrupp beror därpå, att medan 1918/19 hyrorna redovisats för samtliga befattningshavare, ogifta såväl som gifta, medtogos år 1924/25 endast de sistnämnda i undersökningen. Härav blev följden, att en mängd smärre, prisbilligare bostäder avgingo och därigenom lägenhetsbeståndets kategorifördelning avsevärt förändrats.

Hyresförhållandena för tjänstemän boende i statens (resp. arbetsgivarens) hus. Beträffande de i statens och de enskilda järnvägsförvaltningarnas hus mot hyra upplåtna lägenheterna ha i tab. G sammanställts genomsnittshyrorna 1924/25 för tjänstemän inom olika verk samt å skilda orter och landsdelar. Med hänsyn till att smålägenheterna, som förut nämnts, utgjorde nära nio

Tab. G. Medelhyror hyresåret 1924/25 för tjänstemannalägenheter (utan

	Orter och ortsgrupper	Antal förhyrda lägenheter	Statens järnvägar				Postverket				Tullverket				Statens vattenfallsverk			
			1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum
1	Stockholm . .	411	504	808	703	271	550	—	1 125	250	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Göteborg . . .	221	459	642	539	231	—	—	1 200	300	—	—	—	—	—	564	656	197
3	Malmö	177	462	656	481	229	—	—	913	304	—	—	600	150	—	—	—	—
4	Norrköping . .	26	377	475	507	185	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Hälsingborg .	24	356	485	494	173	—	—	1 125	205	—	—	408	102	—	—	—	—
6	Gävle	97	—	—	—	—	—	—	1 027	257	—	—	140	35	—	—	—	—
7	Örebro	53	362	588	611	204	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Borås	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Eskilstuna . .	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	348	588	468	187
10	Västerås . . .	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Jönköping . .	116	290	419	350	152	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Uppsala . . .	64	422	656	505	216	—	—	—	—	—	—	—	—	354	534	444	178
13	Karlskrona . .	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Linköping . .	90	307	500	440	169	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Lund	54	308	474	347	156	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Städer m. 10—20 000 inv. .	729	392	592	582	206	216	592	731	201	177	—	206	77	248	430	456	142
17	Mindre städer .	1 391	328	485	489	168	270	—	799	194	—	—	—	—	261	450	409	145
18	Köpingar o. municipalsamh.	1 285	325	470	448	160	—	510	846	182	—	—	—	—	292	312	305	115
19	Industrisockn.	3 234	280	407	371	138	360	450	664	149	160	173	288	80	234	427	383	134
20	Jordbrukssockn.	2 974	249	369	333	124	—	—	650	108	168	309	347	87	182	362	384	116
21	Hela riket	**11 163**	**310**	**441**	**410**	**152**	**333**	**562**	**800**	**192**	**164**	**284**	**320**	**84**	**243**	**424**	**426**	**188**

tiondelar av de åt tjänstemännen upplåtna bostäderna, ha i tabellen endast medtagits hyressiffror för bostäder om 1 och 2 rum och kök samt för samtliga lägenheter, varvid i sistnämnda fallet jämväl uträknats medelhyran per rum (eldstad). I tabellens sista kolumngrupp hava i jämförelsesyfte angivits motsvarande hyresmedeltal för de i den fria marknaden förhyrda tjänstemannabostäderna.

Tab. G torde i flera avseenden erbjuda ett ganska stort intresse. Å ena sidan söker den giva ett siffermässigt mått på i vad mån de tjänstemän, åt vilka verken tillhandahålla bostäder, äro förmånligare ställda än de av deras kamrater, vilka själva måste förhyra bostäder å den fria marknaden. Å andra sidan belyser tabellen i någon mån, i vilken utsträckning ämbetsverken (i förening med de statliga bostadsnämnderna) hitintills mäktat förverkliga den grundsats i 1919—21 års löneregleringsarbete, som innebär, att

centralvärme), förhyrda i statens (resp. de enskilda järnvägarnas) hus.

Lantförsvaret				Sjöförsvaret				Enskilda järnvägar				Samtliga verk				Tjänstemannahyror i fria marknaden				
1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	1 rum och kök	2 rum och kök	Samtliga per läg.	Samtliga per rum	
287	415	477	137	299	364	671	165	510	587	539	227	448	563	605	192	613	946	1 111	355	1
—	342	425	116	—	—	—	—	449	677	491	225	457	578	519	202	455	749	739	262	2
330	331	331	113	—	—	—	—	341	380	367	138	460	472	472	213	385	572	630	204	3
—	—	—	—	—	—	—	—	280	480	346	148	363	475	489	182	370	622	529	206	4
—	312	387	101	—	—	—	—	—	364	364	121	356	406	478	133	364	522	660	197	5
235	346	357	117	—	—	—	—	353	500	386	170	320	389	387	144	358	656	545	210	6
242	353	334	118	—	—	—	—	348	—	348	174	301	431	444	154	414	674	691	238	7
138	309	428	120	—	—	—	—	157	293	274	98	144	304	386	114	338	601	719	228	8
—	—	651	98	—	—	—	—	330	485	381	164	331	495	460	131	326	507	442	178	9
251	363	294	123	—	—	—	—	352	590	416	178	301	377	343	145	377	652	600	219	10
216	320	334	106	—	—	—	—	266	407	298	134	275	333	336	124	271	504	660	187	11
243	360	333	119	—	—	—	—	—	—	—	—	291	388	361	132	385	698	768	242	12
180	307	262	98	245	335	317	112	160	393	293	114	226	332	303	109	332	512	767	196	13
204	323	357	104	-	—	—	—	256	465	308	137	280	354	373	117	337	603	692	223	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	308	474	347	156	291	492	575	180	15
212	329	353	108	—	—	—	—	310	432	362	150	319	466	472	156	388	576	599	190	16
218	321	386	111	168	200	371	81	299	390	347	140	290	411	424	137	325	497	576	177	17
—	404	404	135	—	—	—	—	303	422	352	146	319	463	433	157	352	463	472	163	18
160	317	426	100	—	—	—	—	196	282	218	97	239	381	324	124	297	417	409	148	19
282	258	469	89	—	—	—	—	159	223	182	78	204	333	278	108	240	352	331	117	20
224	**339**	**388**	**112**	**258**	**345**	**473**	**136**	**210**	**301**	**241**	**104**	**264**	**401**	**366**	**134**	**401**	**581**	**661**	**216**	21

förmånen av fri bostad icke vidare skall förekomma, utan tjänsteman erlägger ersättning för tjänstebostad efter ortens hyrespris. Vid bedömande av de stundom betydande olikheterna mellan de skilda verkens prissättningar för lägenheter, tillhörande samma orter och storleksgrupper, bör det dock beaktas, att stora kvalitetsskillnader kunna föreligga mellan till rumsantalet lika bostäder, ävensom att åtskilliga tjänstebostäder på grund av sin art och belägenhet rättvisligen måste åsättas ett väsentligt lägre hyresvärde än det lägenheter av samma storleksordning betinga på den öppna marknaden.

Byggnadsverksamheten i rikets större städer år 1924.

Bostadsproduktionen åren 1913—1924. I denna tidskrift har förut lämnats en översikt över byggnadsverksamheten i Sveriges större städer under år 1923, varvid även medtagits vissa siffror utvisande bostadsproduktionens utveckling under åren 1913—1922.[1]

Huru förhållandena i detta avseende gestaltat sig under år 1924 i jämförelse med föregående år, framgår av vidstående, på uppgifter från byggnadsnämnderna grundade tabell, vilken avser Sveriges samtliga större städer (med över 10 000 invånare) vid 1923 års slut, d. v. s. i huvudsak de orter i vårt land, där en verklig bostadsmarknad existerar och en kontinuerlig, på spekulation anlagd byggnadsverksamhet plägat äga rum.[2] Framhållas må, att de meddelade uppgifterna delvis äro att anse som preliminära.

I de 36 städer, som denna tabell omfattar, tillkommo sålunda under år 1924 genom ny-, om- och tillbyggnad 8 687 bostäder. Produktionen av lägenheter och rum åren 1913 samt 1916—1924 framgår av nedanstående tablå:

	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Bostadslägenheter										
antal	5 989	3 932	4 848	3 621	3 101	2 144	4 218	3 187	6 040	8 687
indextal	100	66	81	60	52	36	70	53	101	145
Rum (och kök)										
antal	18 732	12 139	12 885	9 400	8 563	6 323	12 764	10 815	21 833	28 054
indextal	100	65	69	50	46	34	68	58	117	150

En blick på tablåns siffror ger vid handen, att bostadsproduktionen å dessa orter, vilken t. o. m. år 1922 företedde betydande underskott i förhållande till den före kristiden normala, under 1923 åter nådde fullt i jämnhöjd med 1913 års resultat och under redogörelseåret ytterligare steg till en nivå, som låg inemot 50 % över 1913 års bostadstillskott.

Bostadsproduktionen under år 1924 å olika orter. Ser man på byggnadsverksamhetens resultat å de särskilda orterna, visar en jämförelse med 1923 års siffror, att utvecklingen tett sig ganska olika å skilda platser. Sålunda företedde 15 städer, varibland särskilt må nämnas Kalmar, Kristianstad, Malmö, Landskrona och Gävle, lägre tal år 1924 än föregående år. Ökningen faller i främsta rummet på de två största städerna samt därnäst på vissa andra orter, såsom Nyköping, Eskilstuna, Norrköping, Karlskrona, Hälsingborg, Trälleborg, Mölndal, Borås, Örebro och Falun. I ögonen fallande var

[1] Soc. Medd. årg. 1924, sid. 254 ff.

[2] För att uppnå full jämförbarhet med föregående år har Skövde, vars folkmängd vid 1923 års slut ej uppgick till fullt 10 000, medtagits i denna översikt.

Antal tillkomna bostadslägenheter under åren 1913, 1923 och 1924 i Sveriges större städer.

Städer	År 1913						År 1923						År 1924 (prel. siffror)					
	Enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa	Enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	Summa
Stockholm .	593	916	680	221	410	**2 820**	241	268	393	246	645	**1 793**	830	678	794	491	778	**3 571**
Södertälje .	6	7	10	10	9	**42**	2	6	11	6	11	**36**	2	13	3	10	4	**32**
Uppsala . .	14	23	33	18	26	**114**	3	6	55	28	18	**110**	42	5	30	20	19	**116**
Nyköping .	1	9	13	1	2	**26**	—	25	12	—	6	**43**	5	24	43	3	7	**82**
Eskilstuna .	9	47	9	4	9	**78**	—	6	23	3	10	**42**	10	49	44	19	14	**136**
Linköping .	10	63	43	21	41	**178**	6	16	69	38	21	**150**	21	52	71	27	19	**190**
Norrköping .	17	40	18	19	12	**106**	—	40	75	19	28	**162**	16	223	80	66	27	**412**
Jönköping .	3	4	26	5	19	**57**	—	19	91	28	39	**177**	1	6	47	54	41	**149**
Kalmar . .	3	—	8	4	8	**23**	8	26	77	46	25	**182**	1	9	35	32	9	**86**
Västervik .	2	3	5	2	8	**20**	—	7	11	4	8	**30**	4	10	19	4	3	**40**
Karlskrona .	8	11	22	11	9	**61**	1	1	14	15	14	**45**	—	8	41	19	11	**79**
Kristianstad	4	5	38	31	5	**83**	48	3	33	31	8	**123**	2	2	4	5	2	**15**
Malmö . . .	19	92	77	74	162	**424**	35	125	137	75	128	**500**	24	71	127	56	82	**360**
Lund . . .	34	7	22	6	25	**94**	6	5	26	20	21	**78**	8	26	31	16	7	**88**
Landskrona .	3	3	18	—	4	**28**	3	13	33	23	2	**74**	—	2	10	12	12	**36**
Hälsingborg	6	2	9	8	8	**33**	2	23	82	52	105	**264**	4	90	131	70	92	**387**
Ystad . . .	9	12	33	8	29	**91**	4	6	14	10	12	**46**	4	15	7	18	3	**47**
Trälleborg .	13	2	9	9	17	**50**	8	6	23	26	32	**95**	22	37	61	17	2	**139**
Halmstad . .	1	—	3	4	1	**9**	13	3	44	28	10	**98**	—	13	35	30	14	**92**
Göteborg . .	14	424	157	53	209	**857**	75	159	221	98	233	**786**	88	383	304	122	204	**1 101**
Mölndal . .	—	[1] 2	[1] 12	[1] 3	—	[1] **17**	1	23	61	15	9	**109**	1	91	168	33	19	**312**
Uddevalla .	2	10	4	7	6	**29**	—	18	12	10	14	**54**	11	10	19	11	13	**64**
Borås . . .	12	44	34	13	14	**117**	22	23	53	26	38	**162**	35	17	80	39	39	**210**
Trollhättan .	3	40	25	—	5	**73**	—	55	69	10	13	**147**	7	44	55	11	5	**122**
Skövde . .	2	5	8	4	4	**23**	2	7	2	7	21	**39**	2	—	10	1	8	**21**
Karlstad . .	2	5	2	2	4	**15**	2	17	55	21	30	**125**	8	36	62	23	21	**150**
Kristinehamn	—	7	14	4	3	**28**	—	9	42	12	10	**73**	3	6	30	6	7	**52**
Örebro . . .	15	44	53	21	51	**184**	17	32	39	5	24	**117**	15	88	58	13	21	**195**
Västerås . .	2	80	17	19	12	**130**	—	5	5	3	—	**13**	2	3	5	7	6	**23**
Falun . . .	6	4	10	4	8	**32**	2	4	8	2	6	**22**	16	5	28	8	38	**95**
Gävle . . .	5	8	2	2	2	**19**	17	29	40	28	8	**122**	14	18	18	13	10	**73**
Söderhamn .	—	4	1	1	3	**9**	—	4	9	3	5	**21**	4	2	3	2	—	**11**
Härnösand .	7	9	1	—	—	**17**	—	6	10	11	4	**31**	3	2	12	3	9	**29**
Sundsvall .	2	4	8	6	2	**22**	1	5	9	9	11	**35**	1	14	22	7	7	**51**
Östersund .	1	13	11	15	22	**62**	1	4	19	35	13	**72**	8	5	11	15	26	**65**
Luleå . . .	3	9	4	2	—	**18**	11	13	26	2	12	**64**	8	5	17	14	12	**56**
Samtliga	**831**	**1 958**	**1 439**	**612**	**1 149**	**5 989**	**531**	**1 017**	**1908**	**995**	**1594**	**6 040**	**1 222**	**2 062**	**2515**	**1 297**	**1 591**	**8 687**

[1] Siffrorna avse år 1914, enär uppgift för 1913 saknas.

uppsvinget i huvudstaden, där inemot 3 600 lägenheter färdigbyggdes under fjolåret mot föga mer än halva antalet år 1923. Härigenom steg Stockholms relativa andel av de större städernas bostadstillskott från knappt tre tiondelar (år 1923) till över fyra tiondelar. Denna starka ökning får delvis tillskrivas det livliga egnahemsbyggandet i ytterområdena, men av stor betydelse var även den omfattande bostadsproduktion inom egentliga Stockholm, som bedrivits av staden själv, vissa större bostadsföreningar samt enskilda företagare.

De nya lägenheternas storlekstyper. Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, på vilka olika slag av bostadslägenheter byggnadsverksamheten företrädesvis inriktat sig. Detta åskådliggöres närmare genom efterföljande tablå:

Bostadslägenheternas procentuella fördelning på storleksgrupper:	1913 %	1923 %	1924 %
Enkelrum, enkelkök m. m.	13·9	8·8	14·1
Lägenheter om 1 rum och kök	32·7	16·8	23·7
» » 2 » » »	24·0	31·5	29·0
» » 3 » » »	10·2	16·5	14·9
» » 4 o. fl. rum och kök	19·2	26·4	18·3
Summa	100·0	100·0	100·0

Vid tidigare tillfällen har påvisats, hurusom produktionen av större lägenheter alltmer stigit under senare år, vilken tendens stod i samband med dels det tilltagande egnahemsbyggandet, dels också den efter hand minskade allmännyttiga produktionen av småbostäder. Såvitt man får döma av siffrorna i föregående tablå, medförde redogörelseåret i viss mån ett omslag i denna utveckling. Produktionen av smålägenheter, särskilt enkelrum o. d., undergick nämligen förhållandevis starkare ökning än övriga kategorier. De medelstora och större bostädernas (med fr. o. m. 3 rum och kök) andel av totalproduktionen var år 1924 33 %, vilket visserligen innebär en ökning från 1913 (29 %) men avsevärt understiger 1923 års siffra (43 %). Det bör emellertid tilläggas, att denna relativa förskjutning mot de minsta lägenhetstyperna till övervägande del är att tillskriva Stockholms och Göteborgs insats i bostadsproduktionen. Den livliga kommunala och kooperativa byggnadsverksamheten i huvudstaden var under redogörelseåret i främsta rummet inriktad på enrumsbostäder, och härtill kom ett betydande antal genom enskilt initiativ uppförda smärre hyresbostäder av typen enkelrum, dubblett med kokvrå (c:a 200 st.) eller 1 rum och kök. I Göteborg steg antalet nybyggda enrumsbostäder (med kök) år 1924 till avsevärt mer än dubbelt mot föregående år, under det att produktionen av de största lägenheterna samtidigt gick något tillbaka.

Till följd av det nu sagda var genomsnittliga antalet rum (boningsrum och kök, »eldstäder») per lägenhet under år 1924 lägre än närmast föregående år, nämligen 3·2 mot 3·6 år 1923 och 3·4 år 1922. I jämförelse med förhållandena under kristiden innebär dock även redogörelseårets resultat en ut-

veckling mot ökat bostadsutrymme, ty för åren 1917—1920 höll sig medelsiffran så låg som vid 2·7 rum per lägenhet. Ser man på tillskottet av boningsrum och kök under åren 1924 och 1923, nämligen resp. 28 054 och 21 833 »eldstäder», blir ökningen (28 %) därför betydligt svagare än i fråga om lägenheterna (44 %).

Huru de tillkomna rummen åren 1913, 1923 och 1924 fördelade sig på olika lägenhetskategorier, framgår av nedanstående översikt:

Rum (boningsrum och kök) i nytillkomna lägenheter om	År 1913		År 1923		År 1924	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
enkelrum m. m.	1 006	5·4	728	3·3	1 555	5·5
1 rum och kök	3 916	20·9	2 034	9·3	4 124	14·7
2 » » »	4 317	23·0	5 709	26·2	7 545	26·9
3 » » »	2 448	13·1	3 980	18·2	5 188	18·5
4 och flera rum och kök	7 045	37·6	9 269	42·5	9 505	33·9
Rum, tillbyggda äldre lägenheter	—	—	113	0·5	137	0·5

Även de här angivna relationstalen belysa i sin mån smålägenheternas ökade betydelse under redogörelseåret, ehuru bostäderna t. o. m. 2 rum och kök allenast omfattade 47·1 % av totala rumstillskottet mot 66·8 % av lägenhetsantalet.

Nettotillskottet av lägenheter. Samtliga i det föregående anförda siffror avse endast bostadsproduktionens bruttoresultat, och för att erhålla det faktiska bostadstillskottet böra talen reduceras med hänsyn till den avgång av äldre lägenheter, som ägt rum genom rivnings- och ombyggnadsarbeten. Under åren före kriget plägade de avgångna bostäderna utgöra omkring 10 % av de nytillkomna, men har detta relativtal under senare år varit betydligt lägre, beroende på att med hänsyn till hyresstegringslagstiftningens restriktiva bestämmelser samt den allmänna bostadsbristen husrivningarna inskränkts till det minsta möjliga. Åren 1920—1923 utgjorde sålunda nettotillskottet 94 till 96 % av bruttotillskottet, och 1924 års siffra var 94 %.

För år 1913 samt perioden 1916—1924 framgå de årliga nettotillskottstalen av följande översikt:

Nettotillskott av bostadslägenheter	1913	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
antal	5 389	3 457	4 502	3 318	2 820	2 010	4 060	3 012	5 715	8 130
indextal	100	64	84	62	52	37	75	56	106	151

Den allmännyttiga byggnadsverksamheten. I det föregående har omnämnts den av staten, kommuner, vissa bostadsaktiebolag, industriella företag o. s. v. bedrivna s. k. allmännyttiga byggnadsverksamheten, vilken till följd av kreditsvårigheternas, prisstegringens och hyresregleringens förlamande inverkan på det privata spekulativa bostadsbyggandet efter hand fick allt större betydelse under krisåren. Omfattningen av denna form av bostadsproduktion åren 1916—1924 i våra större städer utvisar följande tablå:

	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Antal tillkomna bostadslägenheter	3 932	4 848	3 621	3 101	2 144	4 218	3 187	6 040	8 687
Därav genom allmännyttig byggnadsverksamhet	975	2 862	2 435	2 127	1 154	2 481	752	1 221	2 676
%	24·8	59·0	67·2	68·6	53·8	58·8	23·6	20·2	30·8

Genom det allmännas initiativ ha alltså under år 1924 tillkommit inalles 2 676 lägenheter, motsvarande 30·8 % av hela bostadstillskottet. Den absoluta siffran är mer än dubbelt så hög som 1923 års (1 221 lägenheter) och står fullt i nivå med det årliga produktionsresultatet under de egentliga krisåren. Även relativt sett var stegringen under redogörelseåret betydande, nämligen från c:a en femtedel år 1923 till närmare en tredjedel år 1924. Räknar man icke med de tillkomna lägenheterna utan med antalet byggda »eldstäder», sjunker dock den huvudsakligen på smålägenheter inriktade allmännyttiga byggnadsverksamhetens andel år 1924 (6 224 rum och kök) till c:a 22 % av totala rumstillskottet. Att märka är, att denna gren av bostadsproduktionen till ungefär fyra femtedelar kom på de tre städerna Stockholm, Göteborg och Norrköping, medan å övriga orter dess omfattning merendels var ganska obetydlig.

Beträffande de olika utövarna av allmännyttig byggnadsverksamhet belyses deras relativa betydelse under de fyra senaste åren av följande översikt:

År	Staten		Kommuner		Bostadsföreningar		Allmännyttiga bostads a.-b.		Industriella företag	
	antal lägenh.	%	antal lägenh.	%	antal lägenh.	%	antal lägenh.	%	antal lägenh.	%
1921	411	16·6	1 492	60·1	214	8·6	114	4·6	250	10·1
1922	246	32·7	211	28·1	232	30·8	33	4·4	30	4·0
1923	126	10·3	565	46·3	350	28·7	118	9·6	62	5·1
1924	74	2·8	1 451	54·2	783	29·3	316	11·8	52	1·9

Den kraftiga ökningen under fjolåret får sålunda i första hand tillskrivas den kommunala byggnadsverksamhetens uppsving, men även bostadsföreningarnas och bostadsbolagens insats visade, som synes, starkt uppåtgående tendens. Från statens sida uppfördes under år 1924 endast ett fåtal lägenheter, vilket tyder på, att den omfattande bostadsbyggnadsverksamhet, som under de senare åren bedrivits av kommunikationsverken, numera i huvudsak avstannat. Industriens tillskott var, liksom åren 1923 och 1922, praktiskt taget utan betydelse.

Huru stor del av den enskilda bostadsproduktionen, som möjliggjorts genom lån från staten eller kommunerna, kan däremot icke bestämmas med ledning av denna statistik. Enligt från statens byggnadsbyrå inhämtade uppgifter beräknas emellertid, att under år 1924 genom lån från statens bostadslånefond i de här redovisade större städerna färdigställts c:a 2 200 lägenheter om tillhopa inemot 7 000 rum och kök. Av dessa uppges c:a 1 800 lägenheter vara privata egnahemsbyggnader och hyresbostäder, medan återstoden (inemot 400 bostäder) kommer på bostadsföreningarnas konto.

Kollektivavtalens lönesatser under första kvartalet 1925.

Under första kvartalet 1925 hava träffats nya kollektivavtal inom ett betydande antal näringsgrenar. Omedelbart efter årsskiftet kom uppgörelse till stånd vid mekaniska verkstäderna och snart därefter inom choklad- och konfektindustrien samt byggnadsämnesindustrien. Inom flertalet övriga näringsgrenar blevo nya avtal upprättade först i slutet av mars månad i samband med avvecklingen av samtliga de aktuella öppna konflikterna.

Uppgörelserna hava under första kvartalet i stort sett inneburit prolongation av 1924 års avtal beträffande exportindustrier och övriga berörda fabriksindustrier, medan inom vissa typiska hemmaindustrier förhöjning skett, i några fall enbart å timlöner, i andra fall å såväl timlöner som ackordspriser. De betydelsefullaste avtal, som tillkommit, äro följande.

För *mekaniska verkstadsindustrien* träffades uppgörelse den 9 januari, gällande för år 1925 och medförande vissa mindre jämkningar i de allmänna bestämmelserna, men status quo i fråga om lönerna. Avtalets minimilöner äro i öre per timme:

Ortsgrupp	I	II	III
Yrkesarbetare, 24 år, 7 år i facket	88	80	74
» 21 » 4 » » »	82	73	67
Grovarbetare, 20 »	75	66	62
Kvinnlig arbetare	57	50	47

(Ortsgrupp I omfattar Stockholm med omnejd, ortsgrupp II flertalet städer i övrigt och ortsgrupp III huvudsakligen mindre verkstäder å landsbygd.)

Vid *metallverken* i Finspong, Skultuna och Västerås innebära de i slutet av mars månad ingångna avtalen, som gälla till årets slut, mindre förhöjning å minimilönerna i Finspong samt vissa regleringar av utgående löner och ackordspriser å samtliga platser. Minimitimlönerna äro:

	Finspong	Skultuna	Västerås
Yrkesarbetare, 24 år, 7 år i facket	80	75	80
» 21 » 4 » » »	73	71	76
Arbetare med viss yrkesskicklighet, 24 år, 2 år i facket	73	71	76
D:o 21 » 2 » » »	69	66	71
Grovarbetare, 21 år	66	62	67
Kvinnlig arbetare efter 12 mån. anställning	44	43	46

Inom *byggnadsämnesindustrien* kom nytt riksavtal till stånd i januari månad med giltighetstid till den 1 januari 1926. Timlönerna, som höjdes med 5 öre, äro:

Ortsgrupp	I	II	III	IV
Manlig arbetare, 18 år	85	80	75	65

(Ortsgrupp I omfattar Hälsingborg, Linköping, Lund, Malmö och Uppsala, ortsgrupp II Halmstad, Klagshamn, Lomma, Vänersborg m. fl., ortsgrupp IV kalkbruken i Västergötland och ortsgrupp III övriga ej nämnda orter.)

Vid *småglasbruken*, där lockout inträdde den 9 februari, träffades uppgörelse den 27 mars på i allt väsentligt oförändrade villkor. Avtalet gäller till den 1 februari 1926. Timlönen för utearbetare är 55 öre.

Inom *porslinsindustrien* utbröt strejk i medio av januari månad, sedan förhandlingar om nya avtal strandat. Konflikten avvecklades den 27 mars, då nya avtal träffades, som i avseende å timlöner inneburo status quo och beträffande ackorden medförde vissa detaljjusteringar samt vid en fabrik, Gustavsberg, 4 % reduktion å flertalet manliga ackord. Timlönerna äro:

	Manlig arbetare, 19 år	Kvinnlig arbetare, 18 år
Stockholm	93	58
Göteborg	84	54
Gävle	80	53
Gustavsberg	75	50
Lidköping	73	50

För *pappersbruken* träffades nytt riksavtal den 27 mars med giltighetstid till den 1 februari 1926. Beträffande pappersbrukens placering i ortsklasser har den förändringen gjorts, att den förutvarande lägsta klassen (6:te) uppflyttats i 5:te klassen, samt att två bruk (Holmen och Örebro) flyttats från 2:dra till 1:sta klassen. Det gamla avtalets lönesatser hava behållits oförändrade, men skall till varje arbetare utgå utöver honom tillkommande tim- och ackordslön ett tillägg av 3 öre för varje arbetad timme; dock att sådant tillägg icke tillkommer arbetarna vid de bruk, som uppflyttats från lägre till högre klass. Avtalets timlöner äro:

Ortsklass	I	II	III	IV	V
Grupp 1, grovarbetare m. fl.	77	73	69	65	62
» 2, barkare, silare m. fl.	79	75	71	67	63
» 3, rullare, blekare m. fl.	81	77	73	69	65
» 7, maskinförare (högst avlönade)	98	93	88	83	78
» 8, kvinnlig arbetare	48	46	43	41	38

(Ortsklass I omfattar Göteborg, Hallsta, Holmen och Örebro, klass II Kvarnsveden, Vargön m. fl., klass III Grycksbo, Munkedal m. fl., klass IV Klippan, Lessebo, Munksjö m. fl., klass V Fridafors, Gransholm, Koppom m. fl.)

Vid ackordsarbete beräknas timförtjänsten i regel överstiga timlönen med för fabriksarbetare 20 % och för utearbetare (grovarbetare) 30 %. Utöver de angivna timlönerna, resp. ackordsförtjänsten kommer, såsom nämnts, ett tillägg av 3 öre per timme.

Den 19 januari slöts nytt riksavtal för *choklad- och konfektindustrien* med giltighetstid till den 1 januari 1926. Timlönerna, som med viss jämkning beträffande arbetare med 2—3 års anställning bibehållits oförändrade, utgöra:

	Stockholm, Sundbyberg,	Göteborg, Malmö	Norrköping	Kalmar	Ljungsbro
Manlig arbetare över 18 år					
1:a anställningsåret . . .	80	75	70	65	60
efter 5 anställningsår . .	105	100	95	90	85
Kvinnlig arbetare över 18 år					
1:a anställningsåret . . .	51	48	45	42	39
efter 5 anställningsår . .	66	63	60	57	54

Inom *beställningsskrädderiet* blevo de sex s. k. gruppavtalen den 2 mars förnyade på ett år eller till den 1 mars 1926 med den ändring, att samtliga löner och ackordspriser höjdes med c:a 6 %. Veckolönerna äro:

	Grupp I	II	III	IV	V och VI
Manlig veckoarbetare	74·—	66·60	62·90	59·20	55·50
Kvinnlig veckoarb. (kompetent) .	48·10	43·29	40·88	38·48	36·07

(Grupp I omfattar Stockholm, grupp II Göteborg, Malmö, Uppsala och Södertälje, grupp III Gävle, Hälsingborg, Norrköping m. fl., grupp IV Eskilstuna, Västerås, Örebro m. fl., grupp V Kalmar, Nyköping, Ystad m. fl., grupp VI Eksjö, Värnamo. Veckolönerna äro desamma i grupperna V och VI, varemot ackordsprisen i sistnämnda grupp ligga c:a 5 % lägre än i grupp V.)

Vid *kemisk-tekniska fabrikerna* i Stockholm träffades överenskommelse den 20 januari om prolongation på ett år av förutvarande avtal, dock med den ändringen, att kvinnlig arbetare, som ej har tillfälle till ackordsarbete annat än i undantagsfall, skall erhålla ett tillägg av 2 öre per timme. Avtalets timlöner äro:

Manlig arbetare, som fyllt 19 år . . . . . 108 öre
Kvinnlig » » » 18 » . . . . . 62 »

Uppgörelse i konflikten inom *elektriska installationsfacket*, som pågått sedan den 18 september 1924 (i Stockholm sedan den 13 augusti), skedde den 26 mars, varvid nytt riksavtal upprättades med giltighetstid i 1¾ år eller till den 1 januari 1927. Det nya avtalets timlöner äro normallöner, medan förutvarande avtal upptog minimilöner. Ackordsprisen hava höjts med 8 % å installationslistorna och 10 % å hissackordslistorna. Timlönerna utgöra:

	Ortsgrupp Stockholm	I	II	III
Arbetare, som fyllt 18 år				
1 år i facket	110	95	85	75
3 » » »	125	115	105	95
4 » » »	135	125	115	110
6 » » »	150	135	130	120

(Grupp I omfattar bl. a. Gävle, Göteborg, Malmö, Norrköping, grupp II Eskilstuna, Jönköping, Linköping, Västerås, Örebro m. fl., grupp III Karlshamn, Skövde, Ystad m. fl.)

Det nya riksavtalet inom *rörledningsbranschen*, som träffades den 27 mars med giltighet från 1 januari 1925 till 1 januari 1926, innebär c:a 10 % förhöjning å minimilöner och ackordspriser. Utgående timlöner förbliva oförändrade. Minimitimlönerna äro:

	Ortsgrupp I	II	III
Första klass yrkesarbetare	138	121	116
Annan yrkesarbetare	132	116	110
Hjälparbetare, 2 år i facket	116	96	88
»	96	80	72

För *kommunalarbetare* hava slutits nya avtal i ett antal städer med förhöjning av lönerna, i flertalet fall omedelbart med 5 öre i timmen och med ytterligare 3 öre efter den 1 september 1925. Avtalen äro 2-åriga och utlöpa sålunda den 31 december 1926. Timlönerna för grovarbetare utgöra:

	1/1—1/9 1925	1/9 1925–31/12 1926		1/1—1/9 1925	1/9 1925–31/12 1926
Eskilstuna	105	108	Skara	80	83
Gävle	105	108	Skövde	80	83
Halmstad	100	103	Stockholm	120	125
Hälsingborg	105	108	Uddevalla	90	93
Karlstad	95	98	Uppsala	105	108
Lund	105	108	Ängelholm	90	93
Malmö	112	115	Örebro	102	105

Inom *stuverifacket* medförde uppgörelsen, som träffades i slutet av mars månad och som gäller till 1925 års slut, förhöjning av timlönerna med 5 till 10 öre. I fråga om ackordsprisen verkställdes vissa detaljjusteringar, men bibehölls i stort sett förutvarande prisläge. Timlönerna äro:

	Öre
Stockholm	130
Göteborg	120
Halmstad, Hälsingborg, Karlskrona, Landskrona, Malmö, Norrköping	115
Kalmar, Kristinehamn, Nynäshamn, Oxelösund, Trälleborg, Västervik, Ystad	110
Uddevalla	105
Karlshamn, Köping, Ronneby, Varberg, Visby	100
Otterbäcken, Sölvesborg	95
Norrlandshamnarna (upp till Luleå)	129
Luleå—Kalix—Haparanda	135

För *sjöfolket* blevo 1924 års avtal vid årsskiftet prolongerade på en månad för att bereda utrymme för fortsatta underhandlingar om nya avtal. Dessa förhandlingar ledde i slutet av januari månad till överenskommelse om avtal för maskinbefäl och styrmän samt radiotelegrafister och stewarter, varemot förhandlingarna med matroser och eldare blevo resultatlösa. De nya

avtalen, som i allt väsentligt innebära prolongation av 1924 års avtal, gälla till den 1 februari 1927, dock med rätt till uppsägning av lönetarifferna per den 1 februari 1926. De kontanta månadslönerna (förutom fri kost ombord) utgöra för nedanstående personalgrupper:

Fartygs lastkapacitet (d.w. ton)		500— 899	900— 1 349	1 350— 1 799	1 800— 2 999	3 000— 4 499	4 500— 6 749	över 6 750
1:e maskinist,	begynnelselön .	290	325	360	391	439	487	535
	efter 12 år . .	350	385	420	451	499	547	595
2:e » ,	begynnelselön .	215	225	237	250	270	296	325
	efter 8 år. . .	245	255	267	280	300	326	355
1:e styrman,	begynnelselön .	250	275	290	305	320	340	355
	efter 10 år . .	310	335	350	365	380	400	415
2:e » ,	begynnelselön .	205	215	220	225	240	258	266
	efter 7 år. . .	235	245	250	255	270	288	296
Radiotelegrafist,	begynnelselön .	—	—	152	152	165	171	189
	efter 10 år . .	—	—	192	192	205	211	229
Stewart,	begynnelselön .	170	185	200	215	232	250	260
	efter 10 år . .	215	230	240	255	272	290	300
Kock,	begynnelselön .	—	150	150	155	159	163	167
	efter 10 år . .	—	195	195	195	199	208	207

Inom *jordbruket* ernåddes uppgörelse i januari och februari månader i de sedan den 24 oktober 1924 pågående konflikterna. Nya avtal kommo därvid till stånd för Skåne, Östergötland, Västmanland, Bergslagen och Gävle-Dala-distriktet ävensom vissa bruksegendomar i Värmlands och Örebro län. De kontanta årslönerna höjdes för kördräng i Skåne och Östergötland med 20 kr., i Bergslagen med 10 kr. (övriga grupper i proportion därtill); timlönerna ökades över hela linjen med 1 till 5 öre, växlande i olika landskap. Naturaförmåner — 1 350 kg. spannmål (i Skåne och Bergslagen 1 400 kg.), 1 280 liter mjölk (Skåne 1 460 liter), bostad, vedbrand, potatis- och trädgårdsland — hava bibehållits oförändrade. De kontanta årslönerna (minimilöner) äro:

	Skåne, Östergötland	Västmanland	Bergslagen
Kördräng	630	640	650
Kreatursskötare m. fl.	700	710	720
Rättare m. fl.	775	785	800
Tjänare i husbondens kost	575	590	600

Minimitimlönerna för dagsverkare äro:

Manliga arbetare:	Skåne	Östergötland, Uddeholm, Rottneros	Västmanland	Bergslagen	Gävle—Dala	Hällefors bruk	Aspa bruk
utan naturaförmåner .	45	45	48	50	50—52	—	48
med bostad, vedbrand och potatisland . .	40	40	43	45	44—46	46	43
Kvinnliga arbetare . .	28	30	30	30	—	30	30

Samtliga jordbruksavtal gälla till den 24 oktober 1925.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i slutet av detta häfte (sid. 311 ff.) införda redogörelsen för levnadskostnaderna under första kvartalet 1925 lämnas i efterföljande tabeller en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl primärmaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Av *tab. A* framgår, att partipriserna i Sverige under de senaste månaderna hållit sig i stort sett konstanta. Indextalet för gruppen produktionsförnödenheter är något högre än vid årets början, i fråga om konsumtionsvarorna konstateras däremot ett prisfall, som särskilt träffat grupperna animaliska livsmedel och bränsle.[1] Detta prisfall kommer i någon mån till uttryck i socialstyrelsens levnadskostnadsindex, vilken dock fortfarande ligger något högre än både kommerskollegii och finanstidningens partiprisindex.

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finanstidn. partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsm., bränsle, lyse	Samtl. varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabil. livsm.	Animal. livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1915	(115)	122	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	145
» 1916	(130)	136	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	183
» 1917	159	175	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	239
» 1918	219	261	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	334
» 1919	257	319	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	324
» 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	205	208	239	207	235	230	212	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	145	151	182	155	173	149	145	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
sept./okt. »	174	165	163	149	152	176	146	177	157	156	136	217	126	153
dec./jan. 1925	178	172	168	165	166	171	152	182	166	169	142	215	131	163
jan./febr. »	.	170	169	167	169	169	155	180	169	162	143	214	134	164
febr./mars »	.	170	169	164	169	170	155	180	170	162	138	215	133	164
mars/apr. »	177	171	168	162	168	171	154	180	169	162	136	215	131	164

Jämföres utvecklingen i Sverige, Norge och Danmark (*tab. B* och *C*), finner man enligt senast tillgängliga jämförbara uppgifter, att Sverige alltjämt har att uppvisa den lägsta totalindexen; därnäst kommer Danmark. Även indexsiffrorna för de särskilda huvudposterna äro i allmänhet lägst i

[1] Såsom konsumtionsvaror hava räknats: mjöl, gryn och bröd, socker och kaffe, kött, mejeriprodukter (inkl. ägg och margarin), ved, gasverkskoks, vävnader (utom säck- och packväv), strumpstolsarbeten, skodon, galoscher, ljus, såpa och tvål samt tändstickor. — Övriga i indexberäkningen ingående varor hava räknats som produktionsförnödenheter. (Jfr Kommersiella Meddelanden, årg. 1925, nr 5.)

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1915	123	.	113	.	.	.	.	.	.	.	.	.	128	100	130	110	100	100
» 1916	134	.	150	.	.	.	.	.	.	.	.	.	146	102	175	160	100	121
» 1917	177	110	215	190	109	140	.	.	.	.	.	.	166	105	220	190	100	146
» 1918	258	112	286	285	114	195	271	111	517	304	.	210	187	108	275	260	100	197
» 1919	318	120	326	310	160	210	289	123	335	420	352	277	212	113	292	310	162	224
» 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1921	231	155	264	270	372	225	290	161	366	292	732	344	239	141	401	242	526	203
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1923	158	163	185	196	211	188	213	173	242	230	738	262	192	160	282	236	329	207
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
sept./okt. »	164	178	180	191	170	183	261	176	269	249	502	296	.	.	.	.	.	.
dec./jan. 1925	171	186	181	192	170	183	274	176	261	257	502	270	218	170	277	280	311	206
mars/apr. »	171	186	179	192	162	182	—	—	—	—	—	—	.	.	.	.	.	.

Sverige. Undantag bildar allenast bostadsposten, som i både Norge och Danmark är lägre än i vårt land. I fråga om bränsle och lyse samt kläder står Danmark högst, Norge däremot beträffande livsmedel, skatter och »övriga utgifter». Såsom tidigare i denna publikation påpekats, äro de i tab. B upptagna danska gruppindextalen i vissa fall omräknade i syfte att göra dem mera jämförbara med de svenska. I officiell, okorrigerad form voro de danska siffrorna för januari 1925: livsmedel 215; bostad 170; bränsle och lyse 277; kläder, skodon och tvätt 277; skatter, kontingenter o. d. 248; övriga utgifter 207.

De i *tab. C* redovisade länderna företedde samtliga en mer eller mindre utpräglad stegring av levnadskostnaderna under 1924 års fjärde kvartal.

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	England	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1915	(115)	.	116	.	.	125	.	.	.	.	.	.	105	97	105	108
» 1916	(130)	.	136	.	.	148	.	.	.	.	.	.	118	102	112	116
» 1917	159	.	155	.	.	180	.	.	.	142	.	.	142	130	122	113
» 1918	219	252	182	.	.	203	.	.	.	183	.	286	174	146	131	118
» 1919	257	280	211	.	.	208	.	238	.	195	.	280	177	155	145	129
» 1920	270	302	262	.	.	252	.	341	453	217	.	441	217	190	179	153
» 1921	236	302	237	1110	.	219	.	307	379	219	216	494	180	155	162	149
» 1922	190	255	199	1109	.	184	.	302	366	187	162	488	167	147	135	139
» 1923	174	239	204	1087	.	169	.	334	419	173	165	491	170	146	131	148
» 1924	171	251	214	1125	124	170	112	366	492	173	169	518	169	143	133	146
sept./okt. »	174	265	.	1177	141	176	116	367	503	176	169	516	171	146	132	145
dec./jan. 1925	178	267	221	1199	153	180	123	377	521	181	171	573	173	149	133	145
jan./febr. »	.	.	.	1181	150	179	124	.	521	.	.	580	.	150	—	.
febr./mars »	.	.	.	1173	151	179	125	.	517	.	.	—	.	—	—	.
mars/apr. »	—	—	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet . betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

Under det nu gångna kvartalet har utvecklingen, så långt uppgifter kunnat erhållas, varit mera växlande. I Tyskland, Italien och Kanada ha levnadskostnaderna fortfarande visat någon stegring, varemot för Finland, Polen, England och Belgien liksom i vårt land ett prisfall är att anteckna. Mera avsevärda förskjutningar äro dock i intet fall att anteckna.

I Tyskland har från och med februari månad en genomgående revidering av indexberäkningen ägt rum. Indexsiffran för månadsskiftet februari—mars skulle enligt det nya beräkningssättet utgöra 136, mot 125 enligt förutvarande metod. För bibehållande av jämförbarheten med föregående månadssiffror har, som synes, den sistnämnda siffran fortfarande använts i tab. C.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Oslo och Köpenhamn.

Vidstående tabell lämnar i anslutning till i Sociala Meddelanden förut regelbundet publicerade sammanställningar av samma slag (jfr årg. 1924, sid. 899) en jämförande översikt av priser och prisförändringar beträffande viktigare slag av livsförnödenheter m. m. i detaljhandeln i Stockholm, Oslo och Köpenhamn.[1] I tabellens första avdelning meddelas de beräknade medelpriserna *i resp. lands mynt* dels för juli 1914, dels för juli och oktober 1924 samt för januari 1925. I den senare avdelningen åskådliggöres prisutvecklingen genom att priserna under juli 1914 satts lika med 100 samt prisuppgifterna för de följande tidpunkterna *efter evalvering till svenskt mynt* omräknats i förhållande därtill. Sedan numera valutorna synas ha mera stadigvarande erhållit olika värden, har detta förfaringssätt ansetts vara mera upplysande för den faktiska prisrörelsen än att beräkna stegringen efter priserna i resp. lands mynt.

Medelkurserna i Stockholm för 100 norska och danska kronor voro under juli 1924: n = 50·56, d = 60·52, under oktober 1924: n = 53·72, d = 65·34, samt under januari 1925: n = 56·73, d = 66·21.

Tabellen utvisar att — såsom naturligt är med hänsyn till den svenska valutans högre kursläge — de absoluta priserna i Stockholm under senare halvåret 1924 voro, med undantag för mjukt bröd, genomgående lägre än i Oslo. Även i förhållande till Köpenhamn lågo stockholmsnoteringarna i allmänhet lägre; för mjukt bröd, kalvkött, färskt fläsk och fotogen voro köpenhamnspriserna dock lägre.

Efter omräkning till en enhetlig valuta var i juli 1924 prisstegringen, mätt med antalet här redovisade varor, som stigit mest sedan tiden före världskriget, högst i Stockholm och lägst i Oslo. För 13 av de 18 varuslag, för vilka uppgifter meddelas för alla tre länderna, uppvisade Stockholm de

[1] Beträffande tidpunkten för uppgifternas insamlande samt förekommande skiljaktigheter i kvalitetsbestämningar hänvisas till Soc. Medd. årg. 1921, sid. 1036.

Minuthandelspriser å vissa viktigare varuslag i Stockholm, Oslo och Köpenhamn.

Varuslag	Stockholm				Oslo				Köpenhamn			
	1914	1924		1925	1914	1924		1925	1914	1924		1925
	Juli	Juli	Okt.	Jan.	Juli	Juli	Okt.	Jan.	Juli	Juli	Okt.	Jan.
	Pris i svenskt mynt (öre)				Pris i norskt mynt (öre)				Pris i danskt mynt (öre)			
Mjölk, oskummad . . l.	17	27	29	29	19	44	47	50	19	43	49	49
Smör, mejeri- . . . . kg.	246	360	433	377	256	761	819	700	235	554	649	617
Margarin, växt- . . . »	139	168	179	182	[1]140	[1]324	[1]349	[1]338	125	190	202	206
Ägg, färska . . . . . tj.	150	232	351	355	180	451	652	512	150	379	505	579
Potatis . . . . . 5 l.	35	68	62	63	35	100	106	117	25	105	84	84
Ärter, gula[11] . . . . kg.	26	49	47	46	40	120	112	108	40	127	118	117
Vetemjöl . . . . . »	32	41	49	50	[2] 32	[2] 63	[2] 72	[2] 77	26	48	56	60
Rågsiktmjöl . . . . . »	28	39	48	47	20	49	55	66	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	34	45	47	48	36	69	82	82	39	92	101	101
Rågbröd, sötlimpa . . »	40	84	88	85	24	49	56	63	[3] 24	[3] 66	[3] 70	[3] 80
Vetebröd, bak. m. mjölk »	66	115	142	126	—	88	98	104	40	93	100	110
Nötkött, färskt: stek . »	125	239	235	229	132	500	427	442	—	[4]420	[4]388	[4]384
soppkött »	102	176	185	182	126	419	349	370	125	258	246	239
Kalvkött, stek: gödkalv »	145	264	256	282	141	480	470	480	[5] 125	[5]261	[5]250	[5]245
spädkalv »	101	150	150	171	83	306	285	311	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	149	229	269	278	145	403	466	515	} [6] 140	[7]223	[7]255	[7]251
salt . . . . . »	150	231	280	283	160	429	501	547		[8]310	[8]361	[8]357
Kaffe, Santos[10] . . . »	166	291	335	353	214	536	597	626	210	[9]488	[9]534	[9]577
Socker, bit- . . . . . »	64	86	92	75	57	153	151	128	43	95	101	83
Fotogen, Water White l.	18	30	30	30	18	38	36	36	18	31	29	29
Kol . . . . . hl.	239	405	405	405	180	455	420	420	170	446	469	446
Koks, gasverks- . . . »	133	299	296	296	165	450	425	388	125	404	416	377
	Relativa tal efter omräkning till sv. kronor (juli 1914 = 100)											
Mjölk, oskummad . . l.	100	159	171	171	100	116	132	147	100	137	168	168
Smör, mejeri- . . . . kg.	100	146	176	153	100	150	172	155	100	143	180	174
Margarin, växt- . . . »	100	121	129	131	100	117	134	137	100	92	106	109
Ägg, färska . . . . . tj.	100	155	234	237	100	127	194	161	100	153	220	255
Potatis . . . . . 5 l.	100	194	177	180	100	146	163	189	100	256	220	224
Ärter, gula . . . . . kg.	100	188	181	177	100	153	150	153	100	193	193	193
Vetemjöl . . . . . »	100	128	153	156	100	100	122	138	100	112	142	154
Rågsiktmjöl . . . . . »	100	139	171	168	100	125	150	185	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	100	132	138	141	100	97	122	131	100	144	169	172
Rågbröd, sötlimpa . . »	100	210	220	213	100	104	125	150	100	167	192	221
Vetebröd, bak. m. mjölk »	100	174	215	191	—	—	—	—	100	140	163	183
Nötkött, färskt: stek . »	100	191	188	183	100	192	173	190	—	—	—	—
soppkött »	100	173	181	178	100	168	148	167	100	125	129	126
Kalvkött, stek: gödkalv »	100	182	177	194	100	172	179	193	100	126	130	130
spädkalv »	100	149	149	169	100	187	184	212	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	100	154	181	187	100	141	172	201	} 100	116	144	144
salt . . . . . »	100	154	187	189	100	136	168	194				
Kaffe, Santos . . . . »	100	175	202	213	100	127	150	166	100	140	166	182
Socker, bit- . . . . . »	100	134	144	117	100	135	142	128	100	133	153	128
Fotogen, Water White l.	100	167	167	167	100	106	106	111	100	106	106	106
Kol . . . . . hl.	100	169	169	169	100	128	126	132	100	159	180	174
Koks, gasverks- . . . »	100	225	223	223	100	138	138	133	100	196	218	200

[1] Gräddmargarin — [2] Amerikanskt vetemjöl. — [3] »Sigtebrød.» — [4] »Oksekød, skært Kød.» — [5] »Kalvekød, Forkød». — [6] »Bov- og Brystflæsk.» — [7] »Fersk Svinebov». — [8] »Saltet Brystflæsk». — [9] Medelpris av olika kaffesorter. — [10] I Stockholm obränt, i Oslo och Köpenhamn bränt kaffe. — [11] I Oslo och Köpenhamn skalade ärter.

högsta stegringssiffrorna, varemot i Oslo ökningen var störst endast för två varuslag (i båda fallen endast obetydligt högre än i Stockholm) men lägst för 10. Under senare hälften av år 1924 har en utjämning ägt rum mellan städerna. I januari 1925 uppvisade Stockholm och Köpenhamn de högsta stegringstalen för vardera 7 och Oslo för 4 varuslag. Anmärkningsvärt stor var sålunda prisstegringen i Stockholm för kaffe och fotogen, i Köpenhamn för smör, potatis och havregryn och i Oslo för färskt fläsk; ringa prishöjning uppvisar Stockholm för socker, Köpenhamn för margarin, soppkött, gödkalv och fläsk samt Oslo för mjölk, ägg, ärter, vetemjöl, rågbröd, kaffe, kol och koks.

Sammanfattande indextal för livsmedelskostnaderna hava icke publicerats för Köpenhamns vidkommande. För Stockholm och Oslo åter voro de (inberäknat kostnaderna för bränsle och lyse) för sistlidna januari månad resp. 171 och 280.

Indextalen för de totala levnadskostnadernas förskjutningar från juli 1914 till 1 januari 1925 i de tre skandinaviska länderna voro: Sverige 178, Norge 267, Danmark 221.

Registrerade sjukkassors verksamhet åren 1919—1921.

Registrerade sjukkassor och deras medlemmar. Enligt den av socialstyrelsen nu publicerade sjukkassestatistiken för åren 1919—1921 funnos vid 1919 års utgång 1 284 registrerade *sjukkassor* med 722 211 medlemmar. Vid samma tidpunkt åren 1920 och 1921 uppgick antalet kassor till resp. 1 291 och 1 289 samt antalet medlemmar till resp. 738 154 och 727 999. Förutom dessa kassor funnos emellertid i verksamhet resp. 29, 32 och 32 registrerade *fortsättningskassor*, omfattande resp. 72 337, 78 695 och 79 157 medlemmar.

Av sjukkassornas medlemmar voro år 1919 66·7 % män och 33·3 % kvinnor. För de följande åren var motsvarande fördelning 66·0 % män och 34 % kvinnor år 1920 samt 65·1 % män och 34·9 % kvinnor år 1921. I fortsättningskassorna utgjordes medlemsbeståndet år 1919 av 73·5 % män och 26·5 % kvinnor, år 1920 av 73·7 % män och 26·3 % kvinnor samt år 1921 av 72·7 % män och 27·3 % kvinnor.

Ett jämförelsevis stort antal kassor räknade endast manliga medlemmar, under det att sjukkassor med endast kvinnliga medlemmar voro mycket fåtaliga. Inom det övervägande antalet kassor voro emellertid båda könen representerade. Närmare gestaltade sig förhållandena på följande sätt:

Antal kassor, där medlemmarna utgjordes av:	1919	1920	1921
endast män	177	177	172
» kvinnor	35	34	33
både män och kvinnor	1 065	1 070	1 071

De flesta sjukkassor — 1 187 år 1921 — utfäste i stadgarna understöd i form av såväl sjukhjälp som begravningshjälp, d. v. s. voro sjuk- och begravningskassor; blott ett hundratal voro enbart sjukkassor. Alltefter-som medlemmarna på grund av sitt delägarskap voro tillförsäkrade olika slag av understöd, gestaltade sig förhållandena på följande sätt:

Antal medlemmar tillförsäkrade:	1919	1920	1921
sjuk- och begravningshjälp	579 416	593 596	591 690
endast sjukhjälp	122 258	124 211	116 847
» begravningshjälp	20 537	20 347	19 462

Huru medlemmarna i sjukkassorna fördelade sig vid 1921 års slut med hänsyn till storleken av den kontanta sjukhjälp, vartill de enligt stadgarna voro berättigade, framgår av följande tablå:

Kontant sjukhjälp per dag	Antal medlemmar absolut	%	Kontant sjukhjälp per dag	Antal medlemmar absolut	%
Under 1: — kr.	9 717	1·4	3: — kr.	123 542	17·4
1: — »	180 296	25·5	4: — »	57 419	8·1
1: 50 »	113 743	16·1	mer än 4: — »	5 093	0·7
2: — »	192 172	27·1	i % av avlöningen	3 874	0·5
2: 50 »	22 681	3·2	Summa	708 537	100·0

Sjukkassornas ekonomiska förhållanden. Totala inkomst- och utgiftssummorna under åren 1919—1921 voro följande:

	Inkomster			Utgifter		
	1919	1920	1921	1919	1920	1921
Sjukkassor	15 967 414	16 716 805	17 478 044	14 011 964	13 936 196	13 734 080
Fortsättningskassor	338 537	366 453	411 325	246 056	280 891	303 376

I efterföljande tabell meddelas en översikt av inkomst- och utgiftssummornas procentuella fördelning å olika poster inom sjukkassorna:

Inkomster:	1919	1920	1921	Utgifter:	1919	1920	1921
Regelbundna avgifter	71·3	73·8	73·2	Kontant sjukhjälp	75·5	72·3	71·8
Uttaxerade bidrag	5·9	3·2	1·5	Sjukhusvård	0·2	0·2	0·2
Statsbidrag	12·4	12·1	15·0	Läkarvård	1·8	2·0	2·2
Kommunbidrag	1·7	1·8	1·6	Läkemedel	0·9	1·0	0·8
Arbetsgivarbidrag	2·2	2·2	1·7	Moderskapshjälp	1·5	2·2	2·2
Räntor	4·0	4·7	5·1	Begravningshjälp	6·8	6·7	6·6
Övriga inkomster	2·5	2·2	1·9	Förvaltningskostnader	12·7	14·6	15·1
				Övriga utgifter	0·6	1·0	1·1
Summa	100·0	100·0	100·0	Summa	100·0	100·0	100·0

För *sjukkassorna* hava de tre årens inkomster belöpt sig till i genomsnitt resp. 23·26, 23·53 och 24·63 kronor per medlem, medan utgifterna stannat vid resp. 20·41, 19·62 och 19·36 kronor. Huvudparten av inkomsterna inflöto

i form av medlemsavgifter, i det att varje medlem erlade en genomsnittlig årlig avgift av resp. 16·58, 17·37 och 18·03 kronor. Av utgifterna gick större delen till understöd i form av kontant sjukhjälp, nämligen i medeltal resp. 15·41, 14·18 och 13·89 kronor.

Mot *fortsättningskassornas* inkomst- och utgiftssummor svarar per medlem en totalinkomst av resp. 4·69, 4·75 och 5·21 kronor samt en totalutgift av resp. 3·41, 3·64 och 3·84 kronor. Varje medlem erlade under treårsperioden en genomsnittlig årsavgift av resp. 2·84, 2·90 och 3·01 kronor samt uppbar i kontant sjukhjälp resp. 2·74, 2·74 och 2·86 kronor.

En jämförande översikt av tillgångar och skulder absolut och i förhållande till antal medlemmar lämnas i efterföljande tablå:

	Sjukkassor				Fortsättningskassor			
	Tillgångar	Per medl.	Skulder	Per medl.	Tillgångar	Per medl.	Skulder	Per medl.
1919	16 637 865	23·03	1 150 561	1·59	411 369	5·69	1 135	0·02
1920	19 382 253	26·25	1 198 655	1·62	507 247	6·45	3 068	0·04
1921	23 154 570	31·81	1 162 286	1·60	607 529	7·68	2 245	0·03

Sjukkassornas behållna tillgångar, som vid slutet av år 1918 utgjorde 13 417 132 kronor, hava under treårsperioden ökat högst betydligt, nämligen med 10·6 % år 1919, 14·9 % år 1920 och 22·7 % år 1921. För fortsättningskassorna voro motsvarande procentsiffror resp. 26·6, 13·1 och 19·3.

Sjukdomsfrekvens. En översikt över de antal sjukdomsfall och sjukdagar för vilka sjukhjälp utgått under åren 1919—1921 lämnas här nedan.

		Antal sjukdomsfall	Antal sjukdagar	Sjukdomsfall per 100 medlemmar			Sjukdagar per 100 medlemmar			Sjukdagar per sjukdomsfall		
				Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Sjukkassor	1919	247 801	5 722 804	39·0	29·6	36·1	836·2	828·3	833·8	21·4	28·0	23·1
	1920	219 301	5 372 385	32·7	27·0	30·9	740·5	790·3	756·3	22·6	29·3	24·5
	1921	188 893	5 113 981	28·2	23·3	26·6	704·5	754·3	720·8	25·0	32·4	27·1
Forts.-kassor	1919	1 550	104 815	2·16	2·13	2·15	146·9	140·9	145·4	68·1	66·2	67·6
	1920	1 546	111 292	1·93	2·20	2·00	140·5	154·7	144·2	72 7	70 3	72·0
	1921	1 640	119 742	1·93	2·47	2·08	145·9	167·5	151·7	75·4	67·9	73·0

Moderskapsförsäkringen. De registrerade sjukkassorna hava under åren 1919—1921 meddelat moderskapshjälp i sådan omfattning, som efterföljande tablå giver vid handen:

	Antal kassor, som lämnat moderskapshjälp	Antal moderskapsförsäkr. kvinnliga medlemmar		Antal barnsbördsfall		Antal dagar m. moderskapshjälp		
		Hela antalet	i %	Hela antalet	Per 100 kvinnor	Hela antalet	Per 100 kvinnor	Per barnsbördsfall
1919	455	171 728	77·9	7 591	4·6	208 724	126·8	27·5
1920	462	181 609	78·5	10 535	5·9	298 374	168·7	28·3
1921	462	187 121	79·5	10 125	5·5	287 375	156·1	28·4

Arbetstiden vid yrkesmässig automobiltrafik.

Genom remiss den 13 februari 1925 hade socialstyrelsen anbefallts att till riksdagens andra kammares tillfälliga utskott n:r 3 avgiva yttrande över en i kammaren väckt motion (n:r 256) angående fastställande av maximiarbetstid för automobilförare i yrkesmässig trafik. Till fullgörande härav har socialstyrelsen i till utskottet avlåten skrivelse anfört följande.

För att i någon mån belysa den förevarande frågans omfattning och innebörd har styrelsen sökt införskaffa vissa uppgifter rörande här ifrågavarande verksamhet. Det har därvid av Sveriges trafikbilägares riksförbund meddelats, att inom landet finnas omkring 11 000 personer, som hålla automobil i yrkesmässig trafik, och utgör sammanlagda antalet av dessa bilar cirka 14 700. Huru många avlönade förare, som sysselsättas i trafik med dessa bilar, är däremot icke närmare känt. I betraktande av att i de större trafikföretagen, där bilarna utnyttjas i största möjliga grad, genomsnittligt sysselsättas åtminstone två förare för varje bil, torde emellertid antalet förare åtskilligt överstiga ovan angivna antal bilar i yrkesmässig trafik.

Såsom i motionen påpekas, är för de bilförare, vilka äro anställda i företag varå arbetstidslagen äger tillämpning, arbetstiden begränsad enligt denna lag. Under arbetstidslagen falla företag, vari i regel användas flera än fyra arbetare. I sådana företag använda bilförare äro emellertid icke skyddade för tillfällig överansträngning. Det i lagens 7 § medgivna övertidsarbete kan nämligen uttagas på sådant sätt, att praktiskt taget obegränsad arbetstid kan erhållas under en kortare tidrymd. Vid ifrågavarande företag torde emellertid i regel en fast arbetstidsindelning vara gällande, och såvitt styrelsen har sig bekant, ha klagomål över missbruk i nyss berörda avseende icke framkommit.

Enligt meddelande från arbetsrådet har endast i två fall eftergift begärts för bilförare från arbetstidslagens bestämmelser. I ena fallet avsåg framställningen rätt till medeltalsberäkning av arbetstiden för 4 veckor och i andra fallet rätt att sysselsätta förare $8^1/_2$ timmar under veckans samtliga dagar. I intetdera fallet har emellertid arbetsrådet ansett sig kunna bifalla framställningen.

Hos mindre företag, varå arbetstidslagen icke äger tillämpning, uttages otvivelaktigt ofta betydligt längre arbetstid än 48 timmar per vecka. Från arbetarhåll har uppgivits, att 6 à 7 000 bilförare inom landet skulle sysselsättas med en genomsnittlig arbetstid av omkring 80 timmar i veckan. I vad mån denna uppgift är riktig, har styrelsen icke varit i tillfälle att kontrollera.

I kollektivavtalen för ifrågavarande verksamhet har jämväl arbetstidens längd blivit föremål för reglering. I regel har förhöjd ersättning stipulerats för arbete utöver den ordinarie arbetstiden, vilket givetvis verkar återhållande ifråga om utnyttjandet av övertiden. Vanligen har emellertid den i 7 § 1 mom. arbetstidslagen för förberedelse- och avslutningsarbeten medgivna övertiden regelmässigt utnyttjats i större eller mindre utsträckning, men synes särskild ersättning ej alltid utgå därför. I efterföljande tabell har enligt gällande kollektivavtal sammanställts en del uppgifter angående arbetstiden inom några av de större sammanslutningarna på området.

Arbetsgivare	Antal sysselsatta förare	Bruttoarbetstid per dag	Raster per dag	Anmärkningar
Stockholms droskägare	1 000	9 t. 54 m.	1 t.	Var 6:te dag fri
Göteborgs droskägare	210	9 t. 58 m.	1 t.	Var 5:te dag fri
Stockholms åkeriägareförening (lastautomobiler)	800	10 t. 30 m.	1½ t.	Lördagar 5½ t. Söndagar fria
Malmö droskägare	42	12 t. (dagskift) 9½ t. (nattskift)	1½ t. ½ t.	Ingen regelbundet återkommande fridag

Ehuru ytterligare en del avtal, berörande mindre företag, förefinnas, torde likväl endast för en mindre del av samtliga i yrkesmässig trafik sysselsatta förare arbetsförhållandena vara reglerade genom kollektivavtal.

Den fråga, motionen avser, eller lämpligheten att fastställa en maximitid för bilförare i yrkesmässig trafik torde, såsom även av motionärerna betonas, i främsta rummet vara att betrakta från trafiksäkerhetssynpunkt — såsom en arbetarskyddsfråga kan den i många fall ej anses redan på den grund, att de åsyftade bilförarna ofta ej äro att anse som arbetare.

Ser man frågan från trafiksäkerhetssynpunkt, borde tydligtvis graden av trötthet vara bestämmande för tjänstgöringens begränsning, men i avseende å trötthetens inverka så många olika faktorer, bl. a. av individuell och lokal beskaffenhet, att några allmängiltiga regler knappast kunna uppställas för nämnda begränsning. Man jämför exempelvis droskchaufförен i Stockholm med dess enerverande trafik och den tillfällige bilföraren i ett landsortssamhälle, vilken kanske kör bil en eller annan timme om dagen på föga trafikerade vägar och eljest har annan sysselsättning.

Med hänsyn till att 8-timmarsdagen numera väl får anses som allmänt normerande för arbetstiden, synes det emellertid ligga nära till hands att låta nämnda norm komma till tillämpning i avseende å ifrågavarande yrkesutövare. Berörda begränsning avser dock nettoarbetstiden, och kan den knappast direkt tillämpas å bilförarnas arbete, som ju oftast är av mycket intermittent och oregelbunden natur. Ifråga om mer ordnad och intensiv tjänstgöring synes däremot lämpligen kunna fastställas viss bruttoarbetstid, så beräknad, att den därinom fallande genomsnittliga arbetstiden uppgår till c:a 8 timmar per dygn. Är arbetet å viss ort eller eljest att anse som särskilt tröttande, borde dock nu åsyftade bruttoarbetstid förkortas.

Med hänsyn till frågans karaktär av ett trafiksäkerhetsproblem och dess nära beroende av olika lokala förhållanden, synes dess bedömande lämpligast böra anförtros åt de myndigheter, som enligt motorfordonsförordningen ha att meddela tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik. Genom en bestämmelse i nämnda förordning skulle vederbörande myndighet kunna berättigas att vid tillståndets meddelande föreskriva den begränsning av bilförarnas arbetstid, beräknad per dag eller vecka eller måhända båda dera tidrymderna, som med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall kunde finnas skälig och lämplig.

Den industriella demokratien i Norge, England, Tjeckoslovakien och Österrike.

I januari 1924 uppdrog dåvarande chefen för socialdepartementet åt byråchefen i socialstyrelsen A. Molin och kommerserådet R. Sohlman att under samma år företaga en studieresa till Norge, Storbritannien, Tjeckoslovakien och Österrike i syfte att taga närmare kännedom om därstädes praktiskt tillämpade former av industriell demokrati och därvid vunna erfarenheter. Med hänsyn till bl. a. byråchefen Molins deltagande i internationella arbetskonferensens sammanträde i Genève under senare delen av juni månad uppdelades studieresan så, att Norge och England besöktes under maj och början av juni samt Tjeckoslovakien och Österrike under september och oktober. Sammanlagt togs för ändamålet i anspråk en tid av två månader.

Det meddelade uppdraget har under resorna fullgjorts på så sätt, att de studiedelegerade, efter att förberedelsevis ha tagit kännedom om lagstiftning, organisationsförhållanden och andra omständigheter av betydelse för förverkligandet av industriell demokrati i respektive länder, uppsökt ett antal på området i fråga verksamma och erfarna eller eljest beträffande detsamma omdömesgilla personer. Sålunda har konfererats med företrädare för statliga myndigheter samt för arbetsgivar- och arbetarorganisationer, enskilda arbetsgivare, arbetarrepresentanter i driftsråd o. d. ävensom med personer i neutral ställning, representerande socialpolitisk eller ekonomisk sakkunskap. Tillfälle har bl. a. erhållits att deltaga i sammanträden i ett Whitley-råd och en fabrikskommitté i England ävensom att bevista underhusets förhandlingar om den i det följande omnämnda Murrelska motionen angående Whitleysystemet. I den avgivna reseberättelsen hava de från olika håll erhållna uttalandena återgivits i form av sammanträngda referat, vartill för varje land fogats en kort, inledande översikt över lagstiftning eller andra anordningar på förevarande område och en summarisk sammanfattning av de under förutnämnda samtal eller på annat sätt inhämtade upplysningarna. Efterföljande redogörelse utgör en sammanställning av sistnämnda resumeer.

Norge.

Lagstiftning. En i viss mån ordnad representation vid arbetsställena ha arbetarna i ganska stor utsträckning sedan åtskilliga år tillbaka haft i sina enligt kollektivavtal eller skiljedom tillsatta förtroendemän (tillidsmænd).

Den provisoriska lagen om arbetarutskott (arbeiderudvalg) i industriella företag av den 23 juli 1920 tillkom närmast med anledning av en omfattande arbetskonflikt, varunder från arbetarnas sida bl. a. gjordes anspråk på andel i företagens ledning. Lagen lär kunna anses som frukten av en kompromiss och är till sitt innehåll ganska moderat. En redogörelse för dess huvuddrag lämnas i det följande.[1]

[1] Jfr även Soc. Medd. årg. 1920, sid. 917

Lagen torde i stort sett kunna sägas äga tillämpning å sådana enskilda och offentliga företag inom industri, hantverk, byggnadsverksamhet och samfärdsel, som använda betald arbetskraft och i regel året runt sysselsätta minst 50 arbetare. Konungen äger att utsträcka lagens tillämpning jämväl till andra verksamhetsgrenar än de nyss nämnda. Från lagens tillämpning äro undantagna sådana arbetsförhållanden, vari tjänstemannautskott tillsättas enligt lagen om offentliga tjänstemän.

I företag, varå lagen äger tillämpning, skall upprättas ett arbetarutskott, så snart en fjärdedel av företagets vuxna arbetare påkalla det. Utskotten, som kunna ha 2—10 ledamöter, tillsättas för ett kalenderår åt gången genom val av företagens vuxna arbetare. Valförrättningen ledes av en särskild valstyrelse, bestående av arbetsgivaren eller en representant för honom jämte två ledamöter av det fungerande utskottet eller i brist på sådant av två förtroendemän för arbetarna.

Arbetarutskotten ha att dryfta och uttala sig om

1) större förändringar i driften, berörande arbetsförhållandena;

2) frågor om allmänna lönebestämmelser, fasta ackordstariffer, arbetstid, övertidsarbete, arbetsordning vid inskränkt drift, ferier och andra arbetsvillkor, för såvitt ej enighet är uppnådd genom direkta förhandlingar mellan arbetsgivaren och arbetarna;

3) arbetsreglementen eller förändringar däri;

4) frågor om upprättande eller ledning av välfärdsinrättningar för arbetarna, såsom sjuk- och begravningskassor, understöds- och sparkassor, arbetarbostäder o. d.

Innan arbetsgivaren fattar beslut i angelägenhet, som nu är nämnd, skall han samråda med utskottet. Har han icke varit i tillfälle därtill, skall han snarast möjligt meddela utskottet sitt beslut och motiven därför.

Utskottet är berättigat och på begäran av någon i saken intresserad förpliktat att upptaga till förhandling och söka bilägga tvister rörande arbetsförhållanden eller arbetares avskedande eller uppsägning.

Det åligger utskottet att, när så påfordras av offentlig myndighet, yttra sig om arbetsförhållanden i företaget.

Utskottet äger att påkalla muntlig förhandling med arbetsgivaren rörande frågor, varmed det har att taga befattning.

Arbetarutskottsledamöter få ej avskedas eller uppsägas annat än på sakliga skäl. De äro förpliktade till tystlåtenhet.

Arbetsgivaren åligger att tillhandahålla lokal för utskottets sammanträden. Han får ej, då sammanträde efter hans bestämmande hålles under allmän arbetstid, göra avdrag å arbetslönen för tid, varunder arbetare är frånvarande från arbetet för deltagande i sammanträdet.

Nämnas bör måhända här slutligen, att sedan år 1922 föreligger ett av »arbeiderkommissionen av 1918» utarbetat *förslag till lag om arbetarnas medverkan i företagens ledning*. Förslaget, som givit anledning till ett flertal, delvis helt avstyrkande reservationer, har en betydligt mer radikal läggning än den nu gällande lagen om arbetarutskott.

Uttalanden och erfarenheter rörande lagens tillämpning. Antalet för vederbörande myndigheter bekanta fall av upprättande av arbetarutskott torde uppgå till c:a 180 eller icke fullt 1/4 av det möjliga antalet, som beräknas utgöra c:a 800. Vid en stor del av de arbetsställen, där åsyftade 180 arbetarutskott upprättats — gissningsvis har antytts över hälften — har institutionen ej hållits vid liv, utan numera upphört att existera. Från den fackliga huvudorganisationens sida lär dock, särskilt vid tiden för lagens ikraftträdande, men även sedermera, ha utövats en kraftig och målmedveten propaganda för upprättandet av utskott.

Av nu berörda förhållanden synes man kunna draga den slutsatsen, att arbetarna, på vilka utskottens tillkomst och upprätthållande enligt lagen beror, över huvud taget icke omfattat ifrågavarande institution med något större intresse — något som även är ganska förklarligt.

Ehuru i viss mån förverkligande ett socialt reformkrav, tillkom lagen såsom förut nämnts närmast för att bereda lösning åt en besvärande konflikt angående arbetsgivarnas rätt att leda och fördela arbetet m. m. Ökade, påtagliga möjligheter att tillgodose sina intressen erhöllo ej arbetarna i någon vidare mån genom lagen. I praktiken ungefär likvärdiga möjligheter hade de redan förut i de tillfällen till förhandling med arbetsledningen, som genom kollektivavtalen eller praxis tillerkänts deras förtroendemän.

Vid sidan av nu berörda uppfattning, som torde vara den väsentligen förhärskande å arbetarsidan, förekomma givetvis även andra meningar. Å ledande arbetarhåll värderar man sålunda lagen som det första lagfästade, om än otillfredsställande steget mot arbetarnas deltagande i företagens ledning. Vid en del särskilda arbetsställen, där förhållandena — måhända synnerligast de personliga — varit gynnsamma, ha även arbetarutskotten lyckats ernå sådana resultat, att institutionen tillvunnit sig personalens förtroende.

Vad arbetsgivarna angår, torde de som kår betraktade kunna sägas vara mindre tilltalade av ifrågavarande lagstiftning. Emellertid uppgiva de sig vanligen ej i praktiken ha haft några ofördelaktiga erfarenheter av lagen, vilket de kanske oftast och tydligen icke utan skäl tillskriva lagens relativt ringa förverkligande och den starka begränsningen av de befogenheter, den tillerkänt arbetarna. Några krav på lagens upphävande lära ej heller hava framkommit.

Icke så få arbetsgivare erkänna, att upprättande av arbetarutskott principiellt taget måste anses motiverat. Hade arbetarna visat benägenhet att till ledamöter av utskotten utse äldre, yrkesdugliga och erfarna personer, skulle också enligt många arbetsgivares mening utskotten kunnat bliva till verklig nytta för såväl företagen som deras personal. Ofta nog hade emellertid en motsatt tendens gjort sig gällande vid utskottens tillsättande. Framhållas må också, att det finnes en del arbetsgivare, som haft gynnsamma erfarenheter av utskottens verksamhet och gilla lagen om desamma. Bl. a. betona de, att det vore förmånligare för arbetsgivaren att ha att göra med ett utskott, företrädande endast den egna arbetarkårens önskningar, som det ofta vore i företagets intresse att tillgodose, än med representanter för organisationerna, vilka vid förhandlingarna ofta läte sig ledas av vittutseende, för arbetsförhållandena vid företaget främmande syften.

Uteslutet synes för övrigt icke vara, att arbetarbefolkningens psykiska läggning i vissa trakter är mera gynnsam för utskottsidéns tillämpande än i andra delar av landet.

Slutligen må framhållas, att utskottsinstitutionen icke saknar försvarare å arbetsgivarorganisationernas sida. En av nämnda organisationers ledande funktionärer i en av landets största städer förklarade sig sålunda oförbehållsamt anse, att institutionen, klokt tillämpad, vore till fördel ej blott för arbetarna, utan även för företagen.

England.

Inledande upplysningar. I England finnes ej någon lagstiftning med ändamål att främja förverkligandet av den industriella demokratiens idé. Det oaktat har denna idé under olika former därstädes i viss mån förverkligats. Här nedan lämnas några vägledande antydningar därom.

Det starkt utvecklade, ehuru mycket splittrade fackföreningsväsendet har sedan länge tillförsäkrat arbetarna ett avsevärt medinflytande på arbetsvillkorens gestaltning.[1] Genom organisationernas förtroendemän (shop-stewards) ha arbetarna vidare haft möjlighet att göra gällande sina synpunkter och önskemål ifråga om de lokala arbetsförhållandena.

Under krigets senare skede, då det befanns nödvändigt att i möjligaste mån upp-

[1] The Labour Year Book för 1924 upptager ett antal av 1 190 skilda fackföreningar (trade unions).

driva och säkerställa produktionen av krigsmaterial, tillsattes år 1916 en kommitté »för rekonstruktion av industrien», vilken åter som en underkommitté nedsatte den sedermera namnkunniga s. k. Whitley-kommittén. Under åren 1917 och 1918 avgav denna kommitté ett flertal »rapporter», vilka i huvudsak gingo ut på att förmedelst ett system av representativa organ, vari såväl arbetare som arbetsgivare äro företrädda, till produktionens främjande få till stånd en förtroendefull samverkan mellan nämnda två parter.[1] Nu åsyftade förslag, som tillkommit jämväl med tanke på förhållandena efter kriget, upptaga förutom nämnda organisatoriska anordningar en del riktlinjer för systemets verksamhet, vilka syfta till bl. a. att giva åt arbetarna en förbättrad samt mer intresserad och ansvarsfull ställning inom produktionen.

I sin fullständiga utformning omfattar det s. k. Whitley-systemet tre olika organ, nämligen centrala industri- eller landsråd (joint industrial [national] councils), distrikts- (eller sektions-) råd och fabrikskommittéer (works committees).

Början med systemets tillämpning gjordes, under ledning och medverkan från regeringens sida, med de centrala Whitley-råden, som för de särskilda industrierna skulle utöva en hela landet omfattande, väckande, ledande och reglerande verksamhet. Intill utgången av år 1922, den senaste tidpunkt, vartill engelska arbetsministeriets tillgängliga uppgifter hänföra sig, hade upprättats dylika råd inom 73 olika verksamhetsområden.[2] Därtill kommo för 19 verksamhetsområden, där organisationsförhållandena för det dåvarande icke ansetts lämpligen medgiva upprättandet av sådana råd, »interim industrial reconstruction committees» — provisoriska substitut för råden. Numera, sedan en del av råden och kommittéerna upphört att existera, under det åter andra tillkommit, anses sammanlagda antalet råd och kommittéer av sistberörda slag uppgå till framåt 70.[3] Beträffande fördelningen av ifrågavarande råd och kommittéer på olika industrigrenar kan anmärkas, att ett antal av de största, mest betydelsefulla industrierna, inom vilka arbetsgivare och arbetare i regel äro väl organiserade, sakna dylika institutioner.

Råden, som bestå av ett växlande, vanligen rätt stort antal arbetsgivar- och arbetarrepresentanter, utsedda av resp. fackorganisationer — stundom torde i råden även insättas opartiska sakkunniga — ha vanligen i främsta rummet sysslat med mer allmängiltiga frågor rörande löner och andra arbetsvillkor.[4] Därtill komma frågor angående åtgärder till främjande av arbetsfreden, lindrande av arbetslösbetens följder, yrkesutbildning, arbetarskydd, välfärdsanordningar m. m. I några fall ha även råden föranstaltat om utredningar av produktions-ekonomisk innebörd. Sålunda har Whitleyrådet inom porslins- och lergodsindustrien låtit tre stående kommittéer företaga åtskilliga utredningar i berörda avseende. Inom järn- och ståltrådsindustrien har genom vederbörande råds försorg verkställts ganska omfattande enquêter rörande produktionskostnaderna, vilkas resultat publicerats med den förhoppningen, att publikationen skulle bidraga till att rätta felaktiga föreställningar och skapa ökat förtroende mellan kapital och arbete.

Såsom anledningar till att, som förut berörts, en del råd upphört med sin verksamhet — till början av år 1922 hade detta inträffat med 17 råd — uppgives i huvudsak, under framhållande av de starka påfrestningarna under krisåren, bristfälliga organisationsförhållanden, svårigheter med lönefrågor samt intressemotsättningar mellan olika verksamhetsgrenar eller distrikt.

Distriktsråden, som utgöra ett mellanled i Whitley-systemet, motsvara i mycket landsråden, men äro till sina uppgifter och befogenheter begränsade till en viss del

---

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 792 och årg. 1920, sid. 310.

[2] Uppgifterna i det svenska kommittébetänkandet sträcka sig till våren samma år.

[3] The Labour Year Book för 1924 uppgiver antalet nu existerande råd till 55 och d:o kommittéer till 8, representerande sammanlagt 3 000 000 arbetare (arbetslöshetsförsäkringen anses omfatta ungefär 12 000 000 arbetstagare).

[4] Under tiden december 1919—maj 1920 träffades av råden 46 kollektivavtal, gällande för hela landet.

av landet. Intill början av år 1922 hade inom den enskilda verksamheten upprättats 150 distriktsråd. Dylika råd lära, oavsett att de tydligtvis icke äro behövliga för industrier med koncentration till viss trakt, anses mindre starkt motiverade än de två övriga leden i systemet. I vissa fall förekomma som ett mellanled sektionsråd, vilkas verksamhet ansluter sig till de olika grenarna inom en industri.

Det nedersta, lokala ledet i systemet, fabrikskommittén, tager befattning med allehanda frågor, som röra arbetsförhållandena å det särskilda arbetsstället. Dessa kommittéer, vilka liksom de centrala landsråden och distriktsråden egentligen borde bland sina ledamöter räkna jämväl företrädare för arbetsgivaren, lära i övervägande mån endast bestå av arbetarrepresentanter. Någon exakt uppgift om antalet fabrikskommittéer lär ej kunna lämnas — vid början av år 1922 ansågos de uppgå till minst 1 000. Förekomsten av dylika kommittéer är för övrigt ej inskränkt till industrier med landsråd utan synes ganska oberoende av dessa.

Whitley-systemet har kommit till tillämpning även inom statens och kommunernas anläggningar och förvaltande verk.

Som en generell anmärkning lär kunna sägas, att Whitley-systemets tillämpning är föga fast eller enhetligt genomförd. Huruvida ett representativt organ för förhandling om frågor rörande arbetsförhållandena är att hänföra till systemet eller ej, lär även stundom vara osäkert.

Närmare upplysningar om Whitley-systemet och dess verksamhet intill utgången av år 1922 lämnas i en inom arbetsministeriet utarbetad »Report on the Establishment and Progress of Joint Industrial Councils, 1917—1922».

Beträffande Whitley-systemet bör måhända även nämnas, att Mr. Murrel (arbetarpartiet) i början av år 1924 i underhuset väckt en motion, som har till syfte att på olika sätt främja systemets tillämpning m. m. Bl. a. föreslås i motionen, att ett av ett industriellt landsråd fattat beslut under vissa förutsättningar av arbetsministern skulle kunna med eller utan modifikationer förklaras bindande jämväl för företag inom branschen, vilka icke tillhöra någon i rådet representerad organisation. Motionen godtogs med stor majoritet vid sin andra läsning den 30 maj 1924.

Förutom Whitley-systemet förefinnas inom ett flertal verksamhetsområden förhandlingsorganisationer, vilka, såsom exempelvis inom den mekaniska verkstadsindustrien, nått en hög grad av utveckling och i åtskilliga avseenden erinra om nämnda system.

Slutligen torde i detta sammanhang böra framhållas, att man i England, delvis sedan lång tid tillbaka, men framför allt från de senare krigsåren, haft en ganska omfattande enskild, frivillig verksamhet med syfte att få till stånd bättre förståelse och ökad samverkan mellan arbetsgivare och arbetare. Bland de sammanslutningar, som arbetat för berörda syfte, förtjäna måhända särskilt nämnas Labour Co-partnership Association, som verkar för tillämpning av vinstandelssystem o. d. samt i viss mån även för därmed förbunden arbetarkontroll över produktionen, ävensom National Alliance of Employers and Employed och Industrial League and Council, vilka båda sammanslutningar söka förverkliga nämnda syfte genom olika former av upplysnings- och propagandaverksamhet.

Uttalanden och erfarenheter. De i berättelsen refererade uttalandena och vad studiedelegerade i övrigt inhämtat i ämnet synas kunna till sina huvuddrag sammanfattas på följande sätt.

De i England förekommande strävanden och anordningar, som ha till ändamål att bereda arbetarna inflytande på driftens ledning inom industrien, datera sig väsentligen från världskrigets senare skede. Det gällde då ej blott närmast att på bästa sätt säkerställa krigsindustriens produktionsförmåga, utan även att förbereda hela industriens återgång till normala förhållanden efter krigets slut. Med hänsyn härtill och till de svårigheter, som arbetarförhållandena i vissa avseenden redan förorsakat och i fortsättningen kunde befaras giva upphov till, framstod för många såsom särskilt angeläget att åvägabringa ett på bättre samförstånd grundat förhållande mellan arbetsgivare

och arbetare. För tillgodoseende av nu nämnda ändamål vidtogos flera åtgärder, bland vilka i främsta rummet märkes organiserandet av det s. k. Whitley-systemet.

Söker man se till, i vad mån Whitley-systemet lyckats förverkliga berörda ändamål, är först att märka, att systemet aldrig kommit till tillämpning i åsyftad omfattning. Inom de viktigaste exportindustrierna, såsom kolgruve-, maskin-, skeppsbyggnads- och bomullsindustrierna, ha sålunda icke förekommit några Whitley-råd. Berörda industrier ha eljest en särdeles väl genomförd facklig organisation och skulle alltså enligt Whitley-kommitténs uppfattning vara särskilt väl ägnade för ifrågavarande systems tillämpning. Emellertid vill det synas, som om just denna omständighet stått hindrande i vägen för systemets genomförande. Såväl arbetsgivar- som arbetarparten inom dessa industrier lära nämligen funnit det opåkallat att tillämpa Whitley-systemet, då det förhandlingssystem, som organisationerna redan upprättat, tillgodosåg alla rimliga anspråk. Anmärkas kan också, att arbetsgivarna — även då de icke voro ohågade för varje medgivande av inflytande åt arbetarna — i många fall voro benägna att med ovilja och misstroende betrakta en anordning, som man utifrån sökte påtvinga dem. Arbetarna åter, eller åtminstone deras sammanslutningar, torde ej sällan ställt sig avvisande på den grund, att Whitley-systemet kunde befaras göra intrång på de fackliga organisationernas verksamhetsområde och därmed lända dem till förfång. Den starka splittringen inom arbetarnas organisationsväsen torde också ha medverkat till att försvåra systemets genomförande. Allt som allt torde Whitley-systemet f. n., såsom förut anförts, ej beröra mer än c:a 3 miljoner eller sålunda endast en ganska liten del av Englands arbetare inom den mer egentliga industrien.

Vidare må framhållas, att ej heller innebörden av Whitley-systemets verksamhet kommit att motsvara de förväntningar, man till en början gjort sig. Systemets organ lära således till alldeles övervägande del ha begränsat sin verksamhet till löne- och andra arbetsvillkor, under det frågor, som kunnat vara ägnade att bereda arbetarna insikter i företagens tekniska och ekonomiska ledning, föga kommit till behandling — något intresse därför lär i allmänhet ej heller ha visats vare sig å arbetsgivar- eller arbetarsidan. Systemet torde sålunda till innebörden av sin verksamhet ej kunna anses mycket skilja sig ifrån de vanliga fackliga förhandlingsorganen inom industrien.

Med det ovan anförda vill man emellertid ej bestrida, att Whitley-systemet inom ganska stora verksamhetsområden varit och är av avsevärd betydelse för ernående av ett mer förtroendefullt förhållande och bättre samverkan mellan arbetsgivare och arbetare. Inom enstaka områden måste systemet t. o. m. tillerkännas betydande resultat i nu berörda avseende. Särskilt torde detta få anses ha varit fallet inom en del näringsgrenar med svag facklig organisation samt inom företag, som drivas av staten eller kommun — beträffande de senare stundom resulterande i löner, som å vissa håll väckt betänkligheter.

Nämnas bör måhända i detta sammanhang, att man på vissa håll tillskriver Whitley-systemets ovan berörda bristande framgång den under senare åren rådande depressionen och hoppas på bättre tider för systemet, när densamma givit med sig. Erinras kan också om den Murrelska motionen angående Whitley-systemet, för vilken förut redogjorts, och den välvilliga behandling motionen rönt i underhuset vid sin andra läsning.

Från åtskilliga håll, kanske särskilt å arbetsgivarsidan, framhålles, att en utveckling, baserad på självständiga fabrikskommittéer med nödiga organ för samverkan mellan dessa, vore naturligare och hade bättre utsikter att vinna allmän tillämpning än Whitley-systemet, som började med överorganisationerna. Whitley-kommittén torde emellertid haft skälig anledning att välja denna väg, då den i annat fall kunde befara att röna motstånd från arbetarorganisationernas sida.

Förutom Whitley-systemet tillkommo, såsom förut omtalats, under kriget en del organisationer av så att säga mer enskild natur med uppgift att verka för bättre samförstånd mellan arbetsgivare och arbetare. Otvivelaktigt torde även dessa, såsom the National Alliance of Employers and Employed och the Industrial League and Coun-

cil, få anses ha utfört och fortfarande utföra ett icke betydelselöst arbete till förverkligande av nyss angivna syfte. Även åt vissa äldre sammanslutningar, såsom the Labour Co-partnership Association, lär ett dylikt vitsord kunna givas. Erinras må vidare i detta sammanhang om det här ovan berörda förhållandet, att man inom vissa industrier vidtagit sådana anordningar för arbetarnas representation och en regelbunden samverkan mellan arbetsgivare och arbetare, att det sålunda åvägabragta förhandlingssystemet i stort sett bereder en ganska god ersättning för Whitley-systemet.

Såsom slutomdöme om ovan berörda företeelser och givetvis särskilt om Whitley-systemet synes man kunna säga, att de knappast innebära eller ens syfta till förverkligandet av industriell demokrati, tagen i mera egentlig bemärkelse. Som mest torde de på en del håll anses som en förberedelse för eller början till dylik demokrati.

Tjeckoslovakien.

Lagstiftning. I detta land har man att med hänsyn till lagstiftningen rörande den industriella demokratien skilja mellan bergsbruket, väsentligen avseende stenkols- och brunkolsbrytning, samt övriga näringar.

På det förra verksamhetsområdet infördes genom en lag av den 25 februari 1920, kompletterad genom ett flertal tillämpningsförfattningar, drifts- och revirråd. *Driftsråd* skola i regel upprättas vid alla arbetsställen med minst 20 arbetstagare (arbetare och tjänstemän) och bestå av 3 till 17 ledamöter jämte lika många suppleanter — allt efter antalet arbetstagare å arbetsstället — valda av och bland dessa arbetstagare. I driftsråd med minst 5 ledamöter skola minst en femtedel av ledamöterna utgöras av representanter för tjänstemännen. För den aktiva och passiva valrätten gälla vissa, beträffande den senare rätten strängare villkor i avseende å ålder och anställningstid. Mandatet gäller för två år men kan under vissa förutsättningar återkallas. Det är ej förenat med något arvode, utan medför endast rätt till ersättning för oundgänglig förlust av arbetsförtjänst. Driftsledningen äger att låta en teknisk eller kommersiell tjänsteman deltaga i rådets sammanträden — en rättighet, som emellertid icke synes fullt utnyttjas. Å andra sidan är rådet berättigat att till sina överläggningar inkalla företrädare för fackorganisationerna ävensom sakkunniga. Driftsrådens ledamöter kunna i regel icke avskedas utan medgivande av vederbörande skiljedomstol.

Såsom driftsrådens arbetsuppgifter upptagas i huvudsak:

1) Medverkan vid övervakandet av efterlevnaden av bestämmelserna rörande arbetets säkerhet och sundhet samt vid handhavandet av arbetsordningen.
2) Avgivande av förslag till förbättringar i driften.
3) Övervakande av löneavtalens iakttagande.
4) Medverkan vid upprätthållandet av disciplinen.
5) Förmedlande av klagomål.
6) Medverkan vid avskedanden.
7) Förvaltning eller medverkan vid förvaltningen av välfärdsanordningar.
8) Kännedomstagande av företagets balansräkning eller bokslut.

Driftsråden få icke egenmäktigt ingripa i företagens administration eller drift.

Driftsråden inom de olika bergverksdistrikten (10 till antalet) välja för varje distrikt ett *revirråd*, bestående av 10 till 35 ledamöter, varav en femtedel representerar tjänstemännen och bildar en särskild sektion.

Revirråden ha till uppgifter bl. a.:

1) att meddela för hela distriktet gällande riktlinjer för driftsrådens verksamhet;
2) att slita tvister mellan driftsledning och driftsråd;
3) att medverka vid utfärdande av en enhetlig arbetsordning för hela distriktet;
4) att medverka vid avslutandet av kollektivavtal och övervaka deras efterlevnad;

5) att förvalta de arbetstagarna tillkommande vinstandelsmedlen (se nedan) samt de medel, som uppbäras för täckande av drifts- och revirrådens omkostnader.

Omförmälda tjänstemannasektion av revirråden fyller på visst sätt bristen av ett särskilt tjänstemannadriftsråd. Densamma har sålunda att beträffande tjänstemännen förmedla klagomål, medverka vid avskedande, förvalta eller deltaga i förvaltningen av välfärdsanordningar samt medverka vid avslutandet av kollektivavtal och övervakandet av deras iakttagande.

Till bestridande av kostnaderna för drifts- och revirråden samt av dem grundade inrättningar äga revirråden pålägga företagen avgifter, som uppbringas genom avdrag å arbetarnas löner.

Drifts- och revirråden stå under tillsyn av de vanliga bergverksmyndigheterna, som äga att upphäva av råden fattade, lagstridiga beslut. Dessutom ha emellertid genom lagar av den 25 februari 1920 och 3 juli 1924 såsom överinstanser i vissa avseenden upprättats 10 *bergverksskiljedomstolar*, bestående av representanter för arbetsgivare, tjänstemän och arbetare med en opartisk ordförande samt en representant för vederbörande underordnade bergverksmyndighet såsom rådgivare. Dessa skiljedomstolar ha att handlägga besvär över beslut av driftsråd angående lönefrågor, disciplinärenden och avskedanden m. m. Genom sistberörda lag har även såsom central, högsta instans upprättats en *överbergverksskiljedomstol*, bestående av tre yrkesdomare jämte två bisittare, representerande de båda intressegrupperna.

Samtidigt med lagen om drifts- och revirråd utfärdades en lag om arbetstagarnas inom bergshanteringen deltagande i verksförvaltningen och deras andel i nettovinsten. Enligt denna lag skall för varje bergverksföretag med mer än 100 arbetstagare — ej såsom i fråga om driftsråd för varje gruva — upprättas ett »*Werksbeirat*», bestående av två representanter för arbetarna, en för tjänstemännen och fyra för företagaren. Arbetstagarnas representanter skola i regel inbjudas till förvaltnings- eller uppsiktsrådens sammanträden och äga deltaga i förhandlingarna med rådgivande stämma. Företagaren är pliktig förelägga vederbörande »Werksbeirat» kvartals- och årsberättelser över företagets affärsrörelse samt balans- jämte vinst- och förlusträkningar ävensom förslag till fördelning av nettovinsten. Rådet fastställer den arbetstagarna tillkommande andelen i nämnda vinst, vilken andel skall uppgå till 10 % av vinsten. Vid mindre bergverksföretag (utan »Werksbeirat») skall ägaren avstå motsvarande vinstandel, bestämd i samråd med driftsrådet. Vinstandelsmedlen skola användas till arbetstagarnas gemensamma nytta.

För de övriga produktiva näringarna, d. v. s. med undantag ej blott för bergverk, utan även för handel, bank- och försäkringsverksamhet o. d., gäller lagen den 12 augusti 1921 om driftsutskott.[1] Enligt denna lag bör ett *driftsutskott* upprättas för varje självständig driftsenhet, som varaktigt sysselsätter minst 30 arbetstagare. Vid större arbetsställen upprättas skilda driftsutskott för arbetare och tjänstemän. Utskotten bestå av 3 till 20 ledamöter med lika många suppleanter, utsedda genom proportionella val av vederbörande arbetstagare. Ledamöternas funktionstid är bestämd till ett år, men genom beslut av vederbörande skiljekommission kan under vissa förhållanden ej blott ett utskott upplösas, utan även särskilda utskottsledamöter avsättas före nämnda tids utgång.

Driftsutskotten ha att tillvarataga och främja arbetarnas ekonomiska, sociala och kulturella intressen. Mer specialiserade kunna utskottens uppgifter i huvudsak angivas vara:

a) att övervaka iakttagandet av löne- och arbetsavtal samt arbetsordningar ävensom att medverka vid träffandet av överenskommelser om arbetsordningar;

---

[1] Såsom mer direkt återgivande den i Tjeckoslovakien använda beteckningen »Betriebsausschuss» brukas i förevarande redogörelse ordet »driftsutskott» i stället för den i det svenska kommittébetänkandet för här ifrågavarande institution använda benämningen »driftsnämnd».

b) att efter behov genom en ledamot av utskottet taga del av lönelistorna;

c) att, för så vitt kollektivavtalen medgiva det, under medverkan av resp. fackorganisationer överenskomma om tillägg till nämnda avtal;

d) att sörja för genomförandet och iakttagandet av träffade förlikningar och fällda skiljedomar;

e) att övervaka iakttagandet av bestämmelserna om arbetarskydd och arbetstagares försäkring;

f) att medverka vid upprätthållandet av disciplin och ordning å arbetsstället samt av ett gott förhållande mellan driftsledning och arbetstagare;

g) att såsom rådgivande medverka vid kollektiva avskedanden, som äro grundade på omständigheter liggande utanför arbetsförhållandet, ävensom vid avskedandet av enstaka arbetstagare, som varit sysselsatta inom rörelsen mer än tre år;[1]

h) att förvalta eller medverka vid förvaltningen av välfärdsanordningar;

i) att framställa förslag till förbättring av de tekniska anordningarna, arbetarskyddet, arbetsmetoderna o. d.

Utskott eller utskottsledamöter få emellertid ej egenmäktigt ingripa i driften.

I företag, som föra handelsböcker och sysselsätta minst 300 arbetstagare eller 50 tjänstemän, äger utskottet fordra att få sig förelagd avskrift av bokslutet ävensom balans-, resp. vinst- och förlusträkningen. Beträffande aktie- och kommanditbolag m. fl., vilkas stamkapital överstiger 100 000 Kč, är driftsutskottet i regel berättigat att låta sig företrädas i förvaltnings- och uppsiktsråden samt å bolagsstämman. Utskottsrepresentanterna sakna emellertid rösträtt och äro för berörda representation icke berättigade till annan gottgörelse än för havda kontanta utgifter och mistad arbetslön. De äro förpliktade att iakttaga fullständig tystlåtenhet i avseende å vad de i nu ifrågavarande egenskap fått veta och uttryckligen betecknats såsom förtroligt.

Driftsutskottens ledamöter få i regel icke avskedas utan medgivande av vederbörande skiljekommission. De äga icke för sitt deltagande i utskottets verksamhet rätt till ersättning i vidare mån, än att de kunna göra anspråk på arbetslön för tid, då de undantagsvis och ovillkorligen under arbetstiden måst ägna sig åt berörda verksamhet. Till täckande av sina kontanta utlägg kunna utskotten utkräva bidrag av arbetsgivare och arbetare med hälften av vardera.

För handläggning av besvär rörande tillämpningen av förevarande lag äro upprättade ett stort antal skiljekommissioner. Dessa räkna sex ledamöter, varav en yrkesdomare tjänstgör som ordförande och en socialpolitiskt eller nationalekonomiskt verksam offentlig tjänsteman fungerar som sakkunnig bisittare. De återstående fyra ledamöterna representera arbetsgivare och arbetstagare.

Nämnas bör kanske till sist att genom beslut av högsta förvaltningsdomstolen i besvärsmål rörande tillämpning av lagen om driftsutskott denna lagstiftning småningom blivit närmare fixerad i åtskilliga avseenden.

Uttalanden och erfarenheter. De förut återgivna upplysningarna och vad i övrigt inhämtats rörande driftsråden och utskotten i Tjeckoslovakien synas möjligen kunna sammanfattas på sätt här nedan skett. Framhållas bör emellertid, att rådens och

[1] Avskedanden av sistnämnda art skola ofördröjligen meddelas driftsutskottet, vilket, om det finner ett avskedande uppenbarligen omotiverat, inom tre dagar kan underställa frågan vederbörande skiljekommission, som har att meddela beslut inom sju dagar. Finner skiljekommissionen,

att arbetstagaren avskedats på den grund, att han tillhört eller icke tillhört viss politisk, facklig, nationell eller religiös organisation eller att han utövat en med driften icke sammanhängande verksamhet av dylik beskaffenhet,

att arbetstagaren avskedats, därför att han vägrat utföra stadigvarande arbete av annan art, än det för vilket han anställts, eller

att avskedandet med hänsyn till den avskedades ålder, anställningstid eller familje- eller förmögenhetsförhållanden måste anses som en handling av omotiverad hårdhet,

äger skiljekommissionen ålägga arbetsgivaren att med utgivande av ersättning för liden förlust av arbetsförtjänst återtaga den avskedade i arbetet eller förskaffa honom annan någorlunda likvärdig sysselsättning eller giva honom skadestånd med en till fyra veckors avlöning.

utskottens verksamhet varit alltför kort och infallit under alltför abnorma konjunkturer, för att man av de hittills vunna erfarenheterna om densamma skulle vara berättigad att fälla några mer definitiva omdömen om dessa institutioner.

Driftsråden och driftsutskotten sakna visserligen icke föregångare, men torde likväl på det hela taget vara att anse som revolutionsprodukter. Genom desamma fingo arbetarna så att säga i ett slag en mekanism, med vars tillhjälp idén om industriell demokrati i avsevärd mån skulle kunna förverkligas. Den nya anordningen, som mottogs med stora förväntningar av arbetarna, mötte dem emellertid tämligen oförberedda. Mekanismen fanns där, men arbetarna voro ej kompetenta att utnyttja den — åtminstone ej i den utsträckning, som å deras sida varit åsyftad. Givetvis gjorde även arbetsgivarna ett avsevärt motstånd mot den enligt deras mening betänkliga reformen. Någon industriell demokrati i egentlig bemärkelse, som väl får anses kännetecknad av arbetarnas deltagande i företagens ledning — »arbetarnas kontroll» — lär sålunda knappast kunna sägas ha blivit genomförd i Tjeckoslovakien.

Nämnas bör måhända i detta sammanhang, att driftsutskott ej heller kommit till stånd i åsyftad utsträckning, i det knappast hälften av de arbetsställen, vid vilka lagen förutsätter utskott, blivit försedda med sådana. Antagligt är likväl, att de arbetsställen, som sakna utskott, till stor del äro försedda med särskilda förtroendemän för arbetarna eller ock återfinnas bland de mindre företagen.

Ehuru den ifrågavarande reformen sålunda icke kommit till förverkligande i tillämnad omfattning, har densamma likväl otvivelaktigt i avsevärd mån bidragit till att stärka arbetarnas ställning i förhållande till arbetsgivarna. Genom de härigenom ökade möjligheterna för arbetarna att tillvarataga sina intressen och vissa i lagstiftningen givna, för arbetarna gynnsamma bestämmelser — bl. a. angående skydd mot avskedande — torde arbetarna också ha vunnit åtskilliga förbättringar i sina villkor.

Beträffande förhållandet mellan driftsråden och utskotten å ena samt arbetarnas organisationer å den andra sidan lär möjligen till en början somligstädes en viss tvekan gjort sig gällande. Numera torde man obestridligen kunna säga, att råden och utskotten i regel beträffande alla viktigare angelägenheter stå under ledning av organisationerna eller kanske rättare sagt av den organisation, som majoriteten inom rådet eller utskottet tillhör. I stor utsträckning lära också organisationernas förtroendemän inväljas i råden eller utskotten. Alldeles utan störningar är dock ej nu antydda goda förhållande, i det kommunisterna här och var söka utså split och åvägabringa söndring mellan råden och utskotten samt de icke-kommunistiska partiernas organisationer.

En mindre tilltalande konsekvens av berörda samförstånd mellan råden och utskotten samt organisationerna, vilken mycket gör sig gällande, är nämnda institutioners benägenhet att i alla möjliga frågor anlägga politiska synpunkter, vilket bl. a. ofta leder till förbiseende eller undertryckande av vissa gruppers intressen. Inom råden och utskotten torde även, synnerligast där kommunisterna äro företrädda jämte andra partier, förekomma mycket stridigheter. Detta politikens starka inflytande jämte den stora partisplittringen inom arbetarkårerna, oftast på sex à åtta organisationer, torde i viss mån försvagat rådens och utskottens inflytande samt på sina håll förminskat arbetarnas intresse för dem.

Nämnas bör här kanske även, att tjänstemännen genom förevarande lagstiftning erhållit representation och flera andra för dem i regel helt nya prerogativ. Tjänstemännen och särskilt de lägre av dem torde även i en del fall med intresse ha begagnat sig därav.

Övergår man därefter till att söka i någon mån klargöra och värdesätta de praktiska resultaten i olika avseenden av ifrågavarande lagstiftning och däri förutsatta institutioners verksamhet, synes i huvudsak följande vara att anföra.

Driftsrådens och utskottens verksamhet har i alldeles övervägande mån varit inriktad på angelägenheter av direkt betydelse för arbetsförhållandet.

I främsta rummet bland dessa angelägenheter bör måhända nämnas frågor rörande avskedanden. De inskränkningar i arbetsgivarens rätt att avskeda sina arbetstagare, som förevarande lagstiftnings bestämmelser stadga eller kunna medföra, utgöra nämligen ej blott en från rättslig synpunkt märklig nyhet, utan ha onekligen även i många fall berett arbetstagarna ett från deras synpunkt värdefullt skydd. För arbetsgivaren, som genom dessa inskränkningar hindrats att reducera eller gallra sin arbetarstam på sätt han funnit lämpligast, torde inskränkningarna däremot ej sällan ha känts ganska besvärande.

De frågor, som kanske mest sysselsatt driftsråden och utskotten, röra arbetstagarnas lönevillkor. Uppgörandet av kollektivavtal tillkommer visserligen fortfarande å arbetarnas sida organisationerna, men frågor om avtalens tolkning och tillämpning kunna behandlas av råden och utskotten. Särskilt synes detta vara av betydelse i fråga om driftsråden, enär lönesättningen i avtalen för bergverken är mer summarisk. Rådens och utskottens befattning med förevarande frågor lär emellertid i stor utsträckning icke leda till någon definitiv lösning av frågorna, utan måste dessa för nämnda ändamål mycket ofta hänskjutas till en överordnad skiljedomsmyndighet. Antagligt är, att berörda behandling av lönefrågorna i viss mån lända arbetstagarna till fördel. Den utskotten medgivna rätten att till kontrollerande av kollektiv- och andra arbetsavtals iakttagande låta en av sina ledamöter taga del av lönelistorna har, synnerligast med hänsyn till de högre befattningshavarna, av arbetsgivarna befunnits olämplig och ganska betänklig.

En annan grupp av ärenden, som taga rådens och utskottens tid mycket i anspråk, utgöres av framställningar om tillstånd till övertidsarbete. Sådant arbete får nämligen i regel icke bedrivas utan tillstånd av vederbörande myndighet, och innan beslut därom meddelas, inhämtar myndigheten vanligen driftsrådets eller utskottets yttrande i ämnet. Då råden och utskotten i likhet med arbetarnas organisationer äro principiella motståndare till varje förlängning av arbetstiden, anse arbetsgivarna deras inverkan på ifrågavarande ärendens behandling medföra betänkliga olägenheter för industrien.

I fråga om förevarande institutioners medverkan till främjande av arbetarskyddet i olika avseenden synes man ha anledning att skilja mellan driftsråden och driftsutskotten. De förra ha att genom en eller två av sina ledamöter var fjortonde dag inspektera gruvan med därtill hörande inrättningar över jord. Denna regelbundna tillsyn lär väl ej, även om man å arbetsgivarsidan ofta ställer sig skeptisk däremot, vara utan betydelse för arbetarskyddet. Vad åter angår driftsutskotten, torde deras insats på detta område, åtminstone i fråga om arbetets säkerhet, vara mindre framträdande. För förbättringar i avseende å välfärdsanordningar synas utskotten ha visat mer intresse.

Lämnar man nu de verksamhetsområden för driftsråden och utskotten, som sammanhänga med arbetsförhållandet, torde bland rådens och utskottens övriga funktioner de, som röra företagens ekonomiska förvaltning, i första rummet vara ägnade att tilldraga sig uppmärksamhet. Råden och utskotten ha otvivelaktigt i nu åsyftade hänseenden visat ett visst intresse, men bristande kompetens och arbetsgivarnas motstånd torde på det hela taget ha gjort utövningen av dessa funktioner tämligen resultatlös. Beträffande nämnda motstånd uppgiva arbetsgivarna sig vara nödgade därtill, enär de icke kunna förvänta erforderlig tystlåtenhet å arbetstagarrepresentanternas sida i fråga om företagens affärshemligheter.

Ehuru berörda funktioner icke givit åsyftat resultat, ha de icke varit utan betydelse. Väsentligen för att göra arbetstagarna beredda att på ett tillfredsställande sätt utöva dessa funktioner har nämligen av arbetarnas och även av tjänstemännens organisationer igångsatts en omfattande bildningsverksamhet.

I fråga om rådens och utskottens medverkan till åvägabringande av tekniska förbättringar i avseende å driften gå meningarna ganska mycket isär. Å arbetsgivarsidan uppgives vanligen, att några antagbara förslag i förevarande avseende endast sällan

framlagts av råden eller utskotten. Å dessas sida åter påstås ofta, att råden och utskotten föreslagit en mångfald värdefulla förbättringar, vilka dock i regel lämnats obeaktade av driftsledningen. Huru härmed än må vara, torde rådens och utskottens medverkan på ifrågavarande område endast ha givit ganska obetydliga resultat.

Rådens och utskottens uppgift att medverka till upprätthållandet av disciplinen torde i allmänhet ej vara omfattad med något större intresse. Emellertid lära råden och utskotten stundom på en del områden, där arbetsgivaren haft svårighet att ingripa, gjort nytta i förevarande avseende. Inom bergverksindustrien, där alla frågor angående disciplinära bestraffningar skola underställas ett utskott, bestående av två ledamöter av driftsrådet och två representanter för driftsledningen, anser man sig å arbetarsidan ha vunnit ganska god säkerhet mot godtyckliga dylika bestraffningar.

Beträffande frågan, om driftsrådens och utskottens verksamhet varit ägnad att främja ett gott förhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare och därmed arbetsfreden, torde man ej kunna giva något objektivt giltigt svar. Arbetsgivarna eller åtminstone ledningen i deras organisationer lära väl allmänt få anses besvara frågan nekande, under det densamma å arbetstagarnas sida besvaras jakande. Sistberörda uppfattning synes vara förhärskande även inom den sociala statsförvaltningen.

Från arbetsgivarhåll har framhållits, hurusom hela den ifrågavarande lagstiftningen för arbetsgivarna medfört en betydligt ökad arbetsbörda utan motsvarande nytta. Detta gällde icke blott arbetsgivarens representation i och förhandlingar med driftsråd och utskott, utan särskilt behandlingen inför skiljekommissionerna av tvister rörande tolkning och tillämpning av de i åtskilliga fall svävande och ofullständiga lagbestämmelserna.

Slutligen må framhållas, att det vid många tillfällen och från olika håll påpekats, att resultaten av här ifrågavarande institutioners verksamhet i väsentlig mån berodde på de personliga förhållandena å de särskilda arbetsställena. Visade arbetsgivaren förståelse och intresse för rådets eller utskottets uppgifter och voro å andra sidan dettas ledamöter hyggliga och måttfulla i sitt uppträdande, kunde man i regel påräkna goda resultat. Voro berörda förutsättningar icke för handen, ledde rådets eller utskottets verksamhet oftast till konflikter och andra missförhållanden.

Österrike.

Lagstiftning. Statens ingripande för att förverkliga tanken på industriell demokrati har väsentligen kommit till uttryck i lagen den 15 maj 1919 angående upprättandet av driftsråd samt i några till denna lag sig anslutande tillämpningsförordningar. Berörda lagstiftnings huvudsakliga innehåll är följande.

Driftsråd skola upprättas i alla fabriksmässiga företag samt dessutom i alla företag, som stadigvarande sysselsätta minst 20 avlönade arbetare eller tjänstemän. Såsom särskilt åsyftade uppräknas ett stort antal olika slag av företag, tillhörande handel, skogsbruk, bergsbruk, byggnadsverksamhet, bank- och försäkringsväsen, hälso- och sjukvård ävensom undervisningsanstalter, hotell och restauranger, advokat-, patent-, agentur- och liknande byråer, teatrar m. m. I andra än här åsyftade företag, vilka sysselsätta minst 5 arbetstagare, ersättas driftsråden av en eller två förtroendemän. Jordbruket är undantaget i avbidan på särskild reglering. Ämbetsverken samt de av staten drivna eller kontrollerade kommunikationsanstalterna äro jämväl undantagna från driftsrådslagens tillämpning, men till stor del försedda med särskild representation för personalen.

Överstiger i ett företag antalet arbetare resp. tjänstemän 10, väljer vardera gruppen ett driftsråd, vilka båda råd likväl samverka i gemensamma angelägenheter. I företag, som omfatta flera driftsenheter eller självständiga driftsavdelningar, utses särskilda driftsråd för de olika enheterna eller avdelningarna, men kunna delegerade för de särskilda driftsråden bilda en gemensam representation.

Antalet ledamöter i driftsråden är minst 3 och ökas med antalet arbetstagare, så att det i företag med 1 000 arbetstagare uppgår till 13. Därefter ökas ledamotsantalet med 1 för varje 500-tal arbetstagare. För ledamöterna utses lika antal suppleanter. I driftsråd med minst 4 ledamöter kan högst en fjärdedel av ledamöterna utgöras av ledamöter i styrelserna för arbetstagarnas yrkesorganisationer eller funktionärer hos dessa organisationer. Ledamöterna i driftsråden utses genom val, som i fråga om driftsråd med minst 4 ledamöter ske efter proportionell metod. Mandattiden är ett år, men rådet kan genom beslut av de valberättigade avsättas före nämnda tids utgång. Inom driftsråd med mer än 6 ledamöter utser rådet inom sig ett utskott, som handhar löpande och mer brådskande angelägenheter.

Driftsråden ha till uppgift att tillvarataga och främja arbetarnas och tjänstemännens ekonomiska, sociala och kulturella intressen. Synnerligast tillkommer det dem:

att, där kollektivavtal bestå, övervaka dessas genomförande och iakttagande samt att, där avtalen förutsätta det, under medverkan av vederbörande organisationer åvägabringa bestämmelser, som komplettera avtalen;

att, där kollektivavtal ej bestå, bana väg för avslutande av dylika avtal samt lämna medverkan vid fastställande av lönesatser;

att, där överenskommelse ej träffats därom mellan organisationerna, godkänna arbetsordningen;

att övervaka efterlevnaden av lagar och föreskrifter rörande arbetarskydd samt att vid behov påkalla och medverka vid inspektionsmyndigheternas ingripande;

att medverka vid upprätthållande av disciplinen (disciplinstraff få blott åläggas av ett utskott, vari arbetsgivaren och driftsrådet äro representerade);

att granska lönelistor och kontrollera lönernas utbetalande;

att deltaga i förvaltningen av välfärdsanordningar;

att hos förlikningsmyndigheten (Einigungsamt) överklaga uppsägning eller avskedande av arbetstagare på den grund, att nämnda åtgärd vidtagits av politiska skäl, med hänsyn till arbetstagarens verksamhet såsom driftsrådsledamot eller därför att han gjort bruk av föreningsrätten;

att påfordra månatliga överläggningar med driftsinnehavaren rörande förbättringar i driftsinrättningarna och angående de allmänna principerna för driftsledningen ävensom att i större handelsföretag och alla industriföretag årligen påkalla framläggande av balans- jämte vinst- och förlusträkningar och lönestatistik samt

att i aktie- och vissa andra bolag tillsätta två ledamöter av förvaltnings- eller direktionsrådet, vilka ledamöter skola ha samma rättigheter och skyldigheter som övriga ledamöter i resp. råd men icke äga att företräda bolaget eller teckna dess firma eller att för uppdraget göra anspråk på särskilt arvode.

Driftsråden äro befogade att jämväl i andra än här ovan angivna avseenden inkomma med förslag till företagare och myndigheter. I den mån de förfoga över därför disponibla medel, kunna driftsråden vidtaga eller deltaga i vidtagandet av välfärdsanordningar.

Driftsrådens ledamöter äro förpliktade att iakttaga tystlåtenhet om företagens driftshemligheter. Rådens verksamhet bör såvitt möjligt utövas så, att den ej stör driften.

Ledamotskap i driftsråd är ett hedersuppdrag, som ej berättigar till annan ersättning än för nödvändigtvis mistad arbetsförtjänst och kontanta utlägg. Till täckande av dylika och andra med dess verksamhet förbundna kostnader ävensom av kostnader för välfärdsanordningar äger driftsrådet att, efter omröstning bland arbetstagarna, av dessa uppbära en avgift å högst $^1/_2$ % av arbetsförtjänsten, vilken avgift uttages genom avdrag å arbetslönen. Rörande användningen av berörda medel kunna föreskrifter meddelas av socialministeriet, som har att draga försorg om revision av driftsrådens medelsförvaltning.

Stridigheter mellan arbetstagarna i ett företag eller mellan dem och företagaren beträffande driftsråds upprättande eller verksamhet, särskilt rörande omfattningen av rådets rättigheter eller skyldigheter, slitas av vederbörande förlikningsmyndighet.

Driftsrådsledamot kan ej avskedas utan medgivande av förlikningsmyndigheten, för så vitt han ej gjort sig skyldig till handling, som enligt lag berättigar till avskedande.

Ovan omnämnda *förlikningsmyndigheter* (Einigungsämter) upprättades genom en lag av den 18 december 1919 och ha, såsom deras benämning angiver, i främsta rummet att medla i arbetstvister.[1] Vidare åligger det dem, förutom handläggandet av nyss omförmälda stridigheter beträffande driftsråden, åtskilliga funktioner i avseende å kollektivavtalen, såsom registrering, medverkan vid avtalens upprättande och tolkning samt utsträckande av deras normerande verkan till vissa av avtalet oberörda verksamhetsområden. Förlikningsmyndigheterna bestå av arbetsgivar- och arbetarrepresentanter samt en opartisk ordförande. En överförlikningsmyndighet, sammansatt på liknande sätt, har att utöva uppsikt över förlikningsmyndigheterna, att fungera som överinstans i förhållande till dem samt att besluta om utsträckning av kollektivavtals normerande verkan i sådana fall, där dylik åtgärd skulle beröra flera förlikningsmyndigheters verksamhetsområden.

Såsom av betydelse för driftsrådsinstitutionen må även *kamrarna för arbetare och tjänstemän* här ägnas några ord.[2]

Dessa kammare äro upprättade genom en lag av den 26 februari 1920, och angives deras uppgift generellt vara att företräda arbetarnas och tjänstemännens ekonomiska intressen samt att främja strävandena för höjande av nämnda arbetstagares ekonomiska och sociala läge. Av förteckningen å kamrarnas speciella uppgifter framgår, att de ha att avgiva utlåtanden eller på annat sätt medverka vid behandlingen av allehanda legislativa och administrativa frågor av intresse för den sociala utvecklingen eller näringarna. Kamrarnas ledamöter, uppgående till 30 à 130 personer, utses genom val för en tid av fem år. Kammare av här ifrågavarande slag finnas upprättade på sju platser, och ha de en gemensam representation i den »österrikiska arbetarkammardagen».

Uttalanden och erfarenheter. Här nedan lämnas en kortfattad överblick över det huvudsakliga innehållet av i reseberättelsen refererade uttalanden och på annat sätt av de delegerade inhämtade upplysningar rörande driftsrådsinstitutionen i Österrike. Liksom i fråga om Tjeckoslovakien har nämnda institution emellertid varit verksam under alltför kort tid och under alltför abnorma förhållanden — ännu mer svårartade än i sistnämnda land — för att berättiga till några slutgiltiga omdömen.

Inledningsvis må framhållas, att den österrikiska arbetarklassen, i olikhet med den tjeckoslovakiska, är såväl nationellt som politiskt ganska homogen, vilket givetvis innebär en avsevärd styrka. En annan olikhet, som måhända förtjänar att omnämnas, är den, att under det i Tjeckoslovakien den nationella tillfredsställelsen över den nyvunna självständigheten och den territoriella expansionen hos den tjeckiska befolkningsmajoriteten i viss mån överskyler motsättningen mellan arbetsgivare och arbetare, i Österrike sammanbrottets bitterhet synes ägnad att låta nämnda motsättning framstå med ökad skärpa.

Den österrikiska driftsrådslagen utfärdades redan i maj 1919, sålunda tidigare än motsvarande lagar i Tyskland och Tjeckoslovakien.[3] Den är måhända också i ännu högre grad än dessa länders lagar en revolutionsprodukt och tager så gott som uteslutande sikte på att främja arbetstagarnas intressen — några avsevärda förpliktelser för driftsråden, syftande till produktionens främjande, föreskriver lagen ej. Bestämmelserna rörande driftsrådens befogenhet att deltaga i företagens ledning äro även mer långtgående. Oaktat dessa omständigheter och den nyss berörda starka homogeniteten hos Österrikes arbetarklass lär dock ej heller beträffande detta land kunna anses, att

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 487.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 432.
[3] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 41.

tanken på »arbetarnas kontroll» över företagen kommit till förverkligande i någon avsevärd mån. Orsaken härtill torde, liksom i fråga om Tjeckoslovakien, huvudsakligen vara att söka i arbetarnas hittills bristande kompetens ävensom givetvis i arbetsgivarnas motstånd. Driftsråden lära visserligen till en början gjort sig skyldiga till talrika övergrepp och på många håll uppträtt nära nog som företagens herrar, men med återgången till mer normala samhällsförhållanden försvagades hastigt deras maktställning, och de torde nu på det hela taget nöja sig med att såsom lokala representationer, under samverkan med de fackliga organisationerna, tillvarataga arbetstagarnas intressen. Några övergrepp av allvarlig art från driftsrådens sida torde numera endast undantagsvis förekomma.

Till nu berörda förändring lär även ha medverkat, att driftsrådslagens i åtskilliga avseenden vaga bestämmelser genom förlikningsmyndigheternas beslut småningom närmare fixerades och därmed lade hårdare band på driftsrådens handlingsfrihet.

Ha driftsråden sålunda icke motsvarat de stora förväntningar, som ställdes på dem vid deras tillkomst, lär det emellertid icke kunna bestridas, att driftsrådsinstitutionen tillfört arbetarsidan ett avsevärt tillskott i inflytande. Om verkningarna härav gå dock meningarna mycket isär. Å arbetsgivarorganisationernas sida gör man sålunda gällande, att driftsråden icke i något avseende verkat till nytta för företagen eller produktionen. Snarare har deras verksamhet skärpt förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, bidragit till förslappandet av disciplinen samt motverkat strävandena för arbetsintensitetens höjande och genomförande av produktionsförbättringar. Driftsråden anses vidare ha verkat undergrävande å det inflytande, som utövades av arbetarorganisationernas ledning, bakom vilken dock vanligen stodo mera insiktsfulla och erfarna personer än driftsrådsledamöterna. Beträffande dessa senare hade för övrigt bestämmelsen om att de i regel ej fingo avskedas utan medgivande av vederbörande Einigungsamt, lett därhän, att ledamotskap i driftsråd särskilt eftersträvades av mindervärdiga arbetare, vilka eljest riskerade att vid driftsinskränkningar i första hand bliva avskedade.

Arbetarorganisationernas ledare framhålla däremot, att driftsrådens tillkomst och verksamhet hos arbetarna, vilka ej längre betraktade sig blott såsom löneslavar, alstrat ökad ansvarskänsla och en bättre förståelse för industriens ekonomiska betingelser. Detta hade bland annat medfört, att de oundvikliga konflikterna på arbetsmarknaden numera fingo ett vida lugnare förlopp och lättare bilades än för några år sedan. I början hade måhända i driftsråden invalts en del yngre element av radikal läggning, men numera hade härutinnan inträtt en ändring, så att i regel i råden insattes äldre, erfarnare och mer sansade arbetare. Mellan driftsråden och arbetarnas organisationer rådde fullständig enighet och förtroendefullt samarbete. Kommunisterna hade visserligen till en början sökt att spela ut driftsråden mot organisationerna, men hade detta försök misslyckats.

Emellan nu berörda motsatta uppfattningar ligga ej blott de opartiska myndigheternas, utan i stort sett även de av de studiedelegerade tillfrågade enskilda arbetsgivarnas meningar i frågan. Sålunda erkännes ofta å arbetsgivarhåll, att driftsråden varit till viss nytta i olika avseenden. Under tiden närmast efter revolutionen hade de ej sällan fungerat som ett slags säkerhetsventiler. Såsom ett förmedlande organ hade de tjänat till stöd för såväl arbetsgivarna som arbetarorganisationerna gentemot arbetarna. Rätt allmänt medgives även, att rekryteringen av råden under de senaste åren gått i mer moderat riktning.

I detta sammanhang bör måhända påpekas, att man vid bedömande av uttalandena om driftsrådslagens tillämpning, särskilt vad arbetsgivarna angår, bör ha i minnet, att dessa uttalanden gjorts mot bakgrunden av de nu — i jämförelse med revolutionens och den närmast därefter följande tidens tämligen kaotiska tillstånd — ur disciplinär och allmän arbetsgivarsynpunkt starkt förbättrade förhållandena.

Beträffande förhållandet mellan driftsråden och arbetarnas organisationer torde man vara berättigad anse, att det i stort sett är gott. Härtill medverkar, att organisatio-

nernas funktionärer ofta inväljas i råden — de äro i viss utsträckning valbara, även om de icke äro anställda i företaget — ävensom att de österrikiska arbetarna, såsom förut berörts, till alldeles övervägande del tillhöra samma politiska parti, det socialdemokratiska.[1] En följd av nu anförda förhållande torde för övrigt vara, att de österrikiska driftsråden icke äro skådeplatsen för så mycket stridigheter som motsvarande institutioner i Tjeckoslovakien.

För tjänstemännen (Angestellte), som tidigare väl i regel saknat varje slag av representation inom företagen, medförde driftsrådslagen betydande nyheter i flera avseenden. Till en början lära även tjänstemännen på många håll visat stort intresse för sina driftsråd, och dessa torde också ha ägnat sig åt sina uppgifter med ett nit, som stundom varit mindre angenämt för arbetsgivaren. Numera synas dock tjänstemännens driftsråd ej kunna tillmätas någon större betydelse.

I fråga om driftsrådens verksamhet torde i allmänhet kunna sägas, att de kommit att väsentligen sysselsätta sig med frågor rörande arbetsförhållandet.

De ärenden, som tagit driftsrådens tid mest i anspråk, lära varit lönefrågor. Särskilt var detta förhållandet under inflationstiden, då penningvärdet sjönk med våldsam hastighet och lönerna ständigt måste omregleras. Sedan penningvärdet stabiliserats, har driftsrådens befattning med lönefrågor givetvis betydligt avtagit, men kollektivavtalens tolkning och tillämpning i de särskilda fallen lära likväl fortfarande giva driftsråden åtskillig sysselsättning.

Driftsrådens befogenhet i fråga om avskedande av arbetare eller tjänstemän är, såsom framgår av den meddelade översikten över lagstiftningen, inskränkt till att på någondera av de i lagen angivna grunderna hos vederbörande Einigungsamt överklaga avskedandet. I praktiken torde emellertid rådens inflytande i här ifrågavarande avseende vara avsevärt större. Arbetsgivarna lära nämligen ej så sällan vid driftsinskränkningar låta driftsråden yttra sig över förslag till avskedanden, och fall förekomma även, då råden få utöva ett dylikt medinflytande vid antagandet av arbetare. Att driftsråden vid sin medverkan i här ifrågavarande avseende ofta låta sig ledas av hänsyn till arbetarorganisationernas intressen torde emellertid vara otvivelaktigt.

Den driftsråden ålagda förpliktelsen att medverka vid upprätthållandet av disciplinen lär i en del fall icke ha varit utan värde för arbetsgivarna, som många gånger hos råden funnit bistånd mot oroselement bland sina arbetare eller kunnat åt råden överlåta ett obehagligt inskridande mot disciplinförseelser. För arbetstagarna har givetvis driftsrådens deltagande i behandlingen av frågor om disciplinstraff medfört en känsla av trygghet mot godtycklig bestraffning.

Driftsrådens deltagande i företagens ekonomiska ledning har, såsom redan förut antytts, i regel ej lett till några reella resultat. Deras medverkan till främjande av arbetets säkerhet och sundhet samt till åvägabringande av förbättringar i driften har väl på en del håll varit av visst värde, men lär dock ej kunna tillmätas någon större betydelse.

En indirekt verkan av driftsrådslagen, vilken icke bör underskattas, är den omfattande bildningsverksamhet, som av arbetarnas organisationer och andra institutioner igångsatts för att göra arbetarna beredda att fungera som ledamöter i driftsråden.

Liksom beträffande Tjeckoslovakien må slutligen framhållas, att även i Österrike de personliga kvalifikationerna hos de olika företagens ledning och driftsråd visat sig vara av synnerligen stor betydelse med hänsyn till driftsrådsinstitutionens resultat.

[1] För år 1922 uppgivas de fria (d. v. s. socialdemokratiska) fackförbunden räkna 1 049 949, de kristliga 78 737 samt de nationella och opolitiska organisationerna omkring 50 000 medlemmar.

Frågan om en omorganisation av socialförsäkringen i Tyskland.

Problemet om sammanslagning av socialförsäkringens olika grenar är för närvarande föremål för diskussion och studium i många länder. I Tyskland har inflationen gjort frågan särskilt aktuell, då denna medfört, att försäkringsfonderna fullständigt utplånats, de försäkrades förmåner starkt minskat i värde och hela systemet för övrigt råkat i olag.

I januarinumret för innevarande år av International Labour Review framlägges ett förslag av mera allmänt intresse till avhjälpande av de värsta bristerna i den tyska socialförsäkringen. Förslaget, för vilket närmare redogöres i det följande, har framställts av hederspresidenten i Berlins invalidförsäkringsanstalt, D:r Richard Freund, samt går ut på centralisering av socialförsäkringen.

Allt ifrån början har utvecklingen av den tyska socialförsäkringen behärskats av en idé, som varit till hinder för en rationell organisation av socialförsäkringen, nämligen idén att gruppera de försäkrade efter yrken. Redan i det berömda kejserliga budskapet av den 17 november 1881, vari angavs programmet för den tyska regeringens socialpolitik, talades om att genomföra socialförsäkringsreformen genom ett sammanlänkande med de produktiva krafterna i samhället. Den år 1883 genomförda sjukförsäkringslagen samt olycksfallsförsäkringslagen av år 1884 blevo också i överensstämmelse härmed helt och hållet uppbyggda på yrkesprincipen såsom grundval.

Omedelbart efter sjukförsäkringslagens ikraftträdande restes kraftiga gensagor från skilda håll mot en dylik sammanblandning av försäkrings- och yrkesintressen. Sålunda konstaterade Berlins kommunala myndigheter i ett utlåtande, att ett övervägande av organisationsfrågan, sedd från sjukkasseverksamhetens synpunkt, måste leda till den slutsatsen, att icke särskilda yrkeskassor utan en gemensam kassa för alla stadens försäkrade invånare vore att anse såsom den bästa lösningen. Oppositionen mot yrkesprincipen, som med åren blev allt kraftigare, har visserligen haft till följd, att ett stort antal kassor sammanslagits (t. ex. i Leipzig och Chemnitz). Fortfarande är dock den tyska sjukkasseverksamheten så splittrad, att en kraftig utveckling av densamma är omöjlig.

Inom invalidförsäkringen gjordes intet försök att upptaga yrkesprincipen, utan genomfördes i varje förbundsstat en territoriell organisation (Landesversicherungsanstalt) för att i sig förena alla försäkrade, oberoende av yrke. Detta system har visat sig mycket tillfredsställande i praktiken, och de statliga försäkringsanstalterna hava gjort utomordentliga framsteg. De voro även de första att tillämpa idén om förebyggande åtgärder och att göra socialförsäkringen verkligt populär, vilket skedde genom de världsbekanta fälttågen mot epidemierna.

Centraliseringsprincipen utvecklades i än högre grad genom organiserandet av försäkringen av privatfunktionärer, då en enda institution grundades för hela riket, i vilken alla tjänstemän blevo försäkrade oberoende av yrke. Detta system slog dock över till den andra ytterligheten och sköt betydligt över målet. Organisationen ifråga har sålunda visat sig fullständigt oförmögen att kunna upprätthålla kontakten med de försäkrade eller att taga hänsyn till de olika distriktens speciella villkor och önsk-

ningar, särskilt i sådana fall, där förebyggande åtgärder äro av nöden. Denna oerhört stora organisation har i själva verket icke blivit annat än en byråkratisk försäkringsmaskin.

Trots de olägenheter, som det rådande systemet faktiskt visat sig innebära, och trots mängder av auktoritativa meningsuttalanden till förmån för en centralisering har dock praktiskt taget intet lagförslag framkommit i sådan riktning. Förvaltningsorganen för sjuk-, olycksfalls-, invaliditets- och tjänstemannaförsäkring äro alltjämt helt och hållet åtskilda. Endast tvenne steg hava tagits på lagstiftningens väg, vilka emellertid långt ifrån hava förenklat systemet. Dessa äro antagandet av riksförsäkringslagen av år 1911, därvid de tre grenarna av socialförsäkringen sammanförts i samma lag, samt skapandet av lokala myndigheter (försäkringsstyrelser). Antagandet av en enda lag har på intet sätt förenklat systemet, snarare tvärtom, ty i denna form är lagen med sina 1 805 paragrafer obegriplig för den stora allmänheten, som den berör, samt svår att tillämpa. Försäkringsstyrelserna hava icke inryckts i försäkringsanstalterna, i vilket fall dessa sistnämnda skulle hava lämpat sig såsom organ för all lokal försäkring, utan utgöra endast avdelningar i de underordnade lokala förvaltningsmyndigheterna och bidraga såsom sådana varken att åstadkomma enkelhet eller besparingar.

Det mest betydande kravet ifråga om socialförsäkringens omorganisation går ut på en sammanslagning mellan sjukförsäkring och invalidförsäkring. I de flesta fall är invaliditeten en följd av en längre eller kortare period av sjukdom. Regelbundna klienter i sjukkassorna äro även framtida kandidater till invalidpensioner. Fördenskull är den myndighet, som i åratal haft sjukkassorna under observation, och den läkare, som haft den sjuke under behandling, bäst skickad att avgöra, huruvida det i verkligheten är fråga om ett invaliditetsfall eller om ytterligare behandling ger någon möjlighet till återställande av arbetskraften för längre eller kortare tid. Faktiskt hava de statliga försäkringsanstalterna, vilka handhava pensionsförsäkringen, icke inskränkt sitt arbete till att utmäta invalidpensioner, utan dessutom vidtagit mått och steg för förebyggande av invaliditet bland de försäkrade. De hålla före, och det med rätta, att det socialt är av större betydelse, att den sjuke återfår sin arbetsförmåga, hans familj sin försörjare, än att bevilja honom en mager pension.

Men förebyggandet kan icke bliva effektivt, med mindre försäkringsanstalten är i stånd att ingripa vid tidigast möjliga tidpunkt, d. v. s. omedelbart vid sjukdomens utbrott. Med socialförsäkringens nuvarande organisation är emellertid början av en sjukdom en angelägenhet, som endast berör sjukkassorna; invalidförsäkringen kan som regel vidtaga förebyggande åtgärder endast i mycket framskridna fall, då ingripandet i regel kommer för sent för att lyckas. Från profylaktisk synpunkt sett är det av största intresse för invalidförsäkringen, att varje sjuk person erhåller läkarbehandling så tidigt som möjligt, vidare att denna behandling och vården om den sjuke blir den bästa och mest fullständiga samt slutligen att densamma icke upphör, förrän sjukdomen blivit fullkomligt botad. Såsom erfarenheten giver vid handen, uppkommer ett mycket stort antal invaliditetsfall genom förlängd sjukdom till följd av försenad läkarbehandling, för tidigt avbrott av behandlingen eller för tidig återgång till arbete. Betydelsen för invalidförsäkringen av att äga en fullt rationell organisation och förvaltning av sjukförsäkringen leder därför ovillkorligen till fordran på en sammanslagning mellan sjuk- och invalidförsäkringen. I väsentlig grad äro dessa grenar besläktade, och det är onaturligt, att de administreras åtskilda. Det olämpliga i en sådan boskillnad visar sig tydligt i den kampanj, som försäkringsanstalterna föra mot tuberkulosen. Tuberkulos faller redan från sjukdomens början under invalidförsäkringen, varför sjukförsäkringens funktioner helt övertagas av invalidförsäkringen, när det gäller denna sjukdom. Från invalidförsäkringens och ännu mera från alla försäkrades synpunkt kan det emellertid icke ligga någon rättvisa i att avskilja *en* sjukdom och behandla densamma olika mot övriga. Personer, som lida av nervösa åkommor eller magsjukdomar, av gikt eller reumatism, hava samma rätt att bliva skyddade mot för tidig

invaliditet genom tidigast möjliga ingripande från försäkringsmyndigheternas sida. Om då sambandet mellan försäkringsorganen, vilket förefinnes, när fråga är om tuberkulos, gjordes allmänt, skulle gränslinjen mellan sjuk- och invalidförsäkring försvinna. Alla utgifter för den sjukes vård kommer ytterst invalidförsäkringen till godo; just detta innefattar i sig alla skäl för att sammanslå de två organisationerna.

Sjukförsäkring och invalidförsäkring kunna sammanslås endast genom att centralisera sjukförsäkringen i distriktsförsäkringsanstalter (Bezirksversicherungsanstalten). Dessa skulle vara de lokala organen för de statliga försäkringsanstalterna. Styrelserna för desamma skulle sammansättas av företagare och försäkrade i lika antal med en ämbetsman såsom ordförande — ett system som ingående prövats av de statliga försäkringsanstalterna, de industriella domstolarna och de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. De av dem förvaltade distrikten skulle sammanfalla med de forna sjukkassedistrikten, och alla försäkringspliktiga personer skulle hava att försäkra sig i dem mot sjukdom.

Distriktsförsäkringsanstalterna skulle såsom organ för de statliga försäkringsanstalterna få sig ytterligare uppgifter anförtrodda, i främsta rummet fastställandet av invalidpensioner i första instansen. På detta sätt skulle beviljandet av pensioner handhavas av den myndighet, som har omsorg om den sjuke och står i nära kontakt med den försäkrade och som följaktligen är den mest kompetenta att bedöma invaliditetsfrågan. Härav följer, att distriktsförsäkringsanstalterna även skulle svara för granskningen av gjorda pensionsansökningar och att det på den grund ej längre skulle behövas några särskilda lokala myndigheter för sådant ändamål. Försäkringsstyrelserna skulle således avskaffas. Ej heller skulle det vara behövligt att hava någon särskild myndighet för att granska de beslut, som fattats i första instansen; detta kunde ske hos de statliga försäkringsanstalterna. De nuvarande myndigheterna i andra instansen, försäkringsöverstyrelserna, kunde således även avskaffas.

Organiserandet av läkarvården för samtliga distriktsförsäkringsanstalter skulle ske genom de centrala myndigheterna, d. v. s. styrelserna för de statliga försäkringsanstalterna. Dessa styrelser stå under ordförandeskap av högre ämbetsmän och äro självfallet offentliga myndigheter. Blott och bart den omständigheten, att det är en offentlig myndighet, som reglerar läkarvården och sluter avtal med läkarna, kommer att göra mycket för att minska de motsättningar, som förefinnas mellan sjukförsäkringsanstalterna och läkarkåren. Såsom redan framhållits, är det av den största betydelse för de statliga försäkringsanstalterna, att läkarbehandlingen blir så fullkomlig som möjligt, på det att den försäkrade, som blir sjuk, må bliva fullständigt botad, och sjukdomen i fråga icke giva upphov till för tidig invaliditet. Ett första villkor härför är emellertid, att vederbörande läkare icke är överhopad med arbete, och att betalningen för hans tjänster gör det möjligt för honom att ägna tillräcklig tid åt de försäkrade patienterna. Den fullständiga överensstämmelsen mellan försäkringsanstalternas intressen å ena sidan samt de försäkrades och läkarnas intressen å den andra, som blir en given följd av sammanslagningen av invalid- och sjukförsäkring, bör kunna medföra en för alla parter tillfredsställande lösning av läkarvårdsfrågan.

Med sjuk- och invalidförsäkringen organiserad efter detta system skulle skälen bortfalla för ett särskiljande mellan tjänstemän med fast lön samt daglönare vid administrationen av invalidförsäkringen; bibehållandet av en särskild, stor försäkringsanstalt för tjänstemannaförsäkringen skulle icke heller längre vara behövlig. Tjänstemannaförsäkringen skulle utan större ökning av förvaltningskostnaderna kunna handhavas av stats- och distriktsförsäkringsanstalterna, vilket skulle medföra, att tjänstemännen kunde komma i åtnjutande av större förmåner i form av förebyggande åtgärder än hittills varit förhållandet.

Rörande olycksfallsförsäkringen har i utlåtanden av myndigheter redan uttalats önskvärdheten av att förvaltningen av densamma i vad den berör jordbruk och smärre företag överflyttas till de statliga försäkringsanstalterna. Vad åter angår de stora industriella försäkringsföreningarna, där kostnaderna i sin helhet bäras av industrien,

måste man lämna åt deras eget avgörande, huruvida de vilja medverka till en centralisering av all socialförsäkring. Enbart skillnaden i olycksfallsriskerna motiverar emellertid icke upprätthållandet av de industriella sammanslutningarna, ty en rättvis fördelning av bördorna kan ernås även i territoriella organisationer genom införandet av riskklasser. Icke heller kan någon skillnad upprätthållas, då det gäller behandlingen av invaliditeterna, beroende på om desamma förorsakats genom olycksfall eller sjukdom. En arbetare, som lider av bly-, fosfor- eller kvicksilverförgiftning till följd av mångårigt arbete i industrien, erhåller en mycket mindre pension än en arbetare, som varit nog »lycklig» att bliva arbetsoförmögen till följd av olycksfall. I de flesta fall kan sjukdom, som förorsakar invaliditet, ledas tillbaka till industriarbete eller åtminstone vara ofördelaktigt påverkad av detta arbete; skillnaden mellan invaliditet förorsakad av olycksfall och av sjukdom måste därför synas obegriplig för arbetaren och ägnad att väcka missnöje. Emellertid följer icke av det sagda, att en fullständig upplösning av de industriella sammanslutningarna är nödvändig eller ens önskvärd. Såsom ett första steg är det tillräckligt att åvägabringa ett mera intimt samarbete mellan olycksfallsförsäkringen och underavdelningarna av den centraliserade övriga socialförsäkringen, distriktsförsäkringsanstalterna. En fullständig sammanslagning kan överlämnas åt den naturliga utvecklingen att genomföra.

Arbetslöner och arbetstid i den amerikanska storindustrien.

I denna tidskrift ha vid några föregående tillfällen lämnats referat av de undersökningar rörande löneutvecklingen, arbetstiden och arbetstillgången inom Förenta staternas industri, som företagits och tid efter annan publicerats av National Industrial Conference Board.[1] Dessa undersökningar, som tidigare sträckt sig fram till början av år 1924, ha nu fullföljts till och med september månad detta år och omfatta sålunda hela den tioårsperiod, som tog sin början med krigsutbrottet 1914.[2] Undersökningarna hava, som tidigare omnämnts, under åren 1920—1923 grundat sig på uppgifter från 1 678 företag med ett arbetarantal, som vid högkonjunkturens toppunkt i mitten av 1920 uppgick till nära 700 000 och vid slutet av 1923 utgjorde ungefär 600 000. Från och med 1924 ha undersökningarna utvidgats till att omfatta 1 764 företag med tillsammans c:a 743 000 arbetare, i huvudsak tillhörande samma industrigrupper, som förut varit representerade. Genom verkställda kontrollräkningar har också utrönts, att de erhållna löne- och arbetstidssiffrorna icke rönt något nämnvärt inflytande genom den utökning av materialet, som sålunda kommit till stånd, utan att det senaste årets siffror äro fullt jämförbara med de förut publicerade. Antalet i undersökningen ingående arbetare beräknas genom utvidgningen ha ökats från 16 till 20 % av hela den inom de berörda industrierna sysselsatta arbetsstyrkan.

Under det de sex första åren av det decennium, varom här är fråga, utmärkte sig för en stark industriell expansion med därav följande lönestegring, ha de fyra följande åren, såsom känt är, medfört konjunktursvängningar i såväl upp- som nedgående riktning. En översikt av dessa skiftningar lämnas i nedanstående tablå, som visar antalet sysselsatta arbetare, antalet fullgjorda arbetstimmar och totalsumman utbetalad avlöning inom de industrigrenar undersökningen omfattat, allt uttryckt i indextal med utgångspunkt från juni 1920, vars siffror satts = 100.

	1920	1921	1922	1923	1924								
	juni	juli	juli	juli	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
Antal sysselsatta arbetare	100	61	76	89	83	85	85	82	77	73	69	71	72
Antal arbetstimmar . . .	100	56	74	89	84	85	84	81	75	69	64	67	70
Utbetalad lönesumma . .	100	46	58	80	76	77	77	73	68	62	58	60	63

Konjunkturutvecklingen har, såsom diagrammet å nästa sida närmare åskådliggör, under denna period passerat två vågdalar: den första och djupaste under 1921, den andra under 1924. Bottnen synes under sistnämnda år ha nåtts i juli månad; siffrorna för augusti och september visa åter en stigande tendens.

Såsom naturligt är och av diagrammet också tydligt framgår, ha under depressionstiderna arbetstids- och lönekurvorna sjunkit ännu kraftigare än vad som kunnat motiveras enbart av det minskade arbetarantalet. Under uppgångstiderna åter har arbetstidskurvan närmat sig och tidvis passerat »sysselsättningskurvan», vilket antyder, att arbetstiden, som under åren 1914—1920 i Amerika liksom i Europa undergick en allmän nedsättning, nu åter håller sig i stort sett konstant. Växlingarna under de senaste åren framgå av efterföljande tablå, i vilken man, på sätt i denna statistik tidigare varit brukligt, skilt mellan normal veckoarbetstid, effektiv arbetstid (medeltal av den i de olika industrierna faktiskt utnyttjade arbetstiden) och genomsnittlig veckoarbetstid per arbetare:

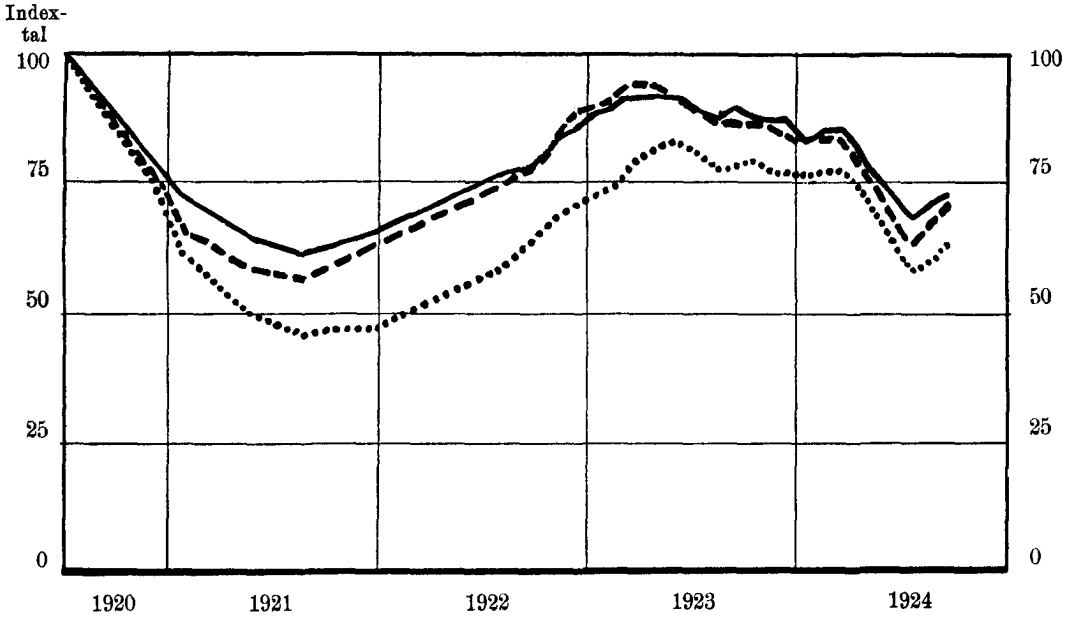
---

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 819 och 1081, samt årg. 1924, sid. 478.

[2] Wages and Hours in American Industry (National Industrial Conference Board, 1925).

Timmar per vecka:	1914 juli	1920 3 kv.	1921 3 kv.	1922 3 kv.	1923 2 kv.	1923 sept.	1924 febr.	1924 juli	1924 aug.	1924 sept.
Normal arbetstid	55·0	50·0	49·5	50·0	50·3	49·7	50·1	49·7	49·5	49·6
Effektiv arbetstid	53·8	49·2	46·1	49·4	50·4	49·3	49·0	46·8	47·1	47·7
Arbetstid per arbetare . .	51·5	49·4	45·6	48·4	49·9	48·0	48·3	45·1	45·2	46·4

Andra kvartalet 1923 betecknar här höjdpunkten efter 1921 års depression. Den därefter följande nedgången medför åter en successiv förkortning av arbetstiden, som med smärre avbrott fortgår ända till juli 1924. Augusti och september antyda, som förut nämnts, en ny uppgångsperiod.

Arbetslönerna hava, i likhet med arbetstiden, under sista året visat en tydlig tendens till stabilisering, ehuru på lägre nivå än 1920. Genomsnittliga timlönen för samtliga arbetargrupper beräknades i augusti 1924 till 55·6 och i september till 56·1 cents; dessa båda siffror markera också gränserna för lönekurvans fluktuationer under de senaste tolv månaderna. Sätter man 1914 års julisiffra (24·5 cents) = 100, blir indexsiffran för september 1924 sålunda 230, mot 249 för samma månad 1920.[1] I fråga om veckolönerna ligga 1924 års siffror förhållandevis lägre, som en följd av den reducerade arbetstiden. Indextalen för olika arbetargrupper framgå av följande sammanställning:

[1] Jämför man dessa av National Industrial Conference Board beräknade indextal med den i förra häftet av denna tidskrift (sid. 215) återgivna officiella statistik, som utarbetats av U. S. Bureau of Labor Statistics, befinnes överensstämmelsen vara synnerligen stor i fråga om 1921 och 1924 års siffror och tämligen god även beträffande åren 1922 och 1923, varemot det officiella indextalet för 1920 ligger betydligt lägre än det här ovan anförda. Skiljaktigheten torde bl. a. bero därpå, att den officiella statistiken till stor del hämtar sina löneuppgifter från byggnadsfacken och småindustrien, som ej i samma grad som den större fabriksindustrien berördes av 1920 års konjunkturuppsving.

Timlöner	1914 juli	1920 3 kv.	1921 3 kv.	1922 3 kv.	1923 2 kv.	1923 sept.	1923 febr.	1924 juli	1924 aug.	1924 sept
Manl. yrkesarb.	100 (28·0 c.)	248	206	198	222	227	229	226	225	228
» grovarb.	100 (20·3 c.)	271	208	198	224	230	232	231	230	231
Kvinnl. arbetare	100 (15·4 c.)	273	232	227	253	258	258	250	251	255
Samtliga »	**100 (24·5 c.)**	**247**	**205**	**198**	**221**	**228**	**230**	**229**	**227**	**230**
Veckolöner										
Manl. yrkesarb.	100 (14·16 $)	239	182	189	218	215	219	202	203	210
» grovarb.	100 (10·71 $)	258	181	187	215	216	220	214	206	211
Kvinnl. arbetare	100 (7·84 $)	238	203	198	228	226	220	199	205	218
Samtliga » [1] . . .	**100 (12·54 $)**	**240**	**181**	**187**	**216**	**214**	**216**	**200**	**201**	**207**

En betingelse för den konstanta lönenivå, som kännetecknat det senaste året, har givetvis varit, att prisnivån befunnit sig i motsvarande jämviktsläge. Så har också varit fallet, efter vad framgår av såväl Förenta staternas officiella levnadskostnadsindex som den speciella index, som utarbetas av National Industrial Conference Board. Arbetarnas reallöner hava sålunda under året i stort sett icke undergått andra förskjutningar än sådana, som sammanhänga med veckoarbetstidens minskning eller ökning. Hur detta verkat belyses av följande tablå:

	1914 juli	1920 3 kv.	1921 3 kv.	1922 3 kv.	1923 2 kv.	1923 sept.	1923 febr.	1924 juli	1924 aug.	1924 sept.
Levnadskostnadsindex	*100*	*202*	*163*	*155*	*160*	*163*	*164*	*162*	*163*	*164*
Indextal för reallöner:										
Manl. yrkesarbetare . . .	100	118	111	122	136	132	134	125	125	128
» grovarbetare	100	127	111	120	135	132	134	132	127	129
Kvinnl. arbetare	100	118	124	128	143	138	134	123	126	133
Samtliga »	**100**	**119**	**111**	**120**	**135**	**131**	**132**	**124**	**123**	**126**

I juli och augusti 1924 hade reallönerna sålunda, som en följd av de då genomförda arbetstidsförkortningarna, sjunkit ej oväsentligt under 1923 års nivå, men stodo dock på det hela taget högre än 1922 och åren dessförinnan. Den begynnande konjunkturförbättringen gav sig i augusti också tillkänna genom en stegring av levnadskostnaderna, som emellertid i september åter hade uppvägts av de stigande arbetslönerna och den utökade arbetstiden.

Såsom ett totalomdöme om det senaste året torde alltså kunna sägas, att detsamma både ur arbetsgivar- och arbetarsynpunkt varit avgjort ogynnsammare än 1923, men att vid utgången av den period, som undersökningen omfattat, åtskilliga tecken varslade om en ny och, som man hoppades, ej alltför obeständig förbättring.

[1] Det torde böra observeras, att indextalen för »samtliga arbetare» under 1924 genomgående varit lägre än motsvarande siffror för de särskilda grupperna var för sig, vilket tyder på en förskjutning i arbetarstammens sammansättning (ökad användning av okvalificerad arbetskraft).

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Andra socialstatistiska konferensen i Genève. Den av internationella arbetsbyrån anordnade andra socialstatistiska konferensen sammanträder i Genève den 20 april 1925. Konferensens arbetsprogram upptager fyra ärenden, nämligen beräkning av levnadskostnadsindex, beräkning av reallöner, arbetslöshetsstatistiken samt klassificering av näringsgrenar. Sverige representeras vid konferensen av byråcheferna i socialstyrelsen Nils Bergsten och Bertil Nyström.

Belgiens allmänna utveckling sedan kriget. I ett nyligen utkommet nummer av »La Revue Belge» har industri- och arbetsministern M. Tschoffen under titeln »La Belgique Sociale» givit en med statistiska uppgifter belyst allmän framställning av Belgiens ekonomiska och sociala utveckling sedan kriget. Huvudinnehållet av densamma framgår av nedanstående, av svenska beskickningen i Bryssel sammanställda referat.

De förödelser, vilka det belgiska folket efter kriget hade att bota, voro ungefärligen följande: Industrien fullständigt tillintetgjord, utom vad beträffar kolproduktionen, vilken sistnämnda dock icke uppgick till mer än $^2/_3$ av den normala; 86 000 hektar åkerjord förödd, översvämmad eller på annat sätt odugliggjord, 1 500 kilometer vägar obrukbara, 124 större broar förstörda, Antwerpens hamn tom. Den mest påtagliga verkningen av detta tillstånd visade sig i en fruktansvärd arbetslöshet; under 1917 underhöllos omkring 600 000 människor förmedelst arbetslöshetsunderstödsmedel, under 1918 steg siffran till över $2^1/_2$ miljoner. Slutligen voro inom de förstörda provinserna 100 000 enskilda samt 1 300 offentliga byggnader raserade, förutom 392 skolor.

Tack vare det belgiska folkets flit och ansträngningar har ur detta tillstånd av oerhörd förödelse Belgien återuppstått med en hastighet, som bl. a. belyses av följande siffror:

	Produktion (ton)			Antal arbetare		
	1913	1918	1924	1913	1918	1924
Kolgruvorna	22 842 000	13 892 000	22 360 000	145 000	110 000	170 000
Kokstillverkningen	3 523 000	522 000	4 157 000	4 200	1 000	5 400
Masugnar	2 485 000	—	2 808 000	5 300	—	5 000
Tillverkn. av järn och stål	2 224 000	67 000	2 661 000	19 100	3 300	20 000

Den förödda åkerjorden var redan $3^1/_2$ år efter vapenstilleståndet åter i kultur, och kreatursbeståndet är i huvudsak återställt. Kostnaden för denna restauration beräknas till 175 miljoner francs. Av de 1 500 kilometerna förstörda vägar hava 1 470 åter gjorts dugliga för trafik.

Vad järnvägarna beträffar, var situationen efter kriget den, att 1 100 kilometer spår voro fullständigt förstörda och 2 600 oanvändbara; bl. a. voro 350 broar och en tunnel raserade samt 593 stationer och hållplatser oanvändbara. Av rullande materiel återstodo 1 700 lokomotiv, nästan samtliga ur bruk (av 4 370), 1 000 passagerarvagnar (av 8 000) samt 33 000 lastvagnar (av 95 000).

Redan den 1 juli 1919 var all denna förstörelse så botad, att trafiken på järnvägarna kunde uppgå till 72 % av trafiken före kriget. Den nuvarande situationen i de förstörda provinserna belyses med att för någon tid sedan regeringschefen avreste på en inspektionsfärd till de förstörda områdena, men måste återvända till Bryssel, utan att hava funnit några sådana. Av de 100 000 förstörda husen äro nämligen nu 96 500 återuppbyggda, likaså 1 231 av de 1 300 offentliga byggnaderna och 385 av de 392 förstörda skolorna.

Skadeståndsdomstolarna hava avgjort 71 % av alla anmälda reklamationer och utdömt 5 500 miljoner francs i skadestånd för förstört gods samt 390 miljoner för skada å person, belopp, vilka sammanlagt överstiga landets hela statsskuld före kriget. Tredubbla statsskulden uppnås, om man tillägger vad som utbetalats för inlösen till nominella värdet av 6 000 miljoner mark, vilka av ockupationsmyndigheterna lämnats i landet.

Givetvis har denna oerhörda ansträngning måst kraftigt återverka på statens finanser. Till en början hade staten inga som helst resurser — vad kunde man begära av det fullständigt utmattade landet?

Man levde på lån i hoppet, att Tyskland skulle betala. Från detta håll har emellertid sedan vapenstilleståndet blott erhållits 1·8 miljoner guldmark.

Under de första åren steg statsskulden, som före kriget uppgick till 4 628 miljoner francs, till 25 470 miljoner år 1919, 31 000 miljoner år 1920 och 37 026 miljoner år 1921. År 1922 insåg man emellertid, att man för att undvika en katastrof måste återgå till sundare budgetmetoder. Exempelvis hava å den ordinarie budgeten för 1925 till ett belopp å 779 miljoner uppförts utgifter av det slag, att de tidigare skulle figurerat å extraordinarie budgeten eller å budgeten för utgifter att ersättas enligt fredstraktaten. Statsskuldens årliga tillväxt har också betydligt minskats. Sålunda var ökningen från den 30/9 1923 till samma datum 1924 endast från 40 485 till 40 684 miljoner francs. Om beräkningarna slå in, skall budgeten för 1925 vara i jämvikt.

Denna förbättring av statens finansiella läge har åstadkommits främst genom höjning av skatterna. Direkta och indirekta skatter uppgingo 1913 till 351 miljoner, i budgeten för 1925 beräknas 3 540 miljoner.

Om man tager i betraktande francens värdeminskning, reduceras emellertid skatternas ökning till 250 %. I ett antal tabeller jämföras Belgiens statsfinanser med vissa andra länders. Följande sammandrag av ifrågavarande tabeller torde vara av intresse.

Land	Statsskuld pr inv. (omkr. årsskiftet 1923—1924), francs	Skatter per invånare, i francs	
		1913	1924
Storbritannien	16 087	90·80	1 427
Förenta Staterna	3 956	35·86	606
Tyskland	[1] 135	.	.
Frankrike	11 485	104·41	744
Nederländerna	3 729	59·08	591
Belgien	5 307	41·60	408

Det framhålles emellertid, att omvandlingen till belgiska francs förrycker intrycket av tabellerna, enär exempelvis engelsmän och amerikaner, vilkas genomsnittsförmögenhet är mycket högre än belgiernas, med vida större lätthet bära ett skattetryck uppgående till samma belopp i francs räknat.

Vad utgifterna angår medgives, att ett visst slöseri under den första tiden efter kriget gjort sig gällande. Emellertid reagerade snart häremot belgiernas sunda förnuft. Sålunda har exempelvis antalet tjänstemän, som år 1922 uppgick till 49 000, minskats med nära 7 000.

I artikelns sista avdelning avser författaren att visa, hurusom denna kraftiga utveckling på alla områden ingalunda skett på bekostnad av den sociala omvårdnaden av arbetarklassen.

Ett antal under de senare åren utfärdade författningar i social anda uppräknas, däribland främst lagen om 8-timmars arbetsdag och folkpensionering.

Från statens sida hava alltjämt ökade bidrag lämnats till sociala ändamål. Den enda utgift, som kunnat minskas, är utbetalningen från arbetslöshetsfonden.

För att lätta krisen på bostadsmarknaden har staten bl. a. med 650 miljoner francs understött en i mars 1920 bildad förening »Société Nationale des Habitations à bon marché». Den till folkundervisningen anslagna årliga summan uppgick under åren 1919—1921 till 402 miljoner francs och är sedan 1922 690 miljoner.

— Arbetsförmedling —

Förslag till ny arbetsförmedlingslag i Norge. Den i november 1919 tillsatta kommittén för revision av den norska lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring och arbetsförmedling har nu avgivit sedan senare delen av sitt betänkande, avseende arbetsförmedlingen. Förslaget rörande arbetslöshetsfrågan, som avlämnades i oktober 1923, har förut återgivits i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 1097).

[1] Oberäknat skadeståndsskulden.

Den norska arbetsförmedlingsorganisationen består för närvarande av ett femtiotal självständiga kommunala kontor, upprättade å platser, varom regeringen förordnat. Kommittén föreslår beträffande denna organisation den ändringen, att bestämmanderätten rörande kontorens förläggning skall överflyttas till arbetsförmedlingens tillsynsmyndighet (socialdepartementet), som dessutom tillägges befogenhet att förordna om inrättande av gemensamma kontor för flera kommuner ävensom av fackarbetsanvisningar för speciella näringsgrenar. Där flera kommuner förenas om en anstalt, skall vid sidan av huvudkontoret kunna inrättas filialer eller lokala ombud, en institution, som hittills helt saknats. Någon särskild kommunal arbetsförmedlingsstyrelse skall icke behöva utses, utan tillsynen över arbetsförmedlingskontoren skall utövas av arbetslöshetsnämnderna i resp. kommuner, vilka för den närmaste ledningen av kontorens arbete kunna tillsätta en speciell kommitté.

Arbetsförmedlingens verksamhet skall enligt förslaget icke vara begränsad till enbart platsanskaffning, utan även kunna utsträckas till andra närstående arbetsuppgifter; särskilt synes man härvid ha avsett rådgivning angående yrkesval.

Arbetsförmedlingens ställning gentemot arbetsgivare och arbetssökande har i förslaget reglerats genom en del bestämmelser, som tidigare i allmänhet varit intagna i de olika kontorens reglementariska föreskrifter. Sålunda har arbetsgivarnas skyldighet att göra anmälan om tillsatta platser understrukits därigenom, att arbetsgivare, som försummar sådan anmälan, ålagts erlägga ersättning med 1 krona till varje arbetssökande, som i onödan hänvisas till en sålunda redan upptagen plats. Inom kommittén har även övervägts införande av anmälningsskyldighet rörande alla lediga platser, men har man stannat vid att ifrågasätta dylik skyldighet i fråga om näringsgrenar, inom vilka införts arbetslöshetsförsäkring med bidrag av allmänna medel.

Enligt förslaget skola i lagen också inrymmas de bestämmelser om reshjälp åt arbetssökande, som hittills fastställts i särskilda kungörelser. Bestämmelserna innebära, att den arbetssökande skall kunna erhålla järnvägs- eller ångbåtsbiljett för halva priset, mot att återstoden ersättes av statsmedel. Härförutom bör, såsom vid en del kontor redan tillämpats, möjlighet beredas medellösa arbetssökande att vid behov få hela biljetten förskotterad mot återbetalningsskyldighet. Av den förlust, som genom sådana förskott tillskyndas arbetsförmedlingen, skall hälften täckas av statsmedel.

Beträffande utgiftsfördelningen i övrigt föreslås ingen annan ändring i nuvarande ordning, än att statens bidrag till personalens löner, som hittills kunnat växla mellan 10 och 70 %, fastställes till 40 % utom för fackarbetsanvisningar, för vilka bidraget höjes till 60 %.

Slutligen förutsättes i förslaget en kraftig begränsning av rätten att driva privat platsförmedling. Som regel böra inga nya licenser för sådan verksamhet medgivas och redan gällande indragas, så snart ske kan och senast tio år efter den nya lagens ikraftträdande. Undantag göres allenast för uppfostrings- och undervisningsanstalter, vilka för sina elevers räkning bedriva platsförmedlingsverksamhet.

(Sociale Meddelelser.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under februari 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av februari till 21 602 mot 20 634 vid månadens början. Fördelningen på yrkesgrupper framgår av följande sammandrag:

Jordbruk	599	Närings- och njutningsmedelsindustri	262
Skogshushållning	1 421	Kemisk-teknisk och belysningsindustri	94
Gruvdrift och malmförädling	1 882	Trämasse- och pappersindustri	79
Jord-, sten- och glasindustri	1 007	Grafisk industri	66
Metall- och maskinindustri	3 133	Industri och hantverk, ej särsk. spec.	982
Trävaruindustri	2 826	Sjöfart och fiske	654
Byggnadsverksamhet	2 016	Handel och samfärdsel m. m.	1 510
Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	143	Husligt arbete	1
Textilindustri	161	Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 686
Beklädnadsindustri	80	Summa	**21 602**

Av förestående arbetslösa hava 1 054 rapporterats tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet, nämligen från gruvindustrien 300, från järnbruksindustrien 385, från verkstadsindustrien 339 och från gruppen affärsanställda 30.

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 28 februari 3 047 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 2 927 samt vid statens järnvägars automobilvägar 120. Antalet i gång varande företag utgjorde 31. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 3 523 arbetare samt vid s. k. stats-kommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 1 266 arbetare. Härförutom uppburo 1 353 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under februari till 291 910 kronor, mot 216 767 kronor under föregående månad.

Arbetsmarknaden i Danmark under februari 1925. Trots det rådande blidvädret gestaltade sig läget på arbetsmarknaden under februari månad icke odelat gynnsamt, detta uppenbarligen beroende på den åtstramade kreditgivningen och de osäkra avtalsförhållandena. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande ökades från c:a 44 200 till 44 600, vilket dock är betydligt mindre än under den kalla vintern 1924, då motsvarande siffror voro 56 000 och 57 700. Under åren före världskriget var det däremot vanligt, att februari månad visade avtagande arbetslöshet.

I arbetsförmedlingens månadsrapport framhålles särskilt den höga tillsättningsprocenten inom jordbruksgruppen. Av 100 lediga platser tillsattes nämligen ej mindre än 92, mot 78 under samma tid föregående år. Genomsnittssiffran för samtliga näringsgrupper var 94·6 %.

Arbetsmarknaden i England under februari 1925. Läget å arbetsmarknaden undergick under februari endast helt obetydliga förskjutningar. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 9·0 till 9·4 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 11·5 till 11·6 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa höll sig oförändrat vid c:a 1 287 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under februari, var 44 och antalet från föregående månad pågående 20. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 13 000. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för blott 90 000 arbetare, under det att nära 580 000 drabbats av lönesänkningar. Härvid har emellertid ej medräknats den löneförbättring, som enligt förordnande av Agricultural Wages Board tillerkändes lantarbetarna i ett flertal distrikt.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under februari 1925. Ställningen på arbetsmarknaden, som redan under januari visat en begynnande förbättring, utvecklades tack vare det ihållande blidvädret även under februari i gynnsam riktning. Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 1·1 %, mot 0·3 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna, som under januari hållit sig oförändrad vid 8·1 %, nedgick till 7·3 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa minskades från 593 000 till 540 000. Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 274 ansökningar om arbete, mot 314 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Levnadskostnader —

Dyrortsgruppering för det skattefria avdraget. I december 1923 avgav socialstyrelsen till Kungl. Maj:t förslag rörande verkställandet av bland annat den nya gruppering av samtliga orter i riket att användas vid bestämmandet av de skattefria ortsavdragen vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt samt bevillning, som enligt gällande skatteförordningar vart femte år skall utföras. Sedan Kungl. Maj:t den 22 februari 1924 medgivit, att denna undersökning finge äga rum i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnos angivna i styrelsens skrivelse, igångsattes omedelbart arbetet med insamlande och bearbetning av det prismaterial, som erfordrades för beräkningen av levnadskostnadernas höjd å olika orter. När detta arbete avslutats, lämnade Kungl. Maj:t den 6 mars 1925 vissa kompletterande föreskrifter samt uppdrog åt styrelsen att utfärda kungörelse om grupperingen. I enlighet härmed utfärdade socialstyrelsen den 30 mars 1925

kungörelse »angående indelning för taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt bevillning av samtliga orter i riket med avseende å levnadskostnadernas höjd» (Sv. Författningssamling 1925, n:r 65). Denna indelning gäller för åren 1925—1929. En utförligare redogörelse för resultaten torde komma att inflyta i något av de närmaste numren av Sociala Meddelanden.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Frankrike åren 1920—1922. Under år 1920 redovisade den franska statistiken ej mindre än 1 831 strejker, ett antal, som visserligen något understeg 1919 års siffra (2 026), men dock var högre än flertalet tidigare år. Under 1921 och 1922 inträdde åter en stark tillbakagång i fråga om konflikternas såväl antal som omfattning. Siffrorna voro som följer:

	Strejker	Strejkande	Förlorade arbetsdagar
1920	1 831	1 316 559	23 miljoner
1921	475	402 377	7 »
1922	655	290 326	3 »

Det förändrade konjunkturläget visar sig också i uppgifterna om arbetskonflikternas orsaker. Under 1920 uppgåvos 86 % av strejkerna vara föranledda av arbetarnas begäran om löneförhöjning, 1921 var motsvarande siffra endast 20 %, 1922 däremot 47 %. Lönesänkningar, som 1920 överhuvud ej omnämndes, hade 1921 vållat 54 % av strejkerna, men 1922 endast 15 %.

Beträffande strejkernas resultat kan anföras, att av 1922 års konflikter 164 (med 32 798 berörda arbetare) bilades enligt arbetarnas fordringar, 324 (med 216 576 arbetare) på arbetsgivarnas villkor och 177 (med 40 952 arbetare) genom kompromiss. De motsvarande siffrorna för föregående år bära tyvärr så tydliga spår av bristfällig sifferkontroll, att de icke lämpligen kunna återgivas.

Lockouterna intogo som vanligt en föga framskjuten plats i den franska statistiken. För 1920 redovisades 13 dylika arbetsavstängningar, med 25 768 berörda arbetare, för 1921 voro motsvarande siffror 6 och 1 710 samt 1922 resp. 17 och 6 473.

Till dessa siffror, som samtliga avsett Frankrike inom 1914 års gränser, äro att lägga ett antal arbetsinställelser inom de återvunna departementen. Under 1920 inträffade här 1 lockout och 79 strejker med 145 669 berörda arbetare, under 1921 95 strejker med 49 477 arbetare och 1922 28 strejker med 10 257 arbetare.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Ut- och invandring —

Svenskarna i utlandet. I den nu publicerade andra delen av statistiska centralbyråns redogörelse för folkräkningen den 31 dec. 1920 lämnas bl. a. uppgifter om antalet i Sverige bosatta utlänningar och i samband därmed en sammanställning av tillgängliga uppgifter om i utlandet bosatta svenskar. De sistnämnda äro, såsom man med kännedom om vårt lands in- och utvandringssiffror lätt förstår, vida talrikare än de främmande befolkningselementen inom landet. Under det antalet utrikes födda personer vid folkräkningen befanns utgöra 57 832, ej fullt 1 % av rikets hela folkmängd, kunde svenskarna i utlandet vid samma tid uppskattas till c:a 780 000. Utvecklingen sedan föregående folkräkning och fördelningen på olika länder belyses av följande tablå:

	Omkr. 1890	Omkr. 1900	Omkr. 1910	Omkr. 1920
Hela antalet svenskfödda personer bosatta i utlandet, ungefär	**590 000**	**730 000**	**820 000**	**780 000**
Därav bosatta i:				
Norge	38 017	49 662	38 647	47 216
Danmark	33 802	35 555	33 312	36 142
Finland	3 762	5 505	6 233	6 901
England med Wales	4 624	6 195	6 321	4 557
Skottland	·	·	·	290
Tyskland	12 216	12 190	13 000	·
Sydafrikanska unionen	·	·	1 214	1 081
Kanada	4 000	6 000	28 226	27 700
Förenta staterna	478 041	582 014	665 207	625 585
Australiska förbundet	·	·	5 586	5 025
Nya Zeeland	·	·	1 518	1 206

DEN SVENSKA BEFOLKNINGEN I AMERIKAS FÖRENTA STATER.

Område	Inflyttade, födda i Sverige, enl. census av år				Hela antalet personer av svensk härkomst[1] enl. census av år			»Svenskspråkiga» år 1920
	1900	1910	1920		1910	1920		
	antal	antal	antal	i % av folkm.	antal	antal	i % av folkm.	
Nya Englands stater	59 415	70 777	**67 286**	0·91	126 471	138 102	1·87	142 307
Atlantiska mellanstaterna	74 175	87 719	**83 547**	0·38	160 268	170 736	0·77	174 199
» sydstaterna	2 131	2 984	**4 418**	0·08	6 062	10 139	0·07	10 202
Nordöstra centralstaterna	170 923	178 140	**165 388**	0·77	365 310	382 816	1·78	389 506
Nordvästra »	207 946	213 531	**187 629**	1·50	491 949	497 264	3·96	500 194
Sydöstra »	1 350	1 598	**1 514**	0·02	3 580	3 768	0·04	3 732
Sydvästra »	5 684	6 463	**6 320**	0·06	16 498	19 020	0·18	18 836
Bergsstaterna	28 549	35 485	**32 282**	0·97	73 329	79 887	2·39	81 791
Stilla havsstaterna	31 841	68 510	**77 251**	1·89	120 748	155 650	2·80	164 295
Summa[2]	**582 014**	**665 207**	**625 585**	**0·59**	**1 364 215**	**1 457 382**	**1·38**	**1 485 062**
därav i nedanstående:								
a) stater[3]								
Minnesota	115 476	122 428	**112 117**	4·70	268 018	280 077	11·78	283 815
Illinois	109 147	115 424	**105 577**	1·68	230 131	235 329	3·68	235 075
New York	42 708	53 705	**53 025**	0·51	90 235	99 069	0·95	101 365
Massachusetts	32 192	39 562	**38 012**	0·99	68 468	75 927	1·97	78 937
Washington	12 737	32 199	**34 793**	2·56	56 079	68 075	5·02	72 864
California	14 549	26 212	**31 926**	0·93	46 471	65 571	1·91	67 822
Michigan	26 956	26 374	**24 707**	0·67	56 937	61 377	1·67	66 807
Wisconsin	26 196	25 739	**22 896**	0·87	55 386	56 920	2·16	58 637
Iowa	29 875	26 763	**22 493**	0·94	66 195	63 788	2·65	63 461
b) städer								
Chicago, Ill.	58 836	63 035	**58 563**	2·17	116 740	121 326	4·49	121 386
New York, N. Y.	28 320	34 952	**33 703**	0·60	55 278	57 750	1·03	60 017
Minneapolis, Minn.	20 035	26 478	**26 515**	6·97	52 755	61 514	16·16	61 535
Seattle, Wash.	2 379	8 677	**10 253**	3·25	14 299	18 855	5·98	19 660
St. Paul, Minn.	9 852	11 335	**9 912**	4·22	24 640	24 227	10·32	24 260
Rockford, Ill.	6 690	8 918	**9 265**	14·11	·	19 500	29·70	19 490
Worcester, Mass.	7 542	8 036	**7 751**	4·31	14 347	15 856	8·82	16 814
Duluth, Minn.	5 047	7 281	**7 455**	7·54	·	16 041	16·22	17 078
Jamestown, N. Y.	·	6 929	**6 989**	17·96	·	15 025	38·61	15 068
Boston, Mass.	5 541	7 123	**6 780**	0·91	11 256	12 027	1·61	12 235
San Francisco, Calif.	5 248	6 970	**6 468**	1·28	10 599	11 407	2·25	12 099
Portland, Oreg.	1 711	4 801	**5 060**	1·96	8 383	10 114	3·92	10 522

[1] Med personer av svensk härkomst avses här, förutom de som äro födda i Sverige, även sådana som härstamma därifrån i andra led, d. v. s. för vilka båda eller endera av föräldrarna äro svenskfödda. Bland de 1 457 382 personerna av svensk härkomst uppgiver censusberättelsen 632 656 såsom födda utom Förenta staterna av svenskfödd fader och 824 726 såsom födda i Förenta staterna, därav 599 744 med båda föräldrarna svenskfödda, 144 382 med endast fadern svenskfödd och 80 600 med endast modern svenskfödd.

[2] Av de 625 585 svenskfödda år 1920 voro 344 938 män och 280 647 kvinnor; mot 1 000 män svara alltså 814 kvinnor. — Efter statsborgarskap fördela de sig sålunda: 431 556 voro naturaliserade amerikanska medborgare, 53 007 hade uttagit det s. k. första papperet, d. v. s. tagit det första steget till medborgarrättens förvärvande, 105 445 voro »aliens», d. v. s. utländska undersåtar, varav flertalet naturligen svenska, och i fråga om 35 577 var statsborgarskapet ej känt.

[3] De svenska befolkningssiffrorna för samtliga de olika staterna ha tidigare publicerats i Soc. Medd. (årg. 1922, sid. 511).

Rörande svenskarna i Förenta staterna ha ur 1920 års amerikanska censusberättelse sammanställts vidstående tabell (sid. 301), vilken omfattar icke blott den svenskfödda befolkningen, utan även personer av svensk härkomst (andra generationen) samt personer med svenskt modersmål. Såsom framgår av tabellen, uppgår hela antalet personer, som antingen själva äro födda i Sverige eller för vilka någon av föräldrarna är svenskfödd, till icke mindre än 1 457 382, varav 880 080 i norra centralstaterna. I Minnesota uppgå de till 280 000, motsvarande 11·7 % av hela folkmängden. Tolv amerikanska städer innesluta vardera mer än 10 000 invånare av svensk härkomst; största antalet förekommer i Chicago, som med sina 121 000 svenskar har större svensk befolkning än Malmö, samt i Minneapolis och New York, vilka vardera räkna lika många som Norrköping. Relativt sett är den svenska befolkningen talrikast i Jamestown med 38·6 % samt i Rockford med 29·7 %.

När man ibland får se mycket högre uppskattningar av svenskarna i Amerika än här ovan, beror detta därpå, att man inräknar även den tredje generationen. Om man åter har rätt att göra detta — från rent praktisk synpunkt, ej blott från synpunkten av rasblandningsproblem o. d. — är mycket tvivelaktigt. Stannar man vid den nämnda siffran 1½ miljon, torde man dock icke kunna beskyllas för att hava gått till någon överdrift.

Hela antalet personer med svenskt modersmål uppgives i censusberättelsen till 1 485 062, således något flera än antalet av svensk härkomst. Förklaringen är att söka dels däri, att begreppet modersmål fattas något annorlunda än som vid europeiska folkräkningar är vanligt, dels däri att antagligen åtskilliga svenskar i tredje generation använda svenska språket, dels slutligen däri att Amerika naturligen innesluter många avkomlingar av den svenska stammen i Finland.

Därest man vill uppskatta hela antalet personer i utlandet av svensk ras eller med svenskt språk, måste man till de svenskspråkiga i Förenta staterna tydligen addera de svenskfödda i övriga utlandet, vid pass 155 000. Dessutom meddelar den senaste finländska folkräkningsberättelsen, att inom Finland bo 340 000 svensktalande personer. Man torde alltså kunna antaga, att antalet personer i utlandet av mera oblandad svensk härkomst, till stor del mäktiga svenska språket, utgör närmare två miljoner. Med inräknande av befolkningen i hemlandet uppgår sålunda antalet av dem, för vilka svenska språket är gemensam egendom, till åtta miljoner på ungefär ett hundra tusen när.

Invandringen till Kanada under budgetåret 1923/24. Enligt den av Kanadas Department of Immigration and Colonization avgivna redogörelsen för budgetåret 1 april 1923—31 mars 1924, hade under sagda år invandrat 148 560 personer, mer än dubbelt så många som föregående år. Redogörelseårets siffra överstiger även med några tiotal invandringstalet för perioden 1920/21, som eljest, enligt vad nedanstående tablå anger, uppvisat den största invandringen under det senaste decenniet:

Budgetår:	1914/5	1915/6	1916/7	1917/8	1918/9	1919/20	1920/1	1921/2	1922/3	1923/4
Invandrare	144 789	48 537	75 374	79 074	57 702	117 336	148 477	89 999	72 887	148 560

Den ökade invandringen berör icke minst de skandinaviska länderna. Sålunda har antalet svenskar i jämförelse med föregående år ökats från 948 till 3 536, norrmännen från 507 till 2 424 och danskarna från 382 till 1 355. Inalles ha från icke anglosachsiska länder kommit c:a 55 000 invandrare, mot 16 000 föregående år, och från brittiska öarna 73 000, mot 34 500. Immigrationen från Förenta staterna visar däremot någon minskning, från 22 000 till c:a 20 500.

Av invandrarna hänfördes liksom föregående år mer än en tredjedel (c:a 56 300) till jordbrukargruppen. Bland svenskarna räknades till denna grupp c:a 2 400 personer, alltså mer än två tredjedelar av hela antalet.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

24. I flishuset vid ett pappersbruk finnes en kapsåg, som drives med rem från en axelledning strax under taket. Vid kapsågen finnes anbringad lösskiva jämte remgaffel för remmens på- och avläggande.

En äldre arbetare och hans 18-årige hjälpare N. hade vid ombyte av klinga i kapsågen lagt av drivremmen dels från remskivan uppe på huvudaxelledningen och dels från såväl fasta som lösa skivan vid sågen. Dessutom hade remmen lyftats ur remgaffeln. Detta hade gjorts för att icke sågklingan vid eventuell glidning av remmen ofrivilligt skulle kunna komma i gång. Sedan klingombytet var klart, gick den äldre arbetaren upp på loftet över arbetslokalen för att medelst en där befintlig spak pålägga remmen på remskivan genom en i loftgolvet strax ovanför den drivande axeln gjord uttagning. Han erinrade sig då, att remmen icke blivit inlagd i remgaffeln och placerad på lösskivan, varför han ropade ned till N. att hjälpa sig med remmen. N. missförstod denna uppmaning och sprang upp på en smörjbrygga, som fanns under axelledningen samt försökte att med händerna sticka upp remmen genom hålet till sin äldre kamrat. På axeln fanns här en stoppring med utstående bultar. N:s blusärm fastnade i dessa, så att han drogs med runt av axeln flera varv, tills han nedföll på arbetslokalens cementgolv. Hans kläder voro då nästan helt avrivna från kroppen. N:s vänstra ben och högra arm hade vid olycksfallet avbrutits, och dessutom hade hans ryggrad svårt skadats. Han förbands av omedelbart eftertelefonerad läkare och inforslades snarast till lasarett, där han dock påföljande dag avled.

25. Vid en fabriksbyggnad, vars tak är försett med lanterniner, gående från takåsen och ned mot takets kant, skulle en av lanternindernas nedre gavel ersättas med ny. Byggnadsarbetaren R. hade fått order att iordningställa gaveln nere på marken för att senare med tvenne personers hjälp uppfrakta och fastskruva densamma å lanterninen. Något vittne till huru R. förfarit finnes icke. Det synes troligt, att han gått upp på taket för att taga mått. Härvid har han halkat i snön på taket nere vid takfoten och ramlat ned på fabriksgården. Höjden från marken till takfoten är 4·3 m. I fallet ådrog sig R. brott å skallens bas. Han forslades genast till sjukstuga för erhållande av vård, men avled inom tio dagar.

26. L. var behjälplig vid matning av en hackelsemaskin. En del halm hade spritt sig över halmrännans kanter, och vid försök att samla upp denna råkade L. fastna med högra handen i utväxlingsanordningen från knivhjulets spindel till matarvalsarna. Det därvid erhållna krossåret förorsakade mannens död, vilken inträffade efter tio dagar på lasarettet, dit L. genast införts.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Mars månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under mars månad.

Översikt av verksamheten under mars månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	4 025	1 358	1 304	3 528	2 510	1 922	**7 553**	**3 868**	**3 226**
Stockholms län	3 358	1 019	958	494	495	278	**3 852**	**1 514**	**1 236**
Uppsala stad och län	799	315	219	236	198	176	**1 035**	**513**	**395**
Södermanlands län	859	421	311	434	402	254	**1 293**	**823**	**565**
Östergötlands län	1 682	637	545	796	497	350	**2 478**	**1 134**	**895**
Norrköping	1 015	226	204	208	169	107	**1 223**	**395**	**311**
Jönköpings län	517	177	127	279	190	122	**796**	**367**	**249**
Kronobergs län	76	64	53	112	123	77	**188**	**187**	**130**
Norra Kalmar län	219	80	75	46	50	33	**265**	**130**	**108**
Södra Kalmar län	522	169	154	166	117	86	**688**	**286**	**240**
Gotlands län	63	64	35	42	78	31	**105**	**142**	**66**
Blekinge län	803	305	255	455	274	157	**1 258**	**579**	**412**
Kristianstads län	932	480	304	505	543	279	**1 437**	**1 023**	**583**
Malmöhus län: Malmö	2 307	381	355	1 400	879	617	**3 707**	**1 260**	**972**
Malmöhus län: Lund	450	84	68	88	66	52	**538**	**150**	**120**
Malmöhus län: Landskrona	282	97	89	41	30	15	**323**	**127**	**104**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 156	360	346	281	194	134	**1 437**	**554**	**480**
Malmöhus län: Ystad	122	63	44	119	75	38	**241**	**138**	**82**
Malmöhus län: Trälleborg	518	240	237	69	38	33	**587**	**278**	**270**
Malmöhus län: Eslöv	200	78	62	33	30	16	**233**	**108**	**78**
Malmöhus län: Skurup	50	58	31	39	43	25	**89**	**101**	**56**
Malmöhus län: Vällinge	124	81	72	20	25	8	**144**	**106**	**80**
Hallands län	442	194	144	211	160	111	**653**	**354**	**255**
Göteborgs och Bohus län	465	177	131	200	130	62	**665**	**307**	**193**
Göteborg	3 885	1 105	1 072	1 189	858	670	**5 074**	**1 963**	**1 742**
Älvsborgs län	454	141	124	145	95	63	**599**	**236**	**187**
Skaraborgs län	840	618	417	629	620	379	**1 469**	**1 238**	**796**
Värmlands län	250	88	75	210	244	145	**460**	**332**	**220**
Örebro län	626	391	302	435	388	270	**1 061**	**779**	**572**
Västmanlands län	620	270	206	294	310	172	**914**	**580**	**378**
Kopparbergs län	373	130	126	290	236	183	**663**	**366**	**309**
Gävle stad och län	646	69	67	159	109	92	**805**	**178**	**159**
Västernorrlands län	250	72	69	76	51	32	**326**	**123**	**101**
Jämtlands län	188	145	90	222	176	155	**410**	**321**	**245**
Västerbottens län	312	69	67	167	136	120	**479**	**205**	**187**
Norrbottens län	190	106	100	97	93	68	**287**	**199**	**168**
Tillsammans mars 1925	**29 620**	**10 332**	**8 838**	**13 715**	**10 632**	**7 332**	**43 335**	**20 964**	**16 170**
» februari 1925	*29 931*	*8 654*	*7 736*	*12 304*	*7 815*	*5 753*	*42 235*	*16 469*	*13 489*
» mars 1924	27 165	11 235	9 591	12 424	11 185	7 253	39 589	22 420	16 844
» » 1923	41 541	11 993	10 541	11 741	11 052	6 997	53 282	23 045	17 538
» » 1922	97 985	17 720	16 637	11 746	11 048	6 794	109 731	28 768	23 431

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					mars 1925	febr. 1925	mars 1924	mars 1925	febr. 1925	mars 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	6 090	6 386	4 499	3 138	142	176	135	70	73	69
Industri och hantverk	9 047	9 466	1 002	956	945	1266	903	95	94	90
Sjöfart och fiske	4 687	4 819	1 245	1 222	387	492	256	98	97	99
Handel och samfärdsel	2 882	3 012	811	771	371	361	352	95	95	90
Husligt arbete	1	1	1	1	.	.	—	.	.	—
Annat arbete	5 529	5 936	2 774	2 750	214	210	161	99	98	98
Summa	**28 236**	**29 620**	**10 332**	**8 838**	**287**	**346**	**242**	**86**	**89**	**85**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 006	1 020	1 660	694	61	77	52	42	46	37
Industri och hantverk	697	724	272	204	266	237	248	75	76	68
Sjöfart och fiske	229	237	53	47	.	.	.	.	.	.
Handel och samfärdsel	1 963	2 020	1 144	890	177	230	163	78	79	73
Husligt arbete	7 831	9 425	7 490	5 485	126	149	106	73	78	69
Annat arbete	288	289	13	12	.	.	.	.	.	—
Summa	**12 014**	**13 715**	**10 632**	**7 332**	**129**	**157**	**111**	**69**	**74**	**65**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	7 096	7 406	6 159	3 832	120	148	113	62	65	60
Jordbruk	6 831	7 118	5 912	3 647	120	150	113	62	63	59
Skogshushållning	265	288	247	185	117	123	110	75	91	89
Industri och hantverk	9 744	10 190	1 274	1 160	800	985	751	91	89	85
Gruvdrift och malmförädling . . .	261	269	52	52	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	260	271	17	17	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	2 237	2 313	140	115	1652	1528	870	82	87	84
Trävaruindustri	856	892	50	45	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	3 326	3 420	423	417	809	935	1063	99	97	91
Läder-, hår- och gummiindustri . .	145	151	9	8	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	264	269	3	2	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	412	429	95	68	.	.	.	.	.	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	682	823	272	244	303	365	247	90	86	87
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	107	119	55	55	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	100	104	35	32	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	153	155	9	3	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	941	975	114	102	855	.	.	89	.	.
Sjöfart och fiske	4 916	5 056	1 298	1 269	390	494	260	98	97	99
Handel och samfärdsel	4 845	5 032	1 955	1 661	257	297	235	85	87	80
Kontors-, bank- o. d. personal . .	460	465	76	62	.	.	.	.	.	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 347	1 376	190	165	724	1147	558	87	87	85
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 074	1 118	772	608	145	179	134	79	82	75
Transportarbetare	1 723	1 822	727	683	251	261	249	94	95	88
Allmän och litterär verksamhet . .	231	241	165	125	146	160	113	76	70	65
Ej särskilt specificerade	10	10	25	18	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	7 832	9 426	7 491	5 486	126	149	106	73	78	69
Annat arbete	5 817	6 225	2 787	2 762	223	219	166	99	98	98
Summa	**40 250**	**43 335**	**20 964**	**16 170**	**207**	**256**	**177**	**77**	**82**	**75**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 588 platser, varav 1 292 manliga och 296 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 606, 1 271 och 335 samt under nästlidna månad resp. 1 244, 1 010 och 234.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**6 098**	**4 252**	**2 953**	**288**	**247**	**185**	**269**	**52**	**52**	**264**	**17**	**17**	**2 272**	**130**	**110**
1	Stockholms stad	40	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	341	46	33
2	Stockholms län	1 602	772	713	94	42	40	28	5	5	18	1	1	149	5	5
3	Uppsala stad och län	384	239	149	12	16	16	10	—	—	36	—	—	35	—	—
4	Södermanlands län	203	233	128	12	13	9	1	—	—	4	—	—	182	5	5
5	Östergötlands län	666	390	300	12	6	4	21	—	—	31	1	1	206	6	6
6	Norrköping	156	75	54	1	—	—	—	—	—	1	—	—	72	2	2
7	Jönköpings län	133	110	61	—	4	4	—	—	—	3	—	—	53	—	—
8	Kronobergs län	22	29	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	1
9	Kalmar län	89	88	68	—	3	3	—	—	—	8	—	—	81	—	—
10	Gotlands län	41	47	21	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	149	107	60	—	1	1	—	—	—	4	1	1	36	1	1
12	Kristianstads län	411	394	222	33	2	2	—	—	—	30	—	—	46	4	4
13	Malmöhus län: Malmö	67	51	25	—	—	—	—	—	—	33	—	—	233	12	12
14	Hälsingborg	83	57	49	—	—	—	4	—	—	3	—	—	51	2	—
15	Övriga anstalter	479	310	215	—	—	—	1	—	—	36	1	1	156	6	5
16	Hallands län	121	100	54	—	—	—	4	—	—	19	3	3	23	4	3
17	Göteborgs och Bohus län	103	99	56	—	2	2	—	—	—	3	3	3	21	—	—
18	Göteborgs stad	68	26	24	1	—	—	—	—	—	2	1	1	269	13	10
19	Älvsborgs län	64	40	23	—	—	—	16	—	—	3	2	2	99	18	18
20	Skaraborgs län	605	568	367	1	1	1	—	—	—	14	3	3	20	—	—
21	Värmlands län	65	50	37	2	2	2	9	—	—	4	—	—	7	—	—
22	Örebro län	232	225	140	42	12	12	124	47	47	1	—	—	16	1	1
23	Västmanlands län	220	191	127	3	—	—	35	—	—	3	—	—	79	—	—
24	Kopparbergs län	51	26	23	18	15	15	7	—	—	3	1	1	38	—	—
25	Gävle stad och län	9	2	—	2	33	33	9	—	—	2	—	—	31	—	—
26	Västernorrlands län	2	—	—	—	4	4	—	—	—	1	—	—	5	—	—
27	Jämtlands län	16	12	8	16	72	21	—	—	—	—	—	—	6	1	1
28	Västerbottens län	15	11	11	39	17	16	—	—	—	—	—	—	6	3	3
29	Norrbottens län	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 020**	**1 660**	**694**	—	—	—	—	—	—	7	—	—	**41**	**10**	**5**
1	Stockholms stad	9	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	32	10	5
2	Stockholms län	58	136	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	42	44	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	60	100	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	74	112	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	10	10	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	10	38	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	15	31	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	16	39	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	3	26	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	42	83	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	108	239	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	17	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
14	Hälsingborg	13	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	54	106	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	45	55	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	62	44	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	9	4	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	3	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	141	219	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	42	59	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	88	130	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	45	90	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	31	27	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	8	4	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	10	13	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	16	17	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
892	**50**	**45**	**3 420**	**423**	**417**	**140**	**9**	**8**	**172**	**1**	**1**	**179**	**3**	**1**	**666**	**176**	**176**	**97**	**53**	**53**	
43	6	4	633	83	81	14	1	1	7	—	—	13	—	—	310	158	158	3	—	—	1
46	6	6	346	26	26	10	1	1	—	—	—	16	1	1	31	1	1	1	—	—	2
5	—	—	25	—	—	3	1	—	—	—	—	5	1	—	23	—	—	—	—	—	3
20	—	—	55	5	5	—	—	—	3	—	—	2	—	—	12	—	—	—	4	4	4
50	—	—	258	16	16	2	—	—	6	—	—	4	—	—	19	—	—	2	—	—	5
65	—	—	255	1	1	6	1	1	62	1	1	5	—	—	15	—	—	3	—	—	6
9	2	1	48	1	1	4	—	—	4	—	—	2	—	—	7	—	—	25	—	—	7
—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—	8
24	4	4	31	3	3	3	—	—	1	—	—	2	—	—	2	—	—	15	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
6	—	—	23	2	2	—	—	—	—	—	—	3	—	—	6	—	—	1	—	—	11
22	4	3	34	8	7	1	—	—	—	—	—	3	—	—	10	—	—	—	—	—	12
50	—	—	498	12	12	14	1	1	4	—	—	43	—	—	36	—	—	16	—	—	13
5	—	—	231	74	74	24	—	—	3	—	—	6	—	—	15	—	—	3	32	32	14
17	3	3	168	27	27	29	2	2	8	—	—	16	1	—	60	6	6	2	16	16	15
9	—	—	50	24	24	6	—	—	16	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	—	16
15	—	—	28	18	18	—	—	—	11	—	—	—	—	—	6	—	—	8	—	—	17
186	7	6	256	25	22	12	—	—	27	—	—	23	—	—	26	9	9	7	—	—	18
1	—	—	42	3	3	6	1	1	14	—	—	4	—	—	7	—	—	—	—	—	19
—	—	—	24	6	6	1	—	—	1	—	—	—	—	—	27	1	1	2	—	—	20
19	—	—	15	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	21
4	—	—	15	1	1	1	—	—	—	—	—	21	—	—	2	1	1	—	—	—	22
10	3	3	98	18	18	—	—	—	2	—	—	2	—	—	15	—	—	—	—	—	23
30	10	10	29	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	24
101	—	—	27	—	—	—	—	—	2	—	—	4	—	—	8	—	—	1	—	—	25
21	1	1	19	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	26
3	—	—	30	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	27
130	4	4	38	14	14	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
1	—	—	141	46	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	—	—	**11**	—	—	**97**	**2**	**1**	**250**	**92**	**67**	**157**	**96**	**68**	**22**	**2**	**2**	
—	—	—	—	—	—	5	—	—	14	—	—	83	38	28	59	43	32	15	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	3	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	5	3	5	6	6	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	3	2	3	2	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	3	—	—	19	1	—	96	25	19	42	6	6	1	—	—	13
—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	4	1	1	2	2	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	1	1	3	3	3	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	5	3	3	2	3	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	26	—	—	28	8	3	14	8	5	2	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	10	5	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	2	2	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	4	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**45**	—	—	**140**	**8**	**2**	**910**	**80**	**74**	**4819**	**1245**	**1222**	**303**	**49**	**38**
1	Stockholms stad	4	—	—	34	6	1	228	34	32	674	229	221	155	20	15
2	Stockholms län	3	—	—	8	—	—	50	1	1	31	3	3	14	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	2	1	1	21	2	2	2	—	—	—	2	2
4	Södermanlands län	1	—	—	4	—	—	43	1	1	73	12	12	2	1	—
5	Östergötlands län	—	—	—	5	—	—	40	1	1	21	—	—	11	—	—
6	Norrköping	16	—	—	16	—	—	16	1	1	166	41	41	5	1	1
7	Jönköpings län	—	—	—	1	—	—	40	—	—	9	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	2	—	—	—	—	—	20	—	—	298	73	73	3	2	2
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	7	4	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	1	—	—	15	1	—	348	149	149	2	1	1
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	19	3	3	34	3	3	3	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	13	—	—	227	16	16	302	73	73	37	4	4
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	13	5	4	507	149	149	1	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	23	—	—	21	4	4	189	73	73	2	2	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	3	1	—	118	42	41	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	48	9	8	1	—	—
18	Göteborgs stad	8	—	—	17	1	—	93	9	8	1687	377	367	43	10	6
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	10	—	—	2	—	—	5	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	3	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	4	4	4
22	Örebro län	1	—	—	3	—	—	8	—	—	5	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	4	—	—	20	—	—	3	—	—	5	1	1
24	Kopparbergs län	5	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	3	1	1
25	Gävle stad och län	1	—	—	4	—	—	9	—	—	166	5	5	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	102	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	15	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**59**	**35**	**32**	**15**	**1**	**1**	**65**	**34**	**28**	**237**	**53**	**47**	**162**	**27**	**24**
1	Stockholms stad	35	11	11	9	—	—	19	18	15	139	30	28	77	16	14
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	12	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	1	—	—	1	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	2	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	—	—	4	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	13	2	—	2	1	1	35	10	7	4	1	1	56	7	6
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	—	1	1	13	2	2	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	10	22	21	3	—	—	—	—	—	67	10	10	3	—	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
878	**105**	**100**	**84**	**29**	**25**	**1698**	**602**	**582**	**40**	**8**	**8**	**9**	**18**	**18**	**1**	**1**	**1**	**5 936**	**2 774**	**2 750**	
392	58	54	26	12	10	439	177	168	20	—	—	—	5	5	—	1	1	648	522	520	1
32	—	—	10	—	—	239	11	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	628	144	144	2
24	2	2	1	1	1	27	4	4	2	1	1	—	—	—	—	—	—	182	45	41	3
12	1	1	—	—	—	28	29	29	1	—	—	—	—	—	1	—	—	200	117	117	4
22	—	—	7	1	1	75	15	15	—	1	1	—	—	—	—	—	—	224	200	200	5
12	5	5	—	1	1	66	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	92	92	6
6	—	—	1	—	—	18	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154	59	59	7
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	34	34	8
6	—	—	—	—	—	16	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	138	75	75	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	10
9	2	2	6	—	—	24	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	38	36	11
18	3	3	2	—	—	10	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	255	58	56	12
110	1	1	9	—	—	146	42	42	5	—	—	—	—	—	—	—	—	464	169	169	13
7	—	—	1	—	—	32	18	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	167	23	23	14
8	3	3	4	2	2	70	87	87	1	1	1	2	—	—	—	—	—	452	157	157	15
2	1	—	1	—	—	18	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	16	16	16
9	3	3	1	1	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	197	42	40	17
158	21	21	2	5	4	272	186	179	6	5	5	7	13	13	—	—	—	715	397	397	18
3	—	—	1	—	—	21	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	155	77	77	19
16	1	1	3	1	1	24	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	35	35	20
1	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	32	32	21
7	—	—	—	—	—	12	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131	102	98	22
12	—	—	3	—	—	28	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	51	51	23
6	1	1	1	1	1	19	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	62	61	24
5	3	3	—	—	—	55	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	209	22	22	25
—	—	—	1	1	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	65	63	26
1	—	—	4	3	3	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	57	57	27
—	—	—	—	—	—	6	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	16	15	28
—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	57	53	29
498	**85**	**65**	**1034**	**743**	**583**	**124**	**125**	**101**	**201**	**157**	**117**	**1**	**7**	**—**	**9 425**	**7 490**	**5 485**	**289**	**13**	**12**	
215	30	24	332	211	154	52	43	35	103	56	51	—	6	—	2 248	1 995	1 523	77	3	2	1
1	—	—	36	9	9	—	—	—	9	13	7	—	—	—	372	336	204	—	—	—	2
3	—	—	8	5	5	3	1	1	1	—	—	—	—	—	175	147	134	4	—	—	3
3	2	2	12	14	11	5	1	1	9	11	9	—	—	—	322	272	176	12	—	—	4
6	1	1	36	28	23	5	3	3	10	8	5	—	—	—	623	321	230	27	10	10	5
—	—	—	3	7	3	5	9	5	2	1	—	—	—	—	146	140	91	21	—	—	6
3	—	—	10	16	11	—	1	1	1	3	1	—	—	—	250	131	101	1	—	—	7
—	1	—	3	10	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	92	79	58	—	—	—	8
4	2	2	25	13	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	157	110	91	3	—	—	9
—	—	—	7	12	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	39	22	—	—	—	10
4	1	1	40	37	30	1	—	—	—	1	1	—	1	—	363	148	98	—	—	—	11
12	1	1	54	50	39	4	6	6	4	1	1	—	—	—	316	234	159	—	—	—	12
163	20	15	77	36	27	9	18	12	17	20	14	—	—	—	828	715	507	23	—	—	13
2	2	2	37	22	16	—	5	1	3	—	—	—	—	—	184	152	110	14	—	—	14
2	—	—	11	8	8	7	2	2	2	1	1	—	—	—	311	186	136	11	—	—	15
6	—	—	17	16	14	1	1	1	4	2	2	—	—	—	124	80	69	4	—	—	16
5	—	—	18	10	8	—	—	—	3	1	1	—	—	—	104	74	40	5	—	—	17
46	17	9	70	23	12	22	27	25	10	6	4	—	—	—	807	733	578	69	—	—	18
2	1	1	5	4	2	—	—	—	2	3	1	—	—	—	123	78	58	1	—	—	19
2	1	1	25	15	14	—	—	—	2	7	1	—	—	—	447	368	248	—	—	—	20
—	—	—	11	11	8	—	—	—	1	1	1	—	—	—	154	173	104	—	—	—	21
11	1	1	33	28	26	2	1	1	5	1	1	1	—	—	267	225	181	15	—	—	22
4	1	1	24	24	18	3	2	2	3	2	2	—	—	—	215	190	114	—	—	—	23
—	—	—	40	31	23	3	2	2	4	3	3	—	—	—	208	172	136	—	—	—	24
—	1	1	9	6	6	—	2	2	1	3	3	—	—	—	133	90	74	2	—	—	25
—	1	1	7	11	10	—	—	—	—	1	—	—	—	—	65	34	19	—	—	—	26
3	1	1	47	59	59	—	1	1	2	8	5	—	—	—	156	90	80	—	—	—	27
1	1	1	24	16	16	—	—	—	3	3	3	—	—	—	122	98	87	—	—	—	28
—	—	—	13	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	80	57	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 28 februari 1925.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	33	1 284	—	**1 284**	280	—	**280**	**21·8**	17·7
Bokbindareförbundet . . .	17	999	1 901	**2 900**	29	37	**66**	**2·3**	6·0
Bryggeriindustriarb.-förb. .	35	2 644	670	**3 314**	64	30	**94**	**2·8**	2·8
Byggnadsträarbetareförb. .	63	5 825	—	**5 825**	2 060	—	**2 060**	**35·4**	35·5
De förenade förbunden . .	41	2 610	574	**3 184**	239	96	**335**	**10·5**	13·0
Elektriska arbetareförb. . .	39	1 169	—	**1 169**	139	—	**139**	**11·9**	9·7
Gjutareförbundet	98	3 546	2	**3 548**	307	—	**307**	**8·7**	12·2
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	207	16 326	1 459	**17 785**	5 007	192	**5 199**	**29·2**	28·5
Gruvindustriarbetareförb. .	17	982	2	**984**	219	—	**219**	**22·3**	21·3
Handelsarbetareförb. . . .	113	5 738	1 988	**7 726**	546	88	**634**	**8·2**	7·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	16	263	537	**800**	39	46	**85**	**10·6**	4·4
Hattarbetare	6	45	193	**238**	—	3	**3**	**1·3**	2·4
Pälsvarnarbetare	10	218	344	**562**	39	43	**82**	**14·6**	4·7
Kommunalarbetareförb. . .	89	8 801	852	**9 653**	542	38	**580**	**6·0**	6·8
Litografiska förbundet . .	12	745	—	**745**	14	—	**14**	**1·9**	1·5
Livsmedelsarbetareförb. . .	62	4 797	1 373	**6 170**	582	199	**781**	**12·7**	13·7
Metallindustriarb.-förb. . .	201	56 817	2 117	**58 934**	6 138	99	**6 237**	**10·6**	11·5
Järnbruksarbetare . . .	50	13 259	9	**13 268**	1 610	—	**1 610**	**12·1**	13·2
Verkstadsarbetare . . .	151	43 558	2 108	**45 666**	4 528	99	**4 627**	**10·1**	11·0
Murareförbundet	39	2 224	—	**2 224**	894	—	**894**	**40·2**	38·4
Måleriarbetareförbundet . .	44	2 351	1	**2 352**	1 047	—	**1 047**	**44·5**	44·1
Pappersindustriarb.-förb. .	108	17 254	672	**17 926**	1 079	27	**1 106**	**6·2**	6·3
Sadelm.- o. tapetseraref. .	22	637	23	**660**	63	—	**63**	**9·5**	8·2
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	35	5 429	2 423	**7 852**	338	82	**420**	**5·3**	5·0
Skrädderiarbetareförb. . .	34	798	1 908	**2 706**	59	116	**175**	**6·5**	7·3
Stenindustriarbetareförb. .	78	4 119	—	**4 119**	87	—	**87**	**2·1**	1·9
Stuckatörförbundet . . .	2	33	—	**33**	15	—	**15**	**45·5**	44·7
Sågverksindustriarb.-förb. .	214	19 103	3	**19 106**	4 954	—	**4 954**	**25·9**	35·9
Textilarbetareförbundet . .	55	4 269	5 217	**9 486**	158	261	**419**	**4·4**	4·1
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	530	2 109	**2 639**	31	11	**42**	**1·6**	1·9
Transportarbetareförb. . .	46	2 667	—	**2 667**	666	—	**666**	**25·0**	21·1
Träindustriarbetareförb. . .	117	5 962	84	**6 046**	679	34	**713**	**11·8**	13·1
Tunnbinderiarbetareförb. .	18	279	—	**279**	53	—	**53**	**19·0**	21·1
Typografförbundet	27	1 435	51	**1 486**	80	4	**84**	**5·7**	5·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	17	807	1	**808**	166	—	**166**	**20·5**	19·5
Summa	**1 909**	**180 443**	**23 967**	**204 410**	**26 574**	**1 360**	**27 934**	**13·7**	14·8

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under februari uppgivits till inalles 120 741, vilket i genomsnitt motsvarar 4·3 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna februari 1924—februari 1925.

	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.
Sverige	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·7
Norge	8·2	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	8.6	8.1
Danmark	21·9	16·7	8·1	5·8	5·0	5·4	5·6	5·8	7·0	9·3	17·1	16·9	16·6
England	8·1	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4
Tyskland	25·1	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3
Nederländerna	15·8	11·0	7·1	6·1	5·7	7·0	7·8	8·1	8·8	11·0	12·9	15·1	—
Belgien	3·6	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	—
Kanada	7·8	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	—
Nya Syd-Wales	8·7	9·2	13·9	11·1	14·0	14·7	14·1	13·8	11·1	9·0	12·9	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Levnadskostnader under första kvartalet 1925.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna förskjutningar från juli 1914 till 1 april 1925. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som under det senast tilländalupna kvartalet träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande posterna livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färsk-

varor (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 320—321) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 332—335) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått oförändrat i 24 öre per liter för oskummad och 9 öre för separerad vara. Endast å ett fåtal orter ha smärre prisförskjutningar ägt rum, men dessa ha varit av så ringa betydelse, att någon förändring av medeltalet ej åstadkommits.

Smörpriserna, vilka under nästan hela senare halvåret i fjol voro stadda i oavbruten stegring, förete under redovisningskvartalet en mera ojämn utveckling. I stort sett ha priserna emellertid legat något lägre än under föregående kvartal. Priserna å *ost* ha utmärkts av någon sänkningstendens.

Det för denna årstid vanliga prisfallet å *ägg* har kännetecknat äggmarknaden under kvartalets samtliga månader. Nedgången från december, då medelpriset per tjog utgjorde 3·90 kr., till januari med en genomsnittsnotering av 3·08 kr. måste anses rätt kraftig. För februari och mars månader voro siffrorna resp. 2·57 och 2·21 kr. per tjog. Att prisfallet å ägg under det nu gångna kvartalet varit kraftigare än vid motsvarande tidpunkt i fjol, sammanhänger givetvis med den blida väderleken under vintermånaderna.

Medelpriset å *potatis*, som i december utgjorde 60 öre per 5 l., steg i februari med 1 öre och i mars med ytterligare 2 öre, en för årstiden ganska normal uppgång.

Mjölpriserna voro i huvudsak oförändrade. Efter marsnoteringarnas insamlande ha emellertid priserna å mjöl börjat sjunka. Den kraftiga prisstegringen å mjöl i början av föregående kvartal har även under det nu gångna kvartalet visat sina verkningar med avseende på *brödpriserna*, i det att på en hel del orter, där stegringen tidigare var mindre betydande, uppgång nu inträffat, vilket medfört en mindre höjning av medelpriserna för samtliga brödsorter utom sötlimpa.

Under föregående kvartal konstaterades, att jämsides med en i stort sett fallande tendens å kreatursmarknaden samtliga slag av *kött* utom kalvkött varit föremål för prisfall. Under redovisningskvartalet däremot utvisa minutpriserna å nöt- och kalvkött en svag stegringstendens, och färskt fårkött har stigit med c:a 8 % sedan december. Beträffande levande djur är den kraftiga prisstegringen å får mest framträdande; höjningen uppgår här till ej mindre än 21 %. Nötkreatursprisema ha stigit med c:a 4 %, medan priserna på levande kalvar sjunkit lika mycket. En fortsatt uppgång har ägt rum beträffande *fläsk*- och svinpriserna. Genomsnittspriserna för resp. färskt och salt svenskt fläsk lågo i mars 18 och 14 öre högre per kg. än i december, motsvarande resp. 8 och 6 % stegring. Prisstegringen för levande svin utgör 6 %.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1925.
Indextal (juli 1914 = 100).

År	Medeltal för						Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» in-dextal	Relativ sedel-cirkula-tion (enligt Cassel)
	Mejeri-prod., ägg o. marga-rin (10 varu-slag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varu-slag)	Kött (8 varu-slag)	Fisk (9 varu-slag)	Övriga födoäm-nen (6 varu-slag)	Bränsle och lyse (7 varu-slag)			
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**	105
3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
4:e kv.	325	293	329	266	237	488	**323**	**301**	322
1921 1:a kv.	276	257	287	245	225	407	**283**	**266**	312
2:a kv.	228	240	265	218	209	339	**250**	**240**	295
3:e kv.	224	236	254	226	204	276	**237**	**231**	280
4:e kv.	225	203	212	206	194	219	**210**	**210**	265
1922 1:a kv.	179	191	192	205	194	217	**196**	**188**	260
2:a kv.	154	183	188	180	197	210	**185**	**180**	256
3:e kv.	160	174	197	186	199	196	**186**	**180**	243
4:e kv.	173	162	186	174	180	192	**178**	**172**	235
1923 1:a kv.	163	158	182	169	172	193	**173**	**166**	239
2:a kv.	150	157	179	159	173	195	**169**	**162**	239
3:e kv.	152	155	176	164	174	192	**169**	**162**	239
4:e kv.	175	155	171	171	174	188	**172**	**164**	232
1924 1:a kv.	169	152	165	179	186	189	**174**	**162**	230
2:a kv.	154	151	166	166	188	190	**169**	**159**	225
3:e kv.	159	155	174	174	185	184	**172**	**162**	223
4:e kv.	175	174	175	182	188	179	**179**	**172**	217
1925 1:a kv.	163	177	181	188	188	177	**179**	**170**	214
Jan.	166	176	179	189	187	177	**179**	**170**	219
Febr.	162	177	181	187	188	177	**179**	**170**	215
Mars	160	177	182	188	189	176	**179**	**171**	208

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

I fråga om *fiskpriserna* ha större eller mindre stegringar ägt rum för samtliga fiskslag utom *färsk sill*, som sjunkit 16 öre per kg. Enahanda förhållande har konstaterats beträffande partimedelpriserna i Stockholm (jfr sid. 335); i Göteborg däremot ha priserna övervägande tenderat nedåt.

Noteringarna å *kaffe* utvisa en fortsatt uppgång, ehuru icke fullt så kraftig som under förra kvartalet. Medelpriset i mars utgjorde 3·40 kr. per kg. mot 3·22 kr. i december. Det kraftiga prisfallet å *socker* under föregående kvartalsperiod fortgick även under januari månad, då medelpriset å bitsocker sjönk med 3 öre per kg. Februarinoteringarna däremot utvisade oförändrat prisläge och marsnoteringarna en höjning av 1 öre per kg. Medelpriset å bitsocker utgjorde under mars månad 83 öre per kg. mot 85 öre i december.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha de inträffade prisförskjutningarna varit av mindre betydelse. Vedpriserna äro i stort sett oförändrade, men fotogenpriset har sjunkit med 1 öre per l. och kol- och kokspriserna visa fallande tendens.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med mars 1925, meddelas i tabellen å föregående sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Enligt vad som framgått av den i föregående kvartalsredogörelse omnämnda hyresräkningen har den genomsnittliga hyresstegringen för en normal arbetarbostad mellan hyresåren 1913/14 och 1924/25 befunnits uppgå till 86 %, vilken siffra nu kvarstår oförändrad.

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 20 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet etc. hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, sid. 549 samt årg. 1922, sid. 155.

Å nästa sida stående tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från juli 1914 fram till april 1925.

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, och den procentuella stegringen av beklädnadskontot från juli 1914 till april 1925 uppgår sålunda liksom vid förra undersökningstillfället till 92 %.

Beklädnadsartiklar.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1918	1920	1922	1923	1924	April 1924	Juli 1924	Okt. 1924	Jan. 1925	April 1925
Tyger och garner:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ylletyg (till damklänning), pr m.	2·50	13·50	12·00	4·45	4·05	3·90	3·90	3·90	3·90	3·90	3·85
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	2·50	2·15	1·05	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95	0·95
Ullgarn . . » kg.	6·50	50·00	36·40	11·95	10·85	10·75	10·60	10·65	10·70	11·40	11·65
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	205·00	270·00	169·00	155·00	153·00	152·00	152·00	153·00	153·00	154·00
» konf. .	40·00	130·00	179·00	108·00	98·00	97·00	97·00	97·00	97·00	96·00	97·00
Vinteröverrock, best.	70·00	195·00	260·00	166·00	151·00	147·00	147·00	147·00	146·00	147·00	148·00
» konf.	40·00	123·00	167·00	102·00	93·00	89·00	89·00	88·00	89·00	90·00	90·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·25	7·00	3·70	3·45	3·40	3·40	3·45	3·40	3·40	3·35
Tröja (ullbomull) .	1·50	8·00	6·00	4·25	3·70	3·45	3·50	3·50	3·45	3·45	3·40
Kalsonger »	1·75	8·50	6·50	4·55	3·95	3·70	3·75	3·70	3·70	3·70	3·65
Yllestrumpor . . .	1·25	5·50	5·00	2·35	2·15	2·15	2·15	2·20	2·15	2·20	2·20
Arbetsblus	1·75	—	7·90	4·35	4·10	4·00	4·00	4·00	3·95	3·90	3·90
Skodon:											
Kängor, smorläder .	8·50	29·00	33·50	15·50	13·75	13·50	13·50	13·50	13·50	13·50	13·50
Stövlar	16·50	63·00	65·00	28·75	26·00	25·50	25·75	25·50	25·50	25·50	25·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	39·25	44·25	22·00	19·25	18·75	19·00	18·75	18·50	18·75	18·50
dam-	11·50	36·75	41·50	21·50	19·00	18·50	18·75	18·50	18·50	18·25	18·25
barn-	7·00	19·50	19·50	12·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00	11·00
Halvsulning och klackning . . .	3·50	8·25	11·15	8·00	7·15	6·85	6·90	6·80	6·80	6·80	6·80

Skatter. Skatteberäkningarna verkställas två gånger årligen, varvid omräkning av kommunalskatten äger rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd., årg. 1922, sid. 947).

Resultatet av den omräkning, som nu företagits av kommunalskatten, har blivit en sänkning av skatteindexen, detta beroende därpå att till grund för beräkningarna legat 1923 års inkomster, vilka enligt tillgänglig lönestatistik voro något lägre än närmast föregående års. Den stegring av den genomsnittliga kommunalskattesatsen, som inträffat i år, har ej varit tillräcklig för att till fullo motväga inflytandet härav. Detta förhållande har åstadkommit en sänkning av den totala skatteindexen med 8 enheter eller till 162.

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 20 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att en mindre förskjutning i nedåtgående riktning ägt rum, beroende i huvudsak

Indextal för viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter».

	1914 (mitten)	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924			1925	
								apr.	juli	okt.	jan.	apr.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	295	306	269	211	193	188	189	188	186	185	181
Tvätt och renhållning	100	372	293	229	186	167	163	166	161	163	161	159
Hygien (sjukvård och hälsovård)	100	199	220	230	208	196	190	191	189	189	189	189
Intellektuella ändamål	100	234	255	293	229	220	220	220	220	219	219	219
Förenings- o. försäkringsavgifter	100	134	175	187	187	175	173	175	171	171	175	175
Nöjen och förströelser	100	205	233	236	217	208	207	208	207	206	205	205
Resor (järnvägs- o. spårvägsresor)	100	193	241	259	219	219	206	202	202	201	197	197
Telefon, post- och skrivutensilier	100	165	229	240	205	180	179	179	179	179	179	179
Arbetshjälp i hemmet	100	200	252	279	222	198	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**216**	**233**	**231**	**200**	**188**	**185**	**185**	**183**	**183**	**183**	**182**

på sänkning av priserna å vissa husgerådsartiklar. Den procentuella stegringen från juli 1914 uppgår numera till 82 % mot 83 % för förra kvartalet.

I ovanstående tablå meddelas indextal för vissa viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter», med utgångspunkt från 1914 års siffra, som satts lika med 100. Jämförbara uppgifter föreligga från och med år 1919.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 313 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 april 1925 och hänför sig som förut till en familj (man, hustru och två barn) med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd., årg. 1918, sid. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom översikten å följande sida.

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 april 1925, 77 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 177. Detta

		Föda- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Be-klädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. närmast föreg. beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**	—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**	+ 39·2
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+ 9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+ 9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+ 15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+ 5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+ 8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+ 10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+ 10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	— 0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	— 3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**	—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+ 0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+ 2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+ 1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+ 4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	— 3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	— 8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	— 5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	— 2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	— 6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	— 9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	— 2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**	—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	— 3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	— 3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	— 1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+ 1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	— 0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**173**	— 1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	— 1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+ 2·0
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**	+ 2·5
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**	— 0·5

innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 540 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 1 enhet eller 0·5 %. Bidragande till sänkningen hava varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av posterna bränsle och lyse, skatter samt »övriga utgifter». Skattepostens sänkning har mest bidragit till indextalets nedgång, under det att sänkningen inom de båda övriga grupperna varit av mindre betydelse. Livsmedels-, hyres- och beklädnadsposterna kvarstå vid detta tillfälle *oförändrade*. I detta sammanhang erinras om att prisuppgifterna på livsmedel, bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 320—321 angivna och för mars månad insamlade.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924	1925
	Juli	2:dra halvåret											4:de kvartalet	1:sta kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	307	239	181	163	166	173	171
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	298	229	174	158	158	165	164
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	314	249	184	165	169	177	175
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	293	229	173	159	159	169	166
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	289	228	170	157	158	167	166
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	306	243	187	172	169	179	177
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	298	230	177	162	163	171	168
Motala	100	104	125	146	190	280	332	310	240	181	166	164	174	173
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	304	237	177	162	165	175	172
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	300	233	182	168	168	174	174
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	277	222	172	155	157	169	165
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	291	223	171	156	156	165	165
Visby	100	106	122	137	170	249	305	289	229	175	157	158	166	165
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	284	229	180	164	162	171	171
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	296	236	178	163	165	174	177
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	295	233	181	166	163	174	173
Lund	100	105	127	145	186	278	312	292	230	178	160	160	171	169
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	306	244	184	166	165	173	174
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	293	236	179	161	164	174	172
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	297	231	178	159	163	170	171
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	290	232	178	161	162	170	169
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	318	254	191	178	176	188	184
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	297	229	177	163	167	178	173
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	303	241	183	168	171	180	175
Borås	100	106	127	145	187	282	322	306	243	190	174	176	182	181
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	285	233	178	162	163	175	172
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	311	240	181	169	169	176	174
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	300	231	174	158	160	170	167
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	312	243	177	—	—	—	—
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	307	233	173	157	161	172	170
Falun	100	105	119	139	180	275	326	308	245	180	163	165	171	170
Domnarvet[2]	100	105	121	142	186	288	334	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	302	238	172	157	160	168	169
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	312	244	178	161	166	171	172
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	317	249	184	169	172	179	178
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	318	241	180	166	168	171	168
sågverksdistr.	100	103	117	143	189	283	333	317	246	184	169	172	176	172
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	305	252	187	162	161	167	164
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	308	248	187	176	177	184	180
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	310	249	190	167	169	176	170
Boden	100	107	119	138	183	277	330	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	115	128	168	257	323	309	251	187	162	161	167	167
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	316	263	196	170	168	173	173
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**172**	**170**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd., årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1924 4:de kvartalet	1925 1:sta kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	122	120	121	120	121	120	120
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	102	102	103	102	101	101
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	104	105	103	101	103	103	103
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	97	95	96	97	96	97	96
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	100	99	98	99	99	100	101
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	101	102	99	100	100
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	103	101	103	103	104	104	103
Motala	93	94	97	97	98	97	97	97	95	95	96	94	95	96
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	92	92	92	93	94	94
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	89	89	88	88	87	86	87
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	88	86	89	91	90	89	90
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	95	97	97	97	100	99
Västervik	93	93	192	91	90	90	89	91	88	90	90	90	91	91
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	93	92	92	92	92
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	95	97	101	101	99	100	100
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	95	94	95	95	96	98
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	103	104	102	103	103
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	99	98	97	99	99
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	100	100	101	100	99	99	100
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	97	98	99	98	99	100	100
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	94	93	95	94	96	95	97
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	95	96	97	97	97	97	97
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	92	92	91	92	92	91	91
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	108	108	108	111	109	111	109
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	101	99	101	102	104	105	104
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	99	100	100	101	102	102	101
Borås	98	99	102	102	101	102	98	100	100	104	105	105	104	104
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	94	93	95	96	97	99	97
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	97	98	98	98	100	99
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	102	100	100	103	102	101	101
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	101	99	99	102	102	101	100
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	97	99
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	97	97	97	97	99	98
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	97	95	92	—	—	—	—
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	102	98	97	97	99	100	100
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	103	100	100	100	99	99
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	98	94	90	90	91	91	93
Domnarvet [1]	93	93	93	94	95	96	97	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	98	98	94	95	96	96	97
Mora	—	—	—	—	—	—	—	103	104	97	94	98	97	98
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	104	102	99	99	101	99	101
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	101	101	99	100	101	100	100
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	108	104	103	105	105	102	101
sågverksdistr.	98	98	93	99	101	101	101	103	101	100	101	102	100	98
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	101	105	104	103	102	99	97
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	104	109	107	102	101	99	99
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	98	99	102	102	101	100
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	109	117	113	113	112	108	110
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	108	110	111	107	108	107	104
Boden	101	103	100	100	103	104	105	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	110	106	107	110	117	119	123	122	116	115	113	114
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	122	129	127	121	119	117	118
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (mars 1924—mars 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	180	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 78	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75	73
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort, » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	73	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	mars 1914—mars 1925	mars 1924—mars 1925	
24	24	24	23	23	23	23	24	25	24	24	24	24	+ 71·4	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
359	315	343	337	352	381	395	420	403	422	380	396	404	+ 73·4	+ 12·5	4
332	310	324	321	326	351	369	385	381	390	358	359	363	+ 72·9	+ 9·3	5
301	294	291	287	286	284	281	282	281	279	277	276	273	+ 68·5	− 9·3	6
209	207	205	201	201	201	198	200	198	193	193	189	187	+ 55·8	− 10·5	7
184	174	173	173	173	173	173	181	182	181	180	179	179	+ 29·7	− 2·7	8
265	198	184	192	202	221	255	318	378	390	308	257	221	+ 60·1	− 16·6	9
270	—	—	—	—	—	—	269	283	291	272	230	—	—	—	10
969	1 064	1104	1 088	1 005	960	934	948	970	964	969	1001	1 031	—	+ 6·4	11
60	64	65	67	64	63	58	58	60	60	60	61	63	+ 133·3	+ 5·0	12
—	—	—	—	286	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
52	52	51	51	51	51	51	52	52	51	51	51	51	+ 64·5	− 1·9	14
92	91	89	88	88	87	87	87	84	84	83	80	79	+ 71·7	− 14·1	15
41	41	40	40	42	45	45	51	51	51	52	52	51	+ 64·5	+ 24·4	16
27	27	26	26	28	29	29	37	37	37	37	38	38	+ 81·0	+ 40·7	17
37	37	37	37	38	39	39	47	47	48	48	48	47	+ 80·8	+ 27·0	18
48	48	48	47	47	48	48	49	50	50	50	51	52	+ 44·4	+ 8·3	19
54	54	54	54	54	53	53	54	54	54	54	54	54	+ 38·5	0·0	20
72	72	71	71	71	71	71	75	77	77	78	78	79	+ 92·7	+ 9·7	21
94	94	93	93	93	94	94	97	99	99	100	100	101	—	+ 7·4	22
61	61	61	61	61	63	63	70	71	72	72	72	72	+ 84·6	+ 18·0	23
43	43	43	44	43	45	46	52	53	53	54	54	54	+ 74·2	+ 25·6	24
155	152	153	152	152	155	155	164	164	162	162	163	164	+ 118·7	+ 5·8	25
74	74	75	75	74	76	77	84	85	85	86	87	87	+ 97·7	+ 17·6	26
87	87	88	87	86	89	90	99	100	100	101	102	102	+ 70·0	+ 17·2	27
199	199	199	203	206	209	209	207	206	204	203	204	205	+ 70·8	+ 3·0	28
164	164	164	167	169	171	171	170	169	168	168	169	169	+ 70·7	+ 3·0	29
246	246	244	245	249	249	249	248	247	249	253	252	249	+ 88·6	+ 1·2	30
141	142	141	142	144	145	146	146	145	148	147	148	149	+ 104·1	+ 5·7	31
216	221	229	234	234	238	230	219	216	219	226	232	236	+ 74·8	+ 9·3	32
177	176	178	185	189	188	188	179	181	184	187	190	194	+ 64·4	+ 9·6	33
249	241	250	—	—	—	—	190	223	250	256	251	249	+ 96·1	0·0	34
178	175	175	182	195	206	212	219	224	224	233	238	242	+ 86·2	+ 36·0	35
189	185	185	189	198	209	216	225	231	231	239	244	245	+ 78·8	+ 29·6	36
184	182	180	180	182	185	188	200	204	210	213	218	221	—	+ 20·1	37
155	147	118	114	120	125	133	134	134	132	141	145	148	+ 85·0	− 4·5	38
241	237	165	179	200	210	217	215	209	208	217	221	221	+ 88·9	− 8·3	39
56	66	62	75	89	89	81	68	72	76	74	65	60	+ 87·5	+ 7·1	40
67	69	62	62	59	58	65	67	72	73	77	74	75	+ 97·4	+ 11·9	41
107	99	91	90	95	93	102	103	100	97	107	105	101	+ 74·1	− 5·6	42
167	154	134	140	144	146	158	157	152	149	162	158	156	+ 95·0	− 6·6	43
129	122	109	107	113	108	119	124	124	123	129	131	128	—	− 0·8	44
65	65	65	64	63	60	73	83	86	87	88	92	94	+ 108·9	+ 44·6	45
43	46	43	44	48	45	48	52	48	49	48	50	52	+ 57·6	+ 20·9	46
90	89	90	90	91	90	90	92	92	92	92	93	99	+ 76·8	+ 10·0	47
267	273	275	274	276	281	294	302	313	322	326	337	340	+ 113·8	+ 27·3	48
104	100	97	91	91	92	100	98	86	85	82	82	83	+ 29·7	− 20·2	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	14	14	14	14	14	14	15	14	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	31	31	31	31	30	31	31	31	31	30	30	30	+ 50·0	− 3·2	52
5240	5260	5240	5200	5140	5060	5090	5090	5100	5130	5140	5150	5130	+ 90·7	− 2·1	53
3850	3890	3900	3860	3860	3830	3840	3850	3840	3840	3850	3880	3870	+ 86·1	+ 0·5	54
442	444	451	446	446	445	445	428	429	439	437	429	434	+ 107·7	− 1·8	55
802	800	800	795	792	785	767	752	747	748	750	747	744	+ 88·4	− 7·2	56
413	409	409	399	389	376	372	369	362	360	358	359	360	+ 58·6	− 12·8	57
311	312	312	312	309	305	296	288	285	284	280	279	275	+ 74·1	− 11·6	58
342	346	344	337	331	321	309	303	301	298	297	297	293	+ 61·0	− 14·3	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	29	29	29	25	25	25	25	25	23	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	11	11	11	7	7	7	10	10	10	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	377	407	414	384	415	420	375	390	402	371	405	413
5	mat- (lands-)	»	349	370	367	363	382	393	348	355	366	332	352	362
6	Ost: helfet	»	284	284	279	300	300	300	293	292	279	288	283	280
7	halvfet	»	194	200	194	194	200	200	222	220	204	235	180	188
8	Margarin, växt-	»	182	176	178	174	175	175	197	197	197	194	190	190
9	Ägg: färska	tjog	355	290	233	282	245	221	290	250	249	249	223	183
10	konserverade	»	259	236	—	260	—	—	260	—	200	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1140	1161	1213	929	929	964	1029	1057	1014	886	—	844
12	»	5 l.	63	66	69	63	61	58	71	73	69	49	49	50
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	46	47	47	41	40	41	40	40	40	40	40	39
15	Bruna bönor	»	80	77	75	79	79	78	81	80	70	79	78	78
16	Mjöl: vete-	»	50	50	48	52	52	52	51	51	48	51	51	51
17	råg-	»	37	38	37	39	39	39	35	38	37	38	38	37
18	rågsikt-	»	47	48	47	48	48	48	45	45	43	47	47	47
19	Gryn: havre-	»	48	49	49	48	50	50	50	50	50	50	54	55
20	ris-	»	53	54	54	52	49	50	50	50	50	55	53	53
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	69	69	69	63	66	66	69	67	65	68	70	69
22	knäckebröd	»	108	108	108	91	92	94	103	104	103	84	84	84
23	limpa, söt	»	85	86	85	76	76	73	89	86	88	74	77	72
24	» sur	»	75	74	74	53	50	48	53	53	53	64	—	62
25	Vetebröd: skorpor	»	190	189	188	129	129	129	193	189	188	156	155	162
26	mjukt, bakat med vatten	»	89	86	86	79	79	79	98	98	97	75	84	88
27	mjukt, » » mjölk	»	126	121	121	104	104	104	126	126	124	91	101	103
28	Nötkött, färskt: stek	»	229	226	224	213	214	211	207	207	206	213	208	199
29	soppkött	»	182	181	178	167	172	172	173	172	173	175	169	167
30	Kalvkött: gödkalv	»	282	269	261	250	250	245	253	252	254	241	237	240
31	spädkalv	»	171	159	152	152	149	147	139	145	144	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	269	289	303	260	286	261	249	286	280	250	250	250
33	salt	»	192	208	199	—	—	—	188	186	185	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	282	280	270	—	250	250	—	250	250	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	278	274	274	250	259	257	238	242	245	238	246	255
36	salt, svenskt	»	283	278	273	260	258	258	240	241	249	255	260	270
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250
38	Fisk, färsk: abborre	»	186	191	192	155	170	165	108	125	150	115	114	113
39	gädda	»	251	246	247	246	238	220	237	231	214	186	191	190
40	sill	»	92	71	68	73	67	64	91	66	61	--	60	—
41	strömming	»	94	77	100	79	71	73	80	71	73	59	54	63
42	torsk	»	170	150	148	156	134	129	145	147	150	138	133	138
43	rödspotta	»	182	179	167	193	193	181	150	163	163	165	158	156
44	kolja	»	188	174	176	172	177	150	151	150	150	122	138	117
45	salt: sill	»	88	92	97	78	82	84	90	90	90	76	85	85
46	strömming	»	76	85	90	—	—	—	49	50	50	—	—	—
47	Kabeljo	»	91	95	101	77	77	93	91	90	91	100	97	108
48	Kaffe	»	353	365	365	329	339	346	345	345	344	306	319	320
49	Socker	»	75	75	77	79	79	81	80	80	82	82	82	82
50	Salt	»	21	21	22	19	19	19	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	21	20	19	15	15	15	20	20	20	10	10	12
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	30	30	30	28	28	28
53	Ved: björk-	famn	6650	6650	6610	5850	5870	5870	5460	5390	5480	5480	5300	5270
54	barr-	»	4800	4840	4820	4100	4100	4050	4350	4360	4410	3700	3670	3560
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	417	417	417	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	875	875	875	850	850	850	875	875	875	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	405	405	405	—	—	—	—	—	—	—	400	400
58	Koks: gasverks-	»	296	296	296	275	275	275	320	320	318	298	297	298
59	eng. kamin-	»	290	290	290	335	335	335	—	—	—	—	—	—

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
22	22	22	22	22	22	23	23	23	22	22	22	23	22	22	22	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	—	—	—	2
7	7	7	8	8	8	9	9	8	7	7	7	10	9	9	7	7	7	3
366	395	406	370	406	414	372	400	405	369	404	411	392	400	415	373	360	379	4
337	353	366	348	363	381	339	355	356	352	370	371	372	361	361	339	333	343	5
308	304	304	297	297	292	282	282	287	270	270	273	259	260	256	280	288	275	6
207	196	205	196	196	193	221	221	226	200	200	200	188	194	177	192	183	183	7
170	170	170	195	194	193	195	195	195	170	170	170	180	180	180	174	176	175	8
243	243	206	299	245	198	287	245	204	252	223	205	261	231	225	249	231	210	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	242	220	—	—	—	—	10
1243	1268	1268	955	955	1005	1120	1100	1120	1000	1000	1200	894	939	970	840	995	995	11
69	69	69	65	62	69	64	64	65	57	56	65	60	60	63	55	60	60	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
44	44	44	43	42	42	45	45	45	40	40	40	55	55	55	53	53	53	14
78	78	78	79	80	76	88	88	89	79	75	75	85	85	85	90	90	83	15
52	52	52	50	50	47	51	52	52	49	49	46	51	51	51	50	50	48	16
40	40	40	39	39	37	39	39	39	38	39	38	38	39	38	38	38	37	17
49	49	49	46	46	44	48	48	47	46	46	44	47	47	47	47	47	45	18
50	50	50	54	55	54	53	54	54	50	51	51	50	50	50	50	53	53	19
61	61	61	60	58	60	45	45	45	50	50	50	50	50	50	55	55	57	20
63	63	63	80	83	82	75	75	75	65	67	66	90	90	100	90	85	85	21
80	80	80	109	110	109	105	105	105	96	98	100	110	110	110	100	100	100	22
73	73	73	73	73	73	73	73	73	74	70	68	65	65	65	60	60	60	23
50	50	50	62	62	62	57	57	57	61	61	67	50	50	50	45	45	45	24
167	167	167	186	186	186	177	177	177	120	130	142	160	162	162	153	153	153	25
88	88	88	84	84	84	93	93	93	72	78	77	74	74	74	—	—	—	26
100	100	100	98	98	98	111	111	112	—	—	—	93	93	93	68	68	68	27
235	238	240	198	196	195	220	219	219	198	212	208	190	190	190	168	168	168	28
176	176	176	178	177	176	192	197	196	172	179	178	171	172	172	148	150	152	29
288	289	289	261	257	250	283	280	275	242	241	238	221	222	223	212	210	219	30
126	130	140	158	157	153	—	—	—	143	143	150	125	125	131	129	130	126	31
288	289	289	247	268	278	279	292	300	221	240	243	192	205	211	194	199	204	32
—	—	—	223	238	245	200	200	200	190	210	213	—	—	—	138	138	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
275	270	270	224	231	237	257	268	268	227	239	239	213	224	229	198	199	206	35
290	270	270	235	244	246	247	278	279	220	243	240	218	223	228	207	220	220	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
129	149	155	170	185	182	141	131	136	150	149	165	—	150	150	150	150	131	38
206	222	211	238	248	248	225	248	242	236	245	250	203	200	200	200	200	200	39
79	65	56	73	56	57	77	55	54	79	65	53	82	60	50	65	65	55	40
81	72	83	71	59	63	60	50	61	71	63	71	77	75	74	72	72	68	41
143	150	151	132	126	123	122	121	129	120	133	105	125	91	100	100	96	88	42
161	166	157	165	162	153	164	146	145	163	150	150	159	141	144	149	149	150	43
149	157	157	166	157	150	139	156	151	130	138	139	128	128	132	105	106	105	44
83	87	95	80	88	90	90	90	88	74	87	88	80	95	95	73	78	78	45
—	—	—	50	50	53	50	60	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
93	92	94	97	96	98	89	88	90	82	79	88	100	100	100	—	—	150	47
338	343	344	323	340	345	353	355	353	322	348	350	325	350	350	325	333	333	48
80	80	82	81	81	83	78	78	80	80	78	80	84	84	84	82	82	84	49
20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	15	15	20	20	20	18	18	18	50
16	16	16	15	15	15	14	14	15	13	15	15	14	14	14	20	20	20	51
30	30	30	28	28	28	30	30	30	25	25	25	32	32	32	32	32	32	52
5830	5740	5700	5510	5300	5290	5530	5600	5630	5280	5280	5190	5600	5550	5550	4100	4100	3970	53
4050	4090	4090	4310	4330	4290	4350	4450	4400	3810	3810	3900	3800	3700	3700	2650	2650	2650	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	350	350	—	—	—	55
675	725	725	750	750	750	780	780	780	715	715	715	700	700	700	—	—	—	56
—	—	—	388	388	388	380	380	380	365	365	365	—	—	—	—	—	—	57
325	300	300	267	267	267	335	335	270	265	265	265	270	250	250	—	—	—	58
325	325	325	300	300	300	385	335	297	270	270	270	325	325	300	—	—	—	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	24	24	24	22	22	22	22	22	22
2	handskummad	»	—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	9	9	9	8	7	7	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	368	395	398	365	396	405	357	381	395	368	394	410
5	mat- (lands-)	»	328	324	346	324	350	375	331	339	366	339	338	347
6	Ost: helfet	»	285	285	265	304	301	300	300	275	292	294	294	294
7	halvfet	»	200	195	190	200	200	200	—	—	—	180	180	180
8	Margarin, växt-	»	172	171	170	170	170	170	170	170	170	191	191	191
9	Ägg: färska	tjog	271	216	176	277	228	179	263	206	202	293	222	187
10	konserverade	»	—	—	—	270	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1075	1075	1100	1000	1000	1000	786	786	786	625	732	750
12	»	5 l.	63	63	64	57	57	57	47	47	47	51	59	59
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	60	60	60	50	50	50	50	50	50	48	48	49
15	Bruna bönor	»	100	92	88	81	75	76	90	90	90	80	80	80
16	Mjöl: vete-	»	52	52	52	51	51	51	52	52	52	53	53	53
17	råg-	»	37	37	37	35	35	35	40	40	40	38	38	38
18	rågsikt-	»	49	49	48	48	48	48	50	50	49	48	50	50
19	Gryn: havre-	»	54	55	55	48	51	51	50	50	51	50	55	55
20	ris-	»	60	60	60	53	50	53	58	58	63	52	52	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	100	100	100	87	87	91	85	83	85	75	75	75
22	knäckebröd	»	110	110	110	102	102	106	100	105	100	110	110	110
23	limpa, söt	»	54	55	55	64	64	64	58	58	63	58	58	58
24	» sur	»	43	44	44	45	45	45	47	47	47	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	160	155	155	129	127	121	155	155	155	125	125	125
26	mjukt, bakat med vatten	»	70	70	70	65	64	67	100	100	100	80	80	80
27	mjukt, » » mjölk	»	85	85	85	79	79	78	105	105	105	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	192	192	193	187	188	187	200	200	200	171	171	173
29	soppkött	»	175	174	174	165	164	164	153	157	160	148	149	150
30	Kalvkött: gödkalv	»	227	228	228	250	250	246	247	247	247	204	204	205
31	spädkalv	»	148	146	146	153	152	147	147	147	147	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	201	212	228	185	194	197	241	247	247	180	184	192
33	salt	»	180	180	185	—	—	—	180	180	180	160	157	161
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	212	220	220	187	199	200	237	249	250	194	195	207
36	salt, svenskt	»	225	225	225	211	217	222	250	250	250	195	195	207
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	153	163	150	—	150	—	70	78	81	—	—	—
39	gädda	»	243	250	216	184	181	188	174	189	195	183	174	180
40	sill	»	60	63	56	60	57	58	—	60	50	—	60	60
41	strömming	»	67	71	65	69	56	76	55	55	63	45	49	42
42	torsk	»	110	125	125	88	94	90	66	65	66	96	99	83
43	rödspotta	»	155	153	148	142	125	138	—	—	—	152	142	166
44	kolja	»	125	113	126	—	—	—	—	—	—	—	160	—
45	salt: sill	»	90	93	100	78	81	85	80	80	100	80	89	90
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	100	—	90	100	100	100	109	109
48	Kaffe	»	304	335	325	321	334	336	350	350	350	350	370	370
49	Socker	»	79	79	81	78	78	80	80	80	82	80	80	82
50	Salt	»	20	20	20	17	16	17	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	15	15	15	12	12	12	11	11	11
52	Fotogen	»	33	31	30	27	27	27	28	28	28	25	28	28
53	[1]) Ved: björk-	famn	4340	4340	4220	4120	4120	4120	4800	4800	4800	6320	6140	6140
54	barr-	»	3100	3100	2980	3090	3090	3090	3570	3800	3800	4720	4450	4450
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	750	750	675	675	675	650	650	650	783	783	800
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	288	288	288	388	388	400
58	Koks: gasverks-	»	325	300	300	265	265	265	250	250	250	300	300	300
59	eng. kamin-	»	325	300	300	255	255	255	230	230	230	325	325	325

[1]) Visby: alved under hela kvartalet 53·40 kr. per famn.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
24	24	24	22	22	22	23	23	23	20	20	20	22	22	22	22	22	22	1
16	16	16	11	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
9	9	9	6	6	6	9	9	9	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
376	415	420	360	395	405	348	387	392	355	386	394	356	395	395	356	390	396	4
313	344	352	354	387	394	—	—	—	344	375	380	—	—	—	—	—	—	5
302	302	292	330	330	330	300	300	300	282	273	281	300	284	291	252	252	250	6
202	202	190	230	220	220	180	168	169	187	183	188	—	—	—	—	—	—	7
194	194	194	186	186	186	197	197	197	187	188	190	175	178	178	195	178	178	8
294	224	190	309	226	189	306	249	181	325	244	171	290	232	174	281	228	170	9
—	—	—	250	200	—	234	—	—	250	225	—	—	—	—	—	—	—	10
817	867	967	900	900	1000	815	850	916	700	733	750	750	738	763	756	843	910	11
50	52	63	60	60	70	56	56	57	50	50	50	50	50	50	49	53	59	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
59	59	59	56	56	57	53	53	52	56	54	54	54	56	56	56	55	55	14
79	80	76	84	79	79	75	72	65	76	71	71	90	77	76	78	76	75	15
55	55	51	50	50	50	52	52	50	54	53	52	55	55	55	52	52	52	16
40	40	40	35	35	37	38	40	39	38	38	38	36	40	39	40	39	39	17
52	52	50	48	48	48	48	49	48	51	51	51	50	52	51	48	49	49	18
54	54	54	50	54	50	47	49	49	47	47	47	50	50	50	50	50	50	19
60	61	60	60	60	60	60	65	65	40	40	40	55	55	55	60	60	60	20
85	85	85	100	101	101	106	106	106	103	97	103	110	110	100	89	89	88	21
108	108	108	121	121	121	132	132	132	125	130	129	133	135	134	120	120	122	22
63	60	62	45	55	55	56	56	56	52	53	53	59	64	64	59	59	59	23
45	47	47	42	46	46	41	41	41	39	39	39	40	47	48	45	45	45	24
165	174	170	168	180	180	185	185	185	140	140	140	109	109	109	143	143	143	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
97	98	100	102	112	112	123	123	123	98	98	98	83	108	106	79	79	79	27
218	216	222	183	181	181	250	250	250	248	250	250	196	200	210	219	222	222	28
183	183	184	166	165	164	200	200	200	198	200	200	178	179	184	188	191	192	29
250	250	255	250	250	250	285	265	265	261	250	250	270	290	289	249	251	252	30
148	154	155	173	170	174	165	165	165	199	195	196	167	173	169	152	155	155	31
245	250	259	250	250	250	261	250	271	250	250	250	250	253	250	260	263	269	32
170	171	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	227	208	213	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
209	217	227	210	217	215	224	218	223	216	210	213	216	220	220	206	200	203	35
212	220	222	220	240	240	261	259	258	250	245	240	230	250	250	234	218	222	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
125	125	123	150	150	150	148	150	150	150	150	—	—	—	—	—	150	—	38
200	200	196	216	239	243	273	250	250	242	249	250	250	250	250	240	247	241	39
—	—	—	75	67	53	—	80	89	78	78	81	79	74	73	89	85	77	40
52	45	40	72	68	63	97	93	95	83	88	74	—	—	—	81	75	72	41
50	50	48	53	56	54	90	93	93	79	72	68	58	60	53	75	60	58	42
140	125	117	150	144	150	210	225	225	139	125	125	125	140	140	160	152	143	43
—	—	—	—	150	150	121	153	150	150	150	160	—	—	—	108	90	90	44
90	90	98	116	120	112	128	127	133	121	121	121	100	92	96	81	85	91	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
120	120	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
330	335	340	350	350	360	322	340	337	319	330	340	315	364	363	322	322	334	48
81	81	83	79	79	80	76	76	77	79	79	80	79	79	80	78	78	80	49
20	20	20	18	18	18	20	20	20	18	18	18	17	17	17	17	17	17	50
15	15	15	10	10	10	12	12	12	11	11	11	10	10	10	12	12	12	51
30	30	30	30	30	30	28	28	28	30	30	30	28	28	28	28	28	28	52
4560	4560	4480	4540	4790	4790	6740	6740	6740	5720	5720	5720	6800	6800	6800	5750	5750	5750	53
3190	3420	3420	3530	3780	3780	5960	5960	6010	5190	5190	5190	5600	5600	5600	4880	4880	4880	54
—	—	—	375	300	338	560	553	560	500	500	500	—	—	—	400	400	400	55
650	625	623	700	650	650	725	725	725	750	750	750	675	675	675	750	750	750	56
325	308	308	325	325	325	295	310	310	360	360	360	320	320	320	355	355	355	57
260	260	260	255	255	220	245	270	245	250	250	220	240	240	240	270	270	270	58
260	253	253	260	260	230	281	290	275	300	300	300	275	275	275	310	310	310	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	20	20	20	22	22	22	20	20	20	25	25	27
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	13	13	13
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	8	8	8	13	13	13
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	346	374	394	378	412	419	378	412	419	396	431	439
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	339	360	367	344	360	365	368	390	410
6	Ost: helfet	»	300	300	296	275	277	275	250	250	250	256	250	250
7	halvfet	»	217	217	208	200	196	197	189	192	185	150	150	150
8	Margarin, växt-	»	180	180	180	170	170	170	185	185	185	198	198	198
9	Ägg: färska	tjog	281	227	190	294	236	187	258	215	179	298	263	210
10	konserverade	»	—	200	—	—	—	—	250	—	—	198	198	—
11	Potatis: gammal	hl.	675	750	750	900	900	900	800	800	800	1025	1025	1100
12	»	5 l.	50	50	50	50	50	50	50	50	50	69	69	72
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	55	55	55	60	60	60	56	57	55	59	50	50
15	Bruna bönor	»	80	78	80	75	75	75	78	78	75	90	70	70
16	Mjöl: vete-	»	54	54	52	50	50	50	52	52	51	50	50	50
17	råg-	»	37	38	38	37	37	37	36	36	35	37	37	37
18	rågsikt-	»	48	48	48	48	48	48	48	48	46	48	48	48
19	Gryn: havre-	»	50	52	52	50	50	50	50	50	50	50	50	50
20	ris-	»	50	50	50	45	45	45	53	54	55	50	50	50
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	102	102	98	100	100	100	76	80	81	69	79	79
22	knäckebröd	»	123	120	120	115	115	115	114	110	110	79	89	89
23	limpa, söt	»	55	55	55	56	55	55	59	57	59	100	100	100
24	» sur	»	40	40	40	43	45	45	50	50	51	55	55	55
25	Vetebröd: skorpor	»	150	153	153	141	143	143	123	125	125	160	160	160
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	73	78	80	102	102	102
27	mjukt, » » mjölk	»	122	122	122	91	90	90	105	110	110	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	190	190	190	192	189	197	173	169	171	238	236	240
29	soppkött	»	174	174	174	168	167	171	140	135	137	186	185	186
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	247	247	247	—	—	—	285	268	270
31	spädkalv	»	138	138	138	153	152	154	135	135	137	150	145	146
32	Fårkött: färskt	»	186	186	187	201	202	224	172	174	179	273	271	294
33	salt	»	—	—	—	204	203	225	—	—	—	—	180	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	293	282	275
35	Fläsk: färskt	»	200	200	203	222	218	225	205	203	209	259	250	250
36	salt, svenskt	»	240	240	236	260	251	248	200	200	215	265	260	265
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	—	—	175	—	—	—	183	200	183
39	gädda	»	250	250	250	225	250	250	—	—	—	255	247	247
40	sill	»	75	75	75	85	71	55	—	50	—	89	70	61
41	strömming	»	75	75	75	86	83	88	—	85	—	100	100	100
42	torsk	»	55	55	55	77	73	55	43	34	30	103	91	75
43	rödspotta	»	138	163	163	150	134	128	153	125	121	194	175	162
44	kolja	»	125	125	125	99	99	78	98	67	69	142	150	116
45	salt: sill	»	124	128	124	80	90	90	73	75	75	98	101	103
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	80	—	—	83	80	84	80	85	99
48	Kaffe	»	336	336	336	330	332	333	321	334	341	383	385	390
49	Socker	»	79	79	80	80	80	82	79	79	81	80	80	82
50	Salt	»	17	17	17	18	18	18	18	18	18	20	20	20
51	Svagdricka	l.	9	9	9	12	12	12	13	13	13	17	17	17
52	Fotogen	»	30	30	30	25	25	25	28	28	28	27	27	27
53	[1]) Ved: björk-	famn	6050	6410	6410	5450	5410	5360	6000	6000	6000	6500	6500	6500
54	barr-	»	5340	5700	5700	4360	4300	4360	4500	4400	4400	5500	5500	5500
55	Bränntorv	100 kg.	350	350	350	400	400	400	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	600	600	600	731	731	731	725	750	725	750	725	725
57	eng. hushålls-	»	300	300	300	350	350	335	300	300	300	300	290	290
58	Koks: gasverks-	»	225	210	210	288	288	293	250	250	250	225	225	225
59	eng. kamin-	»	250	250	250	300	300	296	300	300	300	325	315	315

[1]) Halmstad: bokved jan. och febr. 57·40, mars 57·00; ribbved jan. och febr. 33·80, mars

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
28	28	28	23	23	22	26	25	27	20	20	20	22	22	22	25	25	25	1
—	—	—	13	13	12	—	—	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	2
9	9	9	10	10	10	8	8	8	8	8	8	6	6	6	10	10	10	3
408	428	440	386	403	418	386	418	428	360	393	393	380	403	423	370	388	400	4
401	384	394	366	349	375	359	363	369	345	374	378	363	367	368	354	349	356	5
250	250	250	258	260	250	250	253	254	270	270	270	250	256	250	270	276	263	6
175	175	172	—	—	—	166	175	163	161	161	161	195	197	197	195	193	178	7
170	170	170	170	170	170	196	195	195	193	193	193	185	190	190	180	179	180	8
291	239	190	314	245	187	272	248	195	270	240	189	265	214	189	255	239	223	9
256	—	—	—	—	—	234	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	1250	1250	1250	1093	1103	1106	1256	1269	1269	824	906	1125	1272	1272	1272	11
71	71	71	68	71	69	72	73	73	75	75	75	50	62	68	73	70	74	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
65	65	65	60	60	60	60	60	60	45	45	45	50	50	50	60	60	60	14
85	85	70	89	79	80	90	80	80	80	80	80	79	79	80	85	80	80	15
52	52	49	52	52	49	52	52	52	50	52	52	50	50	47	52	52	52	16
39	39	37	35	38	37	38	38	38	36	38	38	38	38	36	38	38	38	17
49	49	47	48	48	46	49	49	49	48	50	50	48	48	46	46	46	46	18
50	55	55	50	50	50	50	50	50	50	50	54	54	54	54	50	54	54	19
50	50	50	50	50	50	50	50	50	45	45	45	56	56	56	61	62	62	20
80	80	80	85	85	85	84	83	90	90	90	90	70	73	78	88	87	83	21
88	88	88	115	115	115	121	122	123	98	98	98	100	98	102	105	105	105	22
77	77	77	75	75	75	76	82	82	64	65	65	80	80	80	77	79	75	23
62	62	62	50	50	50	52	51	51	56	56	56	64	64	64	56	56	58	24
158	158	158	175	175	175	155	166	166	121	121	121	206	206	206	156	156	156	25
87	87	87	65	65	65	59	75	75	63	67	67	93	93	93	87	87	87	26
88	88	88	100	100	100	95	97	97	66	67	67	110	110	110	118	118	118	27
200	200	200	213	213	213	219	224	224	228	228	228	210	203	200	200	200	200	28
180	180	180	163	163	163	187	188	188	177	177	177	158	168	162	166	165	166	29
—	220	220	238	238	238	241	244	244	238	238	238	228	235	225	250	250	250	30
150	150	150	150	150	150	131	133	133	138	130	130	113	122	113	—	—	—	31
220	220	220	200	200	200	236	241	241	226	215	215	240	247	225	221	227	237	32
—	—	—	150	150	150	200	—	—	—	—	—	200	200	200	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
230	230	230	213	219	225	237	250	250	245	250	238	212	233	234	241	250	250	35
250	250	250	230	243	250	229	250	250	238	238	235	190	220	230	240	250	250	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	—	150	—	153	148	150	100	100	—	200	—	—	150	175	200	38
—	—	—	—	200	200	243	248	240	166	168	170	245	250	246	244	233	234	39
59	55	48	80	75	53	77	76	59	70	68	58	52	62	60	69	53	51	40
—	—	—	88	83	90	94	91	93	78	70	68	81	80	83	78	74	80	41
53	59	54	89	100	85	82	80	68	86	88	90	144	129	113	126	121	120	42
129	108	113	181	181	175	172	154	157	146	144	160	—	162	158	165	166	164	43
96	77	81	133	150	144	126	120	119	117	119	120	117	115	125	135	131	127	44
86	86	86	90	87	96	80	90	100	80	100	100	80	89	80	82	100	100	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	79	80	80	90	90	90	88	85	91	90	93	93	104	104	108	47
302	350	352	322	328	328	329	375	375	324	331	331	323	334	334	337	344	344	48
82	82	84	81	81	83	82	82	84	79	79	80	78	78	80	82	82	84	49
20	20	20	19	19	19	18	18	18	21	21	21	20	20	20	20	20	20	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	13	13	13	15	15	15	18	18	18	51
28	28	28	29	29	29	29	29	29	27	26	26	32	32	32	30	30	30	52
6250	6250	6250	5600	6000	6000	6010	6120	6080	5250	5250	5250	5100	5070	4720	5160	5250	5210	53
4800	4800	4800	4200	4400	4400	4020	4000	4040	3860	3860	3860	3120	3120	2940	4010	4090	3960	54
583	583	583	—	—	—	—	—	—	438	438	438	—	—	—	—	—	—	55
540	560	550	625	625	625	744	745	745	713	713	713	750	750	750	750	750	750	56
250	250	250	400	400	400	375	375	375	363	363	363	—	—	—	350	350	350	57
—	—	—	250	250	250	273	273	273	260	260	260	275	275	275	275	275	275	58
250	250	250	250	250	250	286	289	289	278	278	278	300	300	300	325	325	325	59

32·60 kr. per famn. Varberg: bokved under hela kvartalet 64·00 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	25	25	25	27	27	27	24	22	22	24	24	24
2	handskummad	»	—	—	—	13	13	13	—	—	13	—	—	—
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	8	8	8	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	408	400	400	410	400	400	357	385	395	361	389	391
5	mat- (lands-)	»	376	364	388	356	337	327	345	360	376	358	378	376
6	Ost: helfet	»	250	250	250	273	268	260	235	237	237	259	260	253
7	halvfet	»	180	181	193	—	—	—	173	170	160	192	206	200
8	Margarin, växt-	»	195	195	195	195	195	170	180	180	180	170	170	170
9	Ägg: färska	tjog	323	245	232	282	257	226	241	231	186	296	268	223
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	200	—
11	Potatis: gammal	hl.	1362	1439	1362	1094	1125	1125	1000	1095	1214	1015	980	1031
12	»	5 l.	80	88	81	61	65	65	60	64	68	52	52	54
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	54	50	50	57	55	52	40	40	40	43	43	40
15	Bruna bönor	»	90	78	81	83	80	71	77	70	60	80	79	76
16	Mjöl: vete-	»	49	50	49	49	50	48	51	51	50	50	50	48
17	råg-	»	37	37	36	36	36	36	35	35	35	36	36	37
18	rågsikt-	»	47	46	45	46	46	46	45	45	44	46	46	45
19	Gryn: havre-	»	50	55	55	50	50	50	45	45	45	51	50	51
20	ris-	»	58	51	49	58	56	50	43	40	40	55	57	58
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	59	55	55	65	67	65	66	67	63	59	59	60
22	knäckebröd	»	97	87	94	100	100	98	85	83	81	85	82	84
23	limpa, söt	»	83	83	83	60	69	69	79	75	75	85	85	85
24	» sur	»	70	70	70	55	62	62	—	—	—	64	64	64
25	Vetebröd: skorpor	»	164	164	158	150	150	150	143	150	150	185	185	185
26	mjukt, bakat med vatten	»	75	75	75	55	63	63	105	95	95	101	101	101
27	mjukt, » » mjölk	»	71	73	73	75	86	86	126	127	127	95	95	95
28	Nötkött, färskt: stek	»	234	230	237	199	200	200	199	196	196	200	201	202
29	soppkött	»	170	170	170	179	180	180	175	174	177	168	168	168
30	Kalvkött: gödkalv	»	237	238	233	251	252	250	243	245	243	228	229	229
31	spädkalv	»	125	125	—	152	157	158	134	138	138	152	151	151
32	Fårkött: färskt	»	246	245	241	208	206	—	243	250	250	240	241	240
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	150	150	150	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	270	255	270	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	250	250	250	248	250	250	248	251	251	263	274	274
36	salt, svenskt	»	250	248	250	250	250	250	247	250	250	280	280	280
37	» amerikanskt	»	230	230	—	220	227	230	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	188	158	—	—	—	98	107	98	136	155	142
39	gädda	»	213	250	219	243	233	243	219	247	247	212	221	218
40	sill	»	99	87	58	82	68	61	72	61	55	78	53	52
41	strömming	»	84	99	88	83	80	78	82	74	77	75	73	73
42	torsk	»	116	145	150	141	130	115	108	112	111	162	144	146
43	rödspotta	»	143	—	150	—	165	174	168	152	156	160	153	152
44	kolja	»	116	126	125	164	163	148	160	163	164	160	159	154
45	salt: sill	»	80	79	—	80	80	80	73	80	97	80	79	89
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	80	80	88	94	92	84	90	90	90	83	82	86
48	Kaffe	»	335	350	350	300	300	326	310	310	310	335	334	341
49	Socker	»	80	80	82	81	82	82	82	82	84	80	80	82
50	Salt	»	19	19	19	20	20	18	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	12	12	12	15	15	15	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen	»	30	30	30	31	31	30	28	28	28	25	25	25
53	[1]) Ved: björk-	famn	4270	4980	4980	5200	5200	5200	5670	5670	5670	5730	5730	5650
54	barr-	»	2850	3560	3560	4000	4000	4000	4410	4410	4410	4470	4460	4460
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	650	650	650	675	675	650	700	700	700	800	800	800
57	eng. hushålls-	»	450	500	500	400	400	400	433	433	433	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	250	280	280	—	—	—	260	260	260	250	250	250
59	eng. kamin-	»	290	300	300	275	275	258	300	300	300	290	290	290

[1]) Filipstad: ribbved jan. 19·00, febr. 23·10 samt mars 21·40 kr. per famn. Söderhamn:

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
26	26	26	25	25	25	22	22	22	25	25	25	28	28	29	25	25	25	1
14	14	14	—	—	—	—	—	—	12	12	12	16	16	16	—	—	—	2
12	12	13	—	—	—	8	8	8	—	—	—	12	12	12	10	10	10	3
400	404	589	366	400	416	368	358	375	408	398	407	385	389	400	402	408	417	4
395	400	376	349	360	355	361	348	348	392	372	375	374	349	351	396	379	375	5
291	288	279	280	280	280	255	248	250	295	300	280	299	299	299	255	260	255	6
189	178	170	180	187	187	200	—	200	—	165	150	200	200	200	—	—	—	7
171	171	170	170	170	180	170	170	170	170	170	170	182	181	181	185	185	185	8
302	275	258	319	270	242	285	246	245	368	293	253	337	301	274	335	280	258	9
—	—	—	252	—	—	—	—	—	312	276	—	—	—	—	320	—	—	10
1103	1033	1135	929	1071	1071	840	980	1190	1107	1071	1071	638	639	647	797	938	906	11
59	57	62	53	63	63	53	60	62	62	67	63	47	47	47	60	58	57	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	45	45	45	48	49	49	52	50	50	47	48	44	48	49	49	14
81	83	81	83	87	80	76	76	74	90	82	83	80	80	80	85	86	85	15
50	51	51	52	53	53	52	52	52	54	54	54	50	50	47	54	54	54	16
35	35	36	35	36	36	33	35	35	40	40	40	36	36	36	38	38	38	17
45	45	45	44	46	45	47	47	47	50	50	50	46	46	44	48	48	48	18
50	50	50	50	50	50	49	49	49	50	51	53	47	47	47	50	50	55	19
54	51	51	47	48	52	47	45	48	60	60	60	56	55	56	61	59	60	20
68	68	68	63	61	63	59	61	61	65	65	66	61	61	60	71	71	71	21
95	97	94	87	87	87	79	81	81	84	84	87	86	86	86	91	91	91	22
89	90	91	78	78	78	70	70	69	80	80	80	77	77	80	87	85	87	23
—	—	—	—	—	—	60	60	65	—	—	—	58	58	58	—	—	—	24
149	150	149	160	160	160	174	174	182	200	200	200	173	173	171	191	195	198	25
101	100	100	79	79	79	66	66	84	100	100	100	85	85	87	91	102	101	26
100	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	111	112	107	111	106	27
243	241	236	210	210	210	201	200	203	212	213	220	200	202	205	227	234	233	28
177	176	175	170	170	170	171	169	172	171	169	180	177	177	182	185	185	185	29
256	252	253	258	260	260	223	227	226	275	275	275	250	250	250	312	300	300	30
154	150	153	160	160	160	137	141	138	168	170	175	144	142	148	182	184	184	31
247	245	248	260	260	260	216	223	226	231	246	250	225	228	252	242	245	253	32
—	—	—	—	—	—	225	223	180	—	—	—	185	200	220	207	207	200	33
—	300	—	—	—	270	—	—	—	280	—	—	—	—	—	300	—	300	34
223	227	244	265	270	270	238	243	250	246	260	270	235	250	258	247	265	280	35
230	228	240	280	280	280	240	240	250	247	250	240	243	250	257	240	240	250	36
188	190	195	—	—	—	—	—	—	220	220	220	—	—	—	218	225	225	37
154	169	171	150	150	150	—	—	—	152	150	150	118	150	—	—	—	—	38
250	250	250	250	250	250	201	204	225	224	225	240	219	202	225	198	200	200	39
73	70	60	68	50	53	65	64	60	70	60	59	71	62	59	60	50	50	40
70	70	70	70	70	66	70	70	73	70	68	66	98	101	104	68	70	68	41
125	125	125	125	125	128	170	156	147	115	125	125	149	150	147	125	125	125	42
200	203	200	172	175	169	164	167	169	150	150	150	193	194	194	150	150	150	43
107	115	116	120	125	120	143	150	135	115	125	125	159	153	150	125	125	125	44
90	90	81	90	90	90	80	81	81	94	100	100	80	81	81	85	90	90	45
43	43	40	—	—	—	43	45	60	48	48	50	32	30	30	—	50	—	46
110	112	110	93	88	88	100	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
358	363	368	323	325	325	312	322	332	325	325	325	300	348	340	350	365	380	48
83	83	85	82	82	84	78	78	80	85	85	87	83	83	85	87	87	87	49
20	20	20	15	15	15	20	20	20	20	20	20	18	18	18	20	20	20	50
—	—	—	—	—	—	15	15	15	—	—	—	15	15	15	—	—	—	51
35	33	32	33	33	33	30	30	30	35	35	35	29	29	29	34	34	34	52
4720	4690	4720	4280	4280	4280	4810	4630	4810	3530	3530	3530	5410	5410	5410	4730	4620	4620	53
2940	2940	2940	3020	3020	3020	3030	3030	3030	2140	2140	2140	3990	3990	3990	2940	3130	3130	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
725	733	725	800	800	800	850	800	800	750	750	750	800	800	800	850	850	850	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	375	375	375	400	400	400	57
325	308	325	350	350	350	350	350	350	—	—	—	326	326	321	340	340	340	58
325	325	325	—	—	—	—	—	—	325	325	325	300	300	300	390	390	390	59

under hela kvartalet ribbved 17·80, plankved 24·90 samt propsved 26·70 kr. per famn.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
1	Mjölk: oskummad	l.	26	23	23	26	25	25	27	27	27	25	25	25
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	15
3	separerad	»	12	11	12	13	11	12	12	12	12	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	402	396	412	401	390	396	411	383	384	384	361	355
5	mat- (lands-)	»	392	355	354	393	354	355	373	336	323	369	346	335
6	Ost: helfet	»	277	271	274	263	264	257	271	263	263	251	250	250
7	halvfet	»	195	192	191	168	172	185	185	170	170	200	175	175
8	Margarin, växt-	»	172	173	173	171	172	172	171	171	171	170	170	170
9	Ägg: färska	tjog	386	300	265	384	298	267	363	291	280	392	294	247
10	konserverade	»	332	280	—	318	260	—	—	—	—	305	—	—
11	Potatis: gammal	hl.	1196	1214	1193	1095	1048	1107	—	—	—	804	801	813
12	»	5 l.	63	61	63	62	58	67	54	56	63	47	56	50
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	50	51	51	51	51	50	55	52	54	50	50	50
15	Bruna bönor	»	82	81	81	81	79	79	86	87	86	81	80	80
16	Mjöl: vete-	»	50	51	50	51	51	50	51	51	50	55	55	55
17	råg-	»	37	38	39	37	37	37	37	37	37	41	41	41
18	rågsikt-	»	47	48	48	48	48	48	48	47	47	52	52	52
19	Gryn: havre-	»	49	50	50	49	50	51	50	50	50	55	55	55
20	ris-	»	60	63	61	56	61	59	60	57	58	52	50	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	76	77	76	74	73	76	68	69	69	75	75	75
22	knäckebröd	»	85	85	85	85	85	86	88	90	87	91	93	90
23	limpa, söt	»	76	76	76	75	75	75	75	77	80	79	78	78
24	» sur	»	68	68	68	—	—	—	—	63	63	65	65	65
25	Vetebröd: skorpor	»	172	172	172	173	173	173	169	170	178	190	190	190
26	mjukt, bakat med vatten	»	100	100	100	100	100	100	85	85	85	85	85	81
27	mjukt, » » mjölk	»	127	127	127	130	130	130	100	100	100	104	104	104
28	Nötkött, färskt: stek	»	216	230	232	207	218	212	180	180	180	185	188	189
29	soppkött	»	173	178	177	162	168	165	158	160	160	153	154	154
30	Kalvkött: gödkalv	»	269	277	273	244	247	249	—	—	—	311	320	320
31	spädkalv	»	173	173	166	156	158	154	138	143	132	156	157	156
32	Fårkött: färskt	»	223	236	232	202	213	211	—	—	—	193	195	196
33	salt	»	206	218	223	195	213	215	—	—	—	193	195	193
34	Renkött, färskt	»	300	300	266	—	—	—	—	—	—	250	250	250
35	Fläsk: färskt	»	254	269	271	240	250	250	232	240	240	253	260	260
36	salt, svenskt	»	265	274	274	239	253	245	220	200	200	250	258	255
37	» amerikanskt	»	200	208	210	206	211	218	213	214	216	212	212	212
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	150	150	125	125	125	—	—	—	150	150	150
39	gädda	»	225	225	225	200	200	200	200	235	250	222	239	247
40	sill	»	60	58	59	57	54	54	—	—	—	83	78	71
41	strömming	»	75	79	84	66	70	73	—	—	65	92	89	88
42	torsk	»	150	150	150	—	—	—	90	90	90	122	121	121
43	rödspotta	»	200	200	200	—	—	—	—	—	—	—	145	144
44	kolja	»	150	150	150	—	—	—	90	90	—	120	122	121
45	salt: sill	»	107	110	108	98	101	103	83	93	99	110	110	110
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	35	35	35	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	80	—	—	—
48	Kaffe	»	313	317	323	306	315	319	308	328	312	335	333	335
49	Socker	»	85	85	86	86	86	86	82	82	82	83	83	83
50	Salt	»	20	20	21	20	21	20	20	20	20	20	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	14	14	14	15	15	—	18	18	18
52	Fotogen	»	30	30	30	30	30	30	35	35	35	36	36	36
53	[1])Ved: björk-	famn	5070	5020	5090	4410	4280	4280	4000	4000	3750	4220	4210	4190
54	barr-	»	3650	3610	3650	3530	3150	3150	3000	3000	3000	2970	2950	3040
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	800	800	800	—	—	—	800	800	700	1000	1000	1000
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275	275	275
59	eng. kamin-	»	300	300	300	—	—	—	—	—	—	325	325	325

[1]) Sundsvall: staden: bräd-, bak- och ribbved (medelpris) under hela kvartalet 26·10; plankpris) under hela kvartalet 17·60; plankved under hela kvartalet 26·50 kr. per famn. Luoss.—Kiir. talet björkved 45·60 samt barrved 38·40 kr.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	
26	26	26	30	30	30	25	25	25	32	32	30	29	29	29	24	24	24	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	13	13	2
12	12	12	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	9	9	9	3
370	398	399	400	393	398	408	400	400	405	390	397	413	394	395	380	396	404	4
352	336	330	345	343	339	384	361	350	369	352	338	388	373	370	358	359	363	5
275	275	275	275	274	273	300	300	300	261	264	262	276	273	271	277	276	278	6
200	200	200	175	178	175	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193	189	187	7
170	170	170	170	170	171	170	170	171	171	170	171	170	170	170	180	179	179	8
352	297	260	424	362	325	410	322	275	404	340	293	407	350	312	308	257	221	9
300	—	—	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	272	230	—	10
1200	1200	1200	—	—	—	—	—	—	1087	1217	1203	—	—	—	969	1001	1031	11
67	67	70	70	70	70	65	65	75	65	67	66	73	74	80	60	61	68	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
50	50	50	55	61	58	57	56	60	51	51	51	53	52	53	51	51	51	14
90	90	90	87	88	85	90	85	88	89	81	82	79	81	81	83	80	79	15
54	54	51	53	55	55	55	55	52	54	54	54	53	53	53	52	52	51	16
40	40	40	38	38	38	40	40	38	39	39	39	36	36	38	37	38	38	17
52	52	50	48	48	48	50	50	48	49	49	49	50	50	50	48	48	47	18
55	55	55	56	56	56	54	60	57	50	50	53	51	51	54	50	51	52	19
60	60	60	61	63	66	63	63	63	50	50	51	51	51	52	54	54	54	20
80	80	80	78	81	83	69	77	80	64	72	73	77	78	76	78	78	79	21
90	90	90	91	90	92	90	95	95	91	94	100	87	87	88	100	100	101	22
71	72	72	90	93	90	56	56	56	80	80	80	100	96	96	72	72	72	23
50	50	50	75	—	—	56	56	56	55	57	55	—	—	—	54	54	54	24
200	200	200	170	170	170	200	200	200	178	178	180	160	162	162	162	168	164	25
105	105	105	78	78	78	85	85	85	—	—	—	145	145	145	86	87	87	26
—	—	—	—	—	—	90	90	90	—	—	—	—	—	—	101	102	102	27
186	190	195	166	160	163	168	162	165	151	151	156	185	185	186	203	204	205	28
139	140	140	125	125	126	140	136	136	112	113	120	142	146	145	168	169	169	29
—	—	—	—	—	240	250	—	—	218	221	221	285	300	300	253	252	249	30
129	136	138	117	143	146	125	125	125	126	127	130	132	134	135	147	148	149	31
250	250	250	193	200	163	174	174	188	164	168	179	167	172	184	226	232	236	32
—	—	—	—	—	—	144	150	169	180	—	180	200	—	—	187	190	194	33
238	235	233	—	—	—	226	228	235	187	188	182	192	193	192	256	251	249	34
245	243	250	237	243	249	238	243	250	222	227	237	244	257	263	233	238	242	35
250	250	250	220	233	220	231	245	245	222	226	232	233	233	238	239	243	245	36
220	220	220	191	203	206	233	235	231	215	222	227	217	229	233	213	218	221	37
—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	100	88	100	141	145	148	38
200	194	206	—	—	—	138	150	150	149	154	158	158	165	163	217	221	221	39
—	100	75	—	—	—	—	60	63	—	51	44	70	69	66	74	65	60	40
100	85	75	—	—	—	77	79	88	—	70	73	70	75	71	77	74	75	41
—	100	100	—	—	—	80	80	80	69	70	68	79	80	80	107	105	101	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	187	—	125	162	158	156	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	70	70	75	73	63	129	131	128	44
100	100	100	80	83	81	96	97	98	86	94	83	90	90	90	88	92	94	45
60	63	65	—	50	—	50	50	52	50	50	50	44	44	46	48	50	52	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	150	—	—	—	92	93	99	47
300	320	320	288	296	300	330	330	341	321	331	336	301	304	301	326	337	340	48
90	90	92	91	91	91	93	92	93	90	90	91	88	88	88	82	82	83	49
20	20	20	20	21	22	20	20	20	24	22	22	18	18	18	19	19	19	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	18	18	18	15	15	15	51
35	35	35	35	35	35	40	35	35	40	40	40	36	36	36	30	30	30	52
4090	3990	3990	2440	2440	2440	3940	3920	3920	3740	3920	3920	5020	5020	5070	5140	5150	5130	53
3040	3040	3040	2070	2070	2070	3140	3030	3030	3200	3200	3200	3920	3920	3920	3850	3880	3870	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	437	429	434	55
—	—	—	—	—	—	725	725	725	—	—	—	950	950	950	750	747	744	56
—	—	—	—	—	—	450	450	450	—	—	—	—	—	—	358	361	360	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	280	279	275	58
300	300	300	—	—	—	300	300	300	—	—	—	—	—	—	297	297	298	59

ved under hela kvartalet 38·40 kr. per famn. Sundsvall: distr.: bräd- bak- och ribbved (medelab. har tillhandahållit sin personal ved till följande priser per famn: i Kiruna under hela kvar-

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	84	86	88	70	70	70	75	76	79
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	74	76	78	60	60	60	64	63	64
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	66	68	70	50	50	50	52	51	51
» 3. Mindre feta	46	48	50	35	35	35	38	38	38
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	87	89	91	80	80	80	83	84	86
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	77	79	81	70	70	70	67	66	67
» 2. Mindre feta	54	56	58	55	55	55	49	49	49
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjurar:									
Extra prima	89	91	93	—	—	—	82	81	77
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	79	81	83	—	—	—	76	75	72
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	69	71	73	60	60	60	65	65	65
» 3. Mindre köttiga	59	61	63	45	45	45	52	52	52
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oxar:									
Extra prima	87	89	91	—	—	—	75	76	79
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	77	79	81	—	—	—	64	63	64
» 2. Mindre feta	54	56	58	—	—	—	49	48	49
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	32	32	32
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	135	128	115	105	105	97	129	117	112
» (70—90 »)				105	105	97	93	82	78
Skummjölkskalvar	105	98	85	85	85	81	60	53	53
Får:									
Yngre, feta	90	90	95	75	83	91	71	86	88
Äldre, »	73	70	75	65	73	78	52	64	66
Lamm	—	—	—	—	—	—	83	98	101
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	137	131	133	134	134	131	119	119	121
Rena, större svin (100—170 kg.)	129	123	125	124	128	126	117	117	120
Suggor	98	96	103	90	98	100	100	104	108
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar, Kor, Övriga nötkreatur	2 667	2 053	2 831	353	270	310	1 001	1 242	1 218
Gödkalvar	306	386	560	303	342	421	349	358	530
Spädkalvar	206	178	140	207	160	179	422	305	386
Får och lamm	24	20	75	47	33	29	209	195	157
Svin	1 128	799	836	308	287	407	509	534	746
Spädgrisar	15	9	10	12	1	1	—	—	—
Hästar och föl	107	68	130	40	47	51	54	46	87
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	5 521	4 375	4 735	380	235	168	—	—	—
Gödkalvar	8 818	7 939	7 512	345	339	423	—	—	—
Spädkalvar	4 142	2 947	2 752	312	270	296	—	—	—
Får och lamm	4 548	3 457	2 852	62	38	47	—	—	—
Svin[4]	13 989	16 136	10 981	301	294	417	—	—	—
Spädgrisar	102	35	29	12	1	5	—	—	—
Hästar och föl	283	189	276	47	49	46	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars	Jan.	Febr.	Mars
70	70	72	—	—	—	79	80	83	80	85	81	—	—	—
60	60	62	—	—	—	72	68	73	70	69	69	68	68	70
45	45	47	—	—	—	65	61	64	60	60	60	53	53	56
38	38	40	—	—	—	48	48	50	45	45	45	38	38	41
33	33	35	—	—	—	33	38	38	—	—	—	—	—	—
75	75	77	—	—	—	98	95	95	95	95	92	—	—	—
67	71	70	—	—	—	88	85	85	83	83	83	75	77	80
55	55	57	—	—	—	71	68	68	73	73	73	65	67	69
33	33	35	—	—	—	59	58	58	65	65	65	—	—	95
75	75	77	—	—	—	81	74	74	—	77	75	—	—	—
70	70	72	—	—	—	75	69	70	71	70	69	68	68	68
50	48	50	—	—	—	75	69	70	65	64	63	63	63	63
39	35	37	—	—	—	65	60	61	58	58	58	45	45	47
35	—	—	—	—	—	57	53	53	—	—	—	—	—	—
70	70	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	60	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	70	71
40	40	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	53	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	108	100	—	—	—	} 100	99	101 {	—	—	—	108	110	106
107	105	97	—	—	—				—	—	—	93	95	91
80	80	80	—	—	—	70	70	70	90	90	90	64	65	65
68	68	72	—	—	—	55	55	55	—	—	—	64	80	82
47	48	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	58	58
75	75	79	—	—	—	78	78	75	—	—	—	79	—	—
120	125	127	—	—	—	118	115	117	113	112	115	112	115	118
115	120	122	—	—	—	118	114	117	113	112	115	112	115	118
85	90	91	—	—	—	87	89	96	92	90	97	81	81	85
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
						95	158	—						
416	363	405	237	207	197 {	889	791	—	} 581	577	564	2 105	2 011	2 240 {
						488	549	—						
[3])452	[2])426	[3])541	13	26	17	689	697	—	284	288	380	571	636	848
[3])317	[3])230	[3])247	119	76	79	98	88	—	323	232	278	288	282	355
51	40	32	10	3	9	173	119	—	189	60	87	314	176	204
233	221	357	211	342	369	3 869	4 234	—	2 567	2 316	2 626	1 704	2 067	2 252
15	1	3	—	—	—	16	—	—	59	24	17	7	11	9
48	33	40	19	7	11	67	61	—	16	22	28	56	47	64
441	384	425	332	290	277	626	723	—	304	398	466	—	—	—
[2])559	[2])536	[2])666	200	206	203	734	717	—	265	288	380	—	—	—
[3])529	[3])369	[3])464	488	425	537	478	327	—	323	232	278	—	—	—
138	93	96	273	206	152	256	163	—	189	60	87	—	—	—
324	300	452	514	687	673	2 899	2 882	—	1 473	1 394	1 861	—	—	—
21	2	11	4	4	8	18	1	—	32	24	17	—	—	—
66	—	53	23	12	14	68	61	—	16	22	28	—	—	—

kalvar. — [4]) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—mars 1925.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1924) och per månad (jan. 1924—mars 1925) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925
Kor:																									
Extra prima [1]	61	61	119	309	282	167	112	80	85	84	90	85	82	84	83	83	85	86	87	87	81	80	82	83	86
Kl. 1.	55	53	106	262	236	148	99	70	74	73	75	74	73	74	74	73	74	75	75	74	69	70	71	71	74
» 2. . . .	50	48	95	233	203	127	86	60	63	63	63	61	61	63	63	63	64	67	67	66	60	60	61	61	63
» 3. [2] . . .	41	36	76	184	141	96	64	46	47	44	44	44	44	44	44	44	45	46	46	45	41	41	44	45	47
Kvigor (o. stutar):																									
Extra prima [3]	66	66	129	339	301	185	125	92	96	93	96	92	91	92	92	91	93	94	94	96	89	90	93	92	93
Kl. 1.	60	58	117	289	257	163	112	82	86	80	83	80	80	80	80	80	82	82	82	81	76	76	80	80	82
» 2.	50	47	91	231	198	126	85	64	66	64	65	65	65	66	65	63	64	64	64	64	59	60	63	64	65
Tjurar:																									
Extra prima [4]	65	63	122	315	267	166	121	86	89	82	89	83	81	81	79	81	83	83	82	82	80	81	85	83	84
Kl. 1.	62	58	112	278	234	152	108	77	80	73	76	74	73	73	72	73	75	74	73	74	71	71	74	73	74
» 2.	58	54	103	259	215	139	102	74	75	68	71	69	68	68	67	68	70	69	68	67	64	65	69	68	69
» 3. [2] . . .	50	44	86	218	175	120	81	59	62	55	58	57	57	57	55	54	55	55	54	54	52	53	56	55	57
Oxar:																									
Extra prima [5]	63	61	126	342	295	186	120	87	94	90	92	88	88	90	90	90	91	92	92	92	84	85	87	89	91
Kl. 1. [6] . . .	57	54	115	293	258	159	105	70	75	73	74	72	72	73	73	73	74	74	74	74	68	69	73	75	76
» 2. [7] . . .	48	45	92	230	200	123	83	53	54	52	52	52	52	53	51	52	52	53	53	53	49	51	54	55	57
Kalvar:																									
Sötmjölks-																									
(90—100 kg.) [8]	73	67	104	299	285	241	182	129	115	109	116	114	114	112	112	110	103	103	105	105	106	110	112	110	105
(70— 90 ») [9]	67	62	96	281			157	117																	
Skummjölks- .	57	49	83	243	226	173	121	80	77	76	80	79	77	79	75	72	72	74	75	75	76	80	80	78	73
Får:																									
Yngre [10] . . .	58	55	113	299	257	178	113	82	85	73	69	71	71	81	84	86	75	73	72	68	62	66	70	75	77
Äldre [11] . . .	53	47	101	278	236	157	96	69	64	62	53	54	57	66	69	75	66	64	64	61	54	60	63	64	66
Svin:																									
Slakterisvin .	82	74	167	220	359	242	172	134	103	96	85	80	81	81	83	94	96	106	104	117	114	116	122	120	123
Rena, större .	81	71	157	172	348	236	164	128	96	93	81	77	77	77	79	89	92	102	101	114	111	113	120	117	120
Suggor	68	58	160	221	279	165	109	91	72	70	63	61	65	65	61	57	57	71	73	88	85	86	89	89	95

Uppgifterna avse: [1]) 1913 Stockholm och Malmö, 1914 och 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) 1913—1917 St. och M. — [3]) 1914—april 1918 endast M., i övrigt St. och M. — [4]) okt.—dec. 1914 St. och M., april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [6]) fr. o. m. aug. 1921 endast St. och G. — [7]) okt.—dec. 1921 samt fr. o. m. april 1922 St. och G. — [8]) 1913—mars 1919 endast M., okt. 1921—sept. 1922 samt fr. o. m. febr. 1923 endast St. och G. — [9]) 1913—mars 1919 endast M. — [10]) nov.—dec. 1921 endast St. och G. — [11]) nov. 1921—mars 1922 samt fr. o. m. mars 1924 endast St. och G.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg jan. 1924—mars 1925.

Partipriser (öre pr kg.) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Jan. 1924	Febr. 1924	Mars 1924	Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr 1925	Mars 1925
Stockholm.															
Abborre, stor . .	129	150	150	153	79	71	113	102	131	118	104	111	155	145	136
liten .	93	123	125	118	41	40	80	61	75	75	54	58	119	105	91
Braxen	—	—	—	133	80	90	108	90	100	101	84	80	123	120	118
Gädda, levande .	—	—	—	—	120	129	200	—	225	173	166	168	225	214	210
slaktad .	198	200	259	245	101	113	203	198	201	161	152	158	206	173	180
Gös	256	264	311	306	160	173	200	209	233	236	205	221	250	260	256
Hälleflundra, stor	175	175	158	163	121	118	144	152	186	168	153	160	204	210	188
liten	163	151	113	104	68	84	123	120	152	135	113	136	200	180	146
Id	73	—	—	112	56	60	100	85	87	75	73	—	—	95	101
Kolja, svensk .	138	124	122	121	70	70	83	62	120	134	127	150	130	120	130
Kungsflundra .	120	99	71	53	—	60	90	58	88	89	79	94	113	123	75
Lake, stor . .	140	133	120	109	—	—	—	—	—	125	116	130	154	150	120
insjö- liten . .	109	102	94	77	—	—	—	—	—	115	88	89	108	106	83
Lax, färsk . .	375	—	780	621	446	386	331	403	383	500	464	350	400	451	555
Piggvar . . .	290	253	196	211	117	120	—	128	142	155	161	213	253	266	278
Röding	275	300	—	—	—	—	223	250	239	225	193	225	250	250	—
Rödspotta, stor .	159	134	132	80	51	65	80	77	116	101	86	81	134	113	100
liten	136	98	100	68	35	—	57	55	85	67	76	63	98	78	68
Sik, stor . . .	148	—	—	168	123	133	160	158	169	166	133	140	171	174	178
liten . . .	120	—	—	175	—	—	140	100	155	133	103	130	153	150	—
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	41	28	23	36	30	—	—	63	50	40	50	49	57	27	22
Sjötunga, stor .	208	245	232	169	101	125	165	150	173	185	157	188	213	220	215
liten	180	205	166	120	71	81	104	95	112	130	124	168	155	160	166
Slätvar	205	209	194	196	116	110	—	—	150	150	158	206	227	250	254
Strömming . .	35	36	38	54	25	33	39	45	49	44	51	46	45	49	54
Torsk, jm. huvud	68	59	63	51	27	35	—	37	64	51	46	50	64	56	51
svensk huvudlös	118	113	111	108	74	79	70	85	134	124	116	103	119	110	119
Vitling, stor . .	50	40	40	31	34	28	27	28	35	29	36	33	51	48	45
liten .	—	—	30	—	—	—	—	—	—	15	23	—	43	40	—
Ål, levande, stor	280	—	—	350	—	290	330	263	240	220	275	—	—	—	—
liten	275	—	—	340	—	200	272	218	225	188	225	—	—	—	—
Göteborg.															
Sill, stor . . .	49	23	24	32	25	42	92	52	38	25	41	48	55	37	21
» blandad .	35	19	20	15	—	—	—	—	21	16	33	33	26	23	12
» liten . . .	21	6	8	9	—	—	—	—	9	5	—	16	18	12	6
Kolja, stor . .	115	103	95	92	40	53	58	41	99	119	111	111	105	116	116
» halvstor	112	97	89	86	37	49	51	38	87	102	103	108	105	109	101
» liten . .	81	74	60	60	29	37	36	20	29	29	36	40	59	65	42
Vitling	42	48	37	21	25	30	22	14	22	24	26	32	38	39	26
Torsk, stor . .	59	62	59	58	30	38	32	47	88	79	70	52	67	66	56
» liten . .	51	35	31	26	15	19	14	11	26	28	40	36	42	35	28
Långa	92	80	68	69	73	67	57	66	91	76	91	93	84	87	83
Gråsik	36	28	30	35	22	20	13	25	40	36	37	39	36	48	37
Tunga, röd . .	224	189	170	117	57	109	116	104	156	145	123	174	177	199	171
» äkta .	577	360	294	311	260	165	378	528	733	456	298	389	428	499	323
Piggvar	261	228	208	207	169	153	244	264	314	309	318	298	297	299	205
Slätvar	241	177	169	198	130	145	229	214	294	257	195	233	219	273	205
Rödspotta . .	155	133	120	87	53	120	107	90	103	100	108	115	119	115	94
Hälleflundra . .	193	183	125	168	125	139	136	141	158	150	131	163	180	198	150
Makrill	—	—	—	—	76	36	51	42	66	90	71	—	—	—	—
Tillförsel:															
Antal båtar .	832	1 097	1048	1073	1 718	1497	1623	2155	2320	2 218	1 243	1 067	1 259	1 228	1 526
» lådor .	47 575	79 908	55 734	19 714	24 112	18 557	21 488	25 784	80 682	52 283	27 358	27 858	38 690	50 802	59 404

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å vissa slag av färsk fisk.

	Öre per kg.		
	Jan.	Febr.	Mars
Uppsala:			
Flundra	250	260	250
Gös	250	250	250
Lake	175	180	150
Nyköping:			
Braxen	100	100	100
Id	100	—	—
Sjötunga	180	180	—
Vitling	80	80	80
Eskilstuna:			
Gös	220	250	253
Lake	145	155	156
Linköping:			
Gös	275	300	300
Hälleflundra	295	300	300
Id	125	—	150
Lake	170	160	160
Röding	300	300	300
Sik	195	190	195
Sjötunga	190	200	210
Vitling	80	90	85
Ål	355	465	500
Norrköping:			
Vitling	85	80	75
Jönköping:			
Sik	150	200	—
Visby:			
Flundra	100	110	100
Lake	200	170	—
Sik	—	175	—
Sjötunga	200	—	220
Vitling	50	—	—
Ål	—	200	—
Malmö:			
Ål	380	390	400
Halmstad:			
Flundra	75	90	70
Vitling	70	70	60
Göteborg:			
Vitling	100	85	75
Filipstad:			
Gös	—	300	275
Hälleflundra	225	—	—
Lake	225	185	190
Röding	300	—	—
Sjötunga	150	—	200
Vitling	—	110	—
Arvika:			
Gös	250	250	—
Lake	160	155	150
Västerås:			
Flundra	270	290	280
Gös	225	250	250
Lake	—	150	—
Ludvika:			
Lake	—	150	—
Avesta:			
Gös	250	—	—
Hälleflundra	250	—	—
Lake	175	170	180
Sik	—	200	—
Vitling	90	95	85
Söderhamn:			
Hälleflundra	250	250	—
Lake	190	175	—
Sik	200	200	—
Vitling	100	100	100
Kramfors:			
Sik	180	180	—
Umeå:			
Lake	—	—	100
Vilhelmina:			
Sik	110	100	—
Luleå:			
Lake	—	—	125
Löja	80	—	—
Malmberget:			
Löja	100	—	—
Röding	200	—	—
Sik	135	120	125
Kiruna:			
Hälleflundra	225	225	255
Lake	150	95	115
Röding	175	175	175
Sik	150	130	140

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 mars—10 april 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
53.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 22 i stadgan för statens tvångsarbetsanstalter och i samband med dem anordnade alkoholistanstalter	6 mars
65.	Socialstyrelsens kung. ang. indelning för taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt bevillning av samtliga orter i riket med avseende å levnadskostnadernas höjd	30 »
71.	Lag om ändrad lydelse av lagen om införsel i avlöning m. m.	3 april.

Arbetsmarknaden under april månad 1925.

Läget på den svenska arbetsmarknaden undergick under april månad en betydlig förbättring, vilken torde få tillskrivas dels utarbetenas ökning, dels näringslivets stabilisering efter de många avtalsuppgörelserna vid mars månads utgång. Arbetstillgången å den öppna marknaden visade således en ökning utefter hela linjen, och arbetssökandesiffrorna undergingo reducering. Den sedvanliga mätaren på marknadslägets förskjutningar, d. v. s. antalet arbetsansökningar på varje hundratal lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, uppvisade under april månad en nedgång från 207 till 166; relationen är ej fullt lika gynnsam som 1924, då motsvarande siffra stannade vid 151, men avlastningen i jämförelse med mars månad har varit avsevärt större än förra året. Som en följd av arbetsmarknadslägets förbättring kunde det allmännas hjälpåtgärder för de arbetslösa minskas; sålunda inskränktes antalet nödhjälpsarbetare vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten från 3 430 arbetare vid månadens början till 2 950 vid dess slut. Fackföreningarnas arbetslöshetsprocent var vid månadsskiftet mars—april 11·9, vilken siffra anmärkningsvärt nog understeg motsvarande fjolårssiffra med två enheter.

Inom jordbruket förmedlades ett avsevärt antal platser till vårflyttningen, vilken i livaktighet syntes överträffa fjolårets. Brist förekom över nästan hela landet å drängpojkar och ladugårdspersonal. Tillgången å tillfällighetsarbete vid jordbruket var å sina håll relativt god, men ännu otillräcklig i förhållande till den för detta slags arbete disponibla arbetskraften.

Arbetstillgången inom industri och hantverk förbättrades för samtliga branscher. Mekaniska verkstadsindustrien efterfrågade således kvalificerade yrkesmän av olika slag, och skeppsvarven hade god sysselsättning. Byggnadsverksamheten undergick en påtaglig utvidgning. Den inom sistnämnda fack pågående målarkonflikten, vilken löstes först i början av maj, fördröjde i viss mån arbetenas slutförande vid en del bostadsbyggen.

Konfliktläget inom sjömansyrket verkade i hög grad förryckande på ifrågavarande yrkes arbetsmarknad. Den stegring av arbetssökandesiffrorna, som sjömansförmedlingarnas månadsrapporter utvisade, berodde på den sedvanliga tillströmningen av arbetskraft vid skeppningssäsongens början. Sedan strejk proklamerats, förlamades förhyrningsarbetet avsevärt och kom i stort sett endast att omfatta rederier och yrkeskategorier utanför konflikten.

Handeln och samfärdseln utvisade ökad livaktighet, utan att dock det relativt stora antalet arbetssökande inom kontors- och affärsbranschen undergick någon mera kännbar reducering. För transportarbetarna förbättrades däremot arbetstillgången, även om sjömanskonflikten och strejken vid huvudstadens åkerier verkade hämmande. Tillgången å diversearbete var icke tillfredsställande.

För det husliga arbetet betydde april månad en kraftig omflyttning. Platstillgången var riklig, och tillsättningsresultatet betecknades såsom gott. Genom arbetsförmedlingskontoren förmedlades under månaden över 6 600 platser inom ifrågavarande grupp. Antalet platssökande var dock icke tillräckligt att fylla samtliga lediganmälda platser; brist förekom å kvalificerade hembiträden, under det att överskott å yngre tjänstflickor var till finnandes.

Hotell- och restaurangpersonalens arbetstillfällen undergingo en märkbar förbättring inför sommarsäsongens inbrott.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under april samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	*96*	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	—	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·3
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·5*	*11·9*	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 412.

Arbetstillgången under första kvartalet 1925

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under första kvartalet år 1925 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 23 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär återkommit från 2 049 arbetsgivare med 246 885 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar.[1] En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under första kvartalet 1925, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 317 arbetsgivare med 53 516 arbetare (22 %),
såsom *oförändrad* av 1 136 arbetsgivare med 131 683 arbetare (53 %) och
såsom *sämre* av 596 arbetsgivare med 61 686 arbetare (25 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av arbetstillgången inom industri och hantverk under första kvartalet 1925 i jämförelse med motsvarande förhållanden under föregående år.

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911	178 648	51	36	13	58	29	13	57	28	15	58	31	11
1912	197 904	62	26	12	70	25	5	73	22	5	73	21	6
1913	252 047	71	23	6	77	20	3	76	19	5	74	21	5
1914	253 115	71	21	8	75	19	6	39	29	32	52	25	23
1915	264 540	63	22	15	67	21	12	77	15	8	77	16	7
1916	281 793	79	15	6	86	9	5	85	9	6	85	10	5
1917	273 888	74	12	14	69	13	18	66	14	20	61	18	21
1918	258 230	49	23	28	55	22	23	56	22	22	47	22	31
1919	256 612	30	22	48	45	19	36	50	22	28	57	25	18
1920	301 335	71	18	11	73	19	8	53	19	28	21	19	60
1921	219 683	10	12	78	12	11	77	16	16	68	15	21	64
1922	223 316	15	18	67	27	27	46	36	29	35	33	31	36
1923	232 019	36	28	36	45	30	25	44	35	21	42	34	24
1924	258 230	37	34	29	40	34	26	38	32	30	35	34	31
1925	246 885	31	34	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1] Från ytterligare 21 industriella arbetsgivare ha formulär inkommit med anteckning om att de begärda uppgifterna på grund av lockouten ej kunna lämnas.

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse efterföljande sammanställning, utvisande förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	1:a kvartalet 1925			4:e kvartalet 1924			1:a kvartalet 1924		
	mars	febr.	jan.	dec.	nov.	okt.	mars	febr.	jan.
Jordbruk och skogshushållning	120	148	206	205	156	105	113	116	142
Övriga näringsgrenar	243	289	316	228	242	174	200	244	261
Samtliga »	**207**	**256**	**296**	**225**	**220**	**148**	**177**	**214**	**239**

Med ledning av tabellen å sid. 342—343, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har dessutom utarbetats följande översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mer än medelgod, B. medelgod, C. mindre än medelgod								
	1:a kvart. 1925			4:e kvart. 1924			1:a kvart. 1924		
	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri .	32	29	39	28	29	43	28	25	47
Jord- och stenindustri	35	40	25	36	33	31	26	47	27
Trävaruindustri	24	34	42	36	41	23	33	41	26
Pappers- och grafisk industri . . .	53	38	9	51	36	13	50	41	9
Livsmedelsindustri	31	47	22	46	41	13	34	45	21
Textil- och beklädnadsindustri . . .	20	22	58	26	28	46	51	29	20
Läder-, hår- och gummivaruindustri	40	21	39	47	17	36	50	23	27
Kemisk-teknisk industri	19	77	4	24	72	4	18	73	9

De i detta sammanhang publicerade siffrorna, sammanställda med de i denna tidskrift tidigare offentliggjorda översikterna över läget å arbetsmarknaden under januari, februari och mars månader, synas ådagalägga, att näringslivet under första kvartalet erbjöd en någorlunda tillfredsställande arbetstillgång, men att vissa rubbningsfenomen ännu lade hinder i vägen för uppnående av ökad stabilitet. Den största osäkerheten inom företagarkretsar torde ha skapats av rådande ovisshet beträffande kommande arbetsvillkor, vilka för en stor del av industrien voro föremål för förhandlingar under kvartalet. Visserligen träffades uppgörelser kring årsskiftet inom bl. a. de betydelsefulla textil- och verkstadsindustrierna, men avtalssituationen visade på åtskilliga punkter tendens till tydliga komplikationer. Läget ställdes på sin spets genom arbetsgivarföreningens lockoutproklamation under februari månad, vilken avsåg att framtvinga avtalsuppgörelser inom ett flertal näringsgrenar, av vilka åtskilliga under längre eller kortare tid varit hemsökta av konflikter. Lockouten uppsköts till en tid i avvaktan på utgången av de underhandlingar, som bedrevos inför en statlig förlikningskommission, men trädde i kraft den 16 mars, då förhandlingarna visat sig resultatlösa. Genom förnyat förlikningsingripande kunde emellertid striden avblåsas den 27 i samma månad, sedan uppgörelser träffats utefter hela linjen. Lockouten,

som berörde omkring 130 000 arbetare, kom förklarligt nog att verka stagnerande å hela det industriella näringslivet under kvartalets sista skede, och som en följd härav giver det till socialstyrelsen inkomna statistiska material, som här är föremål för behandling, en på vissa punkter något oegentlig bild av läget. Den nedgång i det rapporterade arbetarantalet i jämförelse med fjolårets sista kvartal, som statistiken utvisar, torde åtminstone delvis vara att tillskriva de av arbetskonflikterna skapade tillfälligheterna.

Gruppen *malmbrytning och metallindustri*, vilken under åtskillig tid varit den industrigrupp, som haft den knappaste arbetstillgången, uppvisade under kvartalet en tydlig förbättring. Malmgruvorna och förädlingsverken rapporterade sålunda avsevärt ökad arbetstillgång i jämförelse med såväl föregående kvartal som motsvarande tid förra året. Förbättringen syntes i många fall koncentrera sig till kvartalets slut. Tendensen inom den mekaniska verkstadsindustrien visade sig ävenledes vara gynnsam; från separatorbranschen rapporterades rikliga beställningar från Ryssland. Vid skeppsvarven och inom den elektriska industrien hade läget förbättrats, framför allt i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år. Inom samtliga branscher förefanns ännu överflöd å mindre kvalificerad arbetskraft; däremot rapporterades från flera håll brist å yrkeskunniga arbetare.

Jord- och stenindustrien, som i stor utsträckning omfattar rena säsongföretag med relativt knapp arbetstillgång under vintermånaderna, uppvisade innevarande år en förhållandevis gynnsam ställning. Av de hithörande icke säsongmässiga industrierna voro kolgruvorna, småglasbruken och porslinsindustrien indragna i lönekonflikter. Inom byggnadsämnesindustrien, som fått sina avtalsförhållanden ordnade redan i januari, uppgåvos konjunkturerna vara osäkra. Läget vid stenhuggerierna visade sig däremot vara så mycket stabilare; brist rapporterades alltjämt å gatstenshuggare.

Förhållandena inom *träindustrien* visade sig vara ganska svårbedömda vid kvartalsskiftet. Visserligen voro sågverkens försäljningar under årets första månader synnerligen omfattande, men den snöfattiga vintern skapade ett visst osäkerhetstillstånd inom denna näringsgren, då timmerbrist ansågs vara att befara till följd av svårigheten att köra fram det avverkade virket. Sålunda rapporterades från vissa företag, speciellt i de södra sågverksområdena, att en kännbar inskränkning i sågningssäsongen vore oundviklig. Å andra sidan meddelades, att en del sågverk ligga inne med betydande lager obearbetat timmer, varför dessa icke nödgas begränsa årets trävaruproduktion. Snickerier och möbelfabriker hade i det närmaste medelgod arbetstillgång, men läget förklarades ha undergått försämring.

Pappers- och grafisk industri var ur arbetstillgångens synpunkt bland de mest gynnade grupperna inom hela näringslivet; 91 % av de av rapporteringen berörda arbetarna voro anställda hos arbetsgivare, vilka angåvo arbetstillgången såsom medelgod eller mer än medelgod. Omdömet gäller i första hand trämassefabrikerna och pappersbruken, vilka hade god avsättning

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytning o. metallind.												
1	Malmgruvor	44	7 106	—	—	6	1 831	11	2 489	14	1 005	13	1 781
2	Malmförädlingsverk	64	21 508	2	3 726	7	1 555	13	4 572	23	8 558	19	3 097
3	Järn- och stålmanufaktur	73	7 365	2	118	17	2 506	16	1 702	24	2 532	14	507
4	Mekaniska verkstäder	232	30 352	12	3 779	55	9 736	72	7 050	53	7 376	40	2 411
5	Skeppsvarv	18	7 087	—	—	6	1 273	6	3 964	3	1 606	3	244
6	Elektromekanisk industri	17	5 893	—	—	5	1 171	7	2 854	5	1 868	—	—
7	Annan metallindustri	47	3 273	—	—	11	980	16	1 280	9	385	11	628
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	3	1 164	—	—	—	—	1	210	2	954	—	—
9	Torvindustri	15	225	—	—	2	53	5	115	2	17	6	40
10	Stenbrott och stenhuggerier	48	8 714	2	281	15	3 745	18	4 088	8	336	5	264
11	Kakel-, porslins- o. lerkärlsind.	10	1 170	—	—	2	102	3	231	3	115	2	722
12	Tegelbruk	72	1 264	1	31	12	279	23	429	20	377	16	148
13	Glasbruk	16	1 572	1	36	7	955	6	474	—	—	2	107
14	Cementfabriker, kalkbruk m. m.	34	3 375	1	21	6	577	9	1 516	10	677	8	584
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	193	19 727	3	645	47	4 360	61	6 444	58	7 597	24	681
16	Snickeri- och möbelfabriker	138	6 457	3	90	25	1 165	40	2 403	44	1 920	26	879
17	Annan trävarufabrikation	11	390	—	—	4	191	2	76	2	62	3	61
	Pappers- o. grafisk industri												
18	Trämassefabriker	67	13 141	2	1 034	27	5 330	31	5 189	6	1 308	1	280
19	Pappersbruk	33	8 761	2	1 025	17	4 286	12	3 071	1	8	1	371
20	Bokbinderier o. annan pappersind.	38	2 451	—	—	16	1 298	14	855	5	208	3	90
21	Boktryckerier o. grafiska anst.	93	5 597	—	—	36	2 774	44	2 318	11	455	2	50
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	23	1 285	—	—	7	498	6	425	8	307	2	53
23	Bagerier	42	2 111	—	—	12	646	17	867	11	528	2	70
24	Sockerindustri	21	2 952	1	147	5	614	11	1 893	2	188	2	110
25	Choklad- och konfektfabriker	25	3 073	—	—	8	1 327	6	521	10	1 131	1	94
26	Bryggerier och brännerier	56	3 274	—	—	14	710	31	2 115	11	449	—	—
27	Tobaksfabriker	10	2 737	—	—	3	423	5	1 602	2	712	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	40	1 858	3	430	15	630	14	642	4	96	4	60
	Textil- o. beklädnadsindustri												
29	Bomullsindustri	43	12 691	1	16	10	1 974	5	1 366	11	3 512	16	5 823
30	Jute- och linneindustri	10	3 147	—	—	2	980	4	1 110	1	405	3	652
31	Ylleindustri	50	7 653	—	—	8	1 411	6	1 043	20	3 775	16	1 424
32	Trikåfabriker	21	3 242	—	—	1	27	6	1 157	9	1 880	5	178
33	Skrädderi- och sömnadsyrket	59	5 764	1	244	14	1 717	20	2 024	17	1 439	7	340
34	Annan hithörande industri	58	3 666	2	165	12	646	21	1 191	17	1 339	6	325
	Läder-, hår- o. gummivaruind.												
35	Garverier och läderfabriker	20	1 407	—	—	6	425	10	516	2	431	2	35
36	Skofabriker	43	5 973	1	138	11	1 104	13	1 645	13	1 852	5	1 234
37	Gummivarufabriker	4	2 351	—	—	3	2 336	—	—	1	15	—	—
38	Annan hithörande industri	35	1 513	—	—	6	434	7	221	16	628	6	230
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål-, olje- o. färgfabriker	23	1 137	—	—	6	340	13	715	5	60	1	22
40	Konstgödningsfabriker	7	1 104	1	219	5	865	1	20	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	8	4 869	—	—	—	—	8	4 869	—	—	—	—
42	Annan kemisk-teknisk industri	27	2 776	1	211	4	179	19	2 036	3	350	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	61	2 271	1	10	7	377	22	1 052	20	471	11	361
44	**Kraft-, belysnings- o. vattenverk**	38	5 757	1	9	15	1 327	15	3 075	3	1 083	4	263
45	**Handel och varulager**	35	1 874	—	—	12	735	13	728	9	409	1	2
46	**Land- och sjötransport**	24	5 810	—	—	5	439	7	1 878	8	2 754	4	739
47	*Summa* 1:sta kv. 1925	**2 049**	**246 885**	**44**	**12 375**	**514**	**64 331**	**690**	**84 041**	**504**	**61 178**	**297**	**24 960**
48	» 4:de » 1924	2 097	257 963	74	10 732	632	78 955	697	88 539	456	54 456	238	25 281
49	» 3:dje » »	2 115	267 191	98	10 748	737	91 546	732	86 409	367	55 812	181	22 676
50	» 2:dra » »	2 111	262 367	80	9 608	800	94 898	730	89 593	358	52 703	143	15 565
51	» 1:sta » »	2 157	245 398	50	7 307	596	82 648	761	84 724	506	51 996	244	18 723

Arbetstillgången i jämförelse med näst föregående kvartal						Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						
Bättre		Oförändrad		Sämre		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
6	2 671	35	4 229	3	206	11	4 463	27	2 328	6	315	1	23	17	2 779	26	4 304	1
17	9 554	35	10 107	12	1 847	12	8 082	30	8 330	22	5 096	—	—	19	7 930	45	13 578	2
13	640	35	4 727	25	1 998	10	293	35	4 766	28	2 306	—	—	35	2 334	38	5 031	3
46	7 477	137	18 673	49	4 202	74	14 093	111	12 099	47	4 160	9	2 646	149	16 220	74	11 486	4
6	1 052	8	4 751	4	1 284	6	3 463	8	1 487	4	2 137	—	—	12	5 975	6	1 112	5
3	732	12	4 968	2	193	8	3 283	7	2 599	2	11	—	—	9	4 940	8	953	6
3	254	29	2 211	15	808	8	637	31	2 384	8	252	1	33	25	1 519	21	1 721	7
—	—	—	—	3	1 164	—	—	—	—	3	1 164	—	—	2	540	1	624	8
1	10	5	120	9	95	5	77	6	117	4	31	—	—	8	128	7	97	9
6	296	28	7 309	14	1 109	16	3 382	18	4 665	14	667	4	352	29	7 515	15	847	10
1	56	6	379	3	735	1	3	5	333	4	834	—	—	5	320	5	850	11
9	142	34	681	29	441	16	361	42	686	14	217	—	—	39	684	33	580	12
1	72	10	1 010	5	490	5	751	7	558	4	263	—	—	11	837	5	735	13
4	216	19	2 315	11	844	9	1 035	15	2 132	10	208	—	—	11	679	23	2 696	14
28	1 776	92	10 338	73	7 613	10	1 441	128	14 813	55	3 473	—	—	98	9 673	95	10 054	15
14	1 037	55	2 505	69	2 915	13	876	69	3 257	56	2 324	2	65	88	3 862	48	2 530	16
3	69	4	236	4	85	3	66	6	260	2	64	—	—	8	329	3	61	17
2	828	52	9 555	13	2 758	10	1 904	52	10 310	5	927	—	—	44	7 611	23	5 530	18
5	1 430	27	7 256	1	75	7	1 073	25	7 178	1	510	—	—	16	3 812	17	4 949	19
3	196	24	1 542	11	713	6	383	22	1 588	10	480	1	117	31	2 161	6	173	20
6	638	68	4 127	19	832	12	438	70	4 896	11	263	3	518	69	4 302	21	777	21
—	—	13	812	10	471	2	202	11	503	10	578	—	—	9	346	14	937	22
1	21	31	1 440	10	650	3	83	26	1 721	13	307	—	—	30	1 370	12	741	23
—	—	6	851	15	2 101	2	214	17	2 654	2	84	—	—	9	878	12	2 074	24
1	94	12	1 173	12	1 806	2	102	18	1 817	5	1 154	1	289	16	2 251	8	533	25
1	307	44	2 534	11	433	4	393	48	2 766	4	115	—	—	38	1 915	18	1 359	26
—	—	10	2 737	—	—	—	—	9	2 185	1	552	—	—	7	1 894	3	843	27
3	451	25	1 001	12	406	5	588	26	1 007	9	263	—	—	22	819	18	1 039	28
3	176	22	6 524	18	5 991	2	131	17	5 337	24	7 223	1	243	29	9 557	13	2 891	29
—	—	7	2 495	3	652	1	681	3	799	6	1 667	—	—	9	3 006	1	141	30
—	—	21	3 453	29	4 200	3	222	8	1 101	39	6 330	—	—	33	5 696	17	1 957	31
—	—	7	2 617	14	625	—	—	7	567	14	2 675	—	—	16	3 000	5	242	32
4	309	31	3 779	24	1 676	6	730	27	2 514	26	2 520	—	—	44	4 561	15	1 203	33
4	189	36	2 587	18	890	6	808	29	1 671	23	1 187	1	24	38	2 488	19	1 154	34
—	—	17	1 021	3	386	2	86	11	626	7	695	—	—	13	734	7	673	35
4	458	23	3 078	16	2 437	4	420	22	3 344	17	2 209	1	138	30	3 931	12	1 904	36
1	297	2	2 039	1	15	1	363	1	1 676	2	312	—	—	3	1 988	1	363	37
—	—	12	395	23	1 118	—	—	14	416	21	1 097	—	—	18	711	17	802	38
6	223	11	673	6	241	5	170	13	791	5	176	—	—	12	677	11	460	39
4	678	3	426	—	—	2	297	5	807	—	—	1	219	5	717	1	168	40
—	—	8	4 869	—	—	—	—	8	4 869	—	—	—	—	1	1 353	7	3 516	41
3	213	18	1 660	6	903	3	409	22	2 321	2	46	—	—	17	1 706	10	1 070	42
4	220	21	823	36	1 228	9	445	27	966	25	860	2	37	34	1 683	25	551	43
4	325	26	2 870	8	2 562	3	336	27	3 089	8	2 382	—	—	13	1 265	25	4 492	44
5	251	15	932	15	691	4	50	18	1 118	13	706	—	—	14	616	21	1 258	45
2	363	5	1 631	17	3 816	6	682	8	2 232	10	2 896	—	—	13	2 836	11	2 974	46
227	**33 721**	**1 141**	**149 459**	**681**	**63 705**	**317**	**53 516**	**1 136**	**131 683**	**596**	**61 686**	**28**	**4 704**	**1 198**	**140 148**	**823**	**102 033**	47
271	34 860	1 204	159 237	622	63 866	345	56 900	1 259	134 934	493	66 129	34	8 692	1 343	152 299	720	96 972	48
347	35 568	1 367	171 665	401	59 958	442	64 524	1 263	137 117	410	65 550	66	7 054	1 502	169 333	547	90 804	49
583	65 104	1 226	152 318	302	44 945	488	78 441	1 256	136 663	367	47 263	53	7 260	1 459	160 476	599	94 631	50
282	35 978	1 280	153 461	595	55 959	541	81 439	1 186	123 944	430	40 015	29	6 465	1 319	138 205	809	100 728	51

å sina produkter. Ställningen vid boktryckerierna och bokbinderierna var ävenledes tillfredsställande.

Livsmedelsindustrien, som har sin brådaste arbetstid under julkvartalet, kunde för flera branscher rapportera en normal minskning av arbetstillgången under januarikvartalet. Framför allt sockerfabrikerna berördes härav, sedan betkampanjen numera avslutats. Inom kvarnindustrien syntes den stigande konkurrensen menligt påverka avsättningsmöjligheterna för en del kvarnföretag. Såväl bagerier som choklad- och konfektfabriker fingo vidkännas minskad arbetstillgång under kvartalet.

En industrigrupp, som uppvisade en tydlig konjunktursvängning, var *textil- och beklädnadsindustrien*, där den tidigare relativt goda ställningen förbyttes i märkbar försämring; närmare 60 % av samtliga arbetstagare arbetade vid företag med dålig eller mindre god arbetstillgång. Sämst syntes läget vara inom bomullsindustrien, där reducerad arbetstid i stor utsträckning tillämpades, men även övriga textilbranscher klagade över det försämrade marknadsläget. Inom skrädderi- och sömnadsyrket var läget relativt tillfredsställande, men en försämring gentemot fjolåret hade dock inträffat, troligen till följd av den milda vintern, som medförde minskad efterfrågan å en del klädesvaror.

Läder-, hår- och gummivaruindustrien utvisade en förskjutning i samma riktning som textilindustrien, men läget ingav dock inga farhågor för bestående försämring.

Inom den *kemisk-tekniska industrien* förefanns god och medelgod arbetstillgång över nästan hela linjen. Det enda mer betydande undantaget träffades inom elektrokemiska branschen. Såsom vanligt gynnades konstgödningsfabrikernas avsättning högst märkbart inför vårarbetets igångsättande vid jordbruket.

Byggnadsverksamheten gynnades under kvartalet av den milda väderleken, men arbetenas slutförande försvårades på många håll av rådande elektrikerkonflikt, vilken emellertid bilades vid kvartalets utgång.

Affärsverksamheten syntes i stort sett vara relativt tillfredsställande, och nyanställning av personal förekom inom åtskilliga företag. De merendels isfria farvattnen gynnade *sjöfarten*, som bedrevs i en för årstiden synnerligen stor omfattning.

Skogsavverkningarna måste, såsom ovan nämnts, inskränkas på grund av bristen på snö i timmerskogarna. Detta medförde en ganska kännbar minskning av utkomstmöjligheterna för en del av skogsbygdernas befolkning.

Fylleriförseelserna under första kvartalet 1925.

Antal fylleriförseelser. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under första kvartalet 1925, tillhopa 7 590, varav 7 402 begåtts av män och 188 av kvinnor.

Antalet fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1918 t. o. m. år 1922 och dels fr. o. m. år 1923, har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal							År 1924				År 1925
	1913	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.
Antal förseelser[1]	14 727	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	6 385	8 124	8 889	8 839[2]	7 590[3]
Per 100 000 inv. . .	262	81	151	195	127	118	125	106	135	148	147	126

Siffrorna för 1913 och 1923—25 äro direkt jämförbara, varemot vid en jämförelse mellan fylleritalen fr. o. m. 1923 och kvartalssiffrorna för åren 1918—1922 hänsyn bör tagas till att sistnämnda siffror äro baserade på ett större material såsom inneslutande jämväl vissa förseelser, för vilka personer anhållits, men icke sakfällts, merendels av det skäl, att de ej kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Enligt gjorda undersökningar uppgingo dessa fyllerifall till i genomsnitt c:a 9 procent av samtliga. Med stöd härav kan hela antalet under 1925 års första kvartal begångna förseelser uppskattas till i runt tal 8 300, eller, med tillägg av senare inkommande rapporter, till antagligen inemot 8 500 (mot c:a 9 700 under oktober—december 1924). Fylleritalen ha sålunda, som normalt brukar vara fallet, under vinterkvartalet undergått en rätt avsevärd nedgång, vilken från närmast föregående kvartal kan anslås till c:a 1 200 fall. — Fylleriförseelsernas fördelning på månader för åren 1924 och 1925 ter sig som följer:

	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
År 1924 . .	2 084	2 063	2 238	2 674	2 772	2 678	2 509	2 760	3 620	3 130	2 934	2 775
År 1925 . .	2 632	2 377	2 581	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Anmärkas må, att det är fylleritalet för mars månad, som mest torde komma att påverkas av senare inkommande uppgifter.

---

[1] Avser åren 1913 och 1923—1925 blott antalet för fylleri sakfällda, under det att i siffrorna för 1918—1922 ingå samtliga anhållna eller utan anhållande sakfällda personer.

[2] De tidigare meddelade siffrorna för fjärde kvartalet 1924 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 59 senare rapporterade förseelser.

[3] Preliminär siffra.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varvid för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 1 kv. 1925	Stockholms stad a	Stockholms stad b	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket 1 kv. 1925	Hela riket 4 kv. 1924	Hela riket 1 kv. 1924
i städer med mer än 10 000 inv.	1 850	1 726	410	165	820	1 964	435	**5 644**	6 517	4 785
i övriga städer .	—	—	182	139	79	433	160	**993**	1 270	867
å landsbygden . .	—	—	161	116	138	202	336	**953**	1 052	733
tillhopa	**1 850**	1 726	**753**	**420**	**1 037**	**2 599**	**931**	**7 590**	**8 839**	**6 385**
4 kvart. 1924 . .	1 977	2 178	886	488	1 263	3 083	1 142	**8 839**	—	—
1 kvart. 1924 . .	1 571	1 582	690	355	822	2 300	647	**6 385**	—	—

Den jämförelsevis starkaste nedgången i fyllerifrekvensen från närmast föregående kvartal förete de mindre städerna med en minskning av drygt 20 %. För landsbygden var tillbakagången under redogörelsekvartalet knappt 10 % och för de större städerna inemot 15 %.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under 1925 års första kvartal, begingos, som ovan nämnts, 188 eller 2·5 % av kvinnor, varav, såsom efterföljande huvudtabell utvisar, 116 i Stockholm, 42 i Göteborg, 11 i Malmö, 18 i övriga städer och 1 på landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken omfattning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år. Av hela antalet förseelser, för vilka uppgifter härom meddelats, hade 1 559 eller 20·6 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 020 eller 79·4 % kommit på äldre personer. Till jämförelse må meddelas, att under de åtta åren 1917—1924 resp. 22·6, 20·8, 23·4, 24·4, 21·4, 19·0, 19·5 och 20·6 % av de anhållna personerna uppgivits vara under 25 år. Relationstalet för ungdomsfylleriet har sålunda fr. o. m. fjolåret åter visat något stigande tendens.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i huvudtabellen förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Såsom framgår av tabellen, föllo ej mindre än 6 032 fyllerifall eller 79·5 % på sistnämnda kategori. Av övriga förseelser hade 1 279 eller över fyra femtedelar begåtts av personer med endast begränsad inköpsrätt till alkoholvaror. Bland de kvinnliga fylleristerna saknade samtliga motbok. Dessa siffror giva en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förseelser av *kvinnor*				
					med motbok		*utan* motbok	Summa	Därav		*med* motbok	*utan* motbok	Summa	Därav	
	jan.	febr.	mars	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			25 år eller däröver	under 25 år				25 år eller däröver	under 25 år
Stockholms stad	711	574	565	**1 850**	122	355	1 257	**1 734**	1 539	195	—	116	**116**	100	16
Östra Sverige															
Södertälje . .	6	19	18	**43**	2	8	33	**43**	37	6	—	—	—	—	—
Uppsala . . .	16	17	26	**59**	4	16	39	**59**	51	8	—	—	—	—	—
Västerås . . .	18	18	10	**46**	—	7	39	**46**	37	9	—	—	—	—	—
Nyköping . .	4	6	7	**17**	—	3	14	**17**	12	5	—	—	—	—	—
Eskilstuna . .	31	22	39	**92**	3	13	76	**92**	74	18	—	—	—	—	—
Linköping . .	33	17	25	**75**	2	18	54	**74**	62	12	—	1	**1**	—	1
Norrköping . .	24	34	20	**78**	—	10	66	**76**	57	19	—	2	**2**	2	—
Övriga städer .	52	51	79	**182**	4	34	144	**182**	125	56	—	—	—	—	—
Landsbygden .	55	48	58	**161**	10	16	135	**161**	103	55	—	—	—	—	—
Småland och öarna															
Jönköping . .	21	26	36	**83**	2	12	69	**83**	72	11	—	—	—	—	—
Kalmar . . .	15	22	30	**67**	—	15	52	**67**	54	13	—	—	—	—	—
Västervik . .	5	5	5	**15**	—	3	12	**15**	7	8	—	—	—	—	—
Övriga städer .	45	45	49	**139**	2	17	120	**139**	108	31	—	—	—	—	—
Landsbygden .	32	40	44	**116**	3	16	97	**116**	72	43	—	—	—	—	—
Södra Sverige															
Karlskrona . .	22	21	26	**69**	10	4	55	**69**	65	4	—	—	—	—	—
Kristianstad .	33	25	24	**82**	8	18	56	**82**	77	5	—	—	—	—	—
Malmö	121	104	93	**318**	17	35	255	**307**	276	31	—	11	**11**	9	2
Lund	21	27	25	**73**	2	13	57	**72**	54	18	—	1	**1**	—	1
Landskrona .	16	28	36	**80**	4	12	64	**80**	61	19	—	—	—	—	—
Hälsingborg .	36	43	59	**138**	7	16	114	**137**	109	28	—	1	**1**	1	—
Ystad	7	7	12	**26**	3	2	21	**26**	17	9	—	—	—	—	—
Trälleborg . .	13	9	12	**34**	—	—	34	**34**	20	14	—	—	—	—	—
Övriga städer .	25	24	30	**79**	7	11	61	**79**	54	25	—	—	—	—	—
Landsbygden .	36	58	44	**138**	3	23	112	**138**	68	70	—	—	—	—	—
Västra Sverige															
Halmstad . . .	19	18	11	**48**	4	6	37	**47**	40	7	—	1	**1**	1	—
Göteborg . . .	462	481	538	**1 481**	34	291	1 114	**1 439**	1 181	258	—	42	**42**	35	7
Mölndal . . .	12	14	20	**46**	—	4	42	**46**	23	23	—	—	—	—	—
Uddevalla . .	11	7	15	**33**	—	5	27	**32**	25	7	—	1	**1**	—	1
Trollhättan . .	21	18	15	**54**	—	13	41	**54**	35	19	—	—	—	—	—
Borås	8	14	19	**41**	—	12	28	**40**	36	4	—	1	**1**	1	—
Skövde . . .	6	2	3	**11**	—	1	10	**11**	5	6	—	—	—	—	—
Karlstad . . .	29	22	22	**73**	3	8	62	**73**	63	10	—	—	—	—	—
Kristinehamn .	5	11	8	**24**	—	4	20	**24**	23	1	—	—	—	—	—
Örebro	51	60	42	**153**	3	11	137	**151**	115	36	—	2	**2**	—	2
Övriga städer .	130	129	174	**433**	16	91	326	**433**	334	98	—	—	—	—	—
Landsbygden .	89	46	67	**202**	1	27	174	**202**	88	112	—	—	—	—	—
Norra Sverige															
Falun	2	1	3	**6**	—	1	5	**6**	6	—	—	—	—	—	—
Gävle	35	56	71	**162**	1	20	141	**162**	142	20	—	—	—	—	—
Söderhamn . .	10	11	21	**42**	—	10	32	**42**	38	4	—	—	—	—	—
Härnösand . .	13	15	17	**45**	—	5	40	**45**	39	6	—	—	—	—	—
Sundsvall . .	51	47	42	**140**	—	29	104	**133**	107	26	—	7	**7**	7	—
Östersund . .	16	6	11	**33**	—	3	29	**32**	26	6	—	1	**1**	1	—
Luleå	4	—	3	**7**	—	3	4	**7**	5	2	—	—	—	—	—
Övriga städer .	73	50	37	**160**	1	21	138	**160**	114	45	—	—	—	—	—
Landsbygden .	187	79	70	**336**	1	37	297	**335**	207	126	—	1	**1**	—	1
Hela riket: städerna	2 233	2 106	2 298	**6 637**	261	1160	5 029	**6 450**	5 325	1 122	—	187	**187**	157	30
Hela riket: landsb. .	399	271	283	**953**	18	119	815	**952**	538	406	—	1	**1**	—	1
Summa	2 632	2 377	2 581	**7 590**	279	1279	5 844	[1]**7 402**	5 863	1 528	—	188	**188**	157	31

[1] Därav 11 med ej uppgiven ålder.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och motsvarande uppgifter för Norge enligt »Statistiske Meddelelser». I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka fr. o. m. år 1922 finnas tillgängliga i »Social Tidskrift»:

	Medeltal per kvartal						År 1924				År 1925
	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.
Sverige .	4 714	8 798	11 448	7 525	7 053	7 502	6 385	8 124	8 889	8 839	7 590
Norge . .	5 729	9 353	8 635	8 882	11 171	12 255	10 136	11 062	10 660	11 330	·
Finland .	·	·	·	·	10 700	14 103	12 203	14 166	18 349	18 687	·

Fjolårets sista kvartal medförde såväl i Norge som i Finland någon ökning av fylleriförseelserna. Ser man åter på talen för hela året 1924, undergick fyllerisiffran för Norge en minskning från år 1923 med närmare 6 000 fall, under det att för Finland konstateras ökning med c:a 7 000 förseelser. Totala antalet fyllerifall under år 1924 i dessa två länder uppgick till resp. 43 188 och 63 405, medan motsvarande siffra för Sverige stannade vid 32 237.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i de fyra nordiska huvudstäderna, såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1919	År 1920	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924 Hela året	År 1924 1 kv.	År 1925 1 kv.
Stockholm	17 696	11 115	10 120	6 848	7 397	8 069[1]	8 181[1]	1 582[1]	1 726[1]
Oslo	16 736	16 938	13 624	13 750	18 195	22 504	18 704	4 562	4 426
Köpenhamn[2]	8 855	4 229	5 046	4 278	4 360	5 195	·	·	·
Helsingfors	23 266	5 488	12 307	13 550	10 925	15 556	18 863[1]	3 702[1]	·

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd[3], ställer sig betydligt lägre i Stockholm än i Helsingfors samt i Oslo, där fjolåret dock medförde en betydande nedgång av förseelsernas antal. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss, efter ortens praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna dessa siffror knappast göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer, men synas de i allt fall väl ägnade att belysa förändringarna å samma ort under resp. år.

[1] Siffran avser antalet anhållna personer enligt polisstatistiken.
[2] Med Frederiksberg och Gentofte.
[3] Folkmängdssiffrorna äro (inkl. vissa förstäder): Stockholm 429 812, Oslo 257 100, Köpenhamn 715 711 och Helsingfors 201 435 inv.

Några erinringar rörande orsakerna till olycksfall i arbete.

Av byråchefen *Th. Fürst.*

Det har som bekant länge varit ett önskemål att på grundval av statistiskt material över inträffade olycksfall erhålla en tillförlitlig bild av riskstorleken såväl de olika yrkena emellan som i avseende å orsakerna till olycksfallen. Genom riksförsäkringsanstaltens årliga berättelse över olycksfall i arbete erhålles numera ett sådant material, vilket dock sammanförts i stora yrkesgrupper, varför det ej kan, sådant det där offentliggöres, vara till den ledning för yrkesinspektionens arbete, som önskvärt vore.

De i riksförsäkringsanstaltens statistik upptagna olycksfallsorsakerna synas kunna fördelas å trenne huvudgrupper, som dock ej äro skarpt avgränsade från varandra. Den första skulle då omfatta de orsaker, vilka närmast sammanhänga med den enskilde arbetarens individuella läggning i fråga om förmåga av anpassning, uppmärksamhet, varsamhet o. dyl. och där arbetsgivarens åtgörande synes intaga ett mera undanskjutet rum. Till denna grupp äro att hänföra de fall, som inrymmas under följande rubriker:

Handverktyg och enklare redskap.
Halkning och fall.
Nedfallande föremål, sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras.
Lyftning, bärande och hanterande av föremål.
Föremål, på vilka den skadade trampat.

Den andra gruppen skulle omfatta sådana orsaker, vilka avse förhållanden, där direkta anordningar till minskande eller undanröjande av yrkesfaran kunna av yrkesinspektionen anvisas och av arbetsgivaren vidtagas, medan arbetarens personliga åtgörande är av mera sekundär betydelse. Hit kunna hänföras följande orsakskategorier:

Motorer.
Transmissioner.
Arbetsmaskiner.
Hissar, kranar och andra lyftverktyg.
Ångpannor, ångkokapparater, ångledningar samt andra kärl under tryck.

Den tredje gruppen omfattar sådana olycksanledningar, där såväl arbetsgivarnas åtgärder som arbetarnas uppmärksamhet m. m. hava i ungefär lika grad inflytande på olycksfallets tillkomst. Denna grupp kan anses omfatta följande rubriker:

Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med animal drivkraft.
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med mekanisk eller elektrisk drivkraft.
Vagnar, tillhörande spårbanor.
Transportledningar.
Elektrisk ström.
Explosion av sprängämnen.
Giftiga och frätande ämnen.
Eldfarliga och heta ämnen.
Intensivt ljus och strålande värme.
Rök, gaser, komprimerad luft.

Övriga orsaksgrupper, vilka dels hänföra sig till sjöfart och luftfart, dels till skador förorsakade av andra personer och djur eller som ej kunna ingrupperas under någon av förut angivna olycksfallsanledningar, kunna i här avsett sammanhang lämnas åsido.

I nedanstående tablå finnas ovan angivna grupper sammanställda med hänsyn till det av vardera gruppen förorsakade antalet förlorade arbetsdagar per årsarbetare under åren 1918—1921.

	1918	1919	1920	1921	Procent (1921)
Manuellt arbete (grupp I)	3·418	2·933	2·789	2·733	37·4
Maskinellt arbete (grupp II)	2·573	2·011	1·983	1·591	21·8
Blandat arbete (grupp III)	2·291	2·021	1·905	1·585	21·6
Sjö- och luftfart	2·027	0·985	0·895	0·472	6·5
Övriga orsaker	0·862	1·041	1·039	0·928	12·7
Summa	11·171	8·991	8·121	7·309	100·0

Som synes förete siffrorna för förlorade arbetsdagar inom grupp II ett avsevärt starkare fall än i I och III. I fråga om siffrorna för sjö- och luftfart bör hänsyn tagas till de abnorma förhållandena under åren 1918—1920 med därunder inträffade sjöolyckor på grund av minsprängning. Sammanställningen visar, att av de 1921 per årsarbetare förlorade dagsverkena 37·4 % äro att härleda till gruppen I (arbetarna), 21·8 % till gruppen II (arbetsgivarna), medan 21·6 % hänföra sig till grupp III (arbetsgivare och arbetare).

Utan att vilja förringa betydelsen av de till övriga grupper hörande olycksfallen eller yrkesinspektionens insats till förebyggande av hithörande olycksfall, skall uppmärksamheten här främst riktas på olycksfallen tillhörande den andra gruppen. Ur denna ha utvalts vissa i regel mera framträdande olycksfallsorsaker, såsom *transmissioner*, *arbetsmaskiner* samt *hissar*, *kranar och andra lyftverktyg* varjämte ur tredje gruppen medtagits rubrikerna *elektrisk ström* och *explosion av sprängämnen* samt ur första gruppen *handverktyg och enklare redskap*. Riksförsäkringsanstalten har därefter på begäran för dessa ur tillgängligt material angivit antalet under år 1920 förlorade arbetsdagar per årsarbetare för vissa utvalda yrken. En sammanställning av dessa siffror lämnas i efterföljande tabell.

Antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare på grund av olycksfall i arbete år 1920.

Yrkesgrupp	Transmissioner	Arbetsmaskiner	Handverktyg och enklare redskap	Hissar, kranar o. a. lyftanordn.	Elektrisk ström	Explosion av sprängämnen
Malmbrytning	0·25	1·93	3·45	2·46	0·78	2·73
Verk för framställning av järn och stål	0·20	2·22	1·67	0·37	0·00	0·10
Järn- och stålmanufaktur	0·01	2·49	0·96	0·01	0·01	—
Mekaniska verkstäder	0·08	2·44	1·11	0·47	0·30	0·00
Varv och skeppsbyggeri	—	1·81	2·26	1·72	0·00	1·08
Fabriker för tillverkning av elektriska instrument m. m.	0·00	0·83	0·07	0·01	0·02	—
Brytning och grovhuggning av sten	0·00	0·06	10·05	8·43	—	1·50
Finare stenförädlingsindustri	—	0·80	0·25	0·07	—	0·83
Cementfabriker	0·02	0·09	0·16	3·80	0·01	3·25
Tegelbruk	1·29	2·27	1·48	0·19	—	0·34
Kolgruvor	0·38	0·08	1·51	0·01	—	0·68
Jordbruk och boskapsskötsel	0·20	1·16	0·79	0·12	0·62	0·11
Skogsavverkning, kolning och flottning	0·10	0·36	3·71	0·10	—	0·01
Sågverk och hyvlerier	1·78	4·81	1·12	0·06	0·18	0·00
Snickerifabriker	0·74	1·63	0·37	0·00	0·29	0·00
Trämassefabriker och pappersbruk	2·41	2·93	0·70	1·12	0·62	0·00
Tryckerier	0·00	1·40	0·01	0·01	—	—
Gummifabriker	0·00	0·69	0·03	0·00	—	—
Tändsticksfabriker	0·16	1·45	0·40	0·01	—	—
Husbyggnader	—	0·46	1·48	1·34	0·56	1·12

Ehuru de anförda siffrorna endast hänföra sig till ett år (1920) och medeltal för en följd av år naturligen äro önskvärda för vinnande av större tillförlitlighet, torde dock vissa slutledningar kunna göras, så mycket mer som en undersökning har visat, att en ganska god överensstämmelse förefinnes mellan de i riksförsäkringsanstaltens statistik för de två åren 1919 och 1920 framkomna värdena på förlorade arbetsdagar per årsarbetare.

Till tabellen knytas här nedan vissa reflexioner, avsedda att utgöra utgångspunkter för ett närmare studium.

Transmissioner. Betraktar man siffrorna för förlorade arbetsdagar med transmissioner som olycksfallsorsak, framstår tydligt den överväldigande andel i risken, som faller på tegelbruk, sågverk, snickerifabriker och trämassefabriker, samt huru avsevärt större faran för transmissioner är inom dessa yrken än inom övriga i jämförelsen upptagna. Anledningen till järnindustriens relativt låga risk i avseende å transmissioner torde kunna tillskrivas en kombination av flera i gynnsam riktning verkande faktorer. I regel ledas sålunda dessa verk av personer, utbildade inom det mekaniska facket, planläggningen av fabriksanordningar och maskinutrustning genomföres med uppmärksamheten riktad på att nedbringa den ofta proportionsvis stora kraftåtgången, bl. a. genom att minska kraftförluster i transmissioner, som

här kräva en relativt stor andel av totala kraftbehovet. Transmissionerna hava i regel en låg hastighet, 80—150 varv per min., varjämte de anordningar, som vidtagas till transmissionernas inskyddande, utföras på ett mera bestående sätt och av motståndskraftigare material än som eljest ofta är fallet och sannolikt vidmakthållas på ett omsorgsfullare sätt än inom yrken, där för berörda ändamål arbetare utom företaget måste anlitas. Slutligen får ej förbises, att arbetarna inom metallindustrien till sitt flertal utgöras av mera utpräglat yrkeskunnigt folk, som kontinuerligt sysselsättes inom samma fack och därigenom blir mera förtroget med arbetets art och arbetsförhållandena å platsen, vartill kommer, att dessa arbetare kunna anses stå på en relativt hög utbildningsnivå.

Inom *tegelbruken* åter råder ett i flera avseenden motsatt förhållande. Tegelbruksdriften är av utpräglad säsongtyp med jämförelsevis kort och ofta forcerad drift. Anläggningarna stå ofta under ledning av icke fackutbildade personer. Underhållet är ej sällan eftersatt, och skyddsanordningar vid transmissionerna äro i regel utförda på ett mindre tillfredsställande sätt, genom räck och rännor m. m. av trä. En gång borttagna för reparationer eller dylikt, komma de ej åter på sina platser förrän efter påminnelse. Av arbetarna äro endast ett fåtal fackutbildade, medan den stora mängden intages från olika håll (jordbruk, grovarbete m. m.). Dessa hava svårare att finna sig till rätta bland maskiner, roterande skivor och löpande remmar och komma därför lättare till skada än fullt yrkeskunnigt folk.

Vid *sågverken* utgör transmissionsanläggningen ofta en, vad utrymmet beträffar, högst betydande del av det hela. Vid de större sågverken äro undersågarna till stor del upptagna av transmissioner för kraftens ledande från den hela sågen genomgående huvudaxeln till alla på olika platser uppställda ramar, klyv- och kapsågar, hyvlar m. m. I regel hava dessa transmissioner även en betydande hastighet, 200—350 varv per min. å huvudaxeln och 500—600 på sekundära axlar. I undersågen äro därtill oftast placerade en del arbetsmaskiner, såsom stav- och kantverk m. m., och vägar beredda mellan remmar och hjul genom mer eller mindre fullständigt skyddade gångar. En bidragande orsak till olycksfallsrisken ligger även i den låga temperatur, varunder arbetet — åtminstone tidvis — bedrives och vilken bl. a. kräver begagnande av ytterkläder under arbetet. Vid mindre sågverk, vanligen allenast utrustade med blockcirkelsåg, någon gång även med kantverk och hyvel, hava visserligen transmissionerna linjärt sett en mindre utsträckning, men ägarens oförståelse för risken medför oftast undermåligt anordnande och vidmakthållande av skyddsanordningar, varjämte den i regel korta driftperioden medför anställandet av icke fackutbildat folk.

Vid *snickerifabrikerna* är, som synes av tabellen, risken för olycksfall genom transmissioner endast ungefär hälften av den vid sågverken. Förklaringen härtill torde dels ligga i den skiljaktighet i sättet för transmissionernas anordnande, som förefinnes de två närbesläktade yrkena emellan och som får anses bero på arbetsmaskinernas art och uppställningssätt, och dels på den mera stabila arbetarstam, som sysselsättes inom snickerifabrikerna, där

i regel större yrkeskunskap kräves än inom sågverksdriften. Transmissionernas hastighet torde vara likvärdiga, sannolikt något högre för snickerifabrikerna, men inom dessa råder nog allmänt en bättre tillsyn över arbetet.

Oväntat torde vara, att *trämassefabrikerna och pappersbruken* förete den högsta transmissionsrisken bland de undersökta yrkena. Varpå detta ytterst beror är svårt att avgöra, men i de till trämassefabrikerna hörande renserierna förekomma betydande transmissionsanläggningar med i regel mycket stor hastighet. Anordnade skydd utföras i allmänhet mera obeständigt av trä, och underhållet fördyras därigenom och försummas mången gång. Även pappsalar och pappersmaskiner erbjuda många möjligheter till transmissionsolyckor genom den för torkvalsarnas rörelse nödvändiga vidlyftiga transmissionsanläggningen, ehuru här torde kunna konstateras ett mera allmänt bruk av mera beständiga skydd, järnräck, galler o. d.

Arbetsmaskiner. De stora variationerna för olycksfallsrisken genom arbetsmaskiner inom de undersökta yrkena sammanhänga i första hand med den större eller mindre förekomsten av arbetsmaskiner inom de olika yrkena samt dessa arbetsmaskiners art. Den höga siffran för *malmbrytning* härleder sig säkerligen därav, att under rubriken i fråga inräknats utom olycksfall i gruvorna även sådana, som inträffat i de å gruvbackarna belägna skräd- och anrikningsverken.

Att *järn- och metallindustriens* olika grupper skulle visa proportionsvis höga siffror var att förvänta och beror väl i första hand på det i förhållande till arbetarantalet synnerligen stora antalet arbetsmaskiner inom dessa yrken.

För *tegelbruken* är även ifrågavarande olycksfallsrisk hög, men då här arbetsmaskinernas antal är ringa i förhållande till arbetarantalet, måste anledningen sökas i särskilda orsaker. Bråkor och valsar, som här användas och i vilkas drivanordningar talrika kuggväxlar förekomma, torde kunna giva förklaring till en del av olycksfallen, och arbetarnas förut omnämnda mera tillfälliga anställning inom yrket bidrager säkerligen i ej ringa mån till att olycksfallsrisken visar sig vara så hög.

Exceptionellt hög är siffran för *sågverk*. Dels äro här arbetsmaskinerna relativt talrika, ofta av farlig beskaffenhet, och dels medför deras art och hastighet, att ett inträffat olycksfall ofta får svåra följder, medförande större eller mindre invaliditet. Att cirkelsågarna intaga ett sorgligt högt rum i fråga om olycksfallsrisken torde vara otvivelaktigt. Anmärkningsvärd är även den betydande skillnaden mellan siffrorna för sågverk och *snickerifabriker*. I stort sett komma ju likartade arbetsmaskiner till användning inom bägge, och maskinernas relativa antal i förhållande till arbetarantalet torde vara avsevärt större inom snickerifabrikerna. Anledningen till skillnaden torde vara att söka i den stora andel i risken småsågarna medföra samt i den bättre ordningen och tillsynen inom snickerifabrikerna och i användandet inom dessa av mera yrkeskunnigt folk.

Även *trämassefabrikerna* uppvisa en mycket hög siffra, vilket delvis torde bero av arbetsmaskinerna inom renserierna, men vartill även i pappsalar

och pappersbruk förekommande maskiner kraftigt torde bidraga genom storleken av de skador, som där uppstå vid valsar o. d.

En yrkesgrupp, som ej heller bör förbises i detta sammanhang, är *jordbruket*, ehuru siffran för förlorade arbetsdagar per årsarbetare ej är anmärkningsvärt hög. Vid bedömande av denna siffra bör man emellertid taga i betraktande det ringa antalet arbetsmaskiner i förhållande till arbetarantalet inom yrket i fråga samt den korta del av året dessa i regel äro i drift.

Handverktyg och enklare redskap. Variationerna i risken äro här synnerligen stora de olika yrkena emellan. Främsta rummet intar gruppen *stenbrytning och grovhuggning av sten* med 10·05 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Arbetet i fråga utföres som bekant till största delen med tillhjälp av handverktyg och enklare redskap, medan maskinella anordningar och arbetsmaskiner endast i ringa omfattning brukas därvid. Siffrans höjd torde få tillskrivas de synnerligen ofta förekommande ögonskadorna, vilka i regel medföra större eller mindre invaliditet och vilka i stor utsträckning åstadkommas genom från verktygen lossnande järnsplittror. Användandet av skyddsglasögon borde vara en den enskilde arbetarens plikt mot sig själv, sin familj och samhället, varför också yrkesinspektionens befattningshavare, samtidigt som de framhålla detta för arbetarna, lämna arbetsgivarna anvisning om tillhandahållandet av glasögon av för arbetet lämplig typ.

Närmast i skalan står *skogsavverkning*, där även arbetet ännu så länge hos oss i regel utföres med tillhjälp av handverktyg. Platsen för detta arbetes bedrivande, långt inne i skogarna, ofta miltals från bebyggd ort, där sakkunnig hjälp kan erhållas, torde medföra att även smärre skador ofta bliva av större omfattning. Tillgång på arbetsställena av nödiga desinficeringsmedel och lämpliga förbandsartiklar är den primära förutsättningen för förebyggande av skadornas försvårande, vartill knyter sig behovet av att i anläggande av första förband utbildade personer finnas på varje större arbetsplats.

Mycket hög är även siffran för *malmbrytning*.

I regel medföra som synes handverktyg och enklare redskap en betydande risk i jämförelse med övriga olycksfallsorsaker. Minskandet av denna risk kan emellertid endast äga rum genom åtgärder från arbetsgivarnas och arbetarnas sida. Arbetsgivaren bör tillse, att allenast fullgoda och i gott skick varande handverktyg utdelas och användas av arbetarna, att desamma utbytas och repareras, så snart fel uppstå exempelvis å hammar- och släggskaft eller när skäggbildning uppstått å borr, släggor, mejslar m. m., att lämplig avskärning vidtages, där så fordras med hänsyn till risken av att splittror kringflyga från det bearbetade materialet, samt att arbetarna, där så kräves, tilldelas lämpliga glasögon, vilka de åläggas bära. Arbetarna måste upplysas om olycksfallsrisken samt tillhållas att av eget initiativ utbyta slitna verktyg, att begagna av arbetsgivaren utlämnade glasögon samt i övrigt att iakttaga den varsamhet och försiktighet yrket kräver till undvikande av olycksfall.

Hissar, kranar och andra lyftanordningar. Även här intager *brytning och grovhuggning av sten* ett framträdande rum. Orsaken torde ligga i den stora mängd primitiva kranar, som användas inom verksamheten och vilka ofta nedtagas för att flyttas och uppsättas på annan plats. Att härvid befintliga skyddskåpor för kuggväxlar och dylikt mången gång ej åter uppmonteras torde vara ett faktum, och arbetsplatsernas spridda belägenhet ävensom det för yrket i viss utsträckning säregna förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare försvårar tillsyn och övervakning från arbetsgivarens sida. Att mycket här dock står att vinna genom en strängare kontroll torde vara säkert.

Den höga siffran för *cementfabrikerna* torde delvis finna sin förklaring i att till dessa fabriker räknats under dem lydande kalkbrott och märgelgravar.

Att även *skeppsvarven* ligga högt å skalan beror av de vid dessa förekommande stora antalet kranar vid stapelbäddarna.

Elektrisk ström. Risksiffrorna av denna anledning äro som synes relativt låga i jämförelse med de för övriga undersökta olycksfallsorsaker. Beaktansvärd är även här siffran för *jordbruket*, och torde denna väl delvis kunna förklaras av den under krisåren forcerade jordbrukselektrifieringen och användningen därvid i stor utsträckning av underhaltigt materiel samt av det även eljest ofta undermåliga utförandet, men framför allt av den bristande kunskap i fråga om den elektriska strömmens farlighet och om anläggningarnas rätta skötsel, som är rådande bland jordbruksarbetarna.

Explosion av sprängämnen. Denna risk är naturligen begränsad till vissa yrken och särskilt hög inom *malmbrytningsindustrien och stenbrotten*. *Cementfabrikernas* höga siffra torde delvis förklaras av arbetet i tillhörande kalkbrott, men kan även bero av en tillfällig svårare olyckshändelse under 1920.

I det föregående är olycksfallsriskens storlek i avseende å vissa olycksfallsorsaker närmare belyst i fråga om några godtyckligt valda yrken. I det följande skola samma yrken var för sig och i jämförelse med närbesläktade granskas med hänsyn till den risk inom desamma, som angivna olycksfallsorsaker medföra.

Siffrorna för de två olika slag av gruvor, som förekomma hos oss, *malmgruvor* och *kolgruvor*, visa en högst betydande avvikelse från varandra. Om också i bägge risken beträffande handverktyg (inklusive enklare redskap) intager det dominerande rummet, framgår tydligt den väsentligt större risk malmbrytningen medför. Den huvudsakliga olikheten förefinnes i avseende å förekomsten av arbetsmaskiner, hissar, kranar samt elektrisk ström. Inom kolgruvorna äro samtliga dessa riskorsaker av föga betydelse, medan de vid malmbrytningen stegras högst avsevärt. Härvid måste man emellertid behålla i minnet, i vad det rör arbetsmaskiner, att under malmbrytning inbegripits även arbete inom förefintliga verk för separering och anrikning av malmen, varigenom arbetsmaskinernas mångfald avsevärt stegrats utöver vad som direkt sammanhänger med gruvdriften.

Inom malmgruvorna uppgår riskmåttet i avseende å hissar, kranar och andra lyftanordningar till nära 2·5 förlorade arbetsdagar per årsarbetare, vilket med yrkets omkring 10 000 årsarbetare betyder ej mindre än 25 000 förlorade dagsverken allenast genom denna enda olycksfallsorsak.

Den betydande olycksfallsrisken genom elektrisk ström torde sammanhänga med den allt mer genomförda elektrifieringen av malmtransporten inom gruvorna samt de därvid använda elektriska loken med strömtillförsel genom i gruvgångarnas tak upplagd blank kabel.

Av tabellen framgår även, att risken genom sprängämnen är mer än fyra gånger större inom malmgruvor än inom kolgruvor, vilket ju har sin förklaring i den stora skillnad i brytningsmetoder, som föreligger i avseende å de två olika slagen av gruvor.

De för *järn- och ståltillverkningen* angivna siffrorna för dess fem undergrupper, järn- och stålframställning, järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, skeppsvarv samt elektrisk industri visa, i vad de avse de tre första undergrupperna, en påtagbar likhet. Beaktansvärt är, att transmissionsrisken för samtliga grupper är liten, att risken genom arbetsmaskiner dominerar i samtliga, om ock inom varvsindustrien överträffad av risken från handverktyg och enklare redskap. Sistnämnda risk är även inom järn- och stålmanufaktur samt mekaniska verkstäder proportionsvis hög, medan den inom elektriska apparatindustrien är av underordnad betydelse. Risken från hissar och kranar är högst betydande inom varvsindustrien, beaktansvärd vid mekaniska verkstäder men av underordnad betydelse inom järn- och stålmanufaktur samt elektrisk industri. Faran genom elektrisk ström är beaktansvärd allenast inom mekaniska verkstäder.

De variationer i risken, som här framträda, äro i regel lätt förklarliga genom de förhållanden, varunder arbetet bedrives inom de skilda yrkesgrupperna, men av intresse är att se den betydande andel i risken inom varvsindustrien, som de där använda lyftanordningarna hava. Den stora risken genom explosion av sprängämnen beror av ett under året inträffat svårare olycksfall.

Av det sagda framgår, att vid inspektionsarbetet särskild uppmärksamhet bör ägnas, inom järn- och stålmanufaktur åt arbetsmaskiner och handverktyg, inom mekaniska verkstäder åt arbetsmaskiner, handverktyg, hissar och kranar, inom varvsindustrien åt handverktyg, arbetsmaskiner, hissar och kranar samt inom elektriska verkstadsindustrien åt arbetsmaskiner.

Vid *cementfabrikerna* synes så gott som all eller i allt fall den väsentligt övervägande risken uppkomma genom hissar, kranar o. dyl. samt genom explosion av sprängämnen, medan risken från transmissioner och arbetsmaskiner samt elektrisk ström är obetydlig, något som även torde kunna sägas om risken från handverktyg. Tabellen visar, att det numera mindre är inom själva fabriken, som riskmomentet är att söka, utan vid råvarornas brytning och uppfordring samt den färdiga produktens transport.

Vid *tegelbruken* åter är risken från arbetsmaskinerna dominerande och den från handverktyg och transmissioner nära jämförbar.

Genom siffrorna framträder vidare den stora skillnad i yrkesrisk, som förefinnes mellan *jordbruk och boskapsskötsel* å ena samt *skogsavverkning och flottning* å den andra sidan. Beträffande jordbruket kan man iakttaga en ganska jämnt fördelad risk, hänförlig till arbetsmaskiner, handverktyg och enklare redskap samt elektrisk ström, medan risken från kranar och lyftanordningar samt explosion av sprängämnen är av mindre betydelse och den från transmissioner kommer i sista rummet. Uppmärksamheten från yrkesinspektionens sida synes sålunda i första hand böra riktas på arbetsmaskiner och elektrisk utrustning.

Vid skogsavverkning och flottning dominera handverktyg och enklare redskap, men av ej oväsentlig betydelse äro även arbetsmaskinerna.

En jämförelse mellan siffrorna för *sågverk* och *snickerifabriker* är även av intresse. Visserligen föreligger en viss ganska påtaglig symmetri med hänsyn till de upptagna olycksfallsorsakernas inbördes läge inom de två skilda grupperna, men å andra sidan framträder såväl den betydligt större risk, som transmissioner och arbetsmaskiner medföra inom sågverken i jämförelse med inom snickerifabriker, som även den stora variationen i dessa risker inom sågverken. För bägge yrkena är ju risken från arbetsmaskinerna stor, men den överväldigande förekomsten inom sågverksindustrien manar ej endast till anvisningar om lämpliga skydd, utan synes även tyda på behovet av strängare tillsyn över begagnandet av de skydd, som anordnats. Då i viss mån likartade arbetsmaskiner komma till användning inom de bägge yrkena, synes nämligen den stora skillnaden i olycksfallsrisk från arbetsmaskiner kunna finna en förklaringsgrund däri, att inom snickerifabrikerna bättre tillsyn utövas beträffande användandet av skyddsanordningar. Härpå tyder även den dubbelt så stora risken från transmissioner inom sågverk mot inom snickerifabriker, och dock löpa dessa senare i regel med större hastighet.

Siffrorna för yrkesgruppen *trämassefabriker och pappersbruk* visa en ej endast relativt utan även absolut hög olycksfallsrisk i fråga om arbetsmaskiner, transmissioner och lyftanordningar samt en ganska väsentlig sådan från handverktyg och elektrisk ström.

Siffrorna för *tryckerierna* visa, att den egentliga men ganska avsevärda risken inom yrket är att hänföra till arbetsmaskinerna. Inom *tändsticksindustrien* härleder sig olycksfallsrisken huvudsakligen från arbetsmaskinerna, men även risken från handverktyg och enklare redskap är betydande.

Vid *husbyggnadsarbete* är risken i ungefär lika grad att hänföra till handverktyg och enklare redskap, lyftanordningar och explosion av sprängämnen, ävensom till elektrisk ström. Arbetsmaskiner medföra en avsevärt mindre, men dock beaktansvärd risk.

En olycksfallsorsak, som vid denna undersökning ej medtagits, är den genom *fall eller halkning*. En undersökning rörande vissa yrken har emellertid visat, att ett högst betydande antal förlorade arbetsdagar är att hänföra till denna orsak, varför särskild uppmärksamhet synes böra ägnas åt hithörande förhållanden.

Dyrortsgruppering för de skattefria avdragen.

I förra häftet av denna tidskrift (sid. 299) meddelades, att socialstyrelsen den 30 mars 1925 utfärdat kungörelse »angående indelning för taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt bevillning av samtliga orter i riket med avseende på levnadskostnadernas höjd» (Sv. Författningssamling 1925, n:r 65).

Rörande denna ortsgruppering stadgas i gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt (Sv. Författningssamling 1920, n:r 758, 18 §, 1 mom.):

»Med avseende å levnadskostnadernas höjd indelas samtliga orter i riket i fem ortsgrupper, av vilka ortsgrupp I omfattar orter med de billigaste och ortsgrupp V orter med de dyraste levnadskostnaderna. Denna indelning verkställes av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter, Konungen äger meddela, och gäller för en tid av fem år i sänder.»

Beslut om orternas indelning i grupper med avseende på de skattefria avdragens storlek fattades ursprungligen av 1919 års lagtima riksdag beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten och har sedermera genom beslut av 1920 års riksdag utsträckts att gälla jämväl för bevillningen och samtliga de skatteformer, som utgå efter samma grunder som denna.

Den första allmänna »skattegrupperingen» utfördes av socialstyrelsen på grundval av prisstatistiskt material, som införskaffades under loppet av år 1919. Dess resultat återfinnes i Sv. Författningssamling 1920, n:r 82 och 156.

När tiden för denna grupperings giltighet närmade sig sitt slut, ingick styrelsen den 24 oktober 1923 till Kungl. Maj:t med hemställan, dels huruvida styrelsen i samband med den nya skattegrupperingen även skulle utföra en förnyad gruppering av orterna för bestämmande av de ortsgrupper, som statens befattningshavare å resp. stationeringsorter i lönehänseende skola anses tillhöra, dels ock att Kungl. Maj:t ville utse några sakkunniga personer att tillsammans med sociala rådets statistiska sektion samråda med styrelsen om förslag till närmare föreskrifter angående grupperingarnas utförande.

Kungl. Maj:ts beslut den 30 nov. 1923 i anledning av denna framställning innebar, att jämväl en ny lönegruppering skulle utföras, varjämte de ifrågasatta sakkunniga utsågos.

Efter överläggningar med dessa och med sociala rådets statistiska sektion ingick styrelsen sedermera den 22 dec. 1923 till Kungl. Maj:t med förslag angående sättet för utförandet av de nya grupperingarna, och godkände Kungl. Maj:t i huvudsak den upprättade planen (k. brev den 22 febr. 1924).[1]

[1] Rörande sättet för grupperingens utförande kommer en mera ingående redogörelse att lämnas, när även lönegrupperingen föreligger färdig.

Med avseende speciellt på skattegrupperingen föreskrevs rörande dess omfattning, att samtliga städer, köpingar, municipalsamhällen och landskommuner skulle särskilt undersökas, men i övrigt allenast sådana tätare bebyggda orter av större betydelse, som genom naturliga eller administrativa gränser lätt kunna avskiljas från övriga delar av den kommun, inom vilken de äro belägna, ifrågasättas till utbrytning från kommunen och förande till särskild ortsgrupp.

Inskaffandet av det för bägge grupperingarna erforderliga prisstatistiska materialet vidtog sedermera skyndsamt, och i början av innevarande år förelåg detsamma i bearbetat skick, så att styrelsen i underdånig skrivelse den 28 febr. 1925 kunde meddela vissa preliminära siffror rörande skattegrupperingen och anhålla om de för denna grupperings färdigställande ytterligare erforderliga föreskrifterna.

Dessa föreskrifter berörde tvenne punkter, nämligen dels huruvida vid grupperingens verkställande hänsyn skulle tagas till skatteutgifternas storlek å olika orter, dels grunderna för ortsgruppernas avgränsning från varandra.

Beträffande den första punkten hade Kungl. Maj:t i fråga om 1919 års skattegruppering föreskrivit, att skatteposten icke finge medräknas. Yttrande hade då inhämtats från sakkunniga för viss revision av lagstiftningen rörande den direkta beskattningen till staten, vilka förklarade sig anse, att avseende icke borde fästas vid utgifter för skatter, enär vid inkomstens beräknande för taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt avdrag finge äga rum för alla utskylder med undantag av kronoutskylder.

Sedan ortsgrupperingen numera lagts till grund för reglerandet av de skattefria avdragen jämväl vid bevillningen och de enligt samma grunder som denna utgående skatterna (landstings-, kommunal- och municipalskatt, vägskatt o. s. v.), och då vid taxeringen till bevillning avdrag icke få göras för några utskylder, hade socialstyrelsen i överensstämmelse med de tillkallade sakkunniga funnit, att ehuru saken fortfarande vore tveksam, övervägande skäl talade för att hänsyn vid grupperingen toges även till skatteposten, och hemställt, att så finge ske. Kungl. Maj:ts beslut gick emellertid i motsatt riktning.

Med avseende på grunderna för ortsgruppernas avgränsning ifrågasatte styrelsen, huruvida samma fördelning av orterna på de olika grupperna i förhållande till riksmedeltalet borde tillämpas som vid den föregående grupperingen. Det hade nämligen visat sig, att om hänsyn nu toges till ungefärligen samma utgiftsposter i en hushållsbudget som vid denna undersökning, nämligen i huvudsak livsmedel, bränsle och lyse samt bostadshyra, den procentiska skillnaden i levnadskostnader mellan dyra och billiga orter bleve ej obetydligt större än fem år tidigare. Den preliminära utredning, som förelåg, gav vid handen, att med samma grunder för gruppindelningen som vid 1919 års gruppering till den lägsta gruppen nu skulle komma att höra 47·5 % av rikets befolkning, mot 40·7 % år 1919, och till den högsta gruppen 13·1 %, mot 7·9 %. Till de tre mellangrupperna skulle däremot sammanlagt komma att föras endast 39·4 %, mot 51·4 %.

	Län	Jordbruks-kommuner		Övr. kom-muner		Städer, köpingar o. municipals.		Summa folk-mängd
		antal	folk-mängd	antal	folk-mängd	antal	folk-mängd	
				Grupp I				
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	30	37 744	10	23 681	—	—	61 425
3	Uppsala »	61	55 884	11	13 381	—	—	69 265
4	Södermanlands »	53	61 789	11	23 690	—	—	85 479
5	Östergötlands »	111	116 583	13	44 412	1	1 338	162 333
6	Jönköpings »	93	96 062	27	46 873	4	4 478	147 413
7	Kronobergs »	62	90 232	21	43 062	8	6 453	139 747
8	Kalmar »	75	101 167	25	77 058	6	6 635	184 860
9	Gotlands »	77	35 870	15	10 504	1	444	46 818
10	Blekinge »	20	43 333	11	45 441	1	100	88 874
11	Kristianstads »	98	120 350	41	71 810	11	7 148	199 308
12	Malmöhus »	147	131 002	34	49 138	—	—	180 140
13	Hallands »	67	79 267	12	17 595	—	—	96 862
14	Göteb. o. Bohus »	28	39 190	6	9 687	—	—	48 877
15	Älvsborgs »	159	124 947	15	27 364	—	—	152 311
16	Skaraborgs »	232	166 715	16	16 154	2	666	183 535
17	Värmlands »	47	87 189	5	17 566	—	—	104 755
18	Örebro »	32	58 521	7	24 351	—	—	82 872
19	Västmanlands »	41	54 724	6	16 806	—	—	71 530
20	Kopparbergs »	5	16 451	2	11 576	—	—	28 027
21	Gävleborgs »	12	36 798	1	2 341	—	—	39 139
22	Västernorrlands »	14	41 341	2	10 642	—	—	51 983
23	Jämtlands »	10	22 267	—	—	—	—	22 267
24	Västerbottens »	7	37 946	4	44 627	—	—	82 573
25	Norrbottens »	—	—	—	—	—	—	—
26	Summa	1 481	1 655 372	295	647 759	34	27 262	2 330 393
				Grupp IV				
1	Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms län	—	—	5	23 257	17	43 844	67 101
3	Uppsala »	—	—	—	—	1	29 512	29 512
4	Södermanlands »	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands »	—	—	—	—	2	60 109	60 109
6	Jönköpings »	—	—	—	—	—	—	—
7	Kronobergs »	—	—	—	—	—	—	—
8	Kalmar »	—	—	—	—	—	—	—
9	Gotlands »	—	—	—	—	—	—	—
10	Blekinge »	—	—	—	—	—	—	—
11	Kristianstads »	—	—	—	—	—	—	—
12	Malmöhus »	—	—	—	—	1	115 556	115 556
13	Hallands »	—	—	—	—	—	—	—
14	Göteb. o. Bohus »	—	—	5	13 932	4	250 908	264 840
15	Älvsborgs »	—	—	—	—	1	30 345	30 345
16	Skaraborgs »	—	—	—	—	—	—	—
17	Värmlands »	—	—	—	—	1	19 669	19 669
18	Örebro »	—	—	—	—	—	—	—
19	Västmanlands »	—	—	—	—	1	30 021	30 021
20	Kopparbergs »	—	—	—	—	—	—	—
21	Gävleborgs »	—	—	—	—	1	38 591	38 591
22	Västernorrlands »	—	—	—	—	3	31 286	31 286
23	Jämtlands »	—	—	—	—	3	16 731	16 731
24	Västerbottens »	—	—	—	—	3	10 127	10 127
25	Norrbottens »	—	—	—	—	4	15 704	15 704
26	Summa	—	—	10	37 189	42	692 403	729 592

gruppering med hänsyn till de skattefria avdragens storlek.

Jordbruks-kommuner		Övr. kommuner		Städer, köpingar o. municipals.		Summa folkmängd	Jordbruks-kommuner		Övr. kommuner		Städer, köpingar o. municipals.		Summa folkmängd	
antal	folkmängd	antal	folkmängd	antal	folkmängd		antal	folkmängd	antal	folkmängd	antal	folkmängd		
Grupp II							Grupp III							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
19	12 434	29	37 764	6	9 272	**59 470**	—	—	15	29 310	4	5 700	**35 010**	2
5	5 872	7	23 489	3	7 715	**37 076**	—	—	1	3 666	—	—	**3 666**	3
8	8 454	17	29 813	9	11 226	**49 493**	—	—	—	—	5	57 318	**57 318**	4
12	11 551	8	16 443	8	19 833	**47 827**	—	—	1	2 278	3	36 632	**38 910**	5
—	—	6	12 568	8	31 473	**44 041**	—	—	—	—	2	38 460	**38 460**	6
—	—	1	2 506	5	16 395	**18 901**	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	8	27 787	**27 787**	—	—	—	—	1	18 120	**18 120**	8
—	—	—	—	1	9 827	**9 827**	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	4	15 496	3	14 824	**30 320**	—	—	—	—	2	29 678	**29 678**	10
—	—	4	7 280	12	19 491	**26 771**	—	—	—	—	2	18 040	**18 040**	11
34	18 361	20	24 657	22	46 235	**89 253**	—	—	—	—	7	111 212	**111 212**	12
3	4 030	3	6 308	4	17 957	**28 295**	—	—	1	1 533	3	23 320	**24 853**	13
19	27 808	24	40 609	26	13 965	**82 382**	—	—	5	5 671	18	34 171	**39 842**	14
16	14 394	26	56 482	4	5 844	**76 720**	—	—	2	6 353	5	41 671	**48 024**	15
2	662	8	7 566	16	37 187	**45 415**	—	—	1	2 401	2	15 097	**17 498**	16
15	31 091	18	72 859	6	6 986	**110 936**	—	—	2	6 862	5	27 749	**34 611**	17
2	5 751	18	77 566	9	17 764	**101 081**	—	—	—	—	3	38 648	**38 648**	18
5	4 948	13	38 129	6	23 394	**66 471**	—	—	—	—	—	—	—	19
17	53 238	21	119 696	3	9 412	**182 346**	2	3 133	—	—	11	41 825	**44 958**	20
17	59 121	18	109 146	1	1 093	**169 360**	—	—	—	—	6	26 901	**26 901**	21
28	58 247	18	112 703	1	1 523	**172 473**	—	—	1	2 915	6	12 700	**15 615**	22
29	51 862	11	27 008	—	—	**78 870**	9	11 732	1	2 615	3	3 447	**17 794**	23
10	41 414	5	34 841	3	1 700	**77 955**	2	12 797	—	—	5	6 725	**19 522**	24
15	66 241	3	28 201	—	—	**94 442**	3	12 389	4	41 116	4	5 596	**59 101**	25
256	**475 479**	**282**	**901 130**	**164**	**350 903**	**1 727 512**	**16**	**40 051**	**34**	**104 720**	**97**	**593 010**	**737 781**	26
Grupp V							Samtliga grupper							
—	—	—	—	1	429 812	**429 812**	—	—	—	—	1	429 812	**429 812**	1
—	—	—	—	6	31 482	**31 482**	49	50 178	59	114 012	33	90 298	**254 488**	2
—	—	—	—	—	—	—	66	61 756	19	40 536	4	37 227	**139 519**	3
—	—	—	—	—	—	—	61	70 243	28	53 503	14	68 544	**192 290**	4
—	—	—	—	—	—	—	123	128 134	22	63 133	14	117 912	**309 179**	5
—	—	—	—	—	—	—	93	96 062	33	59 441	14	74 411	**229 914**	6
—	—	—	—	—	—	—	62	90 232	22	45 568	13	22 848	**158 648**	7
—	—	—	—	—	—	—	75	101 167	25	77 058	15	52 542	**230 767**	8
—	—	—	—	—	—	—	77	35 870	15	10 504	2	10 271	**56 645**	9
—	—	—	—	—	—	—	20	43 333	15	60 937	6	44 602	**148 872**	10
—	—	—	—	—	—	—	98	120 350	45	79 090	25	44 679	**244 119**	11
—	—	—	—	—	—	—	181	149 363	54	73 795	30	273 003	**496 161**	12
—	—	—	—	—	—	—	70	83 297	16	25 436	7	41 277	**150 010**	13
—	—	—	—	—	—	—	47	66 998	40	69 899	48	299 044	**435 941**	14
—	—	—	—	—	—	—	175	139 341	43	90 199	10	77 860	**307 400**	15
—	—	—	—	—	—	—	234	167 377	25	26 121	20	52 950	**246 448**	16
—	—	—	—	—	—	—	62	118 280	25	97 287	12	54 404	**269 971**	17
—	—	—	—	—	—	—	34	64 272	25	101 917	12	56 412	**222 601**	18
—	—	—	—	—	—	—	46	59 672	19	54 935	7	53 415	**168 022**	19
—	—	—	—	—	—	—	24	72 822	23	131 272	14	51 237	**255 331**	20
—	—	—	—	—	—	—	29	95 919	19	111 487	8	66 585	**273 991**	21
—	—	—	—	—	—	—	42	99 588	21	126 260	10	45 509	**271 357**	22
—	—	—	—	—	—	—	48	85 861	12	29 623	6	20 178	**135 662**	23
—	—	—	—	—	—	—	19	92 157	9	79 468	11	18 552	**190 177**	24
—	—	—	—	2	19 187	**19 187**	18	78 630	7	69 317	10	40 487	**188 434**	25
—	—	—	—	**9**	**480 481**	**480 481**	**1 753**	**2 170 902**	**621**	**1 690 798**	**346**	**2 144 059**	**6 005 759**	26

Kungl. Maj:t fann i denna fråga skäligt föreskriva förändring av indelningsgrunden i den riktningen, att spännvidden för de tre mellersta grupperna ökades. Härigenom ernåddes, att den procentiska fördelningen av befolkningen på de olika grupperna i huvudsak bibehölls. Betecknas riksmedeldyrheten med 1 000, ha nämligen förts till resp. grupper orter med följande ortsindextal:

Grupp	År 1920	År 1925
I	högst 950	högst 925
II	951—1 050	926—1 050
III	1 051—1 150	1 051—1 175
IV	1 151—1 250	1 176—1 300
V	lägst 1 251	lägst 1 301

Den nya ortsgrupperingens resultat med avseende på kommunernas och befolkningens fördelning på olika ortsgrupper redovisas i tabellen å sid. 360—361. Till förtydligande av densamma torde följande böra meddelas.

I de fall, då inom en landskommun är beläget municipalsamhälle eller köping, som icke bildar egen kommun, har dess folkmängd frångragits kommunens och redovisats bland stadssamhällenas. När åter en annan ort frånskilts sin kommun och förts till särskild ortsgrupp, har det i brist på folkmängdsuppgifter för dylika orter varit omöjligt att i tabellen särskilt upptaga desamma. Antalet sådana orter kan för hela riket angivas till 43, varvid emellertid är att märka, att i vissa fall de från olika kommuner utbrutna områdena (vilka här räknats som var för sig en ort) tillsammans bilda ett enda tättbefolkat distrikt. Då åtskilliga av de frånskilda orterna ha en föga talrik folkmängd, torde något mera avsevärt fel i den bild tabellen ger av befolkningsfördelningen icke ha uppkommit genom att de räknats in i sina resp. kommuner. Vid den föregående grupperingen var antalet frånskilda orter av här ifrågavarande slag c:a 50.

I tabellen redovisas landskommunerna uppdelade på jordbruks- och övriga kommuner. Indelningsgrunden har härvid i främsta rummet varit proportionen mellan taxeringsvärdet för jordbruksfastighet och annan fastighet.[1] I de kommuner, där den senare uppgår till 1/3 à 1/4 av hela fastighetsvärdet, har det ansetts, att dessa mist karaktären av övervägande jordbruksbygd. Dock har man icke slaviskt låtit någon viss proportion vara normgivande, utan i varje fall sökt taga behörig hänsyn till ortens speciella förhållanden. Sålunda har exempelvis en kommun med läge tätt intill eller omslutande ett stadssamhälle gärna räknats med till gruppen »övriga», även om värdet av annan fastighet varit förhållandevis lågt. I ett numera ej så ringa antal kommuner åter, där värdet av annan fastighet är relativt högt, beror detta uteslutande på förefintligheten av någon större kraftverksanläggning. En sådan anläggning påverkar givetvis yrkesförhållandena inom kommunen endast i mycket oväsentlig grad, och dylika kommuner ha därför medräknats

[1] Jfr Emigrationsutredningen, betänkandet sid. 212, där en redogörelse lämnas för metoden i fråga.

bland jordbrukskommunerna o. s. v. Vid 1919 års gruppering fördes av de då befintliga 2 372 landskommunerna 1 839 till jordbruks- och 533 till övriga kommuner. Motsvarande siffror vid nu föreliggande gruppering äro resp. 2 374, 1 753 och 621. Överflyttningen till gruppen övriga kommuner sammanhänger i första rummet med den tilltagande förortsbebyggelsen.

Tabellen utvisar, att huvudmassan av jordbrukskommunerna vid den nya grupperingen förts till grupp I, där jämväl ett stort antal övriga landskommuner placerats, men endast ett fåtal smärre stadssamhällen inom Sydsveriges minst industrialiserade bygder.

Grupp II omfattar nästan hela resten av jordbrukskommunerna ävensom den största delen av folkmängden inom övriga kommuner och nära hälften av hela antalet städer och stadssamhällen, givetvis till övervägande del de mindre bland dem.

Till grupp III höra de dyrast befunna jordbrukskommunerna, till antalet 16, belägna uteslutande inom norra Sverige, samt flertalet av de dyrare övriga kommunerna, strödda över olika delar av riket; fyra femtedelar av befolkningen inom orter tillhörande denna grupp bo emellertid i städer och stadssamhällen och gruppen kan anses som den för våra medelstora städer karakteristiska.

I grupp IV äro placerade de dyraste landskommunerna, 5 förortskommuner närmast intill vardera Stockholm och Göteborg, samt åtskilliga större städer och ett antal mindre stadssamhällen, huvudsakligast i Stockholms län och Norrland. Bland de större hithörande städerna märkas Göteborg, Malmö, Norrköping, Gävle, Borås, Västerås, Uppsala, Sundsvall m. fl.

Till grupp V slutligen höra Stockholm, sex av Stockholms större förstadssamhällen, Luleå och Kiruna.

Antalet kommuner och orter inom resp. grupper samt befolkningens procentiska fördelning redovisas i nedanstående sammanställning, där till jämförelse även motsvarande uppgifter för 1919 års gruppering återfinnas.

Ortsgrupp	Jordbrukskommuner				Övriga kommuner				Städer, köpingar och municipalsamhällen				Hela folkmängden	
	1919		1924		1919		1924		1919		1924		1919	1924
	antal	% av folkmängden	antal	% av folkmängden	antal	% av folkmängden	antal	% av folkmängden	antal	% av folkmängden	antal	% av folkmängden	%	%
I . . .	1 430	73·4	1 481	76·3	257	43·7	295	38·3	32	1·4	34	1·3	40·8	38·8
II . . .	389	24·6	256	21·9	229	47·4	282	53·3	136	14·3	164	16·4	27·1	28·8
III . . .	19	1·9	16	1·8	33	5·3	34	6·2	105	25·7	97	27·6	11·0	12·3
IV . . .	1	0·1	—	—	14	3·6	10	2·2	46	35·6	42	32·3	13·2	12·1
V . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	11	23·0	9	22·4	7·9	8·0
Summa	1 889	100·0	1 753	100·0	533	100·0	621	100·0	330	100·0	346	100·0	100·0	100·0

Såsom redan i det föregående antytts och av denna tablå framgår, är skillnaden mellan de bägge grupperingarna i fråga om hela befolkningens procentiska fördelning på grupperna föga betydande. Under totalresultatens likformighet dölja sig emellertid ganska avsevärda detaljolikheter. En jämförelse mellan kolumnerna för jordbruks- och övriga kommuner visar bland annat, hur en ökad andel av de förras befolkning nu förts till grupp I och en minskad till grupp II, under det att för övriga kommuner förhållandet är det omvända. En ökad skillnad emellan levnadskostnaderna i de rena jordbruks- och de mera industrialiserade distrikten synes sålunda ha inträtt.

Ännu större visa sig förändringarna vara vid jämförelse olika landsdelar emellan. Trakter, där tendensen till relativt förbilligande är särskilt utpräglad, äro sålunda Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands och Örebro län, medan ett relativt fördyrande tydligt framträder inom Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1924.

Genom Sveriges ratificering av den vid internationella arbetskonferensen i Washington år 1919 antagna konventionen angående arbetslösheten och genom de svenska statsmakternas principiella anslutning till den av samma konferens framlagda rekommendationen angående arbetslösheten kan vårt land anses ha iklätt sig viss internationell förpliktelse att bl. a. övervaka den affärsmässiga arbetsförmedlingens verksamhet och fortsatta utveckling. Bestämmelser i detta syfte finnas delvis redan införda i kungl. kungörelse den 5 maj 1916 (nr 163) angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning. Enligt ifrågavarande kungörelse får nytt tillstånd att idka dylik verksamhet beviljas av länsstyrelse endast om det föreligger behov i orten av den begärda kommissionärsverksamheten och om sökanden fyller vissa personliga kvalifikationer.

För kontroll av den privata förmedlingsverksamheten är varje kommissionär enligt § 9 i ovannämnda kungörelse skyldig att föra förteckning över de personer, som genom honom söka anställning, och de lediga platser, vilka hos honom anmälas, ävensom att för varje månad till vederbörande polismyndighet lämna uppgift angående sin verksamhet å av socialstyrelsen fastställda blanketter. Månadsuppgifterna vidarebefordras omedelbart till socialstyrelsen. Bristande noggrannhet vid uppgifternas avlämnande medför emellertid vissa svårigheter att statistiskt bearbeta det inkomna materialet. Dubbelräkningar förekomma i stor utsträckning av såväl arbetssökande som

lediga platser, beroende på att samma person understundom vänder sig med ansökan om arbete eller rekvisition av arbetskraft till flera kommissionärer och ofta jämväl till den offentliga arbetsförmedlingen. Den enda uppgift, som kan tillmätas någon större grad av noggrannhet, är siffran för *antalet tillsatta platser*. Antalet sådana platser vid rapporterande platsbyråer under år 1924 framgår av nedanstående översikt.

År 1924	Hela riket				Därav i Stockholm			
	Antal uppgiftslämnare	Antal tillsatta platser			Antal uppgiftslämnare	Antal tillsatta platser		
		Manl.	Kvinnl.	Summa		Manl.	Kvinnl.	Summa
Januari	136	202	2 322	2 524	32	29	1 149	1 178
Februari	134	206	2 252	2 458	32	25	1 110	1 135
Mars	136	347	3 043	3 390	33	35	1 358	1 393
April	139	477	3 980	4 457	33	66	1 775	1 841
Maj	139	501	3 595	4 096	33	63	1 746	1 809
Juni	131	400	2 389	2 789	33	67	1 201	1 268
Juli	132	351	2 149	2 500	32	51	1 069	1 120
Augusti	135	462	2 642	3 104	33	53	1 212	1 265
September	141	453	3 841	4 294	34	51	1 787	1 838
Oktober	144	765	4 094	4 859	35	31	1 818	1 849
November	143	360	2 596	2 956	35	31	1 219	1 250
December	141	123	1 763	1 886	35	21	897	918
Summa	—	**4 647**	**34 666**	**39 313**	—	**523**	**16 341**	**16 864**

Anmärkas bör, att det i tabellen angivna antalet uppgiftslämnare icke sammanfaller med antalet av länsstyrelserna beviljade kommissionärsrättigheter. Hela antalet dylika rättigheter torde under året ha uppgått till cirka 200, men endast 160 platskommissionärer ha under året låtit sig avhöras; återstoden torde icke ha utnyttjat sina rättigheter. Av dessa 160 ha emellertid endast det i tabellen för varje månad angivna antalet uppgiftslämnare avgivit för statistisk bearbetning brukbara rapporter.

Vid studium av de olika yrkesgrupper, som varit föremål för privat platsförmedling, finner man, att största antalet förmedlingar faller inom det husliga arbetet. Flertalet kommissionärsrättigheter gälla också, i enlighet med ordalydelsen i den nu upphävda 1884 års kommissionärskungörelse, »tjänstehjon och andra».

För att utröna förmedlingsresultatet inom olika yrkesgrupper har socialstyrelsen låtit bearbeta rapporterna från Stockholms stad, där antalet utnyttjade tillstånd att yrkesmässigt utöva verksamhet såsom kommissionär under året utgjorde 35. Platsförmedlingen inom kvinnliga yrkena under år 1924 vid dessa privata kommissionskontor framgår av efterföljande översikt:

	Platsansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser
Kontors- och butikspersonal	4 422	2 131	613
Hotell- och restaurangpersonal	18 417	12 932	7 103
Husligt arbete	22 278	32 814	7 246
Sjukvårdspersonal	1 683	1 502	949
Övriga	853	3 100	430
Summa för Stockholm	**47 653**	**52 479**	**16 341**

Den förut nämnda dubbelanmälningen av platssökande och lediga platser å de privata kommissionskontoren förklarar den stora disproportionen mellan siffrorna för dessa kolumner å ena sidan och antalet tillsatta platser å den andra.

Då den manliga arbetskraften i ytterst ringa utsträckning vänder sig till de privata kontoren, tilldrager sig densamma icke något större intresse i detta sammanhang.

Hela antalet kommissionärer, från vilka rapporter under året inkommit — inräknat sådana, vilkas verksamhet endast pågått vissa månader eller vilkas uppgifter varit för statistisk bearbetning obrukbara — utgjorde som nämnt 160. Deras fördelning på olika landsdelar framgår av följande översikt:

Stockholms stad	35	Kalmar län	1	Skaraborgs län	4
Stockholms län	1	Blekinge län	1	Värmlands län	6
Uppsala län	4	Kristianstads län	6	Örebro län	3
Södermanlands län	4	Malmöhus län	50	Gävleborgs län	4
Östergötlands län	9	Hallands län	5	Västernorrlands län	3
Jönköpings län	2	Göteborgs o. Bohus län	14	Jämtlands län	1
Kronobergs län	4	Älvsborgs län	3	Summa	**160**

Sedan föregående år har antalet rapporterande kommissionärer ökats med 2 i Östergötlands län och 1 i Kristianstads län, men minskats med 1 i vardera av Södermanlands, Blekinge och Jämtlands län. Totalsumman har alltså hållit sig oförändrad.

Industrien i Sverige år 1923.

(Enligt kommerskollegii berättelse.)

Beträffande Sveriges industriella produktion under år 1923 gäller som huvudomdöme, att den återhämtning efter 1921 års svåra kris, som kunde påvisas redan i berättelsen för år 1922, även under det senaste redogörelseåret fortsatt. De särskilda industrigrenarna uppvisa sålunda i allmänhet stegrad produktion i jämförelse med näst föregående år. För industrien i genomsnitt, frånsett kraft-, belysnings- och vattenverk, ger en beräkning vid handen, att om industriprodukternas volym år 1913 sättes lika med 100, blir indextalet för år 1923 96 mot 87 för år 1922, alltså en stegring med c:a 10 %. Ett viktigt undantag från den allmänna tendensen utgör dock järnhanteringen, inom vilken den efter kriget svaga produktionen med redogörelseåret ytterligare nedgått, sammanhängande dels med en under ungefär halva året pågående arbetskonflikt vid järnbruken, dels med exportsvårigheter för järnmalm i följd av Ruhrockupationen.

Tab. 1. Industriella anläggningar i Sverige år 1923.

Industrigrupper	Antal arbetsställen	Förvaltningspersonal	Arbetspersonal			Tillverkningsvärde			Effekt. hkr använda i omedelbar maskindrift
			Antal	i % av hela antalet	per arbetsställe	i miljoner kr.	i % av totalbeloppet	i kr. per arbetsställe	
Malmbrytning och metallindustri	1 808	12 805	96 649	27·0	53	727·5	19·0	402 388	445 628
Jord- och stenindustri	942	1 886	35 733	10·0	38	147·8	3·9	156 940	77 157
Träindustri	1 997	3 005	57 102	15·9	29	431·3	11·3	215 971	191 598
Pappers- o. grafisk industri	864	4 522	45 771	12·8	53	521·6	13·6	603 663	389 977
Livsmedelsindustri	3 299	5 121	37 071	10·4	11	1 024·1	26·8	310 432	137 220
Textil- och beklädnadsindustri	619	4 198	49 100	13·7	79	436·0	11·4	704 316	85 913
Läder-, hår- och gummivaruindustri	414	1 636	17 348	4·8	42	205·3	5·4	495 959	20 939
Kemisk-teknisk industri	348	1 905	13 340	3·7	38	185·6	4·9	533 318	37 248
Kraft-, belysnings- och vattenverk	699	2 285	5 969	1·7	9	140·6	3·7	201 091	20 317
Summa år 1923	**10 990**	**37 363**	**358 083**	**100·0**	**33**	**3 819·8**	**100·0**	**347 569**	**1 405 997**
» » 1922	10 432	36 443	326 221	100·0	31	3 715·5	100·0	356 161	1 338 860
» » 1921	10 775	39 300	328 416	100·0	30	4 119·2	100·0	382 296	1 346 290
» » 1920	12 022	45 685	417 381	100·0	35	6 989·9	100·0	581 426	1 358 752
» » 1919	11 205	44 000	392 911	100·0	35	5 617·6	100·0	501 346	1 306 509
» » 1918	10 518	39 282	385 280	100·0	37	5 037·3	100·0	478 950	1 240 949
» » 1917	10 791	36 430	401 325	100·0	37	4 450·1	100·0	412 385	1 200 855
» » 1916	10 590	33 614	397 823	100·0	38	3 777·4	100·0	356 697	1 125 398
» » 1915	9 828	30 738	373 936	100·0	38	2 715·3	100·0	276 277	1 022 459
» » 1914	9 695	32 862	364 845	100·0	39	2 160·0	100·0	222 800	964 147
» » 1913	9 266	30 874	360 744	100·0	39	2 163·5	100·0	233 488	895 303

Tab. 2. Industrien inom olika län.

Län	Antal arbetsställen	Antal industriarbetare	Tillverkningens värde		Medelfolkmängd	Antal industriarbetare på 1 000 inv.	Tillverkningens värde i kronor per inv.
			Miljoner kronor	%			
Stockholms stad	917	35 803	476·3	12·5	427 378	84	1 114
Stockholms län	330	10 984	143·8	3·8	252 686	43	569
Uppsala län	247	7 181	78·3	2·1	139 342	52	562
Södermanlands län	417	10 668	92·3	2·4	192 569	55	479
Östergötlands län	663	20 389	220·4	5·8	308 658	66	714
Jönköpings län	544	14 485	113·0	3·0	229 885	63	491
Kronobergs län	253	7 338	41·8	1·1	158 721	46	263
Kalmar län	438	10 108	93·1	2·4	231 279	44	402
Gotlands län	78	1 651	16·2	0·4	56 551	29	286
Blekinge län	265	7 543	65·4	1·7	148 972	51	439
Kristianstads län	493	7 802	107·7	2·8	244 050	32	441
Malmöhus län	970	35 026	514·7	13·5	494 781	71	1 040
Hallands län	263	5 352	72·1	1·9	150 040	36	480
Göteborgs och Bohus län	721	33 985	401·9	10·5	434 113	78	926
Älvsborgs län	564	24 224	250·0	6·5	306 555	79	816
Skaraborgs län	645	9 442	87·5	2·3	246 230	38	355
Värmlands län	416	14 547	143·1	3·7	270 483	54	529
Örebro län	551	19 225	156·1	4·1	222 615	86	701
Västmanlands län	361	11 065	88·6	2·3	168 553	66	526
Kopparbergs län	465	16 330	120·7	3·2	256 086	64	472
Gävleborgs län	478	19 858	175·7	4·6	273 497	73	642
Västernorrlands län	354	18 879	203·8	5·3	270 877	70	752
Jämtlands län	153	2 844	25·9	0·7	135 695	21	191
Västerbottens län	221	6 054	53·9	1·4	189 030	32	285
Norrbottens län	183	7 300	77·5	2·0	187 994	39	412
Hela riket	**10 990**	**358 083**	**3 819·8**	**100·0**	**5 996 640**	**60**	**637**

Antalet redovisade arbetsställen uppgick för år 1923 till 10 990 och antalet av den vid dem sysselsatta personalen till 395 446, därav 37 363 tillhörande förvaltnings- och 358 083 arbetarpersonalen. Den använda primära drivkraften har uppgivits till 1 842 690 effektiva hästkrafter; härav nyttjades 366 210 för omedelbar maskindrift. Med inräkning jämväl av elektriska motorer uppgick den direkt använda drivkraften till 1 405 997 hästkrafter.

Värdet av industriens för avsalu framställda produkter, d. v. s. de redovisade tillverkningarnas försäljningsvärde fritt banvagn eller fartyg, med frånräkning av rabatter, men med inräkning av emballerings- och andra försäljningskostnader, uppgick till omkring 3 820 miljoner kronor. Medräknas även värdena å halvfabrikat, avsedda för förädling vid framställningsverket, erhålles en summa av 4 162 miljoner kronor. De anförda totalsummorna äro båda 2·8 % högre än motsvarande summor för år 1922. Att värdebeloppen stigit avsevärt mindre än industriprodukternas kvantitet och arbetarantalet förklaras givetvis av prisnivåns under år 1923 fortgående sänkning, vilken enligt kommerskollegii prisindex i genomsnitt för året utgjorde 6 %.

Industriens fördelning gruppvis och de olika gruppernas relativa betydelse belyses av tab. 1. Vad de vid fabrikerna anställda *arbetarna* beträffar, äro närmare uppgifter om dessas fördelning på olika industrigrenar att finna i

Tab. 8. Industrien i rikets städer.

Städer med mer än 1 000 industriarbetare:	Antal arbetsställen	Antal arbetare	Tillverkningens värde		Medelfolkmängd	Antal industriarbetare på 1 000 inv.	Tillverkningens värde i kronor per inv.
			Miljoner kronor	%			
Stockholm	917	35 803	476·3	21·9	427 378	84	1 114
Göteborg	424	21 206	295·0	13·6	228 470	93	1 291
Malmö	310	14 114	173·8	8·0	115 176	123	1 509
Norrköping	160	9 111	96·8	4·4	58 666	155	1 650
Borås	113	5 975	67·5	3·1	29 934	200	2 255
Hälsingborg	116	4 863	70·5	3·2	48 664	100	1 450
Eskilstuna	128	4 670	38·9	1·8	30 246	154	1 287
Gävle	105	4 660	52·2	2·4	38 481	121	1 357
Örebro	133	4 360	51·0	2·3	36 021	121	1 416
Jönköping	74	3 700	29·1	1·3	29 594	125	985
Trollhättan	35	3 259	40·1	1·8	16 551	197	2 424
Uppsala	85	2 775	35·9	1·7	29 396	94	1 220
Mölndal	20	2 707	40·0	1·8	14 415	188	2 777
Västerås	50	2 587	35·4	1·6	30 199	86	1 172
Karlskrona	47	2 375	17·3	0·8	28 404	84	610
Linköping	72	1 979	20·0	0·9	27 883	71	716
Landskrona	52	1 833	62·0	2·9	19 791	93	3 134
Uddevalla	37	1 832	16·7	0·8	13 932	131	1 199
Karlstad	61	1 796	19·1	0·9	19 609	92	975
Halmstad	50	1 742	24·3	1·1	18 404	95	1 318
Huskvarna	9	1 597	13·6	0·6	7 980	200	1 707
Nyköping	39	1 485	14·5	0·7	11 724	127	1 236
Tidaholm	10	1 480	10·1	0·5	4 560	325	2 205
Lund	64	1 466	14·2	0·7	23 572	62	603
Kalmar	41	1 403	31·8	1·5	17 534	80	1 813
Lidköping	27	1 351	22·2	1·0	8 562	158	2 588
Söderhamn	28	1 325	13·9	0·6	11 419	116	1 217
Västervik	30	1 316	10·0	0·5	11 918	110	840
Vänersborg	19	1 243	11·0	0·5	8 999	138	1 223
Södertälje	23	1 222	24·8	1·1	14 666	83	1 688
Trälleborg	35	1 207	27·6	1·3	11 886	102	2 324
Alingsås	28	1 049	12·4	0·6	6 557	160	1 884
Övriga städer	1 317	25 965	307·8	14·1	418 333	62	736
Summa	**4 659**	**173 456**	**2 175·8**	**100·0**	**1 818 924**	**95**	**1 196**

efterföljande specialredogörelse rörande kvinnors och minderårigas användande inom industrien. Under rubriken *förvaltningspersonal* hava sammanförts fem personalgrupper med nedanstående antal anställda.

	1923	1922
Företagsledare	5 769 (därav 82 kvinnor)	5 658 (därav 85 kvinnor)
Teknisk förvaltningspersonal	9 720 (» 332 »)	9 390 (» 301 »)
Kontorspersonal	17 035 (» 5 317 »)	16 714 (» 5 172 »)
Lagerbokhållare, m. fl.	3 107 (» 766 »)	3 062 (» 778 »)
Resande i firmans tjänst	1 732 (» 21 »)	1 619 (» 22 »)

Industriens fördelning ortsvis åskådliggöres av ovanstående tab. 2 och 3, den ena för länen, den andra för viktigare städer. De senare äro, som synes, i tabellen upptagna i ordningsföljd efter antalet redovisade industriarbetare. I förhållande till folkmängden har Tidaholm liksom föregående år hävdat sin ställning som Sveriges mest industrialiserade stad.

Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1923.

Enligt kommerskollegii industriberättelse, varav i det föregående ett referat lämnats, sysselsattes inom den svenska industrien år 1923 tillhopa 358 083 arbetare, mot 326 221 år 1922 och 328 416 år 1921. I vad mån kvinnor och minderåriga ingå i dessa siffror framgår av följande tablå:

	Antal			I % av hela antalet arbetare		
	1923	1922	1921	1923	1922	1921
Kvinnor, inalles	66 903	62 061	59 258	18·68	19·02	18·04
därav: vuxna	56 975	53 317	50 549	15·91	16·34	15·39
minderåriga	9 928	8 744	8 709	2·77	2·68	2·65
Män, »	25 812	22 629	23 918	7·21	6·94	7·28
Summa minderåriga	35 740	31 373	32 627	9·98	9·62	9·93
Hela antalet vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen .	**92 715**	**84 690**	**83 176**	**25·89**	**25·96**	**25·33**

Absolut taget har, såsom av tablån framgår, antalet kvinnor såväl som minderåriga under 1923 ökats. I förhållande till hela antalet inom industrien sysselsatta arbetare ha de minderåriga också något ökats, de vuxna kvinnorna däremot gått tillbaka. Utvecklingen har i detta hänseende gått i rakt motsatt riktning mot 1922, då den kvinnliga arbetskraften, relativt sett, uppvisade en högre siffra än något år dessförinnan. Även 1923 års relationstal ligger, såsom tabellen å nästa sida utvisar, ganska högt i förhållande till tidigare år.

Av tabellen framgår också i vad mån olika län förete skiljaktigheter med avseende å förekomsten av kvinnor och minderåriga inom industrien. Deras sammanlagda antal var relativt taget störst i Älvsborgs län med 38·6 %, varefter följa Hallands län med 38·2, Stockholms stad med 36·8, Göteborgs och Bohus län med 36·4 samt Östergötlands och Malmöhus län med 34·2 %. Sist kommer Norrbottens län med 8·5 %.

Beträffande kvinnors och minderårigas användande i arbete inom olika industrigrenar meddelas detaljerade uppgifter i tabellen å sid. 372—373.[1]

Kvinnor och minderåriga utgöra tillsammans mer än hälften av arbetsstyrkan inom *textil- och beklädnadsindustrien* (72·3 %) samt dessutom inom följande till andra industrigrupper hörande yrkesgrenar:

Choklad- och karamellfabriker	83·2 %	Gummivarufabriker	62·8 %
Tobaksfabriker	80·6 »	Punsch-, vin- och läskedrycksfabriker . .	60·5 »
Kartongfabriker o. annan pappersindustri .	73·1 »	Päls- och skinnvarufabriker	59·6 »
Fiskberednings- o. konservfabriker . . .	66·6 »	Mejerier	53·8 »

[1] De i denna tabell meddelade siffrorna för de särskilda industrigrupperna överensstämma ej helt med de i tab. 1 å sid. 367 angivna, enär arbetare vid anläggningar, som driva tillverkning hänförlig till två eller flera grupper, här såvitt möjligt fördelats på dessa, medan i förutnämnda tab. 1 sådan fördelning ej ägt rum.

Inom industrien sysselsatta kvinnor och minderåriga i olika landsdelar år 1923.

Län	Hela antalet arbetare	Kvinnor (vuxna och minderåriga)		Minderåriga		Vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	
		Antal	% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare
Stockholms stad	**35 803**	11 644	32·5	2 488	6·9	13 193	36·8
» län	**10 984**	1 515	13·8	912	8·3	2 217	20·2
Uppsala län	**7 181**	925	12·9	683	9·5	1 441	20·1
Södermanlands län	**10 668**	1 328	12·4	1 136	10·6	2 268	21·3
Östergötlands län	**20 389**	5 614	27·5	2 065	10·1	6 979	34·2
Jönköpings län	**14 485**	2 170	15·0	1 668	11·5	3 442	23·8
Kronobergs län	**7 338**	696	9·5	1 179	16·1	1 597	21·8
Kalmar län	**10 108**	1 096	10·8	1 120	11·1	2 004	19·8
Gotlands län	**1 651**	116	7·0	74	4·5	182	11·0
Blekinge län	**7 543**	1 236	16·4	656	8·7	1 698	22·5
Kristianstads län	**7 802**	1 226	15·7	651	8·3	1 714	22·0
Malmöhus län	**35 026**	10 082	28·8	3 524	10·1	11 992	34·2
Hallands län	**5 352**	1 538	28·7	797	14·9	2 045	38·2
Göteborgs och Bohus län	**33 985**	10 448	30·7	3 696	10·9	12 372	36·4
Älvsborgs län	**24 224**	7 495	30·9	3 091	12·8	9 348	38·6
Skaraborgs län	**9 442**	1 935	20·5	757	8·0	2 461	26·1
Värmlands län	**14 547**	1 242	8·5	1 342	9·2	2 399	16·5
Örebro län	**19 225**	2 405	12·5	1 888	9·8	3 804	19·8
Västmanlands län	**11 065**	471	4·3	929	8·4	1 346	12·2
Kopparbergs län	**16 330**	737	4·5	1 332	8·2	1 961	12·0
Gävleborgs län	**19 858**	2 040	10·3	2 265	11·4	3 883	19·6
Västernorrlands län	**18 879**	518	2·7	1 998	10·6	2 474	13·1
Jämtlands län	**2 844**	119	4·2	230	8·1	339	11·9
Västerbottens län	**6 054**	180	3·0	757	12·5	933	15·4
Norrbottens län	**7 300**	127	1·7	502	6·9	623	8·5
Hela riket år 1923	**358 083**	**66 903**	**18·7**	**35 740**	**10·0**	**92 715**	**25·9**
» » » 1922	**326 221**	62 061	19·0	31 373	9·6	84 690	26·0
» » » 1921	**328 416**	59 258	18·0	32 627	9·9	83 176	25·3
Medeltal för åren 1916—1920	**398 944**	67 856	17·0	48 587	12·2	104 238	26·1
» » » 1911—1915	**357 147**	62 361	17·5	46 515	13·0	96 219	26·9
» » » 1906—1910	**328 012**	57 138	17·4	44 461	13·6	89 409	27·3
» » » 1901—1905	**301 965**	51 304	17·0	42 360	14·0	82 543	27·3

Det är i allmänhet kvinnorna — vuxna eller minderåriga — som i främsta rummet bidraga till de höga procenttalen inom förut nämnda yrkesgrupper. Å andra sidan kan anmärkas, hurusom inom träindustrien de manliga minderåriga utgöra 12·7 % av samtliga arbetare, kvinnorna däremot blott 1·1 %; inom metallindustrien äro motsvarande siffror 6·5 och 3·8 % samt inom jord- och stenindustrien 8·8 och 5·8 %. Absolut taget förekom största antalet minderåriga vid sågverken och hyvlerierna (5 839, därav blott 47 kvinnliga). I förhållande till hela arbetarantalet utgjorde de minderåriga inom denna industri dock ej mer än 13·6 %.

Kvinnors och minderårigas användande inom industrien år 1923.

Yrkesgrupper	Hela antalet arbetare	Därav: kvinnor (vuxna och minderåriga) Antal	kvinnor (vuxna och minderåriga) % av hela antalet arbetare	minderåriga Antal Manl.	minderåriga Antal Kvinnl.	minderåriga Antal Summa	minderåriga % av hela antalet arbetare	vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen Antal	vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen % av hela antalet arbetare
Egentliga fabriksarbetare									
1. *Malmbrytning och metallindustri*	**92 742**	**3 517**	**3·8**	**6 047**	**534**	**6 581**	**7·1**	**9 564**	**10·3**
Järnmalmsgruvor och anrikningsverk	**7 739**	48	0·6	377	10	387	5·0	425	5·5
Andra malmgruvor och anrikningsverk	**831**	8	1·0	28	1	29	3·5	36	4·3
Verk för framställning av järn o. stål	**14 690**	—	—	627	—	627	4·3	627	4·3
Verk för framställning av andra metaller	**420**	—	—	8	—	8	1·9	8	1·9
Järn- och stålmanufaktur	**15 258**	1 007	6·6	1 848	204	2 052	13·4	2 855	18·7
Mekaniska verkstäder	**36 028**	391	1·1	1 698	29	1 727	4·8	2 089	5·8
Skeppsvarv och båtbyggerier	**5 575**	1	0·0	194	—	194	3·5	195	3·5
Fabriker för elektriska maskiner	**2 312**	200	8·7	275	35	310	13·4	475	20·5
Fabriker f. elektr. apparater o. ledningar	**2 833**	911	32·2	193	110	303	10·7	1 104	39·0
Instrument- och urfabriker	**1 163**	42	3·6	106	3	109	9·4	148	12·7
Metallmanufaktur	**4 716**	532	11·3	609	110	719	15·2	1 141	24·2
Guld- och silvervarufabriker	**878**	365	41·6	44	32	76	8·7	409	46·6
Annan järn- och metallindustri	**299**	12	4·0	40	—	40	13·4	52	17·4
2. *Jord- och stenindustri*	**34 033**	**1 969**	**5·8**	**2 982**	**526**	**3 508**	**10·3**	**4 951**	**14·5**
Kolgruvor	**2 169**	3	0·1	131	2	133	6·1	134	6·2
Torvindustri	**3 650**	466	12·8	546	205	751	20·6	1 012	27·7
Brytning jämte grovhuggning av sten	**6 825**	2	0·0	256	1	257	3·8	258	3·8
Finare stenförädlingsindustri	**1 424**	3	0.2	41	3	44	3·1	44	3·1
Kalk- och kritbruk	**1 811**	9	0·5	20	—	20	1·1	29	1·6
Cementfabriker	**1 372**	18	1·3	130	8	138	10·1	148	10·8
Stengods- och lergodsfabriker	**265**	26	9·8	60	2	62	23·4	86	32·5
Tegelbruk	**7 707**	157	2·0	739	19	758	9·8	896	11·6
Porslins- och kakelfabriker	**2 752**	998	36·3	253	160	413	15·0	1 251	45·5
Glasindustri	**4 810**	277	5·8	784	126	910	18·9	1 061	22·1
Annan jord- och stenindustri	**1 248**	10	0·8	22	—	22	1·8	32	2·6
3. *Träindustri*	**56 228**	**618**	**1·1**	**7 131**	**141**	**7 272**	**12·9**	**7 744**	**13·8**
Sågverk och hyvlerier	**42 919**	162	0·4	5 792	47	5 839	13·6	5 954	13·9
Låd- och fanerfabriker	**461**	8	1·7	137	6	143	31·0	145	31·5
Snickeri- och möbelfabriker	**10 994**	210	1·9	996	60	1 056	9·6	1 206	11·0
Annan trävarufabrikation	**1 854**	233	12·6	206	28	234	12·6	439	23·7
4. *Pappers- och grafisk industri*	**41 870**	**5 765**	**13·8**	**3 030**	**1 241**	**4 271**	**10·2**	**8 795**	**21·0**
Pappersmassefabriker	**17 388**	56	0·3	773	6	779	4·5	829	4·8
Pappersbruk och pappfabriker	**9 883**	1 672	16·9	583	344	927	9·4	2 255	22·8
Kartongfabriker o. annan pappersind.	**4 815**	3 245	67·4	274	803	1 077	22·4	3 519	73·1
Tapetfabriker	**310**	35	11·3	76	10	86	27·7	111	35·8
Grafiska anstalter	**1 517**	132	8·7	286	20	306	20·2	418	27·6
Boktryckerier	**7 957**	625	7·9	1 038	58	1 096	13·8	1 663	20·9
5. *Livsmedelsindustri*	**31 605**	**12 146**	**38·4**	**686**	**1 270**	**1 956**	**6·2**	**12 832**	**40·6**
Kvarnar	**2 570**	12	0·5	73	1	74	2·9	85	3·3
Stärkelsefabriker	**340**	—	—	2	—	2	0·6	2	0·6
Pressjästfabriker	**328**	10	3·0	12	2	14	4·3	22	6·7
Bagerier	**3 761**	1 365	36·3	133	95	228	6·1	1 498	39·8
Råsockerbruk (inkl. saftstationer)	**3 440**	41	1·2	—	—	—	—	41	1·2
Sockerraffinaderier	**1 255**	227	18·1	19	—	19	1·5	246	19·6
Kombinerade sockerfabriker	**318**	67	21·1	1	—	1	0·3	68	21·4

Yrkesgrupper	Hela antalet arbetare	Därav kvinnor (vuxna och minderåriga)		Därav minderåriga				Därav vuxna kvinnor och minderåriga av båda könen	
		Antal	% av hela antalet arbetare	Antal			% av hela antalet arbetare	Antal	% av hela antalet arbetare
				Manl.	Kvinnl.	Summa			
Choklad- och karamellfabriker	3 999	3 240	81·0	88	918	1 006	25·2	3 328	83·2
Brännvinsbrännerier	670	—	—	1	—	1	0·1	1	0·1
Destilleringsverk	87	—	—	—	—	—	—	—	—
Bryggerier och mälterier	3 787	1 028	27·1	144	22	166	4·4	1 172	30·9
Fabriker för andra dryckesvaror	443	254	57·3	14	2	16	3·6	268	60·5
Tobaksfabriker	3 458	2 756	79·7	31	102	133	3·8	2 787	80·6
Mejerier	4 007	2 108	52·6	49	28	77	1·9	2 157	53·8
Margarin- och flottfabriker m. m.	589	174	29·5	32	32	64	10·9	206	35·0
Slakterier och charkuterier	1 262	172	13·6	41	6	47	3·7	213	16·9
Fiskberednings- och konservfabriker	906	568	62·7	35	50	85	9·4	603	66·6
Annan livsmedelsindustri	385	124	32·2	11	12	23	6·0	135	35·1
6. *Textil- och beklädnadsindustri*	47 325	31 828	67·3	2 408	4 405	6 813	14·4	34 236	72·3
Bomullsindustri: spinnerier	5 776	3 581	62·0	606	794	1 400	24·2	4 187	72·5
väverier	6 278	4 322	68·8	347	467	814	13·0	4 669	74·4
vaddfabriker	258	126	48·8	5	7	12	4·7	131	50·8
Linne-, hamp- o. juteindustri: spinnerier	1 594	1 017	63·8	197	130	327	20·5	1 214	76·2
väverier	1 539	1 115	72·4	97	189	286	18·6	1 212	78·8
Ylleindustri: spinnerier	4 036	2 021	50·1	531	375	906	22·4	2 552	63·2
väverier	5 786	3 926	67·9	176	454	630	10·9	4 102	70·9
shoddyfabriker	100	59	59·0	—	2	2	2·0	59	59·0
Trikåfabriker	4 020	3 569	88·8	67	544	611	15·2	3 636	90·4
Band- och gardinfabriker m. m.	1 091	710	65·1	67	126	193	17·7	777	71·2
Repslagerier och bindgarnsfabriker	515	261	50·7	31	14	45	8·7	292	56·7
Sömnadsfabriker	9 196	7 901	85·9	79	870	949	10·3	7 980	86·8
Hatt- och mössfabriker	1 905	1 557	81·7	48	237	285	15·0	1 605	84·3
Färgerier och impregneringsfabriker	4 840	1 433	29·6	139	149	288	6·0	1 572	32·5
Annan hithörande industri	391	230	58·8	18	47	65	16·6	248	63·4
7. *Läder-, hår- o. gummivaruindustri*	16 998	5 848	34·4	1 764	1 105	2 869	16·9	7 612	44·8
Garverier	2 171	39	1·8	150	6	156	7·2	189	8·7
Päls- och skinnvarufabriker	988	540	54·7	49	57	106	10·7	589	59·6
Skofabriker	9 784	3 565	36·4	1 062	785	1 847	18·9	4 627	47·3
Gummivarufabriker	2 478	1 313	53·0	242	176	418	16·9	1 555	62·8
Annan hithörande industri	1 577	391	24·8	261	81	342	21·7	652	41·3
8. *Kemisk-teknisk industri*	12 262	3 887	31·7	672	537	1 209	9·9	4 559	37·2
Färg- och fernissfabriker	309	88	28·5	16	16	32	10·4	104	33·7
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	1 652	723	43·8	55	123	178	10·8	778	47·1
Konstgödningsfabriker	695	4	0·6	14	1	15	2·2	18	2·6
Kolnings- och trädestillationsverk	639	7	1·1	21	2	23	3·6	28	4·4
Krutbruk o. andra sprängämnesfabriker	1 032	485	47·0	21	48	69	6·7	506	49·0
Tändsticksfabriker	5 289	2 198	41·6	432	300	732	13·8	2 630	49·7
Annan kemisk-teknisk industri	2 646	382	14·4	113	47	160	6·0	495	18·7
9. *Kraft-, belysnings- o. vattenverk*	6 992	67	1·0	50	—	50	0·7	117	1·7
Elektricitetsverk	4 360	36	0·8	42	—	42	1·0	78	1·8
Gasverk	1 466	21	1·4	5	—	5	0·3	26	1·8
Vattenledningsverk	1 166	10	0·9	3	—	3	0·3	13	1·1
Summa	340 055	65 640	19·3	24 770	9 759	34 529	10·2	90 410	26·6
Lagerarb., chaufförer, kuskar m. fl.	18 028	1 263	7·0	1 042	169	1 211	6·7	2 305	12·8
Samtliga arbetare	358 083	66 903	18·7	25 812	9 928	35 740	10·0	92 715	25·9

Arbetskonferensernas resultat i lagstiftningen.

Under ovanstående rubrik återgavs i femte häftet av Sociala Meddelanden för 1922 (sid. 378) en av internationella arbetsbyrån publicerad översikt över de åtgärder, som dittills i olika länder vidtagits för att giva verkställighet åt de vid arbetskonferenserna antagna konventionsförslagen. Under de tre år, som sedan dess förflutit, har ratifikationsarbetet, såsom naturligt är, gjort åtskilliga framsteg, och arbetsbyrån publicerar numera för varje månad en i tablåform uppställd översikt över det aktuella läget på detta område. Den senaste av dessa översikter, avseende mars 1925, återgives å nästa sida.

Tabellen upptager som synes de konventioner, som antagits vid de tre första konferenssammanträdena (1919, 1920 och 1921). Vid 1922 och 1923 års sammanträden antogos inga konventionsförslag, och de, som förelågo vid 1924 års sammanträde, skola enligt nu gällande bestämmelser underkastas en andra behandling under innevarande år, innan de äro att anse som definitivt antagna. Konventionerna avse följande frågor:

1919 1) ang. arbetstidens begränsning
2) » arbetslösheten
3) » kvinnors arbete före och efter barnsbörd
4) » » nattarbete
5) » minimiålder för minderåriga
6) » minderårigas nattarbete
7) » vit fosfor (Bernkonventionen)
1920 8) » minimiålder för arbete å fartyg
9) » arbetslöshetsersättning
10) » arbetsförmedling för sjömän
1921 11) » minderårigas användande till arbete i jordbruket
12) » jordbruksarbetarnas föreningsrätt
13) » socialförsäkring inom jordbruket
14) » användandet av blyvitt vid målning
15) » veckovila i industriella företag
16) » minimiålder för eldare och kollämpare å fartyg
17) » läkarbesiktning av barn och unga personer i arbete å fartyg.

Ratifikationsarbetets resultat utmärkas i tabellen med följande tecken:

R betyder, att ratifikation verkställts
B » » beslut föreligger om ratifikation
F » » förslag » » »
V » villkorlig ratifikation
Rf angiver, att den för ratifikationen erforderliga lagstiftningen genomförts *före* konventionens antagande å arbetskonferensen
Re » » lagstiftningen genomförts *efter* konferensen

} enligt de till arbetsbyrån jämlikt § 408 i fredsfördraget ingivna årsrapporterna

* utmärker, att lagstiftning i konventionens syfte genomförts
† » sådan lagstiftning förberetts

} enligt andra till arbetsbyrån inkomna officiella uppgifter

Ratifikationsarbetets fortgång intill mars 1925.

	Konferensen 1919							Konf. 1920			Konferensen 1921						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Argentina	F †	F †	F †	F †	F †	F †	*	F †	F †	F	—	—	—	—	—	—	—
Australien	—	—	—	—	—	—	R *	F	F	F	—	—	—	—	—	—	—
Belgien	*	—	—	R	R	R	R *	R	R	R	—	—	—	†	F	—	—
Bolivia	†	—	—	†	—	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brasilien	F	F	F †	F †	F †	F †	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bulgarien	V	R †	Rf	Rf	Re	Rf	—	Rf	R †	R †	B	B	B	B	B	B	B
Chile	F †	†	F †	F †	F †	F †	—	F †	F †	F †	F	F	F	F	F	F	F
Danmark	F †	Re	F †	F †	Re	Re	R[1] *	R	F †	F †	F	F	R	F †	F †	R	F *
Estland	F †	Rf	—	R *	R *	R *	R *	R †	R †	Rf	R	R	R	R	R	R	R
Finland	—	Re	—	—	B †	B †	R *	B *	—	Rf	†	R	†	—	R	*	*
Frankrike	F	B	F †	B †	F	B †	R[1] *	—	F †	F †	—	—	—	F †	—	—	—
Grekland	Re	Re	Re	Re	Re	Re	*	—	—	—	—	—	—	B	B	—	—
Indien	Re	Rf	—	Rf	*	Rf	R *	†	—	—	—	R	—	—	R	R	R
Irland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	R	R	—	—	—	—
Italien	V *	Rf	B †	Re	F	Re	R[1] *	F	R	R	R	R	F	F	R	R	R
Japan	—	Re	*	*	B *	*	R *	R	—	Re	R	—	—	—	—	—	R
Kanada	—	—	—	—	—	—	R[1] *	F †	F †	—	—	—	—	—	—	F †	F †
Kina	—	—	—	—	—	—	R *	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kuba	—	—	F	—	F	F	—	F	F	F	—	—	—	F	—	—	F
Lettland	F	F	F	F	F	F	—	F	F	F	B	R	—	R	R	R	R
Lithauen	F	F	F	F	F	F	—	F	F	F	—	—	—	—	—	—	—
Luxemburg	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nederländerna	F	F	F	Rf	B	R	R[1] *	R †	B	B †	—	F	F *	F	F	F	F
Norge	†	Re	†	†	†	†	R[1] *	*	*	Rf	—	—	—	—	†	*	—
Polen	—	R	—	*	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
Portugal	—	—	†	†	†	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rumänien	V	Re	R †	R †	R †	R †	R	R †	—	—	—	—	—	—	R	R	R
Schweiz	—	Rf	—	Re	Re	Re	R[1] *	—	—	—	—	—	—	†	F	—	—
Serbokroatoslovenska staten	*	*	*	*	*	*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spanien	F *	Re	Re	F	F	F	R[1] *	R	R	F	F	F	F	R	R	R	R
Storbritannien	—	Rf	—	Re	Re	Re	R[1] *	Re	F †	F	—	R	R	—	—	F †	F †
Sverige	*	Rf	—	—	—	—	R *	Rf	—	Rf	R	R	R	R	—	F †	F
Sydafrika	†	R	—	Rf	—	—	R[1] *	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjeckoslovakien	Rf	F *	F †	Rf	Rf	F †	R *	—	—	†	R	R	—	R	R	—	—
Tyskland	F †	F *	—	F †	F †	F †	R[1] *	F †	F †	F *	F	F *	F *	F	F *	F †	F †
Ungern	—	F †	F †	F †	—	F †	F	F †	—	—	F †	—	F †	F †	—	F †	F †
Uruguay	—	†	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Österrike	V	R	*	R	—	R	R *	—	—	—	R	R	—	R	—	—	—

[1] Bernkonventionen ratificerad redan före 1919 års arbetskonferens.

Europas bostadsproblem.

I anledning av en vid internationella arbetskonferensens fjärde sammanträde i november 1922 antagen resolution beslöt internationella arbetsbyråns styrelse vid sitt nästföljande sammanträde (den 1 februari 1923) att vid byrån anställa en särskild tjänsteman för handläggning av ärenden rörande bostadsfrågan.[1] Valet föll härvid på österrikiska ministerialrådet Hugo Haan, vilken till 1924 års arbetskonferens utarbetade en utredning rörande bostadsfrågans läge efter kriget i sjutton europeiska stater.[2] En sammanträngd översikt över detta arbete lämnas i nedanstående uppsats, som i huvudsak återger ett av författaren inför socialpolitiska sällskapet i Wien den 4 februari 1925 hållet föredrag, vilket sedermera publicerats i Österreichische Städte-Zeitung och genom socialrådet Erik Sjöstrand ställts till socialstyrelsens förfogande.

Man gör sig icke skyldig till en obefogad generalisering, om man vid en undersökning av bostadsfrågans utveckling efter världskriget talar om den europeiska bostadskrisen såsom en enhetlig företeelse, som med större eller mindre variationer framträtt i alla länder. Krisens orsaker såväl som dess förlopp och dess följdverkningar ha överallt varit i stort sett enahanda, och man torde med tämligen stor visshet kunna förutsäga, att om mänskligheten — vilket Gud förbjude — än en gång skulle nödgas genomgå en dylik katastrof, så skulle man även på bostadsområdet ha att emotse en liknande utveckling, på sin höjd något modifierad genom tillämpning av de erfarenheter, som vunnits av de gångna årens trångmål.

Världskriget kom över Europa mitt i en period av hoppgivande reformarbete på det bostadspolitiska området — det må härvid blott erinras om de internationella bostadskongresser, som höllos i Wien 1911 och i Haag 1913. Men krigsutbrottet kom också vid en tidpunkt, som kännetecknades av en tilltagande bostadsknapphet och stigande hyror i nästan alla länder. Ej sällan brukades i fråga om dessa företeelser ordet bostadskris, vilket ord då naturligtvis ej tillmättes samma allvarliga innebörd som i våra dagar. Ännu var ju den privata byggnadsverksamheten i full gång, och det var blott med hänsyn till den ur profitsynpunkt mindre lockande produktionen av smålägenheter, som ett understöd från samhällets sida stundom befanns påkallat.

Med krigsutbrottet bragtes bostadsproduktionen i hela Europa på en gång att upphöra. Kapital, material och arbetskraft togos i stället i anspråk för krigets behov. Byggnadsarbetarna räknades i allmänhet till det bästa soldatmaterialet och fingo sin plats i de främsta stridslinjerna, där döden gjorde sina rikaste skördar — alla krigförande länder, särskilt England, lida därav ännu i dag. Man hade icke behövt, såsom skedde i England och Amerika, utfärda förbud mot bostadsbyggande för att förebygga onödig kapitalplacering i denna överallt oräntabla näringsgren. Och detta gällde icke blott de krigförande — även de neutrala länderna fingo se sin bostadsproduktion sjunka till hälften av det normala eller därunder.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 330.

[2] International Labour Office, Studies and Reports, ser. G, nr 1: European Housing Problems since the war.

Märkligt nog ledde avbrottet i byggnadsverksamheten icke omedelbart till ett sammanbrott på bostadsmarknaden. Tvärtom medförde krigsutbrottet till en början en avspänning på detta område. Mobiliseringen av miljoner människor, nödvändigheten för de hemmavarande att inför den osäkra framtiden iakttaga allehanda inskränkningar, utlänningarnas försvinnande, den sjunkande äktenskapsfrekvensen — allt detta framkallade till en början en minskad efterfrågan å bostadslägenheter och en ökning av ledighetsprocenten. Undantag funnos naturligtvis dock: städerna i Schweiz översvämmades redan under de första krigsdagarna av flyktingar från de krigförande länderna, och Paris blev likaså den överfyllda tillflyktsorten för den hemlösa befolkningen från de krigshärjade delarna av norra Frankrike.

I övriga länder fick man först längre fram känning av de genom kriget framkallade förskjutningarna i befolkningsrörelsen: flyktingar från krigszonerna, massinflyttning av arbetare till de uppväxande krigsindustrierna, småningom också ökad äktenskapsfrekvens och den därmed följande naturliga folkökningen, allt detta reducerade snart den tillgängliga bostadsreserven, som dessutom starkt tagits i anspråk av den florerande krigsindustrien och krigsbyråkratien.

Denna utveckling pågick under åren 1915—1919, då den stora bostadskrisen i nästan alla länder bragtes till sin spets.

Den första åtgärd från samhällets sida, som under dessa förhållanden visade sig påkallad, var *skydd för hyresgästerna*. Liksom i fråga om allt, som vid denna tid företogs, var det i första rummet krigspolitiska hänsyn, som härvid blevo avgörande. Bostadsuppsägningar, hyresförhöjningar och andra bostadsbekymmer fingo icke störa soldaternas sinnesro. Hemmet, som man kämpade för, fick icke bakom försvararens rygg spolieras. De första hyresrestriktionerna inskränkte sig också till sådana fall, där familjeförsörjaren var i fält. I Frankrike infördes redan genom en förordning den 14 aug. 1914 hyresmoratorium för alla mobiliserade, vilket sedan kvartal för kvartal prolongerades och småningom utsträcktes till alla genom kriget blottställda (invånare i de ödelagda provinserna m. fl.).

Liknande bestämmelser genomfördes också i Belgien, Italien och Tyskland. Flertalet länder, däribland England, gingo emellertid längre och indrogo redan från början *alla slag av smålägenheter under hyresrestriktionernas skydd*. Den lagstiftning, som sålunda kom till stånd, avsåg i allmänhet att bereda hyresgästerna skydd i särskilt tre hänseenden: mot oskälig hyresstegring, mot omotiverad uppsägning och mot alltför brådstörtad avhysning.

Vad hyresprisen beträffar, blev den fria prisbildningen snart fullständigt satt ur spelet och hyresregleringen överlämnad åt offentliga myndigheter eller för ändamålet bildade nämnder. Hyresocker blev flerstädes kriminaliserat, särskilt strängt i Frankrike. Likaså blev husägarnas fria uppsägningsrätt kringgärdad med starka restriktioner eller rent ut avskaffad. Endast på särskilda, i lagen angivna grunder eller efter hyresnämndens för varje fall givna samtycke kunde uppsägning äga rum. Och för det fall, att hyresrätten sålunda lagligen upphört, medgavs den avflyttande hyresgästen ytterligare åtskillig hänsyn och skydd mot brutal eller oförberedd avhysning.

Hemskyddet blev på detta sätt omsorgsfullt genomfört. Den, som en gång funnit en bostad, förblev, alla krigsårens omvälvningar till trots, i tryggad besittning av densamma. Men jämsides härmed framväxte ett annat, allt mer betydelsefullt problem: att också bereda utrymme åt dem, som ville grunda nya hem — ett behov, som redan under de sista krigsåren gjorde sig nog så kraftigt gällande och efter demobiliseringen kunde väntas antaga mångdubbla proportioner.

Redan 1918 måste bostadspolitiken i många länder slå in på vägar, som man före kriget ansett otänkbara. Tidens lösen blev en *distributiv bostadspolitik*. Allt efter omständigheterna tillgrep man i detta syfte olika åtgärder i olika länder. Under det sådana relativt lindriga ingrepp i den enskilda förfoganderätten som förbud mot ombyggnad och rivning av bostadshus eller bostadslägenheters inredning till affärsändamål samt reglering av resandetrafiken och andrahandsuthyrningar, genomfördes även i

neutrala länder, måste man i Tyskland, Österrike och de efter fredsslutet nyskapade staterna taga steget ännu längre ut, till bostadsransonering och liknande åtgärder. Även i en del av de länder, som segrande gått ur kriget, voro åtgärder av detta slag tidvis starkt på tal. I Belgien och Italien genomfördes till och med lagbestämmelser om rekvisitionsrätt för överflödiga bostadsrum, vilka bestämmelser dock icke behövde tagas i praktiskt bruk. Föga fattades, att man i Frankrike också nödgats slå in på en liknande väg. I England däremot visade sig folkmeningen alltjämt oemottaglig för dessa med nationens traditionella hemfridsbegrepp oförenliga idéer.

Ställningen vid världskrigets slut var sålunda: bostadsbrist överallt; hyresrestriktioner överallt; inom centralmakterna därtill en ingripande distributiv bostadspolitik; ingen byggnadsverksamhet utom på vissa håll i de neutrala länderna, av vilka först Holland, sedermera också Spanien och Sverige börjat investera krigsårens konjunkturvinster i byggnadsföretag. [1]

När mänskligheten omkring årsskiftet 1918/19 åter började komma till besinning efter krigsruset och fick taga itu med gottgörandet av fyra års förstöringsarbete, framträdde alltså bland alla de andra arbetsuppgifterna också frågan om bostadsmarknadens återförande i normala gängor. Vid en överblick av huru detta arbete fortskridit på olika håll, blir det nödvändigt att skilja mellan å ena sidan de segrande och neutrala staterna, å andra sidan de besegrade, till vilka i detta fall få räknas även de ur Donaumonarkiens och tsarväldets spillror uppvuxna successionsstaterna. För de länder, som tillhöra den förra gruppen, har problemet, hur svårt det än tett sig, likväl naturligtvis ställt sig ofantligt mycket lättare än för de andra. Även om man ännu ingenstädes kunnat säga, att bostadskrisen är helt övervunnen, har man dock i dessa lyckligare ställda länder kunnat iakttaga, att en normal byggnadsverksamhet åter kommit i gång, och bostadsransoneringens hot synes här definitivt vara avfört från dagordningen.

Inom de besegrade centralmakterna åter medförde åren efter fredsslutet en allt vidare utbyggnad av den distributiva bostadspolitiken. Om vid sidan härav en smula byggnadsverksamhet började spira upp, baserades densamma helt och hållet på direkt subsidiering från samhällets sida.

Hyresregleringen bibehölls efter fredsslutet tills vidare alltjämt i de stater, där dylik lagstiftning redan genomförts. Vid de revideringar, som de mer eller mindre provisoriska författningarna på detta område tid efter annan underkastades, kompletterades lagstiftningen flerstädes med särbestämmelser rörande den alltmer överhandtagande andrahandsuthyrningen. De under krigsåren uppkomna inskränkningarna i husägarnas uppsägningsrätt blevo efter hand mildrade och modifierade; på många håll visade sig dock, att den »hemskyddsprincip», som här kommit till uttryck, vunnit ett djupt fäste i det allmänna rättsmedvetandet och icke mera kan helt övergivas, utan i en eller annan form torde överflyttas till den permanenta hyreslagstiftningen. Däremot hava bestämmelserna mot hyresstegring med penningvärdets fortskridande stabilisering alltmera jämkats, om icke rent av ställts på avskrivning. Åtgärder i sådan riktning eller åtminstone förberedelser därtill ha redan vidtagits i Finland, Jugoslavien, Italien, Sverige, Danmark, flertalet av kantonerna i Schweiz, Polen, Ungern, Tyskland och Förenta staterna.

Följderna av hyrornas frigivning ha gestaltat sig mycket olika i olika länder. Bland de stater, som gjort mindre gynnsamma erfarenheter av experimentet, må i främsta rummet nämnas Italien, där reformen emellertid också i början av 1924 genomfördes synnerligen oförberett genom ett av Mussolinis berömda dekret. Trots de påtryckningar, som de fascistiska organisationerna enligt givna direktiv utövade på sådana

[1] Förf. synes, åtminstone vad Sverige angår, ha förbisett den viktiga omständigheten, att de åsyftade byggnadsföretagen huvudsakligen avsågo industriella anläggningar.
(Översättarens anmärkning.)

husägare, vilka alltför öppet missbrukade den nyvunna avtalsfriheten, hade förhållandena efter ett år utvecklats därhän, att regeringen måste ingripa mot det ohöljda hyresockret med ett nytt dekret, vilket gav myndigheterna dispositionsrätt över sådana lägenheter, som i spekulationssyfte höllos outhyrda. En av fastighetsägarförbundet häremot avlåten protest renderade förbundets ordförande följande telegram:

»Jag svarar Er: Edra argument ha intet berättigande. Ni måste erkänna, att många husägare visat sig ovärdiga den genom dekretet den 7 januari 1924 införda fria regimen, i det att de tagit denna till förevändning för överdrivna och antisociala hyresstegringar. Min då utsända vädjan har alltså icke respekterats. Regeringen har att tillse, att alla medborgares intressen behörigen tillgodoses, och även husägarna måste då lära sig förstå, att friheten innebär ej endast rättigheter, utan också skyldigheter. Detta är det enda svar jag kan ge på Eder protest, som både till tonen och tidpunkten är malplacerad.

Mussolini.»

Detta är alltså den erfarenhet man i Italien gjort av en alltför oförmedlad övergång till fri prisbildning på hyresmarknaden, en erfarenhet, som måhända verkat återhållande på vissa andra regeringar — helst sådana, för vilka det av konstitutionella hänsyn icke ställer sig så lätt att åter upphäva en redan verkställd reform. Ett exempel på mera försiktig taktik erbjuder Danmark, där den redan bestämda tidpunkten för hyreslagstiftningens avveckling nyligen ytterligare framflyttats.

Erfarenheten har överallt visat överdriften i den ofta brukade frasen, att husen skola skjuta som svampar upp ur jorden, så snart hyresregleringen avskaffats. Att det icke endast varit lagstiftningen, som lamslagit byggnadsverksamheten, borde ju också vara klart, då man vet, att nybyggen i alla länder varit undantagna från hyresreglering och ransonering. Orsaken, varför trots detta inga nybyggnader kommit till stånd, ligger tydligen djupare, i rådande finansierings- och kreditsvårigheter m. m. Bostadsproblemet är först och sist endast en sida av efterkrigstidens stora ekonomiska fråga. »Om byggnadsverksamhet kommer i gång, kommer allt i gång», har redan blivit ett slagord. Och om denna verksamhet icke kommer i gång, är detta ett osvikligt symtom på att det hela är i olag.

Den huvudsakliga grunden till, att byggnadsverksamheten alltjämt har svårt att komma i gång, är, att denna verksamhet är oräntabel. De stegrade byggnadskostnaderna kompenseras icke av en motsvarande ökning av de bostadssökandes betalningsförmåga. Man måste därför räkna med att såsom förlorat avskriva en del av det i byggnadsverksamheten nedlagda kapitalet. Och frågan blir då, vem som skall stå risken för denna kapitalförlust.

Privatkapitalet, som före kriget finansierade 98 % av bostadsbyggandet, håller sig naturligtvis borta. Lika litet kan man räkna på någon av enskilt initiativ igångsatt allmännyttig byggnadsverksamhet; någon kredit skulle för en sådan ingenstädes stå att uppbringa. Då det hittillsvarande produktionssystemet sålunda ej längre fungerar, men bostadsbehovet likväl på ett eller annat sätt måste tillfredsställas, blir det till sist staten, som får träda emellan.

Ingen stat i Europa har heller kunnat komma ifrån detta åliggande. I varje land ha åtgärder för bostadsproduktionens främjande igångsatts från samhällets sida, vanligen i form av samverkan mellan stat och kommuner. I regel har verksamheten begränsats till anskaffande av smålägenheter, här och var — t. ex. i Holland och Paris — ha även medelklassbostäder inbegripits. Som verkställighetsorgan ha i allmänhet anlitats kommuner eller allmännyttiga byggnadsföreningar; stundom har också understöd lämnats åt enskilda företagare (England, Holland, Belgien).

Det är här ej plats att gå närmare in på de olika arbetsmetoder och finansieringssystem, som i skilda länder kommit till användning. Där statsfinanserna det tillåtit, ha de erforderliga medlen i allmänhet tagits direkt ur statskassan, d. v. s. i vanlig ordning måst bestridas av skattebetalarna. Där denna utväg ej kunnat anlitas — i Tyskland och Österrike — har man genom en särskild *hyresbeskattning* låtit dem, som äro lyckliga nog att vara i besittning av en bostad, bidraga till byggnads-

kostnaderna för de bostadslösa. Den i Amerikas förenta stater med framgång tillämpade metoden att genom vissa *skattelindringar* uppmuntra till nybyggnader har i en del fall också kommit till användning, men synes ej hava haft någon vidare effekt i länder, där den ekonomiska jämvikten varit alltför mycket rubbad. Som ytterligare ett exempel på kapitalanskaffning må nämnas införandet av *byggnadstvång* för industriföretag och vissa andra större inkomsttagare. Systemet har bl. a. tillämpats i Jugoslavien, där det efter fredsslutet uppstått en mängd på utländskt kapital grundade industrianläggningar, vilka dragit med sig ökat bostadsbehov. Även i Polen och Norge ha liknande bestämmelser kommit till.

Genom dessa och andra anordningar har man så småningom överallt fått åtminstone någon byggnadsverksamhet i gång, mestadels dock långt ifrån vad som skulle behövas för att avhjälpa den under krigsåren uppkomna bristen. För att denna helt skulle kunna täckas, fordras nämligen:

1) ersättning för alla under kriget förstörda bostäder;

2) ersättning för det uteblivna bostadstillskottet under krigsåren (motsvarande fem eller sex års normala produktion);

3) täckning av det löpande årsbehovet.

Krigsskadorna äro nu i allmänhet återställda eller kunna åtminstone förväntas så bliva i en nära liggande framtid. Åtskilliga länder ha också kommit så långt, att det årliga bostadstillskottet ungefär täcker löpande behov; en del (England, Holland och Sverige) ha därutöver kunnat fylla en del av krigsårens stora deficit. I det stora flertalet länder har man emellertid ännu icke hunnit närmelsevis så långt; tvärtom växer bristen år från år, då det årliga tillskottet ännu icke på långt när motsvarar vad som skulle behövas.

Det nuvarande läget i de olika länderna torde i korthet kunna karakteriseras sålunda:

I. Neutrala stater.

Holland. En primitiv hyresreglering genom hyresnämnder gäller fortfarande för lägenheter under en viss hyresgräns. Den statsunderstödda bostadsproduktionen, som avser såväl medelstora som smärre lägenheter, har under åren 1915—22 erhållit c:a 925 miljoner floriner, varav 131 miljoner utan återbetalningsskyldighet.

Schweiz. Hyresregleringen är under avveckling kantonsvis. Bostadsbristen, som framför allt framkallades av de många utlänningar, vilka under kriget togo landets gästfrihet i anspråk, har genom dessas avflyttning snabbt gått tillbaka och t. ex. i Genève förbytts till bostadsöverflöd. I städerna pågår i allmänhet normal byggnadsverksamhet. De tidigare beviljade förbundsbidragen ha från 1925 upphört.

De skandinaviska länderna. Hyresregleringen upphörde i Finland från den 1 juni 1922, i Sverige från den 1 oktober 1923. I Danmark skall avvecklingen vara genomförd den 1 maj 1926 (för Köpenhamn 1927).[1] I Norge är frågan ännu under diskussion.

I *Spanien* kan bostadsproduktionen anses vara återställd till normal omfattning.

II. De segrande staterna.

England. Den nuvarande konservativa regeringen synes vilja vara konservativ även i fråga om hyresregleringen. Frågan om dennas avveckling är i varje fall icke aktuell.

[1] Efter det ovanstående skrivits, har för Danmark utfärdats en ny hyreslag av den 1 april 1925, i enlighet varmed hyresregleringen för Köpenhamn erhållit förlängd giltighet till den 1 maj 1931, medan för landet i övrigt de sista inskränkningarna i husägarnas dispositionsrätt skola upphöra den 1 maj 1927.

Den statsunderstödda bostadsproduktionen, som omedelbart efter kriget igångsattes under fältropet »Hem åt krigarna», har koncentrerats kring tre stora byggnadsprogram. Det första (the Addison Housing Scheme), som sattes i verket 1919, avsåg att genom samverkan med kommunerna åstadkomma 500 000 nya hus, men måste av kostnadsskäl avbrytas, efter det c:a 175 000 byggnader fullbordats.[1] Det andra (the Chamberlain Housing Scheme) fastställdes 1923 och hade intill november 1924 givit till resultat c:a 165 000 nybyggnader, varav 112 000 åstadkommits genom privat, statsunderstödd byggnadsverksamhet.[2] Det tredje (the Wheatley Housing Scheme), som utformades under arbetarpartiets regeringstid 1924, gick ut på uppförande av ej mindre än 2½ miljoner bostadshus, fördelade på 15 år, vilket skulle innebära ett definitivt avhjälpande av bostadsbristen i England. Hur mycket härav, som kan komma till utförande under den nuvarande regimen, är ännu ej känt. Det sedan krigsåren kvarstående bostadsunderskottet i England uppskattas nu till 800 000 lägenheter, det löpande årsbehovet till 200 000.

Frankrike. Hyresregleringen bibehålles ännu. Statsmakterna, som hittills uteslutande haft sin uppmärksamhet fästad på återuppbyggnadsarbetet i de förhärjade provinserna, ha först på senaste tiden, under ministeriet Herriot, på allvar börjat syssla med frågan om bostadsproduktionens främjande inom landet i övrigt.

En omständighet, som i många fall varit av betydelse i kampen mot bostadsbristen, är att Frankrike av gammalt haft en ordnad lagstiftning rörande lägenhetsköp. Denna form för bostadsbesittning, som under krigsåren vunnit stor utbredning i skilda länder, men också lett till åtskilliga missbruk, då de härigenom uppkommande rättsförhållandena ej alltid varit i lag reglerade, har gamla anor särskilt i vissa städer, såsom Grenoble och Rennes, och har under senare år även fått betydelse i Paris.

Belgien. Hyresregleringen är avsedd att prolongeras intill hyresåret 1926—1927. Byggnadsverksamheten är åter uppe i samma omfattning som före kriget. Ännu återstår dock en brist av c:a 100 000 lägenheter som ersättning för vad man under kriget försummade. De förstörda husen äro däremot i stort sett återuppbyggda.[3]

För bostadsproduktionens främjande finnes en mycket väl ordnad organisation — Société nationale des habitations et logements à bon marché — vilken med bidrag av statsmedel finansierar 250 lokala sammanslutningar (Sociétés agrées d'habitations à bon marché). Produktionen av smålägenheter stimuleras genom statsbidrag.

Italien. För främjande av bostadsproduktionen finnes ett stort antal s. k. Istituti autonomi per le case economiche e popolari, vilka tillsammans med kommunerna leda den statsunderstödda byggnadsverksamheten. Mycket uträttas också av kooperativa byggnadsföreningar. Alltjämt finnes dock ett stort bostadsunderskott (c:a 600 000 lägenheter).

Hur hyresregleringen avvecklats har förut omnämnts.

III. Centralmakterna och successionsstaterna.

Tjeckoslovakien. Hyresstegringslagen prolongeras år från år och likaså lagstiftningen om understöd åt bostadsproduktionen. Fortfarande finnes även en om också ej så mycket tillämpad lag om bostadsransonering.

Den statsunderstödda bostadsproduktionen har under åren 1914—24 skapat c:a 46 800 lägenheter. Som lån ha utgivits nära 3 miljarder tj. kronor och som bidrag utan återbetalningsskyldighet utgå 150 miljoner per år. Fråga är emellertid för när-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 802, årg. 1920, sid. 174 och 421, samt årg. 1921, sid. 1057.
[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 833.
[3] Jfr h. 4, sid. 296.

varande om inskränkning av denna subvention. Bergsbruket är underkastat en särskild beskattning för uppförande av bostäder åt gruvarbetare.

Polen. Hyresregleringen är under avveckling. Den lagliga hyran för tredje kvartalet 1924 fastställdes för enrumslägenheter till 5 %, för större lägenheter därutöver upp till 20 % av 1914 års hyra (efter guldvärde), och dessa hyresbelopp skola sedan för varje kvartal ökas med 6 % av förkrigsbeloppet, så att man efter tre à fyra år åter är uppe vid 1914 års nivå. Uppsägningsrätten är starkt beskuren, och för arbetslösa gäller hyresmoratorium. Någon mera omfattande understödsverksamhet för ökad bostadsproduktion har av finansiella skäl ej kunnat anordnas, utan har statens ingripande på detta område måst inskränkas till vissa åtgärder för åstadkommande av billig byggnadskredit. Banker, biografer och liknande inrättningar kunna åläggas uppföra nya bostäder som ersättning för sådana lägenheter, som de för sitt lokalbehov tagit i anspråk.

Ungern. Bostadspolitiken framstår såsom i hög grad »högerorienterad»; alla kristidsanordningar äro under avveckling.

Jugoslavien. Hyresregleringen och den distributiva bostadspolitiken avskrevs redan 1922. I Belgrad pågår en livlig byggnadsverksamhet, huvudsakligen med understöd av utländskt kapital. En mängd offentliga byggnadsföretag äro också planerade, avsedda för de nya krav, som ställas på staden såsom det utvidgade konungarikets huvudstad.

Tyskland. Den under kriget genomförda vidlyftiga hyres- och bostadslagstiftningen är i stora delar ännu gällande. Av hyresstegringslagstiftningen ha sålunda bl. a. bibehållits inskränkningarna i husägarnas uppsägningsrätt. Vad själva hyresbeloppen beträffar, pågår en successiv uppskruvning mot förkrigsnivån; i Preussen, Bayern och Sachsen hade man i november 1924 kommit upp till c:a $^2/_3$ av 1914 års hyror, i Württemberg till 70 %, i Thüringen till 75 och i Lübeck ända till 85 %. Av hyran skall enligt gällande »Steuernotverordnung» ej mindre än 40 % avgå som hyresskatt. Denna skatt är icke — såsom den tidigare »Reichswohnbauabgabe» — anslagen att främja bostadsproduktionen, utan ingår som ett bidrag till den allmänna saneringen av riksfinanserna. Dock åligger det varje stat att av de på denna väg erhållna medlen anslå minst 10 % till bostadsändamål.

Med de höjda hyrorna har bl. a. följt en stark ökning av tillgången å möblerade rum, vilka på grund härav flerstädes kunnat undantagas från hyresregleringen.

Byggnadsverksamheten har efter fredsslutet nått en efter omständigheterna betydande omfattning, om vilken dock fullständig statistik saknas. Uppskattningsvis torde man kunna sätta nyproduktionen under åren 1919—23 till minst 550 000 lägenheter, vilket dock för återställande av jämvikten på bostadsmarknaden är mindre än intet, då årsbehovet beräknas till $^1/_4$ miljon och från krigsåren kvarstår ett deficit av $1\frac{1}{2}$ miljon lägenheter. I själva verket råder också fortfarande en förtvivlad bostadsnöd. Enbart i Berlin registrerades i början av 1924 ej mindre än 225 000 bostadssökande.

Österrikes invecklade bostadsproblem — man har här ännu kvar både hyresreglering och en omfattande distributiv bostadspolitik — beröres endast i förbigående, av naturlig hänsyn till den publik, för vilken redogörelsen närmast varit avsedd. Detsamma gäller *Balkanstaterna* och de *baltiska randstaterna*, rörande vilka det ej låtit sig göra att erhålla ett fullständigt material för överblick av bostadsfrågans läge. Tydligt framgår emellertid av tillgängliga uppgifter, att även här föreligger en kännbar bostadsnöd, som frambringat en aktiv bostadspolitik, om ock i relativt primitiva former. Vad slutligen *Ryssland* beträffar, erinras om den fullständiga katastrof, som överbefolkning och försummat bostadsunderhåll i gemenskap framkallat — särskilt i Moskva, där man måst

skrida därhän att tvångsrekvirera och ransonera ej blott överflödiga hus, lägenheter och rum, utan till och med vissa golvutrymmen inom redan upptagna bostadsrum.

Som avslutning till den ur många synpunkter nedstämmande översikten över bostadsfrågans nuvarande läge framlägges till sist ett perspektiv över bostadsväsendets framtida utveckling och de strävanden, som göra sig gällande i den moderna stadsbyggnadskonsten för att icke endast avhjälpa den nuvarande bostadsnöden i dess mest allvarliga former, utan efter hand också flytta upp hela den i kulturländernas befolkningsagglomerationer sammanträngda mänskligheten till en högre bostadsstandard.

Industriell demokrati i Förenta staterna.

Med hänsyn till det stora intresse, som i Amerika liksom i Europa under tiden närmast efter världskriget ägnades åt den industriella demokratiens problem, föranstaltades av svenska konsulatet i Chicago på hösten 1919 en utredning rörande frågans dåvarande läge i Förenta staterna. Den i anledning av utredningen framkomna redogörelsen finnes publicerad i denna tidskrift (årg. 1920, sid. 160). En annan institution, som ägnat förevarande fråga särskild uppmärksamhet, är National Industrial Conference Board, som under åren 1919—1922 utgivit tre redogörelser rörande detta ämne och i februari 1925 framlagt en fjärde liknande publikation, behandlande den industriella demokratiens utveckling till och med år 1924.[1]

Den industriella demokratien har, såsom i denna redogörelse framhålles, i Förenta staterna framvuxit under delvis helt andra förhållanden än i Europa. Skillnaden ligger i första rummet däruti, att här ifrågavarande form för samarbete mellan arbetsgivare och arbetare i Amerika icke, såsom i vissa europeiska stater, framtvingats eller reglerats av lagstiftningen, utan framvuxit huvudsakligen på enskilt initiativ. Alldeles passiva ha statsmakterna dock icke stått gentemot denna utveckling. Vid tidpunkten för Amerikas inträdande i världskriget, då det var av yttersta vikt både för Förenta staterna och deras allierade, att den industriella produktionen finge fortgå ostörd av arbetskonflikter och andra rubbningar, genomdrevs av regeringen och särskilt tillsatta förlikningskommissioner, att driftsnämnder och liknande institutioner upprättades inom ett flertal för krigföringen betydelsefulla näringsgrenar. Ofta genomfördes dessa anordningar mot både arbetsgivares och arbetares vilja, och detta föranledde nog, att båda parterna i många fall betraktade institutionen med misstro och läto densamma i tysthet begravas, så snart statsmakternas förmynderskap över näringslivet i och med fredsslutet åter upphört. På andra områden hade den industriella demokratiens idéer däremot vunnit ett bestående fotfäste, och vid den första av National Industrial Conference Board år 1919 anordnade undersökningen konstaterades befintligheten av 225 i verksamhet varande driftsnämnder, bakom vilka stodo 391 000 arbetare. Vid 1922 års undersökning hade, trots att åtskilliga av de tidigare nämnderna nedlagts, rörelsen ytterligare utvecklats, så att hela antalet driftsnämnder uppgick till 725 och antalet därav berörda arbetare till 690 000. Den nu föreliggande redogörelsen omfattar slutligen 814 driftsnämnder med 1 177 000 arbetare. Av dessa äro 283 icke förut redovisade i denna statistik; däremot hava 194 av de i 1922 års undersökning medtagna nu försvunnit.

[1] The Growth of Works Councils in the United States (Special Report nr 32).

Driftsnämndernas fördelning på olika näringsgrenar har under de olika åren varit som följer:

	1919	1922	1924
Metallindustri	144	207	210
Skeppsvarv	31	9	6
Gruvdrift	10	53	16
Livsmedelsindustri	7	33	41
Textil- o. beklädnadsindustri	10	43	34
Skogshantering	4	238	160
Järnvägar	—	1	26
Spårvägar	—	8	18
Andra allmännyttiga företag	4	10	26
Oljeindustri	3	18	19
Gummivaruindustri	1	24	38
Grafisk industri	1	5	111
Trävaru- och pappersindustri	4	12	13
Sko- och läderindustri	1	15	12
Handel	—	—	26
Hamnarbete	—	23	35
Andra näringsgrenar	5	26	23
Summa	**225**	**725**	**814**

Den industrigrupp, som nu företer största antalet driftsnämnder, är som synes metallindustrien, där institutionen också tycks ha vunnit största stadgan såtillvida, att antalet nämnder under de två senaste åren hållit sig i det allra närmaste konstant. Inom skogshanteringen, som 1922 kom på första plats, har rörelsen nu tydligen gått tillbaka. Däremot företer grafiska industrien en kraftig frammarsch.

Ser man på rörelsens lokala fördelning, befinnas följande stater uppvisa största antalet driftsnämnder:

	1919	1922	1924
Massachusetts	11	31	105
New York	12	41	60
Washington	—	32	45
Illinois	20	37	39
Pennsylvania	19	44	30
Ohio	21	24	30
Connecticut	58	28	28
California	1	4	27
New Jersey	9	16	19
Maryland	6	28	18
Minnesota	6	6	13
Wisconsin	11	16	11
Övriga stater[1]	51	98	87
Hänförliga till flera stater	—	320	302
Summa	**225**	**725**	**814**

Då ett stort antal av driftsnämnderna ej kunnat hänföras till någon särskild stat — speciellt är detta fallet beträffande skogshanteringen — ger tabellen icke någon fullständig bild av rörelsens utveckling inom alla stater. Synnerligen påfallande är emellertid den kraftiga utvecklingen i Massachusetts under de senaste åren. Likaså synes rörelsen ha gått framåt i New York och Stillahavsstaterna. (Att Oregon, som är huvudsätet för driftsnämndsrörelsen bland skogsarbetarna, icke kommit med i tablån, beror på att hithörande nämnder hänförts under rubriken »flera stater».)

Vid en fördelning av driftsnämnderna efter ålder och organisationsform har det ansetts lämpligt att såsom en enhet betrakta sådana nämnder, som omfatta företag tillhörande samma arbetsgivare och organiserade efter enhetliga grunder. Antalet dylika s. k. driftsnämndssystem har vid 1924 års undersökning beräknats till 212, mot 240 år 1922 och 151 år 1919. Man särskiljer bland dessa driftsnämndssystem följande tre huvudtyper:

1) *kommittésystemet*, där personalens rättigheter utövas genom en av samtliga arbetstagare vald kommitté;

2) *fackföreningssystemet*, där arbetarnas representation utses av vederbörande fackorganisationer;

3) det *konstitutionella systemet* eller senatsystemet, såsom denna organisationsform benämndes i Chicagokonsulatets förutnämnda redogörelse, vilket kan karakteriseras såsom en kopia av ett modernt konstitutionellt statsskick, där arbetsgivaren utövar statschefens funktion och folkrepresentationen har sin motsvarighet i en av företagsledningen och arbetarna gemensamt utsedd församling.

[1] Häruti äro inräknade några driftsnämnder, som hava sin verksamhet förlagd till Kanada (3 år 1922 och 7 år 1924).

Förekomsten av dessa organisationstyper framgår av följande tablå:

Tillkomstår	Kommittésystem			Fackföreningssystem			Konstitutionellt system			Summa			Därav tillkomna på initiativ av					
													regeringen			arbetsgivarna		
	1919	1922	1924	1919	1922	1924	1919	1922	1924	1919	1922	1924	1919	1922	1924	1919	1922	1924
Före 1917	7	3	6	3	3	1	2	2	—	**12**	8	7	—	—	—	12	8	7
1917 . .	4	3	8	—	3	2	2	2	1	**6**	8	**11**	2	—	—	4	8	11
1918 . .	59	33	30	5	4	2	—	2	1	**64**	**39**	**33**	38	9	3	26	30	30
1919 . .	56	58	47	1	1	4	6	22	18	**63**	**81**	**69**	40	5	1	23	76	68
1920 . .	—	55	21	—	1	1	—	9	5	—	**65**	**27**	—	38	1	—	27	26
1921 . .	—	18	13	—	—	—	—	1	2	—	**19**	**15**	—	—	—	—	19	15
1922 . .	—	2	9	—	—	25	—	1	—	—	**3**	**34**	—	—	—	—	3	34
1923 . .	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	**7**	—	—	—	—	—	7
1924 . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	1
Ej uppg.	6	12	6	—	1	2	—	4	—	**6**	**17**	8	—	—	—	6	17	8
Summa	**132**	**184**	**148**	**9**	**13**	**37**	**10**	**43**	**27**	**151**	**240**	**212**	**80**	**52**	**5**	**71**	**188**	**207**
Procent .	87·4	76·7	69·8	6·0	5·4	17·5	6·6	17·9	12·7	**100·0**	**100·0**	**100·0**	53·0	21·7	2·4	47·0	78·3	97·6

Kommittésystemet är som synes alltjämt den allmännast förekommande organisationstypen. Även fackföreningssystemet har emellertid sedan 1922 vunnit ökad utbredning, särskilt vid järnvägarna. Det konstitutionella systemet, som synes ha haft sin egentliga blomstring under 1919, är nu uppenbarligen i tillbakagång.

Påfallande är, huru få av de på regeringens initiativ tillkomna driftsnämndsinstitutionerna, som haft livskraft nog att nå någon längre existens.

Uppgifter angående orsakerna till driftsnämndsinstitutionens upphörande ha erhållits från 35 arbetsgivare — som vid alla av National Industrial Conference Board anordnade utredningar är det ju endast denna parts synpunkter, som här kunna komma till uttryck. I 12 av dessa fall angives såsom orsak den industriella depressionen, som vållat driftens nedläggande eller så stora inskränkningar i arbetsstyrkan, att ett särskilt representationssystem ansetts meningslöst. I likaledes 12 fall anföres bristande intresse från arbetarnas sida, något som i vissa fall uppgives bero därpå, att arbetsförhållandena redan förut varit i alla avseenden tillfredsställande, medan i andra fall orsaken tydligen varit att söka i det olämpliga sätt, varpå samarbetet bedrivits. Härtill äro att lägga 5 fall, där avskaffandet uttryckligen angivits bero på tvister mellan arbetare och arbetsgivare eller mellan arbetarna inbördes, 3 fall, där driftsnämnden sett sin egentliga uppgift i att övervaka vinstandelssystemets tillämpning och därför funnit sig överflödig, då vinstutdelningen på grund av försämrade tider upphörde, 2 fall, där översitteri från driftsledningens representant omöjliggjort vidare samarbete, samt slutligen 1 fall, där driftsnämnden nedlagt sin verksamhet, emedan den enligt egen uppgift ej såge sig i stånd att göra någon verklig insats.

Den nya tjeckoslovakiska socialförsäkringslagen.

I tolfte häftet av denna tidskrift för år 1921 (sid. 1059) publicerades en av socialattachén Wilhelm Jansson avgiven berättelse från en av honom företagen resa för studier rörande socialförsäkringen i Tjeckoslovakien. I berättelsen lämnades en redogörelse såväl för den nya republikens då gällande provisoriska socialförsäkringslagar av den 15 maj 1919 och den 22 december 1920 som för de pågående förberedelserna till en allmän reform av hela socialförsäkringen. Sistnämnda reformarbete har nu fullföljts därhän, att en ny lag, avseende ålderdoms-, invaliditets- och sjukförsäkringen, genomförts den 9 oktober 1924. Ur svensk synpunkt har denna lagstiftning ett särskilt intresse med hänsyn till det jämväl hos oss aktuella spörsmålet om åstadkommande av ökad enhetlighet inom socialförsäkringen, och de svenska kommitterade, som haft denna fråga om hand, ha också ägnat den tjeckoslovakiska reformen en speciell uppmärksamhet — ett uttryck härför är bl. a. den ovannämnda studieresan. I betraktande härav torde det vara på sin plats att även ägna den nu genomförda lagen ett något utförligare omnämnande. En sakkunnig redogörelse rörande detta ämne lämnas i International Labour Review av ledamoten av tjeckoslovakiska deputeradekammaren Leo Winter, vilkens framställning huvudsakligen ligger till grund för efterföljande uppsats.

Under den tidigare diskussionen om socialförsäkringens ordnande har i Tjeckoslovakien — liksom förut i Österrike — mycken strid stått om frågan, huruvida försäkringen endast borde omfatta personer tillhörande lönarbetarklassen eller om även andra samhällsgrupper borde däri inbegripas. I det på hösten 1908 framlagda stora österrikiska lagförslaget rörande socialförsäkringen, vars slutliga genomförande inhiberades genom världskriget, hade man följt den senare linjen och sålunda i ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen medtagit även självständiga smärre näringsidkare[1]. Från de organiserade arbetarnas sida hade detta projekt redan då mött gensagor. Man gjorde gällande, att de icke lönarbetande försäkringstagarna skulle komma att ådraga försäkringen ökade kostnader, dels med hänsyn till sin genomsnittligt högre ålder och dels på grund av de vidlyftigare administrations- och kontrollanordningar, som för deras vidkommande skulle erfordras; och det ansågs ur denna synpunkt riktigare, att för ifrågavarande näringsidkare ordna en helt självständig försäkring. Med hänsyn till arbetarpartiets relativt svaga ställning i det gamla kejsardömet mötte dessa yrkanden då föga beaktande. I den nya tjeckoslovakiska republiken äro förhållandena ju helt omkastade, och redan under de första förberedelserna för den nya lagstiftningen avgjordes, att lönarbetarnas försäkringsfråga först borde få en självständig lösning och motsvarande fråga för småfolket i övrigt därefter upptagas till behandling. Såsom garanti för att sistnämnda punkt ej skulle bli undanskjuten till en obestämd framtid, bestämdes emellertid, att arbetarförsäkringslagen ej skulle träda i kraft, förrän även den andra frågan funnit sin lösning. Man beräknar, att detta skall kunna ske inom loppet av år 1926.

Genom den uppdelning av problemet, som sålunda ägt rum, undanröjes icke endast tvisten om, huruvida lönarbetarna skola belastas med merkostnaderna för andra samhällsklassers försäkring, utan möjliggöres också att nedbringa dessa merkostnader ge-

[1] Jfr Medd. årg. 1909, sid. 126 och 240.

nom att för ifrågavarande försäkringstagares vidkommande ordna speciellt invaliditetsförsäkringen efter enklare linjer. Sålunda finnes inom denna bransch mindre behov av försäkring mot partiell invaliditet, som i fråga om personer i självständig företagarställning svårligen kan med säkerhet konstateras och ej heller inskränker förvärvsförmågan på samma sätt som för lönarbetare. Genom att begränsa försäkringen till fall av fullständig och oomtvistlig invaliditet och även göra densamma beroende av en viss åldersgräns torde man också kunna hålla kostnaderna tämligen låga, vilket är av särskild betydelse inom denna försäkringsgren, där premierna ej kunna uttagas av någon arbetsgivare och inkasseringen därför städse måste bliva jämförelsevis kostsam.

I den redan antagna lagen har man å andra sidan, genom försäkringens begränsning till den egentliga arbetarklassen, kunnat helt anpassa organisationen efter denna samhällsgrupps speciella förhållanden. Huvudinnehållet av denna lagstiftning är som följer.

Försäkringens organisation. Ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen kommer enligt 1924 års lag att omfatta i huvudsak samma befolkningsgrupper, som förut varit inbegripna under den obligatoriska sjukförsäkringen. Det har under sådana förhållanden ansetts naturligt, att man utnyttjat den redan befintliga sjukkasseorganisationen som grundval för hela den nya försäkringen. Då sjukförsäkringen enligt den ovan omnämnda lagen av den 15 maj 1919 utsträckts att gälla bl. a. även jordbruksarbetare och personer i husligt arbete, har det fallit av sig självt, att dessa arbetargrupper även medtagits i nu förevarande lagstiftning.

Vid skilsmässan från Österrike funnos inom Tjeckoslovakien omkring 2 000 sjukkassor, av vilka flertalet voro alltför små och svaga för sin egentliga uppgift och ännu mer för att tjäna som organ för en utvidgad ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. Genom redan genomförda lagbestämmelser har emellertid antalet kassor nu minskats till ej fullt 500, varmed uppenbarligen följt en kraftig konsolidering av hela organisationen. Denna anses också numera fullt kompetent att tjänstgöra som mellanhand mellan den centrala försäkringsanstalten och de till ett antal av $2^1/_2$ miljoner uppgående försäkringstagarna.

Försäkringens omfattning. Under förarbetena till den nya lagstiftningen diskuterades ingående, huruvida densamma borde begränsas till sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring eller om, såsom i 1908 års österrikiska lagförslag, även olycksfallsförsäkringen borde däruti inbegripas. Sistnämnda alternativ understöddes särskilt från arbetsgivarna, som därav väntade sig besparingar i administrationskostnaderna. Arbetarnas representanter ställde sig ej heller avvisande häremot. De försäkringstekniska experter, som fått i uppdrag att utforma lagförslaget, funno dock snart, att ett sådant sammanförande av all socialförsäkring inom en ram vore förenat med svåra olägenheter.

Särskilt skulle bestämmandet av försäkringsavgifterna härigenom avsevärt försvåras. Inom sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkringen kunde man praktiskt taget räkna med samma risker inom alla yrkesgrupper och sålunda tillämpa ett enhetligt premiesystem. Olycksfallsförsäkringen måste däremot uppdela sitt klientel på olika riskklasser. För att rationellt kunna genomföra en dylik uppdelning måste den centrala försäkringsanstalten stå i direkt förbindelse med de olika industriföretagen. Sjukkassorna hade här ingen mellanhandsuppgift att fylla, så mycket mindre som försäkringen i regel ordnades kollektivt för hela personalen på varje särskild arbetsplats och de enskilda individerna ej trädde i någon som helst förbindelse med försäkringsorganen annat än i de fall det bleve fråga om någon skadereglering.

Av dessa skäl lämnades olycksfallsförsäkringen utanför den nya organisationen. Inom deputeradekammarens budgetsutskott har man emellertid alltjämt under övervägande, huruvida icke kostnaderna för den centrala försäkringsadministrationen skulle kunna nedbringas genom att förlägga samtliga försäkringsgrenar under en gemensam social-

försäkringsanstalt. Även detta projekt väcker dock vissa betänkligheter med hänsyn till svårigheten att i en hand förena ledningen av ett så stort ämbetsverk. För närvarande är enbart olycksfallsförsäkringen uppdelad på tre lokalt avgränsade anstalter (för Böhmen, Mähren och Slovakiet).[1]

Det har på sina håll också ifrågasatts att i socialförsäkringslagen inrymma såväl arbetslöshets- som moderskapsförsäkringen. Vad arbetslöshetsförsäkringen beträffar, visade sig dock denna tanke outförbar med hänsyn till de säregna och i många fall oberäkneliga riskmoment, som i sagda försäkringsgren göra sig gällande, och vad moderskapsförsäkringen angår skulle densamma icke kunna begränsas till de samhällsgrupper, som omfattas av den obligatoriska sjukförsäkringen, och följaktligen icke heller inpassas i den nu beslutade organisationen.

Från försäkringen undantagna personalgrupper. Som regel skall socialförsäkringslagen ha tillämpning å varje person, som å tjeckoslovakiskt territorium har arbete i annans tjänst, för så vitt detta arbete icke är av rent tillfällig beskaffenhet. Undantagna äro dock vissa personalgrupper, i första rummet befattningshavare i allmän tjänst, under förutsättning att dessa genom sin anställningsform äro tillförsäkrade minst samma förmåner, som stipulerats i socialförsäkringslagen. Utom den allmänna socialförsäkringen stå också två grupper av löntagare, som redan tidigare haft sina speciella försäkringsorgan, nämligen bergsmän och privattjänstemän. De förstnämnda fingo genom en lag av 1922 sina gamla försäkringskassor (Bruderladen) inordnade under en »Zentralbruderlade», vilken bereder dem avsevärt större förmåner, än i den allmänna socialförsäkringen kunnat ifrågasättas, och därför av dem icke övergives. Detsamma gäller privattjänstemännen, vilkas speciella försäkringsorganisation ursprungligen avsett endast pensionsförsäkring, men nu håller på att utvidgas till att omfatta även sjukförsäkring.

Försäkringsförmåner. Under det inom sjukförsäkringen ersättning utbetalas automatiskt vid inträffad sjukdom, skall för utfående av invaliditets- eller ålderspension erfordras en särskild ansökan, ingiven genom vederbörande sjukkassa, som har att utöva kontroll över att de av den sökande lämnade uppgifterna äro med verkliga förhållandet överensstämmande. För pensions erhållande fordras, att den sökande varit försäkrad minst 150 avgiftsveckor. Som avgiftsvecka räknas varje vecka, då den försäkrade ej på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan orsak varit befriad från erläggande av försäkringsavgift. Har avgiften icke i tid erlagts, åligger det vederbörande sjukkassa att, så länge den försäkrade redovisas såsom medlem, svara för restantierna.

Definitionen å invaliditet har fastställts i anslutning till den tyska invaliditetsförsäkringen.

Rätt till ålderspension inträder vid fyllda 65 år. Därest den försäkrade efter denna ålder fortfarande innehar arbetsanställning, äger han dock ej uppbära pension med mindre än att hans avlöning nedgått till högst $^1/_3$ av det normala.

I försäkringen äro även inbegripna änkor och oförsörjda barn till försäkringstagare. Änkepension utgår endast vid arbetsoförmåga; ett förslag, att även arbetsför änka med minst två barn skulle tillförsäkras pension, måste av kostnadshänsyn avvisas. Barnpensionerna utgå intill fyllda 17 år.

Antalet i dessa försäkringsgrenar inbegripna pensionstagare har beräknats bliva följande:

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1921, sid. 1061.

	Efter 5 år	10 år	15 år	20 år	25 år	50 år	80 år
Invaliditetspensioner . .	23 000	91 000	146 000	193 000	240 000	573 000	629 000
Ålderspensioner	3 000	45 000	85 000	108 000	119 000	275 000	351 000
Änke- o. barnpensioner .	9 000	107 000	181 000	242 000	301 000	716 000	787 000
Summa	**35 000**	**243 000**	**412 000**	**543 000**	**660 000**	**1 564 000**	**1 767 000**

Ålders- och invaliditetspensionerna utgå med samma belopp, änkepensionen med hälften därav; till helt föräldralöst barn utgår $^2/_5$ och till barn, som har en av föräldrarna i livet, $^1/_5$ av hel pension, dock att sammanlagda pensionsbeloppet till en försäkringstagares barn icke må överstiga vad den avlidne själv skulle ha uppburit. Pensionstagare, som har barn under 17 år att försörja, åtnjuter för varje sådant barn ett pensionstillägg av 10 %.

Pensionsbeloppets storlek beror på gjorda inbetalningar, sålunda att varje pensionstagare årligen, förutom en grundplåt om 500 tj. kronor, erhåller ett belopp motsvarande $^1/_5$ av den erlagda avgiftssumman. Sammanlagda årskostnaden för denna pensionering har beräknats till följande belopp (i miljoner tj. kronor):[1]

	Efter 5 år	10 år	15 år	20 år	25 år	50 år	80 år
Invaliditetspensioner	16·7	83·6	161·0	247·7	351·3	1 237·2	1 409·7
Ålderspensioner	2·4	41·2	93·1	138·6	173·1	594·7	787·0
Änke- o. barnpensioner	1·9	24·0	50·2	77·9	110·7	389·7	444 1
Summa miljoner	**21·0**	**148·8**	**304·3**	**464·2**	**635·1**	**2 221·6**	**2 640·8**

Försäkringens finansiering. Statens bidrag till försäkringen är i huvudsak avsett att täcka kostnaden för det ovannämnda, till varje pensionstagare utgående grundbeloppet. Kostnaden härför har beräknats till c:a 80 miljoner under tionde året, 137 miljoner under femtonde och 180 miljoner under tjugonde året. Intill dess försäkringen kommit i jämviktsläge, torde man få räkna med en ytterligare höjning av statsbidraget upp till $^1/_2$ miljard och därutöver per år. Därtill kommer, att staten åtagit sig att inbetala avgifterna för manliga försäkringstagare under den tid dessa fullgöra sin värnplikt, ett åtagande, som kan beräknas medföra en årlig statsutgift av c:a 16 miljoner tj. kronor.

Övriga försäkringskostnader äro avsedda att helt täckas av inflytande avgifter. Dessa avgifter skola, såsom inom sjukförsäkringen redan tidigare varit fallet, erläggas av de försäkrade själva och deras arbetsgivare med hälften vardera. Från arbetsgivarnas sida nedlades under parlamentsbehandlingen ett energiskt arbete på att genomdriva, att avgifterna icke borde sättas så högt, som skulle erfordras för en försäkringsmässig kapitalbildning, utan endast beräknas efter det löpande utgiftsbehovet. Till stöd för ett dylikt s. k. repartitionssystem anfördes de sedvanliga argumenten: enklare och billigare administration, mindre utgifter under de första åren och möjlighet att sedan efter hand anpassa sig efter de växande bördorna. Som ett speciellt varnande exempel åberopades det öde, som genom världskriget och valutakatastrofen övergått den gamla, på kapitalbildning grundade tyska och österrikiska socialförsäkringen. Å andra sidan kunde häremot genmälas, att en dylik extraordinär kris ju i lika mån drabbat all kapitalbildning, men att man för den skull nu ingalunda kunde ifrågasätta att för all framtid upphöra med sparkasserörelse, livförsäkring och andra liknande former av kapitalplacering. Beslutet blev också att, såsom i regeringsförslaget förutsatts, bygga finansieringen på kapitalbildningsprincipen. Ett förslag att modifiera denna genom lägre avgifter under de första åren tillbakavisades bestämt av regeringens försäkringsmatematiske expert, professor Schönbaum, som påvisade, att man i

[1] 1 tj. krona har ett parivärde av c:a 75 öre; nuvarande kurs (den 1 maj 1925) är 11·2 öre.

så fall finge införa hela den administrativa apparat, som kapitaliseringssystemet krävde, men likväl ej komme i åtnjutande av den trygghet, som låge i en genomförd kapitaltäckning. I en punkt tillmötesgick man dock kravet på en viss lättnad under de första övergångsåren. Vid förslagets utarbetande hade ursprungligen räknats med en räntefot av 4 %; under nuvarande förhållanden ligger emellertid räntan så högt, att man även vid den mest försiktiga kapitalplacering torde kunna räkna med en avkastning av 5 %, och i överensstämmelse härmed har också räntan för de närmaste fem åren beräknats till denna siffra och för den därpå följande femårsperioden till 4·5 %, varigenom möjliggjorts en nedsättning av veckoavgifterna med 10 heller för de tre lägsta inkomstgrupperna och 20 heller för den högsta gruppen.[1]

Totalsumman av avgifterna till ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen har beräknats till ett belopp av 641 miljoner tj. kr. per år. Härifrån bör emellertid avdrag göras för vad som genom dessa försäkringsgrenars införande inbesparas på sjukförsäkringen. Uppskattar man detta till c:a 225 miljoner, reduceras den årliga kostnadsökningen till 416 miljoner. För hela näringslivet betyder detta ej fullt 0·5 % ökning av produktionskostnaderna.

Genom den antagna finansieringsmetoden komma uppenbarligen mycket stora kapital efterhand att ställas under den centrala försäkringsanstaltens förvaltning. Omfattningen av denna kapitalbildning uppskattas sålunda:

	Efter 5 år	10 år	15 år	20 år	25 år	30 år
Miljoner tj. kr.	2 669·6	5 433·9	8 038·0	10 704·7	13 457·0	16 306·7

Från industriellt håll ha vissa invändningar gjorts mot lämpligheten att draga dessa stora kapital från näringslivet och placera dem i, som man befarat, mer eller mindre improduktiva företag. Gentemot dessa farhågor kan emellertid erinras därom, att hela finansieringsplanen är byggd på en förräntning av ifrågavarande kapital med åtminstone 4 %, vilket förbjuder improduktiv placering. En mindre del av fondmedlen skall dock enligt lagen kunna disponeras för sådana sociala ändamål, som giva ingen eller mindre än normal avkastning. I övrigt föreskrives i lagen, att 20 % av fondmedlen skola placeras i tjeckoslovakiska statspapper och 10 % i andra värden, varom regeringen äger förordna, samt att i allmänhet skall tillses, att de olika landsdelarna komma i åtnjutande av kapitalplaceringar i ungefär samma proportion, som de lämnat bidrag till fonderna.

Försäkringens administration. Liksom hela försäkringsorganisationen är byggd på sjukkassorna, så ha dessa också erhållit ett avgörande inflytande på den centrala försäkringsanstaltens styrelse. Av dennas medlemmar skola nämligen $^3/_5$ väljas av försäkringstagarna (representerade genom sjukkassornas styrelser), medan $^2/_5$ tillsättas av regeringen. Vid valet, som försiggår enligt proportionell metod, har varje sjukkassa lika många röster som antalet medlemmar, och dessa röster uppdelas på styrelsens ledamöter, så att om styrelsen t. ex. består av tio personer, äger var och en av dessa att disponera över $^1/_{10}$ av kassans röster. Enligt den gällande sjukkasselagen skola kassornas styrelser sammansättas till $^4/_5$ av ombud för medlemmarna själva och till $^1/_5$ av representanter för arbetsgivarna, de sistnämnda valda enligt graderad skala, så att varje arbetsgivare äger ett röstetal motsvarande antalet hos honom anställda sjukkassemedlemmar. De större arbetsgivarna äro härigenom tillförsäkrade det övervägande inflytandet inom arbetargruppen, men inom försäkringsanstaltens ledning liksom inom sjukkassorna äro arbetsgivarrepresentanterna ju tydligen i avgjord minoritet. Yrkande hade från detta håll också gjorts om att arbetsgivarna måtte medgivas att rösta för sjukkassornas halva röstetal vid ifrågavarande val, men detta avvisades tämligen enstäm-

[1] Första gruppen omfattar försäkringstagare med en veckoinkomst av högst 14 kr., andra gruppen 14·1—22 kr., tredje gruppen 22·1—28·50 kr. och fjärde gruppen inkomster över 28·50 kr.

migt, då man icke ville ånyo riva upp den efter mycken strid redan avgjorda frågan om arbetsgivarnas medbestämmanderätt inom sjukkasseväsendet.

I samband med förevarande spörsmål diskuterades också möjligheterna till en ytterligare koncentration inom sjukkasserörelsen för att befria försäkringsanstalten från att anlita alltför många lokala organ. Enklast borde ur förvaltningssynpunkt ha varit att endast behöva räkna med en distriktskassa inom varje administrativt område. Denna tanke förfäktades särskilt av arbetarpartiet, medan de borgerliga grupperna, som i distriktskassorna gärna vilja se socialistiska agitationscentra, krävde bibehållandet av förut bestående kassor för särskilda fabriker och yrkesgrupper (lantarbetare, tjänstemän etc.). Frågan löstes slutligen genom en kompromiss sålunda, att som regel en allmän distriktskassa skulle finnas i varje distrikt (f. d. Bezirkshauptmannschaft). Där inom ett sådant område funnes flera rent territoriella kassor, borde dessa sammanslås, men däremot skulle inom varje distrikt få finnas en särskild sjukkassa för lantarbetare, varjämte sådana specialkassor, som den 1 januari 1924 hade minst 4 000 medlemmar, fortfarande skulle få äga bestånd. För kassor, som uteslutande äro avsedda för löntagare i tjänstemannaställning och som sålunda icke beröras av den här ifrågavarande socialförsäkringsorganisationen, nedsättes minimisiffran till 2 000 medlemmar.

Hela antalet sjukkassor inom riket beräknas genom dessa bestämmelser komma att nedgå till c:a 400.

Då sjukkassorna skola vara ombetrodda med inkasseringen av alla avgifter till socialförsäkringen, är det uppenbart, att den centrala anstalten måste iklädas befogenhet att över dem utöva en vidsträckt kontrollerande myndighet. I sådant syfte var det ursprungligen ifrågasatt, att centralmyndigheten skulle äga utse en ledamot i styrelsen för varje kassa, men detta projekt övergavs såsom svårligen genomförbart, då anstalten näppeligen ägde möjlighet att i varje del av landet finna lämpliga personer att bekläda med ett dylikt förtroendeuppdrag. I stället ordnades saken så, att anstalten skulle äga tillsätta kassornas avlönade funktionärer. Inom kassor med högst 2 000 medlemmar skall tillsättas en sådan funktionär, med ställning som kassaförvaltare, inom kassor med 2—5 000 medlemmar två och i större kassor tre av anstalten förordnade tjänstemän. Dessa skola ha att tillse, att kassans förvaltning handhaves i laga ordning, och äga vägra verkställighet åt styrelsebeslut, som de anse strida mot gällande bestämmelser. Anordningen ifråga innebär ju ett mycket starkt ingrepp i sjukkassornas självstyrelse, men har ansetts nödvändig med hänsyn till det omfattande ansvar, som ålagts kassorna i och med övertagandet av ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen.

Tvister mellan sjukkassorna och deras medlemmar skola, liksom tidigare varit fallet, hänskjutas till skiljedom, men denna institution har utvecklats genom införande av flera instanser. Förutom den för varje sjukkassa inrättade skiljenämnden, som har att avgöra tvister om sjukersättning, skall sålunda i varje distrikt finnas en försäkringsnämnd, som äger att mottaga besvär mot skiljenämndernas beslut samt som första instans handlägga tvister rörande pensionsfrågor. Som sista instans upprättas en överdomstol i Prag. Samtliga nämnder äro sammansatta av representanter för arbetsgivare och arbetare med en lagfaren ledamot som ordförande; i överdomstolen sitta jämte arbetsgivar- och arbetarrepresentanterna tre lagfarna ledamöter.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i april 1925. Internationella arbetsbyråns styrelse höll under dagarna 2—4 april sitt ordinarie kvartalssammanträde, vilket bl. a. upptogs av vissa förberedelser till årets arbetskonferens samt den sedan januarisammanträdet kvarstående frågan om dagordningen för 1926 års konferens. Starka meningsbrytningar gjorde sig härvid särskilt gällande med avseende å det av den franske regeringsrepresentanten framlagda förslaget att i samband med frågan rörande sjöfolkets arbetsförhållanden även upptaga frågan om reglering av arbetstiden till sjöss, ett önskemål, som med särskild styrka framförts av sjöfolkets representanter vid den paritetiska sjöfartskommissionens sammanträde i S:t Sebastian i september 1924. Förslaget understöddes av en del regeringsrepresentanter, men väckte hos andra betänkligheter, särskilt med hänsyn till att en tillfredsställande lösning av de övriga på dagordningen upptagna sjöfartsfrågorna — om hyresavtal och inspektion å fartyg — kunde äventyras genom sammankopplingen med den omtåliga arbetstidsfrågan, om vilken meningarna redan vid Genuakonferensen 1920 visat sig vara mycket delade. Vid den avgörande voteringen befunnos regeringsrepresentanterna vara lika delade för och mot förslaget, vilket för övrigt understöddes av samtliga arbetarrepresentanter, men lika enhälligt avvisades av arbetsgivarna. Då rösterna sålunda voro jämnt delade, måste förslaget förfalla.

I enlighet med vid januarisammanträdet fattat beslut föredrogs och fastställdes en lista över experter från olika länder, vilka skulle kunna inkallas till permanenta emigrationskommissionens sammanträden. Sverige representeras på denna lista av generaldirektören dr Gunnar Huss.

En vid förra sammanträdet upprättad liknande lista över experter på det yrkeshygieniska området kompletterades nu även med en del nya namn.

I anledning av flera på senaste tiden offentliggjorda rapporter angående de dåliga arbetsförhållandena för barn i Shanghai (se sid. 395), beslöt styrelsen giva arbetsbyråns direktör i uppdrag att med uppmärksamhet följa denna fråga samt insamla ytterligare upplysningar, särskilt beträffande sådana punkter, som omfattas av hittills antagna konventioner.

Nästa sammanträde hålles den 18 maj, dagen före öppnandet av årets arbetskonferens.

Sveriges delegation vid 1925 års arbetskonferens. Till Sveriges ombud vid den internationella arbetskonferensens sjunde sammanträde, som tager sin början den 19 maj 1925, har Kungl. Maj:t utsett:

för regeringen: ordföranden i arbetsrådet, civilingenjören E. Bosæus och byråchefen i socialstyrelsen J. A. E. Molin med socialrådet E. Sjöstrand och byråchefen i riksförsäkringsanstalten H. v. Schulzenheim såsom experter;

för arbetsgivarna: andre direktören i svenska arbetsgivarföreningen Ivar O. Larson med disponenten H. Almström och fabrikören C. G. Schröder såsom experter;

för arbetarna: landsorganisationens ordförande A. Thorberg med ledamoten av försäkringsrådet O. Carlsson och kassören i livsmedelsarbetarförbundet D. G. Lagergren såsom experter samt redaktören Sv. Backlund såsom språkligt biträde.

Socialstatistikens ställning inom förvaltningen. Under förestående rubrik har avdelningschefen i Finlands statistiska centralbyrå dr Leo Harmaja i Social Tidskrift publicerat en beaktansvärd uppsats rörande ett i Finland aktuellt administrativt problem, som icke heller står alldeles utanför diskussionen i vårt land. De erfarenheter man på detta område vunnit i Finland, äro ur svensk synpunkt av intresse särskilt med hänsyn därtill, att den finska socialförvaltningen ursprungligen varit organiserad efter direkt mönster av den svenska, men sedermera undergått en

omorganisation efter delvis andra riktlinjer, som även här haft vissa förespråkare. Under åren 1917—1922 var i Finland liksom hos oss hela den sociala administrationen — förvaltningen såväl som socialstatistiken — förenad i ett centralt ämbetsverk, socialstyrelsen, vilket emellertid sedermera indragits eller måhända rättare sagt uppdelats. De socialpolitiska förvaltningsuppgifterna hava sålunda direkt tillagts socialministeriet, medan socialstatistiken överflyttats till den under samma ministerium lydande statistiska centralbyrån. Dr Harmaja, vilken såsom chef för den socialstatistiska avdelningen haft nära tillfälle att bedöma verkningarna av denna organisationsförändring, uttalar sig härom som följer.

»Socialstatistikens tidigare utveckling ådagalägger tydligt, av vilken stor betydelse det vid uppröjandet av detta nya arbetsfält varit, att för detsamma inrättats särskilda arbetsstatistiska byråer, vilka utvecklat sitt arbetssätt i enlighet med de krav, denna speciella undersökningsgren uppställer. I de länder, som varit föregångare inom socialstatistiken, såsom Amerikas förenta stater med hänsyn till hela den bildade världen och Sverige bland de nordiska länderna, har socialstatistiken för sin höga utvecklingsgrad till stor del att tacka den omständigheten, att denna statistik skötts inom speciella ämbetsverk, som stått i nära växelverkan, t. o. m. samband, med den egentliga socialförvaltningen och socialpolitiken, och att detta arbetsområde icke lämnats att såsom en bisyssla skötas av sådana statistiska verk, vilkas egentliga uppgift ligger på annat håll.

— —

I de grannländer, vilka fortfarande bibehållit de socialstatistiska undersökningarna vid ett statistiskt centralämbetsverk, är ifrågavarande gren av statistiken betydligt mindre utvecklad.

— —

Bland fackmän kunna meningarna därom knappast vara delade, att ett med socialförvaltningen i nära samband stående specialämbetsverk är ägnat att befrämja denna statistikgrens ändamålsenliga utveckling. De strävanden, som hos oss på senaste tid framträtt med syfte att få socialstatistiken ställd i nära samband med det statistiska centralämbetsverket, hava sålunda huvudsakligen sin upprinnelse endast däruti, att man av en centralisering på detta område väntat en betydande ekonomisk besparing, i det man ansett, att därigenom arbetskrafter och tekniska arbetsredskap möjligast fullständigt kunde utnyttjas, samtidigt som i statistiken nödig likformighet skulle ernås. Dessa synpunkter voro synbarligen bestämmande, då år 1922 i samband med socialstyrelsens indragning dess statistiska avdelning förordnades att såsom en särskild socialstatistisk avdelning överföras till statistiska centralbyrån. — — — — — — — — —

Den erfarenhet, som av nämnda centraliseringssträvanden hos oss under loppet av mer än två år vunnits, är visserligen icke synnerligen stor, men bland dem, som direkt haft att göra med socialstatistiken, torde någon meningsolikhet icke förefinnas därom, att sådana ekonomiska besparingar, som med ifrågavarande förändring synbarligen åsyftats, icke vunnits och att det är otänkbart, att sådana ens i framtiden kunde vinnas. De tjänstemän och den personal, som arbeta inom denna gren av statistiken, hava varje dag haft alldeles full sysselsättning; då arbetena hela tiden varit så betydande, att man icke ens med stora ansträngningar hunnit få dem färdiga i tid, har det här icke ens kunnat vara tal om några stilla perioder. Då samma personer turvis kunna överflyttas från specialundersökningarna till årsstatistiken och tvärtom, synes det icke heller för framtiden möjligt, att härvidlag någon förändring komme att inträffa. Icke heller ha de förhoppningar, som tidigare framhållits i fråga om ett större bruk än hittills av tekniska hjälpmedel jämväl inom det socialstatistiska arbetet, genom ifrågavarande centralisering i minsta mån förverkligats. Hollerithmaskiner ha tills vidare kunnat användas endast vid fattigvårdsstatistiken och vissa delar av alkoholstatistiken. Då den förra är en årsstatistik, som i samma omfattning utarbetats även tidigare, ha jämförelser kunnat anställas mellan de nya resultaten och dem, som vunnits under tidigare år, och därvid har det konstaterats, att man visserligen gjort en besparing motsvarande ungefär ett räknebiträdes arbete under en månad, men att tjänstemannaarbete betydligt mer än förr tagits i anspråk, så att någon pekuniär besparing i avlöningsutgifterna icke uppkommit, för att icke tala om de kostnader bruket av maskinerna åsamkat, särskilt det höga priset på korten. Med användande av dessa maskiner har fattigvårdsstatistiken blivit färdig först omkring tre månader senare, än då materialet behandlades för hand och med tillhjälp av vanliga räknemaskiner. Sedermera hava resultaten av användandet av berörda maskiner måhända i någon mån förbättrats, men det synes, som om man med dessa maskiner icke

inom socialstatistiken, där det i allmänhet icke i stor myckenhet förekommer fall, som kunna behandlas på samma sätt, kunde ernå en så stor ekonomisk besparing, som man på en del håll synes ha väntat. I samma riktning pekar även den i utlandet vunna erfarenheten; — — — —

Vad statistikens likformighet beträffar, är densamma givetvis i en del fall, exempelvis i formellt hänseende, ett mål, som bör eftersträvas. För den skull är det dock ej skäl att i det statistiska centralämbetsverket samla ett större antal olikartade arbeten, än vad som där i sakligt avseende lämpligen kunna skötas, ty man bör ju ej för formen offra själva saken. Vill man fästa särskild uppmärksamhet vid ernåendet av likformighet inom statistiken, borde det tidigare framställda förslaget om inrättande av ett särskilt statistiskt råd ånyo upptagas till dryftning; —

Vad åter den sakliga växelverkan beträffar, som följer därav, att flera erfarna statistiker arbeta inom samma inrättning, är det att märka, att enligt hittills gällande förordning vid socialstatistiska avdelningen förutom chefen, som bör hava avlagt filosofie licentiatexamen, finnas två första aktuarier, av vilka fordras enahanda kompetens, och att där dessutom såsom ordinarie tjänsteman finnes en andra aktuarie: vidare ha vid avdelningen funnits extra aktuarier och andra tjänstemän efter behov, inom ramen för vederbörande anslag. Under sådana förhållanden har gott tillfälle till handläggning av statistiska fackfrågor erbjudits inom den egna inrättningen. Socialstatistiken drager sålunda mycket större saklig nytta av en möjligast ofta upprepad växelverkan med de personer, som handhava den praktiska socialpolitiken, än av överläggningar med ännu talrikare statistiker. Den nödiga växelverkan mellan det statistiska arbetet och den praktiska socialpolitikens utövare ersättes ingalunda av korta telefonsamtal och några officiella överläggningar med tjänstemännen inom socialförvaltningen. Då socialstatistiken hör till ett annat ämbetsverk, kunna socialministeriets tjänstemän icke betraktas såsom egentliga tjänstekamrater, vilkas hjälp man exempelvis vid bedömandet av tillförlitligheten av ett statistiskt material då och då kunde anlita, såsom saken skulle fordra och erfarenheten i praktiken visat vara nödvändigt, utan det blir härvid tvärtom svårt, t. o. m. omöjligt att besvära dem med ofta upprepade, längre överläggningar, och denna olägenhet blir desto större, i ju mindre grad det förra tjänstekamratskapet från socialstyrelsens tider mer gör sig kännbart.

Att så är förhållandet, därom har man under de gångna åren redan hunnit vinna någon erfarenhet. Med statistiska centralbyråns tjänstemän ha överläggningar om socialstatistiska frågor knappast alls förekommit. — — — — —

Ur principiell synpunkt är det även naturligt, att i sådana inrättningar, vilkas egentliga verksamhet består i forskningsarbete, någon större centralisation icke eftersträvas. Över huvud taget har det överallt, där undersökningsanstalter inrättats, ansetts vara ändamålsenligast, att envar forskare har möjlighet att med nödiga biträden så självständigt som möjligt sköta sitt åliggande; därvid utvecklas hängivenheten för det egna arbetet och ansvaret för dess resultat i möjligast hög grad. En långt driven byråkratism med många instanser och formaliteter är endast ägnad att lamslå det vakna intresse, i vars hägn det skapande arbetet bäst trives. — — — —

Synnerligen stort förfång har det nuvarande systemet inom socialstatistiken medfört i fråga om redigeringen av Social Tidskrift. Själva publikationen är ministeriets, men densamma har så gott som uteslutande skötts vid en till ett centralt ämbetsverk formellt hörande avdelning, dels på tjänstetid, dels utanför tjänstetiden. Så länge de tidigare tjänstemän, som redan under flera år utfört samma arbete, stått till förfogande vid redaktionsarbetet, har denna temporära ordning, främst på grund av gammal vana, gått an, visserligen med stora ansträngningar från vederbörandes sida. Men någon borgen för att saken fortfarande kan skötas på samma sätt som under de gångna två åren, förefinnes ingalunda. Egentliga konflikter ha visserligen hittills kunnat undvikas, men möjligheten av sådana har då och då hotat. Såväl anskaffningen av uppsatser som tryckningen av dem skulle betydligt underlättas, om redaktörerna och författarna å tjänstens vägnar ständigt vore i tillfälle att ha beröring med varandra. — — — — —

Centraliseringssystemet, som medför vissa fördelar i fråga om utarbetandet av alldeles små, särskilt från år till år jämförelsevis oförändrat utkommande statistiska redogörelser, synes sålunda icke ha varit till något gagn för socialstatistiken, som huvudsakligen arbetar på ett annat sätt än de egentliga statistiska ämbetsverken genom utförande av specialundersökningar på olika om-

råden av samhällslivet; i stället är denna statistik i stort behov av en fortgående växelverkan med vederbörande förvaltningsgrenar.

Vid dryftandet av socialstatistikens förhållande till socialförvaltningen är det till slut ännu skäl att erinra därom, att de arbetsstatistiska byråerna genom de undersökningar, de utfört för belysande av de bland den mindre bemedlade befolkningen rådande missförhållandena, i avsevärd mån bidragit till att det i olika länder skridits till socialpolitiska åtgärder för avhjälpande av de uppdagade missförhållandena och att det i olika länder till en början just i anslutning till sagda byråer uppstått särskilda ämbetsverk i och för handläggningen av sociala frågor. Vid denna verksamhet har arbetsstatistiken vidare varit till hjälp även efter det socialförvaltningen på olika områden nått sin nuvarande omfattning. Med hänsyn till denna fruktbringande verkan var det oväntat, att ifrågavarande arbetsområde i namn av sparsamhetssträvanden skulle skakas i sina grundvalar. Särskilt efter det att de samhällsklasser, vilkas höjande de senaste årtiondenas sociala arbete avsett, fått stort inflytande vid beslutandet om de allmänna angelägenheterna, hade man trott, att det skulle ha ställt sig svårare än förr att skrida till dylika åtgärder, d. v. s. att skilja banbrytaren för socialpolitiken och socialförvaltningen från dess förra naturliga samband att omedelbart tjäna den förvaltningsgren, vars utvecklande är dess syftemål.»

— Arbetarskydd —

Barnarbetet i Kina. Mrs. Adelaide Anderson, förutvarande chefinspektris i den engelska yrkesinspektionen, har nyligen återvänt från en resa i Kina och har i ett föredrag i London framlagt en rad av intressanta iakttagelser rörande de sociala förhållandena i Kina och särskilt de förhållanden, under vilka barn hållas till arbete i detta land. Föredragshållaren lämnade en redogörelse för olika besök, som hon avlagt i silkespinnerier, bomullsfabriker och tändsticksfabriker, både i kinesiska städer och i de hamnar, som genom fördrag öppnats för den europeiska handeln. »I silkespinnerierna», sade hon, »såg jag, hur barnen rörde om kokongerna i nästan skållhett vatten, arbetande i ångmättad luft nära 12 timmar i sträck och för det mesta stående. I bomullsfabrikerna finner man både dag och natt barn på 6, 7 eller 8 år i arbete, vilka vid måltiderna få nöja sig med att i största hast stoppa i sig litet ris från den stora risgrytan, medan dammet yr omkring och biter sig fast på hår och skinn, på kläderna och riset. Man förstår, vilka följder dylika arbetsförhållanden kunna ha för barnens allmänna hälsotillstånd och i synnerhet deras matsmältnings- och andningsorgan. — Det hörde till ordningen för dagen, att ett sjukt barn måste lämnas kvar vid arbetet utan att bli undersökt eller omhändertaget på något sätt, då det i allmänhet icke finnes någon organiserad sjukhjälp. Jag frågade vid ett tillfälle en kinesiska, vad som blev av de barn, som komma in i silkesindustrien i 6 eller 7 års åldern. 'När de börja arbetet vid så späd ålder, dö de i allmänhet helt unga', blev svaret.»

Mrs. Anderson redogjorde därpå för de framsteg, som gjorts sedan ledningen för Shanghais »främlingssettlement» i juni 1923 utsett en kommission för behandlingen av frågan om barnarbetet. De mest betydande industriidkarna inom kolonien ha givit sin anslutning åt den reform, som måste betraktas som den allra vanskligaste att genomföra: införandet av en minimiålder för användande av barn till industriellt arbete. Flera provinsregeringar ha likaledes försäkrat kommissionen om sitt stöd. Guvernör Han i provinsen Kiangsu har utgivit en förordning angående tillsättandet av en provinsiell kommission för barnarbetets reglering.

Efter Mrs. Andersons föredrag erhöll en av åhörarna, förutvarande ordföranden i Shanghais stadsfullmäktige H. G. Simms, ordet. Simms framhöll, att den av Shanghais barnarbetskommission framlagda rapporten är det mest betydelsefulla steg, som hittills tagits mot förbättringen av de industriella arbetsförhållandena i Kina. Även om det knappast kan sägas, att man står inför ett omedelbart avskaffande av den beklagliga användningen av barn under 10 år vid nattarbete, så synes det dock finnas hopp om att det, genom en gradvis utveckling av den allmänna opinionen i Kina, så småningom skall lyckas att avsevärt förbättra de inom industrien sysselsatta barnens arbetsförhållanden. (Meddelande från internationella arbetsbyrån.)

— Arbetsförmedling —

Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1924. I tidigare årgångar har redogörelse lämnats för de under medicinalstyrelsen sorterande godkända sjuksköterskebyråernas organisation och arbetssätt samt 1922 och 1923 års verksamhetsresultat. För år 1924 har medicinalstyrelsen ställt efterföljande uppgifter till socialstyrelsens förfogande.

Under året lämnades statens godkännande åt två nya byråer (Fredrika Bremerförbundets sjuksköterskebyråer i Umeå och Linköping), och uppgick antalet godkända sjuksköterskebyråer vid årets slut till 11, varav 5 i Stockholm (Allmänna svenska sjuksköterskeföreningen, Svenska Röda korsets sjuksköterskehem, Fredrika Bremerförbundet, Uppsala akademiska sjukhus' sjuksköterskeförening och Sophiahemmet), 1 i Uppsala (Uppsala akademiska sjukhus' sjuksköterskeförening), 1 i Linköping (Fredrika Bremerförbundet), 1 i Lund (Södra Sveriges sjuksköterskehem), 1 i Göteborg (Fredrika Bremerförbundet), 1 i Örebro (Örebro stads och läns sjuksköterskeförening »Gula korset») samt 1 i Umeå (Fredrika Bremerförbundet).

Förmedlingsverksamhetens omfattning framgår av nedanstående tabell, vilken upprättats med ledning av de till medicinalstyrelsen insända årsredogörelserna.

	Stockholm	Övriga orter	Summa
Antal inskrivna sjuksköterskor den 31 dec. 1924	2 017	1 217	3 234
därav: anställda i fasta befattningar	1 382	862	2 244
tillgängliga för privat vård	480	268	748
för tillfället icke i sjukvårdstjänst	155	87	242
Antal verkställda förmedlingar avseende:			
fasta platser	230	179	409
tillfälliga platser (vikariat)	565	415	980
längre eller kortare tids privat vård	3 730	4 248	7 978
tillfälliga sjukbesök	17 954	28 031	45 985

På grund av det intima samarbetet mellan Uppsala akademiska sjukhus' sjuksköterskeförenings byråer i Stockholm och Uppsala har särskild redovisning för varje byrå icke kunnat lämnas, utan har hela verksamhetsresultatet hänförts till byrån i Uppsala.

Anmärkas bör, att de vid en viss byrå inskrivna sjuksköterskorna icke alltid äro stationerade å den ort, där byrån befinner sig. Sålunda uppehålla t. ex. de vid Stockholmsbyråerna rapporterade sjuksköterskorna i stor utsträckning befattningar å andra orter inom riket.

Under året ha vid sjuksköterskebyråerna 270 sjuksköterskor nyinskrivits, under det att 120 av skilda anledningar avförts ur registren över disponibla sjuksköterskor.

Ett franskt arbetsråd. I »Journal Officiel» för den 10 april 1925 offentliggöres ett den 7 i samma månad dagtecknat dekret rörande inrättandet av ett nationellt arbetsråd (conseil national de la main-d'oeuvre). Arbetsrådet skall föreslå lämpliga åtgärder för att:

1) genom samarbete mellan förefintliga arbetsförmedlingsbyråer kunna tillvarataga och fördela ledig arbetskraft med särskild hänsyn till jordbrukets, industriens och handelns behov i resp. områden;

2) reglera och kontrollera rekrytering och anställningsvillkor för arbetare från kolonierna och utlandet.

Som rådets ordförande fungerar konseljpresidenten eller under dennes frånvaro arbetsministern. Det består i övrigt av 2 senatorer, 4 deputerade samt 12 ordinarie ledamöter med 6 suppleanter, representerande jordbruk, industri och handel, hälften arbetsgivare och den övriga hälften tjänstemän och arbetare, ävensom en representant för vart och ett av arbets-, jordbruks-, utrikes-, kolonial- och kommunikationsministerierna.

Arbetsgivar- och arbetarrepresentanter utses av arbetsministern på förslag av resp. centralorganisationer inom vederbörande yrkesgrupp samt — för jordbrukets representanter — efter inhämtandet av jordbruksministerns åsikt.

Representanter för de offentliga arbetsförmedlingarna m. fl. komma dessutom att beredas säte i arbetsrådet, men blott som konsultativa ledamöter.

Rådet sammanträder åtminstone en gång var tredje månad.

— Arbetslöner —

Arbetslönernas köpkraft i olika länder den 1 januari 1925. Den av internationella arbetsbyrån sammanställda statistiken över arbetslönernas köpkraft i vissa större städer har nu fullföljts fram till början av innevarande år. Statistiken ifråga har, såsom arbetsbyrån i sin redogörelse också konstaterar, väckt en livlig diskussion i olika länder, och speciellt refereras den kritik, som i januarihäftet av Sociala Meddelanden framfördes mot vissa detaljer i den av arbetsbyrån tillämpade metoden. Byrån bemöter i en del punkter denna kritik, men uttalar i övrigt den förhoppningen, att de svagheter, som ännu äro ofrånkomliga beträffande såväl primärmaterialet som bearbetningen, efter hand skola kunna avhjälpas, så att den ifrågavarande statistiken skall kunna utvecklas till en verkligt användbar internationell mätare av reallönernas storlek. I sådant syfte kommer särskilt arbete att nedläggas på att få såväl levnadskostnads- som löneuppgifterna från de olika länderna så enhetliga och jämförbara som möjligt, en fråga som också stått på dagordningen vid den socialstatistiska konferensen detta år.

Denna strävan kommer redan nu till synes i de för statistiken använda lönesiffrorna, vilka återgivas i tabellen å nästa sida. Jämför man denna tabell med den motsvarande sammanställning för den 1 juli 1924, som återgavs i första häftet av denna tidskrift (sid. 5), visar det sig, att lönesiffrorna för samtliga städer utom Amsterdam och Stockholm undergått större eller mindre förskjutningar, som i allmänhet väl torde bero på inträffade löneförändringar, men i vissa fall uppenbarligen också innebära korrigeringar av de förut lämnade uppgifterna.

Fortfarande torde emellertid de framräknade generalindextalen för de olika städerna, med hänsyn till bristande jämförbarhet ifråga om såväl primärmaterial som beräkningsmetoder, böra upptagas med den största försiktighet, och de återgivas här nedan, åtminstone vad Stockholm vidkommer, med all reservation.

Tabellen över arbetslönernas köpkraft, uttryckt i indextal med siffrorna för London som utgångspunkt (= 100), ter sig denna gång på följande sätt:

	Arbetslönens köpkraft vid en livsmedelsförbrukning beräknad efter						Generalindex beräknad efter	
	brittisk budget	västeur. budget	sydeur. budget	centr.-eur. budget	skand. budget	utomeur. budget	endast livsmedelsutg.	livsm.- o. bostadskostn.
Amsterdam	78	84	81	88	84	79	82	82
Berlin	59	62	62	65	62	61	62	64
Bryssel	55	58	55	59	58	55	57	61
Köpenhamn	86	82	83	86	95	90	87	90
Lissabon	38	42	41	41	41	40	41	—
Lodz	48	53	54	54	52	51	52	59
London	100	100	100	100	100	100	100	100
Madrid	50	59	57	58	57	55	56	—
Milano	42	45	46	45	47	45	45	47
Oslo	79	81	80	82	85	79	81	83
Ottawa	171	164	160	163	175	178	169	152
Paris	68	73	69	73	76	68	71	72
Philadelphia	220	224	216	222	224	218	221	220
Prag	55	60	55	63	59	57	58	63
Rom	45	48	50	46	48	48	48	51
Stockholm	79	78	78	81	86	82	81	79
Sydney	167	154	160	141	138	165	154	154
Warschau	42	48	47	49	47	46	47	50
Wien	46	47	48	48	48	47	47	51

Köpenhamn, som nu för första gången är med i denna statistik, skulle enligt förestående tabell (uppenbarligen beroende på att löneuppgifterna för denna stad avse faktiska arbetsförtjänster och ej avtalade lönesatser) ifråga om arbetslönernas köpkraft näst efter London stå högst bland de europeiska städerna. Därefter komma i en grupp Amsterdam, Oslo och Stockholm samt på ett betydande avstånd från dem de övriga städerna. (International Labour Review.)

AVTALSENLIGA ARBETSLÖNER (PER 48 TIMMARS ARBETSVECKA) DEN 1 JANUARI 1925.

	Amsterdam	Berlin	Brysssel	Köpenhamn	Lissabon	Lodz	London		Madrid	Milano	Oslo	Ottawa	Paris	Philadelphia	Prag	Rom	Stockholm	Sydney		Warschau	Wien
	Flor.	Mark	Fr.	D. Kr.	Esc.	Zloty	S.	d.	Pesetas	Lire	N. Kr.	Doll.	Fr.	Doll.	Tj. Kr.	Lire	Kr.	S.	d.	Zloty	Ö. Kr.
Byggnadsverksamhet																					
a) Yrkesarbetare																					
Murare	38·40	46·42	164·40	113·76	150	48·00	85	0	60·00	164·40	88·80	48·00	192·00	72·00	225	168·00	76·80	118	0	51·84	635 500
Timmermän .	38·40	46·75	182·40	105·60	150	48·00	85	0	75·60	156·00	84·00	36·00	192·00	54·00	230	168·00	76·80	132	0	50·40	668 600
Snickare . . .	38·40	—	188·40	90·24	180	—	85	0	64·80	141·60	84·00	36·00	168·00	54·00	—	163·20	76·80	—		—	517 600
Rörarbetare . .	40·80	50·40	153·60	92·64	150	—	85	0	66·00	—	86·40	38·40	168·00	48·00	—	148·80	60·00	111	7	—	495 700
Målare	36·00	45·60	150·00	91·20	180	—	81	0	62·40	158·40	84·00	31·20	156·00	45·60	275	216·00	72·00	112	0	51·36	657 600
b) Grovarbetare .	31·20	36·96	123·60	81·60	—	24·00	65	0	39·00	108·00	79·20	19·20	132·00	24·00	170	120·00	69·60	107	0	31·68	513 600
Mekanisk industri																					
a) Yrkesarbetare																					
Montörer . . .	32·16	—	144·96	91·68	—	29·44	62	2	72·00	132·66	76·32	28·80	168·00	36·00	260	153·60	42·24	110	0	—	—
Gjutare . . .	27·84	—	—	99·84	210	29·44	62	2	72·00	143·70	76·32	28·32	192·00	46·50	265	153·60	42·24	105	6	29·76	—
Modellsnickare	32·16	—	180·00	98·88	—	29·44	66	10	72·00	—	76·32	33·60	240·00	52·80	310	—	42·24	116	0	42·60	—
Järnsvarvare .	32·16	—	158·40	—	180	29·44	62	2	72·00	145·20	76·32	28·80	237·60	—	245	153·60	42·24	110	0	—	513 000
b) Grovarbetare .	23·52	24·96	109·92	71·04	—	18·40	44	2	45·00	101·94	63·84	19·20	120·00	—	160	96·00	36·00	85	0	22·74	367 200
Träindustri																					
a) Möbelsnickare .	32·64	43·68	194·40	80·64	180	—	84	0	72·00	172·76	88·80	27·60	228·00	—	250	216·00	57·60	102	0	—	—
b) Grovarbetare .	—	31·68	—	—	—	—	62	0	—	122·68	—	16·80	144·00	—	170	120·00	—	—		—	487 400
Grafisk industri																					
a) Yrkesarbetare																					
Handsättare .	36·00	40·00	195·00	97·44	168	63·00	89	0	78·00	207·85	90·00	36·72	206·00	43·00	—	167 50	56·45	111	3	96·40	550 000
Maskinsättare .	40·32	46·00	208·00	97·44	168	81·00	96	0	90·00	226·70	114·00	36·72	284·85	45·00	285	190·00	61·90	—		134·96	632 500
Tryckare . . .	36·00	40·00	195·00	92·64	—	63·00	89	0	51·00	205·07	106·50	36·72	274·30	42·00	—	167·50	56·45	101	5	96·40	550 000
Bokbindare . .	36·00	35·52	192·00	93·60	120	—	80	0	63·00	207·85	91·00	35·47	204·00	40·00	215	152·00	52·80	95	0	—	455 400
b) Hantlangare .	28·80	35·00	—	68·64	—	—	71	0	27·00	139·23	—	—	162·00	—	200	127·70	46·25	—		—	205 100

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under mars 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av mars till 18 647 mot 21 602 vid månadens början. Av sistnämnda siffra hade, såsom i föregående månadsrapport anförts, 1 054 räknats tillhöra det s. k. lokala arbetskraftsöverskottet. Sedan allmän konflikt under mars månad 1925 uppkommit inom ett flertal arbetsområden, fann sig kommissionen föranlåten anmoda arbetslöshetskommittéerna att verkställa en ny undersökning av det lokala överskottets storlek. Resultatet av denna undersökning, som skulle omfatta samtliga yrken och avse ställningen den 31 mars 1925, framgår av nedanstående tabell:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	530	128	Närings- o. njutningsmedelsind.	215	58
Skogshushållning	900	126	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	200	142
Gruvdrift och malmförädling	1 820	810	Trämasse- och pappersindustri	204	29
Jord-, sten- och glasindustri	769	163	Grafisk industri	55	9
Metall- och maskinindustri	2 669	1 322	Industri och hantverk, ej spec.	684	194
Trävaruindustri	2 160	541	Sjöfart och fiske	584	32
Byggnadsverksamhet	1 599	213	Handel och samfärdsel m. m.	1 179	251
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	117	10	Husligt arbete	3	—
Textilindustri	111	64	Annat arbete	4 764	912
Beklädnadsindustri	84	15	Summa	**18 647**	**5 019**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 31 mars 3 576 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 3 429 samt vid statens järnvägars automobilvägar 147. Antalet i gång varande företag utgjorde 40. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 3 278 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 1 370 arbetare. Härförutom uppburo 1 366 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under mars till 423 253 kronor samt under årets tre första månader till sammanlagt 931 930 kronor.

Prejudikat angående kommunalt arbetslöshetsanslag. Genom utslag den 29 januari 1925 har av regeringsrätten fastställts ett betydelsefullt prejudikat angående stadsfullmäktiges befogenhet att i annan ordning än fattigvårdslagen föreskriver bevilja anslag till understöd åt arbetslösa. Målet har i Svenska stadsförbundets tidskrift refererats sålunda:

Med anledning av vissa hos Göteborgs stadsfullmäktige väckta motioner om anslag till understöd åt arbetslösa anförde Göteborgs stads arbetslöshetskommitté i yttrande den 1 mars 1923 bl. a., att det uppenbarligen icke kunde ifrågakomma att annorledes än i fullkomlig överensstämmelse med de riktlinjer, som anvisats av statens arbetslöshetskommission, verkställa en regelbunden, vecka för vecka fortlöpande utbetalning av penningunderstöd till arbetslösa med på förhand bestämda belopp. Däremot syntes det kommittén böra tagas under övervägande, huruvida icke av tillfälliga anledningar i ömmande fall understöd åt oförvållat arbetslösa, som kommit i nödläge, kunde lämnas, utan att dessa skulle vara hänvisade att vända sig till fattigvårdsmyndigheterna. Så till exempel beträffande bidrag till begravningskostnader vid dödsfall, hjälp vid inträffad sjukdom, bidrag för avgifter, som erfordrades för vidmakthållande av livförsäkring eller delägarskap i sjukkassa, hyresbidrag, där den arbetslöse ej förmådde erlägga hyra, kostnader för utspisning åt sådana, som bevisligen ej kunde eljest livnära sig, bidrag till flyttningskostnader för dem, som erhållit arbete eller försörjning å annan ort, o. s. v.

Å sammanträde den 19 april 1923 beslöto stadsfullmäktige att av de å drätselkammarens stat för år 1923 för oförutsedda behov anvisade medel bevilja arbetslöshetskommittén ett anslag av 100 000 kr. att i huvudsaklig överensstämmelse med de av kommittén i dess berörda betänkande

angivna grunderna användas för tillfälliga understöd åt arbetslösa mot redovisningsskyldighet till drätselkammaren samt att berättiga arbetslöshetskommittén att, i den mån kommittén funne skäligt, vid tiden för Göteborgs stads 300-årsjubileum av det sålunda beviljade anslaget utdela ett extra understöd till de arbetslösa, vilket dock för envar finge uppgå till högst det belopp, som enligt gällande bestämmelser kunde utgå som arbetslöshetsunderstöd för en vecka.

Vid sammanträde den 10 jan. 1924 beslöto stadsfullmäktige att av de å drätselkammarens utgiftsstat för år 1924 för oförutsedda behov anvisade medel bevilja arbetslöshetskommittén ett anslag av 100 000 kr. att i mån av behov användas till understöd åt oförskyllt arbetslösa, såväl män som kvinnor, och att anslaget skulle utgå efter samma grunder och med samma redovisningsskyldighet, som gällde för de av stadsfullmäktige enligt dess ovannämnda beslut den 19 april 1923 beviljade medel, vilka förvaltades av sagda kommitté.

Över stadsfullmäktiges sist omförmälda beslut anförde direktören G. A. Lindström besvär hos länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län under yrkande om upphävande av beslutet, enär detsamma stode i strid med gällande lag.

Länsstyrelsen utlät sig genom utslag den 29 mars 1924 sålunda: Emedan stadsfullmäktiges klandrade beslut innebure, att understöd av kommunens medel skulle beredas vissa kommunmedlemmar i annan ordning än gällande fattigvårdslag stadgade eller särskild lag eller författning i förevarande fall kunde anses medgiva, samt stadsfullmäktige härigenom överskridit sin befogenhet, prövade länsstyrelsen lagligt upphäva stadsfullmäktiges klandrade beslut.

I besvär hos Kungl. Maj:t yrkade stadsfullmäktige, att Kungl. Maj:t måtte med upphävande av länsstyrelsens utslag fastställa stadsfullmäktiges klandrade beslut.

Målet föredrogs den 29 januari 1925 inför Kungl. Maj:t i regeringsrätten, varvid Kungl. Maj:t ej fann skäl att göra ändring i länsstyrelsens utslag.

Samma dag, som ovanstående rättsfall avgjordes, avkunnades av regeringsrätten utslag jämväl i ett annat mål rörande den kommunala arbetslöshetspolitiken. Det gällde i detta fall ett beslut av kommunalfullmäktige i Jukkasjärvi att för avhjälpande av rådande arbetslöshet inom socknen igångsätta ett arbete för framdragande av vatten- och avloppsledning inom Kiruna municipalsamhälle. Beslutet överklagades under anförande, att vid detsammas fattande hänsyn ej skulle tagits till det verkliga arbetslöshetsbehovet, utan till önskemålet att den berörda ledningen måtte komma till utförande, vilket närmast vore ett municipalsamhällets intresse. Besvären avslogos av länsstyrelsen, och detta beslut fastställdes även av regeringsrätten under anförande, att »enär, på sätt länsstyrelsen yttrat, ifrågavarande anslag avsåge bekämpande av arbetslöshet inom socknen; ty och då det icke kunde anses visat, att anslaget vore för ändamålet obehövligt, samt vad i övrigt till stöd för besvären åberopats icke vore av beskaffenhet att lagligen föranleda till upphävande av kommunalfullmäktiges klandrade beslut, fann Kungl. Maj:t ej skäl att göra ändring i det slut, vartill länsstyrelsen i överklagade utslaget kommit».

Arbetsmarknaden i England under mars 1925. Mars månad medförde någon förbättring å arbetsmarknaden. Arbetslösheten minskades inom fackföreningarna från 9·4 till 9·0 % och bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 11·6 till 11·4 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa nedgick också från 1 287 000 till 1 249 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under mars, var 55 och antalet från föregående månad pågående 25. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 44 000. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för blott 70 000 arbetare, under det att över 380 000 drabbats av lönesänkningar. Härvid har emellertid ej medräknats den löneförbättring, som enligt förordnande av Agricultural Wages Board tillerkändes lantarbetarna i åtskilliga distrikt. (The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under mars 1925. Mars månad medförde en fortgående ökning av arbetstillgången inom jordbruket, byggnadsverksamheten och närstående näringsgrenar, varemot inom vissa delar av industrien någon tillbakagång kunde förmärkas. Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 1·3 %, mot 1·1 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna nedgick däremot från 7·3 till 5·8 %, och antalet av offentliga medel

understödda arbetslösa minskades från 540 000 till 466 000. (Vid mitten av april hade siffran ytterligare sjunkit till 394 000.) Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 231 ansökningar om arbete, mot 274 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Föreningsväsen —

Landsorganisationen i Sverige under 1924. Vid slutet av år 1924 redovisade de till landsorganisationen anslutna 34 fackförbunden ett sammanlagt medlemsantal av 360 337, mot 313 022 vid årets början. Ökningen utgör alltså 47 315 personer eller c:a 15 %. Någon nyanslutning av förut fristående organisationer har icke ägt rum — tillkomsten av ett nytt förbund beror på det gamla träarbetarförbundets klyvning — och medlemsökningen vilar sålunda uteslutande på förvärv av nya medlemmar. Utvecklingen under årets olika månader framgår av följande tablå:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Antal avdelningar . . .	3 476	3 513	3 532	3 557	3 605	3 621	3 644	3 676	3 723	3 742	3 779	3 810
Medlemmar, i tusental .	315	317	321	325	333	337	340	345	348	353	358	360
Därav män, » » .	288	289	293	297	304	308	312	317	319	324	329	329
» kvinnor, » » .	27	28	28	28	29	29	28	28	29	29	29	31

Av de 34 fackförbunden företedde 31 ökat medlemsantal och endast 3 minskning. De största tillväxtsiffrorna redovisa metallindustriarbetarförbundet (c:a 8 000), skogs- och flottningsarbetarförbundet (6 900) samt grov- och fabriksarbetarförbundet (6 000). Pappersindustriarbetarförbundet har ökats med bortåt 4 200, träindustri- och byggnadsträarbetarförbundet med tillsammans c:a 4 000, sågverksindustriarbetarförbundet med 3 800 och livsmedelsarbetarförbundet med 3 600. Sistnämnda ökning beror bl. a. på anslutning av vissa arbetargrupper (kvarn-, margarin- och jästfabriksarbetare), som förut tillhört de förenade förbunden. Sistnämnda organisation har till följd av denna överflyttning förlorat något över 2 000 medlemmar, den enda mera betydande medlemsförlust, som något förbund under året behövt vidkännas.

(Fackföreningsrörelsen.)

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under första kvartalet 1925. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under första kvartalet 1925 till 2 514 personer, varav 1 784 män och 730 kvinnor. Sammanlagt 2 408 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av polismyndigheterna i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, 91 i Oslo och Trondhjem samt 15 i Köpenhamn. Från Sverige emigrerade dessutom 12 utlänningar (3 män och 9 kvinnor).

Antalet i Sverige hemmahörande emigranter, som erhållit sina utvandringskontrakt godkända av polismyndighet i förenämnda städer, utgjorde:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Köpenhamn	Summa
Januari	85	200	22	504	4	19	4	**838**
Februari	118	112	15	310	3	15	6	**579**
Mars	92	236	34	680	4	46	5	**1 097**
1 kv. 1925	**295**	**548**	**71**	**1 494**	**11**	**80**	**15**	**2 514**
1 » 1924	82	345	77	1 065	43	226	32	**1 870**

Ökningen mot förra året beror tydligen därpå, att den nu gällande amerikanska invandringslagen möjliggör en jämnare fördelning av trafiken på årets olika månader.

Emigrationen under första kvartalet 1925 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	1:a kv. 1925	1:a kv. 1924		Sverige	Norge	Danmark	1:a kv. 1925	1:a kv. 1924
Stockholms stad . .	174	1	2	**177**	59	Älvsborgs län .	159	—	—	**159**	82
» län .	43	—	1	**44**	18	Skaraborgs » .	86	—	—	**86**	59
Uppsala » .	18	—	—	**18**	14	Värmlands » .	210	6	—	**216**	122
Södermanlands » .	30	1	—	**31**	8	Örebro » .	102	—	—	**102**	54
Östergötlands » .	79	—	—	**79**	49	Västmanlands » .	33	—	—	**33**	30
Jönköpings » .	113	2	—	**115**	64	Kopparbergs » .	146	3	—	**149**	114
Kronobergs » .	144	—	2	**146**	96	Gävleborgs » .	57	1	—	**58**	68
Kalmar » .	212	—	—	**212**	116	Västernorrlands » .	74	21	—	**95**	102
Gotlands » .	9	—	—	**9**	10	Jämtlands » .	52	30	—	**82**	101
Blekinge » .	106	—	2	**108**	85	Västerbottens » .	30	13	—	**43**	52
Kristianstads » .	100	—	—	**100**	96	Norrbottens » .	63	12	—	**75**	136
Malmöhus » .	106	1	6	**113**	121	Ej angivet » .	—	—	1	**1**	—
Hallands » .	126	—	1	**127**	84	Hela riket	**2 408**	**91**	**15**	**2 514**	**1 870**
Göteb. o. Bohus » .	136	—	—	**136**	130	Från annat land . .	12	—	—	**12**	—

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

Ålder	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	87	4·9	85	11·7	172	6·8
15—25 »	982	55·0	354	48·5	1 336	53·2
25—35 »	552	31·0	200	27·4	752	29·9
35—45 »	117	6·6	55	7·5	172	6·9
45—55 »	31	1·7	20	2·7	51	2·0
Över 55 »	15	0·8	16	2·2	31	1·2
Summa	**1 784**	**100·0**	**730**	**100·0**	**2 514**	**100·0**

Av utvandrarna voro 29 % kvinnor, mot 31 % under första kvartalet 1924 och 34 % under hela nämnda år.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

27. Ett skrotblock skulle med användande av handkran uttagas ur berget och lyftas till skrottippen invid den ena av de bägge snedsträvor, varmed kranen stöttades. Blockets tyngd uppskattades till 1 500 à 1 600 kg, kranen var uppsatt förra året, besiktigad den 2 oktober 1924 samt godkänd för 1 800 kg last. När bommen med vidhängande last vridits till c:a 3 meter från ena strävan, brast denna och kranen störtade. Arbetaren J. fick hjärtstocken över sig, klämdes svårt och avled några dagar senare av inre skador.

Strävan brast upptill genom ett bulthål för beslaget. Diametern var där 15 cm, och träets struktur gav vid handen, att virket påtagligen var av sekunda kvalitet. Säkerhetsfaktorn vid avknäckning av strävan i ogynnsammaste belastningsfall beräknas till endast 1·8 vid 1 600 kg last; för 6-faldig säkerhet, vilken är erforderlig med hänsyn till de knyckar, som i konstruktionen uppstå vid maljornas plötsliga inbördes förskjutning, s. k. skränsning, beräknas strävans diameter för den högsta tillåtna lasten till 21 cm.

Strävan har senare ersatts med en grövre och kranen dessutom stagats med wire.

Fallet föranledde cirkulärskrivelse till stenhuggerierna, innehållande bl. a. föreskrift, att då kran endast är stagad av tvenne snedsträvor och 6-faldig säkerhet mot avknäckning i ogynnsammaste fall ej förekommer, kranens aktionsfält i horisontalplanet inskränkes till 180° på så vis, att kranbom med vidhängande last ej får komma sträva närmare än 45° i horisontalplanet räknat.

28. En med kilning av råblock sysselsatt arbetare hade medelst en motordriven lyftkran bortforslat ett som odugligt ansett stenblock om c:a 1 m^3 från planen till en låg avsats i brottet invid ett lastspår. Till länga omkring blocket hade han använt en kätting, som han fann liggande på planen. Sedan blocket släpats undan, fick kättingen sitta kvar omkring detsamma.

J. och A., som hade till uppgift att ur stenbrottet bortföra sten, hade samma dag uttagit ifrågavarande kätting ur förrådet. Förmannen hade anmodat dem att uttaga $^5/_8''$ kätting, men då denna dimension ej fanns tillgänglig och $^3/_4''$ ansågs för grov, togs $^1/_2''$. Denna kätting var egentligen avsedd för småblock.

När J. och A. påföljande arbetsdag funno förstnämnda stenblock med kringslagen kätting på brottplatsen, beslöto de bortforsla detsamma. Med hjälp av ovannämnda kran lyftes det uti den redan omslagna kättingen och fördes åt sidan över en vagn. Då brast kättingslängan, blocket stötte mot vagnskanten och tumlade sedan mot bergskanten. J., som icke hann undan fullständigt, fick vänstra armen avslagen

Olycksfallet förorsakades av att man i strid med givna anvisningar använde för klen kätting.

29. Vid ett sågverk inträffade en dödsolycka under följande omständigheter: Då maskinisten strax före olycksfallet tillfälligtvis kom in i sågen, fick han se, att en rem hade slirat av remskivan, varför han, för att åter lägga på densamma, gick ut i maskinrummet och stannade verket. När han åter kom tillbaka in i sågen, fick han se arbetaren Ö. ligga så gott som naken på golvet bredvid remskivan ifråga med högra armen avsliten ungefär en halv dm från axeln. Armen, som sedan ett olycksfall vid sågen år 1919 var amputerad strax nedanför armbågen, låg med sin konstgjorda underarm en halv meter snett bakom huvudet. På grund av kroppens läge och tydliga märken på en strax intill remskivan befintlig trätrumma har konstaterats, att olyckan skett på så sätt, att Ö., då han märkte att remmen slirat av remskivan, begivit sig dit för att lägga på densamma. Han hade då ställt sig emellan remskivan och ovannämnda trätrumma, vilken korsade axeln vinkelrätt några dm över densamma, och med den vänstra oskadade handen försökt lägga på remmen å den i gång varande remskivan, som hade en hastighet av något över 200 varv i

minuten. Ö:s kläder hade därvid fastnat i remskivan, varpå han följt med densamma åtskilliga varv runt. Dagen efter olyckshändelsen avled Ö. av de erhållna skadorna.

30. Vid en yllefabrik skulle en arbetare N. pålägga en 2″ rem från en borstmaskin till en remskiva, anbragt å en i närheten av taket sittande transmissionsaxel. För detta ändamål hade han rest en stege mot den roterande axelledningen, på vilken stege han gått upp för att med blotta handen pålägga remmen. Remmen hade då fattat tag i N:s kläder, så att han dragits intill axelledningen och följt med runt vid dennas rotation. Härvid hade han upprepade gånger med fötterna slagits mot taket så hårt, att detta trasats sönder. Bröstet hade, genom att kläderna virats om axelledningen, blivit klämt så starkt, att N., sedan han tagits loss, klagat över smärtor i bröstet. Genom att hålla kroppens övre del tryckt tätt intill axelledningen hade han hindrat huvudet att slå mot taket.

Av de vid olyckan erhållna skadorna har N. sedermera avlidit.

Enär omedelbart intill ifrågavarande axelledning fanns uppsatt ett tydligt anslag med förbud bl. a. att med blotta handen på- eller avlägga rem, medan den drivande axeln går, får olyckan till stor del tillskrivas N:s egen oförsiktighet.

31. B. var sysselsatt med kapning av massaved vid en sågklinga. Denna sprang av obekant anledning sönder i flera bitar, och en av dessa träffade honom å högra sidan av halsen, varvid stora halspulsådern avskars. B. avled efter ett par minuter, utan att ha yttrat något. Hävarmarna på stativet blevo även avslagna på ett par ställen. Av brottytorna kunde ej förmärkas tecken på tidigare brott i materialet.

Yrkesinspektionens verksamhet under första kvartalet 1925.

	Inspekterade arbetsställen	Sammanlagt arbetarantal	Sammanlagt kraftbelopp	Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av		Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
						ångpannor	kokare o. d.						
Yrkesinspektörerna			*eff. hkr.*										
I distriktet	88	5 761	33 314	97	29	66	1	78	962	5	—	—	26
II »	92	3 177	13 287	42	56	103	8	32	1 531	8	—	1	18
III »	110	3 377	7 266	40	55	92	—	28	769	4	—	3	20
IV »	86	2 490	6 087	57	48	133	—	36	647	2	1	—	29
V »	57	1 536	3 856	42	37	78	4	117	1 188	8	—	1	10
VI »	40	2 433	22 735	49	15	69	26	233	1 573	10	—	—	—
VII »	64	3 199	9 630	40	7	48	24	173	1 236	9	2	3	9
VIII »	187	3 698	31 598	78	130	75	—	24	1 896	7	9	11	3
IX »	54	17 329	15 814	43	41	64	—	22	1 528	7	—	5	8
Yrkesinspektrisen	137	4 109	—	109	32	—	—	—	—	—	—	2	—
Sprängämnesinspektören	9	343	330	24	30	—	—	—	13	—	—	—	—
Summa	**924**	**47 452**	**143 917**	[1] **1 621**	**480**	[2] **728**	[3] **63**	**743**	[4] **11343**	[4] **60**	**12**	**26**	**123**
Underinspektörerna													
I distriktet	306	3 326	992	101	6	56	—	—	—	—	—	—	—
II »	365	1 032	2 349	75	50	76	—	—	—	—	—	—	—
III »	474	930	4 870	85	99	146	—	—	—	—	—	—	—
IV »	181	467	1 084	61	29	96	—	—	—	—	—	—	—
V »	466	1 698	2 381	108	47	51	—	—	—	—	—	—	—
VI »	314	5 220	795	87	14	20	—	—	—	—	—	—	—
VII »	291	490	6 408	73	10	63	—	—	—	—	—	—	—
VIII »	259	717	1 972	80	27	44	—	—	—	—	—	—	—
IX »	124	336	630	39	20	30	—	—	—	—	—	—	—
Summa	**2 780**	**14 216**	**21 481**	**709**	**302**	[5] **582**	—	—	—	—	—	—	—
härav: jordbruk	331		4 140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
hantverk	900	1 993	2 598	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
annat arbete	1 549	12 223	14 743	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skogs- och flottledsinspektören	[6] **242**	**2 595**	—	**27**	**26**	—	—	—	[8] **1 650**	[8] **9**	**1**	—	—
Bergmästarna													
Norra distriktet	—	—	—	—	—	—	—	—	82	1	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	19	894	8 180	17	4	—	—	—	112	—	—	—	—
Östra distriktet	8	160	1 870	6	—	—	—	—	36	—	—	—	—
Mellersta distriktet	2	167	916	4	—	—	—	5	60	—	—	—	—
Västra »	9	511	542	9	5	—	—	280	369	1	—	—	—
Södra »	7	235	970	10	2	—	—	—	213	1	—	—	—
Summa	**45**	**1 967**	**12 478**	[7] **46**	**11**	—	—	**285**	**872**	**3**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna													
S. J. säkerhetstjänsten, trafiktjänsten	56	350	—	18	5	—	—	—	485	1	—	—	—
rullande materiel	6	—	—	11	19	—	—	—	—	—	—	—	—
Enskilda järnvägar	222	1 816	—	—	10	—	—	—	287	—	—	—	—
Summa	**284**	**2 166**	—	**29**	**34**	—	—	—	[8] **772**	[8] **1**	—	—	—
Elektr. inspektörerna													
Norra distriktet	—	.	.	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—
Östra »	8	.	.	7	7	—	—	—	9	—	—	—	—
Västra »	21	.	.	23	15	—	—	—	9	2	—	—	—
Södra »	14	.	.	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—
Summa	**43**	.	.	**30**	**22**	—	—	—	[8] **28**	[8] **2**	—	—	—

[1] Härav 226 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 183 fall. — [3] Härav större besiktning i 14 fall. — [4] Av dessa olycksfall hava 10 406, därav 44 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [5] Härav större besiktning i 161 fall. — [6] Avser inspekterade härbärgen. — [7] Härav 11 för gruvingenjörerna. — [8] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

April månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under april månad.

Översikt av verksamheten under april månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 707	1 283	1 144	3 843	3 450	2 446	**7 550**	**4 733**	**3 590**
Stockholms län	2 727	1 347	1 289	617	717	418	**3 344**	**2 064**	**1 707**
Uppsala stad och län	793	451	377	243	222	193	**1 036**	**673**	**570**
Södermanlands län	756	461	349	462	434	305	**1 218**	**895**	**654**
Östergötlands län	1 568	666	563	816	631	441	**2 384**	**1 297**	**1 004**
Norrköping	853	237	219	225	214	156	**1 078**	**451**	**375**
Jönköpings län	427	152	122	283	193	131	**710**	**345**	**253**
Kronobergs län	55	22	18	99	110	76	**154**	**132**	**94**
Norra Kalmar län	153	56	53	42	53	34	**195**	**109**	**87**
Södra Kalmar län	574	294	274	193	156	105	**767**	**450**	**379**
Gotlands län	48	49	32	50	99	38	**98**	**148**	**70**
Blekinge län	840	415	360	482	335	232	**1 322**	**750**	**592**
Kristianstads län	867	675	483	539	753	401	**1 406**	**1 428**	**884**
Malmöhus län: Malmö	1 897	416	345	1 457	1 155	789	**3 354**	**1 571**	**1 134**
Malmöhus län: Lund	367	75	74	108	79	68	**475**	**154**	**142**
Malmöhus län: Landskrona	251	69	65	36	31	22	**287**	**100**	**87**
Malmöhus län: Hälsingborg	1 114	419	369	315	263	176	**1 429**	**682**	**545**
Malmöhus län: Ystad	133	72	63	125	73	44	**258**	**145**	**107**
Malmöhus län: Trelleborg	407	218	215	56	47	43	**463**	**265**	**258**
Malmöhus län: Eslöv	212	120	99	54	65	43	**266**	**185**	**142**
Malmöhus län: Skurup	63	62	44	30	50	21	**93**	**112**	**65**
Malmöhus län: Vällinge	136	96	93	20	24	18	**156**	**120**	**111**
Hallands län	425	274	207	196	191	108	**621**	**465**	**315**
Göteborgs och Bohus län	460	218	194	212	138	80	**672**	**356**	**274**
Göteborg	3 761	1 103	942	1 252	1 087	776	**5 013**	**2 190**	**1 718**
Älvsborgs län	424	194	172	129	110	74	**553**	**304**	**246**
Skaraborgs län	744	647	449	534	550	353	**1 278**	**1 197**	**802**
Värmlands län	235	158	118	232	308	186	**467**	**466**	**304**
Örebro län	632	387	325	370	479	308	**1 002**	**866**	**633**
Västmanlands län	553	367	279	376	371	271	**929**	**738**	**550**
Kopparbergs län	294	100	87	346	310	232	**640**	**410**	**319**
Gävle stad och län	404	123	79	173	162	138	**577**	**285**	**217**
Västernorrlands län	251	49	42	96	75	65	**347**	**124**	**107**
Jämtlands län	144	57	46	259	241	203	**403**	**298**	**249**
Västerbottens län	241	71	63	181	141	115	**422**	**212**	**178**
Norrbottens län	107	64	51	96	89	72	**203**	**153**	**123**
Tillsammans april 1925	**26 623**	**11 467**	**9 704**	**14 547**	**13 406**	**9 181**	**41 170**	**24 873**	**18 885**
» mars 1925	*29 620*	*10 332*	*8 838*	*13 715*	*10 632*	*7 332*	*43 335*	*20 964*	*16 170*
» april 1924	26 823	13 180	10 928	13 803	13 717	8 786	40 626	26 897	19 714
» » 1923	35 697	15 782	14 063	13 047	13 716	8 180	48 744	29 498	22 243
» » 1922	94 941	16 892	15 631	11 891	12 161	7 400	106 832	29 053	23 031

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					april 1925	mars 1925	april 1924	april 1925	mars 1925	april 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	6 073	6 296	5 745	4 509	110	142	109	78	70	70
Industri och hantverk	7 412	7 839	1 186	1 068	661	945	496	90	95	88
Sjöfart och fiske	4 864	4 946	1 496	1 211	331	387	216	81	98	96
Handel och samfärdsel	2 554	2 669	871	796	306	371	322	91	95	90
Husligt arbete	1	1	2	2	·	·	·	·	·	·
Annat arbete	4 456	4 872	2 167	2 118	225	214	182	98	99	95
Summa	**25 360**	**26 623**	**11 467**	**9 704**	**232**	**287**	**204**	**85**	**86**	**83**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 081	1 109	1 941	910	57	61	44	47	42	37
Industri och hantverk	618	669	310	222	216	266	204	72	75	69
Sjöfart och fiske	301	308	100	89	308	·	322	89	·	90
Handel och samfärdsel	2 137	2 265	1 829	1 306	124	177	127	71	78	68
Husligt arbete	7 799	9 850	9 209	6 637	107	126	99	72	73	68
Annat arbete	342	346	17	17	·	·	·	·	·	·
Summa	**12 278**	**14 547**	**13 406**	**9 181**	**109**	**129**	**101**	**68**	**69**	**64**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	7 154	7 405	7 686	5 419	96	120	93	71	62	62
Jordbruk	6 918	7 147	7 521	5 278	95	120	92	70	62	61
Skogshushållning	236	258	165	141	156	117	181	85	75	92
Industri och hantverk	8 030	8 508	1 496	1 290	569	800	442	86	91	84
Gruvdrift och malmförädling . . .	199	200	14	14	·	·	·	·	·	·
Jord-, sten- och glasindustri . . .	313	317	33	17	·	·	·	·	·	·
Metall- och maskinindustri . . .	1 869	1 941	228	186	851	1652	670	82	82	84
Trävaruindustri	621	642	59	55	·	·	·	·	·	·
Byggnadsverksamhet	2 552	2 656	508	473	523	809	366	93	99	95
Läder-, hår- och gummiindustri . .	117	129	17	13	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	214	232	12	10	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	376	401	103	71	389	·	331	69	·	71
Närings- och njutningsmedelsindustri	644	823	361	313	228	303	207	87	90	88
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	98	107	22	19	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri . .	80	82	24	21	·	·	·	·	·	·
Grafisk industri	142	145	12	11	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	805	833	103	87	809	855	884	84	89	86
Sjöfart och fiske	5 165	5 254	1 596	1 300	329	390	221	81	98	95
Handel och samfärdsel	4 691	4 934	2 700	2 102	183	257	191	78	85	75
Kontors-, bank- o. d. personal . .	449	453	70	58	·	·	·	·	·	·
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 200	1 232	202	170	610	724	526	84	87	93
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 269	1 381	1 342	966	103	145	103	72	79	68
Transportarbetare	1 483	1 569	816	710	192	251	225	87	94	87
Allmän och litterär verksamhet . .	280	289	242	172	119	146	116	71	76	61
Ej särskilt specificerade	10	10	28	26	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	7 800	9 851	9 211	6 639	107	126	99	72	73	68
Annat arbete	4 798	5 218	2 184	2 135	239	223	188	98	99	95
Summa	**37 638**	**41 170**	**24 873**	**18 885**	**166**	**207**	**151**	**76**	**77**	**73**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 109 platser, varav 1 620 manliga och 489 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 875, 1 437 och 438 samt under nästlidna månad resp. 1 588, 1 292 och 296.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**6 038**	**5 580**	**4 368**	**258**	**165**	**141**	**200**	**14**	**14**	**316**	**33**	**17**	**1 899**	**219**	**178**
1	Stockholms stad	26	4	3	2	—	—	—	—	—	2	—	—	332	82	61
2	Stockholms län	1 444	1 175	1 121	65	34	32	11	—	—	24	—	—	109	2	2
3	Uppsala stad och län	394	391	321	14	10	10	7	—	—	30	—	—	25	4	3
4	Södermanlands län	245	285	184	2	17	14	1	—	—	2	—	—	153	17	16
5	Östergötlands län	604	427	347	12	12	6	15	6	6	104	5	—	151	12	8
6	Norrköping	131	86	70	—	4	4	—	—	—	1	—	—	55	1	1
7	Jönköpings län	75	63	37	—	—	—	—	—	—	7	6	6	47	3	3
8	Kronobergs län	20	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	136	119	103	—	—	—	—	—	—	2	—	—	44	1	1
10	Gotlands län	26	36	21	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—
11	Blekinge län	197	166	124	—	—	—	—	—	—	5	10	—	27	—	—
12	Kristianstads län	416	597	408	44	10	10	—	—	—	37	—	—	58	4	4
13	Malmöhus län: Malmö	57	72	35	—	—	—	—	—	—	31	—	—	191	8	8
14	Hälsingborg	83	60	50	—	—	—	5	—	—	4	—	—	36	8	8
15	Övriga anstalter	488	358	306	—	—	—	—	—	—	18	—	—	141	13	11
16	Hallands län	150	151	88	—	—	—	—	—	—	6	—	—	18	4	3
17	Göteborgs och Bohus län	81	95	80	—	4	4	1	—	—	7	1	1	26	—	—
18	Göteborgs stad	110	106	91	—	13	13	—	—	—	5	1	1	237	32	21
19	Älvsborgs län	60	64	42	—	—	—	9	—	—	5	1	1	89	14	14
20	Skaraborgs län	507	558	364	—	—	—	—	—	—	9	7	6	19	4	4
21	Värmlands län	94	103	67	2	—	—	1	—	—	3	—	—	2	—	—
22	Örebro län	266	247	193	45	19	16	53	8	8	5	—	—	25	—	—
23	Västmanlands län	297	316	232	3	6	4	30	—	—	—	—	—	52	4	4
24	Kopparbergs län	59	33	26	9	—	—	10	—	—	3	—	—	34	1	1
25	Gävle stad och län	9	11	9	1	—	—	—	—	—	2	—	—	15	3	3
26	Västernorrlands län	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
27	Jämtlands län	36	25	20	18	20	14	—	—	—	—	—	—	1	1	1
28	Västerbottens län	21	14	12	41	16	14	—	—	—	—	—	—	6	1	1
29	Norrbottens län	1	1	1	—	—	—	57	—	—	2	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 109**	**1 941**	**910**	—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	**42**	**9**	**8**
1	Stockholms stad	6	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	37	4	3
2	Stockholms län	84	182	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	70	51	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	46	85	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	85	135	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	11	13	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	19	41	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	10	25	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	23	73	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	2	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	73	116	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	103	255	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	34	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5
14	Hälsingborg	14	22	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	50	111	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	44	72	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	63	25	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	5	11	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Älvsborgs län	4	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	90	156	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	52	100	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	79	164	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	78	109	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	43	55	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	9	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	4	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	20	43	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	17	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
642	**59**	**55**	**2 656**	**508**	**473**	**117**	**13**	**11**	**156**	**8**	**6**	**195**	**14**	**11**	**630**	**227**	**224**	**87**	**15**	**14**	
44	5	4	541	95	84	18	3	2	6	1	1	12	3	2	355	201	201	4	1	1	1
21	1	1	257	31	31	6	1	1	—	—	—	15	1	1	29	2	2	4	—	—	2
13	2	2	19	3	—	2	2	2	—	—	—	10	—	—	19	—	—	—	—	—	3
20	1	1	23	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	4
46	12	12	241	20	20	2	—	—	4	—	—	6	—	—	14	—	—	2	—	—	5
47	2	2	192	3	3	4	1	1	50	2	2	4	—	—	8	1	—	1	—	—	6
51	1	—	31	2	1	10	1	1	1	—	—	6	—	—	3	2	1	23	1	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	8
11	4	4	16	5	5	4	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	13	2	2	9
—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	1	1	27	3	3	—	1	—	1	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	—	11
21	—	—	42	7	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	12
34	1	1	392	76	76	11	—	—	4	—	—	43	1	1	29	—	—	8	—	—	13
6	—	—	170	69	67	15	—	—	2	—	—	4	—	—	15	—	—	7	—	—	14
12	—	—	113	39	38	26	—	—	8	1	1	18	—	—	46	3	3	2	10	10	15
4	5	5	24	9	9	3	—	—	12	—	—	3	—	—	9	—	—	—	—	—	16
14	—	—	78	20	20	—	—	—	17	—	—	6	—	—	5	—	—	8	—	—	17
144	2	1	199	31	26	8	1	1	28	1	1	18	4	4	21	13	13	9	1	—	18
2	—	—	34	8	8	3	3	3	20	1	1	4	—	—	2	1	1	—	—	—	19
—	—	—	49	31	31	1	—	—	—	—	—	—	—	—	20	1	—	2	—	—	20
9	—	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	—	21
7	5	4	24	4	2	1	—	—	—	—	—	31	1	—	3	—	—	—	—	—	22
8	4	4	44	2	2	1	—	—	1	2	—	2	1	1	8	1	1	—	—	—	23
18	—	—	29	10	10	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	24
36	5	5	22	2	2	—	—	—	1	—	—	6	—	—	4	—	—	—	—	—	25
14	2	2	9	8	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6	2	2	—	—	—	26
4	1	1	14	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	27
55	5	5	28	8	6	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
1	—	—	5	17	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	—	—	**12**	**4**	**2**	**76**	**4**	**4**	**206**	**89**	**60**	**193**	**134**	**89**	**20**	**7**	**5**	
—	—	—	—	—	—	3	4	2	10	—	—	75	29	21	70	46	36	10	3	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	6	4	3	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	2	1	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	4	3	4	11	4	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—	4	3	1	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	2	2	1	3	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	3	3	3	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2	5	10	5	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	4	—	—	13	—	—	81	39	22	53	9	9	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	5	—	—	4	—	—	—	2	1	4	1	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	2	—	—	1	1	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	21	4	4	16	23	13	2	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	1	2	1	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	5	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	3	3	—	1	1	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**39**	**6**	**6**	**133**	**9**	**9**	**769**	**61**	**50**	**4946**	**1496**	**1211**	**300**	**43**	**37**
1	Stockholms stad	3	—	—	35	6	6	175	37	27	555	213	166	170	26	23
2	Stockholms län	4	—	—	8	1	1	54	—	—	41	3	3	10	—	—
3	Uppsala stad och län	1	—	—	2	—	—	19	—	—	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	7	—	—	42	3	3	53	31	31	3	1	1
5	Östergötlands län	—	—	—	6	1	1	37	—	—	11	2	2	18	5	4
6	Norrköping	13	1	1	16	—	—	17	—	—	193	42	42	3	1	1
7	Jönköpings län	—	—	—	1	—	—	9	—	—	7	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	2	—	—	—	—	—	14	—	—	386	148	148	2	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	2	1	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	21	—	—	345	147	147	2	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	14	—	—	57	12	12	5	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	11	1	1	186	8	8	236	65	28	33	—	—
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	15	3	3	534	250	216	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	18	—	—	19	—	—	179	69	65	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	146	81	80	1	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	2	—	—	1	—	—	—	—	—	44	20	15	—	—	—
18	Göteborgs stad	5	1	1	17	—	—	93	7	7	1786	315	204	35	6	5
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	12	—	—	3	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	4	2	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	12	4	1	—	—	—
22	Örebro län	2	—	—	2	—	—	6	2	1	2	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	2	—	—	20	—	—	4	—	—	4	—	—
24	Kopparbergs län	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	4	—	—	4	—	—	162	75	33	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	158	10	10	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	18	7	7	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**43**	**18**	**15**	**12**	**3**	**2**	**64**	**42**	**37**	**308**	**100**	**89**	**153**	**27**	**21**
1	Stockholms stad	18	11	9	7	2	2	20	16	12	184	52	46	70	13	12
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	5	2	2
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	1	1	1	1	1
5	Östergötlands län	—	1	1	—	—	—	3	—	—	—	4	4	3	1	1
6	Norrköping	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	3	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	6	6	—	—	—	3	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	12	1	1	1	—	—	34	20	19	3	2	2	53	6	2
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	1	—	—	8	4	4	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—
18	Göteborgs stad	10	3	2	2	1	—	—	—	—	93	26	21	2	2	2
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	3	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
789	**106**	**99**	**81**	**38**	**35**	**1440**	**655**	**598**	**49**	**17**	**15**	**10**	**12**	**12**	**1**	**2**	**2**	**4 872**	**2 167**	**2 118**	
377	62	57	30	10	8	397	206	176	21	7	5	—	2	2	—	—	—	602	319	315	1
36	11	11	6	4	4	141	10	8	7	5	5	—	—	—	—	—	—	435	66	66	2
18	3	3	3	—	—	29	2	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	185	33	33	3
6	—	—	—	—	—	28	6	5	2	—	—	—	—	—	1	—	—	162	98	92	4
13	3	3	6	3	3	73	20	19	—	1	1	—	1	1	—	—	—	203	136	130	5
14	1	1	—	1	1	38	13	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	78	78	6
6	—	—	—	—	—	21	16	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	57	57	7
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	6	6	8
5	—	—	1	1	1	11	2	2	2	—	—	—	—	—	—	1	1	74	67	60	9
—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	6	10
3	—	—	5	1	1	20	8	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	176	78	78	11
17	—	—	—	—	—	12	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	42	41	12
93	1	1	6	—	—	125	77	77	5	—	—	—	—	—	—	1	1	402	105	108	13
14	—	—	2	—	—	34	15	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	168	14	14	14
5	3	3	4	—	—	50	31	31	2	—	—	1	—	—	—	—	—	417	185	185	15
4	2	1	—	4	3	18	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	16	16	16
7	—	—	2	5	5	37	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124	66	64	17
126	19	18	4	6	6	257	206	193	6	3	3	8	9	9	—	—	—	645	326	324	18
3	—	—	—	—	—	10	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	163	102	102	19
20	—	—	2	1	1	18	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	39	38	20
—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	50	50	21
5	1	1	—	—	—	15	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	97	97	22
7	—	—	3	—	—	19	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	27	27	23
5	—	—	2	1	1	12	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	46	40	24
4	—	—	—	—	—	31	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	19	19	25
—	—	—	1	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	25	23	26
1	—	—	3	—	—	17	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	6	6	27
—	—	—	—	—	—	10	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	16	14	28
—	—	—	—	—	—	6	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	42	29	29
443	**96**	**71**	**1300**	**1304**	**931**	**129**	**161**	**112**	**240**	**225**	**157**	**—**	**16**	**14**	**9 850**	**9 209**	**6 637**	**346**	**17**	**17**	
171	38	25	448	452	294	52	65	51	109	66	50	—	16	14	2 464	2 630	1 865	88	2	2	1
7	1	1	36	48	35	—	—	—	23	21	13	—	—	—	448	456	275	2	—	—	2
—	—	—	10	13	12	—	1	1	—	1	1	—	—	—	160	155	137	1	—	—	3
9	5	4	22	27	22	4	2	1	8	6	6	—	—	—	343	300	224	20	4	4	4
8	3	2	44	67	50	3	2	—	9	17	14	—	—	—	616	375	264	34	11	11	5
1	—	—	6	17	9	—	5	3	3	2	1	—	—	—	158	173	132	21	—	—	6
3	—	—	17	21	14	—	—	—	6	5	4	—	—	—	226	122	94	3	—	—	7
—	—	—	6	11	9	—	—	—	—	1	1	—	—	—	83	73	57	—	—	—	8
2	1	1	7	12	9	—	—	—	3	—	—	—	—	—	182	116	82	7	—	—	9
—	—	—	15	20	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	58	30	—	—	—	10
2	—	—	72	45	39	1	—	—	—	—	—	—	—	—	331	174	130	—	—	—	11
9	4	3	80	87	63	4	12	8	1	4	2	—	—	—	333	372	231	—	—	—	12
151	22	17	90	62	35	15	27	18	17	20	14	—	—	—	873	908	639	47	—	—	13
4	1	1	35	48	26	1	3	—	3	—	—	—	—	—	216	182	139	19	—	—	14
1	1	1	19	26	25	4	2	2	1	8	7	—	—	—	331	220	174	17	—	—	15
1	—	—	10	20	15	2	5	4	5	2	1	—	—	—	123	89	58	5	—	—	16
5	1	1	21	15	11	—	—	—	5	3	2	—	—	—	104	92	57	5	—	—	17
50	11	7	76	41	26	35	33	20	15	14	3	—	—	—	834	918	674	67	—	—	18
4	—	—	4	7	5	1	—	—	3	3	2	—	—	—	109	90	61	1	—	—	19
4	1	1	39	34	26	—	—	—	3	2	2	—	—	—	386	347	242	—	—	—	20
—	—	—	14	16	10	—	—	—	6	8	7	—	—	—	159	183	127	—	—	—	21
1	1	1	33	31	28	2	2	2	2	4	—	—	—	—	240	276	205	7	—	—	22
5	1	1	32	35	27	4	1	1	2	4	3	—	—	—	252	216	171	—	—	—	23
—	—	—	53	37	33	1	—	—	8	10	6	—	—	—	237	206	155	—	—	—	24
1	4	4	13	21	19	—	—	—	5	10	7	—	—	—	137	118	104	2	—	—	25
—	—	—	4	10	9	—	—	—	1	—	—	—	—	—	79	56	47	—	—	—	26
3	—	—	59	53	49	—	1	1	—	10	9	—	—	—	176	132	122	—	—	—	27
—	—	—	21	17	15	—	—	—	2	4	2	—	—	—	139	97	81	—	—	—	28
1	1	1	14	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	75	60	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 31 mars 1925.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagarcförb. .	33	1 403	—	**1 403**	360	—	**360**	**25·7**	22·2
Bokbindareförbundet . . .	18	999	1 924	**2 923**	30	53	**83**	**2·8**	2·3
Bryggeriindustriarb.-förb. .	38	2 758	1 010	**3 768**	72	53	**125**	**3·3**	2·7
Byggnadsträarbetareförb. .	74	6 252	—	**6 252**	2 323	—	**2 323**	**37·2**	36·0
De förenade förbunden . .	42	2 526	633	**3 159**	354	143	**497**	**15·7**	10·3
Elektriska arbetareförb. . .	46	1 355	—	**1 355**	150	—	**150**	**11·1**	11·9
Gjutareförbundet	97	3 625	2	**3 627**	389	—	**389**	**10·7**	9·1
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	233	19 590	1 797	**21 387**	5 466	174	**5 640**	**26·4**	28·8
Gruvindustriarbetareförb. .	14	880	—	**880**	83	—	**83**	**9·4**	20·3
Handelsarbetareförb. . . .	114	5 849	2 056	**7 905**	553	115	**668**	**8·5**	8·2
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	17	306	530	**836**	57	83	**140**	**16·7**	10·6
Hattarbetare	7	92	194	**286**	7	21	**28**	**9·8**	1·3
Pälsvarnarbetare	10	214	336	**550**	50	62	**112**	**20·4**	14·6
Kommunalarbetareförb. . .	83	8 257	818	**9 075**	566	38	**604**	**6·7**	6·0
Litografiska förbundet . .	14	878	—	**878**	12	—	**12**	**1·4**	1·9
Livsmedelsarbetareförb. . .	67	5 416	1 663	**7 079**	611	146	**757**	**10·7**	12·6
Metallindustriarb.-förb. . .	206	57 911	2 357	**60 268**	5 883	127	**6 010**	**10·0**	10·6
Järnbruksarbetare . . .	53	14 041	9	**14 050**	1 653	—	**1 653**	**11·8**	12·1
Verkstadsarbetare . . .	153	43 870	2 348	**46 218**	4 230	127	**4 357**	**9·4**	10·1
Murareförbundet	37	2 143	—	**2 143**	646	—	**646**	**30·1**	40·2
Måleriarbetareförbundet . .	45	1 659	1	**1 660**	516	—	**516**	**31·1**	44·6
Pappersindustriarb.-förb. .	105	16 104	695	**16 799**	779	22	**801**	**4·8**	6·0
Sadelm.- o. tapetseraref. .	24	694	24	**718**	72	—	**72**	**10·0**	9·5
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	38	5 559	2 465	**8 024**	338	106	**444**	**5·5**	5·3
Skrädderiarbetareförb. . .	48	1 873	3 003	**4 876**	70	140	**210**	**4·3**	5·4
Stenindustriarbetareförb. .	81	4 509	—	**4 509**	165	—	**165**	**3·7**	2·3
Stuckatörförbundet . . .	4	76	—	**76**	30	—	**30**	**39·5**	32·5
Sågverksindustriarb.-förb. .	243	20 205	25	**20 230**	2 894	—	[1]) **2 894**	**14·3**	25·1
Textilarbetareförbundet . .	57	4 060	4 757	**8 817**	112	77	**189**	**2·1**	4·4
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	524	2 128	**2 652**	18	15	**33**	**1·2**	1·6
Transportarbetareförb. . .	54	3 558	—	**3 558**	900	—	**900**	**25·3**	21·4
Träindustriarbetareförb. . .	128	6 347	81	**6 428**	659	11	**670**	**10·4**	12·0
Tunnbinderiarbetareförb. .	18	276	—	**276**	32	—	**32**	**11·6**	19·0
Typografförbundet	29	3 516	267	**3 783**	193	24	**217**	**5·7**	5·6
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	22	937	1	**938**	164	—	**164**	**17·5**	21·1
Summa	**2 039**	**190 045**	**26 237**	**216 282**	**24 497**	**1 327**	**25 824**	**11·9**	**13·5**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under mars uppgivits till inalles 117 729, vilket i genomsnitt motsvarar 4·6 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

[1]) Siffran torde vara något för låg, enär en del avdelningar redovisat samtliga sina medlemmar som »arbetslediga på grund av lockout» och från dessa platser följaktligen inga upptagits som *arbetslösa*.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna mars 1924—mars 1925.

	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars
Sverige	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	11·9
Norge	7·8	7·6	6·1	4·3	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4
Danmark	16·7	8·1	5·8	5·0	5·4	5·6	5·8	7·0	9·3	17·1	16·9	16·6	15·1
England	7·8	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0
Tyskland	16·6	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3	5.8
Nederländerna	11·0	7·1	6·1	5·7	7·0	7·8	8·1	8·1	11·0	12·9	15·1	12·2	10·1
Belgien	2·1	2·9	3·2	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	6·3	—
Kanada	6·7	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	9·5	—
Nya Syd-Wales	9·2	13·9	11·1	14·0	14·7	14·1	13·8	11·1	9·0	12·9	—	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under april månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

April månad har att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna. Emellertid har den nedåtgående tendensen haft någon övervikt. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan mars 27 varit föremål för *prissänkning*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas smör och mjöl. Under redovisningsmånaden har *prisstegring* ägt rum beträffande 12 varuslag, däribland potatis och flertalet köttsorter. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 18 varuslag.

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (april 1924—april 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	213	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	343	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	180	187
14	Ärter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 173	214	130	83	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 73	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 73	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75	73
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 180	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil-, bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort, » » mjölk	»	60	61	× 83	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	493	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	239
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	78	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	293	223	156	113	97	83	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1035	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Apr. 1924	Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April[2]) 1925	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	april 1914— april 1925	april 1924 — april 1925	
24	24	23	23	23	23	24	25	24	24	24	24	24	+ 71·4	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
315	343	337	352	381	395	420	403	422	380	396	404	368	+ 60·7	+ 16·8	4
310	324	321	326	351	369	385	381	390	358	359	363	348	+ 65·7	+ 12·3	5
294	291	287	286	284	281	282	281	279	277	276	273	270	+ 66·7	— 8·2	6
207	205	201	201	201	198	200	198	193	193	189	187	185	+ 55·5	— 10·6	7
174	173	173	173	173	173	181	182	181	180	179	179	179	+ 29·7	+ 2·9	8
198	184	192	202	221	255	318	378	390	308	257	221	199	+ 59·2	+ 0·5	9
—	—	—	—	—	—	269	283	291	272	230	—	—	—	—	10
1 064	1104	1 088	1 005	960	934	948	970	964	969	1001	1 031	1 104	—	+ 3·8	11
64	65	67	64	63	58	58	60	60	60	61	63	67	+ 139·3	+ 4·7	12
—	—	—	286	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
52	51	51	51	51	51	52	52	51	51	51	51	51	+ 70·0	— 1·9	14
91	89	88	88	87	87	87	84	84	83	80	79	75	+ 63·0	— 17·6	15
41	40	40	42	45	45	51	51	51	52	52	51	47	+ 51·6	+ 14·6	16
27	26	26	28	29	29	37	37	37	37	38	38	35	+ 66·7	+ 29·6	17
37	37	37	38	39	39	47	47	48	48	48	47	44	+ 69·2	+ 18·9	18
48	48	47	47	48	48	49	50	50	50	51	52	51	+ 41·7	+ 6·3	19
54	54	54	54	53	53	54	54	54	54	54	54	54	+ 38·5	0·0	20
72	71	71	71	71	71	75	77	77	78	78	79	78	+ 90·2	+ 8·3	21
94	93	93	93	94	94	97	99	99	100	100	101	100	—	+ 6·4	22
61	61	61	61	63	63	70	71	72	72	72	72	72	+ 89·5	+ 18·0	23
43	43	44	43	45	46	52	53	53	54	54	54	53	+ 76·7	+ 23·3	24
152	153	152	152	155	155	164	164	162	162	163	164	163	+ 117·3	+ 7·2	25
74	75	75	74	76	77	84	85	85	86	87	87	87	+ 102·3	+ 17·6	26
87	88	87	86	89	90	99	100	100	101	102	102	102	+ 70·0	+ 17·2	27
199	199	203	206	209	209	207	206	204	203	204	205	207	+ 72·5	+ 4·0	28
164	164	167	169	171	171	170	169	168	168	169	169	171	+ 72·7	+ 4·3	29
246	244	245	249	249	249	248	247	249	253	252	249	254	+ 93·9	+ 3·3	30
142	141	142	144	145	146	146	145	148	147	148	149	149	+ 106·9	+ 4·9	31
221	229	234	234	238	230	219	216	219	226	232	236	245	+ 80·1	+ 10·9	32
176	178	185	189	188	188	179	181	184	187	190	194	201	+ 70·3	+ 14·2	33
241	250	—	—	—	—	190	223	250	256	251	249	249	+ 99·2	+ 3·3	34
175	175	182	195	206	212	219	224	224	233	238	242	246	+ 90·7	+ 40·6	35
185	185	189	198	209	216	225	231	231	239	243	245	250	+ 83·8	+ 35·1	36
182	180	180	182	185	188	200	204	210	213	218	221	226	—	+ 24·2	37
147	118	114	120	125	133	134	134	132	141	145	148	131	+ 79·5	— 10·9	38
237	165	179	200	210	217	215	209	208	217	221	221	196	+ 96·0	— 17·3	39
66	62	75	89	89	81	68	72	76	74	65	60	66	+ 106·3	0·0	40
69	62	62	59	58	65	67	72	73	77	74	75	70	+ 100·0	+ 1·4	41
99	91	90	95	93	102	103	100	97	107	105	101	98	+ 71·9	— 1·0	42
154	134	140	144	146	158	157	152	149	162	158	156	149	+ 91·0	— 3·2	43
122	109	107	113	108	119	124	124	123	129	131	128	121	—	— 0·8	44
65	65	64	63	60	73	83	86	87	88	92	94	94	+ 113·6	+ 44·6	45
46	43	44	48	45	48	52	48	49	48	50	52	52	+ 62·5	+ 13·0	46
89	90	90	91	90	90	92	92	92	92	93	99	95	+ 69·6	+ 6·7	47
273	275	274	276	281	294	302	313	322	326	337	340	340	+ 115·2	+ 24·5	48
100	97	91	91	92	100	98	86	85	82	82	83	83	+ 29·7	— 17·0	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	14	14	14	14	14	15	14	15	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	31	31	31	30	31	31	31	31	30	30	30	30	+ 50·0	— 3·2	52
5260	5240	5200	5140	5060	5090	5090	5100	5130	5140	5150	5130	5110	+ 98·1	— 2·9	53
3890	3900	3860	3860	3830	3840	3850	3840	3840	3850	3880	3870	3860	+ 87·4	— 0·8	54
444	451	446	446	445	445	428	429	439	437	429	434	435	+ 113·2	— 2·0	55
800	800	795	792	785	767	752	747	748	750	747	744	742	+ 88·3	— 7·3	56
409	409	399	389	376	372	369	362	360	358	361	360	354	+ 55·9	— 13·4	57
312	312	312	309	305	296	288	285	284	280	279	275	274	+ 74·5	— 12·2	58
346	344	337	331	321	309	303	301	298	297	297	293	290	+ 59·3	— 16·2	59

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—april 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med april 1925, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal							1924				År 1925		
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	Mars	April[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	179	177
Vägda tal .	100	270	320	298	237	180	164	164	162	159	162	172	170	171	170

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under april månad visat en svag nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu en enhet lägre än i mars. Det »ovägda» indextalet har sjunkit med två enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 4, sid. 313.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 4 av Sociala Meddelanden 1925 (sid. 311 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 april 1925 till c:a 77 % mot 78 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 januari 1925.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 april—10 maj 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
75.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen m. m.	8 april
82.	Lag ang. ändrad lydelse av 40 § i lagen om fattigvården	8 »
98.	Lag om ändrad lydelse av 32 § i lagen om allmän pensionsförsäkring	24 »
99.	Lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen om allmän pensionsförsäkring	30 »

[1] Preliminära siffror.

Arbetsmarknaden under maj månad 1925.

För den svenska arbetsmarknaden medförde maj månad en fortsatt nedgång i säsongarbetslösheten, vilket bland annat kan utläsas ur siffran för antalet arbetsansökningar på varje hundratal lediganmälda platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket. Denna siffra sjönk nämligen från 166 i april till 157 i maj, men kom dock att ganska märkbart överskjuta motsvarande fjolårssiffra, vilken uppgick till 131. Att så var fallet torde vara att tillskriva dels den under större delen av månaden ännu pågående sjömanskonflikten, vilken reducerade sjömansförmedlingarnas resultat med omkring två tusen förhyrningar, dels det förhållandet, att arbetsmarknaden i allmänhet synes uppvisa en större knapphet på arbetstillfällen än föregående år. Detta bekräftas bland annat därav, att omfattningen av det allmännas hjälpåtgärder för de arbetslösa innevarande år varit större än i fjol. Vid maj månads utgång funnos ännu 2 250 personer anställda vid statsarbetenas 32 arbetsplatser; reduceringen under månaden utgjorde endast 700 man. Antalet vid kommunala och statskommunala arbeten anställda arbetslösa torde ha uppgått till ungefär samma siffra som vid statsarbetena. Fackföreningarnas arbetslöshetsprocent utgjorde vid månadsskiftet april—maj 10·8 mot 12·0 föregående månad och 11·6 motsvarande tidpunkt i fjol. Förbättringen är väsentligen beroende därpå, att sågverksindustrien företett betydligt mindre arbetslöshet än 1924, då — förutom den ekonomiska depressionen — också den sena islossningen utövade en ogynnsam inverkan på arbetstillgången inom denna bransch.

Jordbruket kunde under månaden icke helt fylla sitt behov av ogifta drängar och ladugårdspersonal. Med undantag för Uppland rådde däremot överflöd å tillfällighetsarbetare; dessa senare voro innevarande år icke lika livligt efterfrågade som under vanliga förhållanden, beroende på att den tidiga våren möjliggjort utearbetenas upptagande vid en betydligt tidigare tidpunkt än annars, varigenom det varit möjligt för jordbrukarna att med en relativt mindre arbetarstam medhinna arbetena under den förlängda vårsäsongen. Den lätthet, varmed sockerbetsodlarna innevarande år kunnat fylla sitt behov av betfolk, tyder också på att tillgången å arbetskraft å den svenska arbetsmarknaden är relativt god.

Inom industri och hantverk märktes framför allt en avsevärt ökad arbetstillgång inom metall- och maskinindustrien; efterfrågan gällde närmast kvalificerade yrkesmän, och brist rapporterades å järnsvarvare i Stockholm och grovplåtslagare i Göteborg. Byggnadsverksamheten utvidgades under månaden men syntes icke ha samma omfattning som under fjolåret; arbetslösheten bland måleri- och byggnadsträarbetare var sålunda anmärkningsvärt stor på en del platser, varemot brist å murare förekom. Arbetsmarknadsförhållandena inom övriga fack syntes vara normala; dock rappor-

terades permittering från textilindustrien inom Älvsborgs län.

Rörande arbetstillgången inom sjöfarten giva arbetsförmedlingssiffrorna ingen klar bild, beroende på att konfliktläget lade hinder i vägen för en normal förmedlingsverksamhet. Med avtalsuppgörelsen vid månadens utgång möjliggjordes ett bättre utnyttjande av skeppningssäsongens arbetstillfällen.

Å den kvinnliga arbetsmarknaden rådde stigande brist å kvalificerad arbetskraft till hemmen, vilket i viss mån torde få sättas i samband med den ökade efterfrågan, som gjorde sig gällande å hotell- och restaurangpersonal, sedan restaurangernas sommarsäsong numera inbrutit.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under maj samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1921	246	301	240	203	213	258	261	235	223	263	384	473
1922	482	479	381	368	258	215	203	172	155	177	269	321
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	*296*	*256*	*207*	*166*	*157*	—	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1921	120	102	100	81	80	98	108	124	136	166	242	362
1922	341	282	216	231	158	146	126	152	126	120	184	253
1923	225	168	130	95	79	78	88	113	94	86	113	134
1924	142	116	113	93	73	71	79	108	101	105	156	205
1925	*206*	*148*	*120*	*96*	*92*	—	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1921	276	354	288	249	249	294	302	275	256	304	415	488
1922	502	514	420	401	275	227	220	178	167	207	293	330
1923	364	339	262	187	150	162	155	151	142	159	222	207
1924	261	244	200	174	152	152	161	146	140	174	242	228
1925	*316*	*289*	*243*	*196*	*180*	—	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1921	20·1	20·7	24·5	24·2	25·1	27·7	27·9	27·4	27·3	27·1	28·8	33·2
1922	34·3	31·9	30·5	28·3	22·9	20·9	18·2	16·7	15·1	15·5	17·2	21·8
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5
1925	*14·8*	*13·8*	*12·0*	*10·8*	—	—	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 508.

Arbetslönernas fluktuationer i Sverige åren 1913—1924.

Undersökningens syftemål och omfattning. För fullföljande av socialstyrelsens undersökningar rörande arbetslönernas fluktuationer under åren 1913—1923 ha även för år 1924 införskaffats uppgifter från arbetsgivare angående under året utbetalade löner till arbetare och förvaltningspersonal vid industriella företag, byggnadsverksamhet samt handel och samfärdsel. Sedan numera bearbetningen av det inkomna materialet fortskridit så långt, att ungefär tre fjärdedelar slutgiltigt granskats, har det, med hänsyn till det stora allmänna intresse denna lönestatistik erbjuder, ansetts lämpligt att offentliggöra vissa sammanfattningssiffror, vilka kunnat erhållas redan på undersökningens nuvarande stadium. De meddelade siffrorna äro därför endast preliminära och kunna alltså komma att avvika något från de definitiva siffror, som skola framläggas, sedan materialet i sin helhet bearbetats.

Förvaltningspersonalens löneförhållanden. Förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 3 189 företag, vilka redovisat dylik personal, tillhopa 45 695 personer, har i likhet med föregående år fördelats på tre grupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal. Antalet redovisade män och kvinnor inom var och en av dessa grupper samt den år 1924 i genomsnitt per anställd utbetalade avlöningens storlek meddelas i vidstående tab. 1, varuti ävenledes beräknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1913—1924.

Av tabellen framgår, att den genomsnittliga årsinkomsten per anställd inom ifrågavarande grupper tillsammantagna utgjorde 4 085 kr., vilket betecknar en ökning från år 1913 med 99 %, men en nedgång med icke fullt ½ % från år 1923, då motsvarande tal voro resp. 4 102 och 100 %. Medelavlöningen under redogörelseåret har liksom tidigare år varit högst inom gruppen teknisk personal, varefter i nu angiven ordning komma kontors- och butikspersonal. Ett närmare studium av löneutvecklingen inom de olika grupperna ger emellertid vid handen, att en viss utjämning i jämförelse med tidigare år ägt rum, därigenom att de lägsta inkomsttagarnas löner i allmänhet stigit mest. Sålunda har butikspersonalen kommit i åtnjutande av den relativt största löneförhöjningen (117 %), under det att den tekniska personalen uppvisar den minsta stegringen (82 %) och kontorspersonalen intager en mellanställning (92 %). För var och en av de redovisade personalgrupperna har därjämte den relativa lönestegringen varit större för kvinnor än för män. Kvinnornas årliga löneinkomst utgör dock ännu i genomsnitt föga över hälften av männens, nämligen 2 604 mot 4 672 kr. inom förvaltningspersonalen tagen under ett. Att inkomstökningen för samtliga män och kvinnor tillsammantagna blivit densamma som för männen enbart beror på att kvinnorna, vilkas löner ju i

Tab. 1. Förvaltningspersonalens löneförhållanden 1913—1924.

	Medelantal anställda	Genomsnittlig löneinkomst per år, kr.						Löneökning (+) eller löneminskning (−), %				
	1924	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1913—24	1920—24	1921—24	1922—24	1923—24
Teknisk personal	**9 610**	**3 025**	**6 443**	**6 584**	**6 002**	**5 565**	**5 495**	**+82**	**−15**	**−17**	**−9**	**−1·3**
Män	9 292	3 131	6 541	6 716	6 105	5 653	5 589	+79	−15	−17	−9	−1·1
Kvinnor	318	1 204	2 802	2 981	2 847	2 849	2 745	+128	−2	−8	−4	−3·7
Kontorspersonal	**29 694**	**2 064**	**4 808**	**4 807**	**4 300**	**4 027**	**3 966**	**+92**	**−18**	**−18**	**−8**	**−1·5**
Män	20 707	2 309	5 406	5 417	4 802	4 552	4 471	+94	−17	−18	−7	−1·8
Kvinnor	8 987	1 257	3 160	3 300	3 032	2 820	2 804	+123	−11	−15	−8	−0·6
Butikspersonal	**6 391**	**1 163**	**2 977**	**2 937**	**2 678**	**2 551**	**2 519**	**+117**	**−15**	**−14**	**−6**	**−1·3**
Män	2 741	1 814	3 565	3 495	3 134	3 028	3 077	+134	−14	−12	−2	+1·6
Kvinnor	3 650	881	2 440	2 455	2 274	2 167	2 100	+138	−14	−15	−8	−3·1
Samtliga	**45 695**	**2 049**	**4 916**	**4 950**	**4 460**	**4 102**	**4 085**	**+99**	**−17**	**−18**	**−9**	**−0·4**
Män	32 740	2 346	5 573	5 625	5 030	4 699	4 672	+99	−16	−17	−7	−0·6
Kvinnor	12 955	1 135	2 957	3 085	2 845	2 627	2 604	+129	−12	−16	−9	−0·9

allmänhet äro lägre än männens, år 1924 varit relativt talrikare representerade än år 1913, vilket förhållande motverkat den starkare stegringen av kvinnolönerna.

En jämförelse med 1920—1921 års topplöner visar, att medelinkomsten per år och anställd sedan dess sjunkit med 14 à 18 % för den manliga och 8 à 15 % för den kvinnliga personalen eller i regel något mer för männen än för kvinnorna. Inemot hälften av denna lönereduktion inträffade under år 1923, medan inkomstminskningen under redogörelseåret var relativt oväsentlig.

Arbetarnas löneförhållanden. I undersökningen hava ingått 3 048 företag, och från dessa hava redovisats tillhopa 235 834 arbetare. I efterföljande tab. 2 meddelas genomsnittssiffror för arbetarnas löneinkomster såväl per år som per timme under redogörelseåret. För belysande av löneutvecklingen från tiden före världskrigets utbrott förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om årsinkomsterna. Då emellertid möjligheten att kunna direkt jämföra års- och timförtjänsterna vid olika tidpunkter är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingens verkliga omfattning och karaktär, har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden under tidigare år per utgjord arbetstimme verkställts på grundval av föreliggande uppgifter angående dagsinkomsten och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. I tabellen hava därigenom både års- och timförtjänsterna under redogörelseåret kunnat ställas i relation till motsvarande siffror för år 1913.

Tab. 2. Arbetspersonalens löneförhållanden 1913—1924.

	Löneinkomst per år, kronor			Löneökning (+) eller lönenminskning (−), %				Löneinkomst per timme, kronor			Löneökning (+) eller lönenminskning (−), %			
	1913	1923	1924	1913 —24	1920 —24	1921 —24	1923 —24	1913	1923	1924	1913 —24	1920 —24	1921 —24	1923 —24
Män över 18 år . .	1 241	2 482	2 576	+108	−29	−24	+3·8	0·45	1·12	1·12	+149	−32	−31	±0·0
Kvinnor över 18 år	651	1 490	1 514	+133	−29	−17	+1·6	0·24	0·69	0·70	+192	−29	−27	+1·4
Minderåriga . . .	485	938	981	+102	−38	−18	+5·1	0·18	0·46	0·47	+161	−32	−29	+2·2
Tillsammans	1 093	2 220	2 303	+111	−29	−24	+3·7	0·40	1·01	1·02	+155	−32	−32	+1·0
Arbetare utan angivet kön . . .	1 079	1 844	1 912	+77	−32	−22	+3·7	0·30	0·77	0·82	+173	−28	−28	+6·5
Samtliga arbetare	**1 091**	**2 215**	**2 297**	**+111**	**−29**	**−24**	+3·7	**0·40**	**1·01**	**1·02**	**+155**	**−32**	**−32**	+1·0

Den genomsnittliga *löneinkomsten per år och arbetare* har för år 1924 beräknats till 2 297 kr. för samtliga i undersökningen representerade företag, vilken siffra betecknar en ökning från år 1913 med 111 %. För vuxna manliga arbetare har medellönen (2 576 kr.) legat över, för kvinnor (1 514 kr.) och minderåriga (981 kr.) avsevärt under den genomsnittliga inkomsten. Liksom för förvaltningspersonalen kan även för de vuxna arbetarna en tendens till utjämning i lönenivån för män och kvinnor konstateras. Från 1913 till 1924 ha sålunda lönerna för kvinnliga arbetare stigit med 133 %, medan männens inkomst under motsvarande tid ökats med 108 %. Däremot har avlöningen för de i undersökningen representerade minderåriga stigit mindre än för övriga grupper, beroende på den kraftiga lönesänkning för förstnämnda slag av arbetskraft, som ägde rum särskilt under år 1921.

För arbetargruppen under ett visar en jämförelse med föregående år (1923), att medelinkomsten per år sedan dess stigit med 4 %. Sedan år 1920, då lönerna lågo på sin högsta nivå, har däremot en inkomstminskning ägt rum med 29 %. Lägges i stället år 1921 med dess något lägre löner till grund för jämförelsen, blir motsvarande siffra 24 %.

Av tabellen framgår vidare, att den genomsnittliga *timförtjänsten* år 1924 beräknats till 1·02 kr. Denna siffra innebär en ökning från år 1913 med 155 %, medan den faktiska årsinkomsten, såsom ovan nämnts, stannade vid ett belopp som med 111 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet i fluktuationerna mellan tim- och årslöner är att söka i en under perioden minskad genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, beroende väsentligen på införandet av 8-timmarsdagen, men även på depressionen samt omfattande arbetskonflikter. Skillnaden är emellertid ej oväsentligt mindre än de närmast föregående åren, vilket tyder på att den årliga arbetstiden i medeltal per arbetare något ökats under redogörelseåret.

Sedan år 1920, då den genomsnittliga timförtjänsten låg som högst, har densamma minskats med i genomsnitt 32 %. Den ojämförligt största delen

av denna sänkning i lönenivån ägde rum under år 1922, medan minskningen under år 1923 inskränkte sig till några få procent. Under redogörelseåret har nedgången icke endast avstannat utan t. o. m. förbytts i en om också oväsentlig stegring.

Beträffande de i tab. 2 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån även påverkas av att proportionen mellan män, kvinnor och minderåriga något förskjutits från det ena året till det andra. För vinnande av en mera exakt jämförelse böra därför de i tabellen meddelade relativa talen korrigeras genom s. k. standardberäkningar. Därest relativa antalet män, kvinnor och minderåriga antages vara detsamma år 1924 som 1914 och lönestegringen inom varje särskild kategori varit den, som utvisas i den anförda tabellen, blir den genomsnittliga lönestegringen per år under tiden 1913—1924 för alla arbetare tillsammantagna 110 %. Lönestegringen per timme sedan 1913 utgör efter samma beräkningsgrund 150 %. De indextal, som angiva den allmänna lönenivåns genomsnittliga höjd år 1924, om löneinkomsterna år 1913 sättas lika med 100, bliva således resp. 210 och 250.

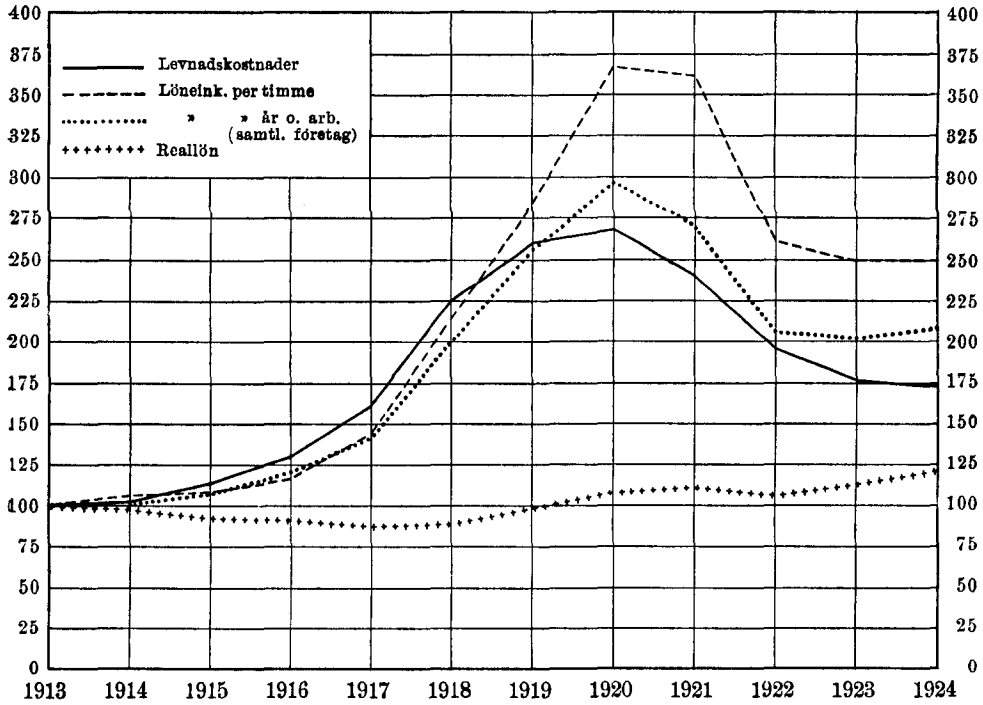
Ovan utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i arbetslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. En beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, möjliggöres i viss mån genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring. Ett med lönesiffrorna jämförbart medelindex för år 1924 synes kunna erhållas genom att taga genomsnittet av de publicerade indextalen för den 1 januari, 1 april, 1 juli, 1 oktober och 31 december 1924 (1 januari 1925).

I efterföljande tablå och därtill fogade diagram meddelas indextal för varje år fr. o. m. 1913 t. o. m. 1924 dels för levnadskostnaderna, dels för penninglönerna, räknade såväl per timme som per år och arbetare, ävensom slutligen för reallönen per år och arbetare (d. v. s. årsinkomsten reducerad till 1913 års prisnivå):

Indextal	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Levnadskostnader . .	100	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174
Löneinkomster per timme	100	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	250
Löneinkomster per år och arbetare . . .	100	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	210
Reallön	100	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121

Det framgår härav, att ända till år 1919 stegringen i årslönerna var mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att reallönen under denna period var lägre än utgångsåret, men att därefter förhållandet blivit det motsatta. Diagrammet visar tydligt, att differensen mellan stegringen i

löneinkomst och levnadskostnader år 1920 och ännu mer år 1921 var ganska betydande, men att kurvorna år 1922 ryckte varandra något närmare. Under det därpå följande året fortsatte visserligen bägge kurvorna i likhet med de två föregående åren att sjunka, men differensen mellan dem ökades därigenom, att levnadskostnaderna under året föllo starkare än penninglönerna. Även under år 1924 hava levnadskostnaderna fortsatt att sjunka (med i medeltal 2 %), medan däremot arbetsförtjänsten per år och arbetare räknat stigit med 4 %, varigenom reallönen uppnått ett något högre läge än föregående år.

Det torde emellertid böra framhållas, att nu anförda genomsnittstal, vilkas preliminära karaktär ytterligare betonas, icke kunna göra anspråk på annat än att giva en bild av de *ungefärliga* förändringarna i löner och levnadskostnader. Därtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrier speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen.

Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1924.

I likhet med föregående år hava de från yrkesinspektörerna till socialstyrelsen insända anmälningarna om olycksfall i arbete vid lastning och lossning av fartyg varit föremål för en arbetarskyddsstatistisk undersökning, för vilken en redogörelse i sammandrag delgives här nedan.

Antalet inom denna arbetsgren till socialstyrelsens kännedom komna olycksfall under år 1924 uppgår till 1 497, vilket i jämförelse med föregående år utgör en ökning av 10·6 %. Av olycksfallen hade 11 dödlig utgång mot 9 under 1923.

Olycksfallens orsaker framgå av nedanstående uppställning:

Skär- och slagverktyg 3	På annat sätt 323
Andra verktyg 17	Personers fall (utan samband med föregående):
Transportredskap 63	Från ställning, landgång etc. 52
Luckor och skärstockar 26	Å däck, kaj o. d. 40
Kättingslängor, rälslängor, stroppar o. d. . 34	Genom luckor ned i lastrum o. d. . . . 23
Kolmått, gripskopor o. d. 118	I vattnet, i pråm o. d. 38
Förtöjningsredskap 8	I annat samband 39
Ställningar, stegar, bockar, banor o. d. . . 61	Föremåls fall (utan samband med föregående):
Andra redskap (för handbärning) 17	Nedfallande eller nedrasande last . . . 137
Taljor, block, domkrafter o. d. 2	Utslirande av last ur längor eller ras ur kolmått o. d. 82
Kranar (i land) 11	Nedfallande lastnings- och lossningsmaterial 15
Vinschar (ombord) 174	I annat samband 12
(Därav i samband med annan anledning 19)	Andra här ej angivna eller obekanta orsaker 43
Lastning och lossning för hand:	Summa 1 497
Personers fall 80	
Föremåls fall 79	

Den ovannämnda ökningen i antalet olycksfall är mest framträdande inom gruppen »kolmått, gripskopor o. d.», där stegringen från föregående år uppgår till 76·1 %. Sedd i samband med en obetydligare ökning jämväl beträffande olycksfall, som förorsakats genom transportredskap och ställningar, torde denna stegring vara att tillskriva en livligare lossningsverksamhet ifråga om massgodslaster med användande i större utsträckning än tidigare varit fallet av kranar och andra maskinella lyftanordningar i land. Samtidigt med att ovannämnda stegring av vissa olycksfallsgrupper kunnat konstateras, iakttager man en ej obetydlig minskning, uppgående till 19 %, i antalet olycksfall förorsakade genom fartygsvinschar.

Liksom tidigare varit förhållandet har ungefär tredjedelen eller närmare bestämt 32 % av samtliga olycksfall inträffat vid lastning och lossning för hand. Härnäst komma »föremåls fall» med 16 %, »personers fall» 13 %, »vinschar och kranar» 12 %, »kolmått, gripskopor o. d.» 8 % samt »transportredskap» och »ställningar» med vardera 4 %.

Några nya iakttagelser eller rön, utöver vad som härom anfördes i föregående års olycksfallsberättelse, hava icke gjorts.

Olycksfallsfrekvensen under årets olika månader framgår av nedanstående översikt:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
Antal . . .	99	79	60	102	138	125	117	146	164	149	162	156	**1 497**
Procent . .	6·6	5·3	4·0	6·8	9·2	8·4	7·8	9·8	10·9	10·0	10·8	10·4	**100·0**

Olycksfallens fördelning på yrkesinspektionsdistrikt och olika slag av arbetsgivare angives i följande tablå:

Arbetsgivare	Antal arbetsgivare										Antal olycksfall									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Summa
	Yrkesinspektionsdistriktet										Yrkesinspektionsdistriktet									
Handelsfirmor .	10	1	4	—	4	18	—	—	3	**40**	33	1	4	—	9	26	—	—	3	**76**
Industriella företag	7	14	7	11	12	22	7	6	27	**113**	12	35	8	14	23	44	11	13	55	**215**
Järnvägsföretag .	—	2	—	—	—	—	—	—	—	**2**	—	25	—	—	—	—	—	—	—	**25**
Rederier	5	3	3	1	4	11	—	1	2	**30**	56	3	4	2	5	187	—	1	2	**260**
Skeppsmäklare och speditörer .	1	1	2	—	—	6	—	3	—	**13**	2	3	3	—	—	24	—	6	—	**38**
Stat o. kommun	2	1	—	—	6	5	—	1	—	**15**	2	2	—	—	20	5	—	3	—	**32**
Stuvare och stuverifirmor . .	4	3	2	1	14	9	1	5	12	**51**	79	19	49	3	235	90	11	102	263	**851**
Summa	**29**	**25**	**18**	**13**	**40**	**71**	**8**	**16**	**44**	**264**	**184**	**88**	**68**	**19**	**292**	**376**	**22**	**125**	**323**	**1 497**

Olycksfallens fördelning på olika hamnplatser inom riket var följande:

Bromölla	3	Karlholmsbruk . .	3	Ronneby	10	Uddevalla	14
Degerhamn . . .	3	Karlshamn . . .	25	Sandviken	2	Umeå m. distr. .	35
Enköping	3	Karlskrona . . .	10	Simrishamn . . .	4	Varberg	5
Gustavsberg . . .	4	Kristinehamn . .	11	Skellefteå m. distr.	14	Vargön	2
Gävle	64	Landskrona . . .	17	Skoghall	5	Västervik	6
Göteborg	321	Limhamn	10	Skutskär	16	Västerås	3
Halmstad	18	Ljusne	3	Slite	5	Ystad	11
Haparanda m. distr.	5	Luleå m. distr. .	31	Stockholm	191	Åhus	24
Hudiksvall . . .	9	Malmö	113	Strömsbruk . . .	2	Åmmeberg . . .	2
Hunnebostrand .	4	Norrköping . . .	59	Stugsund	39	Örnsköldsvik m. distr.	4
Hälsingborg . . .	38	Nynäshamn . . .	2	Sundsvall m. distr.	119	Övriga hamnar (med vardera 1 olycksfall)	34
Härnösand m. distr.	109	Nävekvarn . . .	2	Södertälje	7		
Iggesund	4	Oxelösund . . .	30	Sölvesborg . . .	12		
Jönköping . . .	2	Piteå m. distr. .	6	Trollhättan . . .	3	Summa	**1 497**
Kalmar	2	Påskallavik . . .	3	Trälleborg . . .	14		

Av olycksfallen med dödlig utgång hava två närmare beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1925, sid. 42). Beträffande övriga dödsfall må här i korthet meddelas följande:

1. Vid lossning av kol från fartyg voro en del hamnarbetare sysselsatta med att i lastrummet fylla kolmåtten, som, sedan de blivit fyllda, medelst kran upphissades och tömdes i å kajen stående järnvägsvagnar. Vid ett tillfälle, då ett fyllt mått sålunda upphissats och befann sig i jämnhöjd med den övre luckkarmen, föll ett kolstycke om c:a 10 kilograms vikt ur måttet och träffade i huvudet en av de i lastrummet befintliga arbetarna, som därvid erhöll så svåra skador, att han, efter att medvetslös ha transporterats upp ur rummet, nästan omedelbart avled. Av företagen polisundersökning har framgått, att ifrågavarande kolmått icke fyllts mera än vanligt och att måttet under upphivningen icke stött emot luckkarmar eller andra föremål. Därjämte meddelades, att det under lossningen i lastrummet efter hand uppstått en trattformig fördjupning i kollasten, varför arbetarna måste utföra sitt arbete rätt under de upp- och nedgående kolmåtten samt vid förefallande behov ej kunde snabbt nog avlägsna sig från platsen.

2. Under lastning av trämassebalar från magasin till ångare hade en av de i magasinet sysselsatta arbetarna av någon anledning begivit sig ombord å ångaren och råkade härvid, då han å däcket skulle passera en lucka, vid vilken lastning pågick, att bliva så illa klämd mellan en slinga massabalar och en vid luckan till ett övre däck ledande järnlejdare, att han en kort stund därefter avled. Lasten hade i slingor om 4 balar medelst vinsch från kaj hissats upp längs fartygssidan och därefter fått svinga in över däcket och genom luckan nedfirats i lastrummet. Det var vid ett dylikt tillfälle den omkomne, trots tillrop från luckbasen, velat skynda förbi, men ej hann undan, då balarna från relingen svängde in över däcket, utan träffades av desamma och fick huvudet krossat mot den nämnda lejdaren.

3. Från en pråm lossades kalksten till å kajen stående järnvägsvagnar, vilka, sedan de fullastats, av stuveriarbetare skulle ersättas med tomvagnar. Härvid tillgick så, att en tomvagn med fart sköts emot en av de lastade vagnarna för att sätta denna i rörelse, varefter samtliga arbetare förflyttade den vidare bort på spåret. En av arbetarna, som sköt på en av de bakre buffertarna, blev härvid illa klämd mellan denna och en av de främre buffertarna å tomvagnen, vilken efter törnen mot den lastade vagnen, utan att någon lagt märke härtill, åter satt sig i rörelse och upphunnit den sistnämnda vagnen. Den skadade forslades omedelbart till sjukhus, men avled redan nästföljande dag.

4. Vid lossning av järnplåt från en ångares lastrum inträffade ett ras av i samma rum stuvat säckgods, varvid två stuveriarbetare skadades, den ene så svårt, att han omedelbart ljöt döden. Plåten, som var placerad å lastrummets botten rätt under lucköppningen, begränsades såväl försom akteröver av mjöl- och havresäckar, vilka i travar sträckte sig från bottnen ända upp under däcket. Under lossningsarbetet rasade helt plötsligt utan synlig anledning den främre säcktraven, varvid endast två av de fyra i rummet sysselsatta arbetarna hunno sätta sig i säkerhet. Av de båda övriga fick den ene ett ben avbrutet, medan den andre helt begravdes av de nedrasande säckarna, under vilka han kvävdes, varjämte ryggraden avbröts. Anledningen till olyckan har vid undersökning och polisförhör ej kunnat fastställas, men trots att säckgodset synes ha varit behörigen stuvat från början, är det sannolikt, att detsamma under den rullning, för vilket fartyget varit utsatt under resan, i brist på stämplingar arbetat sig loss samt, då ångaren genom plåtens lossning kommit att ligga på aktern, så småningom förskjutits och tagit övervikt. Härtill torde även hava bidragit de skakningar och slag, för vilka säckgodset under lossningen av järnplåten troligen varit utsatt.

5. Under lastning medelst vinsch av trävaror från öppen pråm till ångare omkom genom drunkning en av de i prämen sysselsatta stuveriarbetarna. Den omkomne hade, efter att tillsammans med en arbetskamrat hava iordningställt en slinga plank, stigit upp på prämens yttre reling, men föll därvid i vattnet, innan lasten ännu börjat hivas upp, och sjönk nästan omedelbart.

Anställda räddningsförsök, varibland av ångarens besättningsmän företagna dykningar, blevo utan resultat, och först efter en halv timmes draggning påträffades den drunknade, som trots anställda upplivningsförsök ej stod att rädda. Prårnrelingen var å det ställe, där den förolyckade stigit upp, mycket sliten och ojämn samt erbjöd av denna anledning dåligt fotfäste.

6. En stuveriarbetare, som deltagit i kollossning från en ångare och under ett tillfälligt uppehåll i arbetet av någon anledning begivit sig i land på kajen, blev härvid överkörd och dödad av ett mindre tågsätt, bestående av lokomotiv och en tom kolvagn. Varken lokomotivföraren eller den å vagnen stående vagnkarlen hade, under det loket sköt den tomma vagnen framför sig, iakttagit den omkomne, som antagligen gått i spåret, just där detta beskriver en större kurva, och i samma riktning som tåget, varvid han blivit överraskad av detsamma och ej hunnit sätta sig i säkerhet.

7. Vid kollossning från pråm till å kajen stående åkdon råkade en arbetare, som med en säck kol på ryggen var på väg uppför en mellan prämen och kajen utlagd landgång, att falla huvudstupa först mot stenkajen och därefter i vattnet. Olyckan förorsakades därav, att landgången släppte fästet å kajkanten och gled ner, varvid den förolyckade vid fallet mot kajen spräckte huvudskålen och avled under transport till sjukhuset. Landgången var å undersidan isbelagd samt synes ej ha varit säkrad mot nedfallande eller glidning.

8. Under täckning medelst presenning av en pråm lastad med trävaror råkade den arbetare, som var sysselsatt härmed, att av okänd anledning falla över bord och drunkna.

9. En stuveriarbetare, som deltog vid lossning av styckegods i ett fartygs lastrum, fick härvid ena handen i kläm mellan ett par lådor, så att en mindre sårskada uppstod å tummen. Efter någon tid inställde sig inflammation i den skadade kroppsdelen, varför mannen måste söka vård å sjukhus, där han dock avled till följd av blodförgiftning.

Löneförhållanden vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsföretag år 1924.

Arbetenas art och omfattning. I tidigare årgångar av Sociala Meddelanden hava publicerats vissa uppgifter rörande löneförhållandena vid statens järnvägars och vattenfallsverks byggnadsarbeten under åren 1915—1922, och i en år 1924 av socialstyrelsen verkställd statistisk utredning hava lönesiffror intill nämnda år sammanställts för hithörande och närliggande arbetsområden[1]. För att beträffande år 1924 fullfölja lönestatistiken för statens anläggningsarbetare lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägs- och vattenfallsstyrelsernas byggnadsavdelningar[2].

De av statens järnvägar under år 1924 bedrivna arbetena utgjordes av nyanläggningar i Norrland i samband med inlandsbanan och dess tvärbanor samt vissa dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar i södra Sverige ävensom ombyggnader av bangårdarna i Malmö och Stockholm. Av statens

[1] Löner och levnadskostnader vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsföretag samt inom därmed jämförliga arbetsområden. — [2] Beträffande järnvägsbyggnaderna har ock kommit till användning »Statens järnvägsbyggnader: Lönestatistik m. m.» (månatlig publikation).

vattenfallsverk utfördes kraftverksbyggnadsarbeten o. d. i Trollhättan, Lilla Edet, Porjus och vid Norrforsen ävensom ombyggnad av Södertälje kanal. Av dessa företag påbörjades kraftverket vid Norrforsen (i Ume älv) under sommaren, medan de övriga fortgått sedan föregående år. De huvudsakliga arbetena med Södertälje kanals ombyggnad blevo dock slutförda under 1924, då även vissa omfattande arbeten vid Trollhättan (profilregleringen av Göta älv mellan Vargön och Trollhättan) nalkades sin fullbordan. Anläggningsarbetena i Lule älv blevo i stort sett avvecklade under året.

Arbetsstyrkornas storlek år 1924 vid förenämnda arbeten framgår av efterföljande tablå, där medeltalet sysselsatta arbetare under olika månader och hela året angives.

	Antal arbetare i medeltal per månad under												Årsmedeltal
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	
Statens järnvägsbyggnader													
Vanliga arbeten	1 705	1 776	1 858	1 866	2 289	3 106	3 287	3 374	3 891	3 869	3 127	1 830	**2 664**
Kristidsarbeten	86	150	138	122	—	—	—	—	—	—	—	—	**124**
Summa	**1 791**	**1 926**	**1 996**	**1 988**	**2 289**	**3 106**	**3 287**	**3 374**	**3 891**	**3 869**	**3 127**	**1 830**	**2 788**
Statens vattenfallsverks byggnadsföretag													
Kraftverksbyggnaden vid Trollhättan	143	102	68	68	99	131	132	132	85	73	55	53	**95**
Kraftverksbyggnaden vid Lilla Edet	15	187	282	300	249	21	19	29	48	54	79	155	**119**
Södertälje kanals ombyggnad	303	222	199	221	244	241	237	225	205	185	194	181	**221**
Porjus kraftverksbyggnad	46	40	34	58	89	28	29	24	10	5	4	4	**31**
Norrfors kraftverksbyggnad	—	—	—	—	7	10	12	72	151	199	247	234	**117**
Summa	**507**	**551**	**583**	**647**	**688**	**431**	**429**	**482**	**499**	**516**	**579**	**627**	**583**
Samtliga arbetare	**2 298**	**2 477**	**2 579**	**2 635**	**2 977**	**3 537**	**3 716**	**3 856**	**4 390**	**4 385**	**3 706**	**2 457**	**3 371**

Vid statens järnvägs- och vattenbyggnadsarbeten sysselsattes sålunda under år 1924 i genomsnitt 3 371 arbetare (mot 3 531 år 1923), därav 2 788 vid järnvägsbyggnaderna (1923: 2 657) och 583 vid vattenfallsverkets arbeten (1923: 874). Av järnvägsbyggnadsarbetarna voro under årets fyra första månader i medeltal 124 sysselsatta vid de s. k. kristids-(nödhjälps-)arbeten, som vid statsbanebygget Forsmo—Hoting bedrevos med anlitande av för arbetslöshetens bekämpande anvisade särskilda medel och därför med lägre arbetslöner. Vid vattenfallsverkets arbetsföretag hade i Lilla Edet allt byggnadsarbete karaktär av nödhjälpsarbete till april månad och vid Södertälje kanals ombyggnad till maj månad.

De starka variationerna i arbetarantalet vid Lilla Edet bero väsentligen på arbetsinställelser; vid årets början rådde därstädes konflikt, vilken bi-

lades den 4 februari, men strejk, omfattande hela arbetsstyrkan, utbröt ånyo den 24 maj och pågick till början av december.

Gällande arbetsbestämmelser och gruppindelningar. De »allmänna bestämmelser», som av gammalt plägat reglera arbetet vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverk, utfärdades i ny reviderad form den 31 december 1923 med giltighetstid från och med den 1 mars 1924. Vad vattenfallsverket beträffar, ingicks emellertid vid uppgörelsen efter den nyssnämnda arbetsinställelsen den 2 december 1924 kollektivavtal för tiden t. o. m. 31 december 1925 med svenska väg- och vattenbyggnadsarbetarförbundet rörande arbetena vid Lilla Edets kraftverksbyggnad. Den 9 december 1924 utfärdade vattenfallsstyrelsen särskilda allmänna bestämmelser för övriga anläggningsarbetare (tills vidare dock med undantag för arbetare vid Norrfors kraftverksbyggnad). För statens järnvägars byggnadsarbeten fortforo förenämnda reviderade bestämmelser att vara normerande.

Enligt gällande bestämmelser utgår viss normaltimpenning för varje fullt arbetsför och i sitt yrke fullt hemmastadd arbetare. Vid fastställande av dessa normaltimlöner tages hänsyn såväl till arbetsplatsens dyrortsförhållanden som till arbetets art och krav. Med hänsyn till levnadskostnaderna indelas statens järnvägsbyggnadsarbeten numera i sex dyrortsklasser, benämnda a, b, c, d, e och f, av vilka den sista (högsta) tillkommit år 1924. Till vilka dyrortsklasser de olika företagen hänföras, framgår av tab. A. Vid vattenfallsverkets arbeten bestämmes arbetsställets placering i dyrortshänseende i varje särskilt fall, varvid i stort sett socialstyrelsens dyrortsgruppering följes.

De vid statens järnvägs- och vattenbyggnadsarbeten sysselsatta talrika arbetarspecialiteterna pläga med hänsyn till arbetsuppgifternas likvärdiga beskaffenhet sammanföras till tre lönegrupper. Hur uppdelningen genomförts i detalj, framgår i huvudsak av förspalterna uti efterföljande tabeller A och B.

Lönesatser per arbetstimme. De vid tiden före krigsutbrottet gällande normaltimlönerna förblevo oförändrade till i början av år 1916. Under inflytande av den alltmer framträdande levnadskostnadsökningen vidtogos nu och sedermera tid efter annan löneförhöjningar till och med år 1920, då (i augusti) lönesatserna nådde sin toppunkt. I samband med dyrtidens tillbakagång blevo timlönerna emellertid nedsatta från 1 april 1921, och nya nedsättningar ägde rum under de följande åren. Från den 1 juni 1923 hava normaltimlönerna varit i stort sett oförändrade, frånsett att vid vattenfallsverkets företag vissa förhöjningar medgivits mot slutet av år 1924.

I efterföljande tablåer lämnas en översikt över gällande normaltimlöner före år 1916, i slutet av år 1920 (toppunkten) samt från denna tidpunkt och till slutet av 1924. Beträffande statens vattenfallsverks byggnadsföretag i Lilla Edet erinras, att de här från och med december 1924 gällande lönesatserna äro fastställda genom kollektivavtal, medan de övriga äro bestämda av järnvägs- resp. vattenfallsstyrelsen.

Normaltimlöner vid statens järnvägsbyggnader.

	Grupp I						Grupp II						Grupp III					
	a	b	c	d	e	[1]f	a	b	c	d	e	[1]f	a	b	c	d	e	[1]f
Före 1/1 1916	38	42	44	—	—	—	43	47	49	—	—	—	46	50	52	—	—	—
1/8 20—31/3 21	132	140	148	156	164	—	142	150	158	166	174	—	152	160	168	176	184	—
1/4 21—31/7 21	112	121	130	139	138	—	121	130	139	148	157	—	130	139	148	157	166	—
1/8 21—31/12 21	106	114	122	130	138	—	114	122	130	138	146	—	122	130	138	146	154	—
1/1 22—31/3 22	98	106	114	122	130	—	106	114	122	130	138	—	114	122	130	138	146	—
1/4 22—30/6 22	88	95	102	110	118	—	96	103	110	118	126	—	104	111	118	126	134	—
1/7 22—31/12 22	84	91	98	105	112	—	91	98	105	112	119	—	98	105	112	119	126	—
1/1 23—31/5 23	80	87	94	101	108	—	86	94	101	108	115	—	94	101	108	115	122	—
1/8 1923— . .	75	82	90	98	105	115	82	89	97	105	112	123	89	96	104	112	119	131

Normaltimlöner vid statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

	Grupp I					Grupp II					Grupp III				
	Norrfors	Lilla Edet	Trollhättan	Södertälje	Porjus	Norrfors	Lilla Edet	Trollhättan	Södertälje	Porjus	Norrfors	Lilla Edet	Trollhättan	Södertälje	Porjus
Före 1/8 1916	—	40	40	—	46	—	45	45	—	51	—	50	50	—	56
1/8 20—31/3 21	—	138	150	156	164	—	148	160	166	174	—	158	170	176	184
1/4 21—31/7 21	—	119	133	140	148	—	128	142	149	157	—	137	151	158	166
1/8 21—31/12 21	—	112	124	130	138	—	120	132	138	146	—	128	140	146	154
1/1 22— 9/4 22	—	[2]97	107	112	120	—	[2]105	115	120	128	—	[2]113	123	128	136
10/4 22—14/1 23	—	—	97	[3]102	108	—	—	105	[3]110	116	—	—	113	[3]118	124
15/1 23—31/5 23	—	—	92	—	103	—	—	99	—	110	—	—	106	—	117
1/6 23—11/5 24	—	—	88	—	100	—	—	95	—	107	—	—	102	—	114
12/5 24—14/12 24	[4]84	84	88	94	100	[4]92	92	96	102	108	[4]100	100	104	110	116
15/12 1924— . .	[5]90	[6]93	93	98	104	[5]98	[6]101	101	106	112	[5]106	[6]109	109	114	120

Vid statens järnvägsbyggnader lågo timlönerna under senare delen av år 1920 och början av 1921 inom lägsta dyrortsklassen för grupp I 247 % och för grupperna II och III 230 % över de före kristidens inträde gällande lönesatserna. Räknat från dessa topplöner hava normaltimlönerna, om man bortser från den år 1924 tillkomna löneklassen f, intill 1924 års slut minskats med 57—65 öre eller med 35—43 %. De sålunda reducerade timpenningarna ligga omkring 90—140 % över lönenivån före kristiden.

Av statens vattenfallsverks under år 1924 pågående byggnadsarbeten ha endast två, nämligen kraftverksbyggnaderna vid Trollhättan och Porjus, bedrivits sedan tiden före krigsutbrottet. Kraftverksbyggnaden vid Lilla Edet påbörjades först i januari 1918, men då till och med år 1917 samma lönesatser gällde vid kraftverksanläggningen i Trollhättan samt de under

[1] Fr. o. m. 1/5 1924. — [2] T. o. m. 31/3 1922. — [3] T. o. m. 6/7 1922. — [4] Fr. o. m. 11/7 1924. — [5] Fr. o. m. 24/9 1924. — [6] Fr. o. m. 2/12 1924.

år 1918 slutförda kanalombyggnadsarbetena vid Trollhättan och Lilla Edet, ha i förestående översikt jämväl upptagits de före 1918 vid Lilla Edet tillämpade normaltimpenningarna.

I tablån över normaltimlönerna äro även vattenfallsverkets byggnadsföretag ordnade efter dyrortsförhållandena. Härav framgår, att det nyligen påbörjade kraftverket vid Norrforsen hänförts till lägsta klassen. Vid början av år 1925 uppflyttades emellertid detta företag till den dyrortsklass, till vilken anläggningarna vid Trollhättan och Lilla Edet höra. Kraftverksbyggnaderna å sistnämnda plats hade tidigare tillhört lägre dyrortsklass, men uppflyttades vid biläggande av den förut omnämnda strejken härstädes i december 1924. För arbetena vid Södertälje kanals ombyggnad tillämpas en högre dyrortsklass och vid Porjus (Luleälvs kraftverksbyggnader) den högsta.

Vid de tre företag, som bedrivits sedan tiden före krisårens löneförhöjningar, nämligen Lilla Edet, Trollhättan och Porjus, lågo timlönerna under kulminationsperioden 1920—1921 216—275 % och vid 1924 års slut 114—133 % över förkrigsnivån. Sänkningen under åren 1921—1924 belöper sig till 54—68 öre, motsvarande 37—39 % av topplönerna, och den höjning, som vid 1924 års slut vidtogs, utgjorde c:a 5—10 %.

För de s. k. kristidsarbetena gällde särskilda lägre timlöner än de normala. Vid dessa arbetens avveckling under april—maj 1924 utgjorde sagda timlöner 60 öre vid statens järnvägsbyggnader (statsbanan Forsmo—Hoting) samt vid vattenfallsverkets byggnadsarbeten i Lilla Edet och vid Södertälje kanal resp. 78—93 och 80—96 öre.

Arbetsförtjänster per arbetstimme och per levnadsdag. Vid anläggningsarbeten plägar det mesta arbetet utföras på ackord, varför de faktiska arbetsförtjänsterna kunna förete betydande avvikelser från de normala timlönerna. Huru år 1924 de verkliga arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »levnadsdag», gestaltat sig under olika kvartal och för året i dess helhet, framgår av tab. A (järnvägsbyggnadsarbeten) och B (vattenfallsverkets byggnadsföretag).[1] I den förra tabellen äro förtjänster vid s. k. kristidsarbeten ej medräknade, vilket däremot skett i den senare. Härvid bör dock erinras, att vid de två av vattenfallsverkets arbetsföretag (kraftverksbyggnaden i Lilla Edet och Södertälje kanals ombyggnad), där dylika kristidsarbeten förekommit, hela arbetsstyrkan sysselsattes med dylikt arbete under viss tid (i huvudsak under första kvartalet).

Av tab. A framgår, att vid statens järnvägsbyggnader under år 1924 medelförtjänsten per arbetstimme utgjorde 1·31 kr. och per levnadsdag 8·62 kr. De högsta medelförtjänsterna ernåddes vid Stockholms bangårdsombyggnad (dyrortsklass f) med en timförtjänst på 1·62 kr. och en dagsförtjänst på 10·69 kr., medan de lägsta hänföra sig till dubbelspåret Örebro—Hallsberg—Laxå (dyrortsklass b) med resp. 1·08 och 7·05 kr. Bland de olika arbetarkategorierna komma tegelmurarna inom grupp III högst på löneskalan (timförtjänst 1·75 kr. och dagsförtjänst 11·22 kr.). Järnvägsarbetarnas

[1] Såsom »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvållande varit inställt.

talrikaste kategori, de till grupp I hörande jordarbetarna, hade under året en genomsnittlig timförtjänst å 1·28 kr. och en dagsförtjänst å 8·35 kr., vilka siffror komma medeltalen för samtliga arbetare nära.

Beträffande vattenfallsverkets arbetsföretag torde medeltalen stundom präglas av tillfälliga förhållanden, såsom arbetsinställelser, arbetarnas fåtalighet vid vissa tider m. m. Årsmedeltalen vid de olika företagen variera med avseende på timförtjänsten mellan 1·04 och 1·30 kr. samt i fråga om dagsförtjänsten mellan 7·59 och 8·76 kr. (Lilla Edet och Södertälje kanal).

Arbetsförtjänstens variationer under året. För belysning av medelförtjänsternas variationer under årets lopp meddelas följande tablå, som med avseende på statens järnvägsbyggnader samt vattenfallsverkets mera kontinuerligt bedrivna arbeten (Trollhättan och Södertälje) utvisar kvartalsmedeltalens relation till årsmedeltalen, om dessa sättas = 100.

	Medelförtjänst per timme				Medelförtjänst per dag			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Statens järnvägsbyggnader	90	96	105	102	89	92	107	102
Statens vattenfallsverks arbeten vid Trollhättan	92	97	103	109	91	96	104	116
Södertälje	[1] 88	102	108	104	[1] 88	98	109	108

Vid järnvägsbyggnaderna ernåddes den högsta arbetsförtjänsten under tredje kvartalet, men vid vattenfallsverkets företag under det fjärde, då, såsom av det föregående framgått, lönesatserna höjdes.

Arbetsförtjänsterna under åren 1920—1924. Lönenivåns förändringar under åren 1920—1924 vid samtliga järnvägsbyggnader och vattenfallsverkets under denna period bedrivna arbeten vid Trollhättan åskådliggöres genom efterföljande tablå:

	Medelförtjänst					Ökning (+) eller minskning (−) i %	
Öre per arbetstimme	1920	1921	1922	1923	1924	1920—1924	1923—1924
Statens järnvägsbyggnader	195	166	124	120	131	− 32·8	+ 9·2
Statens vattenfallsverks arbeten vid Trollhättan	176	180	[2] 140	113	115	− 34·7	+ 1·8
Kronor per levnadsdag							
Statens järnvägsbyggnader	12·90	10·95	8·30	7·97	8·62	− 33·2	+ 8·2
Statens vattenfallsverks arbeten vid Trollhättan	11·96	12·33	[2] 9·53	7·64	7·64	− 36·1	± 0·0

Lönenivån har under femårsperioden nedgått med en tredjedel såväl vid järnvägsbyggnaderna som vid det enda av vattenfallsverkets företag, för vilket full jämförbarhet torde föreligga beträffande hela tidsperioden. Under år 1924 har lönenivån dock åter visat stigande tendens.

[1] S. k. kristidsarbete. — [2] Korrigerad siffra.

Tab. A. Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag år 1924 för arbetare, anställda vid *statens järnvägsbyggnader*.

Arbetarkategori och byggnadsföretag	Medelförtjänst per arbetstimme (öre)					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Grupp I	*112*	*121*	*133*	*129*	*127*	*7·26*	*7·87*	*8·93*	*8·44*	*8·30*
Banvakter och spårjusterare	—	103	120	128	123	—	6·06	8·15	8·74	8·32
Bergsprängare	134	151	165	164	150	8·70	9·26	11·03	10·45	9·53
Betongarbetare (ej särsk. utbildade)	109	115	136	157	114	6·90	7·42	9·11	10·21	7·33
Bromsare, smörjare, pumpare, putsare	82	88	83	85	84	6·21	5·99	6·59	6·89	6·57
Bro-, signal- och vägvakter	82	88	82	—	85	6·20	6·40	6·51	—	6·34
Jordarbetare	110	120	134	129	128	7·03	7·52	9·01	8·42	8·35
Pålnings- och muddringsarbetare	83	85	—	—	85	5·19	5·22	—	—	5·21
Schaktmästarhantlangare	101	106	109	116	108	6·95	7·09	8·12	8·50	7·56
Skogsröjare	105	83	98	102	98	6·58	5·40	6·62	6·55	6·33
Stängselsättare	—	115	128	134	129	—	6·62	8·58	8·78	8·46
Diverse icke yrkesutbildade arb.	104	104	107	113	106	7·06	6·72	7·46	7·64	7·18
Grupp II	*124*	*137*	*149*	*146*	*142*	*8·14*	*8·46*	*10·05*	*9·77*	*9·35*
Cementgjutare, yrkesutbildade	148	168	183	178	171	10·19	10·64	12·39	12·44	11·50
Gropare	90	110	135	112	112	5·84	7·50	10·38	7·92	7·91
Tippare	108	139	147	142	141	7·14	8·39	9·86	9·48	9·29
Stenarbetare (grund- och trumläggare)	152	129	151	151	145	10·08	7·82	9·97	9·93	9·37
Timmermän	123	136	134	136	131	7·75	9·13	9·11	8·95	8·63
Grupp III	*132*	*145*	*160*	*152*	*148*	*8·52*	*9·28*	*10·99*	*10·36*	*9·83*
Byggnads- och finsnickare (förråds-)	138	152	166	159	152	8·89	9·91	11·46	10·67	10·07
Maskinskötare å arbetsmaskiner	115	125	133	132	129	8·37	8·88	11·78	11·78	10·51
Rälsläggare	121	143	165	158	153	7·81	8·77	11·01	10·64	10·01
Smeder (förråds-)	121	127	133	134	129	8·30	8·21	9·69	9·47	8·92
Stenhuggare (stenarb. m. större yrkesskickl.)	124	138	151	131	139	7·83	8·45	9·98	8·55	8·94
Tegelmurare	140	198	219	200	175	8·63	12·66	14·71	13·22	11·22
Diverse yrkesutbildade specialarb.	119	117	141	—	126	9·20	8·73	10·11	—	9·43
Samtliga arbetare	**118**	**126**	**137**	**133**	**131**	**7·65**	**7·90**	**9·26**	**8·81**	**8·62**
Därav anställda vid										
Dubbelspåret Tranås—Sävsjö kl. a	92	103	114	116	109	5·79	6·26	7·86	7·93	7·21
Linjeomläggningen Kållered—Lindome » a	112	113	119	115	115	6·89	6·87	8·10	7·28	7·28
Dubbelspåret Örebro—Hallsberg—Laxå » b	95	107	115	114	108	6·17	6·67	7·93	7·52	7·05
Statsbanan Forsmo—Hoting » c[1]	110	121	138	130	131	7·03	7·50	9·47	8·84	8·78
» Sveg—Hede » c	117	126	133	123	129	7·67	7·41	9·02	8·26	8·51
» Hällnäs—Stensele » c	112	121	122	122	121	7·50	8·16	8·32	8·02	8·13
Malmö bangårdsombyggnad » c	127	133	154	147	139	8·08	8·82	10·65	10·04	9·25
Inlandsbanan, södra distriktet » d	114	119	145	136	130	7·44	7·20	9·25	8·57	8·24
Statsbanan Jörn—Gubblijaure » d	—	—	116	111	112	—	—	8·01	7·14	7·31
Inlandsbanan, norra distriktet » e	115	120	127	124	124	7·02	7·74	8·45	7·43	7·87
Stockholms bangårdsombyggnad » e[2]	142	158	169	169	162	9·66	9·86	11·32	11·36	10·69

[1] Från och med 1 juni klass d.
[2] » » » 1 maj » f.

Tab. B. Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1924 för arbetare, anställda vid *statens vattenfallsverks byggnadsföretag.*

Byggnadsföretag och arbetarkategori	Medelförtjänst per arbetstimme (öre)					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Trollhätte kraftverksbyggnader, Trollhättan	**106**	**112**	**119**	**125**	**115**	**6·92**	**7·34**	**7·97**	**8·88**	**7·64**
Grupp I	*99*	*106*	*112*	*113*	*107*	*6·30*	*6·87*	*7·41*	*7·95*	*7·00*
Jordarbetare	100	107	113	118	108	6·20	6·78	7·41	8·16	6·95
Hjälp-, transport- o. diversearb.	96	103	103	107	102	6·82	7·27	7·41	7·63	7·24
Grupp II	*109*	*114*	*125*	*129*	*118*	*7·20*	*7·45*	*8·35*	*9·19*	*7·95*
Bergarbetare	110	117	127	132	121	7·24	7·45	8·32	9·10	7·99
Gråstensmurare	—	111	—	—	111	—	7·43	—	—	7·43
Järn- o. metallarbetare m. fl.	101	102	105	101	102	6·74	7·47	8·78	10·27	7·96
Grupp III	*117*	*121*	*129*	*128*	*124*	*7·75*	*8·09*	*8·86*	*9·07*	*8·42*
Timmermän, snickare	115	120	132	123	123	7·55	7·70	8·81	8·45	8·13
Smeder	121	126	132	141	129	7·87	8·05	8·72	9·68	8·45
Järn- o. metallarbetare m. fl.	119	122	126	130	124	7·98	8·49	8·94	9·66	8·74
Trollhätte kraftverksbyggnader, Lilla Edet[1]	**97**	**106**	**—**	**121**	**104**	**7·16**	**7·80**	**—**	**13·48**	**7·59**
Grupp I	*89*	*94*	*—*	*114*	*94*	*6·65*	*6·55*	*—*	*13·39*	*6·94*
Betongarbetare	91	97	—	111	95	6·40	6·61	—	10·42	6·63
Hjälp-, transport- o. diversearb.	89	94	—	114	94	6·69	6·54	—	13·70	7·00
Grupp II	*100*	*109*	*—*	*125*	*106*	*7·51*	*7·67*	*—*	*12·15*	*7·84*
Bergarbetare	100	111	—	116	107	7·24	7·19	—	11·14	7·45
Gråstensmurare	111	123	—	156	121	7·76	8·08	—	21·06	8·74
Timmermän	99	114	—	119	108	7·36	7·76	—	9·36	7·66
Järn- och metallarbetare m. fl.	98	100	—	122	100	7·74	7·91	—	11·91	8·05
Grupp III	*112*	*130*	*—*	*132*	*124*	*7·86*	*8·57*	*—*	*14·54*	*8·73*
Timmermän, snickare	112	131	—	132	124	7·81	8·63	—	14·80	8·79
Smeder	111	114	—	117	113	7·74	7·81	—	9·36	7·60
Järn- o. metallarbetare m. fl.	—	94	—	—	94	—	7·87	—	—	7·87
Diverse yrkesutbildade specialarb.	125	144	—	136	139	10·06	8·95	—	10·76	9·15
Porjus kraftverksbyggnad	**115**	**118**	**121**	**—**	**117**	**6·74**	**9·06**	**8·48**	**—**	**8·11**
Grupp I	*106*	*115*	*118*	*—*	*113*	*6·34*	*9·03*	*8·31*	*—*	*8·20*
Jordarbetare	—	114	—	—	114	—	9·71	—	—	9·71
Betongarbetare	120	118	—	—	118	4·94	9·56	—	—	9·51
Hjälp-, transport- o. diversearb.	106	108	118	—	108	6·36	6·99	8·31	—	6·72
Grupp II	*111*	*116*	*114*	*—*	*114*	*6·38*	*8·94*	*8·46*	*—*	*7·72*
Bergarbetare	—	121	—	—	121	—	9·65	—	—	9·65
Timmermän	129	123	—	—	125	6·20	11·17	—	—	9·26
Järn- och metallarbetare m. fl.	109	111	114	—	111	6·41	8·00	8·46	—	7·25

[1] T. o. m. april månad s. k. kristidsarbete med lägre avlöning. Arbetsinställelse 24 maj—2 dec.

Tab. B (forts.). **Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1924 för arbetare, anställda vid *statens vattenfallsverks byggnadsföretag*.**

Byggnadsföretag och arbetarkategori	Medelförtjänst per arbetstimme (öre)					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Grupp III	*133*	*130*	*136*	—	*132*	*7·71*	*9·36*	*8·65*	—	*8·47*
Timmermän, snickare	123	124	116	—	123	5·28	9·57	7·53	—	7·90
Smeder	144	139	140	—	141	9·94	9·99	8·06	—	9·66
Järn- o. metallarbetare m. fl.	132	130	141	—	132	7·87	9·09	9·23	—	8·40
Södertälje kanals ombyggnad [1]	**114**	**182**	**140**	**135**	**130**	7·73	8·61	9·56	9·43	8·76
Grupp I	*103*	*119*	*125*	*123*	*117*	*6·91*	*7·51*	*8·47*	*8·45*	*7·76*
Jordarbetare	108	118	126	128	121	6·94	7·30	8·43	8·60	7·92
Betongarbetare	107	107	—	—	107	7·04	6·06	—	—	6·95
Hjälp-, transport- o. diversearb.	100	120	125	119	115	6·85	7·64	8·51	8·32	7·75
Grupp II	*116*	*133*	*147*	*144*	*135*	*7·97*	*8·81*	*9·96*	*10·02*	*9·18*
Bergarbetare	120	140	151	140	138	8·15	8·68	9·85	9·35	8·99
Gråstensmurare	111	127	154	157	142	7·28	7·88	10·40	10·32	9·32
Timmermän	106	119	—	—	110	8·24	7·87	—	—	8·13
Järn- och metallarbetare m. fl.	115	127	137	129	128	8·17	9·63	9·75	9·91	9·38
Grupp III	*129*	*148*	*154*	*148*	*143*	*8·72*	*9·92*	*10·72*	*10·63*	*9·86*
Timmermän, snickare	122	145	142	147	137	7·95	9·30	9·49	10·05	9·03
Smeder	128	143	152	148	141	8·76	9·20	10·75	10·33	9·57
Järn- o. metallarbetare m. fl.	124	133	142	141	133	8·55	9·40	10·15	10·54	9·51
Diverse yrkesutbildade specialarb.	187	206	214	181	200	13·52	13·63	15·24	12·87	13·93
Norrfors kraftverksbyggnad	—	—	**128**	**129**	**129**	—	—	8·41	8·86	8·75
Grupp I	—	—	*118*	*119*	*119*	—	—	*7·65*	*7·83*	*7·79*
Jordarbetare	—	—	120	121	121	—	—	7·61	7·72	7·70
Betongarbetare	—	—	121	119	120	—	—	7·75	7·68	7·70
Hjälp-, transport- o. diversearb.	—	—	113	116	115	—	—	7·61	8·09	7·97
Grupp II	—	—	*137*	*138*	*138*	—	—	*9·04*	*10·00*	*9·75*
Bergarbetare	—	—	143	147	146	—	—	9·29	10·14	9·86
Timmermän	—	—	125	129	128	—	—	8·30	9·63	9·34
Järn- o. metallarbetare m. fl.	—	—	116	125	123	—	—	8·75	10·27	9·93
Grupp III	—	—	*125*	*134*	*133*	—	—	*8·88*	*9·03*	*9·01*
Timmermän, snickare	—	—	133	134	134	—	—	8·81	8·63	8·66
Smeder	—	—	—	136	136	—	—	—	9·97	9·97
Järn- o. metallarbetare m. fl.	—	—	105	130	123	—	—	9·10	10·53	10·14
Diverse yrkesutbildade specialarb.	—	—	—	144	144	—	—	—	10·44	10·44

[1] T. o. m. april månad s. k. kristidsarbete med lägre avlöning.

Socialstyrelsens utlåtande angående socialförsäkringens organisation.

Socialstyrelsen har den 14 maj 1925 avgivit nedanstående utlåtande över statens besparingskommittés betänkande angående socialförsäkringens organisation.

Frågan om socialförsäkringens organisation har här i Sverige först jämförelsevis sent kommit upp på dagordningen. Tidigare hade man tanke endast på de olika försäkringsgrenarnas organisation. Sålunda planlades, genomfördes och organiserades både pensions- och olycksfallsförsäkringen, som om dessa grenar var för sig vore fullt fristående anordningar och utan hänsyn till att båda som sin förutsättning kräva en effektiv sjukförsäkring.

Först sedan socialförsäkringskommittén den 14 oktober 1919 framlagt förslag om införande av allmän obligatorisk sjukförsäkring, blevo spörsmålen om socialförsäkringens enhetlighet och om förenklingar i dess organisation verkligt aktuella. I anledning av i riksdagens båda kamrar väckta motioner anhöll sålunda riksdagen i underdånig skrivelse den 18 maj 1920 om utredning skyndsammast möjligt, »huruvida och i vad mån en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar kan och bör genomföras, i syfte att åstadkomma förenkling av förvaltningen och nedbringande av kostnaderna för denna, ävensom största möjliga effektivitet av försäkringen». Till följd av denna riksdagens framställning tillsattes den 11 oktober 1920 kommittén för socialförsäkringens organisation. Denna kommittés arbeten kommo dock aldrig att slutföras, och kommittén upplöstes definitivt den 9 januari 1925.

Statens besparingskommitté har ansett sig böra upptaga till granskning i hela dess vidd frågan om socialförsäkringens ekonomiska förutsättningar, och gäller kommitténs här ifrågavarande betänkande icke blott socialförsäkringens organisation i mera formell bemärkelse, utan även försäkringens inre konstruktion och särskilt grunderna för dess finansiering. I enlighet med sin uppgift att söka begränsa statsverkets utgifter har kommittén efterforskat möjligheter att, så långt ske kan, reducera statens utgifter för den sociala försäkringen. Då kommittén emellertid funnit, att en återgång i fråga om förevarande anordningar till vad fordom ansågs försvarligt skulle strida mot nutida uppfattning, har kommittén icke kunnat skilja sig från sin uppgift på annat sätt än att låta de föreslagna nedskärningarna i fråga om statsverkets utgifter i allt väsentligt kompenseras genom förhöjningar av de andelar av kostnaderna, som bäras, i fråga om allmänna pensionsförsäkringen, av de försäkrade själva och kommunerna och, i fråga om försäkringen för olycksfall i arbete, av arbetsgivarna. Beträffande den frivilliga sjukkasseverksamheten har kommittén visserligen föreslagit en direkt ökning av statsbidraget, men är denna förbunden med det villkor, att sjukkassorna själva för sin del åtaga sig en väsentligt ökad understödsplikt. Jämväl i fråga om sjukkasseverksamheten kan det därför sägas, att kommittéförslaget i väsentlig grad går ut på att i större omfattning än hittills överföra socialförsäkringens ekonomiska bördor direkt på de av försäkringen berörda.

Besparing i nationalekonomisk mening innebär därför kommitténs förslag endast i jämförelsevis ringa grad. De administrativa förenklingar, som kommittén föreslår, äro icke heller i och för sig betydande eller mera djupgående. Undantag härifrån utgör dock förslaget angående den sociala olycksfallsförsäkringens organisation. På denna punkt innebär nämligen förslaget en radikal omläggning, varigenom bl. a. kostnaden för denna försäkrings administration skulle i allt väsent-

ligt komma att bäras av arbetsgivarna och statens utgifter härför i motsvarande grad reduceras.

Innan styrelsen i det följande övergår till att yttra sig om de förslag i olika hänseenden, som kommittén framställt, anser sig styrelsen böra, om ock i största korthet, framhålla vissa allmänna synpunkter rörande socialförsäkringens organisation och särskilt sammanhanget dess olika delar emellan. Utan att sistberörda förhållande tillbörligt beaktas är det nämligen enligt styrelsens uppfattning icke möjligt varken att komma till rätta med problemet i dess helhet eller att i skälig grad mot varandra väga de olika intressen, som härvid göra sig gällande.

I. Allmänna synpunkter rörande socialförsäkringens organisation.

Ett principiellt fel i kommitténs hela organisationsplan är, att kommittén icke tillräckligt beaktat socialförsäkringens enhetlighet och de krav, som härav följa med avseende på de olika försäkringsgrenarnas inbördes avvägning. Pensions-, olycksfalls- och sjukförsäkringen representera nämligen i och för sig icke några klart avgränsade, självständiga uppgifter utan utgöra endast delar av ett gemensamt helt, *socialförsäkringen* (här bortses från arbetslöshetsförsäkringen såsom varande av väsentligt olikartad karaktär). Detta faktum måste lagstiftningen städse hava för ögonen. Lösas av praktiska skäl hithörande frågor successivt och var för sig, bör därför tillses, att varje försäkringsgren avpassas med hänsyn till såväl sina särskilda uppgifter som det hela. Målet är en harmonisk samverkan, där de olika grenarna ömsesidigt komplettera och stödja varandra. Iakttages icke detta, blir socialförsäkringen, såsom erfarenheten icke minst i vårt eget land till fullo ådagalagt, både onödigt dyrbar och onödigt invecklad.

Grundvalen, sjukförsäkringen, saknas. I skrivelse den 25 oktober 1922 till statsrådet och chefen för socialdepartementet angående nedbringande av riksförsäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens administrationskostnader förklarade sig kommittén för socialförsäkringens organisation hava under sitt arbete funnit det uppenbart, att mera betydande besparingar i de nuvarande kostnaderna för socialförsäkringen skulle kunna i huvudsak uppnås endast genom inskränkning i de båda ämbetsverkens arbetsuppgifter. Frågan om en mera omfattande begränsning av dessa stode emellertid även i sammanhang med ingående förändringar i principerna för den nuvarande socialförsäkringen, och anförde kommittén i sådant hänseende följande.

»På grund av orsaker, som kanske på sin tid voro väl så ofrånkomliga och på vilka kommittén icke nu finner anledning att närmare ingå, har vår socialförsäkring kommit till i så att säga bakvänd ordning. Man har byggt densamma uppifrån och ned. Om lagstiftningen på detta område i första hand inriktats på anordnandet av en låt vara starkt begränsad sjukförsäkring, så hade därmed grunden blivit lagd för en blivande enhetlig socialförsäkring. På grundvalen av en så anordnad sjukförsäkring hade man senare kunnat bygga upp de andra socialförsäkringsgrenarna, och de organisatoriska problemen hade då erhållit sin naturliga och följdriktiga lösning. I stället gjordes — — — början med att införa en allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, varefter följde den nu gällande olycksfallsförsäkringen, även den av mycket stor räckvidd. Vid sådant förhållande är det naturligt, att lagstiftningen för var och en av dessa försäkringsgrenar utformats oberoende av lagstiftningen för den andra försäkringsgrenen och utan hänsyn till socialförsäkringsproblemet i dess helhet.

På grund av dessa och andra därmed sammanhängande förhållanden har social-

försäkringens administration hos oss måst starkt centraliseras samt göras mer omständlig och dyrbar än eljest behövt vara fallet, och har det ej heller alltid låtit sig göra att i vår nuvarande socialförsäkringslagstiftning, vilken måste betecknas såsom ur teoretisk synpunkt synnerligen förtjänstfull, taga tillräcklig hänsyn till de organisatoriska och praktiska frågor, som måste finna sin lösning vid dessa lagars praktiska tillämpning.

Utan en omläggning av de principiella grunderna för vår nu gällande socialförsäkringslagstiftning är det därför, såvitt kommittén kunnat finna, icke möjligt att genomföra några mera genomgripande förändringar beträffande denna försäkrings organisation. — — —

Möjligheten att skapa en enhetlig socialförsäkring och i samband därmed erforderlig decentralisation av dennas arbetsuppgifter är, såsom förut antytts, i väsentlig mån betingad av genomförandet av en social sjukförsäkring. — — — Tidpunkten för genomförandet av en sådan sjukförsäkringslagstiftning är emellertid i främsta rummet beroende av möjligheten att pålägga såväl det allmänna som de enskilda samhällsmedlemmarna ökade kostnader för socialförsäkringen. Kostnadsproblemet för socialförsäkringen i dess helhet måste utredas och bedömas i ett sammanhang. Det blir sedermera statsmakternas sak att taga ståndpunkt till, huruvida och när en fullständig och möjligast enhetlig socialförsäkring må kunna genomföras i vårt land, eventuellt med en mindre omfattande, enklare och mindre kostsam lösning av sjukförsäkringsproblemet än den, som socialförsäkringskommittén tänkt sig. Ty att en lösning av sjukförsäkringsfrågan i en eller annan form icke kan uppskjutas till en obestämd framtid, utan snarast möjligt måste komma till stånd synes kommittén uppenbart, och detta så mycket mera som i båda de nuvarande socialförsäkringsverkens arbete ingå — i en alltjämt stigande omfattning — uppgifter, vilka egentligen skulle tillhöra sjukförsäkringen och som icke utan olägenhet kunna uppbäras av de nuvarande ämbetsmyndigheterna.»

Dessa organisationskommitténs uttalanden karakterisera enligt styrelsens mening på ett träffande sätt de brister, som vidlåda den redan genomförda socialförsäkringslagstiftningen, och ange den enda väg, på vilken en förbättrad och förenklad organisation står att vinna. Vid de övervägande, som f. n. pågå i snart sagt alla länder med en mera utvecklad socialförsäkring angående en förening av denna försäkrings olika grenar och förenklingar i dess organisation, utgår man städse från den förutsättningen, att försäkringen i sin helhet måste bygga på sjukförsäkringen såsom den naturliga grundvalen. Senast har denna grundsats kommit till uttryck i den tjeckoslovakiska lagstiftningen angående ålderdoms-, invaliditets- och sjukförsäkring av den 9 oktober 1924.[1] Någon meningsskiljaktighet torde icke heller numera här i Sverige råda därom, att vår socialförsäkring är och måste förbli ofullgången, så länge den icke kompletterats med en efter rationella grunder uppbyggd och organiserad sjukförsäkring. Utan denna saknas nämligen den fasta grundval, varpå de båda övriga försäkringsgrenarna kunna bygga, och måste dessa grenar alltjämt dragas med en oformlig och alltför starkt centraliserad administration.

Denna tankegång har uppenbarligen icke heller varit främmande för statens besparingskommitté. Såsom skäl, varför kommittén funnit det nödvändigt att taga upp frågan om sjukförsäkringens organisation, anför nämligen kommittén i de allmänna grundlinjerna (sid. 143): »organisatoriskt sett intager sjukförsäkringen en central ställning: det är svårt att utan densamma ordna vare sig pensionsförsäkringen eller olycksfallsförsäkringen lämpligt och ekonomiskt. Framför allt förutsätter den decentraliserade kontrollen och positiva verksamheten för invalidernas återställande samverkan med de försäkrade själva och stöd av deras eget intresse.» Längre fram i grundlinjerna (sid. 152) anför kommittén såsom motivering för

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1925, sid. 386.

förslaget om ökat statsbidrag åt sjukkassorna bl. a.: »En snabb och kraftig utveckling av en frivillig, väl organiserad och kontrollerad sjukförsäkring är enligt kommitténs mening ägnad att medföra mycket väsentliga besparingar för fattigvård och pensionsförsäkring.»

Då kommittén icke desto mindre avstått från att föreslå en verklig lösning av den sociala sjukförsäkringens problem, har detta skett med hänsyn framför allt till de stora bördor, som en dylik försäkring antagits skola lägga på statskassan. Sålunda anför kommittén (grundlinjerna, sid. 143), att en obligatorisk sjukförsäkring i den år 1919 ifrågasatta omfattningen skulle medföra utgifter för *statsverket,* som skulle överstiga dess nuvarande bärkraft. Men även en till exempelvis lönarbetare avgränsad obligatorisk sjukförsäkring har kommittén funnit vara av *statsfinansiella* skäl omöjlig.

Enhetlig finansplan för socialförsäkringen. Såsom ovan anförts, har redan kommittén för socialförsäkringens organisation framhållit behovet av att socialförsäkringens kostnadsproblem i dess helhet utredes och bedömes i ett sammanhang. Även statens besparingskommitté synes hava varit inne på samma tankegång. På tal om nödvändigheten att begränsa utgifterna för samhällets sociala omvårdnad, framhäves sålunda nödvändigheten att tillse, att de begränsade tillgångar, som stå till buds, användas just för det verkliga behovet och utan onödiga förvaltningskostnader.

Denna grundsats, i vilken styrelsen för sin del icke kan annat än till fullo instämma, tillämpar emellertid kommittén på ett sätt, som gör, att de redan förut mycket tyngande bördor, som samhället har att bära för den allmänna pensionsförsäkringen, under en avsevärd tid framåt komma att högst väsentligt ökas.

Styrelsen kan för sin del icke finna, att det verkliga behovet just nu skulle starkast framträda i fråga om pensionsförsäkringen och omedelbart kräva en så betydande ökning av samhällets utgifter för denna. Enligt styrelsens uppfattning böra tvärtom de ytterligare medel, som nu kunna disponeras för socialförsäkringsändamål, tagas i anspråk i främsta rummet för organiserandet av den sociala sjukförsäkringen. Det måste betecknas som en dålig politik från samhällets sida att anslå det allra mesta av de medel, som överhuvud taget kunna disponeras för socialförsäkringen, för underhåll av invalider och åldringar, men försumma vården av de aktiva och producerande åldrarna. Icke minst ur den av kommittén framförda synpunkten av sparsamhet i fråga om förvaltningen synes detta påkallat. Statens besparingskommitté liksom tidigare kommittén för socialförsäkringens organisation utgår ju ifrån att sjukförsäkringens ordnande utgör en förutsättning för förenklingar i den nuvarande alltför centraliserade förvaltningen.

Vad man framför allt skulle önska, men som saknas även i förevarande kommittébetänkande, är en enhetlig och överskådlig plan för hela socialförsäkringen. Liksom socialförsäkringens olika grenar hos oss genomförts var för sig och utan beaktande av det sammanhang, vari de böra stå till varandra, föreslår nu statens besparingskommitté ändringar och utvidgningar utan hänsyn till de verkningar, som dessa reformer kunna komma att få för försäkringen i övrigt. Så t. ex. har kommittén icke beaktat, att dess förslag till omläggning av grunderna för pensionsförsäkringen genom den väsentligt ökade avgiftsbörda, den lägger på de pensionsförsäkrade, sannolikt kommer att i främsta rummet gå ut över den frivilliga sjukkasseverksamheten och avsevärt hämma eller rent av förhindra dess utveckling. I samma riktning om ock i mindre grad skulle säkerligen också verka den likaledes av kommittén ifrågasatta förkortningen av den tid, varunder ersättningsskyldigheten vid olycksfall i arbete skall vila direkt å arbetsgivaren.

De av kommittén förordade reformerna i sjukkasseverksamheten, om också i och för sig rationella och av behovet påkallade, torde jämväl, åtminstone till en första

början komma att i avsevärd grad minska deltagandet i den statsunderstödda sjukkasserörelsen och därmed också möjligheten för övriga försäkringsgrenar att för sina ändamål utnyttja sjukkassorna såsom lokala bottenorgan.

Framhållas må slutligen att vid godtagande i huvudsak av kommitténs reformförslag det nuvarande systemet med vid sidan av varandra verkande, men icke samverkande understöd även framgent skulle komma att bestå. Liksom nu skulle sålunda även framdeles med direkta bidrag av allmänna medel eller åtminstone genom en med allmänna medel organiserad försäkring kunna utgå understöd samtidigt från alla de tre olika sociala försäkringsgrenarna och därutöver även från den allmänna fattigvården.

Sjukförsäkringen medför icke ökade kostnader för samhället. Enligt sitt allmänna direktiv har statens besparingskommitté närmast till uppgift att föreslå besparingar i fråga om statsverkets utgifter. Vad särskilt socialförsäkringen beträffar har emellertid kommittén funnit sparsamhet påkallad icke blott i fråga om statens utgifter för denna försäkring, utan även i fråga om utgifterna överhuvud taget för detta ändamål. Sålunda framhåller kommittén (grundlinjerna , sid. 127), att »det ekonomiska lägets tvång gäller även för samhällets verksamhet för social omvårdnad». Denna tankegång utvecklas ytterligare så, att kommittén funnit det klart, »att de sociala uppgifterna icke få fyllas på det sätt, att hela samhällets producerande krafter försvagas. Eljest blir följden blott, att allt flera så småningom dragas ned i fattigdom.»

Med avseende på dessa kommitténs uttalanden vill styrelsen till en början anmärka, att kommittén, då det gäller pensions- och olycksfallsförsäkringen, icke tager samhällets utan enbart statens utgifter i betraktande, i det kommittén nöjer sig med att avvälta en del av dessa senare på de försäkrade och arbetsgivarna. Bortsett härifrån synes emellertid kommittén icke hava tillräckligt beaktat, att, vad den sociala sjukförsäkringen beträffar, samhällets utgifter som regel icke äro kostnader, som skapas i och genom försäkringen. Sjukdom och därmed följande oförmåga till arbete äro risker, som inträffa, vare sig sjukförsäkring finnes eller icke, och som samhället måste på ena eller andra sättet bära, om icke på annat sätt så i form av försämrat hälsotillstånd och ökad invaliditet och därmed följande minskad produktionsförmåga.

Vid de av styrelsen verkställda undersökningarna rörande levnadskostnaderna hava bl. a. utgiftsposter efterfrågats jämväl utgifterna för *sjukvård*. Under denna rubrik hava förts utgifter för läkare (även tandläkare och barnmorska), medicin, sjukvårdsartiklar och sjukhusvård. I de fall, då familjeförsörjaren eller familjen haft fri läkarvård eller medicin, hava dessa förmåner uppskattats till sitt sannolika värde. För de trenne kategorier av hushåll, som 1922—24 års undersökning omfattar, nämligen arbetare och lägre tjänstemän i städerna, arbetare och tjänstemän på orter av lantlig karaktär samt medelklasshushåll i städerna, belöpte sig utgifterna för sjukvård i genomsnitt till resp. kronor 63, 50 och 144 per hushåll och år. I förhållande till den beräknade medelinkomsten utgjorde dessa utgifter 1·6, 1·5 och 1·8 procent inom resp. hushållsgrupper.

Till ungefär samma resultat kommer man också enligt 1920 års levnadskostnadsundersökning, som omfattade lantarbetarfamiljer (torpare, statare, daglönare och arbetarsmåbrukare). För dessa hushåll uppgick sjukvårdskostnaden i genomsnitt till 45: 38 kr. per år, motsvarande 1·3 procent av årsinkomsten.

I här anförda siffror ingå emellertid icke *sjukkasseavgifter*. För 1922—24 års undersökning äro siffrorna härför ännu icke framräknade. Enligt 1913—14 års undersökning utgjorde ifrågavarande utgifter i medeltal 1·3 procent av inkomsterna; bland de fattigare var procentsiffran 1·4 och bland de mera välbärgade 0·8.

I allmänhet talat torde man därför kunna säga, att den ekonomiska börda, som

genom sjukdom pålägges arbetare och dem närstående samhällsgrupper, representerar ett belopp i penningar, motsvarande i genomsnitt tre procent av årsinkomsten. Styrelsen vill emellertid erinra om, att det material, varpå levnadskostnadsundersökningarna grunda sig, insamlats från hem, som utmärka sig genom ordentlighet och god hushållning. Sjuk- och hälsovården kan därför i dessa hem måhända anses bättre tillgodosedd än i andra, mindre ordentliga hem. Å andra sidan utgör emellertid just sjuklighet en av de orsaker, som oftast undergräva arbetarhemmens ekonomi. Uteslutet är därför icke, att det verkliga behovet av sjukvård och sjukhjälp är ännu högre i hem med mindre ordentlighet och förmåga att hushålla.

Frånsett de missbruk av understödsrätten, som aldrig kunna helt undgås i en social sjukförsäkring, innebär denna försäkring egentligen endast i tvenne hänseenden en ökning av samhällets utgifter. I den mån sjukvården tack vare försäkringen blir kostnadsfri för den sjuke, utnyttjas denna förmån otvivelaktigt, särskilt vad läkemedlen beträffar, i större utsträckning än då den måste bekostas av individerna själva. Kostnaderna för sjukförsäkringens administration utgöra likaledes en ökad samhällspålaga. Dessa senare kostnader spela dock i stort sett en endast obetydlig roll. Vad åter sjukvården beträffar, äro utgifterna härför, förutsatt att det icke rör sig om obehörigt utnyttjande av understödsrätten, i allmänhet väl använda. Utvägar finnas dessutom, genom vilka missbruk av denna understödsrätt kunna i väsentlig grad förebyggas. I sådant hänseende vill styrelsen särskilt framhålla det återhållande moment, som skulle ligga däri, att den obligatoriska sjukförsäkringen, på sätt styrelsen i sitt underdåniga utlåtande den 23 december 1919 över socialförsäkringskommitténs förslag till lag om allmän sjukförsäkring ifrågasatt, begränsas till den på förvärv inriktade arbetskraften men däremot icke omsluter hustrur och hemmavarande familjemedlemmar utan särskilt yrke och ej heller minderåriga barn.[1]

Enligt styrelsens mening skulle sjukförsäkringen icke blott icke medföra någon egentlig ökning av samhällsutgifterna utan även leda till avsevärda, ekonomiskt gynnsamma resultat. Den sociala sjukförsäkringens förnämsta uppgift är att utjämna och fördela de risker, som sjuklighet och därmed sammanhängande ekonomiska konsekvenser lägga särskilt på de samhällsgrupper, vilka äro hänvisade att i allt väsentligt leva på avkastningen av sin arbetskraft. Men efter hand och indirekt medför otvivelaktigt sjukförsäkringen en verklig lättnad av samhällsbördorna genom minskad invaliditet och ökad fysisk styrka och arbetsduglighet hos befolkningen. Nu åsyftade verkningar visa hän på sjukförsäkringens måhända stundom icke tillräckligt beaktade betydelse i nationalekonomiskt hänseende — en betydelse som pensionsförsäkringen väl får anses så gott som helt och hållet sakna.

Sjukförsäkringens kostnader och deras fördelning. Kommitténs ståndpunkt till frågan om den obligatoriska sjukförsäkringen har uppenbarligen i hög grad förestavats av den uppfattningen, att den av socialförsäkringskommittén i dess betänkande angående allmän sjukförsäkring ifrågasatta kostnadsfördelningen — $^2/_3$ på de försäkrade och $^1/_3$ på statsverket — kunde anses såsom för alla eventualiteter fastslagen. Så är emellertid icke förhållandet ens vad socialförsäkringskommitténs eget förslag beträffar. Enligt detta skulle nämligen statens bidrag till väsentlig del utgå med ett fixt, efter antalet försäkrade beräknat belopp, och statsbidraget skulle därför vid förändringar i den allmänna lönenivån mycket väl kunnat komma att både understiga och överstiga $^1/_3$ av totalkostnaderna. I ännu mindre grad hade den här anförda proportionen upprätthållits i det sedermera överarbetade förslaget. Jämlikt detta skulle nämligen statens bidrag i sin helhet utgå med ett bestämt belopp per medlem i sjukkassan. Med den

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 127.

höga löne- och prisnivå, varmed man då ansåg nödigt räkna, skulle statsbidraget till sjukförsäkringen i verkligheten icke hava motsvarat mer än omkring 1/6 av den sammanlagda kostnaden. Även med avsevärt lägre arbetslöner skulle emellertid statsbidraget med tillämpning av de då föreslagna beräkningsgrunderna kommit att ställa sig väsentligt lägre än den av besparingskommittén förutsatta tredjedelen.

Uppfattningen att den del av kostnaderna för sjukförsäkringen, som anses icke skäligen böra bäras av de försäkrade själva, nödvändigtvis måste läggas på statsverket, är emellertid i och för sig oriktig. Även andra utvägar äro nämligen härvid tänkbara. I flertalet av de länder, där obligatorisk sjukförsäkring finnes genomförd, lämnar det allmänna överhuvud taget intet som helst bidrag till försäkringskostnaderna. I den mån de försäkrades egen börda ansetts böra lättas, har sålunda en motsvarande andel av kostnaderna överflyttats på arbetsgivarna. I regel utgör den andel, som arbetsgivarna få bära, en tredjedel till hälften av försäkringskostnaden i dess helhet.

Att stödja de arbetande klasserna vid sjukdom och därmed följande oförmåga till arbete har redan länge ansetts vara i väsentlig grad en arbetsgivarnas angelägenhet. Obestridligt är ju också, att det industriella arbetet eller de förhållanden, under vilka det utövas, i många fall förorsakar eller medverkar till uppkomsten av sjukdomar. Detta gäller icke blott om de egentliga s. k. *yrkessjukdomarna,* vilka ju också i några länder betraktas och ersättas på samma sätt som olycksfall i arbete. I betraktande komma här även sjukdomar, som framkallas av de i sanitärt och hygieniskt hänseende mindre gynnsamma förhållanden, under vilka arbetet inom många yrken bedrives eller måste bedrivas. Sambandet mellan arbete och sjukdom kan stundom vara lika påtagligt som då det gäller olycksfall. I detta hänseende kan förtjäna anföras Nya arbetarförsäkringskommitténs uttalande i motiveringen till förslaget till lag angående försäkring för beredande av pension vid varaktig oförmåga till arbete, vilket förslag som bekant förutsatte en sammansmältning av olycksfalls- och invaliditetsförsäkringen. »Trots allt vad man härutinnan» — d. v. s. till förmån för en särskild olycksfallsförsäkring — »anfört, är det dock svårt att inse, varför arbetsgivarna hellre böra bekosta understöden vid de s. k. olycksfallen i arbetet än vid t. ex. yrkessjukdomarna. Båda äro i lika hög grad beroende av yrkets beskaffenhet. Liksom olycksfallens antal är större inom vissa yrken än inom andra, medföra även en del yrken i övrigt större fara för hälsan än andra. I själva verket kan man uppfatta det inom farligare yrken så småningom fortgående försvagandet av arbetskraften genom sjuklighet eller förtidig ålderdom såsom resultatet av ett antal på varandra följande var för sig omärkliga, smärre 'olycksfall'. Någon principiell åtskillnad emellan olycksfallen och yrkessjukdomarna torde härutinnan svårligen kunna göras. Tager man hänsyn till arbetarens behov av understöd, är det ock svårt att finna någon grund, varför understöden böra vara större vid olycksfall i arbetet än eljest.»

I sitt ovan åberopade utlåtande den 23 december 1919 angående förslaget till lag om allmän sjukförsäkring framhöll styrelsen i fråga om fördelningen av kostnadsbördan, att arbetsgivarna i vårt land enligt förslaget komme att beredas avsevärd lättnad; och anförde styrelsen till stöd härför följande. »Alltsedan det patriarkaliska arbetsförhållandet inom näringslivet, då i regel arbetsgivarna sörjde för sina arbetare vid sjukdom, kvarstår i ganska stor utsträckning denna gamla förpliktelse. Inom jordbruket har den till och med laga kraft enligt legostadgan, och inom husligt arbete torde den fortfarande så gott som undantagslöst äga giltighet. Av kommitténs utredning rörande omfattningen av arbetsgivares bidrag till sjukhjälp åt arbetare, vilken utredning dock endast avser större arbetsgivare (med minst tio arbetare) och ej heller beträffande denna är fullständig, framgår, att arbetsgivarnas sammanlagda utgifter för lämnat understöd åt arbetare vid sjukdom under år 1917 uppgått till omkring 5·6 milj. kr. Läggas härtill mindre arbetsgivares kostnader för dylikt understöd ävensom husbönders kostnader för sjukvård åt sina tjänare

samt tages vidare hänsyn till penningvärdets fall sedan år 1917, torde man nog komma fram till ett åtskilliga miljoner högre belopp. Det torde väl ock få anses givet, att arbetsgivare och husbönder i allmänhet icke komma att upprätthålla ifrågavarande traditionella förpliktelse, sedan den obligatoriska sjukförsäkringen en gång blivit genomförd, utan att hithörande kostnader i det stora hela komma att överflyttas på de försäkrade själva och på det allmänna.»

Som bekant hava de organiserade arbetarna i ganska stor utsträckning lyckats få i kollektivavtalen intagna bestämmelser angående skyldighet för arbetsgivarna att på visst sätt stödja sina arbetare vid sjukdom. Bestämmelserna äro av mycket växlande innehåll, men gå i huvudsak ut på att tillförsäkra den sjuke och eventuellt även hans familj nödig sjukvård (läkarvård, läkemedel eller sjukhusvård) eller hel eller delvis avlöning under sjuktiden. Styrelsen har undersökt samtliga nu gällande kollektivavtal för att få utrönt förekomsten och innebörden av här åsyftade bestämmelser. Resultatet av denna undersökning återgives i efterföljande tabellariska sammanställning.

Såsom av tabellen framgår funnos föreskrifter angående understöd vid sjukdom i kollektivavtal gällande för 5 183 företag med tillhopa 239 669 arbetare. För 1 020 företag med 123 261 arbetare lämnades sådant understöd även åt arbetares familjer.

Även utan uttrycklig utfästelse i kollektivavtal eller eljest lämna emellertid i stor utsträckning arbetsgivare understöd i en eller annan form åt sina arbetare vid sjukdom. Detta framgår tydligt bl. a. vid en jämförelse mellan ovan angivna siffror angående antalet berörda arbetare och motsvarande siffror i socialförsäkringskommitténs ovan åberopade utredning.

Socialförsäkringskommittén tog som bekant icke heller för sin del helt och hållet avstånd från tanken att låta även arbetsgivarna bestrida en del av kostnaderna för arbetarnas sjukförsäkring. Kommittén föreslog nämligen särskilda tilläggsavgifter, s. k. *riskavgifter* för försäkrade, som användas för arbetsgivares räkning och för vilka, på grund av arbetets art eller de förhållanden, under vilka det bedreves, sjukdomsrisken vore väsentligt ökad. Riskavgiften skulle erläggas av arbetsgivarna och till belopp, som skäligen motsvarade den ökade risken.

Genom att låta även arbetsgivarna bära en del av kostnaderna för sjukförsäkringen skulle det ock bliva vida lättare att skapa en naturlig anknytning mellan denna försäkring och försäkringen för olycksfall i arbete och på så sätt åstadkomma den även av besparingskommittén förordade decentralisationen av handläggningen av de många små olycksfallsskadorna. Med en dylik anordning skulle det sannolikt också bliva möjligt, att till båtnad för såväl arbetare som arbetsgivare införa en verkligt effektiv »karenstid» i fråga om olycksfall i arbete. Den av kommittén föreslagna förkortningen av nu gällande karenstid till endast 14 dagar, om också förklarlig med hänsyn till sjukkasseverksamhetens nuvarande tillstånd, måste nämligen anses som ett steg i orätt riktning.

Även om man antager, att åt den obligatoriska sjukförsäkringen här i Sverige skulle givas samma omfattning som socialförsäkringskommittén avsåg, d. v. s. att försäkringen skulle bliva praktiskt taget allmän, skulle detta dock icke medföra, att grundsatsen beträffande arbetsgivarbidrag till försäkringen skulle förlora sin giltighet. Är denna grundsats överhuvud taget riktig, så gäller den uppenbarligen, i vad frågan rör arbetare, även för det fall att försäkringen omsluter även andra samhällsgrupper.

I fråga om finansieringen av en blivande obligatorisk sjukförsäkring må vidare framhållas, hurusom vissa skäl tala för att dess kostnader i någon mån böra bäras av *kommunerna*. Redan nu lämna kommunerna i vårt land, såsom styrelsen får tillfälle att i det följande framhålla, i ganska stor utsträckning bidrag till den frivilliga sjukkasseverksamheten. I ännu högre grad är detta förhållandet i Danmark, där värdet av de bidrag och tjänster, som kommunerna lämna sjukkassorna, anses i värde endast obetydligt understiga statens bidrag. Av kostnaderna för

Bestämmelser i gällande kollektivavtal angående understöd åt arbetare vid sjukdom.

Förkortningar: Lv. = läkarvård, lm. = läkemedel, sjhv. = sjukhusvård, sjders. = sjukdagsersättning, fam. = familjeunderstöd.

Näringsgrenar	Lv. eller lv. o. lm.		Lv. o. sjhv. eller lv., lm. o. sjhv.		Lv. o. sjders. eller lv., lm. o. sjders.		Lv., sjhv. o. sjders. eller lv., lm., sjhv. o. sjders.		Sjders. med eller utan lm. eller sjhv.		Hela antalet	
	föret.	arb.	föret.	arb.	föret.	arb.	föret.	arb.	föret.	arb.	föret.	arb.
Malmbrytning o. metallindustri	100	29 536	7	1 496	8	2 539	—	—	—	—	**115**	**33 571**
därav fam.	89	27 099	2	741	8	2 539	—	—	—	—	**99**	**30 379**
Jord- o. stenindustri	49	4 654	10	901	1	40	1	3 111	3	85	**64**	**8 791**
därav fam.	38	3 986	7	800	—	—	1	3 111	—	—	**46**	**7 847**
Trävaruindustri o. skogshantering	309	7 367	161	29 355	4	101	4	177	4	1236	**482**	**38 236**
därav fam.	10	893	159	29 334	—	—	—	—	—	—	**169**	**30 227**
Pappers- o. grafisk industri	2	70	122	28 441	—	—	—	—	1	48	**125**	**28 559**
därav fam.	—	—	121	28 396	—	—	—	—	—	—	**121**	**28 396**
Livsmedelsindustri	5	328	—	—	90	2 895	107	10 890	638	4 711	**840**	**18 824**
därav fam.	1	221	—	—	56	2 148	89	10 705	—	—	**146**	**13 074**
Textil- o. beklädnadsindustri	169	26 939	—	—	15	459	1	139	513	2 733	**698**	**30 270**
därav fam.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	**—**
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	1	41	50	3 862	10	388	1	95	46	1 297	**108**	**5 683**
därav fam.	1	41	—	—	—	—	1	95	—	—	**2**	**136**
Kemisk o. teknisk industri	21	4 736	14	1 495	24	795	1	80	19	398	**79**	**7 504**
därav fam.	9	669	3	186	21	727	1	80	—	—	**34**	**1 662**
Byggnadsverksamhet	5	104	—	—	1	130	—	—	—	—	**6**	**234**
därav fam.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	**—**
Kraft-, belysnings- o. vattenverk m. m.	3	134	5	231	13	734	82	14 387	11	515	**114**	**16 001**
därav fam.	2	131	3	111	8	355	8	380	—	—	**21**	**977**
Handel o. varulager	4	63	1	30	92	2 372	4	32	415	3 694	**516**	**6 191**
därav fam.	—	—	1	30	3	110	1	10	—	—	**5**	**150**
Åkeri- o. stuverirörelse	3	59	1	14	11	107	1	19	540	2 987	**556**	**3 186**
därav fam.	1	42	1	14	1	6	—	—	—	—	**3**	**62**
Telegraf, telefon, ensk. järnvägar, spårvägar	—	—	—	—	—	—	116	28 608	—	—	**116**	**28 608**
därav fam.	—	—	—	—	—	—	3	2 742	—	—	**3**	**2 742**
Sjöfart	—	—	—	—	206	2 943	16	98	11	314	**233**	**3 355**
därav fam.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	**—**
Jordbruk	2	26	369	7 585	1	20	1	13	—	—	**373**	**7 644**
därav fam.	1	11	369	7 585	—	—	1	13	—	—	**371**	**7 609**
Diverse näringsgrenar	—	—	—	—	371	905	1	6	386	2 101	**758**	**3 012**
därav fam.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**—**	**—**
Summa	673	74 057	740	73 410	847	14 428	336	57 655	2 587	20 119	**5 183**	**239 669**
därav fam.	152	33 043	666	67 197	97	5 885	105	17 136	—	—	**1 020**	**123 261**

den obligatoriska sjukförsäkringen i Norge har likaledes en viss del lagts på vederbörande kommuner. Utom andra fördelar, som på denna väg stå att vinna, skulle härigenom även ernås, att de kommunala myndigheterna skulle hava ett direkt intresse att med uppmärksamhet följa den offentliga sjukkassans verksamhet och tillse, att missbruk i görligaste måtto undvekos.

En rationell fördelning av kostnaderna för sjukförsäkringen mellan de olika parter, som härvid kunna tänkas ifrågakomma, kan emellertid icke gärna ske annat än i samband med framläggande av en verklig finansplan, omfattande socialförsäkringens samtliga grenar.

II. Den frivilliga sjukkasseverksamheten.

För den händelse kommitténs förslag rörande den frivilliga sjukkasseverksamheten skulle komma att tagas till utgångspunkt för reformarbetet har styrelsen ansett sig böra ingå på en närmare prövning av detta förslag samt på en undersökning av de viktigare punkter, där förslaget synes böra kompletteras.

Sjukkasserörelsens organisation. Det synes styrelsen kunna starkt ifrågasättas, huruvida de reformer i fråga om sjukkasserörelsen, som kommittén föreslår, verkligen komma att leda till det avsedda målet. Det är snarare att befara, att en lagstiftning enligt de av kommittén angivna grundlinjerna skulle i väsentlig grad spoliera den sjukkasseverksamhet, som redan finnes, utan att sätta något nytt och bättre i dess ställe. Farhågorna härför synas så mycket mera grundade som det pris — det ökade statsbidraget — varigenom ett stort antal av de nuvarande sjukkassorna skulle lockas uppgiva sin självständiga existens, måste anses såsom synnerligen lågt särskilt i betraktande av de väsentligt ökade förpliktelser, som sjukkassorna för framtiden skulle ha att påtaga sig.

En betydande del av dem, som för närvarande äro anslutna till den frivilliga sjukkasserörelsen, tillhöra de s. k. *rikssjukkassorna,* d. v. s. sjukkassor, vilkas verksamhetsområde icke är lokalt begränsat och som sålunda hava sina medlemmar spridda över en större del av landet. Till sin numerär äro dessa kassor visserligen ganska fåtaliga (31 år 1921), men deras sammanlagda medlemsantal uppgick till 268 347, motsvarande 36·8 % av samtliga sjukkassemedlemmar. Geografiskt sett är också rikssjukkasserörelsen mera spridd än de lokala sjukkassorna. Såsom framgår av kommitténs utredning (sid. 71) finnas sålunda f. n. lokala sjukkassor i endast 783 landskommuner, medan däremot 1 622 landskommuner sakna denna sjukkassetyp. I huru många landskommuner rikssjukkasserörelsen är företrädd är icke känt, men sannolikt är detta antal mycket betydande. Av kommitténs utredning rörande dessa förhållanden i Norrland framgår sålunda, att medan lokala sjukkassor förekomma i endast 46 av inalles 223 landskommuner, rikssjukkassorna — utom i ett icke närmare angivet antal av förstnämnda kommuner — utöva sin verksamhet i icke mindre än 156 av övriga, av den lokala sjukkasseverksamheten oberörda kommuner.

I likhet med kommittén finner visserligen även styrelsen, att de nuvarande rikssjukkassorna icke kunna tagas till utgångspunkt för en reorganiserad sjukförsäkring och för de uppgifter i den övriga socialförsäkringens tjänst, som böra läggas på en sådan, men därmed är icke sagt, att rikssjukkasseverksamheten såsom sådan måste helt och hållet förkastas. Redan hänsynen till rikssjukkassornas stora medlemsantal synes motivera, att man försöker att genom reformer i fråga om dessa kassors organisation göra även dem skickade att inpassas i det nya systemet.

Det primära i kommitténs organisationsförslag är fordran, att på varje plats endast en av det allmänna erkänd och understödd sjukkassa skall tillåtas verka. Sjukkasse-

verksamhetens lokala begränsning torde kunna anses såsom ett postulat, grundat på verksamhetens egen art och bekräftat genom erfarenheten. Endast genom en dylik organisation möjliggöres nämligen den inbördes kontroll och känsla av gemensamt ansvar, som utgör själva förutsättningen för all sund sjukkasseverksamhet.

Kommittén ifrågasätter emellertid (sid. 146) därjämte, att det för utjämnandet av riskerna skall bildas en återförsäkringskassa, i vilken de mindre sjukkassorna skulle vara pliktiga och de större berättigade att ingå. Innan fullständig utredning föreligger, är det svårt att mera bestämt uttala sig om den sålunda av kommittén framkastade tanken. Återförsäkring innebär visserligen i viss mening en negering av principen om kassornas självansvar, men synes dock kunna ordnas på sådant sätt, att ansvaret till väsentlig del alltjämt bäres av de särskilda sjukkassorna.

Det synes styrelsen icke uteslutet, att samma tankegång skulle kunna tillämpas jämväl i fråga om den sjukhjälpsverksamhet, som utövas av rikssjukkassorna, och att sålunda även dessa kassor, ehuru visserligen efter väsentliga ändringar i sin konstitution, skulle kunna användas inom den nya organisationen. Förutsättning härför skulle emellertid vara, att de nu existerande, rättsligt osjälvständiga och formellt endast som ombud för kassastyrelsen verkande lokalavdelningarna kunde konstitueras såsom inom vissa gränser självständiga och med en viss grad av rättskapacitet utrustade organ. Rikssjukkassan såsom sådan skulle bibehållas som huvudförening med uppgift bl. a. att fungera som återförsäkringskassa för de till densamma hörande underföreningarna (de ombildade lokalavdelningarna).

Som bekant finnes det f. n. ett icke ringa antal s. k. *slutna* kassor, d. v. s. kassor, som på visst sätt begränsa sin verksamhetskrets och sålunda icke stå öppna för andra än dem, som uppfylla vissa speciella inträdesvillkor. Omfånget av denna art av sjukkasseverksamhet framgår av följande översikt, avseende förhållandena år 1921.

	Antal sjukkassor	Antal medlemmar
Fabriks- och brukssjukkassor	162	57 580
Yrkes- och fackkassor	98	37 862
Föreningskassor	10	7 692
Nykterhetskassor	16	98 140
Religiösa kassor	7	2 185
Kassor för endast ettdera könet	80	20 832
Andra slutna kassor	4	1 051
Summa	377	225 342

Att sjukkassor, som äro avsedda exempelvis endast för ettdera könet eller endast för helnyktra, icke kunna erkännas som organ för en statsunderstödd sjukförsäkring, torde få anses ligga i sakens natur. Detsamma torde gälla även om föreningskassorna, vartill i detta sammanhang räknats sjukkassor, vilka som inträdesvillkor uppställa fordran på medlemskap i viss förening eller sammanslutning. Större svårigheter torde icke i allmänhet möta för de hithörande kassor, som så önska, att omlägga sin verksamhet till överensstämmelse med den nya ordningen. Tendensen inom sjukkasserörelsen synes dessutom i allmänhet gå i riktning från dylika speciella sjukkassebildningar och till allmänna, för alla öppna sjukkassor.

Vad åter beträffar fabriks- och brukssjukkassorna, som ofta bildats på initiativ av och med understöd av arbetsgivaren, synes det mera tveksamt, huruvida en lagstiftning om frivillig sjukförsäkring bör förhindra eller försvåra deras verksamhet. Dessa kassor bygga ju på den principiellt riktiga grundsatsen om samverkan på detta område mellan arbetsgivare och arbetare. Å andra sidan intaga dessa kassor i en del kommuner på landsbygden en så dominerande ställning, att vid sidan av dem utrym-

me saknas för en allmän sjukkassa. Redan nu gällande sjukkasselag har för övrigt till en viss grad berövat dem möjligheten att existera som absolut slutna och tvungit dem att på vissa villkor behålla medlemmar, som icke längre tillhöra arbetsstället eller företaget. Sjukkasselagen lämnar också anvisning på en utväg, varigenom arbetsgivare, som så önskar, kan skaffa sig säkerhet för att det understöd, han vill förbehålla sina arbetare eller anställda, kommer endast dessa till godo.

Någon större olägenhet för dessa kassor att i allmänhet underordna sig de åsyftade nya bestämmelserna synes därför icke vara att befara. Undantag härifrån utgöra dock bl. a. sjukkassor, avsedda för personalen vid vissa enskilda järnvägar. Dessa kassor äro nämligen enligt sakens natur icke lokalt begränsade, utan omfatta hela den trakt järnvägsföretaget berör. Nära besläktade med dessa kassor äro vidare vissa yrkes- och fackkassor. I regel hava dessa endast ett mindre, lokalt verksamhetsområde, men fall förekomma dock, där kassorna med sin verksamhet omsluta hela landet. I fråga om dylika kassor synes möjligen böra ifrågasättas rätt att fortfarande få existera och uppbära statsbidrag.

Inom sociala rådets sektion för sjukkasseväsen voro vid behandlingen av frågan om undantag för de särskilda yrkeskassorna meningarna delade.

Sjukkasseverksamhetens rättsliga reglering. Beträffande sjukkassas förvärv av rättskapacitet bygger 1910 års lag som bekant på normativsystemet (registreringssystemet), d. v. s. vinnandet av dylik kapacitet beror på, att vissa i lagen bestämda fordringar blivit uppfyllda. Å andra sidan är varje sjukkassa, som fyller dessa villkor, behörig att förvärva denna rätt, och registrering kan vid sådant förhållande icke vägras.

Det framgår icke med tillräcklig tydlighet, huruvida kommittén tänkt sig, att förevarande princip fortfarande skulle upprätthållas. Möjligen har kommittén ansett, att flera än en sjukkassa skulle kunna bildas med samma sjukkasseområde, men att tillsynsmyndigheten skulle ha rätt att efter prövning tillerkänna endast *en* av dem statsbidrag. Sannolikt har dock kommittén snarare tänkt sig införande av ett koncessionssystem med faktiskt monopol för en enda sjukkassa att inom sitt område med andras uteslutande bedriva statsunderstödd (erkänd) sjukkasserörelse.

I vilket fall som helst återstår emellertid frågan om den rättsliga regleringen av de sannolikt ganska talrika sjukkassor, nu registrerade, som kunna väntas ställa sig avvisande till reformen. Att utan vidare beröva dessa kassor den rättsförmåga, de enligt nu gällande lagstiftning förvärvat, skulle säkerligen betraktas som en stor obillighet. En sådan åtgärd skulle dessutom betyda en väsentlig utvidgning av de olägenheter och det missbruk, som visat sig följa med en oregistrerad och som följd därav fullständigt okontrollerad sjukkasseverksamhet. Å andra sidan vore det en uppenbar orimlighet att, om statsbidraget till här berörda grupp av sjukkassor helt bortfölle, ändock gentemot dessa kassor upprätthålla i obeskuret skick 1910 års lagstiftning, vars många materiellt tvingande bestämmelser just motiverades med hänsyn till det väntade, ökade statsbidraget.

Den lämpligaste lösningen av förevarande problem torde måhända vara, att den icke statsunderstödda sjukkasseverksamheten inordnas under samma lagstiftning — lagen om understödsföreningar den 29 juni 1912 — som gäller för pensions- och begravningskassor samt andra dylika sammanslutningar för inbördes understöd. Utom att denna form av sjukkasseverksamhet härigenom erhölle full frihet att efter förekommande behov ordna sin verksamhet, skulle också den fördel ernås, att även sammanslutningar för beredande av sjukhjälp, i motsats till vad nu är förhållandet, bleve underkastade registreringsplikt.

Enligt den av styrelsen här framkastade planen skulle för framtiden komma att existera tvenne olika slag av frivilliga sjukkassor, båda med rättskapacitet och underkastade offentlig tillsyn, nämligen dels registrerade och dels koncessionerade, lämpligen benämnda *erkända*. Endast dessa senare kassor skulle vara berättigade

till statsbidrag; kommunalt bidrag skulle likaledes kunna tillerkännas endast erkänd sjukkassa.

Då det gäller en lagstiftning av den innebörd, varom här är fråga, vore det visserligen ur flera synpunkter mindre lämpligt, om de statsunderstödda kassorna på detta sätt mera allmänt skulle hava att uthärda konkurrens från icke-statsunderstödda, men också till sin verksamhet mera fria och obundna kassor. Men den värsta olägenheten — en olägenhet, som med nuvarande lagstiftning vid upprepade tillfällen framträtt — eller att konkurrensen från de fria kassornas sida bedrives med föga nogräknade medel skulle dock bliva i allt väsentligt undanröjd.

Sjukkasseområden. I fråga om sjukkassornas lokala verksamhetsområden har kommittén haft sin uppmärksamhet riktad i främsta rummet på det antal medlemmar, kassorna borde minst räkna. Som regel skulle minimiantalet medlemmar utgöra 100, men kommittén ifrågasätter på samma gång, att samtliga kassor med lägre medlemsantal än 500 skulle vara pliktiga att ingå i en för detta ändamål bildad återförsäkringskassa.

Lika viktigt som det är, att sjukkassa har ett med hänsyn till stabiliteten tillräckligt medlemsantal, lika viktigt är emellertid, framför allt då det gäller en frivillig sjukkasseverksamhet, att sjukkasseområdet lokalt icke har större omfång än att den ömsesidiga sjukhjälpsverksamheten lämpligen kan utövas. I sådant hänseende är det enligt styrelsens uppfattning av mycket stor betydelse, att indelningen i sjukkasseområden så långt ske kan anknyter sig till den bestående kommunala indelningen. Sjukkasseverksamhetens lokala utbredning och anslutningen till rörelsen skulle helt säkert komma att i hög grad stimuleras, därest även kommunerna visa intresse för saken. Detta intresse mobiliseras emellertid vida lättare, om kommunen har sin egen kassa än om kassan är gemensam för flera kommuner. Sjukkasseverksamheten och den kommunala fattigvården hava ju åtskilliga beröringspunkter, och den förra kan, efter vad erfarenheten givit vid handen, i betydande grad lätta fattigvårdstungan. Skall, såsom styrelsen här nedan ifrågasätter, bidrag till sjukkasseverksamheten utgå även av kommunala medel, ligger självfallet häri en ytterligare anledning, varför sjukkassornas verksamhetsområden böra, så långt lämpligen ske kan, sammanfalla med kommunen. Samma skäl gäller emellertid i måhända ännu högre grad, därest det kommunala bidraget fortfarande skall vara endast frivilligt. Jämväl med hänsyn till det ifrågasatta samarbetet med pensionsnämnderna, i fråga om vilka den kommunala indelningen ju är strängt genomförd, är det uppenbarligen av stor vikt, att sjukkasseområden och pensionsdistrikt så långt ske kan sammanfalla.

Kommittén har för övrigt själv givit anvisning på ett korrektiv mot alltför små sjukkasseområden, nämligen den föreslagna återförsäkringskassan. Såsom styrelsen redan framhållit, är det icke möjligt att taga bestämd ståndpunkt till denna fråga, innan en närmare utredning föreligger angående det sätt, varpå en dylik återförsäkring skulle fungera.

Även andra utvägar för utjämning av tillfälliga riskanhopningar äro emellertid tänkbara. En sådan vore, om det i enlighet med vad som förekommer exempelvis i Norge och som även socialförsäkringskommittén föreslog, bestämdes, att en viss del av det till sjukkassorna utgående statsbidraget årligen skulle innehållas för att bilda en *reglerings-* eller *utjämningsfond* med uppgift att i form av understöd med eller utan återbetalningsskyldighet bistå sjukkassor, som på grund av hög sjuklighet, ogynnsam ålderssammansättning eller annan dylik anledning råkat i brydsamt ekonomiskt läge.

Överflyttning sjukkassorna emellan. Med avseende på den rätt och skyldighet till överflyttning de statsunderstödda sjukkassorna emellan, som av kommittén föresla-

gits och som torde vara en nödvändig konsekvens av kravet på sjukkasseverksamhetens lokala begränsning, bör man enligt styrelsens åsikt till en början skilja mellan sjukhjälpsverksamheten och den begravningshjälpsverksamhet, som kassorna skulle kunna, men icke behöva bedriva. I fråga om sistnämnda understöd synes ett överförande i samband med flyttningen av skälig andel av försäkringsfonden vara en naturlig åtgärd och lätt att genomföra, i all synnerhet om, såsom kommittén också föreslår, begravningshjälpsverksamheten i räkenskaperna bestämt skiljes från den övriga verksamheten. Något hinder för att den flyttande sjukkassemedlemmen i den nya kassan tillerkännes begravningshjälp till samma belopp som i den gamla, behöver ju vid sådant förhållande icke föreligga, även om begravningshjälp till nämnda belopp eljest icke beredes av kassan. Självfallet måste emellertid den flyttande medlemmen i så fall fortfarande betala avgift, motsvarande begravningshjälpsutfästelsen.

Vad däremot sjukhjälpsverksamheten beträffar, synes en lika noggrann avräkning vid flyttningar sjukkassorna emellan icke ovillkorligen påkallad. Under hela den egentligen aktiva åldern (20—55 år) företer ju sjukligheten, efter vad erfarenheten visat, en endast jämförelsevis obetydlig stegring. Överflyttning av premiereserven är därför knappast behövlig i andra fall än då flyttningen äger rum i mera framskriden ålder. Sker flyttningen i den ålder, då inträde i allmänhet står öppet för de inom verksamhetsområdet boende, föreligger ju möjlighet för den flyttande att direkt ingå i kassan utan anlitande av överflyttningsinstitutet. Den enda olägenhet, som härvid kan tänkas möta, är, att han därvid kan bli underkastad eventuellt förekommande väntetidsbestämmelser.

De svenska sjukkassorna upptaga på några få undantag när icke avgifter, beräknade med hänsyn till den inträdandes ålder, utan avgifter, beräknade efter den antagliga genomsnittsåldern vid inträdet. En förutsättning för införande av kapitalöverföring vid flyttningar kassorna emellan synes emellertid vara, att sjukkassorna genomgående måste upptaga avgifter, graderade efter inträdesåldern.

Sjukhjälpstidens längd. Den enda positiva förändring i fråga om sjukkassornas understödsverksamhet, som kommittén föreslår, är en utsträckning av minimisjukhjälpstiden till tre år i följd eller under en sjukdom, ensam eller i förening med annan.

Det ligger i öppen dag, att den sålunda ifrågasatta utvidgningen av sjukkassornas understödsverksamhet skulle bliva av mycket stor betydelse icke blott för sjukkassemedlemmarna själva, utan även för samhället i dess helhet. Med den nuvarande, som regel alltför korta sjukhjälpstiden sviktar nämligen sjukkassornas stöd just vid de långvariga sjukdomsfallen, då detta stöd framför allt behövdes. Genom en dylik utsträckning blir ju också möjligt att, som kommittén framhåller, skapa en på många punkter direkt anknytning mellan pensionsförsäkringen och sjukkassornas understödsverksamhet.

Skall sjukkassornas understödsplikt på detta sätt utvidgas, kan det emellertid förtjäna övervägas, huruvida man icke lika gärna bör taga steget fullt ut och ålägga sjukkassorna obegränsad understödsplikt, oberoende av sjukdomstidens längd. En på detta sätt utsträckt sjukhjälpstid förekommer redan nu i de lokala sjukkassorna i Eskilstuna och Norrköping samt i svenska typografförbundets sjukkassa och har ifrågasatts för Malmö sjukkassors centralfortsättningskassa och den projekterade centralkassan i Stockholm. Skillnaden med hänsyn till sjukkasserörelsens belastning mellan de här anförda båda bestämmelserna angående sjukhjälpstiden är icke heller alltför betydande. Med ledning av de utav kommittén verkställda utredningarna kan sålunda denna skillnad för den nuvarande medlemsstocken i sjukkassorna — 707 000 sjukförsäkrade individer — och med en genomsnittlig sjukhjälp av 2 kronor per dag, beräknas till 1 767 500 kronor, motsvarande kronor 2: 50 per år och sjukförsäkrad person.

Att, såsom kommittén i anslutning till nu gällande bestämmelser gör, hänföra sjukhjälpstiden till en sjukdom ensam eller i förening med annan måste styrelsen för sin del bestämt avstyrka. Styrelsen har en lång erfarenhet av, huru olämplig en dylik bestämmelse är, och tillämpningen skulle säkerligen icke bli lättare vid den betydliga utsträckning av sjukhjälpstiden, varom nu är fråga. Svårigheterna på denna punkt skulle bli så mycket större, som den svenska sjukkasserörelsen väl även framgent i betydande grad skulle komma att vinna anslutning bland självständiga yrkesutövare samt hustrur och andra familjemedlemmar utan eget förvärvsarbete, i fråga om vilka avbrott i arbetsförmågan ofta äro mycket svåra att till tiden fixera.

Strykes begränsningen till »en sjukdom ensam eller i förening med annan», måste emellertid en annan garanti skapas mot obehörigt utnyttjande av sjukhjälpstiden. För att omöjliggöra för sjukkassemedlemmarna att exempelvis efter ett relativt kortare avbrott mot slutet av treårsperioden åter börja en ny sjukhjälpstid om tre år, synes böra stadgas, att vid beräkning av understödstiden hänsyn skall tagas till såväl sjukhjälp i oavbruten följd som sjukhjälp, som utgått i olika repriser inom loppet av en viss tidsperiod.

Sjukkassornas sjukvårdsverksamhet. Viktigare än att utvidga understödstiden är ur samhällets synpunkt, att sjukkassorna sörja för att medlemmarna vid sjukdom erhålla lämplig vård och behandling. Sjukkasseverksamheten fyller endast den mindre betydande delen av sin uppgift, så länge kassorna, som här hos oss, tillhandahålla endast kontanta understöd. Att utvidga sjukhjälpstiden utan att samtidigt sörja för sjukvården är närmast till skada för sjukkasserörelsen. Härigenom skymmes nämligen blicken för det, som är den sociala sjukförsäkringens främsta och förnämsta uppgift, att medverka till att den sjuke snarast möjligt återställes till hälsan.

Kommittén har visserligen funnit det obestridligt, att bristen på läkarvård i många fall »förlänger sjukdomstiden och vållar ökade kostnader i form av sjukpenning» och att det därför jämväl ur ekonomisk synpunkt vore ett önskemål, att sjukkassorna kunde sörja för läkarvård. Men kommittén har tillika funnit, att en förpliktelse för sjukkassorna att sörja för läkarvård icke kan fullgöras överallt i vårt land på grund av bristen på läkare och transportmedel, och har därför icke ansett det tillrådligt varken att ålägga sjukkassorna dylik förpliktelse eller ens att föreslå särskilt bidrag utöver det nuvarande för kassor, som meddela läkarvård.

Vad till en början beträffar det nuvarande statsbidraget för läkarvård och läkemedel, utgår detta med $^1/_4$ av sjukkassas kostnader för dessa ändamål, dock att bidraget icke får överstiga 1 krona per år och medlem i sjukkassa och 25 öre per år och medlem i fortsättningskassa. Särskilt genom denna senare restriktion var förevarande del av statsbidraget redan från början otillräckligt och har genom de sedermera inträffade prisstegringarna förlorat ytterligare i betydelse.

De farhågor, som i samband med socialförsäkringskommitténs förslag om allmän sjukförsäkring uttalades angående läkarkårens otillräcklighet, synas i hög grad överdrivna, sedda mot bakgrunden av de senare årens erfarenheter. Hela antalet legitimerade läkare, som år 1915 utgjorde endast 1 575, överstiger f. n. (1925) 2 000 och har beräknats att år 1940 utgöra 3 444. Antalet vid rikets högskolor nyinskrivna medicine studerande utgjorde åren 1919—22 resp. 204, 240, 252 och 242, och antalet årligen legitimerade nya läkare beräknas för den närmaste tiden komma att icke obetydligt överstiga 100. I stället för den befarade läkarbristen råder f. n. snarast överflöd på läkare, ett förhållande som under den närmaste framtiden torde komma att än starkare framträda.

Den omständigheten, att läkarvård måhända icke skulle kunna omedelbart tillhandahållas i alla statsunderstödda sjukkassor, synes styrelsen icke i och för sig utgöra tillräcklig anledning att icke denna understödsform genomföres överallt, där detta låter sig göra. Framhållas må, att det visat sig möjligt att lösa läkarvårds-

frågan överallt i Norge, vars geografiska och befolkningsförhållanden väl icke i allmänhet erbjuda mera gynnsamma betingelser härför än våra egna.

Det vore måhända mindre lämpligt att omedelbart gå så långt som att stadga ovillkorlig förpliktelse för alla statsunderstödda sjukkassor att tillhandahålla bl. a. även sjukvård. Detta bör dock vara målet, mot vilket utvecklingen bör inriktas. Det mest effektiva medlet att befrämja en utveckling i denna riktning torde vara en relativt kraftig förhöjning av det nuvarande, i och för sig alldeles otillräckliga statsbidraget för berörda ändamål.

I anledning av underdånig framställning från Sveriges allmänna sjukkasseförbund angående bl. a. förhöjning av den del av statsbidraget, som utgår i förhållande till av sjukkassa meddelad läkarvård och läkemedel, varmed enligt framställningen borde jämställas sjukvård i hemmet, hemställde styrelsen i skrivelse den 30 september 1922 angående anslagsäskande för budgetåret 1923—24 rörande sjukkasseväsendet m. m., att sagda bidrag måtte utgå med ett belopp motsvarande $^2/_5$ av sjukkassas egna utgifter för här berörda ändamål. Tillika hemställdes, att det högsta belopp, varmed dylikt statsbidrag skulle kunna utgå, måtte fastställas i fråga om läkarvård till 3 kronor per år och medlem i sjukkassa och 75 öre i fortsättningskassa, i fråga om läkemedel till 1 krona per medlem i sjukkassa och 25 öre per medlem i fortsättningskassa samt i fråga om sjukvård i hemmet till resp. 50 och 15 öre per år och medlem.

För att nå en verklig effekt torde statsbidraget överhuvud taget icke kunna sättas lägre. Emellertid skulle ju vid bifall till kommittéförslaget, i vad det rör sjukkassornas organisation samt sjukhjälpstiden, fortsättningskassorna bliva i huvudsak överflödiga. Statsbidraget för detta ändamål till sjukkassorna synes därför böra ökas med ett belopp, motsvarande vad styrelsen år 1922 förutsatte skola utgå till fortsättningskassorna. Detta så mycket hellre som ju sjukhjälpstiden enligt kommittéförslaget utsträckts till tre år och sålunda skulle bliva avsevärt längre än som år 1922 förutsågs.

Statsbidraget. I uppgivet syfte att ersätta sjukkassorna för de ökade bördor, som sjukkassorna skulle åtaga sig genom sjukhjälpstidens utsträckning, och som ett medel att åstadkomma en snabb och kraftig utveckling av sjukkasserörelsen föreslår kommittén förhöjning av dels den del av statsbidraget, som beräknas med hänsyn till kassans medlemsantal (medlemsbidraget), från 2 till 3 kronor per medlem och år, dels den del av samma bidrag, som beräknas efter antalet sjukdagar (sjukdagsbidraget), från 25 till 33 öre. Någon ändring i den nuvarande föreskriften, att detta senare bidrag icke utgår för söndagar, synes däremot kommittén icke hava ifrågasatt.

Även med dessa förhöjningar skulle den andel av kostnaderna för sjukförsäkringen, som skulle åvila sjukkassemedlemmarna själva, bliva relativt större än i flertalet andra länder med en högre utvecklad social sjukförsäkring. Statsbidraget kan nämligen icke beräknas komma att utgöra mer än knappast 25 % av hela avgiften för sjukhjälp, motsvarande det nuvarande genomsnittet, 2 kronor per dag. Vid denna beräkning har hänsyn tagits endast till de sannolika kostnaderna för kontant sjukhjälp samt nödig administration. Lämnar sjukkassan därutöver även andra understöd, såsom läkarvård, moderskapshjälp o. d., blir statsbidragets andel givetvis ännu mindre. För jämförelses skull må anföras, att i Danmark statens bidrag motsvarar 31·8 % av sjukkassornas sammanlagda kostnader för alla olika slag av understöd. Härtill kommer emellertid, vad Danmark beträffar, betydande understöd till sjukkassorna i penningar och in natura från vederbörande kommuner. Det totala värdet av dessa kommunala bidrag och tjänster har icke fastställts, men anses av kännare icke synnerligen understiga statsbidraget. I länder, där sjukförsäkringen är obligatorisk, utgör de försäkrades egen andel av premiekostnaden som regel endast två tredjedelar till hälften, medan återstoden bäres av arbetsgivarna eller det allmänna.

Vid behandlingen inom sjukkassenämnden uttalades i fråga om sjukdagsbidraget enhälligt, att detsamma borde utmätas rikligare än vad kommittéförslaget avsåg, ävensom att detta bidrag måtte utgå för alla dagar och sålunda även för söndagar. Enligt flertalets mening borde detta bidrag lämpligen bestämmas till 50 öre per sjukdag, medan däremot en ledamot yrkade, att bidraget måtte utgå i förhållande till såväl sjukdagarnas antal som den kontanta sjukhjälpens storlek.

Vill man nå fram till ett verkligt resultat i fråga om den frivilliga sjukkasserörelsens utveckling, synes bidraget icke kunna sättas lägre än vad sjukkassenämndens majoritet ifrågasatt. Emellertid är det icke tillräckligt att stanna endast härvid. Den gren av sjukhjälpsverksamheten, som avser beredandet av kontanta understöd, skulle ju härigenom ytterligare uppmuntras, medan den sjukvårdande verksamheten fortfarande blott skulle kunna räkna på den nuvarande, alltför otillräckliga subventionen. Även i fråga om den del av statsbidraget, som utgår i förhållande till sjukkassas sjukvårdskostnader, synes därför, såsom sjukkassenämnden också vid ovanberörda sammanträde framhöll, en förhöjning vara nödvändig. Om emellertid statsmakterna icke skulle befinnas villiga tillerkänna sjukkassorna båda de sålunda ifrågasatta förhöjningarna, synes i valet dem emellan någon tvekan icke kunna råda därom, att företräde bör tillerkännas sjukvårdsbidraget. Såsom ovan framhållits, anser styrelsen, att det allmänna för att befrämja sjukkassornas sjukvårdsverksamhet borde lämna ett bidrag härtill, motsvarande två femtedelar av sjukkassornas sammanlagda utgifter för detta ändamål.

Med avseende på kostnaderna för de nu ifrågasatta förhöjningarna av statsbidraget må anföras följande. Under förutsättning att bidraget utgår även för söndagar, kan den ovan ifrågasatta förhöjningen av sjukdagsbidraget från 33 till 50 öre per dag med nuvarande antal sjukförsäkrade personer beräknas till ett belopp av 1 077 000 kronor per år. Statsbidraget för sjukkassornas sjukvårdskostnader skulle däremot bli synnerligen obetydligt och sannolikt först efter hand stiga till mera avsevärt belopp. För år 1921, då sjukkassornas sammanlagda sjukvårdskostnader uppgingo till allenast 417 793: 25 kronor, skulle den här av styrelsen ifrågasatta ändringen icke hava kostat statsverket mera än c:a 167 117: 30 kronor. Med hänsyn till den av kommittén föreslagna, väsentligt utsträckta sjukhjälpstiden skulle dock stegringen sannolikt bliva något större.

Kommunalt bidrag till sjukkasseverksamheten. Vid sitt meranämnda sammanträde uttalade sig sjukkassenämnden för att bidrag till sjukkasseverksamheten obligatoriskt borde utgå även från vederbörande kommuner, och ifrågasattes, att detta bidrag borde utgå med 3 kronor per år och medlem i kassan.

Bidrag till sjukkasseverksamheten lämnas redan nu frivilligt av ett stort antal kommuner. År 1921 lämnade sålunda 43 stads- och 141 landskommuner dylikt bidrag till de *lokala* sjukkassorna[1] med tillhopa 262 952: 37 kronor. Det torde emellertid förtjäna att tagas i allvarligt övervägande, huruvida icke i samband med den föreslagna reformen av sjukkasseverksamheten understöd till sjukkasserörelsen borde åläggas kommunerna som en förpliktelse. Den obestridliga fördel för det allmänna, som en ordnad sjukförsäkring och särskilt sjukhjälpstidens förlängning innebär, skulle ju komma i främsta rummet vederbörande kommuner till godo bl. a. i form av minskad fattigvårdstunga. En annan direkt ekonomisk lättnad för kommunerna skulle sjukhjälpstidens utsträckning för övrigt medföra jämväl därutinnan, att pensioneringen enligt allmänna pensionsförsäkringen torde kunna antagas komma att framflyttas med ungefär samma tid som sjukhjälpen varar. Av ännu större betydelse skulle berörda anordning självfallet bliva, därest kommitténs i annat sammanhang framställda förslag om förhöjning till en tredjedel av kommunernas andel i pensionstillägg och understöd komme till genomförande.

[1] För rikssjukkassornas del kunna uppgifter härom icke lämnas.

Uppenbart är vidare, att införande av kommunala bidrag till sjukkasseverksamheten skulle verka i hög grad stimulerande på verksamheten och göra, att den icke blott vann ökad anslutning, utan även och framför allt vann insteg på orter, där detta sannolikt eljest icke bleve förhållandet.

Överhuvud taget måste det enligt styrelsens mening betraktas som ett missgrepp, att kommittén icke sökt anknyta sjukkasseverksamheten närmare till kommunerna och den kommunala förvaltningen. Vad en ordnad samverkan mellan kommun och sjukkassa kan betyda, därpå lämnar exempelvis staden Eskilstuna ett talande exempel. Under medverkan från de kommunala myndigheternas sida har praktiskt taget all sjukkasseverksamhet samlats i en enda sjukkassa, Eskilstuna sjuk- och begravningskassa, som av kommunen understödes med ett belopp, motsvarande 3 kronor per år och medlem. Under år 1924 utbetalte kassan i form av sjuk-, moderskaps- och begravningshjälp sammanlagt 304 870 kronor. Till jämförelse kan nämnas, att staden Eskilstunas sammanlagda fattigvårdskostnader, inräknat utgifterna vid stadens egna anstalter, år 1921 utgjorde 480 567 kronor.

Moderskapshjälp. En sida av sjukkassornas understödsverksamhet, som kommittén överhuvud taget icke berört, är moderskapshjälpen.

Som bekant ålägger icke sjukkasselagen, såsom förhållandet är med flertalet lagar på området i utlandet, sjukkassorna som en ovillkorlig förpliktelse att bereda moderskapshjälp. Denna är f. n. i Sverige en helt och hållet frivillig prestation. För att befrämja denna form av understödsverksamhet lämnas emellertid fr. o. m. 1912 ett särskilt statsbidrag till de sjukkassor, som enligt föreskrift i stadgarna bereda sina kvinnliga medlemmar moderskapshjälp.

Vilken relativt stor utbredning moderskapshjälpen redan fått framgår bl. a. därav, att antalet moderskapshjälpsberättigade kvinnor år 1921 utgjorde inalles 187 121, motsvarande 79·5 procent av samtliga kvinnliga sjukkassemedlemmar.

Vid en förestående revision av sjukkasselagen synes vid sådant förhållande några betänkligheter icke behöva möta mot att göra detta understöd obligatoriskt för alla statsunderstödda sjukkassor. Den omständigheten, att vår arbetarskyddslag innehåller restriktiva bestämmelser angående kvinnors användande till arbete före och efter barnsbörd, innebär för övrigt en särskild anledning att ordna denna sida av sjukkassornas understödsverksamhet.

I fråga om det särskilda statsbidraget för moderskapshjälp, vilket f. n. utgår med 60 öre för varje dag, för vilken moderskapshjälp lämnats av kassan, ifrågasatte sjukkassenämnden, att detta bidrag skulle kunna för framtiden bortfalla och statsbidrag utgå med samma belopp för barnsängsdagar som för sjukdagar, nämligen med 50 öre.

Under förutsättning av bifall till sjukkassenämndens yrkande om en förhöjning av sjukdagsbidraget till 50 öre, synes en dylik förenkling väl motiverad, men kunde det i båda fallen ifrågasättas att beträffande kvinnor, som genom arbetarskyddslagens bestämmelser förhindrades att skaffa sig arbetsförtjänst, bestämma statsbidraget till något högre belopp. Om emellertid höjningen av statsbidraget sker endast i form av stegring av sjukvårdsbidraget, synes det särskilda moderskapsbidraget böra även framdeles utgå. Bland de prestationer i samband med barnsängsfall, som sjukkassorna skulle äga att med bidrag av allmänna medel tillhandahålla, synes böra ingå även bistånd vid förlossningen genom barnmorska eller, vid behov, genom legitimerad läkare. Statsbidraget för dessa senare prestationer torde böra utgå enligt samma grunder som i fråga om sjukvård.

Samverkan mellan sjukkassorna samt pensions- och olycksfallsförsäkringen. Kommittén fäster uppenbarligen stora förhoppningar vid det blivande samarbetet mellan sjukkassorna och organen för de båda andra försäkringsgrenarna samt vid de besparingar och förenklingar, som härigenom skulle vinnas. I fråga om pensionsförsäk-

ringen förutsättas sjukkassorna sålunda skola tillhandagå med dels upplysningar till ledning vid avgörande av pensionsansökningar och dels kontroll med hänsyn till redan beviljade pensioner, varjämte kommittén också synes ifrågasätta, att utbetalning av pensioner skulle kunna ske genom sjukkassorna.

Med avseende på olycksfallsförsäkringen förutsättas sjukkassorna skola kunna med tillsynsmyndighetens medgivande för arbetsgivares räkning övertaga såsom egen risk dels ersättningen under de 14 första dagarna, för vilka ju försäkringen i riksförsäkringsverket icke skulle gälla, dels ock försäkringen för tiden 15—63 dagen efter olycksfallet. Sjukkassorna skulle vidare, liksom ju redan nu i viss utsträckning sker, kunna tjänstgöra i egenskap av ombud för försäkringsavdelningen inom riksförsäkringsverket och såsom sådana verkställa sjukkontroll, uppgöra och kontrollera arbetsgivarförteckningar m. m.

Huru ändamålsenlig och önskvärd en sådan samverkan än måste anses vara, synas dock utsikterna för densamma med den organisation av sjukkasseverksamheten, som kommittén tänkt, synnerligen problematiska. Till en början vill sålunda styrelsen erinra därom att, därest icke blott anslutningen till sjukkasserörelsen utan även upprättandet av sjukkassor skall vara en fullt frivillig akt, mycket stora delar av landet sannolikt komma att befinna sig i saknad av sjukkassor. Förhållandet i detta hänseende torde t. o. m. åtminstone till en början komma att visa sig åtskilligt sämre än nu, då en icke ringa del av de nuvarande sjukkassorna hellre än att underkasta sig den nya ordningen torde underlåta att söka erkännande.

Men även för de orters vidkommande, där sjukkassor komma att finnas, torde dessa endast mera undantagsvis bliva skickade att övertaga de av kommittén ifrågasatta uppgifterna. I sådant hänseende må framhållas, att sjukkassorna icke skulle vara skyldiga och med den av kommittén i detta hänseende intagna ståndpunkten icke heller i gemen kunna förväntas frivilligt åtaga sig att bereda sina medlemmar sjukvård. I betraktande härav och då sjukkassorna skulle hava full frihet att ordna sin sjukhjälpsverksamhet med hänsyn till sjukhjälpens storlek m. m., är svårt att inse, huru sjukkassorna annat än undantagsvis skulle vara i stånd att övertaga försäkringen för olycksfall i arbete. Denna försäkring skulle ju dessutom i stor utsträckning gälla personer, som måhända till det övervägande antalet stode utanför sjukkassan och om vilka denna sålunda icke kunde förutsättas hava någon kännedom eller eljest stå i beröring med. En annan betydande svårighet ligger däri, att ett större arbetsföretag ju ofta med sin verksamhet kan tänkas höra hemma inom flera sjukkasseområden. Att i dylika fall dela försäkringsstocken sjukkassorna emellan torde ofta erbjuda vissa svårigheter. Att teckna hela försäkringen i endera kassan skulle återigen strida mot grundsatsen om sjukkasseverksamhetens lokala begränsning.

Endast i de större städerna samt i allmänhet mera folkrika orter torde man kunna förvänta, att de frivilliga sjukkassorna skulle vara i stånd att handhava den komplicerade understödsverksamhet, som skulle bliva en följd av att kassan skulle ha att i sin verksamhet tillämpa tvenne olika lagar med genomgående olika bestämmelser och olika ersättningsgrunder.

Övertagandet på egen risk av en del av olycksfallsförsäkringen skulle ju dessutom ofta ställa kassorna inför synnerligen svårlösta och invecklade rättsfrågor, såsom exempelvis huruvida den skadade är att anse som arbetare i olycksfallsförsäkringslagens mening, huruvida den honom övergångna skadan varit att betrakta såsom olycksfall i arbete, huruvida ersättningen på grund av understöd från annat håll skulle utgå med nedsatt belopp o. s. v.

Gynnsammare te sig otvivelaktigt utsikterna för en samverkan mellan sjukkassorna och pensionsförsäkringen. Men jämväl i detta hänseende torde åtskilliga svårigheter möta. Med avseende på denna samverkan minskas givetvis också dess betydelse av, att sjukkasseverksamheten icke torde komma att vara representerad i på långt när alla kommuner.

Styrelsen anser sig emellertid böra uttryckligen betona, att de erinringar gentemot möjligheten av samverkan mellan sjukkassorna och olycksfalls- och pensionsförsäkringen, vilka styrelsen här framfört, uteslutande gälla beträffande på frivillighet grundade sjukkassor. Under förutsättning att sjukförsäkringen göres obligatorisk, torde här anförda svårigheter komma att försvinna eller i allt fall i väsentlig grad förringas.

Överflyttning till pensionsstyrelsen av tillsynen över sjukkasseväsendet. Den närmare samverkan mellan socialförsäkringens olika grenar, vartill den föreslagna omorganisationen av sjukförsäkringen enligt kommitténs åsikt skulle leda, anses av kommittén kräva, att tillsynen över sjukkasseväsendet, vilken alltsedan socialstyrelsens upprättande varit förlagd dit och tidigare till kommerskollegium (avdelningen för arbetsstatistik) överflyttas till en avdelning inom pensionsstyrelsen. Med hänsyn till detta kommitténs förslag anser sig styrelsen böra till en början erinra om de synpunkter, som i samband med dess upprättande framfördes angående tillsynsmyndighetens ställning och uppgifter.

Efter att hava närmare redogjort för de uppgifter, som enligt det då föreliggande förslaget till ny lag om sjukkassor skulle tillkomma tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet, framhöllo de av chefen för civildepartementet tillkallade sakkunniga i en särskild, den 15 september 1909 dagtecknad P. M. angående organisation av en central tillsynsmyndighet för sjukkassor, att denna myndighets verksamhet ur många synpunkter kunde betecknas som egenartad och att det vore av icke ringa betydelse, att densamma i minsta möjliga mån hämmades av omständliga och byråkratiska former. »Vad sålunda anförts» — heter det vidare i sagda P. M. — »beträffande tillsynsmyndighetens uppgifter och verksamhet visar, att här är fråga om en ny, både tämligen omfattande och fristående uppgift för staten, en uppgift, som näppeligen fullt kan fyllas utan inrättande av en särskild självständig myndighet». De sakkunniga förklarade sig vidare icke skola hava tvekat att ifrågasätta upprättandet av en dylik myndighet, därest icke frågan om en förändrad organisation av den svenska statsförvaltningen i vissa delar då varit aktuell och föremål för särskild utredning. Med hänsyn därtill funno de sakkunniga det naturligaste och riktigaste vara, att tillsynsmyndighetens ställning inom statsförvaltningen icke då definitivt fastställdes, utan att densamma för de närmaste åren endast borde anordnas provisoriskt samt anknytas till något redan bestående ämbetsverk. Till denna åsikt anslöt sig även föredragande departementschefen, som dessutom erinrade om, att frågan om anordnandet av en mera omfattande socialförsäkring i vårt land ånyo stode på dagordningen samt att icke ens sjukförsäkringen genom det då framlagda förslaget till ny sjukkasselag kunde anses vara slutgiltigt löst.

Genom att förlägga tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet till kommerskollegium och i närmaste anslutning till den dåvarande avdelningen för arbetsstatistik avsågs dock icke att på något sätt beröva tillsynsmyndigheten den relativa självständighet och obundenhet av alltför omständliga former, vilka de sakkunniga i sin ovan åberopade P. M. funnit påkallade. Detta har också funnit tydliga uttryck i Kungl. Maj:ts den 23 december 1910 utfärdade instruktion för tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet i riket (Sv. Förf. n:r 150, sid. 1). Enligt denna instruktion (§ 1) skulle kommerskollegium tillsvidare vara tillsynsmyndighet, och skulle för detta ändamål i anslutning till avdelningen för arbetsstatistik tillsvidare vara upprättad en särskild byrå, *sjukkassebyrån*. Det skulle åligga (§ 2) sjukkassebyrån — således icke kommerskollegium — att med uppmärksamhet följa sjukkasseväsendets i riket tillstånd och utveckling samt att stödja och leda strävanden inom detsamma till vinnande av större enhetlighet och ändamålsenlighet; byrån borde även söka vinna kännedom om den sociala sjukförsäkringens tillstånd och utveckling i främmande länder. Byråns föreståndare, som benämndes byrådirektör och sjukkasseinspektör, tillerkändes enligt instruktionen en vida självständigare ställning än den, som i allmänhet tillkommer

exempelvis ledamöterna i de centrala verken. Utom att såsom ledamot av kommerskollegium föredraga ärenden om registrering av sjukkassor samt om statsbidrag m. m. skulle det sålunda åligga byrådirektören och sjukkasseinspektören bl. a. *att* övervaka, att sjukkassornas verksamhet stode i överensstämmelse med sjukkasselagen och kassornas stadgar ävensom i övrigt utövades på ändamålsenligt sätt samt att, i motsatt fall, själv vidtaga lämpliga åtgärder eller, där så vore påkallat, anmäla ärendet inför generaldirektören; *att* tillhandagå sjukkassorna med råd och upplysningar; samt *att* själv eller genom ombud, som tillsynsmyndigheten förordnat, verkställa i sjukkasselagen omförmälda granskningar och inventeringar m. m.

Då socialstyrelsen 1913 upprättades, förlades bl. a. även tillsynen över sjukkasseväsendet till detta ämbetsverk. Den för styrelsen i dess helhet utfärdade instruktionen (Sv. Förf. 1912, n:r 268) blev då också gällande för sjukkassebyrån. Någon ändring *i sak* kan denna omflyttning dock icke sägas hava medfört i vare sig sjukkassebyråns eller dess chefs ställning och uppgifter i förhållande till sjukkasseverksamheten. Härtill bidrog givetvis i hög grad, att förflyttningen icke betydde någon förändring med avseende på byråns ordinarie befattningshavare.

Såsom ovan anförts ligger det i sakens natur, att tillsynsmyndigheten över sjukkassorna måste, även om den ingår som en del i ett för flera uppgifter avsett ämbetsverk, åtnjuta en betydande grad av självständighet och handlingsfrihet. Särskilt gäller detta i fråga om de i 93 § 1:sta stycket sjukkasselagen angivna uppgifterna att dels övervaka sjukkassornas verksamhet, dels tillhandagå med råd och upplysningar rörande såväl sjukkassas bildande och avfattande av dess stadgar som inrättandet i övrigt av dess verksamhet.

Vad denna senare uppgift beträffar, torde det ligga i öppen dag, att ärenden av denna natur icke kunna handläggas på samma strängt formella sätt som vanliga ämbetsuppgifter. Råd och upplysningar måste ofta lämnas exempelvis under muntliga samtal, vid förfrågningar per telefon eller under utförande av tjänsteresor i landsorten. I form av föredrag och diskussionsinlägg m. m. utövas likaledes en omfattande upplysningsverksamhet. Det kan härvid ofta gälla synnerligen viktiga frågor, såsom tolkningen av ett visst stadgande i sjukkasselagen eller sjukkassas stadgar, behörigheten av ett visst på sammanträde eller eljest framställt förslag o. s. v. Avgörandet och ansvaret i dessa frågor måste enligt sin natur ligga hos vederbörande tjänsteman. Är därför tillsynsmyndigheten icke organiserad som en fristående ämbetsmyndighet, utan är tillsynen över sjukkasseväsendet, såsom hela tiden hos oss varit fallet, överlämnad åt annan myndighet med väsentligen andra ämbetsuppgifter, måste den befattningshavare, till vars ämbetsuppgift sjukkassefrågorna höra, med nödvändighet komma att intaga en jämförelsevis fristående och självständig ställning och tillerkännas relativt stor handlingsfrihet.

I fråga om förevarande uppgifters handläggning anför kommittén (sid. 157) bl. a., att »den viktigaste uppgiften för pensionsstyrelsens chef är att leda det enligt kommitténs förslag decentraliserade arbetet till full samverkan mellan fattigvårdens, pensionsförsäkringens och sjukförsäkringens målsmän och tillika i den riktningen, att både ekonomiska och sociala synpunkter komma till sin rätt». För att möjliggöra för generaldirektören att hålla översikt över arbetet inom styrelsens olika avdelningar skulle till hans biträde anlitas en särskild tjänsteman, förslagsvis i lönegraden B 13, varjämte generaldirektören skulle vid sin sida hava en ställföreträdare »som både är inne i de stora linjerna för försäkringsverksamheten och behärskar detaljerna i styrelsens arbete». Av nu anförda och andra uttalanden får man det intrycket, att ledningen inom pensionsstyrelsen jämväl i fråga om sjukkasseärendena icke skulle begränsa sig till de principiella delarna av ifrågavarande upplysnings- och övervakningsverksamhet, utan även följa detaljerna av densamma.

Med den erfarenhet styrelsen äger rörande tillsynsmyndighetens uppgifter och verksamhet, måste styrelsen beteckna den av kommittén här antydda behandlingen

vad särskilt angår sjukkassorna rörande frågor såsom föga praktisk och i vissa hänseenden direkt olämplig. Att döma av det omfattande arbete, som åvilade byrådirektören och sjukkasseinspektören under åren närmast efter genomförandet av 1910 års lag, kan det dessutom på goda grunder antagas, att den arbetsbörda, som skulle föranledas av ett eventuellt genomförande av den nu föreslagna, i vissa hänseenden betydligt längre gående reformen i sjukkasseverksamheten, komme att bliva synnerligen betungande. Den befattningshavare, på vilken ledningen av det nödvändiga omläggningsarbetet skulle vila, måste därför med all sannolikhet offra sin tid och sina krafter uteslutande åt detta arbete.

Även om vissa skäl tala för, att tillsynen över sjukkasseväsendet överflyttas till pensionsstyrelsen, om också icke precis under de förutsättningar, som kommittén tänkt, så tala å andra sidan ännu starkare skäl åtminstone för närvarande emot en sådan omplacering. Ty ehuru sjukkasseverksamheten har många beröringspunkter med pensionsförsäkringen, finnas å andra sidan även punkter, där de båda försäkringsgrenarnas intressen gå bestämt isär och där avgörandet, åtminstone intill dess sjukkasseverksamhetens och pensionsförsäkringens verksamhetsområden och uppgifter blivit författningsenligt avgränsade mot varandra, lämpligen bör ske efter en mera allsidig prövning än som kan förutsättas, därest ärendena skola avgöras av en och samma myndighet.

Så länge denna motsättning icke undanröjts, vore en överflyttning av tillsynen över sjukkasseväsendet till pensionsstyrelsen enligt styrelsens mening ägnad att väcka allvarliga betänkligheter. Detta så mycket mer som en effektiv sjukförsäkring skulle komma att i väsentlig mån minska pensionsförsäkringens betydelse och räckvidd. Skulle emellertid en sådan flyttning icke desto mindre beslutas, måste enligt styrelsens mening ovillkorligen fordras, att tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet icke, på sätt kommittén ifrågasätter, göres endast till en detalj av pensionsförsäkringens administration, utan erhåller en sådan ställning, att den blir i tillfälle att behörigen tillvarataga sjukkasseverksamhetens intressen. Dennas egenskap av frivillighet gör också, att man i fråga om den centrala förvaltningen måste gå tillväga med en viss varsamhet. Så skulle exempelvis blotta föreställningen, att sjukkasserörelsens intressen finge inom pensionsstyrelsen stå tillbaka för pensionsförsäkringens, kunna menligt inverka på anslutningen till de registrerade sjukkassorna. Sociala rådets sektion för sjukkasseväsen uttalade sig också enhälligt för att tillsynsmyndigheten, om den icke gjordes helt fristående, dock borde tillerkännas den största möjliga självständighet och handlingsfrihet.

III. Allmänna pensionsförsäkringen.

På grund av det samband, som obestridligen äger rum mellan allmänna pensionsförsäkringen och den frivilliga sjukkasseverksamheten, och den betydelse, som nämnda försäkring måste anses hava för ej mindre vissa andra av de uppgifter, som tillhöra styrelsens ämbetsförvaltning, än även vårt lands sociala förhållanden i allmänhet, har styrelsen ansett sig böra i sitt yttrande i någon mån beröra även de delar av kommittébetänkandet, som avse allmänna pensionsförsäkringen.

Förhöjningen av pensionsavgifterna m. m. En av de mest vägande invändningar, som på sin tid gjordes mot ålderdomsförsäkringskommitténs förslag till lag om allmän pensionsförsäkring, var att försäkringsmomentet allt för litet kommit till

sin rätt i förslaget och att detta i väsentlig grad byggde på den direkta försörjningsprincipen. Pensionsförsäkringens senare utveckling har varit ägnad att understryka det berättigade i denna anmärkning. I sådant hänseende vill styrelsen erinra om att statsmakterna år 1918 med anknytning till den tankegång, som kommit till uttryck redan i ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande, berett möjlighet att genom kommunala pensionstillskott utöka allmänna pensionsförsäkringens prestationer. Genom lagen den 14 juni 1918 (Sv. Förf. n:r 423) om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag tillerkändes sålunda fattigvårdssamhälle rätt bevilja kommunala pensionstillskott, utan att dessa anses såsom fattigvård, åt dem, som uppbära pension eller understöd enligt pensionsförsäkringslagen och som befinnas vara i behov av fattigvård. I samma riktning verkade vidare även de år 1921 genomförda ändringarna i pensionsförsäkringslagen. Visserligen höjdes härigenom pensionsavgiften för den dåvarande högsta inkomstklassen, men för den vida övervägande delen av de försäkringspliktiga förblevo avgifterna desamma som förut. Å andra sidan höjdes samtidigt pensionstilläggen och understöden med 50 procent, varjämte även bestämdes, att avgiftspensioner fortfarande icke skulle tagas i betraktande vid beräkningen av nämnda tillägg.

På denna punkt innebär nu kommittéförslaget en bestämd omkastning. Kommittén anser sålunda, att i fråga om pensionsförsäkringslagstiftningen huvudvikten bör läggas på försäkringsmomentet och avgiftspensioneringen, samt föreslår i sådant hänseende bl. a. dels en avsevärd förhöjning av samtliga pensionsavgifter, även de lägsta, dels att jämväl avgiftspension skall räknas som inkomst i fråga om pensionstillägg.

Att den ekonomiska bördan av socialförsäkringen här i landet måste i högre grad än som hittills varit förhållandet i fråga om pensionsförsäkringen läggas direkt på de försäkrade själva, synes styrelsen icke blott påkallat med hänsyn till denna sociala skyddsanordnings egen natur, utan även ofrånkomligt på grund av de väldiga kostnader, om vilka det här är fråga. Den av kommittén förordade omläggningen av grunderna för pensionsförsäkringens finansiering finner styrelsen sålunda vara, principiellt taget, ett steg i rätt riktning. Men å andra sidan måste denna fråga ses ur en större synvinkel än den kommittén här anlagt. Frågan om socialförsäkringens finansiering måste, såsom styrelsen förut framhållit, lösas som ett helt, efter enhetliga och rationella grunder. Ty även om den pensionsförsäkringsavgift, som kommittén föreslår, måhända icke i och för sig är större än som vid en fullt genomförd socialförsäkring kan komma att befinnas skäligt, så skulle dock dess uttagande under nuvarande förhållanden och särskilt innan den sociala sjukförsäkringen blivit definitivt ordnad verka i flera hänseenden förryckande. I all synnerhet är att befara, att reformen skulle gå hårt ut över den frivilliga sjukkasseverksamheten samt motverka och hämma den utveckling, som kommittén själv velat framkalla och som utgör själva förutsättningen för den av kommittén eftersträvade enhetliga försäkringsorganisationen.

Den nu ifrågasatta reformen synes vidare som sin konsekvens kräva en omarbetning av pensionsförsäkringslagen i ändamål bl. a. att förebygga, att pensionstilläggen framgent komma att i väsentlig grad bliva en förmån endast för de försumliga avgiftsbetalarna. I en på försäkringsprincipen byggd lagstiftning torde ej heller nu gällande föreskrifter om understöd (33 § i lagen om allmän pensionsförsäkring) kunna längre anses hava sin plats. Frågan om understöd åt dem, som redan vid fyllda femton år äro till arbete varaktigt oförmögna, bör lämpligen regleras genom en särskild lag.

Förändrat sätt för uppbörd av pensionsavgifterna. När frågan om förhöjning av pensionsavgifterna år 1921 var föremål för överläggning, framhölls mycket starkt, att höjningen vore i hög grad beroende på en omläggning av uppbördssättet. Även kommittén har för sin del givetvis beaktat, att pensionsavgifter av den storlek, som

kommittén ifrågasätter, icke rimligen kunna införas utan ett förändrat uppbördssätt, så beskaffat att det å ena sidan lämnar betryggande garanti att avgifterna verkligen inflyta och å andra sidan medgiver betalning i mindre poster. Huruvida kommittén ansett, att reformen av uppbördssättet vore ett villkor för avgiftshöjningen eller om denna skulle kunna genomföras även utan förändringar i uppbördssättet, framgår emellertid icke tydligt av betänkandet.

Enligt styrelsens åsikt måste införandet av ett nytt, mera säkert verkande uppbördssätt utgöra en ovillkorlig förutsättning för varje ytterligare förhöjning av pensionsavgifterna. De mindre gynnsamma resultat, som redan uppbörden av de nuvarande avgifterna har att uppvisa, i synnerhet vad städer och industrisamhällen beträffar, tala i detta hänseende sitt tydliga språk. Av pensionsstyrelsens årsberättelse för 1923 framgår sålunda, att summan av de avgifter, som icke i föreskriven tid erlagts av de försäkrade och vilka därför jämlikt 14 § 5:te stycket pensionsförsäkringslagen måst inbetalas av vederbörande kommuner, för år 1921 uppgick till ej mindre än 1 905 000 kronor.[1] Antalet försumliga avgiftsbetalare utgjorde följaktligen 635 000, motsvarande 18·3 procent av samtliga. Vad åter beträffar inbetalningen av tilläggsavgifterna, utgjorde restantierna samma år å 2: —, 5: — och 10: — kronorsavgifterna resp. 26·3, 31·8 och 31·2 procent av de påförda beloppen i städerna, resp. 20·6, 24·9 och 28·8 procent i icke jordbrukskommuner, resp. 10·2, 12·6 och 13·6 procent i jordbrukskommuner samt resp. 15·0, 19·8 och 25·2 procent i hela riket. Det synes styrelsen uppenbart, att dessa betydande restantier utesluta varje tanke på att med nuvarande uppbördssystem realisera kommitténs avgiftsplaner.

Kommittén har endast i stora drag skisserat det nya system för uppbörden, som den tänkt sig, och det är därför icke möjligt att bedöma, huruvida och i vilken grad detta system skulle kunna lösa alla de invecklade problem, som här möta. Därest systemet skall bygga på arbetsgivarnas medverkan, kan det givetvis icke tillämpas i fråga om andra försäkrade än dem, som innehava avlönad anställning i en eller annan form. För självständiga yrkesutövare ävensom hustrur och andra familjemedlemmar utan självständigt förvärvsarbete måste uppbörden ordnas på annat sätt. Särskilda vanskligheter torde vidare möta i fråga om de ganska talrika samhällsgrupper, som hava sin utkomst växelvis som arbetare och som självständiga.

I sin omsorg om avgiftsbetalningens effektivitet synes kommittén hava nödgats sätta pensionsförsäkringens intressen före allting annat. Sålunda anföres i den speciella redogörelsen för reformförslagen i fråga om pensionsförsäkringen (sid. 191), att kommittén funnit det vara »billigt mot de skattskyldiga», om pensionsavgifterna anses erlagda i främsta rummet, och att »alltså dessa avgifter anses utgå med förmånsrätt framför skatter». Enligt styrelsens sätt att se utgör emellertid upprätthållandet av statens verksamhet själva förutsättningen för all offentlig verksamhet och sålunda även för pensionsförsäkringen. Statens intressen måste därför gå före alla andras, t. o. m. pensionsförsäkringens. En föreskrift av liknande innebörd som den nu av kommittén ifrågasatta fanns visserligen intagen i ålderdomsförsäkringskommitténs förslag, men befanns av föredragande departementschefen möta betänkligheter och blev därför struken.

Grundavgifter och tilläggsavgifter. En möjlighet till förenkling och besparing, som kommittén antingen förbisett eller underskattat, är enligt styrelsens mening en sammanslagning av de nuvarande grund- och tilläggsavgifterna till en enda gemensam pensionsavgift. Det lärer icke kunna bestridas, att systemet med — i stor utsträckning — dubbel debitering, dubbel uppbörd, dubbel redovisning och dubbel registrering av avgifterna för en och samma försäkring är en föga praktisk anord-

[1] Huru stor del av denna summa, som kommunerna sedermera kunnat uttaga av de avgiftspliktiga, är icke bekant.

ning. I betraktande av det av kommittén ifrågasatta förändrade uppbördssättet förefaller denna dualism i fråga om pensionsavgifterna än mindre befogad.

Såsom redan framhållits, fingo kommunerna inbetala 1 905 000 kronor av de för år 1921 påförda grundavgifterna. Någon verklig rättsgrund för denna kommunala betalningsskyldighet, som ju genom grundavgiftens höjande från 3 till 5 kronor skulle bli än mera betungande, synes icke föreligga. Detta betydande belopp, som utan saklig anledning utkräves av kommunerna, tillföres dessutom pensionsfonden, *utan att de på detta sätt inbetalta avgifterna få tagas i beräkning vid pensionsbeloppens bestämmande.* Under de åtta åren 1914—1921 torde den på detta sätt utan motsvarande belastning pensionsfonden tillförda summan uppgå till inalles 12 364 000 kronor. Det hade förelegat så mycket större anledning för kommittén att upphäva detta kommunernas ansvar, som ju uppbörden av pensionsavgifterna enligt kommitténs förslag framgent skulle i väsentlig grad förmedlas genom vederbörande arbetsgivare. Under förutsättning att det nya uppbördssystemet blir tillräckligt effektivt, kommer visserligen föreskriften om kommunernas ansvarighet för grundavgifternas inbetalning att bliva utan större praktisk betydelse, men desto större blir också anledningen att upphäva densamma.

Pensionsförsäkringsfonden. Pensionsfonden beräknas av kommittén komma att successivt stiga till 2 700 miljoner kronor. Det ligger i öppen dag och erkännes även av kommittén, att en sådan beräkning, som sträcker sig över en tidsperiod av 80 år, måste vara tämligen osäker. Särskilt mot bakgrunden av den allra sista tidens växlingar i penningvärdet måste beräkningen te sig än mera problematisk. Skulle penningvärdet fortfarande komma att sjunka i samma proportion som under de båda senaste mansåldrarna, kommer fonden givetvis att betydligt överstiga, vad kommittén beräknat. Jämsides härmed kommer även pensionernas realvärden att avsevärt reduceras. Med avseende på fondens placering har kommittén funnit det angeläget försäkra, att svårigheter härutinnan icke komma att möta. Även om detta är riktigt, så torde å andra sidan ofantligt mycket komma att bero på, huru placeringen sker. En mindre lämplig eller oklok användning av de väldiga kapitalbelopp, om vilka det här skulle bliva fråga, skulle lätt kunna komma att verka förryckande på hela näringslivet. Den makt, som skulle komma att ligga i händerna på den placerande institutionen, torde kunna betraktas såsom i viss mening enastående och kräver hos dess innehavare alldeles ovanliga förutsättningar i fråga om ekonomisk insikt och omdömesförmåga.

Styrelsen är visserligen icke i tillfälle att närmare angiva de vägar, på vilka de här antydda farorna skulle kunna i görligaste måtto förebyggas. Styrelsen anser sig dock böra framhålla, att den sammansättning av pensionsfondsfullmäktige, som av kommittén föreslagits, enligt styrelsens åsikt ej torde lämna en för alla eventualiteter tillräcklig garanti för på samma gång ekonomisk och finansiell sakkunskap samt social vidsynthet. I sådant hänseende vill styrelsen särskilt ifrågasätta lämpligheten av att för alla fall sammankoppla ordförandeskapet i pensionsfondsfullmäktige med chefskapet för pensionsstyrelsen. Dessa båda uppdrag äro var för sig så betydelsefulla och kräva så olika kompetens, att det ingalunda alltid kan förutsättas, att de härför erforderliga kvalifikationerna, såsom visserligen för närvarande obestridligen är förhållandet, finnas förenade hos en och samma person.

Bland de förslag till besparingar i fråga om pensionsförsäkringen, som berördes av kommittén för socialförsäkringens organisation i dess ovan åberopade utlåtande den 25 oktober 1922, ingick även, att pensionsförsäkringsfondens överskottsmedel åtminstone till någon del skulle kunna användas för bestridande av pensionsförsäkringens förvaltningskostnader. Förslaget avböjdes visserligen av kommittén. Det vill emellertid synas styrelsen, som om denna fråga skulle komma i ett delvis annat läge, därest kommitténs förslag beträffande pensionsförsäkringens överförande från försörjnings- till försäkringsprincipen komme till genomförande. Det torde näm-

ligen få anses vara i överensstämmelse med nämnda princip, att kostnaderna för administrationen ingå som en post bland övriga försäkringskostnader. Någon särskild börda skulle ju för övrigt icke härigenom tillskyndas de försäkrade. Styrelsen ifrågasätter nämligen endast, att *en del av överskottet* å pensionsfondens avkastning skulle kunna användas på här angivet sätt. Med en fond på 2 700 miljoner kronor behövde ju blott exempelvis den faktiska räntan överstiga den beräknade med en tiondels procent, för att överskottet skulle täcka i stort sett pensionsförsäkringens samtliga administrationskostnader.

IV. Olycksfallsförsäkringen.

Vad därefter beträffar kommitténs förslag till omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen, utgör yrkesinspektionens överflyttning till riksförsäkringsverket den ur styrelsens synpunkt viktigaste delen. Denna fråga behandlas av styrelsen i det följande. I övrigt har styrelsen i fråga om förevarande del av kommittébetänkandet icke funnit anledning till yttrande annat än i följande punkter.

Andra vägar än försäkringsvägen. Till en början vill styrelsen framhålla, att kommittén sannolikt överskattat den besparing, såväl för samhället i dess helhet som för statsverket, som skulle uppstå genom den föreslagna omorganisationen av olycksfallsförsäkringen. Kommittén har nämligen vid dessa beräkningar utgått från en av riksförsäkringsanstalten under delvis andra förutsättningar verkställd uppskattning av den merkostnad ett övertagande av de ömsesidiga försäkringsbolagens försäkringsverksamhet skulle medföra för anstalten. Tillräcklig hänsyn synes icke heller hava tagits till den hos en monopolanstalt inneboende tendensen till utvidgning av administrationen.

För att kunna bestämt avgöra, huruvida kommitténs organisationsförslag är ur besparingssynpunkt tillfredsställande, synes en förnyad utredning av de sannolika kostnaderna påkallad. Vid en dylik utredning synes det styrelsen även böra upptagas till prövning, huruvida icke andra vägar än försäkringsvägen skulle kunna väljas för vinnande på samma gång av ej mindre absolut säkerställande av arbetarnas ersättningar än även minsta möjliga kostnad för det allmänna.

Med försäkring följer alltid, oavsett organisationssättet, nödvändigheten av att från varje försäkringstagare eller på annat sätt införskaffa uppgifter på förhand rörande arbetets art, sysselsatt arbetarantal inom olika yrkesgrupper, sannolik avlöningssumma m. m., en förvärdering av risken vid varje arbetsställe, ett uttagande av med stöd av lämnade uppgifter och riskbedömning beräknade förskottspremier, ett insändande efter försäkringsårets slut av exakta uppgifter över arbetarantal och avlöningssumma under det förflutna året, en härpå grundad efterreglering och uttaxering av definitiv premie, statistikföring samt — det väsentliga i verksamheten — skaderegleringen. Kunde man däremot frångå försäkringsmetoden och övergå till direkt skadeersättning genom en statsinstitution, skulle hela den försäkringstekniska verksamheten med alla dess mångahanda arbetsuppgifter och kostnader bortfalla och kvarstå i huvudsak endast skaderegleringen och den därav beroende uttaxeringen ävensom nödig statistik.

Vad skadeutbetalningarna beträffar, skulle dessa i sådant fall förskotteras av statsverket. Industrien skulle vidare påföras en mot vederbörande industrigrupps normalrisk svarande grundavgift, beräknad med stöd av i deklarationen lämnad uppgift om total avlöningssumma, därvid det uträknade beloppet av vederbörande skattemyndighet skulle debiteras i samband med kronoskatten. Det på så sätt totalt debiterade grundbeloppet för industrien skulle avdragas från de totala skaderegleringsbeloppen för året och resten påföras skattebetalarna i samband med och efter samma

principer som kronoskatten. Storleken av normalriskbeloppen för industrien, d. v. s. grundavgiften per 1 000 kronors avlöningssumma för de skilda industrigrupperna, skulle slutligen revideras vid vissa mellantider, exempelvis vart femte år.

Ett dylikt system behövde för övrigt icke utesluta en förhållandevis långt gående differentiering av normalpremierna med hänsyn till olika industriers och yrkens farlighetsgrad. Man kunde sålunda mycket väl räkna med flera normalpremier, beroende på de olika företagsgruppernas art och arbetsvillkor.

Ville man icke gå så långt som att genomföra ett dylikt ersättningssystem för samtliga av lagen omslutna arbetsgivare, kunde detsamma begränsas att gälla endast mindre arbetsgivare med exempelvis högst 5 arbetare samt den stora grupp av »arbetsgivare», som icke äro att betrakta som företagare, d. v. s. som icke idka något slag av rörelse och vilkas arbetare, hembiträden, kuskar, chaufförer m. fl., utföra allenast sådant arbete, som hänför sig till arbetsgivarens hem eller eljest till hans eller hans familjemedlemmars personer och i fråga om vilken grupp ju redan nu ett förenklat försäkringssätt lärer hava kommit till användning. För de större arbetsgivarna däremot kunde olycksfallsförsäkring i vanlig mening organiseras. Av vilken betydelse även en dylik, mera begränsad reform av olycksfallsförsäkringen skulle bliva, torde framgå bl. a. därav, att av samtliga vid 1923 års slut i riksförsäkringsanstaltens allmänna arbetsgivarregister intagna arbetsgivare med *stadigvarande* verksamhet 296 820 räknades som *mindre* i den här avsedda betydelsen och endast 44 520 som *större*.

Särskilt ur förenklings- och besparingssynpunkter synas de ovan antydda alternativen kunna förtjäna närmare undersökning.

Den s. k. karenstidens förkortning. Den fråga, varom meningarna gingo mest isär vid genomförandet av 1916 års olycksfallsförsäkringslag, gällde ersättningen under den första tiden efter olycksfallet (karenstiden). I såväl ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande och förslag av den 19 oktober 1915 som i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1916 års riksdag hade föreslagits, att försäkringen för olycksfall i arbete skulle gälla redan från början, dock att enligt kommittéförslaget sjukpenning skulle utgå först fr. o. m. dagen efter olycksfallet och att enligt propositionen sjukpenning ej skulle utgå under de fyra första dagarna efter olycksfallet. Till följd av riksdagens beslut erhöll emellertid lagen på denna punkt den avfattning, att ersättning på grund av försäkringen skulle utgå först fr. o. m. 36:e dagen efter olycksfallet. Under de 35 första dagarna skulle emellertid, »intill dess särskild lag om sjukförsäkring må varda genomförd» (lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 37 §), understödet, omfattande såväl sjukvård som sjukpenning, utgivas direkt av arbetsgivaren. Någon karenstid i detta ords vanliga bemärkelse förekommer sålunda icke här i Sverige. Även under de 35 första dagarna efter olycksfallet utgår nämligen ersättning, men direkt från arbetsgivaren och icke på grund av obligatorisk försäkring. Den kontanta ersättningen under dessa 35 dagar understiger dessutom i vissa fall den på grund av försäkringen utgående sjukpenningen.

Med sitt förslag att förkorta den tid, varunder ersättningen skall utgivas direkt av arbetsgivaren, från 35 till 14 dagar, torde kommittén få anses handla i strid mot ej mindre sina egna besparingsgrundsatser än även utvecklingens hela tendens. Decentralisation och icke centralisation är tidens lösen i fråga om den sociala försäkringens förvaltning. Ett synnerligen talande exempel erbjuder i detta hänseende förhållandena i Norge. I den älsta norska olycksfallsförsäkringslagen stadgades en karenstid av 28 dagar, varunder understöd förutsattes skola utgå från den blivande obligatoriska sjukförsäkringen. På grund bland annat därav, att arbetsgivarnas andel av kostnaderna ($^1/_{10}$) för den år 1909 genomförda sjukförsäkringen icke ansågs motivera en längre gående lättnad i fråga om olycksfallsförsäkringen, nedsattes karenstiden år 1915 från 28 till 10 dagar.

Erfarenheten gav dock ganska snart vid handen, att denna reform var allt annat än lycklig. Handläggningen av olycksfallsförsäkringsärendena blev härigenom både onödigt omständlig och dyrbar, och även i andra hänseenden befanns en dylik uppdelning av understödsfall, som i sak voro likartade, på tvenne olika institutioner vara synnerligen olämplig. I proposition detta år (1925) till stortinget (Ot. prp) nr 34) föreslås också av regeringen, att karenstiden vid olycksfall i arbete skall fastställas till *13 veckor,* under vilken tid ersättning skall utgivas av vederbörande sjukkassor i enlighet med de regler, som gälla för sjukförsäkringen. För de ökade kostnader, som härigenom tillskyndas sjukkassorna, skola dessa hållas skadeslösa därigenom, att intill 20 procent av olycksfallspremierna tillföras vederbörande sjukkassor.

Till grund för propositionen ligger en framställning från riksförsäkringsanstalten, vari anstalten såsom motivering för sitt förslag anför bland annat: »Administrativt sett synes det föga konsekvent att, då man har en lagstadgad obligatorisk sjukförsäkring med sina organ att handhava sjukförsäkringen, låta denna behandling efter en kortare tid övergå från den ena institutionen till den andra. Det säger sig självt, att en sådan ordning måste bliva tidsödande och dyrbar. Anstalten har också haft riklig anledning att iakttaga, vilket betydande merarbete (med därav följande ökade utgifter) förändringen i lagen av den 13 augusti 1915 (varigenom sjukkassornas befattning med de skadade förkortades från 28 till 10 dagar) förorsakat, i det att icke blott tillsynsmännen utan också centraladministrationen belamras med en massa småärenden, vilka de helst borde vara befriade från; och arbetet stiger för var dag som går.

För år 1913 var antalet anmälda skadefall 9 192, för 1914 9 033 och för år 1915 9 356, medan samma antal för år 1916, efter ikraftträdandet av lagen av den 13 augusti 1915, på en gång steg till 14 948. Vid en förlängning av 10-dagarsfristen till 13 veckor komma skadefallen med full säkerhet under 5 000, kanske t. o. m. under 3 000. Det är lätt att inse, vad detta vill säga såväl för tillsynsmännen som för centraladministrationen. Hos kretssjukkassorna däremot kommer antalet *icke* att ökas, i det att allaredan nu ungefär samtliga 14 948 skadefall behandlas av kassorna under de 10 första dagarna.

Anstalten anser icke, att det kan gå längre på detta sätt med ett system, som visar sig så tungrott. För de skadade själva har det icke någon betydelse, vilken försäkring som bär utgifterna; ty de erhålla sin ersättning antingen genom sjukförsäkringen eller genom olycksfallsförsäkringen, och de nuvarande 10 dagarna beteckna därför ingenting annat än blott och bart en gräns för den ekonomiska belastningsfördelningen mellan de två försäkringarna.»

Då vi ju här i Sverige icke ha en rationellt ordnad social sjukförsäkring, är visserligen det här anförda icke fullt tillämpligt i fråga om svenska förhållanden. Men Norges exempel visar dock icke blott den riktning, i vilken utvecklingen synes gå, utan även vilka betydande förenklingar och besparingar i olycksfallsförsäkringens centrala administration, som en verklig lösning av sjukförsäkringens problem skulle kunna föra med sig.

Genomföres nu den av kommittén föreslagna förkortningen av karenstiden, bortelimineras härigenom ett av de skäl, som även ur rent praktisk-administrativ synpunkt kunna tänkas tvinga fram, inom en ej alltför avlägsen framtid, en nyordning av sjukförsäkringen. Styrelsen är icke heller för sin del övertygad om, att de nuvarande bestämmelserna om ersättning under de 35 första dagarna givit anledning till sådana missförhållanden, att en omedelbar ändring kan anses av behovet påkallad.

Härtill kommer även en annan omständighet, varför styrelsen anser sig för sin del böra avstyrka en rubbning av gällande bestämmelser i här berörda hänseenden.

Vid utarbetandet av 1910 års sjukkasselag infördes i lagen bestämmelser, genom vilka registrerad sjukkassa förpliktades att, oavsett eljest i lagen eller stadgarna

givna föreskrifter rörande väntetid samt sjukhjälpstidens längd, vid olycksfall alltid lämna sjukhjälp under de första 60 dagarna, för vilken tid ersättning som bekant icke utgick enligt den då gällande lagen om ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete. Trots att sedermera obligatorisk olycksfallsförsäkring införts och i samband därmed karenstiden faktiskt borttagits, kvarstå dessa bestämmelser alltjämt i sjukkasselagen och tillämpas av sjukkassorna. Sjukkassorna hava nämligen endast rent undantagsvis velat begagna sig av den i 18 § 2:a stycket i lagen anvisade utvägen att genom föreskrift i stadgarna undandraga sig denna förpliktelse. Med den känsla av solidaritet och inbördes samhörighet, varpå sjukkasseverksamheten i väsentlig grad bygger, förefaller det givetvis icke tilltalande att på angivet sätt begränsa vissa medlemmars understödsrätt utöver vad som gäller för kassans övriga medlemmar. För sjukkassorna synes en dylik tankegång ligga så mycket närmare till hands, som avgifterna i regel utgå med lika belopp för alla medlemmar, oavsett deras större eller mindre sjukrisker. Härtill kommer, att föreskrifterna i sjukkasselagen gälla för alla olycksfall och sålunda icke blott för olycksfall i arbete. Styrelsen har visserligen för sin del sökt påverka sjukkassorna i den riktningen, att sjukhjälp för olycksfall i arbete skulle utgivas endast under de 35 första dagarna. Någon egentlig framgång hava dock dessa försök icke mött. Tvärtom hava flera sjukkassor, som tidigare infört en dylik begränsning, sedermera åter upphävt densamma.

På grund av här anförda omständigheter utgår för sjukkassemedlem vid olycksfall i arbete som regel understöd från två håll, från arbetsgivaren eller försäkringsanstalt och från sjukkassa. Icke så sällan blir ersättningen härigenom högre än arbetslönen. Detta gäller framför allt om tiden efter de första 35 dagarna, då ju olycksfallsersättningen motsvarar $^2/_3$ av arbetsförtjänsten. Den nu ifrågasatta reformen innebär därför en ytterligare utvidgning av den på denna punkt redan nu rådande överförsäkringen.

På fullt tillfredsställande sätt torde denna liksom övriga frågor, där olycksfalls- och sjukförsäkringen beröra varandra, icke kunna lösas annat än genom att göra även sjukförsäkringen obligatorisk. Så länge sjukförsäkringen är frivillig, möter det så gott som oöverstigliga hinder att här åstadkomma ett lämpligt avvägande. Att direkt förbjuda registrerad sjukkassa att lämna sjukhjälp i fall, då olycksfallsersättning utgår, skulle stå i alltför uppenbar motsättning till sjukkassornas egenskap av på frivillighet grundade sammanslutningar, vartill kommer, att en dylik föreskrift skulle direkt motverka anslutningen till sjukkasserörelsen från arbetarhåll. Det synes jämväl mindre lämpligt att på denna punkt försätta de registrerade sjukkassorna i en sämre ställning än de oregistrerade, vilka ju i detta som i andra hänseenden skulle ha sin fulla frihet. Ur praktisk synpunkt förutsätter dessutom ett dylikt förbud, att sjukkassorna alltid skulle vara i stånd att omedelbart avgöra, om sådant olycksfall i arbete förelåge, som berättigade till ersättning, något som ingalunda alltid är förhållandet.

Det låter däremot tänka sig, att det allmänna sökte i sin mån motarbeta dubbelförsäkringen genom att icke lämna statsbidrag för de dagar, för vilka ersättning utginge på grund av olycksfallsförsäkringen. Sett ur den synpunkten, att kostnaden för olycksfallsförsäkringen är en börda, som bör åvila arbetsgivaren ensam, är det givetvis mindre befogat, att staten lämnar bidrag även för dessa sjukdagar. Det kan icke heller anses lämpligt, att det allmänna ekonomiskt medverkar till möjliggörandet av, socialt sett, för höga ersättningar.

Emellertid skulle en dylik begränsning av statsbidraget stöta på åtskilliga praktiska svårigheter. För sitt realiserande skulle den nämligen förutsätta en ingående, ofta med stora svårigheter förenad kontroll av sjukkassornas sjukhjälpsutbetalningar. Ett annat hinder av långt större betydelse är, att sjukkassorna arbeta med genomsnittspremier och icke med individuella premier samt att statsbidraget vid avgiftsberäkningen fördelas med lika belopp på samtliga därtill berättigade medlemmar.

Skulle statsbidraget icke utgå för sjukdagar, som falla under olycksfallsförsäkringslagen, och skulle denna minskning icke gå ut över alla medlemmarna i lika mån, måste ju avgifterna graderas med hänsyn till medlemmarnas olika olycksfallsrisk. En enklare lösning av problemet vore otvivelaktigt, att vid olycksfall, som faller under olycksfallsförsäkringslagen, sjukhjälpen utginge med ett med hänsyn till statsbidraget reducerat belopp. Emellertid möter även här den ovan anförda svårigheten för sjukkassorna att avgöra, huruvida sådant olycksfall föreligger, att ersättning därför skall utgå på grund av olycksfallsförsäkringslagen.

Vad styrelsen här anfört torde få anses gälla väsentligen i fråga om nu rådande lagstiftning. Situationen skulle emellertid bliva en annan efter eventuellt genomförande av den av kommittén förordade nya sjukkasseorganisationen och i samband därmed sjukhjälpstidens utsträckning till tre hela år. Att staten under sådana förhållanden under kanske flera år i rad skulle lämna bidrag även för sjukdagar, då sjukkassemedlemmen samtidigt uppbar ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, synes icke böra ifrågasättas. Detta så mycket mindre som sjukkassorna å ena sidan ju skulle vara oförhindrade att även i fråga om olycksfall lämna till tiden obegränsad sjukhjälp och å andra sidan i många fall torde komma att lämna sådan hjälp även för tid, då sjukdomen övergått till varaktig invaliditet.

Av vad sålunda anförts, torde framgå, att det här är fråga om synnerligen invecklade och svårlösta problem. Helt torde visserligen dessa problem, såsom redan framhållits, icke kunna lösas annat än i samband med genomförandet av obligatorisk sjukförsäkring. Men därför har man dock icke rätt att nu bortse från eller förbigå de frågor, som här beröras. Så stora kostnader som socialförsäkringen drager och så stora intressen som här beröras, kan lagstiftningen icke läggas så, att den ytterligare försvårar eller rent av omöjliggör en framtida ändring och rättelse.

V. Yrkesinspektionen och arbetarskyddsbyrån.

Med avseende på yrkesinspektionen föreslår kommittén, att denna skulle samordnas med olycksfallsförsäkringen på så sätt, att riksförsäkringsverket skulle bliva chefsmyndighet för yrkesinspektionen och socialstyrelsens byrå för arbetarskyddsärenden ingå såsom en avdelning i nämnda verk. Såsom motiv härför har kommittén, med hänvisning till yrkesinspektionens befattningshavares lokal- och personalkännedom samt tekniska kompetens att bedöma yrkesfaran i de speciella fallen, tydligen velat i främsta rummet framhålla betydelsen för olycksfallsförsäkringen av yrkesinspektionens medverkan vid premiesättning i sådana fall, där en individuell prövning är erforderlig, d. v. s. vid s. k. specialtariffering i inskränkt bemärkelse.

Medverkan vid specialtariffering. Dylik specialtariffering synes kommittén hava tänkt sig skola i stor utsträckning komma till användning, och skulle yrkesinspektionens uppgift härvid vara att efter besiktning av företagen avgiva utlåtande rörande yrkesrisken vid desamma. Vid sådan besiktning (okularbesiktning) skulle särskilt hänsyn tagas till vidtagna åtgärder till förhindrande av olycksfall, men i övrigt uppmärksammas bl. a. följande förhållanden: arbetslokalernas rymlighet och belysning; beskaffenheten av förefintliga transmissioner, hissar och andra transportanordningar; ändamålsenligheten av trappor, utgångar o. dyl.; den allmänna ordningen vid företaget, arbetsintensiteten samt arbetsledningens ådagalagda intresse för arbetarnas bästa i fråga om förhindrande av olycksfall eller botande av olycksfallsskador.

Såsom redan anförts synes kommittén ha tillmätt specialtariffering av här angiven innebörd en mycket stor betydelse för en rättvis premiesättning. Styrelsen kan emellertid för sin del icke dela denna kommitténs höga uppskattning av okularbesiktningen såsom grundval för specialtariffering, utan finner tvärtom ur flera syn-

punkter en specialtariffering på denna grundval mycket vansklig att genomföra och till följd därav lätt missvisande. Så är, såsom kommittén själv i annat sammanhang omnämner, endast en del av olycksfallen förorsakade av uraktlåtna eller bristfälligt genomförda skyddsåtgärder, medan ett övervägande antal är att återföra till oskick, ovarsamhet, vårdslöshet eller åsidosättande från arbetarnas sida av givna föreskrifter. Genom en okulär besiktning kan tydligen med någon större grad av tillförlitlighet endast konstateras, huru vid arbetsstället förhåller sig i först angivna avseende, medan förhållandena i det senare avseendet svårligen låta sig bedöma samt dessutom i högst väsentlig mån äro beroende av vederbörande arbetsledningens större eller mindre grad av ordningssinne samt intresse och förståelse för en effektiv tillsyn, förhållanden som hastigt kunna förändras genom ombyten inom arbetsledningen på högre eller lägre poster. Den betydelsefulla ställning, som i sist berörda hänseende tillkommer innehavarna av de lägre posterna inom arbetsledningen — verkmästare och förmän — torde härvid böra särskilt bringas i erinran.

Framhållas må vidare, hurusom en förändring av driftsförhållandena, exempelvis en forcering av driften, i väsentlig grad kan inverka på yrkesrisken. Denna risk kan på grund härav vid besök å ett arbetsställe under i övrigt oförändrade förhållanden te sig avsevärt annorlunda vid en tidpunkt än vid en annan. Uppmärksammas måste även, att en specialtariffering på sätt här ifrågasatts skulle komma att vila på ett omdöme, som i de olika fallen utfölle mer eller mindre olika, enär det icke torde kunna förekommas, att den ene yrkesinspektören bedömer förhållandena något annorlunda än den andre.

Det torde sålunda enligt styrelsens mening förhålla sig så, att en med arbetsrisken i allmänhet förtrogen person väl genom en okularbesiktning av ett arbetsställe kan bilda sig en allmän uppfattning av, huruvida olycksfallsrisken vid arbetsstället är stor eller liten, men att däremot en objektivt giltig fingradering, så att säga, av risken näppeligen är möjlig, vartill kommer, att ingen säkerhet finnes för de vid besiktningen iakttagna förhållandenas fortbestånd. Att på grundval av en dylik besiktning draga några tillförlitliga, siffermässigt fixerbara slutsatser rörande yrkesrisken, torde därför svårligen låta sig göra. En rättvis fördelning av arbetsgivarnas utgifter för den sociala olycksfallsförsäkringen lärer följaktligen på denna väg icke kunna ernås.

Omnämnas må, att yrkesinspektörerna redan så tidigt som den 4 mars 1904 i en skrivelse till kommerskollegium i anledning av en underdånig framställning av riksförsäkringsanstalten angående åläggande för yrkesinspektörerna att biträda vid specialtariffering givit uttryck åt liknande synpunkter som de här framförda.

Skulle, såsom kommittén synes hava tänkt sig, specialtariffering på grundval av okulära besiktningar i större utsträckning komma till användning, bleve följden, att mycket av yrkesinspektionens nuvarande arbete finge eftersättas, då dessa förrättningar och de därav föranledda utlåtandena uppenbarligen komme att bliva mycket tidskrävande. I själva verket föreligger här en fråga av betydelsefull principiell innebörd. Yrkesinspektionens strävanden ha hittills varit inriktade på att så långt möjligt vinna arbetsgivarnas direkta medverkan till genomförande av tillfredsställande arbetsförhållanden i syfte att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. I den mån yrkesinspektionen i större omfattning toges i anspråk för specialtariffering, införes en helt ny och mera indirekt arbetsmetod, där det skulle ankomma på yrkesinspektören att under hot om ökade olycksfallspremier utöva ett ekonomiskt tvång på arbetsgivarna för att förmå dem vidtaga erforderliga ändringar av arbetsförhållandena. Med andra ord, den tid som nu användes för positivt skyddsarbete, baserat på frivillig medverkan från arbetsgivarnas sida, skulle i avsevärd utsträckning komma att tagas i anspråk för arbete av en kontrollerande, i viss mån polismässig karaktär. Oavsett vad ovan utvecklats rörande okularbesiktningens mer än tvivelaktiga värde såsom grundval för specialtariffering, torde en dylik omläggning av ett alltsedan yrkesinspektionens tillkomst framgångsrikt tillämpat och efter vårt folks lyn-

nesart helt säkert väl anpassat arbetssätt icke böra utan synnerligen vägande skäl vidtagas.

Utredningar angående olycksfall. Som motiv för yrkesinspektionens förläggande under det föreslagna riksförsäkringsverket har kommittén vidare framhållit, att de utredningar i anledning av vissa olycksfall, som för närvarande på försäkringsinrättnings begäran företagas av polismyndighet, i flera fall än nu sker skulle enkelt, snabbt och säkert kunna lämnas av vederbörande befattningshavare vid yrkesinspektionen. Med avseende härå må till en början erinras om, att dylika utredningar även erfordras ur arbetarskyddssynpunkt och att yrkesinspektörerna äga att själva eller genom annan yrkesinspektionens befattningshavare verkställa dem eller att för ändamålet påkalla polisundersökning. Det har härvid visat sig, att dessa av yrkesinspektionens eget intresse påkallade utredningar i stor utsträckning måste överlämnas till vederbörande polismyndighet, enär yrkesinspektionens befattningshavare och särskilt yrkesinspektörerna eljest skulle få sin tid i oproportionerlig utsträckning upptagen av dylika undersökningar. Endast ur skyddssynpunkt mera betydelsefulla olycksfall bliva nu föremål för yrkesinspektionens egna undersökningar. Det torde härav framgå, att en befogenhet för det föreslagna försäkringsverket att anlita yrkesinspektionens befattningshavare för utredningar angående olycksfall skulle, även den, medföra fara för att yrkesinspektionens nuvarande arbetsuppgifter komme att förryckas. Tilläggas må, att en sådan fördelning av olycksfallsundersökningarna mellan yrkesinspektionen och polismyndigheten, som i det föregående omförmälts, även måste anses lämplig ur den synpunkten, att för dessa undersökningar icke bör anlitas dyrbarare och mer kvalificerad arbetskraft än förhållandena oundgängligen kräva.

Förnekas må dock ej, att en samverkan på denna punkt i viktigare och mera komplicerade fall måste anses önskvärd. Där emellertid i visst fall av större betydelse behov av yrkesinspektörens personliga undersökning på platsen föreligger, sett ur försäkringssynpunkt, torde i regel samma behov vara tillfinnandes ur yrkesinspektionens egen synpunkt, varför, oberoende av om yrkesinspektionen är inordnad under riksförsäkringsverket eller annan myndighet, en utveckling av det samarbete, som i själva verket redan i viss mån ägt rum i berörda avseende, utan svårighet synes kunna ernås.

Vad särskilt angår utredningar, huruvida i visst fall grov vårdslöshet enligt 25 § olycksfallsförsäkringslagen föreligger, äro dessa ärenden vanligen av mycket svårbedömbar beskaffenhet. I anledning av framställningar av riksförsäkringsanstalten har hittills i åtskilliga fall socialstyrelsen efter vederbörande yrkesinspektörs hörande själv avgivit yttrande i sådana ärenden. Denna väg, som icke behöver medföra någon större grad av omgång, men innebär en garanti för ett mera enhetligt bedömande av de skilda fallen, synes alltjämt med fördel kunna användas.

Utredningar rörande skadade arbetares arbetsförmåga. Såsom ett ytterligare skäl för sitt förslag angående yrkesinspektionens förläggning till riksförsäkringsverket har kommittén anfört fördelen av att kunna anlita yrkesinspektionens befattningshavare för erhållande av upplysningar rörande skadad arbetares arbets- och förvärvsförmåga. Vad kommittén härmed egentligen åsyftat framgår ej av dess betänkande. Man torde väl emellertid vara berättigad antaga, att det ej varit kommitténs avsikt, att yrkesinspektionens befattningshavare skulle användas för att genom granskning av avlöningslistor och skatteuppgifter m. m. fastställa den skadades arbetsförtjänst och hans förhållanden före och efter olycksfallet, då uppgifter i berörda avseenden uppenbarligen böra kunna införskaffas på annat och billigare sätt. Det förefaller sålunda, som om kommittén närmast skulle hava tänkt sig ett på personlig undersökning grundat bedömande av skadad arbetares arbets- och förvärvsförmåga. Dessa frågor torde emellertid vara av den invecklade art, att för deras bedömande krävas, utöver den sakkunskap på det tekniska området,

som yrkesinspektören besitter, insikter på det läkarvetenskapliga och arbetspsykologiska området, vadan yrkesinspektören knappast kan anses särskilt skickad att verkställa utredningar härutinnan. Alldeles oavsett detta måste det emellertid därjämte anmärkas, att den uppgift kommittén i förevarande avseende tilltänkt yrkesinspektionen helt ligger på sidan om dess nuvarande arbetsområde och följaktligen skulle innebära en rubbning av de inspektionen nu åvilande arbetsuppgifter.

Fördelar för yrkesinspektionen av dess samordnande med den sociala olycksfallsförsäkringen. Det avgörande för kommittén vid framställande av dess förslag om yrkesinspektionens inordnande under det föreslagna riksförsäkringsverket har givetvis varit de fördelar för olycksfallsförsäkringen, som därigenom enligt kommitténs åsikt skulle stå att vinna. Emellertid har kommittén uttalat, att ett samordnande av yrkesinspektionen och den sociala olycksfallsförsäkringen skulle vara till fördel jämväl för inspektionen. I sådant hänseende har kommittén särskilt framhållit

att yrkesinspektionens befattningshavare bland annat skulle utan omgång kunna för sin verksamhet praktiskt utnyttja specialstatistiken över de större företagens olycksfallsförhållanden och särskilt få sin uppmärksamhet riktad på de olycksfallsorsaker, som ur ekonomisk synpunkt äro mest betydelsefulla och vilkas undanröjande således skulle göra inspektionen ekonomiskt effektiv, samt

att inspektionen, genom att i viss mån kunna påverka premiesättningen vid företagen, erhölle ett medel att mera direkt intressera arbetsgivarna för införande av förbättrat arbetarskydd. Härigenom skulle arbetsgivarnas förståelse för yrkesinspektionens verksamhet ökas.

I samband härmed uttalar kommittén, att den föreslagna anordningen vore ägnad att medföra betydande fördelar för utvecklingen av yrkesinspektionens sociala verksamhet för genomförande av skydd mot olycksfall i arbete, varjämte dess kontrollerande verksamhet med avseende på arbetstidsbestämmelser och dess arbete för välfärdsanordningars genomförande icke skulle förminskas i effektivitet.

Rörande kommitténs härovan först återgivna uttalande må i detta sammanhang endast konstateras, att yrkesinspektörerna otvivelaktigt genom specialstatistiken för de större företagen skulle erhålla för yrkesinspektionens verksamhet mycket värdefulla uppgifter. Styrelsen kan emellertid för sin del icke finna, att hinder böra möta för att denna statistik utan omgång göres tillgänglig för yrkesinspektionen, fastän denna är inordnad under annan myndighet än försäkringsverket. Styrelsen får längre fram tillfälle att återkomma härtill.

Vad beträffar kommitténs uttalande angående betydelsen för inspektionen av att kunna inverka på premiesättningen vid företagen, har styrelsen redan i det föregående haft anledning att giva sin mening till känna, därvid styrelsen framhållit frågans betydelsefulla principiella innebörd. Av de uttalanden styrelsen i detta sammanhang gjort, torde redan hava framgått, att styrelsen hyser en helt annan uppfattning än kommittén om betydelsen för yrkesinspektionens egen del av dess ifrågasatta befogenhet i avseende å premiesättningen. En dylik befogenhet skulle enligt styrelsens mening komma att verka i motsatt riktning mot vad av kommittén antagits, i det yrkesinspektionens arbete därigenom skulle få en mera polismässig karaktär över sig, varigenom friktionen mellan yrkesinspektionen och arbetsledningen säkerligen komme att ökas. Väl torde i en del fall premietarifferingen komma att leda till en sänkning av premien, och i sådana fall bleve samarbetet tydligen icke hotat. Men det torde med ganska stor säkerhet kunna antagas, att riksförsäkringsverkets (försäkringsavdelningens) påkallande av specialtariffering i det övervägande antalet fall kommer att ske i fråga om företag, beträffande vilka anledning föreligger att förutsätta, att tarifferingen kommer att medföra en ökad premie. Förståelsen från arbetsgivarnas sida torde i dessa fall helt säkert utebli, och i stället kommer att skapas en ekonomisk tvångskänsla, vilken, såsom tidigare antytts, helt är oförenlig med det frivilliga samarbete på arbetarskyddets område, som städse tillämpats och som

även förutsättes i gällande lag om arbetarskydd. Med hänsyn till vad nu och i det föregående i förevarande avseende anförts, torde på goda grunder kunna betvivlas, att genomförandet av kommitténs organisationsförslag i avseende å yrkesinspektionen skulle vara ägnat att medföra några fördelar för utvecklingen av, såsom kommittén uttrycker sig, yrkesinspektionens sociala verksamhet för genomförande av skydd mot olycksfall i arbete.

Sedan styrelsen i det föregående upptagit kommitténs viktigare motiv och uttalanden var för sig till granskning, övergår styrelsen härefter till att skärskåda kommitténs förslag med avseende på yrkesinspektionen mera i stort sett.

Den sociala olycksfallsförsäkringens och yrkesinspektionens inbördes ställning. Vad som härvid först tarvar ett klarläggande är kommitténs principiella ståndpunkt till frågan om den sociala olycksfallsförsäkringens och yrkesinspektionens inbördes ställning. Hur betraktar kommittén denna? Det är icke styrelsen möjligt att av kommitténs betänkande utläsa annat, än att kommittén så att säga placerat olycksfallsförsäkringen i centrum och yrkesinspektionen i periferien med huvudsaklig uppgift för den senare att värna om olycksfallsförsäkringens ekonomi. De nya arbetsuppgifter kommittén tillämnat yrkesinspektionen — deltagande i specialtariffering, utredningar angående olycksfall samt angående skadade arbetares arbets- och förvärvsförmåga — visa oförtydbart härpå. Styrelsen nödgas beteckna denna ståndpunkt såsom alldeles felaktig. Man får nämligen vid bedömande av yrkesinspektionens och olycksfallsförsäkringens inbördes förhållande icke glömma, att arbetarskyddets främsta uppgift är att skapa möjligast sunda och riskfria arbetsförhållanden för alla arbetare, med andra ord att förebygga sjukdomar och olycksfall, medan olycksfallsförsäkringen är en efterhjälpande verksamhet, avseende att taga hand om dem, som trots den förebyggande verksamheten fallit offer för den bristande säkerheten i arbetet. Det torde otvivelaktigt, om man så får uttrycka sig, vara av vida större vikt för såväl individen som samhället, att arbetaren icke mister en fot, en hand eller ett öga, än att, om han förlorar någon av dessa kroppsdelar, han erhåller en ersättning, uppgående till mindre eller större del av hans beräknade arbetsförtjänst. Yrkesinspektionens förebyggande verksamhet är sålunda enligt styrelsens uppfattning det primära, olycksfallsförsäkringens efterhjälpande verksamhet däremot det sekundära.

Härtill kommer, att yrkesinspektionens verksamhetsfält, såsom nyss antytts, är vida mer omfattande än det, vartill olycksfallsförsäkringens uppgift är knuten. Yrkesinspektionen har nämligen även hälsofarans bekämpande såsom en huvudpunkt på sitt program. Vissa andra sociala uppgifter tillkomma också densamma. Detta synes kommittén ha, om ej helt förbisett, så dock i högst betänklig grad blundat för. Det enda uttalande i förevarande avseende, styrelsen kunnat återfinna i kommitténs betänkande, är nämligen det förut anförda, att yrkesinspektionens arbete för välfärdsanordningars genomförande icke skulle förminskas i effektivitet, därest kommitténs organisationsförslag förverkligades. Uttrycket »välfärdsanordningar» föranleder emellertid, att man stannar i ovisshet om, huruvida kommittén i uttalandet verkligen även åsyftat hälsofaran i arbetet. Med välfärdsanordningar lärer man nämligen i arbetarskyddskretsar icke förstå anordningar till förekommande av ohälsa i arbetet, utan huvudsakligen anordningar till arbetarnas bästa utom arbetsplatsen, såsom badinrättningar, intressekontor, barnkrubbor m. m. Vare emellertid härmed huru som helst. Kvar står i bästa fall, att kommittén beträffande yrkesinspektionens här berörda arbetsuppgift allenast framställt ett påstående, vars riktighet den icke gjort sig mödan att söka motivera. Och dock torde ifrågavarande arbetsområde i själva verket kunna betecknas som yrkesinspektionens viktigaste.

Det mot hälsofaran inriktade arbetarskyddets betydelse. Det får i viss mån anses ligga i sakens natur, att en yrkesinspektion under första tiden av sin tillvaro i första hand huvudsakligen inriktar sin verksamhet på förekommande av olycksfall. Dessa utgöra genom sin tillkomst och sitt förlopp de mest i ögonen fallande och mest upprörande yttringarna av en bristfällig anordning av arbetet och föranleda därför i främsta rummet krav på förebyggande åtgärder. I samma mån som de svårare missförhållandena i fråga om arbetets säkerhet avlägsnas, gör sig emellertid gällande kravet på närmare beaktande även av den andra delen av arbetarskyddet i trängre mening: den som rör arbetets sundhet.

Den utvecklingsgång, som här angivits, kännetecknar även den svenska yrkesinspektionen. Dennas verksamhet har under årens lopp i allt större omfattning ägnats åt yrkeshygienen. Ett studium av yrkesinspektionens verksamhetsberättelser under senare år torde bekräfta detta. Denna utveckling är naturlig och grundad på vunnen insikt och erfarenhet. Någon meningsskiljaktighet torde nämligen numera knappast råda därom, att berörda område av det förebyggande arbetarskyddet, yrkeshygienens, i fråga om omfattning och betydelse icke blott kan mäta sig med, utan i själva verket övergår det förut mest uppmärksammade, olycksfallsskyddets. Osunda arbetsförhållanden sträcka sina verkningar ojämförligt mycket längre och vidare än olycksfallen och medföra därigenom långt allvarligare och för nationen mera betungande skador än dessa. Medan olycksfallen i stort sett träffa ett relativt fåtal individer, påverkas samtliga arbetare, om arbetet bedrives under ohygieniska förhållanden, och följderna i sistnämnda fall kunna ofta sträcka sig även till kommande släkten.

Till belysande av det sagda må anföras nedanstående sammanställning, däri dödsfallssiffrorna hämtats ur en utredning av professor H. Westergaard rörande dödsfallsorsakerna för »yrkesanställda i industridistrikt» och »yrkesanställda i jordbruksdistrikt», meddelad i hans kända arbete »Mortalität und Morbidität». Medeldödsfallstalet för hela befolkningen är satt till 1 000.

	Relativa dödsfallssiffror											
	Tuberkulos	Andningsorganen	Cirkulationsorganen	Matsmältningsorganen	Njursystemet	Kräfta	Nervsystemet	Alkoholism	Självmord	Olycksfall	Andra orsaker	Summa
Yrkesanställda:												
i industridistrikt .	223	366	154	68	50	48	108	19	16	59	137	**1 248**
i jordbruksdistrikt .	133	113	95	47	32	40	63	7	12	44	99	**687**
Differens	88	253	59	21	18	8	45	12	4	15	38	**561**
Relativ ökning i %	65	224	62	45	56	20	71	171	33	34	38	**82**
Procentuell andel i total ökning	**15·7**	**45·1**	**10·5**	**3·7**	**3·2**	**1·4**	**8·0**	**2·2**	**0·7**	**2·7**	**6·8**	**100·0**

I tabellen ha utöver Westergaards siffror införts dels differensen beträffande de båda yrkeskategorierna mellan dödsfallssiffrorna för de upptagna olika sjukdomarna, dels den relativa ökningen, uttryckt i procent, dels även den procentuella andel ökningen för varje särskild sjuklighetsart utgör av den totala ökningen. Av siffrorna rörande den relativa ökningen framgår, att bland industribefolkningen de sjukdomar, som kunna anses närmast beroende av de hygieniska förhållandena — tuberkulos, sjukdomar i andningsorganen, cirkulationssystemet, njursystemet och nervsystemet — starkt

ökats, därvid siffran för andningsorganen är mest framträdande. Av siffrorna angående andelen i den totala ökningen framgår, hur ringa del däri dödsfallen genom olycksfall ha och hur även här sjukdomarna i andningsorganen, tuberkulos samt sjukdomarna i cirkulations- och nervsystemen dominera i nu anförda ordning. Visserligen ha, sedan den tid undersökningen verkställdes, de hygieniska förhållandena inom industrien säkerligen i många avseenden tack vare icke minst yrkesinspektionens arbete väsentligt förbättrats, medan samtidigt jordbruket blivit i stor utsträckning industrialiserat, men de meddelade siffrorna kunna dock anses ställa i klar belysning det spörsmål, som här dryftas.

En bild av sjukdomarnas och olycksfallens relativa betydelse såsom orsaker till förlorade arbetsdagar kan erhållas genom en sammanställning av vissa av socialförsäkringskommittén meddelade normalsjuktal.[1] Siffrorna äro framräknade ur av sjukkassorna lämnade uppgifter och avse allenast förlorade arbetsdagar från och med 7:de till och med 90:de dagen av sjukdomens varaktighet. Resultatet är följande:

	Män		Kvinnor	
	olycksfall	sjukdom	olycksfall	sjukdom
Normalsjuktal	1·85	6·14	0·53	7·32

Den bild i angivna avseende, som genom dessa tal erhålles, är givetvis ej uttömmande, då varken de långvarigare sjukdomarna eller de invaliditetsfall, som härleda sig från olycksfall, innefattas i de anförda siffrorna. Dessa torde likväl kunna tillmätas avsevärd betydelse för bedömande av här omhandlade fråga.

Till ytterligare belysning av ämnet må slutligen anföras en del siffror ur en på material från de österrikiska sjukkassorna grundad statistik, varav framgår den ökade sjukligheten bland industriarbetare i jämförelse med den bland privatanställda. Statistiken omfattar 2 678 087 personer och avser femårsperioden 1906—1910. Antalet sjukdagar i medeltal per år är enligt denna statistik:

för privatanställda 5·5, för handelsanställda 5·3, för arbetare i järnverk och masugnar 13·8, stenbrott och stenhuggerier 12·3, cementfabriker 11·8, lergods- och porslinsfabriker: manliga 10·1, kvinnliga 11·0, järn- och metallindustri 12·3, kemisk-teknisk industri 13·8, textilindustri: manliga 8·0, kvinnliga 10·2, pappersindustri 10·9, sockerfabriker 11·1, bryggerier 10·6, tobaksfabriker: manliga 7·5, kvinnliga 13·4, bagerier 7·4 och boktryckerier 11·1. Där ej annat angivits, gälla siffrorna manliga arbetare.

De angivna siffrorna visa oförtydbart den ökning i sjuklighet, som framträder bland industriarbetarna. Ser man på dessa siffror i belysning av de av Westergaard angivna mortalitetstalen för befolkningen i industridistrikt och för den i jordbruksdistrikt, framstår tydligt de av de industriella förhållandena påverkade sjukdomarnas omfattande inverkan i fråga om folkhälsans försämrande samt den stora betydelse deras bekämpande måste anses ha för samhället.

Kommittéförslagets faror för yrkesinspektionen. Styrelsen har förut i skilda sammanhang berört de faror, som genomförandet av kommitténs organisationsförslag enligt dess uppfattning skulle medföra i fråga om yrkesinspektionens nuvarande ställning och uppgifter. Styrelsen vill här sammanfattningsvis återkomma till ämnet, därvid styrelsen beträffande organisationen av det av kommittén föreslagna riksförsäkringsverket tillåter sig hänvisa till kommitténs betänkande.

Utmärkande för samtliga de nya arbetsuppgifter, som kommittén tillämnat yrkesinspektionen i och med dess inordnande under riksförsäkringsverket, är deras ka-

[1] Översikt av utländsk lagstiftning angående social sjukförsäkring ävensom statistiska undersökningar m. m., sid. 196.

raktär av undersöknings- och kontrolluppgifter. Denna kontrollerande verksamhet är tydligen avsedd att riktas såväl mot arbetsgivare som även mot arbetare. I en del fall kommer måhända verksamheten att medföra för de »undersökta» gynnsamma åtgärder från försäkringsverkets sida, i det alldeles övervägande antalet fall torde däremot åtgärderna bli av motsatt karaktär. De nya uppgifterna måste tänkas redan från början komma att i avsevärd omfattning taga yrkesinspektionens tid i anspråk, eftersom de ansetts påkalla ett överflyttande av yrkesinspektionen från socialstyrelsens förvaltningsområde till riksförsäkringsverkets. I sistnämnda verk, inom vilket tyngdpunkten måste komma att ligga på den halvprivata försäkringsavdelningen, som utgör verkets kärna, kommer givetvis det ekonomiska intresset att vara starkt framträdande. Med hänsyn härtill torde det med säkerhet kunna förutses, att yrkesinspektionens arbete på ifrågavarande område skulle få en tendens att undan för undan ökas. I varje fall synes någon garanti mot en sådan utveckling icke förefinnas.

Det torde här böra påpekas, att riksförsäkringsanstalten tidigare ansett sig kunna direkt — utan chefsmyndighetens medverkan — anmoda yrkesinspektör att för dess räkning verkställa vissa undersökningar. Häremot har emellertid socialstyrelsen ansett sig böra inskrida, då ett fortgående på denna väg uppenbarligen komme att riskera ett planmässigt bedrivande av yrkesinspektionens arbete och särskilt försvåra nödig ekonomisering i fråga om tjänsteresor. Socialstyrelsen har sålunda hävdat den meningen, att ifrågavarande inspektionstjänstemän finge allenast av sin chefsmyndighet beordras företaga tjänsteresor eller åläggas vidtaga åtgärder. Härutinnan synes emellertid kommitténförslaget intaga en annan ståndpunkt och förutsätta *direkt* samarbete mellan försäkringsavdelningen (arbetsgivarbolaget) och yrkesinspektionen, d. v. s. att försäkringsavdelningen skulle äga omedelbart beordra yrkesinspektionens lokala befattningshavare att företaga de olika undersökningsåtgärder, som i det föregående närmare berörts.

Uppenbarligen kan en sådan anordning genomföras, för den händelse statsmakterna så besluta. Lika uppenbart är, att det skulle för försäkringsavdelningen (arbetsgivarbolaget) vara förmånligt, om den finge för sina intressen disponera en av staten visserligen för andra ändamål upprättad och avlönad, men även för ifrågavarande syfte användbar tjänstemannakår i stället för att — såsom även statliga olycksfallsförsäkringsanstalter i utlandet få göra — själva bekosta sin tekniska undersökningspersonal. Kommittén har säkerligen också rätt uti att den föreslagna anordningen skulle »helt säkert komma att minska olycksfallsförsäkringens kostnader såväl beträffande ersättningar som administration» (s. 241). Men för sin del måste socialstyrelsen bestämt motsätta sig en sådan anordning. Förmodligen är det ock i känslan härav, som kommittén föreslagit yrkesinspektionens överflyttande till en annan myndighet. Ty i och för sig behöver överflyttningen ej innebära någon förenkling av samarbetet. Yrkesinspektionsavdelningen skulle visserligen inom den ur administrativ synpunkt egendomliga företeelse, som riksförsäkringsverket enligt kommitténs förslag skulle utgöra, bli formellt sidoordnad med försäkringsavdelningen, men då denna senare i verkligheten bleve en säregen och väldig förvaltningsapparat för sig, komme dess samarbete med yrkesinspektionsavdelningen naturligen att i praktiken ställa sig föga annorlunda än mellan vilken annan myndighet som helst och ett dess verksamhetsområde berörande stort monopolföretag. Något av väsentligt värde för försäkringsavdelningen vore sålunda icke vunnet enbart med den föreslagna överflyttningen, utan därtill kräves ock det direkta samarbete mellan försäkringsavdelningen (arbetsgivarbolaget) och yrkesinspektionens befattningshavare, som enligt styrelsens mening är ur olika synpunkter olämpligt och särskilt skulle skadligt påverka yrkesinspektionens fullgörande av sina egna uppgifter.

Den grundläggande regeln i fråga om arbetsgivares skyldighet i arbetarskyddshänseende återfinnes i 3 § av lagen om arbetarskydd. Enligt denna är arbetsgivare pliktig iakttaga allt, som i avseende å arbetslokaler, maskiner och redskap eller eljest

med hänsyn till arbetets natur skäligen kan anses av nöden för att skydda hos honom sysselsatta arbetare mot olycksfall och ohälsa i arbetet. Yrkesinspektionens uppgift är att tillse, att arbetsgivaren i olika avseenden på ett tillfredsställande sätt fullgör berörda skyldighet. Härvid ha tillsynsorganen enligt 25 § i lagen att gå arbetsgivarna tillhanda med upplysningar, råd och anvisningar. De skola, med andra ord, företrädesvis på upplysningens och övertygelsens väg söka förmå arbetsgivarna att vidtaga erforderliga skyddsåtgärder. Arbetarnas önskemål beträffande arbetets säkerhet och sundhet skola jämväl enligt lagens 31 § beaktas, i det av dem utsedda ombud skola lämnas tillfälle att framföra sådana önskemål till vederbörande inspektionsförrättare. Det är sålunda väsentligen en samarbetets väg, som anvisats yrkesinspektionens befattningshavare i deras arbete för skapandet av bästa möjliga arbetsförhållanden. Endast undantagsvis ha tvångsåtgärder förutsatts skola tillgripas. Att denna väg också framgångsrikt beträtts och alltjämt följes vid utövandet av yrkesinspektionens verksamhet har redan tidigare framhållits.

Uppenbart torde vara, att kommitténs förslag innebär en allvarlig fara för detta hittills tillämpade arbetssätt. Därest kommitténs intentioner med avseende på yrkesinspektionen följdes, skulle, i enlighet med vad ovan utvecklats, dess arbete säkerligen i allt större omfattning bli av rent kontrollerande karaktär, och ekonomiska tvångsåtgärder skulle sannolikt i ej ringa utsträckning komma till användning. Det synes styrelsen uppenbart, att en dylik omläggning av ett sedan länge beprövat arbetssätt bör företagas endast därest väl grundad anledning finnes att antaga, att skyddsarbetet skulle vinna därpå. Då emellertid, såsom styrelsen förut erinrat om, ernåendet av goda arbetsförhållanden i synnerligen hög grad är beroende av personliga insatser från de närmast intresserade parterna själva, arbetsgivare och arbetare, synes det styrelsen sannolikt, att resultatet, även om enbart olycksfallsskyddet toges i betraktande, snarast skulle bli det motsatta.

I händelse yrkesinspektionen inordnades under ett riksförsäkringsverk av den organisation kommittén föreslagit, måste det vidare befaras, att hela den viktiga gren av arbetarskyddet, som inrymmes under beteckningen yrkeshygienen, skulle komma att i högst väsentlig grad eftersättas. Redan kommitténs behandling av eller rättare sagt underlåtenhet att behandla denna del av arbetarskyddet varslar härom. Det torde få anses ligga i sakens natur, att försäkringsverkets starkt ekonomiskt betonade ledning komme att lägga huvudvikten i skyddsarbetet på verksamheten till förebyggande av olycksfall. Detta jämte de nya tidskrävande uppgifter, som skulle tillkomma yrkesinspektionen, måste nödvändigtvis leda till, att ringa tid bleve övrig för det hälsobefrämjande skyddsarbetet. Arbetsgivarnas intresse för genomförande av hygieniska anordningar, vilka ofta ställa sig mycket dyrbara och som i regel ej kunde förväntas komma att medföra någon lättnad i premiebetalningen, skulle säkerligen också komma att väsentligt minskas. Det måste dessutom ihågkommas, att arbetet med lämnande av anvisningar om hygieniska åtgärder kräver en långt större tid än arbetet med anvisande av skydd mot olycksfall, i det de hygieniska anordningarna måste anpassas efter varje särskilt arbetsställe, medan däremot skyddsanordningarna till förhindrande av olycksfall numera i mycket stor utsträckning standardiserats. Härtill kommer, att de hygieniska förhållandena merendels erbjuda svårlösta problem, som ingående måste studeras från fall till fall. Att under sådana förhållanden yrkesinspektionens nu bedrivna betydelsefulla arbete till förbättrande av de hygieniska förhållandena i arbetslokalerna rent av skulle hota att avstanna torde knappast kunna betecknas som ett överord.

Anmärkas må även, att i ett dylikt försäkringsverk någon större förståelse sannolikt ej heller skulle vara att påräkna för övriga yrkesinspektionen påvilande sociala uppgifter, såsom yrkesinspektrisens arbete för förbättrande av de kvinnliga arbetarnas levnadsförhållanden samt skogs- och flottledsinspektörens verksamhet för beredande av bättre bostäder vid skogs- och flottningsarbete.

I detta sammanhang får styrelsen slutligen meddela, att yrkesinspektörerna vid

gemensamt sammanträde i början av sistlidna mars månad beretts tillfälle att grundligt diskutera kommitténs förslag i fråga om yrkesinspektionen samt att yrkesinspektörerna därvid utan meningsskiljaktighet i allt väsentligt givit uttryck åt samma synpunkter i avseende på yrkesinspektionens ställning och uppgifter och det föreliggande förslagets inverkan därpå, som i det föregående av styrelsen utvecklats.

Samverkan mellan olycksfallsförsäkringen och yrkesinspektionen i vissa främmande länder. Under denna rubrik har kommittén i en bilaga till sitt betänkande lämnat en kortfattad redogörelse för förhållandet mellan olycksfallsförsäkringen och arbetarskyddet i en del utländska stater, tydligen avsedd att utgöra ett stöd för kommitténs organisationsförslag i förevarande avseende. Redogörelsen omfattar tre europeiska länder — Schweiz, Tysk-Österrike och Tjeckoslovakien — i övrigt sysselsätter den sig enbart med förhållandena i ett antal av Amerikas förenta stater.

Utförligast uppehåller sig redogörelsen vid Schweiz. Liksom dess monopolanstalt synes fått tjäna som förebild vid utformandet av kommitténs förslag beträffande olycksfallsförsäkringens organisation, synes kommittén även väsentligen därifrån ha hämtat stöd för sitt förslag i fråga om yrkesinspektionen. De förhållanden kommittén i sistberörda avseende redogör för äro emellertid icke de nu rådande, utan förhållandena sådana de skulle gestalta sig, därest ett lagförslag, som uppgives hava utarbetats för något år sedan, komme att träda i kraft. Då det synts styrelsen vara av intresse att erhålla närmare kännedom om berörda lagförslag, har styrelsen i skrivelse till utrikesdepartementet anhållit om dess medverkan för att genom Kungl. Maj:ts beskickning i Bern erhålla upplysningar rörande förslagets karaktär samt utsikterna för dess förverkligande. Som svar härå har styrelsen genom utrikesdepartementet mottagit en skrivelse från nämnda legation, däri meddelas, att enligt av legationen inhämtade upplysningar något lagförslag av i styrelsens skrivelse omförmäld beskaffenhet icke föreligger. Styrelsen anser sig på grund härav sakna anledning att vidare än som skett uppehålla sig vid kommitténs redogörelse i denna del.

Emellertid har, såsom kommittén även upplyser, monopolanstalten i Schweiz en vidsträckt befogenhet med avseende på såväl skyddsanordningars genomförande som övervakning av meddelade skyddsföreskrifters efterlevnad. Anstaltens arbete till förekommande av olycksfall utföres emellertid genom särskilda inom anstalten anställda tekniskt utbildade tjänstemän, vilka ha att utarbeta förslag till skyddsanordningar samt verkställa inspektioner och tarifferingar. De statliga yrkesinspektörerna sortera däremot icke under anstalten, och deras befattning med olycksfallsskyddet inskränker sig i regel därtill, att de ha att lämna anstalten meddelanden om iakttagna missförhållanden. Deras tidigare verksamhet till förebyggande av olycksfall i arbetet kan därför sägas hava i stort sett överflyttats på anstalten och dess tjänstemän.

Ett dylikt förhållande mellan olycksfallsförsäkringen och yrkesinspektionen, vilket uppenbarligen bland annat i synnerligen stor utsträckning medför dubbelinspektion av företagen, torde näppeligen kunna anses som eftersträvansvärt. Av en genom internationella arbetsbyrån i Genève utarbetad redogörelse för yrkesinspektionens organisation och arbetsuppgifter i skilda stater framgår även, att anordningen i Schweiz är enastående i Europa. Sannolikt återfinnes den icke i något annat land i världen.

Vad beträffar Förenta staterna, lära förhållandena där på det sociala området vara så pass olika mot i vårt land, att en jämförelse dem emellan torde ställa sig ganska vansklig. Många stater sakna för övrigt såväl yrkesinspektion som statlig olycksfallsförsäkring. Där yrkesinspektion genom statens försorg finnes anordnad, torde den merendels, jämfört med svenska förhållanden, vara mycket svagt utrustad. Den vidsträckta omfattning, den privata företagsamheten på området tagit, vittnar i sin mån härom. Kommitténs redogörelse, som verkar mera genom mängden av de däri omnämnda staterna än genom de faktiska upplysningar, som meddelas beträffande varje stat, lämnar ej heller några säkra hållpunkter för ett bedömande. Den kvar-

lämnar emellertid intrycket av att i de stater, där en yrkesinspektion verkligen förefinnes, densamma väsentligen är inriktad på arbete till förekommande av olycksfall.

Styrelsen anser sig till slut böra i korthet erinra om, att i samtliga länder i Europa yrkesinspektionen organisatoriskt intager en från försäkringsverksamheten, även där statlig sådan finnes, skild, fullt självständig ställning. Schweiz utgör i detta avseende, såsom förut omförmälts, intet undantag.

Arbetarskyddets samband med andra arbetarfrågor. Socialstyrelsen anser sig icke kunna underlåta att slutligen i största korthet beröra den av kommittén förbigångna frågan om arbetarskyddsärendenas samband med andra på styrelsens handläggning ankommande ärenden.

Den starkast drivande orsaken till socialstyrelsens upprättande var behovet av att få ett självständigt och sakkunnigt statsorgan för *arbetarfrågorna*. Bland de hithörande ärendena, som ock blevo kärnpunkten i styrelsens arbetsuppgifter, märkas i främsta rummet *arbetsmarknadsspörsmålen* eller exempelvis frågor om arbetsmarknadens läge, användandet av utländsk arbetskraft (immigration), arbetskraftens överflyttning till andra länder (emigration), den offentliga och affärsmässiga arbetsförmedlingen, arbetslösheten, arbetstid, natt- och söndagsarbete, arbetsvila, löneformer, hemarbete, kvinno- och barnarbete, arbetsintensitet. Dessa spörsmål måste visserligen även betraktas ur andra synpunkter än arbetsmarknadens, men alla stå de i omedelbart sammanhang med tillgång och efterfrågan å arbetskraft. Ett andra huvudområde bilda frågor rörande *förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare*, sålunda bl. a. ärenden rörande enskilda och kollektiva arbetsavtal, organisationsväsendet, avtalsförhandlingar, arbetsstrider, medlings- och skiljedomsväsen. Det nära sambandet mellan denna grupp och den förut omnämnda torde allenast behöva konstateras.

Ehuru det överlämnats åt parterna på arbetsmarknaden att själva överenskomma om vissa allmänna arbetsvillkor, arbetslön o. s. v., så har det dock befunnits ur det allmännas synpunkt nödvändigt att träffa särskilda garantier för arbetarnas säkerhet och sundhet under arbetet. Genom arbetarskyddslagstiftningen ha sålunda träffats bestämmelser i syfte att skydda arbetarna mot yrkesfara av olika slag, den må nu härflyta från arbetsanordningar och maskiner, från arbetets osundhet eller farlighet eller arbetslokalernas beskaffenhet. Särskilt ingripande bliva dylika bestämmelser i fråga om de mindre motståndskraftiga, d. v. s. minderåriga och kvinnor, beträffande vilka sistnämnda även framträder omtanken om kommande släktens hälsa. Det säger sig självt, att ärendena rörande tillämpningen och övervakandet av hithörande lagstiftning samt rörande överhuvud anordningar för arbetarnas välfärd och trevnad bilda en grupp av uppgifter, som på det närmaste sammanhänga med de nyssberörda frågorna om arbetsförhållanden, arbetets reglementering, arbetstid, nattarbete o. dyl. Att man vid socialstyrelsens inrättande hade klart för sig det inre sambandet mellan ifrågavarande olika grupper av arbetarfrågor framgår måhända klarast av följande uttalande av socialstyrelsesakkunniga:

»Genom ett sammanförande till civildepartementet och den till detta anslutna socialstyrelsen av de i det föregående behandlade ärendena — rörande *arbetarfrågorna i allmänhet, arbetsmarknaden, arbetsförhållanden, arbetarskydd och arbetets reglementering* — komma här att bliva till ett helt sammanförda hela den egentliga *arbetar- och arbetarskyddslagstiftningen* samt *arbetsstatistiken* (dock i mera inskränkt bemärkelse), *förlikningS- och skiljedomsväsendet, arbetsförmedlingen* och *yrkesinspektionen* m. m., en grupp av ärenden alltså, som under *alla* förhållanden (såsom ock förebilderna från nära nog alla mera betydande kulturländer utvisa) måste anses böra sammanhållas och bilda en naturlig enhet. Då denna grupp av ärenden tillika redan i och för sig är tillräckligt betydande för att motivera upprättande av en enhetlig förvaltningsorganisation för densamma och då statens uppgifter på dessa områden utan en sådan organisation icke torde kunna på ett fullt

tillfredsställande sätt bliva fullgjorda, ligger redan däri ett tillräckligt vägande skäl för den nu ifrågasatta förvaltningsorganisationens omedelbara genomförande.»

Detta uttalande synes icke hava förlorat sin giltighet.

Samarbete mellan yrkesinspektionen och den sociala olycksfallsförsäkringen. Styrelsen är angelägen framhålla, att då styrelsen i det föregående nödgats vända sig mot kommitténs förslag ifråga om samordnande av yrkesinspektionen och den sociala olycksfallsförsäkringen, detta ingalunda innebär, att styrelsen skulle förneka behovet och önskvärdheten av ett samarbete mellan dessa båda grenar av den sociala verksamheten. Styrelsen finner det tvärtom naturligt, att ett dylikt samarbete kommer till stånd: det är endast det föreslagna sättet därför, som styrelsen funnit betänkligt. Styrelsen vill i det följande i allmänna drag angiva, huru styrelsen för sin del, under förutsättning att styrelsen fortfarande kommer att vara yrkesinspektionens chefsmyndighet, skulle tänka sig det berörda samarbetet ordnat.

Vid organiserande av ett dylikt samarbete bör främst ihågkommas, att yrkesinspektionens förebyggande verksamhet är det primära, varför samarbetet bör ordnas med det syftet för ögonen, att genom detsamma yrkesinspektionens arbete i möjligaste grad underlättas. Uppgifter som icke äro förenliga med ett positivt inriktat skyddsarbete, böra i enlighet härmed i minsta möjliga mån belasta yrkesinspektionen.

I vad yrkesinspektionens arbete avser minskande av risken för olycksfall — och om annat är ju i detta sammanhang ej fråga — bör inspektionen beredas tillgång på uppgifter rörande denna risk så snabbt och detaljerat, att dessa uppgifter kunna tjäna till säker ledning vid planerande av tillsynsverksamheten. I sådant syfte böra åtgärder vidtagas, som möjliggöra för yrkesinspektionens chefsmyndighet att genom försäkringsinrättning, som uppbär den sociala olycksfallsförsäkringen, få del av alla handlingar — olycksfallsanmälningar, skaderegleringar, register och sammanställningar — som röra visst arbetsställe. Ifrågasättas kan även, huruvida icke försäkringsinrättning i viss utsträckning borde vara pliktig att på anfordran av chefsmyndigheten i viss bearbetad form tillhandahålla yrkesinspektionen uppgifter av betydelse för skyddsarbetet. Den nu av riksförsäkringsanstalten omhänderhavda statistiken över olycksfall i arbete bör vidare mera detaljbearbetas än vad för närvarande är fallet, så att den kan bliva till verklig ledning för yrkesinspektionen. Därvid böra dels de statistiska sifferuppgifterna hänföras till specialyrkesgrupper, dels statistik för vissa mera riskfyllda företag på framställning från yrkesinspektionens chefsmyndighet utarbetas och tillhandahållas, dels slutligen vissa arbetsmaskiner göras till föremål för ingående undersökning med beaktande ej endast av antal vid dem inträffade olycksfall och av dessa föranledda förlorade arbetsdagar, utan även med hänsyn tagen till de innersta orsaker, som föranlett varje särskilt olycksfall. Planläggningen av en dylik statistik skulle givetvis ske under samarbete mellan vederbörande statistikavdelning och yrkesinspektionen. Där försäkringsinrättning funne, att skador och skadeersättningar för visst företag, yrke, arbetsmaskin eller arbetsprocedur oproportionerligt stegrades eller eljest låge proportionsvis högt, skulle meddelande därom lämnas yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Med tillgång till ett sådant material kunde yrkesinspektionens arbete inriktas på de mest riskfyllda arbetsställena och på de arbetsmaskiner och arbetsprocedurer, som förorsaka de svåraste skadorna. En på så sätt ordnad och ledd verksamhet, som koncentrerades ett år på vissa, ett annat år på andra yrken, arbetsmaskiner eller arbetsprocedurer, skulle medföra en under kort tid samlad erfarenhet om lämpligaste skyddsåtgärder och dessas systematiska genomförande. En mot de förbättrade förhållandena svarande sänkning av risken på berörda områden skulle härigenom kunna åstadkommas och i samband därmed en minskning i olycksfallskostnaderna på samma område giva sig till känna.

VI. Fattigvården.

Med hänsyn till det nära samband, som råder mellan vissa delar av socialstyrelsens ämbetsområde och fattigvården, anser sig styrelsen jämväl böra framföra några synpunkter beträffande kommitténs förslag rörande fattigvårdsinspektionens och fattigvårdsbyråns överflyttande från socialdepartementet till pensionsstyrelsen (senare eventuellt riksförsäkringsverket). Styrelsen vill därvid till en början lämna en kort redogörelse för de viktigare förslag rörande fattigvårdsärendenas handläggning inom centralförvaltningen, som tidigare varit föremål för övervägande.

Till en mera principiell behandling upptogs denna fråga av departemental- (och kommerskollegii-)kommitterade, som i ett den 18 nov. 1911 avgivet betänkande bl. a. framhöllo, att det stora flertalet fall av fattigvårdsbehov framkallades av arbetslöshet, sjukdomar, olycksfall eller ålderdomsskröplighet samt att fattigvården icke blott genom sin allmänna natur utan ock genom sin uppenbara samhörighet med arbetarskydd, socialförsäkring m. m. måste betecknas såsom en utpräglat social omsorg.

Efter en närmare undersökning av då föreliggande centrala förvaltningsärenden erinrade kommittén om att fattigvårdslagstiftningen vore föremål för en revision, som torde komma att väsentligt vidga administrationens uppgifter och än mer markera de sociala momenten. Med hänsyn härtill samt till fattigvårdens nära samband med barnavården och andra sociala områden ansågo kommitterade, att fattigvårdsärendena borde förläggas till första byrån inom den föreslagna departementsavdelningen för sociala ärenden (socialstyrelsen). De inom civildepartementet tillkallade sakkunniga, som hade sig anförtrott att överarbeta departemental- (och kommerskollegii-)kommitterades förevarande förslag, anslöto sig i huvudsak till dessas uppfattning. I den för 1912 års riksdag framlagda propositionen rörande socialstyrelsens upprättande uttalade föredragande departementschefen, att fattigvårdsärendena visserligen borde överflyttas till socialstyrelsen, men att tidpunkten härför borde framdeles bestämmas.

Fattigvårdslagstiftningskommittén berörde i sitt den 19 febr. 1915 avgivna betänkande med förslag till lag om fattigvården jämväl frågan om fattigvårdsärendenas centrala handläggning, utan att dock härom framlägga något enhälligt positivt förslag. Meningarna tycktes närmast luta åt etablerandet under civildepartementet av en mera fristående inspektionsmyndighet.

Frågan om fattigvårdsärendenas förläggning inom centralförvaltningen berördes vidare av A. Schotte i hans på Kungl. Maj:ts uppdrag den 27 febr. 1917 avgivna betänkande angående statsdepartementens verksamhetsområden. Däri anfördes bland annat, att vid den nya fattigvårdslagstiftningens genomförande och fattigvårdsinspektionens organisation det vore i hög grad sannolikt, att inspektionen på ett eller annat sätt anknötes till socialstyrelsen; emellertid kunde ock provisoriska anordningar tänkas, särskilt innan frågan om lagstiftning rörande barnavård bleve ordnad.

Vid framläggandet för 1918 års riksdag av propositionen rörande den nya fattigvårdslagen redogjorde departementschefen utförligt för frågan om fattigvårdsärendenas förläggning och inspektionens organisation och diskuterade därvid de tvenne alternativen: förläggning till civildepartementet eller till socialstyrelsen. Gentemot det senare alternativet anfördes förnämligast, dels att det vore ovisst, huruvida barnavårdsärendena borde hänföras till styrelsen, dels att fattigvårdsinspektörens samarbete med länsstyrelserna torde underlättas genom hans förläggning inom departementet i stället för hos ett centralt ämbetsverk. I överensstämmelse med denna uppfattning föreslogs, att statens fattigvårdsinspektör skulle anknytas till civildepartementet (sedermera socialdepartementet) och jämväl fungera såsom kansliråd och föredragande för fattigvårdsärendena. Genom riksdagens bifall till detta förslag etablerades alltså den anordning, som för närvarande är gällande och vilken besparingskommittén nu anser påkalla ändring.

I sitt yttrande härutinnan har kommittén emellertid icke berört det principiellt viktigaste momentet, nämligen inspektionens förflyttning från ett departement till ett centralt ämbetsverk; emellertid torde man väl böra utgå ifrån att kommittén härvidlag gjort sig till tolk för synpunkter och önskningsmål, som de gångna årens erfarenheter framkallat på vederbörligt håll. Socialstyrelsen har för sin del så mycket mindre anledning att motsätta sig en sådan förändring, som styrelsen redan i sitt den 13 febr. 1917 avgivna utlåtande över fattigvårdskommitténs förslag till fattigvårdslag ansåg sig böra rikta erinringar mot den ur såväl allmänt administrativ som praktisk synpunkt mindre lämpliga anordningen att till ett departement förlägga den centrala ledningen av en lokal tjänstemannakår samt handläggningen av sådana löpande förvaltningsärenden, som här ifrågakomma.

Av besparingskommitténs framställning att döma har kommittén icke heller ansett sig böra undersöka de olika alternativ till denna frågas lösning, som tidigare varit under övervägande — nämligen fattigvårdsinspektionens organiserande såsom självständig myndighet eller dess sammanförande med socialstyrelsen. Utan kommittén åtnöjer sig med att konstatera, att vissa beröringspunkter och visst behov av samverkan föreligga mellan fattigvården och pensionsförsäkringen. Kommittén nödgas dock samtidigt konstatera, att mellan dessa båda områden av samhällelig hjälpverksamhet råda vissa »avsiktliga och berättigade skiljaktigheter», samt att det icke är »skäl att sudda ut skillnaden mellan de båda understödsformerna genom organisatoriska åtgärder». På grund härav avstår kommittén från den verkliga reform, som en sammanslagning av resp. lokala organ — fattigvårdsnämnder och pensionsnämnder — skulle kunnat innebära, och åtnöjer sig här med att förorda föreskrifter om vissa former för samverkan mellan de båda nämnderna. Den centrala ledningen anser kommittén däremot böra vara gemensam »oaktat skiljaktigheten mellan pensionsförsäkringens och fattigvårdens uppgifter». Om kommitténs argumentering på denna punkt i och för sig synes föga övertygande, så ökas betänkligheterna mot den föreslagna anordningen vid en närmare undersökning av frågans innebörd.

Till en början bör sålunda erinras, att kommittén helt lämnat åsido det betydelsefulla faktum, att fattigvårdsinspektionen och dess byrå i socialdepartementet jämväl äro organ för barnavården. Detta vårdområde lärer med hänsyn till sin omfattning och betydelse påkalla uppmärksamhet i icke mindre grad än fattigvården; dess sammanhållande med denna har också ansetts så naturligt, att det mot vanliga regler fastslagits i själva lagen, 1924 års barnavårdslag. Ett förverkligande av besparingskommitténs förslag beträffande fattigvårdsinspektionens förläggning skulle sålunda förutsätta antingen en genom lagändring möjliggjord upplösning av den centrala samorganisationen av fattig- och barnavård eller ock, att även denna senare centraliseras hos pensionsstyrelsen, med vilken den dock synes hava föga gemensamt. Denna bristande samhörighet torde komma att framstå än mer markerad i samma mån barnavården, såsom uppenbarligen förutsatts, kommer att utvecklas till att omfatta även omvårdnad om den mera vuxna ungdomen. Vid en sådan utveckling kommer fastmer sambandet med den på arbetarskyddslagstiftningen grundade ungdomsvården samt med sådana allmänt sociala områden som arbetsförmedling och yrkesrådgivning att starkare framträda.

Beträffande fattigvården synes kommittén vidare ha förbisett, att omhändertagandet av mindervärda individer utgör en betydelsefull del av dess verksamhet samt att fattigvården står i närmaste samband med särskilt alkoholist- och lösdrivarvården. Detta förhållande, som av socialstyrelsen påpekats i åtskilliga tidigare yttranden,[1] framhölls också i prop. nr 246 vid 1920 års riksdag angående tvångsarbetsanstalternas avskiljande från fångvården. Efter att hava vidrört de tidigare svårig-

[1] Exempelvis utlåtanden den 9/4 1918 rörande tvångsarbetsanstalternas avskiljande från fångvården, den 20/12 1920 angående stadga för tvångsarbetsanstalterna samt den 31/3 1924 angående revisionen av lösdrivarlagstiftningen (jfr Soc. Medd. årg. 1918, sid. 497 och årg. 1924, sid. 367)

heterna att finna annat lämpligt departement för handhavande av regeringsärendena rörande tvångsarbetet än justitiedepartementet, anförde nämligen föredragande departementschefen följande: »Efter inrättandet av ett särskilt socialdepartement ställer sig frågan emellertid på annat sätt. Det måste då anses mest ändamålsenligt att förlägga dessa anstalter under sistnämnda departement, som skall äga ledningen av de sociala ärendena i allmänhet och speciellt av fattig- och alkoholistvården, varmed behandlingen av lösdrivare, på sätt redan i motiveringen till 1918 års proposition (nr 388) utvecklats, har åtskilliga beröringspunkter.»

Denna samhörighet lärer ytterligare komma att ökas vid en blivande revision av lösdrivarlagstiftningen. Fattigvårdslagstiftningskommitténs år 1923 avgivna betänkande med förslag till lag om lösdrivares behandling ansluter sig i åtskilliga avseenden till lagen om behandling av alkoholister, och socialstyrelsens den 31 mars 1924 avgivna utlåtande i ämnet understryker ytterligare betydelsen av överensstämmelsen mellan de båda lagarna, en ståndpunkt som torde vara tämligen allmänt omfattad inom intresserade kretsar. Styrelsen framhöll därjämte angelägenheten av att genom ett samordnande av anstaltsväsendet på de förevarande tre vårdområdena kunna med begränsade kostnader åvägabringa en mera differentierad och ändamålsenlig vård. En förutsättning härför vore emellertid sammanförandet »till en central myndighet av den nu på olika håll förlagda högsta ledningen av resp. lösdrivar-, alkoholist- och fattigvården». Likaså »vore det givetvis synnerligen önskvärt, att handhavandet av de kommunala uppgifterna i avseende å de tre vårdformerna anförtroddes åt ett enda gemensamt kommunalt organ».

En sådan samorganisation beträffande de lokala organen förekommer redan nu i viss utsträckning i fråga om fattig- och alkoholistvården. Såsom kommunalt organ för alkoholistvården skall nämligen enligt alkoholistlagen i varje kommun finnas en nykterhetsnämnd, vilken, där ej särskild sådan nämnd utsetts, utgöres av fattigvårdsstyrelsen. Att döma av en på nyåret 1923 verkställd undersökning torde särskild nykterhetsnämnd finnas endast i omkring $^1/_4$ av samtliga kommuner, vadan i det alldeles övervägande antalet kommuner fattigvårdsstyrelsen fungerar jämväl såsom nykterhetsnämnd. Det har också ansetts lämpligt att i instruktionen för statens fattigvårdskonsulenter (den 25 april 1919) införa bestämmelse om att konsulent har »jämväl att, i den mån hans tid sådant medgiver, med råd och upplysningar tillhandagå såväl barnavårdsnämnderna ..... som ock nykterhetsnämnderna inom distriktet ifråga om deras åligganden enligt lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913». Såsom redan antytts torde man också vid en reformering av lösdrivarvården få anledning överväga, huruvida icke fattigvårdsstyrelser eller nykterhetsnämnder behöva tagas i anspråk även på detta område.

Vad nu anförts torde giva tillräckligt stöd för den meningen, att ett verkligt aktuellt spörsmål beträffande fattig- och barnavårdens centrala ledning är dess sammanförande med den centrala ledningen av alkoholistvården (samt eventuellt ledningen för en reformerad lösdrivarvård). Uppkommer så frågan, om detta kan ske inom den myndighet, hos vilken statens fattigvårdsinspektör nu är förlagd, nämligen socialdepartementet. Med avseende härå torde allenast böra erinras, att alkoholistlagens tillämpning förutsätter, att vissa ärenden handläggas inom ett centralt ämbetsverk och icke inom ett departement; särskilt är av vikt att möjliggöra besvärsrätt över vissa centralmyndighetens beslut. Det torde ock med viss grad av sannolikhet kunna förutses, att vid en reformering av lösdrivarvården enahanda läge kommer att inträda med avseende å denna. I varje fall är det uppenbart, att ett sammanförande av den centrala ledningen — i vad angår andra än regeringsärenden — för fattig- (och barna-), alkoholist- och lösdrivarvården icke kan åvägabringas inom ett departement, utan allenast inom en utanför stående ämbetsmyndighet.

Här öppna sig emellertid olika utvägar; sammanförandet kan ske antingen hos en förutvarande eller en nyinrättad myndighet.

För sistberörda alternativ kunna onekligen vissa skäl anses tala. Framhållas må

sålunda, att den ifrågavarande omvårdnaden om barn och fattiga samt om vissa kategorier av asociala individer utgör ett så betydelsefullt verksamhetsområde, att det väl kunde motivera en särskild central myndighet. Även om de löpande inspektions- och förvaltningsuppgifter, som för närvarande här skulle föreligga för centralmyndigheten, icke äro av större omfattning än att de väl kunde handläggas inom en byrå, så må å andra sidan betonas, att ifrågavarande vårdområden befinna sig i en utveckling, som ställer stora anspråk på ledningens insikter och initiativkraft. Det vill också synas, som om man vid fattigvårdsinspektionens organiserande åsyftat att förbereda dess utveckling till självständig myndighet genom att i instruktionen för fattigvårdskonsulenterna inrycka bestämmelser, som giva statens fattigvårdsinspektör en gentemot departementet i viss mån självständig befogenhet. Denna säregna ställning har också kommit till uttryck däri, att fattigvårdsinspektören plägar i eget namn avgiva yttranden i frågor, som ankomma på departementets handläggning. Det vore sålunda endast ett konsekvent fullföljande av en påbörjad utveckling, om i samband med lösdrivarvårdens reformering den centrala ledningen av denna vård och alkoholistvården sammanfördes med och uppginge i den till självständig myndighet utbyggda centrala fattigvårds- och barnavårdsinspektionen.

Skulle emellertid till förebyggande av ytterligare splittring av socialförvaltningen ledningen av ifrågavarande vårdområden anses böra förläggas till redan förefintlig myndighet, kunna näppeligen här ifrågakomma andra ämbetsverk än socialstyrelsen samt — möjligen — pensionsstyrelsen. Detta sista alternativ synes av redan anförda skäl dock föga lämpligt. Erinras bör också, att besparingskommittén själv icke kunnat undgå att finna, hurusom enligt dess förslag pensionsstyrelsens organisation »blir väl tungrodd och svår för chefen att överskåda» (s. 156), varför kommittén nödgas förutsätta, att chefen icke skall kunna deltaga i de löpande ärendenas behandling inom styrelsen (s. 157). Det torde därför med fog kunna ifrågasättas, huruvida besparingskommittén ville vidhålla sitt förslag om de centrala fattigvårdsärendenas förläggning till pensionsstyrelsen, därest därmed skulle följa den centrala handläggningen av ärenden rörande jämväl barna-, alkoholist- och lösdrivarvård. Än mindre realiserbar synes i sådant fall kommitténs tanke på pensionsstyrelsens sammanslagning med riksförsäkringsverket. Ur allmänt administrativ synpunkt synes för övrigt mindre ändamålsenligt att till pensionsstyrelsen överflytta uppgifter, vilka äro av så väsentligt annan karaktär än ämbetsverkets hittillsvarande verksamhet.

Sådana betänkligheter framträda icke beträffande socialstyrelsen, vars handläggning av alkoholistärendena icke visat sig medföra särskilda svårigheter och med vars ämbetsuppgifter i övrigt ifrågavarande vårdområden hava många direkta beröringspunkter och icke i något avseende skulle kollidera. Vare sig emellertid ledningen av fattig- och barnavård samt alkoholist- och lösdrivarvård förlägges till socialstyrelsen eller annan redan förefintlig myndighet, böra givetvis vid dess inorganiserande i denna noga beaktas de särskilda krav på större handlingsfrihet, som påkallas av dess framträdande karaktär av inspektionsorgan.

Styrelsen vill slutligen med anledning av kommitténs förslag, i vad de beröra styrelsens ämbetsområde, tillfoga ytterligare några ord. Det har vid granskningen av dessa förslag synts egendomligt, att kommittén icke ansett sig böra upptaga till diskussion den naturliga frågan, huruvida icke möjligen statsmakterna haft skäl för vidtagande av nu bestående anordningar samt huruvida icke sådana skäl till äventyrs fortfarande äga giltighet. Åtminstone finner man ej i betänkandet något försök till en sådan undersökning, utan åtnöjer sig kommittén med att allenast redogöra för sina motiv för ändringsförslagen. Den i det föregående verkställda granskningen av kommittéförslaget ger onekligen också stöd för den uppfattningen, att kommittén knappast verkställt en sådan allsidigare undersökning och prövning, som i vårt land

hittills ansetts böra föregå mera betydelsefulla ståndpunktstaganden rörande statsförvaltningen. Endast härigenom lärer kunna förklaras, att kommittén icke på någon punkt ansett sig böra till behandling upptaga de motiv, som departemental- och kommerskollegiikommitterade, socialstyrelsesakkunniga samt Kungl. Maj:t och riksdagen anfört som skäl för socialstyrelsens inrättande samt avgränsningen av dess ämbetsområde och vilka i propositionen rörande socialstyrelsens upprättande (n:o 108 vid 1912 års riksdag) av vederbörande departementschef sammanfattades i följande principuttalande:

»För vinnande av möjlighet till en ändamålsenlig förläggning och organisation av de nya sociala förvaltningsuppgifter, som möta i och med de förutsedda åtgärdernas och reformernas genomförande, är det utan tvivel också av stor betydelse, att det organ, som är erforderligt för de redan nu på den högsta centralförvaltningen ankommande sociala förvaltningsuppgifterna, omedelbart kommer till stånd och blir så anordnat, att det är färdigt att bereda och mottaga de år efter år nytillkommande förvaltningsuppgifterna. Dessa skulle eljest få anförtros åt olika, på dessa områden mindre sakkunniga myndigheter eller ock föranleda upprättande av nya, fristående förvaltningsorgan, till avgjort men för uppgifternas vederbörliga tillgodoseende och sammanhållande samt säkerligen även ur kostnadssynpunkt.»

Sammanfattning.

Såsom av det ovanstående framgår har socialstyrelsen ej kunnat biträda kommitténs förslag vare sig beträffande de mera speciella områdena, yrkesinspektionen och fattigvårdsinspektionen, eller ifråga om det huvudsakliga föremålet för reformförslagen, nämligen den sociala sjuk-, olycksfalls- och pensionsförsäkringen.

Vad angår *yrkesinspektionen* har kommittén icke rätt bedömt vare sig dess uppgifter eller dess förhållande till olycksfallsförsäkringen. Arbetarskyddet är nämligen ingalunda begränsat till eller ens i övervägande grad inriktat på förebyggandet av olycksfall, utan utgöres den betydelsefullaste delen av yrkesinspektionens verksamhet av arbete till förbättrande av yrkeshygienen samt av andra åtgärder till arbetarnas välfärd. De uppgifter i den sociala olycksfallsförsäkringens tjänst, som kommittén föreslår skola påläggas yrkesinspektionens befattningshavare, äro ägnade att till förmån för det s e k u n d ä r a, ersättningen till de skadade, inkräkta på det p r i m ä r a, det förebyggande arbetet. Dessa uppgifter äro av sådan beskaffenhet, att de icke lätt låta sig förena med yrkesinspektionens i stort sett framgångsrika strävan efter förtroendefullt samarbete med både arbetsgivare och arbetare till genomförandet av tillfredsställande arbetsförhållanden. Olägenheterna måste framstå så mycket starkare, som yrkesinspektionskåren enligt kommitténs förslag skulle komma att tagas i anspråk för en försäkringsanstalt av väsentligen privat karaktär. Den eller de försäkringsinrättningar, som bliva bärare av den sociala olycksfallsförsäkringen, böra enligt socialstyrelsens uppfattning själva bekosta den tekniska apparat, som de finna erforderlig för sin kontroll gentemot arbetsgivare och arbetare. Besparingskommitténs motiv för sitt förslag att överflytta yrkesinspektionens ledning från socialstyrelsen till det föreslagna riksförsäkringsverket äro sålunda ej väl grundade. Därjämte har lämnats obeaktat, att arbetarskyddsärendena på det närmaste sammanhöra med de allmänna arbetarfrågorna, vilka utgöra kärnpunkten i socialstyrelsens arbetsuppgifter, och tillsammans med dessa frågor »bilda en naturlig enhet», såsom 1912 års socialstyrelsesakkunniga uttryckte sig. Styrelsen måste därför bestämt motsätta sig arbetarskyddsbyråns utbrytning, men kan å andra sidan väl tänka sig ett samarbete med vederbörande organ för den sociala olycksfallsförsäkringen i syfte att även till dennas bästa främja yrkesinspektionens verksamhet, i vad denna avser förebyggande av olycksfall.

I fråga om *fattigvårdsinspektionen* har styrelsen påvisat, att från den tidigare behandlingen av frågan om fattigvårdsärendenas centrala handläggning något stöd ej kan vinnas för kommitténs förslag om inspektionsorganets förflyttning från socialdepartementet till pensionsstyrelsen. Kommittén har förbisett, att fattigvårdsinspektionen är genom lagbestämmelse samorganiserad med barnavårdsinspektionen samt att fattigvården nära sammanhänger med alkoholist- och lösdrivarvården. Ett uttryck härför är bl. a. det förhållandet, att i $^3/_4$ av Sveriges kommuner fattigvårdsstyrelsen samtidigt fungerar såsom nykterhetsnämnd samt att man från olika håll uttalat sig för att fattigvårdsstyrelse eller nykterhetsnämnd skulle inträda såsom medverkande jämväl vid lösdrivarvården. För den händelse alltså fattigvårds- och barnavårdsinspektionen skall lösgöras från socialdepartementet, bör icke förbises det starka sakliga behovet av dess sammanhållande med den centrala ledningen för alkoholist- och lösdrivarvården, vars förläggande till pensionsstyrelsen icke på allvar lärer ifrågasättas.

Icke heller i avseende å *socialförsäkringen* synes kommittéförslaget ägnat att tagas till utgångspunkt för det förestående reformarbetet. Det principiella felet i kommitténs hela organisationsplan är, såsom styrelsen förut framhållit, att kommittén icke tillräckligt beaktat socialförsäkringens enhetlighet och de krav, som härav uppkomma med avseende på de olika försäkringsgrenarnas inbördes avvägning. Såsom en följd härav har kommittén icke heller givit åt sjukförsäkringen den plats, som med rätta tillkommer densamma med hänsyn ej blott till dess egen betydelsefulla uppgift, utan även till dess oumbärlighet såsom grundval för hela försäkringsbyggnaden.

En väl ordnad och effektiv sjukförsäkring utgör själva förutsättningen för icke blott de av kommittén föreslagna reformerna, utan överhuvud taget varje rationell organisation av såväl allmänna pensionsförsäkringen som olycksfallsförsäkringen. Vid sådant förhållande och då en så beskaffad sjukförsäkring icke synes vara att vinna genom de av kommittén föreslagna reformerna i fråga om den frivilliga sjukkasseverksamheten, utan allenast på den obligatoriska försäkringens väg, får styrelsen hemställa, att frågan om införandet av obligatorisk sjukförsäkring nu upptages till förnyad och allsidig utredning, en utredning som givetvis även bör omfatta de jämkningar i pensions- och olycksfallsförsäkringen, som kunna betingas av sjukförsäkringens definitiva ordnande. Det jämförelsevis rika material, som insamlats av dels besparingskommittén, dels kommittén för socialförsäkringens organisation och vilket genom nu infordrade yttranden från myndigheter och organisationer lärer erhålla värdefull komplettering, torde vid den här ifrågasatta utredningen kunna komma till användning i jämförelsevis stor utsträckning och möjliggöra ernåendet av snabbt resultat.

Att nu omedelbart och utan att avvakta resultaten av en dylik utredning genomföra, i större eller mindre utsträckning, kommitténs förslag till omorganisation av pensions- och olycksfallsförsäkringen skulle enligt styrelsens mening verka direkt skadligt. Därigenom vore nämligen med all sannolikhet åtminstone för nu överskådlig framtid vägen stängd för en verklig lösning av vår sociala sjukförsäkringsfråga. För samma tid skulle socialförsäkringen jämväl i övrigt vara i saknad av den styrka, som ligger i självförvaltning direkt genom de försäkrade, samt lida av samma starka centralisation, som nu gör den så stel och tungrodd.

Flertalet av kommitténs reformförslag föreligga dessutom icke, på sätt styrelsen i det föregående sökt visa, i det skick och synas ej heller vara av den brådskande natur, att de icke mycket väl kunna anstå i avvaktan på genomförandet av en rationellt organiserad sjukförsäkring. Bleve det blott fastslaget, att mera genomgripande reformer i fråga om pensions- och olycksfallsförsäkringen vore avhängiga av sjukförsäkringsfrågans lösning, skulle givetvis denna senare i sin ordning kraftigt påskyndas. Men att dessförinnan genomföra reformer, i fråga om vilka man nu icke kan förutse, huruvida de passa eller icke passa ihop med den blivande sjukförsäk-

ringen, vore givetvis i och för sig mindre lämpligt. Härtill kommer, att vissa av dessa reformer, om också i och för sig lämpliga, skulle föra med sig administrativa och organisatoriska anordningar, om vilka det med all sannolikhet kan antagas, att de inom jämförelsevis kort tid åter måste rubbas.

I avvaktan på resultaten av en skyndsam utredning rörande införandet av obligatorisk sjukförsäkring samt rörande dennas läggande till grund jämväl för olycksfalls- och pensionsförsäkringen böra sålunda enligt socialstyrelsens mening partiella reformer i avseende å vår socialförsäkring tillsvidare anstå. Detta utesluter ju icke, såsom ock i vederbörligt sammanhang framhållits, att kommitténs reformförslag härutinnan i vissa delar förtjäna beaktande. Så är särskilt förhållandet i fråga om sjukkasseverksamheten, där kommittén gett uttryck åt vissa synpunkter och önskemål, som länge gjort sig gällande inom sjukkasseväsendet och varit föremål för styrelsens uppmärksamhet, men vilka icke kunnat från styrelsens sida lämpligen framföras, så länge särskilda omfattande utredningar på detta område pågått. Även om ett fortsatt dröjsmål härutinnan kan synas beklagligt, bör dock de partiella reformernas väg icke heller här beträdas, förrän full klarhet föreligger beträffande huvudfrågan, frivillig eller obligatorisk sjukförsäkring. Ty en omorganisation av den nuvarande sjukkasserörelsen är förenad med så stora svårigheter och kostnader samt kräver sådan tid, att det icke kan vara försvarligt framkalla en sådan, med mindre man har full klarhet om att den kommer att bliva för längre tid bestående.

Skulle man emellertid vid sådan ingående omprövning av frågan om obligatorisk sjukförsäkring, som styrelsen här föreslagit, komma till den uppfattning, att avgörande hinder resa sig mot realiserandet inom närmare framtid av denna försäkring, då bör även enligt styrelsens uppfattning en omorganisation av den frivilliga sjukförsäkringen omedelbart företagas, därvid beaktande bör ägnas såväl åt kommitténs förslag härutinnan som ock åt styrelsens här ovan gjorda erinringar och framförda uppslag.

Den industriella demokratiens problem.

Genom remiss den 22 juni 1923 anbefallde Kungl. Maj:t socialstyrelsen att inkomma med utlåtande över det den 31 mars 1923 avgivna kommittébetänkandet rörande den industriella demokratiens problem jämte därtill fogade förslag till lag om driftsnämnder. På framställning av socialstyrelsens chef bemyndigade emellertid Kungl. Maj:t den 12 januari 1924 dåvarande chefen för socialdepartementet att uppdraga åt två personer att företaga en studieresa till Norge, England, Tjeckoslovakien och Österrike för att i dessa länder taga närmare kännedom om därstädes praktiskt tillämpade former av industriell demokrati ävensom vid dylik tillämpning vunna erfarenheter. I enlighet härmed uppdrog nämnde departementschef samma dag åt byråchefen A. Molin och kommerserådet R. Sohlman att företaga en dylik studieresa. Över nu åsyftade studier, som utfördes i Norge och England under våren samt i Tjeckoslovakien och Österrike under hösten nästlidet år, har berättelse den 30 december 1924 avgivits till chefen för socialdepartementet och sedermera publicerats i Sociala Meddelanden (årg. 1925, sid. 273). Styrelsen har därefter den 9 maj 1925 avgivit efterföljande betänkande rörande det ifrågavarande spörsmålet:

Beträffande den föreliggande frågans intresse och betydelse för arbetarna kan man icke tveka. Därmed är emellertid icke givet, att reformer i den riktning, varåt man med denna fråga syftar, i verkligheten skola tillföra arbetarna den förbättrade ställning de förvänta. Såsom det primära och väsentliga målet för strävandena mot bättre samhällsförhållanden måste man allt fortfarande uppställa »fattigdomens avskaffande», och såsom medel för detta mål uppnående lär man i stort sett icke kunna tveka om att i främsta rummet nämna förökad och förbilligad produktion. Man har sålunda i första hand att se till, hur den industriella demokratien kan antagas komma att inverka på produktionen.

Undersöker man de olika faktorer, som kunna anses vara av mer avgörande betydelse för produktionen, finner man, att flertalet av dem uppbäres av starka, intresserade krafter, som i görligaste mån arbeta för deras utveckling och därmed för produktionens främjande. Skäligen försummad är emellertid en dylik faktor, nämligen arbetsgivarnas och arbetarnas samverkan.

Förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare har väl alltid varit kännetecknat av en större eller mindre intressemotsättning. I den förra partens intresse har i regel legat att erhålla mesta möjliga arbete för minsta möjliga betalning, för den senare att få största möjliga betalning för minsta möjliga arbete. Längre tillbaka i tiden framträdde denna motsättning emellertid ej så starkt. Inför arbetsgivarens genom samhällsordningen befästade välde kunde arbetaren endast med svårighet och fara göra sina krav gällande. En viss samhörighetskänsla, grundad på ett närmare personligt förhållande och en viss intressegemenskap gentemot utomstående var ej heller främmande för det s. k. patriarkaliska arbetsförhållandet. Vad särskilt industriens föregångare hantverket angår, ansågo sig också arbetarna i stor utsträckning ha anledning betrakta sin ställning som arbetstagare såsom något övergående, vars vidrigheter det ej lönade sig att lägga alltför tungt på sinnet.

Med industrialismens fortskridande utveckling har berörda motsättning framträtt allt skarpare. Det personliga sambandet mellan parterna har givetvis ej kunnat upprätthållas i de stora företagen med deras massor av arbetare. Något avsevärt intresse för företagets driftsresultat kan i många fall knappast påräknas hos arbetaren, som endast har att svara för något enformigt, till sin omfattning obetydligt moment i produktionsprocessen. Härtill kommer, att det alltmer fullkomnade organisationsväsendet berett arbetarna ej blott eggelse utan även möjlighet att göra sina anspråk gällande. En del av tidningspressen torde också ha gjort sitt till att skärpa här ifrågavarande motsättning.

Man hoppades tidigare, att den fortskridande konsolideringen genom organisationsväsendets utveckling å ömse sidor så småningom skulle åvägabringa stabilare och fredligare arbetsförhållanden. De senaste årens erfarenheter ha tyvärr ej besannat dessa förhoppningar. Det senaste år, för vilket siffror i förevarande avseende finnas tillgängliga eller år 1923, utvisar sålunda ett antal till följd av arbetsinställelser förlorade arbetsdagar av 6 907 390 — en siffra, som endast överträffas av motsvarande uppgifter för storstrejksåret 1909 och året för fredskrisens genombrott 1920.

Givet är, att nu berörda mer eller mindre latenta krigstillstånd medför högst betydande ekonomiska konsekvenser. För år 1923 har sålunda enligt socialstyrelsens beräkningar förlusten i arbetsförtjänst för arbetarna uppgått till omkring 57 miljoner kronor. Till krigskostnaderna lära väl även få räknas övervägande delen av arbetarnas och arbetsgivarnas utgifter för sina organisationer, belöpande sig för år 1923 till avsevärt mer än 20 miljoner kronor. Förutom nu nämnda, till sina belopp någorlunda beräkneliga kostnader har man emellertid även att beakta andra, som, ehuru undandragande sig varje försök till exakt beräkning, måhända äro lika betydande. Styrelsen syftar härmed ej blott på de förluster, som arbetsinställelserna i regel tillskynda arbetsgivarna i utebliven avkastning å dyrbara anläggningar och råvaror, mistade beställningar etc., utan även på de sannolikt avsevärda förluster i försämrad arbetsin-

tensitet, slöseri med materialier, vårdslös behandling av redskap m. m., som i avsevärd mån torde kunna tillskrivas bristen på tillbörlig samverkan och känsla av samhörighet mellan arbetsgivare och arbetare.

Att här ifrågavarande missförhållande måste vara ägnat att i hög grad förbittra samhällslivet är alltför väl bekant för att behöva närmare belysas.

Det ligger i detta sammanhang onekligen nära till hands att fråga sig, om det icke skulle vara möjligt att genom förbättringar i det offentliga förlikningsförfarandet i någon avsevärd mån främja arbetsfreden. De hittills i sådant syfte framkomna förslagen — frågan har som bekant på senaste tiden varit föremål för åtskillig uppmärksamhet — synas emellertid ej berättiga till några större förhoppningar.

Med hänsyn till vad sålunda anförts är det tydligt, att man måste med största intresse uppmärksamma varje förslag, som kan synas ägnat att undanröja eller mildra motsättningen mellan »kapital och arbete». Genom det medinflytande för arbetarna och den bättre samverkan mellan dem och arbetsgivarna, vartill den industriella demokratien syftar, synes densamma onekligen giva vissa löften i förevarande avseende. Den skulle bereda arbetarna tillfredsställelsen av en viss höjning i socialt hänseende, teknisk-ekonomisk upplysning samt ökade möjligheter att tillvarataga sina intressen. Å andra sidan skulle arbetsgivarna av reformen kunna förvänta en kunnigare och mer *intresserad medverkan från arbetarna samt möjligen även en del uppslag av betydelse* för driften.

Innan styrelsen vidare ingår på frågan om industriell demokrati, anser den sig likväl nödgad att något uppehålla sig vid nämnda begrepps innebörd.

Tanken på industriell demokrati är relativt ny och har först under det senaste årtiondet blivit föremål för allmännare intresse. Den har kommit till förverkligande under olika förutsättningar och i olika former. Begreppet »industriell demokrati» är också alltjämt mycket svävande och tydligtvis påverkat av olika önskemål, kännetecknande för skilda ståndpunkter. Emellertid vill det synas, som om de varierande uppfattningarna i stort sett möjligen skulle kunna sammanföras till två typer, den ena väsentligen anknytande till det nu i allmänhet rådande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare och den andra syftande till en ingripande omgestaltning av berörda förhållande.

Den förra, mer moderata begreppstypen begränsar sig till att åt arbetarna såsom kontraherande part rörande arbetsvillkoren bereda full medbestämmanderätt och jämlikhet med arbetsgivarparten samt därutöver att genom en ordnad representation och en regelbunden samverkan giva dem möjlighet till ett visst medinflytande i avseende å allehanda omständigheter av betydelse för arbetsförhållandet. Genom det åsyftade personliga närmandet mellan arbetsgivare och arbetare skulle också dessa senare komma i tillfälle att förvärva ökad kännedom om företagets verksamhet och att genom rådgivning utöva ett visst medinflytande på företagets ledning. Till industriell demokrati i denna bemärkelse äro sålunda att räkna anordningar för arbetarnas deltagande i avslutande av kollektivavtal och utformande av dylika avtals tillämpning å de särskilda arbetsplatserna, deras medverkan vid fastställande av ordningsregler för arbetet och gestaltande av allehanda anordningar och förhållanden av betydelse för arbetarna i deras arbete, såsom skyddsåtgärder mot olycksfall och ohälsa samt bekvämlighets- och välfärdsanordningar. Även anordningar för arbetarnas rådgivande medverkan beträffande driftsförbättringar i allmänhet och i fråga om arbetares entledigande torde kunna hänföras till förevarande typ av industriell demokrati.

Den andra, mer radikala typen av industriell demokrati nöjer sig icke med nyss berörda, med den nu rådande rätts- och produktionsordningen förenliga befogenheter, utan tillerkänner arbetarna verklig medbestämmanderätt i företagens ledning. Till industriell demokrati av denna typ, som stundom plägar kännetecknas med uttrycket »arbetarnas kontroll», äro att hänföra bl. a. kraven på rätt för arbetarna att taga del av företagens böcker och räkenskaper, att vara representerade med medbestämmanderätt i före-

tagens styrelser samt att med dylik befogenhet medverka i fråga om arbetares antagande eller avskedande.

Styrelsen övergår nu till att något närmare skärskåda den industriella demokratien, tagen i dess moderatare bemärkelse.

En viss medbestämmanderätt i fråga om arbetsvillkoren har väl alltid tillkommit den fria arbetaren och lär sålunda ej gärna i och för sig kunna rubriceras såsom ett uttryck för industriell demokrati. Annorlunda ställer sig emellertid berörda rätt, när den framträder som en befogenhet för arbetarna att såsom jämställd part fritt förhandla med arbetsgivaren om arbetsvillkoren. Tillvaron av en dylik förhandlingsrätt torde numera, väsentligen tack vare organisationsväsendets utveckling, få anses allmänt erkänd. Då arbetsvillkoren kunna beröra många olika förhållanden, har denna förhandlingsrätt, såsom också framhålles i det remitterade kommittébetänkandet, kommit att sträcka sig ganska vida omkring, och sannolikt torde vara, att densamma med avtalsväsendets fortskridande utveckling kommer att vinna ytterligare omfattning.

Här berörda fas av industriell demokrati torde kunna anses som den ursprungliga och grundläggande. Den vilar på ett allmängiltigt, verkligt intresse hos arbetarna — att skaffa sig så förmånliga arbetsvillkor som möjligt — vilket intresse, i den mån möjlighet därtill finnes, söker sig fram till förverkligande. Erfarenheten från andra länder, där man upprättat särskilda organ för ifrågavarande reformtankes tillämpning, visar också, att dessa organ, hur än deras uppgifter formulerats, i allmänhet förnämligast kommit att sysselsätta sig med frågor rörande arbetsvillkoren.

Om än arbetarnas medbestämmanderätt ej kan sträcka sig längre än till arbetsvillkoren, är det sannolikt, att deras representativa organ, under förutsättning av lämplig sammansättning och någorlunda gynnsamma omständigheter i övrigt, skulle kunna jämväl utom nyss berörda område bereda arbetarna ett betydelsefullt medinflytande. Sammanträffa arbetsgivar- och arbetarrepresentanter såsom sig bör till regelbundna överläggningar, ligger det i sakens natur, att allehanda frågor rörande arbetsförhållandet, ehuru icke att räkna till arbetsvillkoren, komma att av arbetarrepresentanterna framläggas för arbetsgivaren eller hans företrädare, och lär det väl då kunna förväntas, att arbetarnas önskemål i betydande omfattning skulle vinna beaktande. Nära till hands ligger även, att arbetsgivaren, där förhållandet mellan parterna är gott, begagnar sig av sammanträffandena med arbetarnas representanter för att av dem inhämta råd och upplysningar i en del avseenden. Sålunda kan här åsyftade samverkan, oavsett utformandet av arbetsvillkoren, ej blott förskaffa arbetarna förbättrade arbetsförhållanden, utan även tillföra dem mer ingående kännedom om och ökat intresse för företagets verksamhet. Att dylika resultat och det personliga närmande mellan parterna, som berörda samverkan borde kunna leda till, skulle vara ägnade att främja förståelse och samhörighetskänsla inom arbetsförhållandet samt mildra förut berörda motsättning mellan arbetsgivare och arbetare torde få anses uppenbart. Framhållas må vidare, att reformen, som väl skulle kunna bli till avsevärd nytta för arbetarskyddet, även torde kunna förväntas giva arbetarna en riktigare uppfattning av produktionens väsen och betingelser.

Här åsyftade form av industriell demokrati går emellertid icke fri för erinringar. Bl. a. lär det sålunda icke kunna förnekas, att de förväntade gynnsamma verkningarna av reformen, i den mån de skola åstadkommas genom samarbete med ledningen, måste få en ganska begränsad omfattning, då blott en mindre del av arbetarna kunna komma att deltaga i nämnda arbete. Den stora rörlighet, som utmärker arbetarna inom åtskilliga verksamhetsområden, skulle än ytterligare förringa berörda verkningar.

Vidare kan beträffande förväntningen, att arbetarna genom reformen skulle få ökat intresse för företagens verksamhet, anmärkas, att ett starkare sådant intresse i regel ej torde kunna påräknas utan en mer påtaglig ekonomisk grundval. Arbetsgivare, som särskilt velat främja ett dylikt intresse, ha också, som exempel från England och Amerika utvisa, i många fall funnit sig föranlåtna att på ett eller annat sätt bereda sina arbetare del i vinsten eller rent av i företaget.

En rätt vanlig och nära till hands liggande farhåga är, att arbetarnas fackliga organisationer skulle kunna komma att lida intrång och skada av den industriella demokratiens speciella organ. Symptom därtill ha heller icke saknats i vissa andra länder, men ha, såvitt styrelsen har sig bekant, organisationerna i regel väl lyckats att hävda sin ställning och även att taga ledningen av nämnda speciella organ. Förnekas kan emellertid ej, att möjlighet finnes för en utveckling i annan riktning. Benägenhet hos driftsråd eller motsvarande institution till en viss konkurrens med fackorganisationen låter nämligen givetvis tänka sig. De yngre, radikalare elementen, som ju ofta spela herrar inom de lokala arbetarkorporationerna, skulle möjligen, där de komme att behärska de ifrågasatta nya institutionerna, stundom söka att frigöra dessa från den fackliga ledningen och begagna dem för fullföljande av syften, som strida mot denna lednings vilja. Anmärkas kan också, att det icke är alldeles uteslutet, att det åsyftade samarbetet mellan arbetsgivare och arbetare någon gång skulle kunna arta sig så väl, att företagets arbetare förlorade intresset för sin fackorganisation.

Slutligen må även framhållas, att man mångenstädes å arbetarhåll sätter föga värde på ifrågavarande form av industriell demokrati, då den icke anses giva arbetarna tillräckligt långt gående befogenheter.

Enligt styrelsens mening måste emellertid denna typ av industriell demokrati anses välmotiverad och såsom ett naturligt och följdriktigt steg på det ekonomisk-sociala framåtskridandets väg.

Den förra hösten i Prag avhållna stora internationella socialpolitiska konferensen synes även ha uttalat sig för berörda typ av industriell demokrati. Dess resolution i ämnet innefattar bl. a. följande uttalande: »I detta syfte kräver kongressen, att i anpassning till förhållandena i olika länder genom lag upprättas organ inom företagen med representanter för de arbetare och tjänstemän, som äro anställda där. Dessa organ skola ha till uppgift att i samförstånd med de fackliga organisationerna vaka över tillämpningen av arbetsavtalets bestämmelser, att i samarbete med företagets ledning utarbeta och tillämpa verkstadsreglemente, särskilt vad gäller fastställandet av raster, ledighet och semester, att vaka över vidmakthållandet av de minimilöner, som stadgats i kollektivavtal, samt att på enahanda sätt göra sitt inflytande gällande ifråga om avlöningsmetoder och åtgärder av hygienisk karaktär, för förebyggande av olycksfall och yrkessjukdomar, underhåll och förbättring av maskinella anordningar samt industriell och teknisk utbildning.»

Huruvida reformen lämpligen bör genomföras medelst lagstiftning torde dock vara tveksamt. Ett genomförande tvångsvis skulle tydligtvis lägga en dålig grund för det åsyftade förtroendefulla samarbetet mellan arbetsgivare och arbetare. Vidare skulle en lagstadgad reglering försvåra reformens anpassning efter de i skilda företag rådande olika förhållandena.

Då ifrågavarande reform sålunda, ehuru erinringar kunna framställas mot densamma, enligt styrelsens mening måste anses önskvärd, men tvekan kan råda om dess förverkligande genom lag, anser sig styrelsen böra ifrågasätta, om icke staten och kommunerna skulle kunna vara villiga att såsom ett försök och föredöme tillämpa reformen i sina resp. industriella företag. Nära till hands synes också ligga, att en del företag, där arbetarnas intressen äro särskilt starkt företrädda, skulle kunna finna lämpligt att gå i spetsen för reformen. Blevo på dylikt sätt en början gjord och visade denna gynnsamma verkningar, torde man kunna vänta, att reformen skulle föras fram till ett mer vidsträckt förverkligande genom bestämmelser i kollektivavtalen.

Styrelsen övergår nu till att yttra sig om den andra, mer radikala typen av industriell demokrati, enligt vilken arbetarna skulle ha medbestämmanderätt i företagens ledning.

Såsom förut berörts, skulle denna typ av industriell demokrati innebära en ingripande omgestaltning av den nu rådande, väsentligen på företagarens dispositionsrätt

och arbetsavtalet uppbyggda rättsordningen för produktionen. Fråga är, om denna reform från rättslig synpunkt överhuvud taget är möjlig att genomföra. Genom arbetarnas medbestämmanderätt skulle ansvaret för företagets ledning rubbas — företagaren eller hans företrädare skulle ej längre ha fria händer, och berörda ansvar skulle komma att vila jämväl på arbetarnas representanter. Att göra detta medansvar gällande emot nämnda representanter skulle med nuvarande rättsordning knappt vara möjligt, och att utfinna tillfredsställande regler därför torde möta avsevärda svårigheter. Arbetarnas medbestämmanderätt, d. v. s. deras delaktighet i rätten att förfoga över produktionsmedlen, kan ej gärna härledas ur det på arbetsavtalet grundade arbetsförhållandet, utan komme att sakna privaträttslig grundval. Särskilda regler skulle också erfordras för medbestämmanderättens tillämpning i sådana fall, där arbetarnas representanter och företagaren ej kunna enas. Beträffande medbestämmanderätten i företagens ledning, i vad angår avslutandet av arbetsavtal, skulle arbetarna kunna göra sina intressen gällande såväl utifrån såsom avtalsslutande part som inifrån såsom deltagare i företagets ledning. De skulle med andra ord ifråga om arbetsvillkoren komma att förhandla och kontrahera med sig själva.

För att belysa den praktiska innebörden av en eventuell tillämpning av reformen skall styrelsen söka att här nedan giva en kortfattad, schematisk framställning av den ekonomiska företagarverksamheten och reformens sannolika verkningar i avseende å densamma.

Den som vill upprätta ett företag, exempelvis inom industrien, har i främsta rummet att uppbringa erforderligt kapital samt därefter att anskaffa för företagets bedrivande nödiga lokaler, maskiner och andra redskap, råmaterialier och personal. Såväl vid företagets upprättande som sedermera vid driften gäller det för företagaren att hålla kostnaderna så låga, som det med skälig förtänksamhet låter sig göra. Han har sålunda att söka erhålla alla förnödenheter, däribland arbetskraften, så billigt som möjligt. Kan han ej uppehålla en så pass bred marginal mellan utgifter och inkomster, att behållningen åtminstone räcker till skälig förräntning av det i företaget nedlagda kapitalet, anses han ha misslyckats i sin företagarverksamhet.

Hur skulle nu medbestämmanderätt för arbetarna i företagens ledning komma att verka? Krasst ekonomiskt taget ackorderar nu arbetsköparen — i den mån organisations- och avtalsförhållanden det medgiva — med arbetssäljaren om hans arbetskraft på ungefär samma sätt, som han tillämpar vid upphandling av råvaror eller andra förnödenheter. Utrustade med medbestämmanderätt, skulle arbetarna sannolikt i möjligaste mån tillgodose sin egen fördel, vilket, då arbetskostnaden vanligen uppgår till en betydande del av kostnaderna för produktionen, lätt skulle kunna få betänkliga verkningar för företaget. Arbetsbesparande förändringar i driften skulle ej heller gärna kunna påräkna något intresse hos arbetarnas representanter i företagsledningen. Ifråga om arbetares antagande och entledigande skulle nämnda representanter knappast kunna undgå att stundom låta sig leda av synpunkter, främmande för företagets intressen. För övrigt torde man ej kunna förvänta, att arbetarna, som — oavsett den vanligen avlägsna hänsynen till företagets bestånd — sakna på ekonomisk grund vilande intresse för företagets framgång, skulle lämna någon avsevärd medverkan beträffande företagets ledning. Mellan företagaren, som i främsta rummet har att tänka på företagets räntabilitet, och arbetarnas representanter i företagsledningen skulle sålunda knappast komma att råda samförstånd.

Först med en sådan omläggning av rättsförhållandena, att arbetarna genom delägarskap eller på annat sätt finge grundad meddispositionsrätt över produktionsmedlen och ett verkligt ekonomiskt intresse i produktionsresultatet, skulle här ifrågavarande typ av industriell demokrati kunna med någon framgång förverkligas. Rörande möjligheterna för en dylik omläggning, varigenom arbetarna emellertid i viss mån skulle komma att anlägga företagarsynpunkter, har styrelsen ansett sig sakna anledning att i detta sammanhang yttra sig.

Med hänsyn till den ledning vid bedömandet av föreliggande fråga, som erfarenheterna i ämnet från andra länder möjligen kunna erbjuda, har styrelsen ansett sig böra söka, i den mån åsyftade erfarenheter äro styrelsen bekanta, här lämna en kortfattad översikt över huvuddragen av desamma.

Till en början må framhållas, att av de två förut avhandlade typerna av industriell demokrati egentligen endast den förra, mer moderata kommit till tillämpning — ej sällan dock utrustad med vissa mer långtgående befogenheter. De möjligheter till deltagande i företagens ekonomiska ledning, som vissa länders lagstiftning i större eller mindre utsträckning medgiver, ha praktiskt taget knappast utnyttjats.

Beträffande först arbetarnas intresse för ifrågavarande institution har detta, som begripligt är, visat sig i avsevärd mån beroende av, huruvida arbetarna redan förut varit försedda med en någorlunda tillfredsställande representation eller ej. Sålunda torde det väl utvecklade förhandlingsmaskineriet inom några av Englands bäst organiserade industrier, liksom förtroendemannainstitutionen i Norge och Tjeckoslovakien, funnits göra särskilda, nya organ för den industriella demokratien i viss mån överflödiga.

Bland de olika frågor, varmed den industriella demokratiens organ haft att taga befattning, torde de i främsta rummet ägnat uppmärksamhet och intresse åt arbetsvillkoren och andra omständigheter av betydelse för arbetsförhållandet. Vidare ha i de länder, där nämnda organ tillerkänts inflytande på frågor om arbetares entledigande, sådana frågor visat sig i betydande mån taga dessa organ i anspråk. Otvivelaktigt torde tillämpningen av industriell demokrati, som ju bereder arbetarna ökade möjligheter att göra sina intressen gällande, i nyss berörda avseenden ha tillfört arbetarna avsevärda fördelar.

Ifråga om arbetets sundhet och säkerhet torde omförmälda organ ha utvecklat en viss verksamhet, dock ej av större betydelse. Välfärdsanordningar ha de kanske ägnat ett något större intresse. Beträffande tekniska förbättringar i driften lär deras verksamhet på det hela taget ej ha lett till några mer avsevärda resultat.

Att allmängiltigt besvara frågan, om tillämpning av industriell demokrati verkat förbättring av förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, torde ej låta sig göra. Där berörda reform kommit till tillämpning på frivillig väg, lär frågan emellertid i stort sett kunna besvaras jakande. I de länder åter, där reformen genomförts genom lagstiftning, äro meningarna mycket delade. Av arbetsgivarna göres måhända i övervägande mån gällande, att reformen varit till skada — de sista spåren av det patriarkaliska förhållandet ha försvunnit, och nya konfliktanledningar ha tillkommit. Från arbetarsidan försäkras, att reformen främjat förståelsen mellan parterna och minskat spänningen dem emellan.

I samband med nu berörda fråga framhålles ofta med styrka betydelsen av de personliga förutsättningarna å ömse sidor och detta med hänsyn ej blott till förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, utan jämväl till möjligheterna för och resultaten av den industriella demokratien över huvud taget. Uppenbart torde även vara, att en idé, som väsentligen eller åtminstone närmast syftar till förbättrad samverkan mellan arbetsgivare och arbetare, måste för sitt förverkligande vara i hög grad beroende av de åsikter och känslor, som besjäla nämnda parter.

Slutligen torde man såsom på sätt och vis ett totalomdöme om den industriella demokratiens verkningar, särskilt där densamma är lagstadgad, kunna säga, att dessa verkningar ej motsvarat vare sig arbetsgivarnas farhågor eller arbetarnas förhoppningar. Nämnda reformtanke har tillämpats på det hittills rådande produktionssystemet, utan att, åtminstone där de allmänna inrikespolitiska förhållandena varit något så när normala, förorsaka några svårare rubbningar. Påpekas bör emellertid, att erfarenheterna på detta område äro alltför kortvariga för att kunna tillerkännas något mer slutgiltigt vitsord.

Såsom förut anförts, har styrelsen, ehuru den anser den mer moderata typen av industriell demokrati vara att förorda, icke funnit sig kunna tillstyrka, att den införes

genom lagstiftning. För det fall att Kungl. Maj:t emellertid icke skulle biträda denna mening, utan finna för gott för riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet, har styrelsen ansett sig böra till granskning upptaga det av kommittén avgivna förslaget till lag om driftsnämnder.

Lagförslaget torde i stort sett kunna sägas syfta till att på de skilda arbetsställena åstadkomma representativa organ (driftsnämnder) — sammansatta av ett flertal representanter för arbetarna och ett fåtal för arbetsgivarna — vilka skulle efter vissa givna regler förverkliga den industriella demokratiens idé. Då lagförslagets bestämmelser ej tillerkänna driftsnämnderna någon medbestämmanderätt i avseende å företagens ledning, utan endast rätt att erhålla vissa upplysningar rörande deras drift samt att yttra sig och avgiva förslag beträffande densamma, lär man, såsom förut framhållits, ha skäl anse, att den med lagförslaget åsyftade anordningen väsentligen är att hänföra till den moderatare typen av industriell demokrati. I vissa avseenden synes dock lagförslaget syfta längre, och kan det med hänsyn därtill förefalla något tvivelaktigt, huruvida kommittén tänkt sig den för vårt land föreslagna formen av industriell demokrati definitivt begränsad till sådana funktioner, som äro kännetecknande för berörda moderatare typ. Huru härmed än må förhålla sig, har styrelsen vid sin granskning av lagförslaget utgått från att lagförslaget måste anses vara avsett att förverkliga den mer *moderata typen av industriell demokrati.*

2 §.

Mot den i paragrafens första moment angivna begränsningen av lagens tillämpning till industri och hantverk, kan onekligen med fog anmärkas, att den godtyckligt från åtnjutandet av de med lagen åsyftade förmåner avskär talrika grupper av arbetare, exempelvis inom transportverksamheten, vilka skäligen äro att jämställa med arbetare inom industri och hantverk. Anmärkas kan också, att den svenska sociala lagstiftning, som kommit till under senare tider, såsom lagarna om arbetarskydd, om försäkring för olycksfall i arbete och om arbetstidens begränsning, har ett synnerligen vidsträckt tillämpningsområde. Då här emellertid är fråga om en ny och mycket omstridd anordning, vars reglering torde vara att anse såsom ett lagstiftningsförsök, har styrelsen icke funnit sig böra framställa någon erinran i förevarande avseende.

Av bestämmelserna i 1 mom. framgår vidare bl. a., att lagens tillämpning är inskränkt till sådana företag, vari minst halva antalet av arbetarna äro på visst sätt organiserade. Denna betingelse, som givetvis måste te sig som ett försök till »inpiskning» i organisationerna, strider mot den av svenska staten hittills konsekvent iakttagna neutraliteten gentemot arbetarnas organisationsförhållanden. Nämnda betingelse skulle för övrigt även kunna ha den för organisationerna ofördelaktiga verkan, att arbetsgivare, som önskade undgå driftsnämnd, skulle kunna finna sig föranlåtna att söka i övervägande mån anställa oorganiserade arbetare. Sakligt sett torde kunna anmärkas, att de icke organiserade arbetarna tydligtvis måste anses ha större behov av driftsnämnder än de organiserade, som ju i sina resp. organisationer redan ha en i regel inflytelserik representation. Egendomligt förefaller även, att staten skulle vara mindre intresserad av arbetsfreden — som ju särskilt skulle främjas genom tillämpning av industriell demokrati — i företag med oorganiserad arbetskraft. De oorganiserade arbetarna utgöra ej heller någon så obetydlig grupp, att de med hänsyn därtill ej förtjäna beaktan — såvitt tillgängliga uppgifter utvisa torde nämligen deras antal inom industri och hantverk uppgå till minst hälften av de organiserades. Att arbetsgivaren ofta skulle med misstroende möta en driftsnämnd, som blivit honom påtvingad av hans så att säga yrkesmässiga motståndare, är begripligt. Något berättigat intresse för en organisation att förhindra tillkomsten av en driftsnämnd i ett företag, där organisationen icke eller endast obetydligt är företrädd, torde ej kunna anses föreligga. I intet annat land har heller lagstiftningen uppställt motsvarande betingelse. Man kan förstå och uppskatta kommitténs omsorg att säkerställa organisa-

tionerna mot konkurrens och intrång från driftsnämndernas sida, men fråga är, om denna omsorg behöver leda till det här föreslagna privilegiet för organisationerna. Dessa torde, såsom exemplen från utlandet visa, i regel taga ledningen av sådana institutioner som driftsnämnderna, vilka ju också i allmänhet måste känna en benägenhet att söka stöd hos vederbörande organisation. Saknar en organisation förmåga att på nu antytt sätt göra sig gällande, torde det ej hjälpa densamma mycket, om den får här åsyftade privilegierade ställning.

I redaktionellt avseende må anmärkas, att ordet »företag», av motiveringen att döma, ej torde väl svara mot kommitténs mening. Nämnda ord lär nämligen vanligen få anses som ett uttryck för den ekonomiska enheten hos en verksamhet. Ordet »arbetsställe», vars innebörd redan vunnit hävd inom den sociala lagstiftningen och förvaltningen, tyder mera på driftsenheten och torde bättre uttrycka vad kommittén menar.

Till förekommande att bestämningen »varest minst 25 arbetare äga full sysselsättning» skulle kunna hänföras till »industri eller hantverk», torde före ordet företag, resp. arbetsställe inskjutas ordet »sådant». Uttrycket »äga full sysselsättning» synes ägnat att medföra osäkerhet vid lagens tillämpning och torde ej bereda den stabilitet i tillämpningen, som kommittén enligt motiveringen avsett. Då hänsyn knappast torde behöva tagas till de relativt sällsynta fallen av bisysselsättningar, synes ifrågavarande uttryck lämpligen kunna ersättas med de förut i svensk lagstiftning i motsvarande sammanhang använda orden »i regel äga sysselsättning».

Orden »arbetare organiserat sig i fackförening eller verkstadsklubb» giva icke tydlig upplysning om, att här, såsom av jämförelse med 5 § 1 mom. och 10 §:s motivering, sista stycket, framgår, åsyftas sådana fackföreningar eller verkstadsklubbar, vilkas rekryteringsområde är begränsat till företaget.

Det synes tvivelaktigt, om förutsättningen »ansluten till organisation, som omfattar arbetare från hela riket eller viss del därav inom samma fack eller industri» kan anses ha några mer bärande skäl för sig. Orden »eller viss del därav» innebära ingen begränsning nedåt, utan skulle medgiva anslutning även till en rent lokal organisation. Med hänsyn till bestämningen »inom samma fack eller industri» kan ifrågasättas, huruvida därmed avsetts att från här ifrågavarande prerogativ utesluta de till de syndikalistiska organisationerna anslutna arbetarna.

5 §.

Beträffande valrättens begränsning till de organiserade arbetarna gälla i huvudsak de erinringar, som framställts mot 2 §:s bestämmelse om befogenhet för nämnda arbetare att besluta om driftsnämnds inrättande. Därjämte må framhållas, att driftsnämnderna vid företag, som även sysselsätta oorganiserad personal, med skäl kunna befaras komma att vårdslösa denna personals intressen, t. ex. i fråga om avskedanden.

Överläggning mellan arbetsgivare och vederbörande organisation om driftsnämnds sammansättning är givetvis önskvärd, men synes, då densamma ej kan framtvingas, ej böra göras till förutsättning för val av sådan nämnd.

Uttrycket »förefintlig arbetarorganisation» lämnar ingen upplysning, vilken arbetarsammanslutning lagstiftaren här åsyftar.

Ifrågasättas kan, om det är lämpligt att, på sätt i 2 mom. skett, fastställa viss tidrymd för valets förrättande. Medhinnes det ej då, kan tvekan uppstå om dess giltighet.

6 §.

I konsekvens med vad förut erinrats mot det bristande hänsynstagandet till de oorganiserade arbetarna, må framhållas, att det förefaller orättvist att bland de oorganiserade förekommande yrkesgrupper, oavsett storleken, skola lämnas utan representation i driftsnämnden.

8 § 4 mom.

Uttrycket »såsom i 1 mom. sägs» förefaller något egendomligt, då det synes vara väl mycket begärt, att arbetsgivaren vid utfärdandet av här åsyftade kallelse skall tillämpa den för resp. arbetarorganisationen gällande ordning.

9 §.

Det kan ifrågasättas, om ej under här åsyftade förhållanden även såväl driftsnämnden själv som arbetsgivaren borde äga rätt att taga initiativ till nyval. Anmärkas kan, att här, i olikhet med i 2 § 1 mom., talas om »företagets organiserade arbetare» — sålunda utan hänsyn till, om deras organisation är ansluten till fackssammanslutning av högre ordning. Uttrycket »i behörigt skick» torde icke tydliggöra de avsikter kommittén, av motiveringen att döma, haft med detsamma.

Med hänsyn till att förevarande paragraf berör verkningar av inträffade förändringar i de förhållanden, som äro bestämmande för driftsnämndernas tillkomst, torde man här ha anledning påpeka, att i lagförslaget ej finnes angivet, hur det skall förfaras i det fall, att de i 2 § 1 mom. angivna förutsättningarna för rätt att besluta om driftsnämnds inrättande ej längre äro för handen. Av bestämmelserna i 2 och 5 §§ ser det ut, som om, sedan beslut fattats om driftsnämnds inrättande, sådan nämnd utan vidare alltjämt skulle kunna utses, oberoende av förändringar i arbetarantal och organisationsförhållanden — en möjlighet, som väl icke kan vara åsyftad.

13 §.

Bestämmelsen om skyldighet för arbetsgivaren att bestrida driftsnämndsledamöternas arvode synes mindre lämplig. Densamma skulle nämligen för arbetsgivarna, som i regel ej torde kunna förväntas vara särdeles välvilligt stämda mot de dem påtvungna driftsnämnderna, förefalla orättvis och, oaktat den måhända i allmänhet relativt obetydliga ekonomiska uppoffringen, verka irriterande och försämra möjligheterna för det åsyftade förtroendefulla samarbetet. Dylik betalningsskyldighet förekommer ej heller i andra länder.

14 §.

Driftsnämndernas ledamöter torde onekligen kunna göra anspråk på en särskilt skyddad ställning, men det sätt, varpå kommittén föreslagit att åvägabringa detta skydd synes mindre lämpligt. Oavsett att betingelsen för rätt till entledigande, d. v. s. förekomsten av tvingande skäl, måhända är väl sträng — en enbart oduglig arbetare skulle ej kunna avskedas — måste hela förfarandet med dess eventuella anmälan om entledigandet, driftsnämndens eventuella yttrande samt frågans eventuella hänskjutande till förbundsorganisationerna anses väl godtyckligt och beroende av maktförhållandet parterna emellan. Har arbetsgivaren en stark ställning gent emot arbetarna och deras organisationer, skulle han antagligen utan större risk kunna avskeda ledamöter av driftsnämnden — är åter förhållandet motsatt, skulle han icke våga avskeda en driftsnämndsledamot på än så goda grunder. Enligt styrelsens förmenande skulle det med hänsyn till rättssäkerheten och arbetsfreden vara lämpligare, om nyss berörda förfarande utbyttes mot befogenhet för den entledigade att anföra klagomål hos vederbörande statliga myndighet, som efter arbetsgivarens och driftsnämndens hörande skulle äga att godkänna entledigandet eller förklara detsamma ogiltigt.

17 §.

Åläggandet för driftsnämnden att verka för största möjliga ekonomi i driften är givetvis från produktionens synpunkt mycket tilltalande, men detsamma lär icke kunna

anses motivera den därpå följande bestämmelsen om rätt för nämnden att erhålla material för driftskostnadernas beräknande m. m. Vad som bör iakttagas med hänsyn till berörda åläggande, torde i regel ej vara nämnden eller arbetarna obekant — arbetsgivaren lär ej underlåta att lämna upplysning därom. Berörda rätt skulle otvivelaktigt möta starka betänkligheter hos arbetsgivarna, vilka i densammas utnyttjande ofta skulle se förberedelser till löneaktioner. Till det åsyftade samförståndet mellan arbetsgivare och arbetare skulle sålunda nämnda rätt knappast medverka. Såsom icke grundad i arbetsförhållandet måste den för övrigt anses oförenlig med den moderatare typ av industriell demokrati, som kommittéförslaget i stort sett företräder. Bestämmelserna i andra och tredje punkterna av paragrafens 1 mom. torde sålunda böra uteslutas. Därigenom skulle för övrigt praktiskt taget sannolikt ej åstadkommas någon avsevärd förändring.

18 §.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. torde icke kunna anses innebära några nyheter, då driftsnämnd givetvis skulle äga att yttra sig över vad som helst — arbetsgivaren obetaget att därvid fästa det avseende han funne för gott — samt att söka stöd hos sin organisation.

Styrelsen, som icke vill förneka att korrektiv möjligen kunna vara erforderliga mot godtycke och oskälig hårdhet vid avskedande, anser sig emellertid icke böra påkalla ändring i nyss berörda bestämmelser, då en reglering i förevarande avseende, vilken måste noga preciseras, har sin rätta plats i en avtalslag.

19 §.

Denna paragrafs första moment berör, såsom även angives i motiveringen, ett område, vilket redan är uppmärksammat i 31 § lagen om arbetarskydd, där det meddelas bestämmelser om arbetarnas ombud, som ha att till inspektionsförrättaren framföra arbetarnas önskemål beträffande arbetets säkerhet eller sundhet. Otvivelaktigt torde det vara önskvärt att båda de här nämnda lagrummens bestämmelser sammanfördes och hoparbetades. Därvid borde måhända det åsyftade uppsiktsorganet, för att tillförsäkras större effektivitet, ställas i närmare kontakt med yrkesinspektionen.

20 §.

Möjligen skulle här föreskrivna skyldighet stundom kunna komma att avse upplysningar rörande ömtåliga ekonomiska förhållanden. För det fall att förevarande föreskrift, som dock ej torde vara av större praktisk betydelse, anses böra bibehållas, synes det skäligt, att till densamma fogas en undantagsbestämmelse av ungefär samma innehåll som i sista punkten av 17 § 1 mom.

21 §.

I överensstämmelse med vad förut anförts mot driftsnämndsinstitutionens monopolisering till förmån för arbetarnas fackorganisationer finner styrelsen den här föreslagna inskränkningen obehövlig och omotiverad.

Förutom förut anförda erinringar mot lagförslaget anser sig styrelsen slutligen icke kunna underlåta framhålla, att detsamma i åtskilliga delar synes brista i tydlighet och fasthet. Med hänsyn därtill torde förslaget böra underkastas en genomgående redaktionell överarbetning.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Det danska lagförslaget om driftsnämnder. Såsom tidigare omnämnts i denna tidskrift (h. 1. sid. 32), framlade danska regeringen i december förra året för folketinget bl. a. ett förslag till lag om driftsnämnder, vilket av tinget hänsköts till ett för ändamålet tillsatt särskilt utskott. Något definitivt betänkande i frågan medhanns icke under den nu avslutade riksdagssessionen, men i stället samlade sig utskottets majoritet — konservativa, radikala och socialdemokrater — om en hemställan till socialministern angående tillsättning av en kommission med uppgift att utreda icke endast spörsmålet om den industriella demokratien, utan även de därmed nära sammanhängande arbetsfreds- och socialiseringsfrågorna. Regeringen har den 5 maj tillmötesgått detta önskemål genom tillsättande av en kommission om icke mindre än 36 medlemmar med arbetsrådets ordförande, stiftsamtmannen S. Neumann som ordförande. Den administrativa och nationalekonomiska sakkunskapen företrädes i övrigt i kommissionen bl. a. av departementschefen i socialministeriet J. Bülow, chefen för yrkesinspektionen S. Trier, arbetsförmedlingsdirektören J. Vater, nationalbanksdirektören J. Lindberg och professorn H. Westergaard. Kommissionens övriga ledamöter representera arbetsgivar- och arbetarorganisationerna, riksdagspartierna, kooperationen och andra ekonomiska sammanslutningar, några av de ledande tidningarna m. m.

Kommissionens arbete bör, enligt de vid dess tillsättande givna direktiven, bedrivas så, att eventuella lagförslag kunna framläggas för 1926—27 års riksdag, enstaka frågor möjligen redan under sessionen 1925—26.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under april 1925. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpbehövande arbetslösa uppgick vid slutet av april till 14 828 mot 18 647 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet arbetslösa	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	345	105	Närings- o. njutningsmedelsind.	162	43
Skogshushållning	684	44	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	179	130
Gruvdrift och malmförädling	1 644	702	Trämasse- och pappersindustri	35	19
Jord-, sten- och glasindustri	713	305	Grafisk industri	54	9
Metall- och maskinindustri	1 922	1 135	Industri och hantverk, ej spec.	511	126
Trävaruindustri	1 718	549	Sjöfart och fiske	568	126
Byggnadsverksamhet	1 092	168	Handel och samfärdsel m. m.	980	208
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	98	10	Husligt arbete	7	—
Textilindustri	103	56	Annat arbete	3 938	885
Beklädnadsindustri	75	15	Summa	**14 828**	**4 635**

Vid de statliga nödhjälpsarbetena sysselsattes den 30 april 3 094 arbetare, därav vid arbetslöshetskommissionens statsarbeten 2 952 samt vid statens järnvägars automobilvägar 142. Antalet i gång varande företag utgjorde 40. Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 2 496 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 1 076 arbetare. Härförutom uppburo 348 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd.

Statens utgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under april till 468 431 kronor samt under årets fyra första månader till sammanlagt 1·4 milj. kronor.

Arbetsmarknaden i England under april 1925. April månad medförde ingen nämnvärd förändring å arbetsmarknaden. Arbetslösheten ökades inom fackföreningarna från 9·0 till 9·4 %, men minskades bland de enligt arbetslöshetslagen försäkrade från 11·4 till 11·2 %. Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa undergick en obetydlig stegring, från 1 249 000 till 1 251 000.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjades under april, var 44 och antalet från föregående månad pågående 26. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare beräknades till c:a 25 000, mot 44 000 förra månaden. Löneförhöjningar rapporterades under månaden för 410 000 arbetare, under det att c:a 180 000 drabbats av lönesänkningar.

(The Ministry of Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under april 1925. Om man frånser gruvdriften, som drabbades av minskad arbetstillgång, utvecklades den tyska arbetsmarknaden under april månad i stort sett i gynnsam riktning. Sjukkassestatistiken utvisade en ökning av antalet försäkringspliktiga med 3·7 %, mot 1·3 % förra månaden. Arbetslösheten inom fackföreningarna nedgick däremot från 5·8 till 4·3 %, och antalet av offentliga medel understödda arbetslösa minskades från 466 000 till 320 000. (Vid mitten av maj hade siffran ytterligare sjunkit till 274 000.) Vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser 199 ansökningar om arbete, mot 231 föregående månad.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Föreningsväsen —

Svenska arbetsgivareföreningen år 1924. Enligt den till svenska arbetsgivareföreningens ordinarie stämma i maj 1925 avgivna styrelseberättelsen uppgick antalet delägare vid början av innevarande år till 2 112, mot 2 155 den 1 januari 1924. De avgångna delägarna sysselsatte tillsammans 7 351 arbetare, de nytillkomna endast 4 882, men dessutom ha för en del äldre delägare redovisats ökat arbetarantal, vadan föreningens totala omslutning under året ökats från 214 016 till 231 103 arbetare.

Dessa siffror, som grunda sig på de av delägarna i och för ansvarighetsbeloppens bestämmande avgivna arbetaruppgifterna, återgiva emellertid icke de mera tillfälliga växlingar i arbetarantalet, som äro en följd av konjunkturerna å arbetsmarknaden. Den hos föreningens delägare faktiskt sysselsatta arbetsstyrkan har på grund av den rådande depressionen i början av året hållit sig lägre än den bokförda, under de senare månaderna däremot höjt sig något däröver, såsom nedanstående tablå utvisar:

	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
Sysselsatta arbetare, i tusental .	**207**	**217**	**219**	**220**	**224**	**234**	**234**	**240**	**241**	**237**	**244**	**239**
Indextal (januari = 100)	*100*	*105*	*106*	*106*	*108*	*113*	*113*	*116*	*116*	*115*	*118*	*116*
därav: Järnbruksförbundet . . .	26	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	26
Pappersmasseförbundet .	16	16	16	16	16	18	18	18	18	18	18	18
Pappersbruksförbundet .	12	12	12	12	12	12	13	13	13	13	13	13
Textilindustriförbundet .	26	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
Verkstadsföreningen . .	30	34	35	35	36	37	36	37	37	36	38	38
Sågverksförbundet . . .	17	18	19	19	19	25	28	28	27	26	25	22

Verkstadsföreningen, som alltjämt är föreningens största yrkesförbund, har under året vunnit ökad omfattning genom sammanslagning med en av de mindre specialorganisationerna, järn- och metallindustriförbundet. Sistnämnda förbund, som huvudsakligen omfattat den s. k. Eskilstunaindustrien, inträdde i arbetsgivareföreningen redan 1907, då verkstadsföreningen ännu intog en fristående ställning, och var således ett av föreningens äldsta yrkesförbund. — Någon annan förändring beträffande yrkes- och ortsförbunden har under redogörelseåret icke ägt rum, och hela antalet dylika organisationer, som vid årets början uppgick till 38, utgör sålunda numera 37.

Fackföreningsrörelsen i olika länder år 1923. Hela antalet fackligt organiserade arbetare vid 1923 års utgång har enligt fackföreningsinternationalens årsbok för 1925 beräknats till c:a 36½ miljoner, fördelade på olika länder och organisationsriktningar som av vidstående tabell framgår.

Tabellen utvisar i jämförelse med föregående år en minskning av antalet fackföreningsmedlemmar med c:a 4½ miljoner. Nedgången träffar framför allt Tyskland, vars siffror minskats med sammanlagt över 2 miljoner. Likaså ha de tämligen approximativt beräknade medlemssiffrorna för Italien och Mexiko kraftigt justerats.

I förhållande till hela befolkningen företedde, såsom av tabellen jämväl synes, Österrike det största antalet organiserade arbetare (17 %). Därnäst följa i angiven ordning Tyskland, Storbritannien, Australien, Tjeckoslovakien, Belgien, Danmark, Schweiz, Nya Zeeland, Nederländerna och Sverige.

— Strejker, lockouter, medling och skiljedom —

Förslag till förhandlingsordning för statstjänstemännen i Norge. Den sedan 1919 arbetande s. k. tjänstemannakommittén har i april 1925 omsider ingivit sitt betänkande, innefattande bl. a. förslag till lag om lönetvister rörande befattningshavare i allmän tjänst. Beträffande principerna för den föreslagna lagstiftningen ha, såsom av betänkandet framgår, mycket delade meningar gjort sig gällande inom kommittén, bland vars nio ledamöter man kan särskilja fem eller sex mer eller mindre divergerande meningsriktningar. Den enda punkt, varom samtliga enat sig, är, att rätt till förhandling i lagstadgad form bör medgivas statens löntagare. Meningsskiljaktigheterna gälla, huruvida lagstiftningen skall avse endast statstjänstemän eller utsträckas att omfatta även kommunala o. d. funktionärer, huruvida förhandlingsrätten skall få utövas genom tjänstemännens organisationer eller endast genom delegerade, valda av samtliga befattningshavare, huruvida tvister om löne- och arbetsvillkor skola kunna underställas skiljedom samt framför allt frågan om strejkrätten. Rörande sistnämnda punkt har en majoritet om fem ledamöter yrkat, att strejk eller blockad icke må tillåtas och att deltagande eller medverkan i dylik arbetsinställelse skall beläggas med tämligen stränga straff (böter till högst 5 000 kronor eller fängelse intill ett år samt eventuellt förlust av medborgerliga rättigheter). Flertalet av förslagsställarna anse dock, att dessa bestämmelser endast skola gälla statstjänstemän, som äro anställda med minst tre månaders uppsägning; en ledamot ifrågasätter likväl lagens utsträckning till alla löntagare hos såväl staten som kommuner och andra samhällsviktiga företag. — Mot detta förslag står en minoritet på fyra ledamöter, som tar avstånd från strejkförbudet och vill begränsa lagstiftningen till fastställande av vissa regler för förhandlingsväsendet. En av minoritetsmännen föreslår därtill frivilligt skiljedomsförfarande. Inom majoritetsgruppen ha å andra sidan två ledamöter uttalat sig för obligatorisk skiljedom, medan de övriga avstyrka detta såsom oförenligt med stortingets grundlagsenliga bevillningsrätt.

Medlingslagstiftningen i Norge. Den 8 maj 1925 avläts av norska regeringen till odelstinget proposition om vissa ändringar i 1915 års lag om arbetstvister. De föreslagna nya bestämmelserna innebära, att kapitlet om obligatorisk skiljedom, som vid stortingsbehandlingen 1915 i »borgfredens» intresse uteslöts, nu skulle definitivt infogas i lagen (provisorisk lagstiftning i ämnet har varit gällande under perioderna juni 1916—mars 1921 samt april 1922—mars 1923), varjämte skärpta straffbestämmelser skulle stipuleras för olaglig arbetsinställelse. Lagförslaget, som avser att realisera ett av det nuvarande regeringspartiet — vänstern — sedan flera år förfäktat önskemål, har liksom tidigare förslag i samma ämne mötts med skarp kritik från både högern och arbetarpartiet, och om utsikterna för dess genomförande synes det därför för närvarande vara svårt att yttra sig. I varje fall torde frågan ej komma till avgörande under innevarande stortingssession, helst som förslagets upphovsman, socialministern Oftedal, under juni månad företagit en amerikaresa för övervarande av en norsk-amerikansk minnesfest. Möjligen kommer propositionen att allenast remitteras till stortingets socialutskott, som under sommarferierna får taga frågan under närmare övervägande, så att betänkandet i ämnet kan föreligga vid början av nästan session.

ANTALET FACKLIGT ORGANISERADE ARBETARE DEN 31 DECEMBER 1923.

	Fackföreningsinternationalen		Konfessionella organisationer	Syndikalistiska organisationer	Kommunistiska organisationer	Andra organisationer	Summa organiserade arbetare	I % av befolkningen
	Formellt anslutna	Närstående						
Amerikas för. st.	—	—	—	58 000	—	3 542 000	**3 600 000**	3·4
Argentina	—	—	—	—	—	120 000	**120 000**	1·4
Australien	—	—	—	—	—	699 743	**699 743**	12·0
Belgien	594 998	—	150 000	—	—	—	**744 998**	9·9
Brasilien	—	—	—	—	—	100 000	**100 000**	0·3
Bulgarien	14 803	—	—	—	35 000	—	**49 803**	1·0
Chile	—	—	—	—	150 000	—	**150 000**	4·0
Danmark	233 116	69 588	—	200	—	—	**302 904**	9·3
Egypten	—	—	—	—	—	12 000	**12 000**	0·1
Estland	—	—	—	—	25 000	5 000	**30 000**	2·7
Finland	—	—	—	—	—	47 633	**47 633**	1·4
Frankrike	757 847	—	125 000	—	350 000	163 000	**1 395 847**	3·6
Grekland	·	·	·	·	·	·	·	·
Indien	—	—	—	—	—	300 000	**300 000**	0·1
Irland	—	—	—	—	—	139 000	**139 000**	3·2
Island	—	—	—	—	—	4 000	**4 000**	4·2
Italien	234 520	—	·	—	—	2 000 000	**2 234 520**	5·1
Japan	—	—	—	—	—	125 551	**125 551**	0·2
Jugoslavien	34 837	—	800	—	6 000	18 055	**59 692**	0·5
Kanada	127 207	40 000	30 000	—	—	58 092	**255 299**	2·9
Kina	—	—	—	—	—	300 000	**300 000**	0·1
Kuba	—	—	—	—	—	100 000	**100 000**	3·5
Lettland	12 658	—	—	—	4 000	7 000	**23 658**	1·5
Litauen	·	·	·	·	·	·	·	·
Luxemburg	12 100	—	500	—	—	—	**12 600**	4·7
Memel	1 907	2 140	—	—	—	—	**4 047**	2·7
Mexiko	—	800 000	—	—	—	—	**800 000**	5·8
Nederländerna	179 929	—	151 400	7 700	13 800	192 071	**544 900**	7·3
Nederl. Indien	—	—	—	—	—	60 000	**60 000**	0·1
Norge	—	—	—	1 800	—	88 697	**90 497**	3·4
Nya Zeeland	—	—	—	—	—	80 000	**80 000**	7·3
Palestina	10 736	—	—	—	—	—	**10 736**	·
Peru	—	—	—	—	—	25 000	**25 000**	0·5
Polen	369 811	—	120 000	—	—	280 000	**769 811**	2·8
Portugal	—	—	—	—	—	50 000	**50 000**	0·8
Rumänien	33 246	—	—	—	16 148	28 812	**78 206**	0·4
Ryssland	—	—	—	—	4 556 000	—	**4 556 000**	3·5
Schweiz	151 401	—	14 000	—	—	133 500	**298 901**	7·7
Spanien	210 617	—	42 319	200 000	—	—	**452 936**	2·1
Storbritannien	4 328 235	—	—	—	—	1 076 765	**5 405 000**	13·3
Sverige	313 022	—	—	37 000	—	50 000	**400 022**	6·7
Sydafrika	10 000	—	—	—	—	25 000	**35 000**	0·4
Tjeckoslovakien	324 179	217 149	126 046	—	89 941	747 608	**1 504 923**	11·1
Tyskland	6 293 359	—	1 500 000	100 000	—	1 300 000	**9 193 359**	15·3
Ungern	176 401	—	15 141	—	—	—	**191 542**	2·4
Österrike	896 763	39 552	79 377	—	—	101 500	**1 117 192**	17·1
Summa 1923	**15 821 692**	**1 168 429**	**2 354 583**	**404 700**	**5 245 889**	**11 980 027**	[1]**36 475 320**	·
» 1922	18 574 330		3 025 525	825 758	5 358 064	13 144 933	**40 928 610**	·
» 1921	22 411 826		3 759 106	1 254 217	7 069 000	11 778 983	**46 273 132**	·

[1] I årsboken angives slutsumman till 36 439 320; tydligen föreligger felsummering.

— Ut- och invandring —

In- och utvandringen i Förenta staterna under första kvartalet 1925. Sammanlagda antalet utlänningar, som under invandringsårets nio första månader ankommit till Förenta staterna eller avrest därifrån, framgår av följande inom U. S. Bureau of Immigration sammanställda tablå:

Månad	Ankommande utlänningar				Avresta utlänningar		
	Mottagna			Avvisade	Emigranter	Andra resande	Summa
	Immigranter	Andra resande	Summa				
Juli—december 1924	147 737	84 955	232 692	13 024	57 631	77 672	135 303
Januari 1925	20 952	8 880	29 832	2 001	6 183	7 873	14 056
Februari »	20 913	9 915	30 828	1 624	4 087	6 127	10 214
Mars »	26 619	12 997	39 616	1 952	4 993	6 759	11 752
Summa	**216 221**	**116 747**	**332 968**	**18 601**	**72 894**	**98 431**	**171 325**

Av de 216 221 immigranterna kommo 107 142 från andra amerikanska stater, 105 593 från Europa och 3 486 från övriga världsdelar. Bland dessa invandrare voro 104 052 s. k. kvotaimmigranter, fördelade efter födelseland på sätt efterföljande tabell utvisar:

	Årskvot	Kvotaimm.		Årskvot	Kvotaimm.		Årskvot	Kvotaimm.
Albanien . . .	100	47	Monaco . . .	100	1	Egypten . . .	100	67
Andorra . . .	100	1	Nederländerna	1 648	1 074	Indien	100	42
Belgien . . .	512	381	Norge	6 453	4 787	Iraq (Mesopotamien) . . .	100	13
Bulgarien . .	100	84	Polen	5 982	3 189	Japan	100	3
Danmark . .	2 789	1 810	Portugal . . .	503	403	Kina	100	66
Danzig . . .	228	175	Rumänien . .	603	428	Marocko . . .	100	9
Estland . . .	124	90	Ryssland . . .	2 248	1 607	Nya Zeeland .	100	68
Finland . . .	471	348	Schweiz . . .	2 081	1 342	Palestina . .	100	39
Frankrike . .	3 954	2 468	Spanien . . .	131	103	Persien . . .	100	58
Grekland . .	100	82	Storbritannien	34 007	22 072	Samoa	100	7
Irland	28 567	18 721	*Sverige . . .*	*9 561*	*7 105*	Sydafrika . .	100	91
Island	100	59	Tjeckoslovakien	3 073	1 893	Sydvästafrika	100	17
Italien	3 845	1 751	Tyskland . .	51 227	31 605	Syrien o. Libanon	100	78
Jugoslavien .	671	400	Ungern . . .	473	299	Söderhavsöarna	100	1
Lettland . . .	142	94	Österrike . .	785	546	Turkiet . . .	100	105
Liechtenstein .	100	10	Arabien . . .	100	3			
Litauen . . .	344	228	Armenien . .	124	13			
Luxemburg . .	100	68	Australien . .	121	101	Summa		**104 052**

Invandringens fördelning på årets olika månader är enligt 1924 års lag som bekant reglerad sålunda, att antalet varje månad utfärdade inresetillstånd får uppgå till högst 10 % av årskvoten. Däremot behöver icke resan ovillkorligen företagas under samma månad. Såsom av tabellen synes, har knappast något land kommit upp till den högsta för de gångna nio månaderna möjliga invandringssiffran, 90 % av årskvoten, utan kommer invandringen, i motsats mot vad föregående år varit fallet, tydligen att bli tämligen jämnt fördelad över årets samtliga månader.

Verkningar av den amerikanska invandringslagen. Som en av de verkningar man redan nu kan iakttaga av den nya immigrationslagen, framhåller tidskriften »The New American» det stora antal ansökningar om vinnande av amerikansk medborgarrätt, som sedan den 1 juli 1924 — den dag den nya lagen trädde i kraft — ingivits till vederbörande myndigheter i Förenta

staterna. Under år 1924 ha sålunda 601 657 naturalisationspapper inkommit från alla delar av U. S. A. Denna höga siffra torde delvis kunna förklaras därav, att en immigrant, sedan han förvärvat amerikansk medborgarrätt, är berättigad att oberoende av kvotarestriktionerna taga sin familj ditöver, och detta förhållande påskyndar givetvis ett sökande av amerikansk medborgarrätt. Vidare skyddar det amerikanska medborgarskapet emot deportation och befriar från den registreringsplikt, som föreslagits skola åläggas utlänningar.

Den nya lagen har sålunda visat sig vara en god hjälp för amerikaniseringssträvandena i Förenta staterna.

Efter lagens ikraftträdande har det vidare visat sig, att av de personer, som inkommit efter den 1 juli 1924 under beteckningen »på tillfälligt besök» (temporary visitors), alltså icke-immigranter, en stor del inlagt ansökning om rätt att kvarstanna i landet, sedan den härför beviljade tiden av i allmänhet sex månader utlupit. Många av denna kategori resande torde dock icke bry sig om att inlämna en dylik ansökning, utan kvarstanna i hopp om att myndigheterna icke skola varsebliva deras närvaro. I de fall, då vederbörande vid ingivandet av en dylik ansökning åberopat sig på att han fått stadigvarande arbete, har »Department of Labor» som regel intet annat att göra än att utvisa vederbörande. Om det däremot framgår, att vederbörande önskar kvarstanna t. ex. för avslutande av påbörjade studier, brukar det begärda förlängda uppehållstillståndet lämnas.

En annan följd av den nya lagen är, att ett stort antal personer med stöd av dennas bestämmelser inkommit oberoende av kvotan under beteckningen »traders under treaties», d. v. s. affärsmän från länder, som ha handelsfördrag med Förenta staterna. Ifrågavarande förmån lämnades till en början även svenska immigranter, enligt vad som uppgivits beroende därpå, att immigrationsmyndigheterna icke erhållit kännedom om att ett traktatlöst tillstånd vore rådande emellan Sverige och U. S. A. Numera har detta emellertid blivit bekant, och ifrågavarande förmån torde icke längre komma svenska affärsmän till godo — något som uppenbarligen länder dessa i hög grad till förfång.

(Meddelande från svenska beskickningen i Washington.)

Invandringslagstiftningen i Brasilien. De brasilianska myndigheterna hava alltsedan juli månad föregående år varit mycket upptagna med att utarbeta bestämmelser för invandringen. Den närmaste anledningen torde hava varit att söka i det faktum, att en hel del utlänningar, huvudsakligen tyskar, aktivt deltagit i den revolution, som utbröt i São Paulo den 5 juli 1924. Bidragande orsak torde också hava varit den alltmera ökade japanska invandringen och en del tvister med italienska regeringen angående den italienska immigrationen.

Den japanska invandringen har varit föremål för rätt omfattande polemik dels inom kongressen, dels i pressen. Meningarna hava brutit sig för och emot densamma, utan att man kunnat avgöra, i vilken riktning den offentliga meningen gått. Man har emellertid anledning att förmoda, att den brasilianska regeringen, påverkad av Förenta staterna, snarast lutat åt införandet av en viss restriktion av invandringen av japaner, men den har icke ännu tagit någon bestämd position i frågan.

Strax efter revolutionens utbrott hade brasilianska regeringen förbjudit brasilianska konsulat och beskickningar i utlandet att visera pass för personer, som i samlad trupp hade för avsikt att begiva sig till Brasilien. Detta har tolkats så, att emigrationen dit så gott som förhindrats. Från regeringshåll har emellertid förklarats, att åtgärden icke vore ämnad mot någon speciell grupp av emigranter, utan att man helt enkelt icke hade lust att mottaga dem för närvarande. Dels vore emigranthärbärget i Rio hamn (Ilha das Flores) upptaget av politiska fångar, dels hade man icke tid att sysselsätta sig med att mottaga emigranter, medan revolutionen ännu påginge och ingen bestämt visste, när densamma komme att definitivt nedslås. Dessutom hade staten icke f. n. några medel att avse för underhåll av immigranter och ville därför icke mottaga sådana i större antal.

Den 25 mars innevarande år publicerades en den 31 december 1924 daterad förordning med bestämmelser angående den närmare kontrollen över invandringen. Av bestämmelserna kunna följande anföras:

Inträde i landet tillåtes icke andra immigranter (2 och 3 klass passagerare) än sådana, som till behörig myndighet vid gränsen eller i landstigningshamnen uppvisa autentiska dokument, bestyrkande gott uppförande, samt identifieringskort med fotografi, upptagande ålder, nationalitet, civilstånd och yrke, fingeravtryck och personlig karakteristik. De här omnämnda dokumenterna måste vara viserade av brasiliansk myndighet vid gränsen eller i den hamnort, varifrån immigranten utskeppas.

Endast de av generaldirektionen för immigrationen i landet befullmäktigade rederibolagen må till landet medtaga immigranter.

Ingen som helst firma, förening, bolag eller privatperson må föranstalta om immigranters inträde i landet utan föregående befullmäktigande från generaldirektionen för immigrationen i landet. Vid ansökan om sådan tillåtelse skall vederbörande förete bevis, att han är sin uppgift vuxen, samt angiva: a) antalet personer, som skola införas i landet; b) antalet familjer och enskilda personer; c) deras respektive nationaliteter; d) immigranternas tillgångar; e) bestämmelseorterna; f) de arbeten, som erbjudas dem, och de ömsesidiga fördelarna och förpliktelserna; g) garantier, som erbjudas av vederbörande.

Från och med den 1 juli 1925 tillåtes immigranters inträde i landet endast i följande hamnar: Belém, Recife, São Salvador, Victoria, Rio de Janeiro, Santos, Paranaguá, São Francisco och Rio Grande.

(Meddelande från svenska beskickningen i Rio de Janeiro.)

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring —

Det nya engelska pensionsförsäkringsförslaget. I samband med framläggandet av budgeten för finansåret 1925/26 bebådades av finansministern Winston Churchill, att regeringen hade för avsikt att förelägga parlamentet ett förslag till ny pensionsförsäkringslag, och omedelbart därefter, den 29 april 1925, fick underhuset taga del av det nya lagförslaget, vilket betecknats såsom »Widows, Orphans and Old Age Contributory Pensions Bill». Såsom av titeln framgår, innebär förslaget införande av en på avgiftsbetalning baserad pensionsförsäkring för änkor, oförsörjda barn (under 14 år) och åldringar. Enligt den nu gällande lagen om ålderdomspensionering av år 1908 (med däri under 1911 och 1920 införda ändringar) utgå pensioner till alla brittiska medborgare, som fyllt 70 år och icke komma över en viss inkomstgräns eller av andra särskilt stadgade grunder blivit diskvalificerade.[1] Det nya förslaget innebär beträffande denna kategori av pensionstagare, att åldersgränsen nedsättes från 70 till 65 år, medan å andra sidan pensionsrätten ställes i beroende av inbetalade avgifter.

Försäkringen skall enligt förslaget omfatta i huvudsak samma personer, som beröras av den obligatoriska sjukförsäkringen, d. v. s. alla kroppsarbetare ävensom sådana inom andra arbetsområden anställda löntagare, vilkas årsinkomst icke överstiger £ 250 (4 500 kr.); hela antalet sålunda försäkringspliktiga beräknas till c:a 15 miljoner. Ävenså inbegripes i ålderdomsförsäkringen vissa grupper av löntagare (lärare, järnvägsmän m. fl.), som på grund av sina fasta anställningsförhållanden lämnats utanför sjukförsäkringen. Tillfälle till frivillig försäkring lämnas, i likhet med vad som gäller inom sjukförsäkringen, sådana personer, som på grund av yrkesförändring upphöra att vara försäkringsskyldiga — detta även i det fall, att yrkesförändringen inträtt före lagens genomförande. Till änke- och barnförsäkringen, vilken är en inom den engelska socialförsäkringen helt ny bransch, skola avgifter erläggas även av sådana manliga försäkringstagare, som på grund av sin förmögenhetsställning för egen del stå utanför den obligatoriska ålderdoms- och sjukförsäkringen.

Personer, som enligt nuvarande bestämmelser äro obligatoriskt sjukförsäkrade, men hunnit till så framskriden ålder, att de icke genom avgiftsinbetalning kunna förvärva pensionsrätt, skola icke desto mindre enligt en övergångsbestämmelse vara tillförsäkrade pension, detta dock först efter fyllda 70 år. Detsamma gäller änkor och barn efter redan avlidna personer, vilka varit med i den allmänna sjukförsäkringen.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 49 och 308.

I övrigt skall som villkor för pensionsrätt gälla

A) i fråga om änke- och barnpension:

1) att avgifter erlagts för minst 104 veckor;

2) att, om försäkringen gällt fyra år eller däröver, avgifter under de tre senaste åren skola ha erlagts för i medeltal 26 veckor per år;

B) i fråga om ålderdomspension:

1) att vid uppnåendet av 65 års ålder ha varit oavbrutet försäkrad i minst fem år;

2) att ha erlagt minst 104 veckoavgifter;

3) att under de tre senaste åren ha erlagt avgift för i medeltal minst 39 veckor per år.

Pensionerna skola utgå efter följande grunder:

a) Änkepension: 10 s. per vecka, med ett tillägg av 5 s. för älsta barnet och 3 s. för varje följande barn under 14 år.

b) Barnpension (vid båda föräldrarnas frånfälle): 7½ s. för älsta barnet och 6 s. för varje följande barn.

c) Ålderdomspension: 10 s. per vecka, vilket belopp från 65 till 70 år utgår som avgiftspension (contributory pension), men efter fyllda 70 år som »non-contributory pension», utgående utan hänsyn till förmögenhetsställning, hemort eller nationalitet.

Kostnaderna för pensioneringen skola täckas genom avgifter från de försäkrade själva och deras arbetsgivare samt bidrag av statsmedel. Avgifterna utgöra för manlig försäkringstagare 9 d. per vecka, varav arbetsgivaren betalar hälften, och för kvinnlig 4½ d., varav arbetsgivaren betalar 2½ och försäkringstagaren själv 2 d. Dessa avgifter äro, under förutsättning av inbetalning alltifrån 16 års ålder, beräknade att motsvara kostnaderna för änke- och barnpensioneringen samt för avgiftspensionerna under åldern 65—70 år. Statsbidraget åter har att täcka merkostnaden för sådana försäkringstagare, som inträda vid högre ålder, ävensom kostnaden för »non-contributory pensions» efter fyllda 70 år. Inalles räknar man under de tio första åren med ett belopp av 20 miljoner £ om året i influtna pensionsavgifter och ett statsbidrag om 5¾ miljoner, frånsett kostnaden för redan utgående pensioner enligt 1908 års lag. Under de följande årtiondena komma pensionskostnaderna att starkt ökas år från år, men detta motväges av den successiva minskningen av de nu utgående krigspensionerna, vilket gör, att statens totala belastning för pensionsändamål kan beräknas bliva någorlunda konstant. Ävenså räknar man med att försäkringstagarna själva framdeles skola kunna bära något högre avgifter än för närvarande, i den mån arbetslöshetskassorna åter bli fullt solventa och de nu utgående abnormt höga avgifterna till denna försäkringsgren alltså kunna reduceras. Sålunda förutsättes, att pensionsavgifterna, efter det försäkringen varit i kraft resp. 10, 20 och 30 år, skola höjas med för varje gång 2 d. för manliga och 1 d. för kvinnliga försäkringstagare, så att slutsumman skall bli för man 15 och för kvinna 7½ d. per vecka.

Den föreslagna sänkningen av pensionsåldern från 70 till 65 år kommer naturligtvis även att högst avsevärt minska kostnaderna för sjukförsäkringen, vilken i likhet med arbetslöshetsförsäkringen hittills varit tungt belastad just av de här ifrågavarande högsta åldersklasserna. Man förutsätter därför, att avgifterna till sjukförsäkringen i samband med den nya pensionslagens genomförande skola kunna sänkas med 1 d. för man och ½ d. för kvinna, vadan den faktiska stegringen i socialförsäkringsavgifterna kommer att inskränka sig till 8 resp. 4 d. per vecka.

Ett överslag av totalkostnaderna för de närmaste 30 åren lämnas i nedanstående tablå:

		1926	1936	1946	1956
Pensionsförsäkringen	miljoner £	42·1	81·9	106·9	119·9
Krigspensioner	»	63·5	41·5	30·9	20·3
Tillsammans	»	**105·6**	**123·4**	**137·8**	**140·2**
Inbetalade avgifter samt minskade kostnader för arbetslöshets- och sjukförsäkringen	»	22·3	31·9	38·6	45·2
Nettobelastning för statsverket	»	**83·3**	**91·5**	**99·2**	**95·0**

Administrativt skall den nya pensionsförsäkringen ordnas efter samma linjer som sjukförsäkringen, och avgiftsinbetalningen skall äga rum i samband med erläggandet av sjukförsäkringsavgifterna. (Industrial and Labour Information.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Maj månad år 1925.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under maj månad.

Översikt av verksamheten under maj månad 1925.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	3 517	1 627	1 427	4 099	4 136	3 066	7 616	5 763	4 493
Stockholms län	1 973	791	758	443	600	315	2 416	1 391	1 073
Uppsala stad och län	610	336	259	177	205	173	787	541	432
Södermanlands län	593	318	258	490	370	232	1 083	688	490
Östergötlands län	1 199	391	342	584	455	310	1 783	846	652
Norrköping	548	195	185	153	177	101	701	372	286
Jönköpings län	323	163	114	214	172	119	537	335	233
Kronobergs län	45	15	14	71	70	50	116	85	64
Norra Kalmar län	152	45	41	48	65	43	200	110	84
Södra Kalmar län	443	210	190	134	118	89	577	328	279
Gotlands län	45	48	31	43	77	42	88	125	73
Blekinge län	636	325	296	387	343	229	1 023	668	525
Kristianstads län	956	846	604	445	724	393	1 401	1 570	997
Malmöhus län: Malmö	1 461	451	414	1 229	1 068	706	2 690	1 519	1 120
Malmöhus län: Lund	277	82	80	69	57	49	346	139	129
Malmöhus län: Landskrona	270	70	63	36	29	19	306	99	82
Malmöhus län: Hälsingborg	867	355	308	297	248	197	1 164	603	505
Malmöhus län: Ystad	123	81	70	104	68	45	227	149	115
Malmöhus län: Trälleborg	368	194	191	74	52	47	442	246	238
Malmöhus län: Eslöv	234	135	118	42	46	27	276	179	145
Malmöhus län: Skurup	81	67	64	17	35	17	98	102	81
Malmöhus län: Vällinge	96	70	67	25	27	23	121	97	90
Hallands län	362	182	137	139	155	88	501	337	225
Göteborgs och Bohus län	325	147	107	183	169	94	508	316	201
Göteborg	3 609	929	867	1 229	1 136	827	4 838	2 065	1 694
Älvsborgs län	305	103	88	102	110	65	407	213	153
Skaraborgs län	627	385	306	488	500	311	1 115	885	617
Värmlands län	183	90	86	140	184	110	323	274	196
Örebro län	416	246	202	264	338	219	680	584	421
Västmanlands län	391	234	196	256	290	209	647	524	405
Kopparbergs län	255	108	105	238	236	166	493	344	271
Gävle stad och län	393	167	139	182	168	140	575	335	279
Västernorrlands län	312	84	78	68	57	41	380	141	119
Jämtlands län	148	59	50	228	203	175	376	262	225
Västerbottens län	211	86	73	150	127	102	361	213	175
Norrbottens län	234	78	56	113	106	78	347	184	134
Tillsammans maj 1925	**22 588**	**9 711**	**8 384**	**12 961**	**12 921**	**8 917**	**35 549**	**22 632**	**17 301**
» april 1925	*26 623*	*11 467*	*9 704*	*14 547*	*13 406*	*9 181*	*41 170*	*24 873*	*18 885*
» maj 1924	24 730	15 115	12 606	12 981	13 605	9 008	37 711	28 720	21 614
» » 1923	26 767	15 096	13 379	11 065	12 982	7 919	37 832	28 078	21 298
» » 1922	68 477	18 755	17 793	11 114	12 228	7 583	79 591	30 983	25 376

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					maj 1925	april 1925	maj 1924	maj 1925	april 1925	maj 1924
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 397	4 527	4 193	3 378	108	110	81	81	78	68
Industri och hantverk	6 282	6 693	1 471	1 286	455	661	366	87	90	86
Sjöfart och fiske	4 333	4 398	1 126	962	391	331	173	85	81	96
Handel och samfärdsel	2 303	2 427	1 009	876	241	306	212	87	91	91
Husligt arbete	1	1	1	1	·	·	·	·	·	·
Annat arbete	4 110	4 542	1 911	1 881	238	225	166	98	98	97
Summa	**21 426**	**22 588**	**9 711**	**8 384**	**233**	**232**	**164**	**86**	**85**	**83**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	824	836	1 625	788	51	57	45	48	47	45
Industri och hantverk	688	751	383	242	196	216	178	63	72	70
Sjöfart och fiske	340	349	117	105	298	308	228	90	89	92
Handel och samfärdsel	1 879	2 043	1 965	1 433	104	124	110	73	71	66
Husligt arbete	6 098	8 533	8 824	6 345	97	107	92	72	72	69
Annat arbete	443	449	7	4	·	·	·	·	·	·
Summa	**10 272**	**12 961**	**12 921**	**8 917**	**100**	**109**	**95**	**69**	**68**	**66**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	5 221	5 363	5 818	4 166	92	96	73	72	71	63
Jordbruk	5 052	5 192	5 737	4 089	91	95	73	71	70	63
Skogshushållning	169	171	81	77	·	156	79	·	85	78
Industri och hantverk	6 970	7 444	1 854	1 528	402	569	336	82	86	83
Gruvdrift och malmförädling . . .	144	151	16	15	·	·	·	·	·	·
Jord-, sten- och glasindustri . . .	290	294	162	116	181	·	144	72	·	73
Metall- och maskinindustri . . .	1 694	1 765	333	266	530	851	584	80	82	80
Trävaruindustri	475	500	59	49	·	·	414	·	·	76
Byggnadsverksamhet	2 103	2 205	525	490	420	523	241	93	93	88
Läder-, hår- och gummiindustri . .	121	129	18	15	·	·	·	·	·	·
Textilindustri	196	209	6	3	·	·	·	·	·	·
Beklädnadsindustri	295	321	152	82	211	389	244	54	69	73
Närings- och njutningsmedelsindustri	624	787	372	319	212	228	167	86	87	87
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	98	105	30	25	·	·	·	·	·	·
Trämasse- och pappersindustri . .	86	89	44	38	·	·	·	·	·	·
Grafisk industri	105	108	18	11	·	·	·	·	·	·
Ej särskilt specificerade	739	781	119	99	656	809	493	83	84	87
Sjöfart och fiske	4 673	4 747	1 243	1 067	382	329	176	86	81	96
Handel och samfärdsel	4 182	4 470	2 974	2 309	150	183	149	78	78	76
Kontors-, bank- o. d. personal . .	422	435	103	82	422	·	568	80	·	81
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 051	1 141	291	232	392	610	439	80	84	90
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 201	1 258	1 429	1 057	88	103	97	74	72	67
Transportarbetare	1 313	1 395	824	693	169	192	134	84	87	89
Allmän och litterär verksamhet . .	183	199	272	202	73	119	78	74	71	57
Ej särskilt specificerade	12	42	55	43	·	·	·	·	·	·
Husligt arbete	6 099	8 534	8 825	6 346	97	107	92	72	72	69
Annat arbete	4 553	4 991	1 918	1 885	260	239	178	98	98	97
Summa	**31 698**	**35 549**	**22 632**	**17 301**	**157**	**166**	**131**	**76**	**76**	**75**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 498 platser, varav 1 946 manliga och 552 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 614, 2 060 och 554 samt under nästlidna månad resp. 2 109, 1 620 och 489.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**4 856**	**4 115**	**3 804**	**171**	**78**	**74**	**151**	**16**	**15**	**284**	**102**	**116**	**1 651**	**315**	**252**
1	Stockholms stad	27	9	9	4	—	—	—	—	—	2	—	—	350	150	113
2	Stockholms län	820	597	571	62	29	29	4	—	—	21	5	5	86	16	13
3	Uppsala stad och län	274	264	193	6	6	6	7	—	—	15	—	—	28	5	5
4	Södermanlands län	162	184	128	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	16	15
5	Östergötlands län	391	246	201	5	1	1	13	6	6	101	1	1	150	22	22
6	Norrköping	74	46	37	1	—	—	—	—	—	—	—	—	31	1	1
7	Jönköpings län	59	29	24	6	7	5	—	—	—	6	76	36	32	4	4
8	Kronobergs län	13	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	90	111	104	—	—	—	—	—	—	3	1	1	46	2	2
10	Gotlands län	23	32	18	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
11	Blekinge län	175	196	169	—	—	—	—	—	—	2	—	—	22	1	1
12	Kristianstads län	488	753	518	7	—	—	43	—	—	50	13	11	45	4	4
13	Malmöhus län: Malmö	56	87	73	—	—	—	—	—	—	5	—	—	129	22	15
14	Hälsingborg	71	89	78	4	—	—	5	—	—	1	—	—	17	4	3
15	Övriga anstalter	499	441	403	1	6	6	—	—	—	10	—	—	139	14	11
16	Hallands län	89	97	63	—	—	—	1	—	—	7	—	—	21	8	6
17	Göteborgs och Bohus län	45	52	23	—	—	—	—	—	—	4	41	40	13	3	—
18	Göteborgs stad	94	75	61	—	7	7	—	—	—	4	1	1	199	20	19
19	Älvsborgs län	38	37	22	1	—	—	—	—	—	—	—	—	50	4	4
20	Skaraborgs län	312	280	206	—	—	—	—	—	—	27	19	16	21	2	1
21	Värmlands län	54	41	37	—	—	—	—	—	—	11	—	—	3	—	—
22	Örebro län	184	168	129	22	14	12	43	10	9	4	—	—	12	2	2
23	Västmanlands län	184	175	139	2	7	7	23	—	—	—	—	—	43	3	3
24	Kopparbergs län	40	26	25	6	—	—	9	—	—	5	2	2	36	7	7
25	Gävle stad och län	7	9	9	2	1	1	—	—	—	2	—	—	12	—	—
26	Västernorrlands län	17	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—
27	Jämtlands län	32	22	20	18	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	36	27	24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1
29	Norrbottens län	2	2	2	—	—	—	3	—	—	1	—	—	3	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**886**	**1 622**	**785**	—	**3**	**3**	—	—	—	**10**	—	—	**114**	**18**	**14**
1	Stockholms stad	8	3	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	35	16	12
2	Stockholms län	51	117	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	28	33	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	29	68	25	—	—	—	—	—	—	9	—	—	69	—	—
5	Östergötlands län	39	79	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	9	15	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	16	36	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	12	17	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	6	37	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	1	19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	60	99	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	160	388	166	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	18	60	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	2
14	Hälsingborg	13	12	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	56	101	54	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	15	50	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	42	37	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	7	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
19	Älvsborgs län	2	11	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	73	131	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	26	44	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	42	106	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	41	73	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	28	42	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	9	9	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	5	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	17	30	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	22	28	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
500	**58**	**49**	**2 205**	**525**	**490**	**117**	**12**	**12**	**123**	**3**	**3**	**149**	**11**	**5**	**575**	**244**	**241**	**82**	**11**	**11**	
43	18	13	630	176	159	13	4	4	4	1	1	12	1	1	319	226	224	5	—	—	1
23	—	—	227	33	33	9	—	—	—	—	—	12	2	2	25	2	2	2	—	—	2
7	2	1	22	—	—	2	—	—	—	—	—	16	—	—	17	1	1	—	—	—	3
9	—	—	11	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	2	—	—	4
30	7	7	150	22	22	5	—	—	6	—	—	6	—	—	16	—	—	2	—	—	5
17	1	1	113	22	22	1	—	—	33	1	1	1	—	—	5	—	—	2	—	—	6
51	—	—	27	5	3	12	1	1	1	—	—	7	—	—	4	—	—	11	1	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
20	6	6	29	4	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	12	4	4	9
—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1	2	2	14	3	3	3	—	—	—	—	—	3	—	—	5	4	4	—	—	—	11
24	—	—	56	15	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	12
30	4	4	258	30	30	9	3	3	2	—	—	24	2	—	23	—	—	7	—	—	13
—	—	—	110	17	17	11	—	—	2	—	—	5	—	—	12	—	—	8	2	2	14
8	1	1	72	34	33	27	1	1	9	1	1	15	—	—	45	1	1	2	2	2	15
10	—	—	38	9	9	3	—	—	13	—	—	3	—	—	9	1	1	—	—	—	16
12	—	—	36	18	14	—	—	—	4	—	—	1	—	—	7	—	—	8	1	1	17
107	1	—	152	37	31	7	1	1	23	—	—	18	3	—	26	4	3	9	1	1	18
4	1	1	30	—	—	3	2	2	24	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	19
1	—	—	30	7	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	35	3	3	12	—	—	20
4	—	—	8	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	21
5	—	—	15	1	1	1	—	—	—	—	—	13	1	1	—	1	1	—	—	—	22
7	4	2	44	6	6	1	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	23
8	2	2	36	21	21	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	24
29	—	—	19	30	30	2	—	—	—	—	—	8	—	—	4	—	—	—	—	—	25
10	—	—	6	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
1	1	1	14	10	10	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	27
38	8	8	18	6	6	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	28
1	—	—	39	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
—	1	—	—	—	—	12	6	3	86	3	—	172	141	77	212	128	78	23	19	14	
—	1	—	—	—	—	5	3	—	9	—	—	61	68	33	63	54	31	10	1	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	4	4	1	5	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	8	—	—	3	2	2	—	12	7	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	6	5	2	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	2	2	4	2	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	6	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	3	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	6	2	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	3	—	—	17	1	—	55	45	23	73	1	2	4	—	—	13
—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	—	—	2	1	1	3	5	4	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	10	4	4	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	3	3	22	2	—	18	8	4	27	26	20	2	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	7	3	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	2	2	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetaförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**37**	**9**	**8**	**96**	**15**	**8**	**723**	**90**	**76**	**4398**	**1126**	**962**	**299**	**71**	**55**
1	Stockholms stad	6	2	1	24	10	5	195	57	44	276	163	129	144	27	22
2	Stockholms län	2	1	1	2	1	1	54	—	—	67	11	11	15	3	3
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	20	—	—	2	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	5	2	2	41	1	1	51	36	35	2	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	4	—	—	35	2	2	13	1	1	16	2	2
6	Norrköping	7	1	1	12	—	—	11	—	—	150	55	55	2	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	6	1	1	6	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	2	2	—	—	—	9	1	1	286	94	77	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	4	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	11	—	—	222	73	73	—	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	13	—	—	24	1	1	3	3	2
13	Malmöhus län: Malmö	1	—	—	10	—	—	155	11	10	180	62	51	38	7	7
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	10	3	3	432	190	166	—	—	—
15	Övriga anstalter	2	—	—	12	—	—	16	1	1	163	28	26	—	—	—
16	Hallands län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	121	47	38	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	32	15	12	1	—	—
18	Göteborgs stad	8	—	—	18	2	—	99	13	13	1747	147	130	59	20	15
19	Älvsborgs län	—	—	—	1	—	—	10	—	—	1	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	2	2	2
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10	12	12	—	—	—
22	Örebro län	—	1	1	2	—	—	6	—	—	2	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	1	—	—	—	—	—	21	—	—	4	—	—	5	1	1
24	Kopparbergs län	6	2	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	4	—	—	2	—	—	191	86	58	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	238	48	48	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	6	6	4	5	—
28	Västerbottens län	3	—	—	—	—	—	—	—	—	29	26	18	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	140	21	11	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**52**	**35**	**30**	**12**	**3**	**3**	**58**	**29**	**23**	**349**	**117**	**105**	**186**	**32**	**27**
1	Stockholms stad	20	26	22	6	1	1	17	22	18	219	63	60	67	18	14
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	1	3	1	1
6	Norrköping	1	—	—	3	1	1	—	—	—	2	3	3	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	—	—	1	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	11	3	3	1	—	—	35	2	—	5	—	—	51	7	7
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	3	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	7	1	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	9	5	5	—	—	—	—	—	—	—	2	—	7	1	1
18	Göteborgs stad	10	1	—	2	1	1	—	—	—	81	25	21	2	2	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	3	3	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
702	**145**	**125**	**85**	**63**	**56**	**1284**	**689**	**599**	**46**	**28**	**28**	**11**	**13**	**13**	**1**	**1**	**1**	**4 542**	**1 911**	**1 881**	
350	96	79	19	13	10	344	273	219	23	5	5	—	2	2	—	—	—	727	394	387	1
14	6	5	11	5	5	124	17	15	8	3	3	1	—	—	—	—	—	384	60	59	2
16	2	2	3	2	2	18	5	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	156	49	45	3
8	—	—	—	1	1	14	2	2	1	—	—	—	—	—	1	1	1	124	68	68	4
11	—	—	4	—	—	56	17	13	—	1	1	—	1	1	—	—	—	185	62	62	5
9	2	2	1	—	—	26	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	55	55	6
6	2	2	1	3	3	10	18	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	16	16	7
—	—	—	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	2	2	8
5	—	—	1	—	—	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	28	28	9
—	—	—	4	2	2	7	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	10
6	—	—	6	5	5	20	8	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	145	32	31	11
29	10	9	—	1	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165	45	44	12
66	3	3	6	1	1	113	60	58	3	—	—	—	—	—	—	—	—	346	159	159	13
12	—	—	4	2	1	31	25	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132	23	23	14
8	2	2	3	3	3	46	12	12	2	—	—	2	—	—	—	—	—	368	150	150	15
1	—	—	—	1	1	20	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	14	14	16
9	—	—	1	2	2	19	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	131	13	13	17
109	19	18	3	6	5	288	190	180	6	19	19	7	10	10	—	—	—	626	353	353	18
1	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	59	59	19
14	—	—	3	1	1	11	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	152	70	70	20
1	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	37	37	21
4	1	1	—	—	—	13	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	39	38	22
7	1	1	1	1	1	16	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	27	27	23
7	—	—	6	5	5	17	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	34	32	24
4	1	1	—	4	4	24	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82	32	32	25
1	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	21	21	26
2	—	—	5	3	2	22	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	10	10	27
2	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	15	13	28
—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	43	32	29
439	**146**	**107**	**1178**	**1366**	**1001**	**111**	**135**	**94**	**153**	**244**	**174**	**31**	**42**	**30**	**8 533**	**8 824**	**6 345**	**449**	**7**	**4**	
143	31	19	460	486	343	40	63	42	89	125	96	—	8	6	2 681	3 146	2 365	165	1	1	1
5	1	1	42	51	39	—	—	—	9	25	10	—	—	—	322	397	209	1	—	—	2
1	1	1	6	8	7	1	1	1	—	2	1	—	—	—	137	158	138	4	—	—	3
1	—	—	19	29	23	1	1	—	1	8	7	—	—	—	275	250	168	54	—	—	4
10	2	2	41	51	44	5	3	2	2	12	8	—	—	—	449	291	198	22	3	3	5
—	—	—	2	10	4	1	6	2	3	3	2	—	—	—	103	135	79	17	—	—	6
1	1	—	10	15	12	—	—	—	5	7	7	—	—	—	178	110	80	2	—	—	7
—	—	—	5	6	5	—	—	—	1	2	2	—	—	—	53	45	31	—	—	—	8
5	—	—	17	21	18	—	—	—	4	3	3	31	34	24	106	80	64	5	—	—	9
1	1	—	7	10	8	—	—	—	—	1	—	—	—	—	34	45	33	—	—	—	10
5	1	—	63	73	69	—	1	1	—	—	—	—	—	—	254	165	102	—	—	—	11
4	—	—	60	104	67	4	4	4	4	3	3	—	—	—	209	261	144	—	—	—	12
130	19	14	87	69	44	9	27	21	6	12	6	—	—	—	679	820	560	36	—	—	13
1	6	6	26	42	32	—	1	1	2	2	1	—	—	—	216	176	140	19	—	—	14
—	—	—	18	23	22	10	5	5	1	3	3	—	—	—	243	167	128	16	—	—	15
1	1	1	5	22	16	3	2	2	2	1	1	—	—	—	96	77	55	8	—	—	16
4	1	—	30	29	20	—	—	—	3	4	2	—	—	—	76	88	54	10	—	—	17
52	19	15	57	62	31	33	16	10	8	4	2	—	—	—	834	951	717	73	—	—	18
3	1	1	5	11	6	—	—	—	1	2	2	—	—	—	88	85	52	2	—	—	19
5	1	1	47	44	29	—	—	—	3	5	4	—	—	—	354	312	215	—	—	—	20
—	—	—	8	12	7	—	—	—	1	1	1	—	—	—	104	123	74	—	3	—	21
2	—	—	28	20	13	2	2	1	—	2	—	—	—	—	173	206	157	10	—	—	22
1	1	1	24	42	34	2	3	2	3	2	2	—	—	—	181	168	129	—	—	—	23
52	52	38	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153	141	104	—	—	—	24
3	1	1	11	19	16	—	—	—	1	6	3	—	—	—	144	131	112	5	—	—	25
—	—	—	4	11	6	—	—	—	1	1	—	—	—	—	44	33	28	—	—	—	26
3	2	2	57	67	61	—	—	—	3	8	8	—	—	—	146	95	82	—	—	—	27
4	2	2	15	15	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	81	64	—	—	—	28
2	2	2	14	14	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95	87	63	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna
den 30 april 1925.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Bleck- o. plåtslagareförb. .	36	1 443	—	**1 443**	236	—	**236**	**16·4**	25·5
Bokbindareförbundet . . .	14	913	1 618	**2 531**	27	34	**61**	**2·4**	2·8
Bryggeriindustriarb.-förb. .	40	2 820	1 028	**3 848**	57	33	**90**	**2·3**	3.3
Byggnadsträarbetareförb. .	68	5 956	—	**5 956**	1 625	—	**1 625**	**27·3**	37·6
De förenade förbunden . .	41	2 632	612	**3 244**	328	94	**422**	**13·0**	15·7
Elektriska arbetareförb. . .	59	1 743	—	**1 743**	185	—	**185**	**10·6**	10·6
Gjutareförbundet	94	3 369	2	**3 371**	293	—	**293**	**8·7**	10·7
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	219	17 617	1 596	**19 213**	3 379	447	**3 826**	**19·9**	26·4
Gruvindustriarbetareförb. .	15	860	—	**860**	82	—	**82**	**9·5**	10·5
Handelsarbetareförb. . . .	113	5 859	2 024	**7 883**	540	99	**639**	**8·1**	8·5
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	17	292	377	**669**	39	40	**79**	**11·8**	16·7
Hattarbetare	7	112	102	**214**	9	3	**12**	**5·6**	9·8
Pälsvaruarbetare	10	180	275	**455**	30	37	**67**	**14·7**	20·4
Kommunalarbetareförb. . .	73	8 060	755	**8 815**	470	48	**518**	**5·9**	6·2
Litografiska förbundet . .	14	873	—	**873**	10	—	**10**	**1·1**	1·4
Livsmedelsarbetareförb. . .	61	5 294	1 503	**6 797**	677	170	**847**	**12·5**	10·7
Metallindustriarb.-förb. . .	198	57 991	2 409	**60 400**	5 113	134	**5 247**	**8·7**	10·0
Järnbruksarbetare . . .	51	13 533	9	**13 542**	1 294	—	**1 294**	**9·6**	11·8
Verkstadsarbetare . . .	147	44 458	2 400	**46 858**	3 819	134	**3 953**	**8·4**	9·4
Murareförbundet	36	2 149	—	**2 149**	244	—	**244**	**11·4**	32·3
Måleriarbetareförbundet . .	44	2 429	1	**2 430**	349	—	**349**	**14·4**	31·6
Pappersindustriarb.-förb. .	102	15 123	552	**15 675**	719	13	**732**	**4·7**	5·1
Sadelm.- o. tapetseraref. .	19	595	18	**613**	47	—	**47**	**7·7**	10·0
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	37	5 570	2 473	**8 043**	322	125	**447**	**5·6**	5·5
Skrädderiarbetareförb. . .	46	1 801	3 426	**5 227**	50	134	**184**	**3·5**	3·7
Stenindustriarbetareförb. .	86	4 764	—	**4 764**	170	—	**170**	**3·6**	4·3
Stuckatörförbundet . . .	4	77	—	**77**	20	—	**20**	**26·0**	39·5
Sågverksindustriarb.-förb. .	221	18 032	23	**18 055**	4 262	2	**4 264**	**23·6**	[1])14·4
Textilarbetareförbundet . .	57	4 420	5 306	**9 726**	148	177	**325**	**3·3**	2·6
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	520	2 105	**2 625**	7	5	**12**	**0·5**	1·2
Transportarbetareförb. . .	54	3 507	21	**3 528**	620	21	**641**	**18·2**	23·2
Träindustriarbetareförb. . .	113	5 884	73	**5 957**	604	36	**640**	**10·7**	11·8
Tunnbinderiarbetareförb. .	16	261	—	**261**	22	—	**22**	**8·4**	11·6
Typografförbundet	23	794	16	**810**	50	2	**52**	**6·4**	5·8
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	17	743	1	**744**	128	—	**128**	**17·2**	20·2
Summa	**1 947**	**182 891**	**25 939**	**208 830**	**20 823**	**1 614**	**22 437**	**10·8**	**12·0**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under april uppgivits till inalles 110 483, vilket i genomsnitt motsvarar 4·9 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

[1]) Siffran torde vara något för låg, enär en del avdelningar redovisat samtliga sina medlemmar som »arbetslediga på grund av lockout» och från dessa platser följaktligen inga upptagits som *arbetslösa*.

Arbetslösheten i utlandet.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande procenttal för månaderna april 1924—april 1925.

	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mars	April
Sverige	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·5	14·8	13·5	12·0	10·8
Norge	7·6	6·1	4·8	3·1	4·0	4·8	5·8	7·8	8·8	8·6	8·1	7·4	9·5
Danmark	8·1	5·8	5·0	5·4	5·6	5·8	7·0	9·3	17·1	16·9	16·6	15·1	15·3
England	7·5	7·0	7·2	7·4	7·9	8·6	8·7	8·6	9·2	9·0	9·4	9·0	9·4
Tyskland	10·4	8·6	10·5	12·5	12·4	10·5	8·4	7·3	8·1	8·1	7·3	5·8	4·3
Nederländerna	7·1	6·1	5·7	7·0	7·8	8·1	8·1	9·6	12·9	15·1	12·2	10·1	8·1
Belgien	2·9	3·2	3·4	3·2	3·1	3·0	2·9	3·8	5·1	6·1	6·3	7·7	—
Kanada	5·1	7·3	5·8	5·4	6·5	5·9	6·8	9·7	11·6	10·2	9·5	8·5	—
Nya Syd-Wales	13·9	11·1	14·0	14·7	14·1	13·8	11·1	9·0	12·9	14·3	16·1	—	—

Anmärkas må, att på grund av primärmaterialets beskaffenhet dessa procenttal endast i mindre mån lämpa sig för jämförelser mellan de särskilda länderna, men däremot väl belysa utvecklingen i samma land.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under maj månad 1925. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet. Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Maj månad har, på samma sätt som förut april, att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna. Visserligen har flertalet i budgeten ingående varuslag undergått prisväxlingar antingen i uppåtgående eller nedåtgående riktning, men i stort sett ha dessa förändringar motvägt varandra, ehuru den nedåtgående tendensen haft någon övervikt. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan april 28 varit föremål för *prissänkning*. Bland dessa torde särskilt böra nämnas smör och socker. Under redovisningsmånaden har *prisstegring* ägt rum beträffande 15 varuslag, undet det att medelpriserna å 14 varuslag äro *oförändrade*.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—maj 1925. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna

Medelpris per år (1913—1924) och per månad (maj 1924—maj 1925)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	25	× 38	47	44	35	25	23	24
2	handskummad	»	8	8	15	× 24	—	26	20	13	12	13
3	separerad	»	6	6	12	× 19	23	19	13	9	9	9
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	× 401	× 587	729	657	496	375	366	374
5	mat- (lands-)	»	218	218	× 358	× 546	727	651	486	358	350	350
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	× 305	× 372	624	524	389	277	275	289
7	halvfet, »	»	121	119	× 234	× 332	500	374	267	178	187	203
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	—	—	433	376	293	178	184	178
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	348	725	681	578	428	320	271	274
10	» konserverade	»	137	151	307	615	716	533	393	348	260	279
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	× 955	× 1200	1271	963	947	699	771	986
12	»	5 l.	28	30	× 58	× 68	71	60	60	47	50	61
13	färsk	»	46	80	146	237	102	191	124	119	130	137
14	Arter, gula	kg.	31	35	× 63	× 66	78	69	58	48	50	51
15	Bruna bönor	»	48	49	199	× 178	214	130	88	97	72	88
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	31	33	× 42	× 50	× 75	91	71	52	45	44
17	råg-, » » »	»	22	23	× 36	× 41	× 56	56	46	31	27	30
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	—	—	× 78	73	63	44	38	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	× 68	× 82	99	101	72	52	50	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	× 75	× 78	111	176	85	61	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	× 62	× 78	96	111	108	86	75	73
22	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	139	132	110	97	95
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	× 60	× 75	96	105	93	73	65	64
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	× 45	× 49	64	71	65	50	44	46
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	× 117	× 130	230	254	217	172	157	156
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	43	46	× 68	× 88	116	128	113	88	77	77
27	ligaste sort » » mjölk	»	60	61	× 88	× 144	167	145	129	103	90	91
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	219	567	563	398	301	223	209	204
29	soppkött	»	100	95	193	507	490	333	243	175	169	167
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	× 215	546	512	498	377	280	256	247
31	spädkalv	»	72	70	× 148	357	312	274	204	155	149	144
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	258	626	600	431	310	233	225	223
33	salt, svenskt	»	114	118	241	546	547	385	264	193	184	181
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	261	509	557	442	348	270	264	259
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	133	129	× 270	× 388	605	449	321	250	214	197
36	salt, svenskt »	»	140	137	× 287	× 404	619	470	338	263	227	204
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	364	275	204	192	189
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	122	211	202	191	166	140	132	135
39	gädda	»	108	110	188	317	333	312	260	211	209	212
40	sill	»	34	35	91	149	110	102	92	79	67	72
41	strömming	»	38	39	65	123	114	106	91	70	61	66
42	torsk	»	55	57	111	196	160	139	119	100	94	100
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	167	295	244	219	199	169	154	154
44	kolja	»	—	—	—	—	—	152	134	113	111	120
45	salt: sill, prima	»	45	45	105	145	148	120	87	77	59	70
46	strömming	»	30	31	78	100	105	74	65	51	45	46
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	152	296	223	156	118	97	88	90
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	× 315	× 307	316	331	210	219	244	281
49	Socker, bit-	»	67	65	× 70	× 92	× 133	× 168	× 170	× 156	107	96
50	Salt (matsalt)	»	—	10	19	31	32	31	26	21	20	19
51	Svagdricka	l.	6	6	10	14	16	16	17	15	14	14
52	Fotogen, Water White	»	20	21	37	—	71	60	53	38	32	31
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	5520	7850	8220	10310	7090	4990	5250	5170
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	4500	6620	6740	8230	5620	3820	3830	3850
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	670	1085	896	964	659	460	449	441
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	803	—	—	2069	1286	948	840	782
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	284	242	707	—	—	1664	703	444	414	389
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	413	—	—	1177	452	326	310	303
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	521	—	—	1249	481	356	337	326

[1]) T. o. m. år 1917 avse uppgifterna okrossad koks. — [2]) Preliminära siffror. — × Maximipris.

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Maj 1924	Juni 1924	Juli 1924	Aug. 1924	Sept. 1924	Okt. 1924	Nov. 1924	Dec. 1924	Jan. 1925	Febr. 1925	Mars 1925	April[2]) 1925	Maj[2]) 1925	Höjning (+) eller sänkning (−) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	maj 1914—maj 1925	maj 1924—maj 1925	
24	23	23	23	23	24	25	24	24	24	24	24	24	+ 71·4	0·0	1
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	+ 62·5	0·0	2
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	+ 50·0	0·0	3
343	337	352	381	395	420	403	422	380	396	404	368	353	+ 56·9	+ 2·9	4
324	321	326	351	369	385	381	390	358	359	363	348	339	+ 63·8	+ 4·6	5
291	287	286	284	281	282	281	279	277	276	273	270	266	+ 64·2	− 8·6	6
205	201	201	201	198	200	198	193	193	189	187	185	181	+ 52·1	− 11·7	7
173	173	173	173	173	181	182	181	180	179	179	179	179	+ 29·7	+ 3·5	8
184	192	202	221	255	318	378	390	308	257	221	199	192	+ 56·1	+ 4·3	9
—	—	—	—	—	269	283	291	272	230	—	—	—	—	—	10
1104	1 088	1 005	960	934	948	970	964	969	1001	1 031	1 104	1 079	—	− 2·3	11
65	67	64	63	58	58	60	60	60	61	63	67	66	+ 144·4	+ 1·5	12
—	—	286	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
51	51	51	51	51	52	52	51	51	51	51	51	51	+ 70·0	0·0	14
89	88	88	87	87	87	84	84	83	80	79	75	71	+ 57·8	− 20·2	15
40	40	42	45	45	51	51	51	52	52	51	47	47	+ 51·6	+ 17·5	16
26	26	28	29	29	37	37	37	37	38	38	35	35	+ 66·7	+ 34·6	17
37	37	38	39	39	47	47	48	48	48	47	44	44	+ 69·2	+ 18·9	18
48	47	47	48	48	49	50	50	50	51	52	51	50	+ 38·9	+ 4·2	19
54	54	54	53	53	54	54	54	54	54	54	54	53	+ 35·9	− 1·9	20
71	71	71	71	71	75	77	77	78	78	79	78	78	+ 90·2	+ 9·9	21
93	93	93	94	94	97	99	99	100	100	101	100	100	—	+ 7·5	22
61	61	61	63	63	70	71	72	72	72	72	72	71	+ 86·8	+ 16·4	23
43	44	43	45	46	52	53	53	54	54	54	53	53	+ 76·7	+ 23·3	24
153	152	152	155	155	164	164	162	162	163	164	163	162	+ 116·0	+ 5·9	25
75	75	74	76	77	84	85	85	86	87	87	87	86	+ 95·5	+ 14·7	26
88	87	86	89	90	99	100	100	101	102	102	102	101	+ 68·3	+ 14·8	27
199	203	206	209	209	207	206	204	203	204	205	207	210	+ 75·0	+ 5·5	28
164	167	169	171	171	170	169	168	168	169	169	171	174	+ 75·8	+ 6·1	29
244	245	249	249	249	248	247	249	253	252	249	254	257	+ 94·7	+ 5·3	30
141	142	144	145	146	146	145	148	147	148	149	149	151	+ 112·7	+ 7·1	31
229	234	234	238	230	219	216	219	226	232	236	245	253	+ 83·3	+ 10·5	32
178	185	189	188	188	179	181	184	187	190	194	201	202	+ 68·3	+ 13·5	33
250	—	—	—	—	190	223	250	256	251	249	249	250	+ 104·9	0 0	34
175	182	195	206	212	219	224	224	233	238	242	246	248	+ 92·2	+ 41·7	35
185	189	198	209	216	225	231	231	239	243	245	250	256	+ 88·2	+ 38·4	36
180	180	182	185	188	200	204	210	213	218	221	226	230	—	+ 27·8	37
118	114	120	125	133	134	134	132	141	145	148	131	117	+ 64·8	− 0.8	38
165	179	200	210	217	215	209	208	217	221	221	196	173	+ 73·0	+ 4·8	39
62	75	89	89	81	68	72	76	74	65	60	66	71	+ 115·2	+ 14·5	40
62	62	59	58	65	67	72	73	77	74	75	70	66	+ 83·3	+ 6·5	41
91	90	95	93	102	103	100	97	107	105	101	98	96	+ 77·8	+ 5·5	42
134	140	144	146	158	157	152	149	162	158	156	149	145	+ 81·3	+ 8·2	43
109	107	113	108	119	124	124	123	129	131	128	121	115	—	+ 5·5	44
65	64	63	60	73	83	86	87	88	92	94	94	95	+ 120·9	+ 46·2	45
43	44	48	45	48	52	48	49	48	50	52	52	53	+ 71·0	+ 23·3	46
90	90	91	90	90	92	92	92	92	98	99	95	97	+ 73·2	+ 7·8	47
275	274	276	281	294	302	313	322	326	337	340	340	337	+ 114·6	+ 22·5	48
97	91	91	92	100	98	86	85	82	82	83	83	79	+ 23·4	− 18·6	49
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	—	0·0	50
14	14	14	14	14	15	14	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	+ 7·1	51
31	31	31	30	31	31	31	31	30	30	30	30	30	+ 50·0	− 3·2	52
5240	5200	5140	5060	5090	5090	5100	5130	5140	5150	5130	5110	5090	+ 97·3	− 2·9	53
3900	3860	3860	3830	3840	3850	3840	3840	3850	3880	3870	3860	3840	+ 84·6	− 1·5	54
451	446	446	445	445	428	429	439	437	429	434	435	446	+ 117·6	− 1·1	55
800	795	792	785	767	752	747	748	750	747	744	742	738	+ 87·8	− 7·8	56
409	399	389	376	372	369	362	360	358	361	360	354	352	+ 55·8	− 13·9	57
312	312	309	305	296	288	285	284	280	279	276	274	272	+ 75·5	− 12·8	58
344	337	331	321	309	303	301	298	297	297	293	290	286	+ 58·0	− 16·9	59

ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med maj 1925, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal						År 1924				År 1925[1]		
	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	April	Maj
Aritmetiska (ovägda) tal	100	319	348	321	245	186	171	174	174	169	172	179	179	177	175
Vägda tal .	100	270	320	298	237	180	164	164	162	159	162	172	170	170	169

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under maj månad visat en svag nedgång, och den »vägda» indexsiffran är nu en enhet lägre än i april. Det »ovägda» indextalet har sjunkit med två enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1925, häfte 4, sid. 313.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar sedan juli 1914. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den för höjning, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. För att däremot en fullständig bild av prisförändringarnas inverkan å en familjs hela utgiftsstat skall erhållas, måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 4 av Sociala Meddelanden 1925 (sid. 311 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 april 1925 till c:a 77 % mot 78 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 januari 1925.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 maj—10 juni 1925 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
119.	K. *förordn. ang. försäljning* av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker . .	8 maj
120.	K. förordn. om ändrad lydelse av 1 § i förordn. ang. försäljning av pilsnerdricka .	8 »
130.	K. kung. med vissa *föreskrifter* i anledning av lagen om samhällets barnavård . .	8 »
131.	K. kung. om statsbidrag till vissa kostnader enligt lagen om samhällets barnavård .	8 »
132.	K. kung. om ändrad lydelse av kung. ang. barnavårdsmans verksamhet	8 »
133.	K. instruktion för skyddshemsinspektören	8 »
134.	K. *instruktion för statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter*	8 »
139.	Lag ang. ändrad lydelse av 3 § i lagen om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän *pensionsförsäkring*	29 »
143.	Lag om meddelande av underrättelse i vissa fall före vräkning ur tjänst	29 »

[1] Preliminära siffror för april och maj.

Statistiska Centralbyrån
Biblioteket
Fack
102 50 STOCKHOLM